HISTORIA
ECCLESIASTICA.

EVSEBII

Cæſarienſis viri de vita ac literis optime meriti Eccleſiaſtica hiſtoria: quæ tum iniuria temporum, tum incuria calcographorum penitus obſoleſcebat, ſumma fide recognita, priſtinæq; integritati reſtituta in lucem educta eſt, cum Indice principaliũ ſententiarũ hac in excellenti hiſtoria contentarũ ſerie alphabetica adamuſſim collecto & emendato.

Habes amice lector in proxime ſequenti pagina non inelegantem Epiſtolam huiuſce præclari operis ſummam vtilitatem abunde complectentem, quam dominus Gaufridus Bouſſardus ſacræ Theologiæ doctor huic operi præponi curauit.

1533

Gaufridus Bouſſardus theologo-
rum minimus domino Stephano poncher iuris pontificij pariter et impera-
torij interpreti Celeberrimo omniumqꝫ bonarum literarum amantiſſimo: atqꝫ
in amplissimo galliarum ſenatu preſidenti digniſſimo. S. P. D.

Eccleſiaſtice hiſtorie vtilitatem
pariter et amenitatem mecũ reputans clariſſime vir: eamqꝫ
iam apud bibliopolas perinde ac non extaret nuſq̃ reperiri
imprimendam curaui a nobis primum diligentiſſime caſti-
gatam. Et ſi enim ſuperioribus annis impreſſa fuiſſet: men-
de tamen quibus abunde nimis reſperſus erat codex cum
in notis ſignis et punctis tum in ipſis vocabulis et integris
ſententijs pleroſqꝫ literarũ amantes iure ab eius lectione de-
terrere poterant et legentes nõ parum offendere. Huius miſertus volens rei li-
terarie ſimul et ſtudentium collegio vel hoc in vno conſulere accipio eam in ma-
nus: et recondẽs me penitus lego: relego: percurro. Multiſqꝫ exemplaribus et ar-
chetypis quos ex varijs conquiro bibliothecis conferens: caſtigo et emendo ꝙ
poſſum accuratiſſime: non ſententias modo ſed ſingulas pene ſyllabas diſcu-
tiens. Addo indicem ſiue (vt vulgo dicitur) tabulam: ordine elementorum ſer-
uato: qua monſtrante: quicquid ea in hiſtoria continetur: q̃tumuis exile vel
abditum modo ſit cognitu dignum lector facile inueniet. Hanc hiſtoriam com-
poſuit Euſebius Ceſaree paleſtine epiſcopus cognomento pamphyli: vir hu-
manarum diuinarumqꝫ literarum eruditiſſimus: et ſacre bibliothece diligen-
tiſſimus peruestigator. Qui tametſi impias arrij partes aliquando ſecutus ſit:
tandem tamen ad eccleſie ſinum rediens: nicene ſynodi fidem non modo ſince-
re faſſus eſt: ſed publice fortiterqꝫ defendit. Euſebius igitur iſte hac in hiſto-
ria antiquitatem et exordia gentis noſtre religioniſqꝫ texens naſcentẽ pulchre
deſcribit eccleſiam: quam a condito euangelio per omnem ſuam etatem circun-
ducens: ad conſtantinum imperatorem ſcribendo peruenit queqꝫ ſuis reddens
temporibus. Sicqꝫ eam varijs ſubinde aſpergens hiſtorijs tam amenam tamqꝫ
iucundã reddidit: vt omni ex parte lecta animum tuum quamtumuis meſtum
leuare et vegetare valeat. Inter multas que res eccleſiaſticas tractauere eccle-
ſiaſtice hiſtorie appellationem iam apud omnes ſibi vendicat: hac vt arbitror
ratione quod cum ferre primo poſt chriſtum tempore fuerit per Euſebium con-
ſcripta: eccleſie acta reiqꝫ eccleſiaſtice ſeriem et elegantius: et ordinatius: et re-
ligioſius extat. In ea videre eſt beluinas gentilium in noſtros feritates: diras
tyrannorum perſecutiones: inuictas martyrum conſtantias: fortes chriſtia-
norum confeſſiones: noſtrorumqꝫ epiſcoporum reuera acta magnifica: aliaqꝫ id
genus innumera tam pulchra et tam iucunda: vt ſi hanc ſemel legendo quis
fuerit aggreſſus: tanta eum capiet in ea legenda voluptas: vt non legere mo-
do ſit contentus: ſed et relegere non ſemel neqꝫ bis ſed ſepius deſideret: et cu-
piat vltro. Id enim precipui ſupra ceteras tibi lectori preſtabit: quod cum eam
milies relegeris: nunquam lectio eius faſtidium: nunquã tibi nauſeam faciet:
quin potius: quo ſepius eam relegeris: eo auidior ad eam iterum legendam certa-
tim curres. Id (vt interim de rerum vbertate quas complectitur ſileam) exiſti-
mo preſtare ſermonis culturam: que tanta eſt vt cum greca ſit hiſtoria: mirum
ſit tantam in vertendo venuſtatem ſeruaſſe rufinum. Rufinus enim Aqui-
leienſis preſbyter vtriuſqꝫ lingue peritiſſimus grecum euſebium latinum fecit
iacentemqꝫ noſtrorum auribus contradidit. Nec id modo: ſed et nouem illius

duos poſteriores addidit libros: partim ex maiorum traditionibus: partim ex
his que rerum experimento didicerat: ab ſe pari cultura compoſitos. Nunc ego
laborē meum quantuluſcunq; eſt tibi dicandum putaui erudītiſſime vir nō quod
putem tam egregium opus te fugere quippe quem ſepius ipſe audiui ex archa-
nis abditiſſimiſq; huius hiſtorie latebris multa p̄clara magna cum maieſtate
depromere. Sed id eo animo facio. Cum quod preter inſignes animi tui dotes:
quibus plurimum ornaris orbiq; noſtro cāriſſimus es: non intra tm̄ imperato-
ria aut pontificia vt mille legulei ſuperba ignorantia turgidi denſiſſimis agmini-
bus palatij ſtratā fruſtrā girando terentes: ſed diuinas humanaſq; omnis gene-
ris diſciplinas libēter legis earumq; amantes neſcio qua innata tibi comitate
colis obſeruas et tota animi auiditate exoſcularis. Tū quod ſciens te hoc in am-
pliſſimo galliarum ſenatu virum eſſe primarium orationemq; tuam apud illos
non parum habere momenti. Cupiam imo orem ꝛ rogē patres illos conſcriptos
atq; ſenatores: quibus non iniuria preſides adhorteris vt cum e foro redeant do-
mum animum ſuum curarum nimietate obrutum vna hiſtorie huius lectione ve-
getent ꝛ leuent codicem hunc ſumentes in manus. Non parum eis conducet: ha-
bebunt quorum acta mirentur quorum virtutes imitentur quibus et vitam mo-
reſq; componant ſuos. Maieſtatem eorum non dedecebit ſed ornabit eorūq; ſen-
tentias quas te rogante dicunt reddet clariores. Concinnior enim erit oratio ſi
rei de qua conſultatur accommoda redditur hiſtoria. Ita factitaſſe olim veteres
illos oratores legimus ꝛ cum cauſas pro noſtris agerent et cum ſententias in ſe-
natu dicerent. Teſtimonio ſunt orationes ille ſplendide ciceronis tibi me ꝯſcio fa-
miliares quas varie hiſtorie et peregrine et domeſtice perpulchre aſperſe ſunt ꝛ
amenſſimas reddunt et illuſtriſſimas. Sic ꝛ illuſtrabit illos ſenatores tuos eu-
ſebius noſter animos eorum non parum excolet ſententias facundiores reddet
et fecūdiores. Itaq; vir clariſſime tuum erit eos monere adhortari eis ſuadere:
perſuadere poſt hac euſebium noſtrum ſibi faciant domeſticum ꝛ relegendo fa-
miliarē. Id vbi feceris de euſebio pariter ꝛ illiſipſis bene mereberis: et nos quo-
q; ad aliud maius et ſi non inſignius opus aggrediendum reddes: et alacrio-
res et cōcitatiores. Sed iam bene vale: et Gaufridum tuū ama ſemp̄ te amātem.

Tabula.

ABagarus rex ad xp̄m curſorem cum epiſtola mittit libr.j.capitu. xv.et capi.xvj.

Abagarum regeꝫ thadeus impoſitione manus morbo per naturam inſanabili curat.libro primo.cap̄.xvij.B.⁊ libro ſcd̄o.ca.j.A.

Abagari ⁊ thadei collocutio.lib.j.capitu.xvij.B.

Abdon podagra laborantem thadeus manus impoſitione ſanat.lib.j.capitulo vltimo.C.

Abrahe et familie eius deꝰ preceptor ⁊ monitor familiaris fuit.libro primo.capitulo.j.B.

Abraā ⁊ qui ante eū pietatē fidē ⁊ iuſtitiā tenuerunt xp̄ianos fuiſſe oſtēdit.libro primo capitulo.j.D.

Acta niceni concilij.li.x.ca.vj.B.adamātius ⁊ origenes idē.libro.vj.x.ca.

Adanctū ꝓ xp̄i fide cōſtāter paſſum vna tota ciuitas in qua ſummas partes adminiſtrabat in ꝯfeſſiōe fidei ⁊ morte ꝑferenda imitatur.lib.viij.ca.xj.

Adoleſcens clare indolis a ioāne euāgeliſta cuidam epiſcopo inſtituetur cōmendatus per nimiam indulgentiā ſenſim deprauatus tandē dux latronum efficitur.lib.iij.ca.xviij.

¶Affricani hyſtorici meminit.libro.j.capitulo quarto.⁊ ca.ſexto.A.

Affricanus hiſtoricus quis filius naturalis ⁊ quis legalis dicat᷑ edocet.lib.j.capitulo ſexto.A.

Affricanus hiſtoricus diſſonantiam que ſuper chriſti genealogia inter lucā ⁊ mattheū videtur eſſe concordat.lib.j.capitulo ſexto.A.⁊.B.

Affricani opuſcula et ingenium.libro ſexto.capitulo.xxij.

Agabus propheta famē magnam futurā ſub claudio predixit.lib.ij.ca.ij.B.et cap̄.viij.

Agrippa rex.lxij.epiſtolas de laude ⁊ ꝓbatiōe librorum ioſephi ſcripſit.li.iij.capitulo.viij.

Agrippa caſtor ſcriptor celeberrimus baſilidem ſcriptis validiſſime cōfutat lib.x.ca.vij.A.

¶Albinꝰ feſto mortuo mitti᷑ a ceſare ꝓcurare iudeā.lib.ij.ca.xxiij.C.

¶Alchion preſbyter anthiocene ecclīe vir eruditiſſimus in ꝯcilio anthiocheno aduerſus paululum ſamoſatenū ⁊ eiꝰ hereſim clariſſimus aperuit.libro ſeptimo.c.xxv.A.

Alchion ab omni epiſcoporū ꝯuētu permitti᷑ diſputatio aduerſus paulum.ibidem.

Alchion ſolus potuit paulum hereſimq̄ eius conuincere et ꝯfutare.ibidem.

Alchion ⁊ paulus omni ſpectante concilio ⁊ excipiētibus notarijs diſputāt.ibidem.

Alexandriā apud xp̄ianos auribꝰ ⁊ naribus amputatis ſic trūcos abire ſinebant ſub Diocletiano.li.viij.capi.xij.A.

Alexander alexandrie ep̄s euſebij violētis conatibus ſolis precibꝰ et lachrymis reſiſtit.li.x.ca.xiij.

Alexander eos qui ab athanaſio puero baptizati quaſi per iocū fuerant ſtatuit nō rebaptizandos.lib.x.ca.xv.et j.q.j.ſpūſſctūs.Ecce.

Alexandrinū ꝯciliū ſub iuliano congregatū lapſos a fide ad eccleſie ſinuꝫ redeūtes cū manſuetudine ſuſcipiēdos decernit.li.x.ca.xxviij.

Alexandrinū cōciliū ſpiritū ſctm̄ eiuſdeꝫ eſſe ſubſtātie ac deitatis cū patre et filio diffinit.li.x.ca.xxix.

Alexandrinū concilium nō tres ſubſtantias ſed tres ſubſiſtētias in trinitate ꝯfitēdas ad extinguēdū ſabellij hereſim diffiniuit.li.x.ca.xxix.

Alexāder medicus xp̄ianos qui torquebantur ne a fide deficerent nutibus hortat᷑:⁊ tādē ſe eſſe xp̄ianū libera ꝯfeſſiōe faſſus varijs primū cruciatibꝰ penis iugulat᷑.li.v.ca.iij.B.

Alexander hereticꝰ mōtani inſanias ſecutus ⁊ martyrē ſe dicens ꝓ latrocinijs ⁊ alijs nefarijs actibus reꝰ extitit.lib.v.ca.xvij.A.⁊.B.

Alexāder hieroſolymoꝝ ep̄s ſanctorum epiſtolas in bibliotheca aſſeruari curauit:e quibꝰ euſebius hiſtorie ſcribende materiam ſumpſit.li.vj.c.xv.

Alexander ſuccedit antonino.libro.vj.

capitulo.xv.
Alexandri imperatoris tpe origenes ſcribere cōmētarios in literas ſacras cepit.libro ſexto.c.xvj.
Alexander.xiij.annis imperat.lib.vj.capitulo.xix.
Alexādro ſuccedit maximinus.libro ſexto.capitulo.xix.
Alexandrie indicibili feritate xp̄ianos ſub decio ſeuitur.lib.vj.capitu.xxx.p totum.
Alexandrie tanta in nr̄os ſub decio feritate ſeuitur vt plurimi a fide diſceſſerint.lib.vj.capitulo.xxx.B.
Ambroſius valentiniane hereſis ſectator ab origene conuincitur: et ad eccleſie gremiū redit.li.vj.c.xiiij.A.
Ambroſius vi precū origenem compulit vt in ſcripturas ſacras ſcriberet.libro ſexto.capi.xvj.
Ambroſius oīa neceſſaria origeni ſcribēti abundantiſſime miniſtrabat.libro.vj.ca.xvj.
Ambroſius adhuc cathecuminus et mediolanēſis p̄fectus a pluribus diſſidētibus vna voce poſtulatur ep̄s.libro.xj.capitulo.xj.
Ambroſij arma aduerſum iuſtine regine furorem ieiunia: vigilie obſecrationes.libro.xj.ca.xvj.
¶ Anaclet⁹.ij.titi anno lino ſuccedit.libro tertio.capitulo.x.
Antiquitas chriſtianorum oſtendit.lib.j.capitulo.j.D.
Anthiochie ſub tiberio florentiſſima congregat eccleſia.lib.ij.cap̄.iiij.B.
Ananias pontifex iudices aduerſus iacobum iuſtum conuocat.libro ſecūdo.capitulo.xxiij.C.
Ananias pontifex autor fuit mortis iacobi.libro ſecundo.capitu.xxiij.C.
Andreas ſcithiā ſortitur.libro.iij.cap.j.
Anacletus ſedit rome.xij.annis.lib.iij.capitulo.xj.
Anacleto ſuccedit clemens.lib.iij.ca.xj.
Anthiochie primus ep̄s enodius.li.iij.capitulo.xvj.
Antiochie ſecundus ep̄s ignatius.lib.iij.capitulo eodem.
Antinouus ſeru⁹ adriani p dea colebat.lib.iiij.ca.vij.C.
Antinoo adriani ſeruo tēplū agones ſacerdotes ⁊ pphetas īſtituūt ac alios diuinos honores timore principis deferūt.lib.iiij.ca.vij.C.
Antoninus pius ſuccedit adriano.li.iiij.capitulo.ix.
Aniceti temporibus egeſipus romā venit.lib.iiij.cap.x.B.
Antoninus ſcribit ad aſianos vt nihil moleſtie chriſtianis inferāt religiōis ſue cauſa.lib.iiij.cap.xij.
Antonini epiſtola ad aſianos pplos pro defenſione xp̄ianorum.lib.iiij.ca.xij.
Antoninus pius.xx.annis imperat.li.iiij.ca.xiij.B.
Antonino pio ſuccedūt Marcus aureli⁹ verus antoninus fili⁹ ⁊ lucius frater.lib.iiij.ca.xiij.B.
Antoninus ver⁹ ſuccedit antonino pio patri ſuo.ibidem.
Antoninus verus imperat.xix.annis.libro quinto capitulo.ix.
Antonino ſuccedit comodus.lib.v.capitulo.ix.
Antoninus ſuccedit ſeuero patri.li.vj.capitulo.v.
Antonin⁹ ſeueri fili⁹.vij.annis.⁊.vj.mēſibus imperat.lib.vj.ca.xv.
Antonino ſeueri filio ſuccedit macrin⁹.libro ſexto.capi.xv.
Antonin⁹ ſuccedit macrino.libro.v.capitulo.xv.
Antoninus.iiij.annis imperat.lib.⁊ cap̄.eiſdem.
Antonino ſuccedit alexander vt.S.
Antiochenū conciliū vltimum paulū ſamoſatenū conuincit hereticū eūq; vt talē damnat.li.vij.ca.xxv.A.
Anatholius epiſcopus laodicenus alexādriā ciuitatē prudēti ſubtiliq; ad modū īduſtria fame pariter abſoluit ⁊ bello.lib.vij.ca.xxvij.B.
Anatholius vir eruditiſſim⁹ fuit.lib.vij.ca.xxvij.per totum.
Anatholius de paſcha quid ſenſerit.lib.vij.ca.xxij.B.
Anatholiū fortuna per regionē trāſeuntē laodicenſis eccleſia defuncto euſebio ſibi aſſumit epiſcopum.lib.vij.cap̄.vltimo.
Anchymius nicomedienſis ep̄s ſub dio=

cletiano patitur.lib.viij.ca.vj.D.
Antiochie ſimulachrum erat artibus magicis ita compaginatum vt reſponſa reddere videretur.li.ix.ꝛ ca.tertio ꝛ.x.B.
Antonius de heremo Alexādriā deſcendens didimū ſup oculorū corporaliū amiſſione pulchre conſolatur.lib.xj.capitulo ſeptimo.
Anthiochie primum xp̄ianū nomē exorit lib.ij.ca.iij.B.
¶ Apoſtolus miſſum indicat.libr.j.capitulo.xij.B.
Apoſtoli ſeptuaginta diſcipulis ſcientiā tradiderūt.lib.ij.ca.j.A.
Apion ꝓ grecis apud gaium legatus accuſat iudeos ꝙ dignos honores gaio nō deferant.libro.ij.ca.v.C.
Apoſtoli ad predicādū in diuerſas ꝓuincias dimittunt.l.iij.ca.j.
Apocalypſis ioānis in fine principatus domitiani oritur.lib.iij.capi.xiij.ꝛ lib.v.ca.viij.A.
Apoſtoli ꝓuipēdebāt ſermonis ornatū.lib.iij.ca.xix.B.
Apoſtoli in ſignorū grā ſibi a xp̄o cōceſſa cōfidebāt.lib.iij.cap.xix.A.
Apoſtoli nō in humane ſapientie verbis ſed in oſtēſione ſpūs ꝛ virtute ſcientiā regni celorū tradiderunt.lib.iij.capitulo.xix.
Apoſtoli nō curauerūt plures libros cōdere.lib.ꝛ cap.quibus ſupra.
Apoſtoli ꝛ oēs alij xp̄i diſcipuli breues ꝛ ſuccinctos libros quos ederēt reliquerunt.lib.iij.cap.xix.B.
Apoſtolorū tpe nulli corruptores veritatis apparuerūt.lib.iij.ca.xxvj.B.
Apollinaris ſcripta referūtur.lib.iiij.capitulo.xxv.
Apocalypſim Joannes ſcripſit prope finē domitiani.lib.v.ca.viij.A.
Appelles heretic⁹ ex martionis hereſi cuiuſdā virginis ſuaſiōe errauit ꝛ in ſcripturas ſacras blaſphem⁹ dicebat ꝓphetas nihil cōtinere veritatis.lib.v.capitulo.xij.
Apocrifi libri de qb⁹ alias dubitatū eſt circa nouū teſtamentū qui ſint lib.iij.capi.xix.B.
Apollinaris hereſim mōtani multifariā impugnauit ꝛ declarauit.li.v.c.xv.
Apollonius mōtani hereſim declarauit: cāqꝫ ꝛ eius ꝓphetiſſas fortiter impugnauit.lib.v.ca.xvij.per totū ꝛ preſertim in.B.
Apollonius quis fuerit montanus apertit.lib.v.capi.xvij.
Apollinis mortē ꝓ xp̄i fide in vrbe roma imperāte Commodo conſtāter ſubſtinet.lib.v ca.vigeſimo.
Apollonia lōgeue etatis virgo ſub decio apud Alexandriam paſſa eſt.libr.vj.capitulo.xxx.
Appollonie dentes effoſſos.li.vj.c.xxx.A.
Apollonia vltro in rogum accenſum ꝓſiliuit.li.vj.ca.xx.B.
Apocalypſim quidā nō Joānis ſꝫ cherinti heretici eſſe dixerunt.lib.ſeptimo.capitulo.xxij.
Apocalypſis an ioānis euāgeliſte an alterius ioānis fuerit ambigebat dionyſius alexandrin⁹ ep̄s omniū epiſcorū ſui tp̄is eruditiſſim⁹.lib. vij.capitulo.xxij.
Apollo iubente gregorio neoceſarienſi ep̄o recedit ꝑmittente reddit ꝛ dat reſpōſa vt cōſueuerat.lib.vij.ca.xxiiij.b.
Apollinaris ep̄s vir literatiſſimus: ſꝫ hereticus aſſerebat xp̄m non animam rationalem ſed tantum vegetatiuā cū corpore ſuſcepiſſe.lib.xj.ca.xx.
Apollinaris dicebat ipſum verbū in xp̄o vicem anime rationalis tenere.lib.vndecimo.capitulo.xx.
Appollinaris hereſis in cōcilio romano dānata fuit.lib.xj.ca.xx.
¶ Aqua in oleū narciſſo benedicēte verſa.lib.vj.capi.vj.
¶ Aquila et priſca vrbe roma pulſi in aſiam veniunt ꝛ paulo adherēt.lib.ij.capitulo.xviij.B.
¶ Ariſtobolum iure ſucceſſionis regno ꝛ impio fungētē vinctū cum liberis pōpeius romā miſit.lib.j.ca.v.A.
Archelaus herodi ſuccedēs pōtifices nō ſm generis ordinē conſtituit ſꝫ ignobilib⁹ quibuſqꝫ ſacerdotibus cōmiſit.lib.j.ca.j.B.
Archelaus in regno iudeorū ſuccedit patri ſuo.lib.j.capitulo.x.
Aretha rex ob iniuriam filie ſue hero-

diadi irrogatā herodem bello oppugnat ⁊ ſuperat.libro primo.ca.xiij.

Armatorū cohortes velut dimicantes viſe ſunt ſupra hieruſalem ante eius excidium per aerem circunferri.lib.iij.capitulo ſexto.

Ariſtides vir fidelis librum de chriſtiana religione adriano obtulit.li.quarto.capitulo tertio.

Artemonis hereſis que fuerit.libro.v.capitulo.xxviij.

Artemonis hereſim paulus ſamoſatenus inſtaurare conatus eſt.ibidem.

Arrius preſbyter alexandrinus filium in diuinis a ſubſtātia patris abſcindere conatur.lib.x.ca.j.

Arriane hereſis origo.ibidem.

Arrio fauent.xvij.epi quorū ſoli ſex patiūtur ſe cū arrio expelli.li.x.c.v.B.

Arrius eiuſꝫ hereſis in niceno concilio damnatur.ibidem.

Arrius humane neceſſitatis cauſa ad publicum locum declinans qua hora ad eccleſiam vt in ea reſtitueretur magna comitatus caterua pgebat inteſtina atꝫ omnia viſcera emittit.libro decimo.cap.xiiij.

Arriani in cōcilio ariminenſi ſimplices occidentalium ſacerdotes vim vocabuli homouſion ignorantes circūueniunt.li.v.cap.xxj.

Arriana hereſis triformis.lib.x.c.xxvj.

Arriana hereſis eunomianā ⁊ macedonianā hereſim generauit.li.x.c.xxv.

Archelaus oriētis comes in cōcilio ſapud tyrum congregato vice imperatoris preſidet.li.x.ca.xvij.

Ariminenſe cōcilium homouſion auferri de fidei ſymbolo decernit cōtra ea que ſancti patres apud nicenā cōſcripſerant.li.x.c.xxj.

Arbogaſtes dux valentiani cauſas peſtiſſie inſimulatur vt valentianus ſibi ipſi mortem inferret.lib.vndecimo.capi.xxxj.

Archadius auguſtus ordinante patre theodoſio partes orientis adminiſtrandas ſuſcepit.li.xi.ca.vlti.

Armenioꝝ gēs religioni xpiane deditiſſima eſt.li.ix.ca.viij.A.

Aſtirius prece ad xp̄z fuſa ſubito omne demonis preſtigium diſſoluit.libro ſeptimo.capi.xiij.

Aſtirij nobiliſſimi romani duo clariſſima geſta memorantur.ibidem.

¶ Attalus ꝓ xp̄i fide in ſella ferrea torretur ⁊ martyr efficitur.lib.v.capitulo.iij.B.

Athanaſius adhuc puer a coetaneis ſuis epiſcopus per iocum et ſimulationē electus multos cathecuminos baptizat qui non rebaptizātur.libro decimo.capit.v.⁊.j.q.j.capitulo ſpiritus ſanctus.§.cccc.

Athanaſius in multis ⁊ enormib9 criminibus ab arrij ſectatorib9 falſo accuſatus pulchre multū ⁊ mire in pñtia cōcilij ſe purgat.lib.x.cap.xvij.

Athanaſius toto orbe ꝓfugus ad mortem queritur perſequētibus cū arrij ſectatoribus ꝯſtantij imperatoris fauore innixis.li.x.c.xxviij.⁊.xxix.

Athanaſius perſecutionē arrianoꝝ fugitans ſex continuis annis in ciſterna latet.lib.x.ca.xviij.

Athanaſius conſtantis adiutus fauore per conſtantium in eccleſiam ſuam paruni temporis reſtituitur.lib.decimo.capi.xix.B.

Athanaſio fauentes in concilio mediolanenſi in exilium truduntur.li.decimo.capi.xx.

Athanaſius in ſuā eccleſiam reſtitutus mortuo conſtante de ſede per arrianos pellitur:in locūꝫ eius georgius mittitur.lib.x.cap.xix.

Athanaſius iubēte iuliano iterū vbiꝫ queritur.li.ix.ca.xxxiiij.

Athanaſius comiti q eum perſequebatur ⁊ querebat obuius venit nec agnoſcitur.ibidem.

Athanaſius cūvnqꝫ per iulianum quereretur alexādriam reddit ibiqꝫ tuto latebras vſqꝫ quo perſecutio ceſſaret exegit.ibidem.

Athanaſius formā fidei ⁊ eccleſiarum diſponendarū modū iouiniano tradidit.lib.xj.ca.primo.

Athanaſius ſedit alexandrie.xlvj.annis.lib.xj.capitulo tertio.

Athanaſius moriens petrū tribulationum ſuarū participē elegit ſucceſſo=

rem.ibidem.
Athanaſius alexādrie ep̄s pontifex maximus dicitur.lib.xj.c.xxviij.
Athanaſius ioannis baptiſte reliquias ſubcauato ſacrarij pariete paucis arbitris incluſit.ibidem.
¶Audite ſunt voces de abditis templi procedentes ante excidiū vrbis hieruſalem dicētes migremus hinc.lib. iij.capi.vj.
Auguſtus ſeptem ⁊ quinquaginta annis imperat.li.j.c.xj.
Aurelianus ſuccedit claudio.lib.vij.capitulo.xxxv.A.
Aurelianus concilij ſententiam aduerſus paulū ſamoſatenum iuuat mandans illum manu publica ab eccleſia depelli.li.vij.c.xxv.C.
Aurelianus initio imperij ſatis pius in chriſtianos fuit.ibidem.
Aurelianus malis cōſilijs deprauat⁹ ꝑſecutionē in eccl'ias meditat̄.ibidē.
Aurelian⁹ dictatas iam lr̄as ꝓ ꝑſecutione in xp̄ianos excitāda cum pararet morte ſubita ꝓuenitur.ibidem.
Aurelianus.vj.annis imperat.ibidē.
Aureliano ſuccedit probus.ibidem.
Autoritas librorꝫ legis veteris ex ioſepho oſtenditur.li.iiij.c.viij.

¶De litera.B.

¶Babyle martyris ſepulchrum ne reſponſa litantibus demones darent impediebat.lib.x.c.xxxv.
Babyle martyris corp⁹ xp̄iani ſummis clamorib⁹ pſallentes ſepulchro vt iulian⁹ iuſſerat auferūt.li.x.c.xxxv.
Bacurius vir omni ex parte inſignis cōtra eugeniū tyrannum fortiſſime fecit.li.xj.c.xxxiij.
Baptiſm⁹ marci heretici et ſectatorum eius qualis fuerit.lib.iiij.c.x.A.
Baptiſma non eſſe iterandum oſtendit̄ per hiſtoriam memoratu digniſſimā. li.vij.ca.viij.
Baptizatū ab hereticis etiā in forma:q̄ videbat̄ plena eē blaſphemijs nō eē rebaptizandū cenſet dionyſius alexādrinus epiſcopus ibidē.
Barnabas fuit vn⁹ de.lxxij.diſcipulis. li.j.ca.xiiij.⁊ li.ij.c.j.A.
Barchochadas dux exercitus iudeorū. libro quarto.c.v.
Barchochadias deſigit ſtellā cecā.ibidē.
Barſabas q̄ ⁊ iuſtus dictus eſt venenū bibit ⁊ nihil nocuit.li.xvij.c.xxxv.B.
Bartholome⁹ indiam cetcriorem in diuiſione apoſtolorum ſortitur.li.iij.c. j.⁊ li.x.capi.x.
Baſilides vir diabolic⁹ orit̄.li.iiij.c.v.
Baſilidē agrippa caſtor ſcriptor celeberrimus ſcriptis validiſſime confutat lib.iiij.ca.vij.A.
Baſilides ꝓphetas ſibi barbaris nominibus confingit.ibidem.
Baſilides ſectatores ſuos more pithagorico docuit q̄nquēnio ſilere vt.ſ.
Baſilidi carnifici ſuo potamiana virgo coronam martyrij noctu impoſuit ꝙ eam cum ad ſupplicium duceret humane tractauerit.libro ſexto. capitulo quarto.
Baſilides potamiane virginis carnifex ꝙ eā cum ad ſupplicium duceret humane tractauerit martyrij coronam illa imperante mereretur.ibidē.
Baſilij ⁊ gregorij nazāzeni geſta preclara.li.xj.c.ix.A.
Baſiliū de doctoris cathedra gregori⁹ extrahit ac ſecum ad monaſterium manu iniecta perducit.ibidem.
Baſilius vrbes ⁊ rura circūiens predicatione ſua omnium animos ad virtutem cumulat.li.xj.ix.A.
Baſilius prefecto mortem ſibi minitanti forti ⁊ chriſtiano digniſſimum verbum reſpondit.lib.xj.c.x.B.
Baſilius et gregorius nazanzenus ſub valente clarent.li.xj.c.ix.
¶Beniuolus fidē ſuā intrepide faſſus palam balteum quo precinctus erat proijcit ne impijs iuſtine pareat mādatis.li.xj.c.xvj.
Berillum hereticantē doctrina ⁊ diſputatione ſua emendatum ad veram fidem redire perſuaſit origenes.lib. ſexto.capitulo.xxiij.
Bethara oppidū iudeorum mutato nomine oheio adriano bello appellat̄. ibidem.
¶Blandina femina chriſtianiſſima inaudita et vix credibilia penarū genera pro chriſti fide conſtantiſſime

ſubſtinet.lib.v.c.j.D.ꝛ.c.iij.B
Blandina quoties in tormentis xp̃iana ſum proclamat toties noue vires corpori reddebantur.lib.v.c.j.D.
Blandinam crucifixam ꝛ beſtijs expoſitam nulla beſtia contingere audet.li. quinto.cap̄.ij.C.

¶De litera.C.

¶Caldei ignis dei ſui cauſa cū omnium prouinciaꝝ dijs habuerūt conflictum lib.xj.cap̄.xxvj.
Caldeorum deus ignis omnium aliarū prouinciarum deos ſuperat.libro.xj. capitulo.xxvj.
Caldeorum deus ignis fuit.libro.xj.capitulo. xxvj.
Canō noui teſti ordinat̄ li.iij.ca.xix.B. et lib.vj.capitulo.xvij.B.
Canopus egyptioꝝ deus tādem ignem caldeoꝝ deum ſacerdotis aſtutia ſuperat.lib.vndecimo.ca.xxvj.
Carpocrates noue ſupſtitionis auctor preſtigia ſimonis magi publice tradebat.lib.iiij.c.vij.A.
Carpocrates vir ſuperſtitioſus q̄ ꝛ qualia docebat ibidem.
Carus concilijs carineo et numeriano trib⁹ annis nec plenis imperat ſuccedit pbo.lib.vij.cap.xxv.
Caro ſuccedit diocletianus.ibidem.
Caſtitatem ꝛ virginitatem ſuam vt ſeruarent.iiij.virgines due in fluuium due in mare ſe demerſerunt.lib.viij. capitulo.xij.B.
Cathedra labi in ceſarea philippi honoris ci⁹ gr̄a diu cōſeruat̄.lib.vij.ca.xv.
¶Cecus cellule machariJ amotus et luto parietis oblinitus aquaq; lotus viſum recipit.libro.xj.cap̄.x.
Cephas vnus de.lxxij.diſcipulis fuit teſtimonio clementis.li.j.ca.xiiij.B.
Cerdo heretica venit romam et inualuit ſub higinia ꝛ pij temporibus.lib. iiij.cap̄.ix.ꝛ.x.B.
Ceſarea pygoſtrationis prius vocabatur.li.ij.cap̄.decimo.B.
¶Cherintus hereticus ventri ꝛ gule deditus hereſis fedeꝛ carnalis caput ꝛ autor fuit lib.iij.cap̄.xxij.
Cherintū hitatis ignitū in balneis reperiens Joannes mox exiluit ꝛ diſceſſit non lotus.lib.iiij.cap̄.xiij.A.
Cherintus qui primum tormenta vltro puocauerat inter ipſa a fide deficit: lib.iiij.cap̄.decimotertio.B.
¶Chriſti genus ꝛ naturā pferre nullus ſermo ſufficit lib.j.cap̄.j.A.
Chriſti eternitas ꝛ diuinitas ex Joanne moyſe ꝛ dauide declaratur.libro primo capi.j.A.ꝛ.B.
Chriſtum conditorem omnium eſſe oſtenditur.Jbidem.
Chriſti incarnatio ex daniele declaratur lib.j.cap̄.j.F.
Chriſti nominis typus ꝛ imago in pontificibus regibus et pphetis proceſſit. lib.j.cap̄.j.G.ꝛ.D.
Chriſti nominis antiquitas.ibidem.
Chriſti filij dei a reliquis qui chriſti appellationem habuerunt diſtinctio.libro.j.cap̄.j.L.
Chriſti filij dei nomen ptās ꝛ regnū per vniuerſum orbem diffuſum.ibidem.
Chriſtianorum genus ante abraham cepiſſe oſtenditur.lib.j.cap.j.D.
Chriſtianum nomen nuper diffuſum ſed non nuper inuentum eſt.ibidem.
Chriſtianorū religio nō nouella aut nuper exorta eſt.lib.j.cap̄.j.D.et.M.
Chriſtianorū religio ex ipſa mundi origine deſcendit.ibidem.
Chriſtus quo tempore natus eſt.libro primo.cap̄.ij.
Chriſtus quomodo a dauid per ſalomonem ꝛ iterum per nathan genealogiſatur.lib.j.cap̄.vj.B.
Chriſtus initio pdicationis ſue.xij.apoſtolos elegit quos ſanctis ſectatorib⁹ prefecit.lib.j.cap̄.xij.B.
Chriſtus.lxxij.diſcipulos binos in vrbes ad quas venturus erat premiſit.lib. j.cap̄.duodecimo.B.
Chriſtus a Joſeph mire commendatur. lib.j.cap̄.xiiij.A.
Chriſtus omne predicationis ſue tempus ſub Anna ꝛ Caipha exegit.libro primo.capi.xij.
Chriſtus epiſtolam mittit ad abagarū regem libro primo capi.decimoquinto.ꝛ.xvij.A.ꝛ lib.ij.cap̄.j.B.
Chriſtus noluit auctoritate ſenatus in deos referri ne diuina virtus huma=

no auxilio putaretur indigere.libro.j.
capitulo.ij.
Chriſtianū nomē primū apud antiochiā
a diſcipulis ſumptū eſt.lib.ij.ca.iij.B.
Chriſtianorū martyria et perſecutiones
etiam a ſcriptoribus alterius religio
nis conſcribebant.lib.iij.ca.xiij.
Chriſti conſanguinei poſſeſſiones ſuas
ꝓprijs manib⁹ excolebāt.li.iij.ca.xv.
Chriſti conſanguinei prius terrā ꝓprijs
colentes manibus poſt duces eccleſie
effecti vſqꝫ ad tēpora traiani permā=
ſerunt.li.iij.c.xv.⁊.c.xxvj.A.
Chriſtianorum decē infirmi ⁊ inualidi a
fide pre tormentorum magnitudine
lapſi ceteris magnam luctam reli=
querūt.lib.v.c.j.E.
Chriſtianoꝝ ſerui metu tormentorū in
xp̄ianos quedam feda:⁊ nefanda con
fingunt mendacia.ibidem.
Chriſti eccl'ia ſuper petro fundat libro
vj.capi.xvij.B.
Chriſtianorum in alexandriā ciuis per=
ſecutores ſuos mira humanitas.lib.
ſeptimo.c.xix.
Chriſtiani dum pietatem colunt ⁊ vir=
tuti dāt operam etiam a paganis in
ꝑtio habent.lib.viij.c.j.A.
Chriſtianoꝝ corpa ſepulture mādata ef
fodiunt carnifices diocletiani ⁊ in ma
re proijciunt.lib.viij.c.vj.B.
Chriſtianos auribus ⁊ naribus ampu=
tatis ſic truncos abire ſinebant apđ
alexandriam ſub diocletiano.libro
viij.capitu.xij.
Chriſtianis feminis per pudenda viſce=
rum ⁊ naturalium ſecreta membro=
rum candentes fuſtes ingerebantur.
lib.viij.capitu.xiij.
Chriſtianorū conſtans fides ⁊ magnani
mitas.lib.viij.c.xij.A.
Chriſtianorum i infideles perſecutores
ſuos ſumma pietas ⁊ miſeratio.libro
ix.c.viij.B.
Chriſtiani eccleſijs eiecti in campis ha=
bent conuentus.li.xj.ca.v.
Chriſtus quare dr ſacerdos ſm ordineʒ
melchiſedech.lib.j.c.j.J.
Chorbonas hebraica lingua ſacrum ora
culum eſt.li.ij.c.vj.C.
Cyprianus cartagiñ.ep̄s ⁊ pene oēs ꝑ
affricani ſacerdotes hereticos reba=
ptiſandos ſentiunt.lib.vij.cap̄.ij.
¶ Clades non ceſſarunt de iudeorū gen
te a tempore admiſſi ſceleris in chri=
ſtum.lib.ij.cap.vj.E.
Claudius ſuccedit gaio.li.ij.ca.viij.
Claudius iudeos vrbe depellit.lib.ij.cap̄.
decimooctauo.B.
Claudius imperat.xiij.annis ⁊ octo mē=
ſibus.lib.ij.cap.xxij.
Claudio ſuccedit nero.lib.ij.cap.xxij.
Claudius agrippam filium agrippe re=
gem iudeorum conſtituit.lib.ſecundo
capitulo vigeſimo.
Claudius ſuccedit galieno.libro ſeptimo
capitulo vigeſimoquinto.A.
Claudius duobus ſolis annis imperat.
ibidem.
Claudio ſuccedit aurelianus.ibidem.
Clauos quibus xp̄s cruci affixus fuerat
conſtantinus in frenos ⁊ galeā aptat
lib.x.ca.viij.
Clemētis teſtimonio iacob⁹ ap̄loꝝ ep̄s
conſtituitur.li.ij.c.j.A.
Clemens ⁊ linus comites ⁊ adiutores
pauli fuerūt li.iij.c.ij.
Clemens ep̄lam ad corinthios ſcripſit
que quondaʒ in multis eccleſijs publi
ce legebatur.lib.iij.cap̄.xj.
Clemēs tertius poſt petrū ⁊ paulum ro=
me pontificatum tenebat imperante
traiano.lib.iij.c.xvj.
Clemētis ad corinthios ep̄l'a vetere in
ſtituto ⁊ antiqua conſuetudine in ec=
cleſijs legebat.li.iiij.c.xxij.
Clemēs ab ap̄lis inſtitutus ſemꝑ cum ip
ſis vitam exegit.lib.v.ca.vj.
Clemens ſub Cōmodo floruit apud ale=
xandriam in ſcholis diuinaruʒ exerci
tationum.lib.v.c.x.
Clemens quos ediderit libros.libro.vj.
capitulo.x.A.
Clemens diocletiani in xp̄ianos crude=
lis ⁊ notanda.li.viij.ca.xij.
Cleophas frater fuit ioſeph viri marie io
ſeph teſtimonio.lib.iij.c.ix.
Clericū fieri non debere eū qui per neceſ
ſitatem.ibidem.
Collocutio abagari ⁊ thadei ſcribitur.
lib.j.c.xvij.B.
Commodus ſuccedit Anthonio.libro.v.

capitulo nono.
Commodo imperante pax eccleſijs per omnem ibidem.
Cōmodus.xiij.annis imperat.lib.v.cap. xxvj.terram propagatur.lib.v.ca.xx.
Cōmodo ſuccedit pertinax.libro.v.capitulo.xxvj.
Concilium antiochie aduerſus paulum ſamoſatenum antiochenū epm̄ ⁊ ei⁹ hereſim ſub galieno congregati.lib. vij.capitulo.xxiij.
Concilīū vltimū antiochenū paulū ſamoſatenum conuincit hereticū ⁊ vt eum talem damnat.li.vij.ca.xxv.A.
Cornelius primus apud ceſaream cum omni domo ſua ad fidem xp̄i perducitur.lib.ij.ca.iij.B.
Continentia primorum patrum egypti admiranda.lib.ij.c.xvij.B.⁊.A.
Cōſanguinei xp̄i poſſeſſiōes ſuas ꝓprijs manibus excolebāt.lib.iij.c.xx.
Conſanguinei xp̄i prius terram ꝓprijs colētes manib⁹ poſt duces eccl'ie effecti vſq; ad tēpora traiani permanſerunt.lib.iij.cap.xx.⁊.c.xxvj.B.
Cōcordia matthei ⁊ luce ſup xp̄i generatione.lib.j.ca.vj.A.⁊.B.
Conſtantius in occiduis partibus romanorum regebat imperium.lib.viij. capitulo.xvj.A.
Conſtantius imperator clemens ⁊ pius xp̄ianos omnes in veneratione habuit ⁊ honore.lib.viij.ca.xvj.A.
Conſtantius filium habuit conſtantinū. ibidem.
Conſtantino maximianus ab illo in aduerſitate benigne ſuſceptus inſidias molitur. ibidem.
Conſtantinus maximianū a filio ſuo pulſum benigne ⁊ religioſe ſuſcepit.libro viij.cap.xvj.A.
Conſtantino bellum in maxentiū tyrannum paranti apparet ſignum crucis in celo rutilare.lib.ix.ca.ix.A.
Conſtantinum aſpectu oſtenſe crucis perterritum confortat angelus dicens in hoc vinces.ibidem.
Conſtantin⁹ ſignum crucis in militaria vexilla transformat ibidem.
Cōſtantinus ſignum crucis ex auro factum in dextera ſua geſtat.ibidem.
Conſtantinus vrbē romam a maxentio ⁊ eius tyrānide liberat.li.ix.ca.ix.B.
Cōſtantinus victoriā quam de maxētio habuit ſcuti crucis attribuit.ibidem.
Conſtantinus ſacerdotes longe ſibi preferebat.lib.x.cap.x.C.
Conſtantinus noluit de ſacerdotū conſtitutionibus iudicare.l.b.x.cap.ij.
Conſtantinus ſacerdotū libellos quib⁹ contentiones et iurgia continebātur nec quidem legere voluit ſed mox iuſſit exuri.lib.x.cap.ij.
Conſtantinus confitetur ſacerdotes a poteſtate laica iudicare non poſſe.libro.x.capitulo.ij.
Cōſtantinus ſacerdotes appellat deos. libro.x.capi.ij.
Conſtantinus paſnutij oculū qui in confeſſione fidei fuerat euulſus auidioribus oſculis demulcet.lib.x.cap.iiij.
Conſtantinus ad extinguendam arrianam hereſim concilium apud niceam conuocat.lib.x.cap.j.
Conſtantinus niceni concilij ſententiam tanq̄ a deo probatam veneratur.lib. x.capitulo.v.B.
Conſtantinus ex clauis quibus chriſtus crucifixus fuerat frenum compoſuit ⁊ galeam armauit.lib.x.cap.viij.
Cōſtātia cōſtātini ſoror a p̄ſbytero arriano decepta moriens orat fratrē vt illi aures accōmodare velit. lib.x.ca.xij.
Conſtantinus dolis preſbyteri arriani circumuentus arrium de exilio accerſiri iubet.lib.x.cap.xij.
Conſtantin⁹ imperij ſui anno.xxxj.apud nicomediā defungitur.lib.x.cap.xij.
Conſtantino conſtantius eius filius in oriētis partibus ſuccedit.lib.x.ca.xij.
Conſtantius conſtantino patri in orientis partibus ſuccedit.lib.x.cap.xij.
Conſtantinus magni conſtantini filius ⁊ conſtantij frater a militibus interficitur.lib.x.cap.xvj.
Conſtās occidentē gubernat. li.x.c.xvj.
Conſtantius ab arrianis circumuentus conciliū ad condemnandū athanaſiū apud tyrum congregari iubet.lib.x. capitulo.xvj.
Conſtantius.xxiiij.annis imperat.l.b.x. capitu.xxvj.

Conſtantius dum iulianum auguſti nomen ſibi preſumentem opprimere parat moritur.lib.decimo.ca.xxvj.
Conſtantio ſuccedit iulianus qui ſibi principatum vſurpauit.lib.x.ca.xxvj.
Cōcilium alexandrinum ſub iuliano cōgregatum lapſos a fide ad eccleſie ſinum redeuntes cum manſuetudine ſuſcipiendos deſinit.lib.x.cap.xxviij.
Concilium alexandrinum ſpiritumſanctum euiſdem ſubſtantie & deitatis cum patre & filio diffinit.lib.x.ca.xxix.
Concilium alexādrinum nō tres ſubſiſtētias: ſed tres ſubſtantias in trinitate confitendas ad extinguendam ſabellij hereſim deſinit.ibidem.
Contentiones multe motus et turbe q̄ð conſequendis epiſcopatibus ſedibus diuerſis in partib⁹ eccleſie oriuntur. libro vndecimo.ca.vigeſimoprimo.
Credētes quare appellati ſunt cultores. lib.ij.ca.decimoſeptimo.A.&.B.
Crux rutilans in celo cōſtantino apparet bellum in maxentiū tyrannum paranti.lib.nono.cap.nono.A.
Creſcens pauli comes fuit: & ad gallias profectus eſt.lib.iij.cap.j.
Creſcēs philoſophus per inſidias & inuidiam autor fuit martyrij iuſtini: quod ipſum iuſtinus de religiōe chriſtiana arguendo cōfutaſſet.lib.iiij.c.xvj.
Cruci victoriā quā de maxentio habuit cōſtantinus attribuit.lib.ix.ca.ix.B.
Crucē in qua pepēdit chriſtus q̄ diligētiſſime helena querit.li.ix.c.vij.&.viij.
Crucē in qua chriſtus pepēdit a ceteris macharius preſente helena euidenti iudicio diſcernit.lib.decimo.cap.vij.
Crucis ſignum in veſtimentis omniū iudeorum qui templū ſuum reedificare indulgēte iuliano tentant ita euidēs apparet: vt nulla arte dilui valeat.li. decimo.cap.vltimo.
Crucis dñice ſignum vnuſquiſq; in poſtibus in parietibus & veſtibulis apud alexandriam euerſo ſerapis ſimulachro depingit.lib.xj.ca.xxix.
Crucis ſignum inter literas ſacerdotes egypti habebant.lib.xj.cap.xxix.
Crudelitate tanta ſub decio in chriſtianos ſeuitum vt plurimi a fide deficērent.lib.vj.ca.trigeſimo.B.
Crudelitas nimia in chriſtianos.libro octauo.cap.nono.
Crudelitas erubeſcēda in feminas.ibid.
Crudelitas in chriſtianos apud frigiam ſtupenda.lib.viij.cap.vndecimo.
Cultores quare dicti ſunt credentes.libro.ij.ca.decimoſeptimo.A.

¶ De litera D.

¶ Damaſus cum poſt liberium iure ſacerdotiū in vrbe roma ſuſcepiſſet vrſinus romanus diaconus per vim et ſeditionem epiſcopum ſe fieri extorquet.lib.vndecimo.cap.decimo.
Decius ſuccedit philippo.li.vj.ca.xxviij.
Decius q̄ infenſus eſſet philippo perſecutionem mouet in eccleſias.lib.vj.capitulo vigeſimooctauo.
Decio imperante tanta in noſtros ſeuitur feritate vt plurimi a fide diſceſſerint.lib.vj.ca.trigeſimo.B.
Decius non totis duobus annis imperat.libro.vij.capitu.j.
Decius pater cū filijs interimit.ibidē.
Decio ſuccedit gallus.ibidem.
Demetrius alexandrie epiſcopus inuidet origeni quem primo magna cum admiratione coluerat.lib.vj.ca.v.
Demetrius alexādrinus ep̄s origeni cathezizandi & docēdi magiſterium in eccleſia tribuit.lib.vj.c.ij.B.
Deſtructio hieroſolymitana per tytum facta vndecies centena iudeorū peremit.lib.iij.cap.v.
¶ Diaconi ordinantur viduarum gratia.lib.ij.cap.j.A.
Diaconi preſbyteris preferri nō debēt. lib.decimo.cap.vndecimo.B.
¶ Actum.xiiij.niceni concilij.
Dyaconus euchariſtiam miniſtrare poteſt vbi nullus eſt preſbyter.ibidem.
Didim⁹ ſchole eccleſiaſtice doctor apud alexandriam omnibus probantibus preficitur.lib.vndecimo.cap.vii.
Didimus & ſi prima etate luminibus orbatus non ſolū in literis ſacris: ſed in omni arte liberali precipuus doctor euadit.lib.vndecimo.cap.vij.
Didimus apud alexandriam ſub valēte claret.lib.vndecimo.cap.vij.
Didimum rufinus huius hiſtorie in-

terpres vidit et audiuit.ibidem.

Didimum beatus antonius de eremo alexandriam deſcendens ſuper oculorum corporalium amiſſione pulchre conſolatur.li.xi.ca.vij.

Diocletian⁹ crudelitatis nimietate ſatiatus ꝙ inani clemēti vtitur in xp̄ianos.lib.viij.capit.xiij.

Diocletianus ſuccedit caro.li.ſeptimo.capi.xxv.B.

Diocletianus.xix. imperij ſui anno dirā in xp̄ianos excitat perſecutionem.lib.octauo.ca.ij.

Diocletianus anno imperij ſui.xix.circa feſtum paſche edictis publicis iubet omnes chriſti eccleſias ad ſolum vſqꝫ dirui ſcripturaſqꝫ ſacras exuri.ibidē.

Diocletiani dira in chriſtianos edicta.libro octauo.capi.ij.et.iij.

Diocletiani crudelia in chriſtianos edicta in foro publico pendentia nobilis vnus xp̄ianus iniecta manu diſtrahit:et minutatim ſpectante populo diſcerpit.li.viij.ca.v.

Diocletianus partem palatij fortuna incendij cōflagratam dicit a chriſtianis fuiſſe ſuccenſam.ibidem.

Diocletianus cum collega ſuo maximiano depoſitā ſpōte regni purpura priuatus plebeius viuit.libro octauo.capitulo.xv.

Dionyſius corinthiorꝫ epiſcopus petrū ⁊ paulū pariter et eodē tēpore in vrbe paſſos fuiſſe affirmat.li.ij.ca.xxv.

Dionyſius ariopagita paulo credidit eius comes fuit et eccleſie athenīēſis ſacerdotium ſuſcepit.lib.tertio.c.ij.

Dionyſij corinthiorum ep̄i ſcripta referūtur.li.quarto.ca.xxij.

Dionyſius corinthiorū epiſcopus ad diuerſas eccleſias ſeptem conſcripſit epiſtolas.ibidem.

Dionyſius corinthiorū epiſcop⁹ in epiſtola ad athenīēſes dionyſij ariopagite meminit.ibidem.

Dionyſi⁹ corinthiorꝫ ep̄s byntū gnoſiorū ep̄o hortat̄ ne fratrib⁹ neceſſitatē conpulſe caſtitatis indicat.li.iiij.ca.xxij.

Dionyſius alexandrinus inſectātibus ſe nonnullis liberꝫ ⁊ xp̄iano viro digniſſimum verbuꝫ reſpondet.li.vj.c.xxix.

Dionyſius alexandrinus epiſcop⁹ multa poſt ſe ſcripta dereliquit.li.vj.c.xxxij.

Dionyſij alexandrini epiſcopi ſcripta.li.vj.capi.vltimo.

Dionyſij alexandrini ep̄i ſumma eruditio patet.li.vj.capitu.xxx.xxxi.xxxij.xxxiij.xxxiiij.et lib.ſeptimo.per totum vſqꝫ ad cap.xxv.

Dionyſij alexādrini epiſcopi ad nouatū epiſtola perbreuis ſed magnifica.lib.vj.cap.vlti.

Dionyſio alexandrino ep̄o viſio oſtenditur que iubet eum hereticorꝫ ſcripta perſcrutari.lib.vij.capi.ix.

Dionyſius alexandrinus ep̄s neminem eſſe rebaptizandum p hiſtoriā memoratu digniſſimā oſtēdit.li.vij.c.viij.

Dionyſius alexandrinus baptizatuꝫ ab hereticis ēt in forma q̄ blaſphemiarū plena eſſe videbatur rebaptizare nō audet.li.vij.ca.octauo.

Dionyſius alexandrinus in perſecutiōe que ſub valeriano fuit multos cruciatus propter chriſti nomen conſtāter ſuſtinuit.li.ſeptimo.ca.x.

Dionyſius alexandrin⁹ incolas exilij in qd̄ relegatus eſt conuertit ad fidem.ibidem.

Dionyſius alexādrinus oēs nepotis heretici ſectatores de ſcripturis ſacris confutatos ad ſanā doctrinam fidēqꝫ mire conuertit.li.vij.ca.xxi.

Dionyſius alexandrinus pro ſuo vehementi in fidem ardore tribus diebus continuis codicem nepotis legere:et diſcutere cepit.li.vij.capi.xxi.

Dionyſius alexandrinus oim virorum ſui tp̄is eruditiſſimis an apocalypſis iohannis euangeliſte fuerit aut alteri⁹ ioannis dubitat.lib.vij.ca.xx.

Dionyſius alexandrinus oim hoim ſui tēporis eruditiſſimus.xij. anno galieni moritur.lib.vij.ca.xxv.A.

Dionyſius ſub decio apud alexandriam patitur.li.vj.ca.xxx.A.

Dioſco.xv. annorum puer primuꝫ verberibus pro xp̄i fide cruciatus tandē aſſeruari iubet̄.li.vj.ca.xxx.C.

Diſceſſio plurima a fide ſub decio.lib.vj.capitu.xxx.B.

Diſcipulorū xp̄i mattheus et ioānes ſoli

aim ad ſcribēdū applicāt.li.iij.c.xix.A
¶ Domicianus ſuccedit tito fratri.li.ter
tio.capit.xi.
Domitianus ſecundam in xpianos exci=
tat perſecutionem.li.iij.capi.xij.
Domitianus oēs qui de genere dauid re
ſidui erant perimi iubet.li.iij.c.xv.
Domitianus de xpi aduentu ſicut ⁊ he=
rodes formidat.ibidem.
Domitianus cōſanguineos chriſti ad ſe
delatos ſuper multis interrogat: in
terrogatos velut innocentes libe=
ros abire permittit.ibidem.
Domitianus perſecutionem quam in
chriſtianos excitauerat datis compe
ſcit edictis.ibidem.
Domitianus portio Neronis de crude=
litate.ibidem.
Domitianus.xv.annos imperat.libr.iij.
capitulo.xvj.
Domitiano ſuccedit nerua.ibidem.
Domitiano mortuo oēs honorꝫ tituli qui
in eū collati fuerāt detrahunt.ibidē.
Domitiano mortuo omnes q̄ in exilium
truſi fuerant reuocari: et facultates
ſuas recipere ex ſenatuſconſulto iubē
tur.li.iij.ca.xvj.
Domitiano mortuo ioannes epheſiꝫ ve
lut ad propriam ſcholam redit.li.iij.
ca.xvj.et capi.xix.
Domitianus et nero ſoli de principibus
romanis aduerſati ſunt chriſtiano do
gmati.li.iiij.ca.xxiiij.B.
Dorotheus eps antiochenus vir erudi
tiſſimus eunuchus a natiuitate fuit.
lib.vij.ca.xxvij.
Dorotheus cubiculi regis ꝓpoſitus ſub
diocletiano patet.libro.viij.ca.vj.B.
Dorothea virgo alexandrina a maxen=
tio de ſtupro interpellata magnani=
mum dedit reſpōſum.li.viij.cap.xvij.

¶ De litera. E.

¶ Ebyonite in quibus errabant.lib.iij.
capitulo.xxj.
Ebyonite dicunt xpm de ioſeph ſemine
eſſe natum.lib.v.ca.octauo.B.
¶ Eccleſiaſticam hiſtoriā Euſebius ce=
ſarienſis greco ſermone conſcripſit in
prologo rufini eccleſiaſtice conſcri=
bende materiam euſebius ſumpſit ex
epiſtolis quas ſancti epiſcopi primi=
tiue eccleſie ſe inuicem dabant in bi=
bliotheca hieroſolymorum vſqꝫ ad tē
pus ſuum ſeruatis.li.vj.ca.xv.
Eccleſiaſticam hiſtoriam rufinus preſ=
byter iubente cromatio epiſcopo de
greco in latinum vertit in prologo ru
fini.ibidem.
Eccleſiaſtica hiſtoria vndecim libros cō=
tinet.in prologo rufini.
Eccleſiaſtice hiſtorie nouem libri euſebij
ſunt: duo poſtremi rufini.ibidem.
Eccleſiaſtice inſtitutionis initia a filone
iudeo deſcribuntur.li.ij.ca.xvij.A.
Eccleſia que hieroſolymis erat diuinit⁹
admonita migrat e ciuitate ne in ex=
cidio vrbis illius prime futuro iuſtus
puniretur cū impio.li.iij.ca.iij.B.
Eccleſia virgo permanſit et immacula=
ta vſqꝫ ad tempora traiani.li.tertio.
capi.xxvj.B.
Eccleſia primitiua quare virgo diceba=
tur libro.iiij.capi.xx.
Eccleſia chriſti ſuper petrum fundat.
lib.vj.capi.xvij.
Eccleſias chriſti dirui: ⁊ ſacras litteras
exuri mandat diocletianus.lib.octa=
uo.capitulo.ij.
¶ Editio.lxx.interpretum noſtra eſt.li=
bro.vj.capitu.xij.
Editio ſeptuaginta interpretum omnia
continet que de ſcriptura ſacra repu
tanda ſunt.lib.vj.cap.xiij.
Ediſſa meſopotamie vrbs thome apoſto
li reliquijs decorat.lib.xj.cap.v.
Egeſippus ſtatim poſt apoſtolos claret.
lib.ij.ca.xxiij.A
Egeſippi de mira ſanctitate iacobi teſti=
monium.lib.ij.ca.xxiij.A.
Egeſipp⁹ alijqꝫ viri eruditiſſimi aduer=
ſum exurgētes hereticos pariter oriū
tur et exurgunt.libro quarto.capitu=
lo ſeptimo.C.
Egeſippus ſcriptor celeberrimus ſub
adriano clarere incipit.ibidem.
Egeſippus romā venit ſub aniceto.libro
quarto.capitulo decimo.B.
Egeſippus contēporaneus iuſtino phi
loſophe.ibidem.
Egeſippus ſub antonio vero claret.lib.
iiij.cap.xix.xx.⁊.xxj.
Egyptij tandem idriam pro deo colunt

libro.xj.capitulo.xxvj.
Egyptiorum deus calliditate ſacerdotis tan deũ ignẽ deũ caldeorum ſupat.li.xj.c.xxvj.
Egyptij inter lr̃as ſacerdotales ſignum crucis habebant.li.xj.cap.xxix.
¶ Emorroiſſe a xp̃o curate mira ꝛ mẽorãtu digniſſima hyſto.li.vij.c.xiiij.
¶ Enodius primus antiochie epiſcopus. lib.iij.ca.xvj.
¶ Epheſina eccleſia a paulo fundata a Joanne edificata.li.iij.cap.xvij.
Epiſtola quã abagarus rex ad chriſtũ miſit.lib.j.capi.xvj.
Epiſtola quã xp̃s ad regem abagarum ſcripſit.lib.j.capi.xvij.B.
Epiſtolã ad hebreos quare paulus hebreo ſermone ſcripſit.libr.vj.ca.x.B.
Epiſtola ad hebreos pauli eſt.lib.ſexto. capi.x.B.et.vij.
Epiſtolã ad hebreos clemens potius ꝙ lucas interpretatus eſt:id eſt in latinum vertit.libr.iij.capi.xxxj.
Epiſcopi qui ſub cõmodo in potioribus ſedibus nobiles hr̃r.lib.v.capi.xxj.
Epiſcopi hieroſolymitani q̃ndecim primi hebrei ꝛ antique originis extiterunt.lib.quarto.cap.quarto.
Epiſcopi hieroſolymitani ex circunciſione ſumpti que a chriſti aſcẽſione ibi eccleſiam rexerunt hiſtori.ſunt.libro quarto.capi.iiij.
Epiſcoporum romanorum vſq ad ſoterem qui ab apoſtolis duodecim fuit ſucceſſio.lib.v.capi.vj.
Ep̃orũ hieroſolymitanorũ q̃ ex gẽtibus ſumpti ſunt ſucceſſio libro.v.capit.xj.
Epiſcopus nõ minus ꝙ abñs ep̃is ordinari non poteſt.libro.x.capit.ſexto. B.actuum.iiij.
Ep̃os duos eſſe in eadẽ eccleſia nicena ſynodus ĩhibuit.li.x.ca.vj.B.actũ.x.
Ep̃o non tam iuris dicendum officium ꝙ ſacerdotium miniſtrandum traditur.lib.x.capi.xxij.
Epymachus apud alexãdriam ſub decio patitur.lib.tertio.capi.xxx.C.
¶ Ethiopes de more gentis a feminis reguntur.lib.ſcdo.ca.j.C.
Ethiopie initium conuerſionis taliter factum eſt.libro.ij.ca.j.C.
¶ Euchariſtia etiam a fide lapſis morientibus
do penitẽtibus nõ eſt denegãda.li.vj. capitulo.xxxiij.
Euchariſtie parum ſcrapioni morti proximo puer detulit ꝛ dedit. ibidem.
Encratice heretici nuptias non admittunt:ꝛ ab alienis abſtinendum eſſe p̃dicant.li.iiij.ca.xxvj.A.
Eugenius tyrannus ſuccedit valẽtiniano.ij.li.xj.ca.xxxij.
Eugenius tyrannus an̄ theodoſij pedes vinctis poſt terga manibus adducitur ꝛ occiditur.li.xj.ca.xxxiij.
Ennus apud alexandriã ſub decio patitur.li.vj.ca.xxx.C.
Eunomius a quo eunomiana hereſis arte dialectica prepotẽs et plurima contra fidem noſtram ſcripſit.lib.x. capi.xxv.
Eunomiana hereſis ab arriana originẽ trahit.ibidem.
Eunomiana hereſis dicebat filium per oĩa diſſimilem patri.li.x.ca.xxv.
Euſebius ceſarienſis hiſtoriã eccleſiaſticam greco ſermone cõſcripſit.ibidẽ.
Euſebius eccl'iaſtice hiſtorie conſcribende materiã ſumpſit ex ep̃l'is ſctõrum ep̃orum primitiue eccl'ie ad ſe inuicẽ datis:ꝛ vſq ad ſuum tẽpus in bibliotheca hieroſolymorum ſeruatis.lib. ſexto.capi.xv.
Euſebius intentionem ſuam declarat in ꝓlogo ſuo per totum.ibidem.
Euſebius centum origenis epiſtolas in libros digeſſit:et memorie tradidit. lib.vj.capi.xxij.
Euſebius hiſtorie eccleſiaſtice auctor ſcripturas ſacras in mediis plateis de mandato diocletiani exuri videt ꝛ eccleſias dirui.li.viij.ca.j.
Euſebius incredibilem in xp̃ianos exercerĩ crudelitatem.li.viij.ca.ix.
Euſebius.ix.lib.hiſtorie eccl'iaſtice edidit.Duos poſtremos rufinus eius interpres addidit.lib.ix.in calce libri.
Euſebius nicomedie ep̃s cõſtantij imperatoris autoritate vſus cõcilium apud Cõſtãtinopolim cõuocat:vt arrius reſtitueref tm̃ intẽdens.lib.x.capi.xiij.
Euſebius nicomedienſis vi alexandrũ alexandrie ep̃m compellere tẽtat vt arrium ſuſcipiat.ibidem.

Euãgeliũ ſ[illegible]uẽte tyberio vſq̨ȝquaq̨ libere diffuſum.lib.ij.ca.tertio.A.

Euangelij predicatio ſub tyberio inmẽſas multitudines ad fidem chriſti cõuocat.ibidem.

Euãgeliſtarũ ⁊ euangeliorũ ordo.li.iij.capi.xix.a.⁊ lib.v.cap.viij.a.⁊ lib.vj.capi.x.B.⁊ cap̃.xvij.

Euãgeliũ ſuũ mattheus primo omniuȝ ſcribit predicantibus in vrbe romana petro ⁊ paulo.li.v.cap.octauo.A.

Euangelium ſuum marcus petro mortuo ſcribit.ibidem.

Euangelium ſuum Joannes poſt mattheũ ⁊ marcum ſcribit.ibidem.

Euãgelia.iiij.tantum recipi debere.li.ſexto.cap̃.xvij.

Excidiũ hieroſolymitanũ accidiſſe obnecem iacobi a prudentibꝰ iudeorũ creditũ eſt.lib.ſc̃do.c.xxiij.C.

Excidiũ hieroſolymitanũ per titũ factũ vndecies centena milia iudeoꝝ peremit.lib.tertio.cap.v.

Excõicatum in vna eccleſia in alia recipi nõ debere diffiniuit nicena ſynodus.li.x.capi.ſexto.B.actũ quintum.

¶De litera. F.

¶Fabianus de agro rediens ingreſſuſq̨ templũ quo vniuerſus pp̃ls pro ep̃o deligendo coierat delapſa e celo ſup caput eiꝰ columba ep̃s romanus deſignatur.lib.vj.capi.xx.

Fadus iudee procurator theodee ſeditionẽ initio cõprimit.lib.ſc̃do.ca.xj.

Fames dira ab agabo prenũtiata ſub claudio vniuerſum orbẽ obtinet.lib.ſecundo.capi.viij.

Fames dira incredibilis ⁊ horrenda tito hieroſolymam ;obſidente: in hieruſalem fuiſſe ex ioſepho deſcribitur.lib.tertio.capi.quarto.per totum.

Famis illius horrẽde tempore predones p totã vrbẽ graſſantes incredibilia crudelitatis gñа in ciues exercent.lib.tertio.ca.quarto.per totum.

Fames compellit iudeos lora cingula calciamenta et fenum comedere.lib.tertio.cap̃.iiij.C.

Fames mariã nobilẽ iudeã ꝓpriũ iugulare puerum ⁊,edere compellit.libro tertio.capi.quarto.D.

Fames diriſſima ⁊ lues miſerãda infideles miſerabilr̃ ꝑuadit.lib.ix.cap̃.viij.

Chriſtianos inter illos habitãtes ne ad vnũ q̃dẽ cõtingit.li.ix.cap.octauo.B.

Fames et lues q̃ infideles ſub maximino diriſſime inuaſerunt pulcherrime deſcribit̃.lib.nono.capi.octauo.A.

¶Femine apud ethiopes reſpublicas gubernant.ca.primo.libro primo.C.

Femine apud egyptũ tota animi auiditate ad literas et ſapientiam currũt lib.ſc̃do.capi.xvij.C.

Femine apud egyptum ſeorſum a viris habitant.lib.ſc̃do.capi.xvij.C.

¶Felix magum quendam virum ſeditioſum compreſſit et in fugam vertit libro ſecundo.capi.xxj.

Feſtus mittit̃ a nerone ꝓcurare iudeã.lib.ſc̃do.capi.xxij.

Felix mittit̃ a claudio procurare iudeã libro ſecundo capi.xx.

Felici ſuccedit feſtus in procuratione iudee.lib.ſecundo.capit.xxiiij.

Feſto ſuccedit albinus in procuratione iudee.libro ſecundo.cap̃.xxiij.C.

Feminis chriſtianis per pudẽda viſcerum et naturalium ſecreta membrorum ereci candentis fuſtes ingerebãtur.li.octauo.capitu.xiij.

Felix diaconus liberio epiſcopo ſuo e ſede pulſo ab hereticis ſubrogatur.libro.x.capitu.xxij.

¶Fidem ſuã quatuor milites ante tribunalia pulcherrime nutibus profitentur.lib.vj.capi.xxx.C.

Fides maximã ſub decio facit iacturã.libro.vj.capitu.xxx.B.

Fidei maxima ſub Dyocleciano iactura.lib.viij.capi.iij.

Fidẽ multo plures ꝓpter metũ tormentorũ ſub diocletiano negauerunt q̃s cõſtanter tenuerũt.lib.octauo.ca.iij.

Fidei chriſtiane confeſſio pulchra ⁊ mirabilis apud thebaidam ſub diocletiano.libro octauo.capitulo nono.

Fidem muliercule firmiſſimam et liberrimam vocem amniratione digniſſimam.libro.xj.capi.v.

Fidẽ docere et etiã predicare preſentibus ep̃is laici modo fuerint eruditi poſſunt.lib.vj.capitulo.xiiij.C.

Filiae liberaliũ artiũ eruditiſſimus ſub diocletiano patitur.lib.viij.ca.x.A.
Filoromus dux romanorũ militum ſub diocletiano patitur.ibidem.
Filoromi ducis romanorum militum fides.ibidem.
Fileas tormẽta q̃b⁹ martyres afficiebã tur in cõi refert.lib.viij.ca.x.B.
¶ Filius dei abrahe et familie eius familiaris ⁊ preceptor ac monitor fuit. lib.j.ca.j.C.
Filiũ dei eſſe ſapiẽtiã patris ab eo eternaliter genitã oſtendit.lib.j.c.j.C.
Filius dei humanũ genus p̃ nequitiam obſcuratum:lege veteri gẽti hebreorum miſericorditer data illuſtrauit. lib.j.c.j.E.
Filius dei humanũ genus in omne vitiũ prouidens ad ſui cultũ ⁊ viam veritatis reuocat.lib.j.ca.j.E.
Filius dei celeſtis vnguẽto a patre vnctus eſt.lib.j.ca.j.H.
Fili⁹ dei longe aliter vnctus eſt q̃ reges põtifices aut ꝓphete.li.j.ca.j.H.
Filius dei quare dicitur ſacerdos ſcd̃m ordinem melchiſedech li.j.ca.j.J.
Filius dei ex nomine ſuo xp̃o ſectatores ſuos appellari voluit xp̃ianos.ibidẽ.
Filius dei de vẽtre patris generat̃ q̃uo intelligitur.lib.j.ca.j.K.
Filius dei ante luciferũ genitus eſt q̃uo intelligitur.lib.j.ca.j.K.
Filij iſrael q̃uo varijs policijs ſucceſſiue gubernati ſunt.li.j.ca.v.A.
Filij iſrael poſt moyſem et Jeſum ſuc ducibus ⁊ regib⁹ vſq̃ in transmigrationem babilonis gubernantur.lib. primo ca.v.A.
Filij iſrael poſt reditum de babylonia p̃ pontifices vſq̃ ad tempora chriſto ꝓxima regunt̃.li.j.ca.v.A.
Filius naturalis ⁊ fili⁹ legalis quis ſit. lib.j.ca.vj.A.
Filo ſcriptor inſignis ſub gayo floret.li. ij.ca.v.A.⁊.B.
Filonis in re literaria laus ⁊ commendatio libro ſecundo cap.v.A.et.B.et cap.xvij.C.
Filo inter omnes claros ſcriptores clariſſimus erat.lib.ij.ca.v.A.
Filo pro contribulibus ſuis iudeis legatione ad gayum fungitur.libro.ij.ca v.B.⁊.C.
Filo legatione ad gayũ pro iudeis fungens pene periculum incurrit mortis.ibidem.
Filo marci abſtinentiam et eorum que illi adheſerunt literis mandauit.lib. ij.cap.xvj.
Filo vite ordinẽ ⁊ ritus patrũ egipti eorũq̃ qui illic primo crediderunt preclare ſcribit.li.ij.ca.xvij.
Filonis breuis et magna cõmendatio. lib.ij.ca.xvij.C.
Filo originẽ eccleſie inſtitutionis ⁊ euangeliſte traditionis clare deſcribit.lib. ij.cap.xvij.per totum.
Filonis.li.ij.cap.xviij.A.
Filo ſub gayo romam veniens in quanta apud ſenatum admiratione habetur.lib.ij.ca.xviij.B.
¶ Flauia.xv.domitiani ob teſtimoniũ q̃d contulit chriſto in inſulam pontiã relegatur.lib.tertio.cap.xiij.
Flauianus eugenij prefectus eruditus ad medũ virũ cum euadere potuiſſet a bello mereri ſe mortem iuſtius pro errore q̃ pro crimine iudicauit.lib. xj.cap.xxxiij.
Fotinus lugdunẽſis ep̃s nonagenario maior poſtq̃ plurimas iniurias pro tribula cõſtãter latas in carcere reddidit ſpiritum ſub antonino viro libro.v.ca.ij.A.
Fotino ſuccedit hyreneus in ſede lugdunenſi.lib.v.ca.v.
Fotiniani qui ⁊ pauliniſte rebaptizãdi ſunt.lib.v.cap.vj.B.actum.ix.

¶ De litera G

Gayus ſuccedit tyberio.lib.ij.ca.iiij.
Gayus initio imperij ſui iudeorũ principatum tradit aggrippe.li.ij.ca.iiij.
Gayus herodẽ varijs excruciatum tormentis eterno damnat exilio.libro.j. cap.xij.⁊ li ij.ca.quarto.
Gayus voluit deus appellari.lib.ſecũdo capitulo.v.B.
Gayus iudeorũ gentẽ ſummo odio perſequitur.lib.ij.cap.vj.A.
Gayus loca ſacra iudeorum ꝓphanari iubet.li.ij.ca.vj.A.
Gayus ſtatuas ⁊ imagines ſuas ĩ locis

ſacris iudeorum erigi iubet lib.ſcdo capitulo.vj.A.
Gayus templū iudeorū in templum ſui nois cōmutare audet.ibidem.
Gayus quatuor annis nec integris imperat.li.ſcdo.ca.viij.
Gayo ſuccedit Claudius.ibidem.
Galba ⁊ otho neroni ſuccedentes anno vno ⁊ ſex menſibus imperant.lib.tertio.cap̄.tertio.A.
Galliarū nobiliſſime vrbes lugdunum ⁊ vienna.li.v.ca.j.A.
Gallus ſuccedit decio.li.vij.ca.j.
Gallus ſanctos viros perſequit̄.libro.ſeptimo.cap̄.primo.
Gallus nō integris duobus annis imperat.tit.vij.ca.ix.
Gallo ſuccedit valerianus cū filio galliano.lib.vij.ca.primo.
Gallienus valeriani filius ſolus imperans pſecutionē in chriſtianos ceſſare iubet.lib.vij.ca.xvj.
Gallienus vnūquēq; ſuo cultu viuere ſinit.lib.ſeptimo.ca.xvj.
Gallieno imperāte eccleſie chriſti in pace fuerunt.libro.vij.capi.vigeſimo.
Gallien⁹.xv.annis imperat.li.ſeptimo.capitulo.xxv.A.
Gallieno ſuccedit claudius.ibidem.
¶Genealogia chriſti de Dauid per ſalomonem. Item per nathan declaratur.libro primo capitu.ſexto.B.
Genealogie hebreorum in archiuis tēpli ſecretiorib⁹ ſeruabat̄.lib.j.c.vj.C.
Genealogias iudeorum herodes iubet incendi.libro.primo.cap̄.ſexto.C.
Genealogiarum libros quidem ſtudioſi viri domi reſeruarunt.libro primo capitulo ſexto.C.
Georgius redarguitur quam in epiſcopatu magis ſibi iuris dicendi officiū quam ſacerdotium miniſtrandū exiſtimarit.lib.decimo.cap̄.xxiij.
Gordianus ſuccedit maximiano.libro ſexto capitulo.xix.
Gordianus ſeptem annis imperat.lib.ſexto capitulo.xxiij.
Gordiano ſuccedit Philippus.ibidem.
Gorgonius cubiculi regis prepoſit⁹ ſub dyocletiano patitur.lib.octauo cap̄.ſexto.B.
¶Gratianus in orientis partibus valēti patruo ſuccedit.libro vndecimo capitulo.xiij.
Gratianus pietate ⁊ religione oēs fere qui ante eū principes fuerant ſuperat.lib.xj.cap.xiij.
Gratian⁹ ꝯſortē in imperio aſciſcit theodoſium.lib.xj.c.xiiij.
Gratianus theodoſio orientis procuratione permiſſa ſibi ⁊ fratri partes occiduas reſeruat.li.xj.c.xiiij.
Gratianus a maximino tyranno lugdūni ſuorum proditione perimitur.lib.vndecimo.cap.xiiij.
Gratitudo leene in macharium.lib.vndecimo.c.xiij.
¶Gregorius q̄ ⁊ thedorus neoceſarienſis ep̄s p̄ce fuſa aq̄s ſtagni ſubito diſcedere facit.lib.vij.c.xxiiij.A.
Gregorius montem e loco proprio facit ſecedere.ibidem.
Gregorij geſta amena et memoratu digniſſima.li.vij.ca.xxiiij.A.⁊.B.
Gregorij fides.lib.vij.cap.xxiiij.B.
Gregorius apollinē quē ſua p̄ſentia e fano depulerat data ad illū ep̄la in locum ſuum redire ⁊ dare reſponſa ſolita permittit.li.vij.c.xxiiij.B.
Gregorio iubente recedit apollo permittente reddit ⁊ dat reſponſa idem.
Gregorij nazanzeni ⁊ baſilij geſta p̄clara.li.xj.ca.ix.A.
Gregorius nazanzen⁹ ⁊ baſilius ſub valente clarent.li.xj.c.ix.per totum.
Gregorius apud nazanzon oppidum in locum patris ſubrogatur epiſcopus.lib.xj.cap.x.B.
Gregorius nazanzenus baſilium collegam ſuum de doctoris cathedra extrahit ⁊ ad monaſterium manu inuicta perducit.li.xj.capi.ix.A.

¶De litera.H.

¶Hadriano librum apologeticum pro chriſtiana religione quadratus vir doctus et fidelis offert.lib.quarto.capitulo.iij.
Hadriano librum de chriſtiana religione ariſtidem vir fidelis ⁊ doctus offert.libro.iiij.capitulo.iij.
Hadrianus ſcribit et mandat chriſtianos niſi probato aduerſuꝫ leges cri=

mine torq̃ri nō debere.li.iiij.ca.viij.
Hadrianus vno ⁊ vigeſimo anno impe
rat libro.iiij.capitulo.ix.
Hadrianus moritur.ibidem.
Hadriano ſuccedit antonin⁹ pi⁹ ibid.
Herodes pri⁹ editius fuit templi apol
linis libro primo.capitulo.iiij..B.
Herodes primus filium habuit herodē
antipatrem ibidem.
Herodes antipater genuit herodē aſca
lonitam qui tēpore natiuitatis chri
ſti fuit.lib.j.cap.iiij.B.
Herodes aſcalonita fili⁹ antipatris tē
pore natiuitatis chriſti viuit.idem.
Herodes paternum genus ex idumeis
maternum vero ex arabibus origi
nem traxit.lib.primo.cap.iiij.B.
Herodes nō ſm generis ordinem pon
tifices conſtituit.ſed ignobilibus qui
buſcꝫ ſacerdotia ꝑmittit.li.j.ca.v.B.
Herodes ſacrā ſummi pontificis veſtē
clauſem tenet lib.j.cap.v.B.
Herodes ſacram ſummi pontificis veſtē
nūꝗ̄ pōtificib⁹ ꝑmittit.li.j.c.v.B.
Herodis tpe interrupta eſt ducū ⁊ prin
cipū iuda ſucceſſio.li j.ca.v.B.
Herodes omnes libros in quib⁹ genea
logie iudeorum ſcribebantur incen
di iubet.lib.j.cap.vj.C.
Heli et iacob fratres vterini. lib.primo
capitulo.vj.B.
Heli vxorē duxit ex qua nullos genuit
liberos.idem.
Herodes omnes pueros abimatu et in
fra occidi iubet.lib.j.cap.vij.
Herodes propriorum liberorum parri
cida eſt.lib.j.cap.viij.A.
Herodes varijs obſcenis morbis ob ſce
lera ſua mire cruciat.lib.j.cap.viij.
per totum.
Herodes morti appropinquans ex om
ni iudea primarios viros in carcerē
trudi ⁊ vt ſtatim ipſo mortuo interi
mantur mandat vt ex lugentiū mul
titudine exequias habeat honorabi
les.lib.j.cap.ix.
Herodes cultro accepto ſeipſum inter
uenire tentat.ibidem.
Herodes ſolebat p ſeipſum pomum pur
gare ⁊ inciſumꝗ edere.ibidem.
Herodes tres filios necauit.ibidem.
Herodi ſuccedit archelaus in regno iu
deorum.lib.ij capi.decimo.
Herodiadē philippi fratris vxorē tul.
Herodes ꝓpria ⁊ legitima vxore depul
ſa.lib.j.capi.xiij.
Herodias filia fuit Arethe regis ara
bum.idem.
Herodes tulit herodiadem fratris ſui
philippi vxorem.idem.
Herodes propter herodiadē regno pel
litur et in exilium apud viennam re
ligatur.lib.j.cap.xiij.
Herodes ioannem capite truncari iuſ
ſit:timens ne doctrine eius ſuaſio
ne populi ab ſe deficerent.idem.
Herodi multa obueniunt incommoda
deo in eum vlaſcente ob tam iniuſtā
quam cōtulit ioāni necem.ibidem.
Herodes petrum conicecit in carcerem.
lib.ij.cap.x.A.
Herodis facinus in apoſtolos perpetra
tum dilationem nō patitur vltionis.
lib.ſecundo.cap.x.A.
Herodē ꝓ tribunali ſedētē et ſpectacu
la ppl'o edētē ꝑcutit angel⁹ qꝛ nō de
diſſet gloriā deo.li.ij.capi.x.A.
Herodes ſtatuens vermibus expirat.li
bro.ij.cap.x.A.
Herodis mors ex ioſepho ꝑclare deſcri
bitur.li.ij.capi.x.B.
Herodis ab angelo ꝑcuſſi ad populum
pia collocutio.lib.ij.cap.x.B.
Herodi vexatio intellectum ꝓbet idem
Herodi acclamat ppl's dei voces et non
hominis.li.ij.cap.x.A.⁊.B.
Herodes quinquageſimo etatis ſue āno
⁊ regni ſeptimo moritur.li.ij.ca.x.B.
Helena regina magne famis tempore
abūde indigētib⁹ ſuccurrit.li.ij.c.xij.
Helene regine nobile ſepulchrum pro
foribus hieroſolymorum idem.
Helena que tam pia fuit in pauperes
apud adabenos regnat.li.ij.ca .xij.
Hereſes omnes e ſimone mago velut e
capite fluunt.lib.ij.cap.xiij.B.
Hermes librū q̄ paſtor appellat edidit.
lib.iij.capitu.iij.cuius libri et autoris
meminit hieronymus in libro de vi
ris illuſtribus ⁊ in prologo galeato.
Itē ⁊ capitulū oſſe.de conſe.diſt.iij.⁊
capitulum ſancta diſt.xv.§.quevero.

Hereſis ebyonitarum que fuerit. libro iij.cap.xxj.
Hereſis cherinti feda et carnalis ⁊ libidinibus plena eſt.lib.iij.ca.xxij.
Hereſis nicolaitarum a nicolao vno de ſeptem diaconis originē ſumit. libro iij.cap.xxiij.
Heretici poſt apoſtolorū eorum qui xp̄m audierant tempora ⁊ non ante ſurrexerunt.lib.iij.ca.xxvj.B.
Herodes ſuccedit ignatio in ſede anthiochena.lib.iij.ca.xxx.
Helius adrianus ſuccedit traiano.lib. iiij.cap.iij.
Hereſes primitiue eccleſie nominantur lib.iiij.ca.xxj.
Hereſes antiqua iudeorū nominaꝫ.ibidē.
Hereſis montani origo ⁊ declaratio.lib. v.cap.xv.
Hereſim montani impugnat ⁊ declarat appollinaris.lib.v.cap.xv.
Hereſim montani appollonius fortiter impugnat ⁊ propheciſſa eius in multis arguit peccatis.lib.v.ca.xvij. per totum et precipue.B.
Hereſis montani impugnatur.lib.v.ca. xvj.⁊.xvij.
Hereſis artemonis que fuerit.lib.v.cap. xxvij.B.
Hereſim artemonis paul⁹ ſamoſaten⁹ inſtaurare conat⁹ eſt.li.v.ca.xvij.A.
Hereticos origenes etiā ex pueritia horruit.lib.vj.ca.j.B.
Heſdras ſacerdos de tribu leui corruptas ſcripturas ⁊ legē quam moyſes p̄plo dederat diuinitus reparauit in integrum.lib.v.ca.viij.B.
Hereſim helcheſaitarum origenes: vt primum oriri cepit ſubito reſtringit. lib.vij.cap.xxvij.
Hereſis helcheſaitarū qui fuerit.lib.vj. cap.xxvij.
Heron apud alexandriā ſub decio patitur.lib.vj.ca.xxx.C.
Hereticos rebaptizandos cipriianus cū omnibus pene per affricam ſacerdotibus ſentit.lib.vij.cap.ij.
Hereticos an rebaptizari oporteat in affrica exorta q̄ſtio agitaꝫ iter ecclie ep̄os.li.vij.ca.ij.iij.iiij.vj.⁊.viij.
Hereſis ſabelli oriꝫ ſub gallo apud ptolomaidam.lib.vij.ca.iiij.⁊.v.
Hereſis ſabelli que fuit.lib.vij.ca.v.
Hereticorū libros ⁊ traditiones viris doctis legere ſcrutari lꝫ.lib.vij.capi.vj.
Herbe e baſi ſtatue xp̄i ſurgentis mira atq; vir credibilis ſtus.lib.vij.ca.xiij.
Herba e baſi ſtatue xp̄i ſurgens a ꝫctu fimbrie illius depellendorum omniū morborum virtutem trahit. ibidem.
Hereſis pauli ſamoſateni in vltimo concilio antiocheno denudaꝫ ⁊ a cunctis xp̄i eccleſijs dānaꝫ.lib.vij.ca.xxij.A.
Hereſis pauli ſamoſateni.libro.vij. capi. xxij.B.⁊.xxv.B.
Hereſis manichcorum a mane quodam perſa originē ducens ſub diocletiano imperatore ⁊ felice vrbis rome epiſcopo oritur.lib.vij.ca.xxviij.
Herculius qui ⁊ maximianus cū collega ſuo diocletiano regni purpuram vltro deponit.li.viij.ca.xv.
Hereſis ariana oritur.lib.x.cap.j.
Helena quāta diligētia crucē dominicā perquirit.lib.x.cap.vij.⁊.viij.
Helena in eo loco in quo crucem xp̄i reperit templum mirificum conſtruit. libro.x.cap.viij.
Helena ſacris virginibus ad prandium vocatis habitu famule ſuccincta humiliter miniſtrat.lib.x.cap.viij.
Hereſis appollinariſtarū in concilio romano dānatur.lib.xj.ca.xx.
¶ Hircano pompeius pontificatum iudeoꝝ reliquit pulſo ariſtobolo fratre natu maiore.lib.j.c.v.A.
Hircanus vltim⁹ ante xp̄m pontificatu apud iudeos funct⁹ eſt.lib.j. ca.v.B.
Hircanus vltimus iudeorū ante xp̄i natiuitatem pōtifex a parthis capitur. lib.j.ca.v.B.
Hircano vltimo iudeorū pontifici herodes autoritate romani ſenatus ſuccedit.lib.j.c.v.B.
Hireneus meminit martyrij ignatij.lib. iij.ca.xxxiij.B.
Hireneus lugdunenſis ep̄s in concilio gallicano preſide.lib.v.ca.xxij.
Hirene⁹ vidit policarpū.lib.iiij.c.xiij.A.
Hireneus ſuccedit fotino in ſede lugdunenſi.lib.v.cap.v.
Hireneus policarpi cunctos fere mo

res ⁊ act⁹ vſq; in longā ſenectam memoriā tenet.li.v.ca.xix.
Hireneus q̄ in pueritia didicerat tenaci memoria tenebat.li.v.ca.xix.
Hiberorū ad xp̄i fidē pulchra ⁊ mirifica conuerſio.lib.x.ca.xi.
Hilanus ꝙ athanaſio faueret in exiliū truditur.libro.x.ca.xx.
Hilan⁹ ſub iuliano de exilio regreſſus niceni concilij fidem dolis arrianorū pene extinctā ꝑ nuricum italiā galliaſq; reparat.lib.x.ca.xxxi.
Hilarius libros de fide nobiliter edidit quibus longe poſitos ꝑfectiſſima inſtructione correxit.ibidē.
Humanitas mira xp̄ianorū in alexādrinos ciues perſecutores ſuos.lib.vij.capitulo.xix.

De littera.I.

Iacob ⁊ heli vterini fratres.li.i.c.vi.
Iacobus frater domini cur dictus ſit.libro.ij.ca.i.A.
Iacobus filius fuit ioſeph.lib.ij.ca.i.A. Sed nota ꝙ autor hic errauit.
Iacobus primus epiſcopus hieroſolymitanus.libro ſcdo.ca.i.A.
Iacobus epiſcopus apoſtolorum conſtruitur.ibidem.
Iacobo ioanni ⁊ petro dn̄s omnez ſcientiam tradidit.ibidem.
Iacobus ioānes ⁊ petrus ſciētiam quā primum a domino acceperūt ceteris apoſtolis tradiderunt.ibidem.
Iacobi duo fuerunt.ibidem.
Iacob⁹ maior ab herode perimitur.libro.ij.capitulo.ix.
Iacobus cuz ad martyrium duceretur eum qui ſe iudici accuſauerat a pctis abſoluit ⁊ oſculatur ibidem.
Iacobus ſimul cū illo q̄ ſe iudici accuſauerat capite plectitur.ibidem.
Iacobo minor ſedes hieroſolymitana ab apl̄is defertur.lib.ij.ca.xxiij.A.
Iacobus quare dictus ſit iuſtus.
Iacobus ex vtero matris ſanctus fuit lib.ij.ca.xxiij.A.
Iacobus vinuz ⁊ ſiceram nō bibit neq; animal manducauit.li.ij.ca.xxiij.A.
Iacobi caput nouacula nō aſcendit.
Iacobus oleo non eſt perunctus neq; balneis vſus.
Iacobo ſoli licebat intrare ſancta ſctōrū.
Iacobus laneo non vtebatur indumento ſed tm̄ ſindone vt ſupra.
Iacobus pre aſſiduitate ad orādū ⁊ genua infectandum callos habebat in genibus more camelli.valet.ibidem.
Iacobus magne eſtimatiōis erat apud iudeos.
Iacobus e pina templi precipitatus a iudeis lapidatur.libro ſecundo.capitulo.xxiij.B.
Iacobus fullonis vecte interimitur.
Iacobus cum lapidaretur orat pro lapidantibus.lib.ij.ca.xxiij.B.
Iacobi mortem prudentiores iudeorum impedire conantur.libro ſecūdo.capitulo.xxiij.C.
Iacobi epiſtola nonnullis quondam nō recipiebatur.libro ſecundo.capitulo xxiij.C.
Iacobo in epiſcopatu hieroſolymitano Symeon filius cleophe ſuccedit.libro.iij.cap.
Iacobi cathedra apud ceſareaz philippi in magna veneratiōe habetur.libro.vij.cap.xv.
Iacobus primus a ſaluatore et apoſtolis electus eſt ep̄s.lib.vij.capi.xv.
Ieiunium paſchale etiam temporib⁹ comodi obſeruatur.libro quinto.capitulo.xxij.
Ieiunium paſchale an.x.diebus debeat obſeruari aut paucioribus aliquando dubitatū eſt.lib.vi.ca.xxij.B.
Ieroſolyma ciuitate per tytum capta inuenta ſunt vndecies centena milia iudeorum fame aut gladio fuiſſe perempta.lib.iij.cap.v.
Ieroſolyma ciuitate per titum capta nonaginta milia iuuenum non ſeruitutem per diuerſas prouincias diſtrahuntur.lib.iij.cap.v.
Ieroſolymitani epiſcopi.xv.primi hebrei ⁊ antique origenis exterunt.lib.iiij.cap.iiij.
Ieroſolymitanorum epiſcoporū qui ex circunciſione ſumpti a xp̄i aſcenſione eccleſiam regūt nomina.libro quarto.capitulo.iiij.
Ieroſolymita ciuitate ab helio hadriano hely appellatur.libro.iiij.capit.v.

Jeroſolymitanorum epõrũ que ex gen=
tibus ſumpti ſunt ſucceſſio lib.v.c.xj.
Jeroſolymitana ſedes ab apoſtolis ia=
cobo minori deſert lib.ij.c.xxiij.B.
Jeroſolimitanũ excidiũ ob necez iacobi
accidiſſe a prudẽtibus iudeorũ in cre=
ditũ eſt.lib.ij.ca.xxiij.C.
Jgnatius ſecũdus epiſcopus anthioche
nus.lib.iij.capitulo.xxix.A.
Jgnatius poſt petrũ antiochie ſedet.li=
bro tertio.capitulo.xxix.A.
Jgnati⁹ ſcripſit epiſtolas ad epheſeos
magneſie ciuitati eccleſie q̃ eſt trailis
⁊ ad romanos.ibidem.
Jgnatius quanto deſiderio ſitit marty
rium.lib.iij.ca.xxix.A.
Jgnis de⁹ caldeorũ fuit.lib.xj.ca.xxvj.
Jncommoda que ſtatim ex preuaricatio=
ne primorũ parentum humano gene=
ri obuenerunt.li.j.ca.j.D.
Jndia vlterior conſtantini tpibus miro
mõ ad fidẽ cõuertit.lib.x.ca.x.
Jniuria deo illata cõfeſtim vindicat in
herode.lib.ij.ca.x.B.
Juſtitutionis eccleſiaſtice initia a filone
clara deſcribunt.lib.ij.capitulo.xvij.
per totum.
Jntentio euſebij declaratur in prologo
ſuo per totum.
Jnterpretes.lxx.ab inuicẽ ſeparati ea=
dem eiſdem v̈bis ⁊ ſentẽtijs ab initio
vſq̧ ad finẽ literas ſacras interpre=
tant.libro quinto.capitulo.viij.B.
Jntepretum.lxx.editio noſtra eſt.lib.ſex
to.capitulo.xij.
Jnterpretatio.lxx.omnia continet que de
ſcriptura ſacra reputanda ſunt.lib.
ſexto.capitulo.xxij.
Jnterpretatio.lxx.apoſtolica autorita=
te cõfirmata lib.vj.capitulo.xxij.
Joannes baptiſta a ioſepho multum
commendatur.libro primo.capitulo
decimotertio.
Joannes euangeliſta fuit ſummus ſacer
dos martyr ⁊ doctor eccl̃ie.libro quin
to.capitulo.xxiij.A.
Joãni iacobo ⁊ Joãni dominus omnem
ſcientiam tradidit ibidem.
Joannes in diuiſione apoſtolorũ aſiam
ſortitur.libro.iij.capitulo.j.
¶Joſeph filius fuit naturalis iacob et
legali helie.libro primo.ca.vj.B.
Joſephus ⁊ cayphas idẽ libro primo ca
pitulo.xij.
Joſephi preclarũ teſtimonium de ioan=
ne baptiſta.lib.j.cap.xiij.
Joſephi admirabile teſtimoniũ de xp̃o
libro primo.ca xiij.A.
Joſephi de filone eius legatione teſtimo
nium.libro ſcdo.ca.v.C.
Joſeph ⁊ maria ex eadem tribu fuerunt
libro primo.capitulo ſexto.C.
Joſephum tam integre ſcripture diui=
ne conſentire mirum eſt.libro.ij.ca=
pitulo.x.B.⁊.C.
Jonatas pontifex in ſeditione ieroſoly=
mis ↄmota interficitur.lib.ij.ca.xx.
¶Joſephus quis fuerit.libro tertio.ca=
pitulo.vij.
Joſephus literarum merito in vrbe ro=
ma ſtatuta donatur.lib.iij.capi.vij.
Joſeph⁹ ⁊ greca facundia ⁊ patrio ſer=
mone libros ſuos edidit.libro tertio.
capitulo ſeptimo.
Joſephus antiquitatum hiſtoriam.xx.
bellum ãt iudaicũ.vij.libris conſcri=
pſit.libro tertio capitulo ſeptimo.
Joſeph vir marie frater fuit cleophe
ageſippi teſtimonio.libro.iij.ca.ix.
Joannes euangeliſta a domitiano in
pathmos inſulam relegatur.lib.iij.
capitulo.xiij.
Joannes euãgeliſta eccleſiarũ aſie gu=
bernacula gerens pmanet in eccleſia
epheſina vſq̧ ad tẽpora traiani.libro
iij.capitulo.xvij.
Joannes eccleſiam epheſinã edificauit
paulus fundauit.lib.iij.ca.xvij.
Joannes adoleſcentem clare indolis ab
ſe commendatum ab eodem repoſcit.
lib.iij.ca.xviij.
Joannes aſcenſo equo poſt perditum
adoleſcentem iam ducem latronum
currit.lib.iij.ca.xviij.
Joannes ducere latronum reuocat ad
eccleſiam ⁊ cõuertit tandẽq̧ ep̃m con
ſtituit.lib.iij.cap.xvij.
Joannes ⁊ mattheus ſoli ex diſcipulis
xp̃i ad deſcribendum animum applie=
cant.lib.iij.ca.ix.D.
Joannes quare euãgelium ſuum vltimus
ſcribit.libro.iij.ca.xix.A.

annes obmiſſa a ceteris aplis de ge-
ſtis xp̄i ſcribit.li.iij.ca.xix.A.
ānis epiſtola pꝛima ſemper ab oibus
fuit decepta de reliqs ⁊ apocalipſi nō
nunq̄ dubitatū eſt ibidē.
oannē euangeliſtā apud epheſum doꝛ
mit libꝛo tertio capitulo.xxv.
oānes duo fuerūt quoꝝ ſepulchꝛa apd
epheſum viſuntur.libꝛo tertio capitu
lo trigeſimopꝛimo.A.
oannes euāgeliſta balneas ingreſſus
mox exiit quod in eis cherintū verita
tis inimicū reperiſſet lib.iiij.capitulo
decimotertio.A.
oānes apud epheſum poſt mattheū et
marcū euāgeliū ſcribit.lib.v.cap.viij.
A.⁊ libꝛo.vi.ca.x.B.
Joannes apolicapſim ſcribit circa finē
domitiani.libꝛo.v.cap.viij.B.
Jouinianus ſuccedit iuliano libꝛo.vnde-
cimo.capitu.vi.
Jouinianus ad ſuſcipiendū imperiū in-
uitus trahitur.libꝛo.xi.ca.i.
Jouinianus exercitui iuliani ſe nō poſſe
imperare qꝛ ille ſacrilegis pꝓfanatus
ipſe aūt xp̄ianus eſſe aperta voce de-
clarat.lib.xi.capi.i.
Jouinianus officioſiſſimis lr̄is athanaſiū
requirit a quo formā fidei ⁊ eccleſiarū
diſponendarum ſuſcipit modum libꝛ.
xi.capi.i. Et veriſimile eſt ꝑ hac occa-
ſione ⁊ ad eruditionē imperatoꝛis ip
ſe athanaſius ſymbolum fidei compo
ſuerit.
Jouinian⁹ nouē mēſes īperat.li.xi.ca.i.
Jouinianus apud ciliciā diē ſuū obijt li-
bꝛo vndecimo.capitulo pꝛimo.
Jouiniano ſuccedit valerianus.libꝛo vn-
decimo capitulo ſcđo.
Joannis baptiſte oſſa pꝛimū diſpſa poſt
ea collecta pagani igni cremāt cine-
reſq̄ pulueri immixtos agros diſper
gunt.libꝛo.xi.capi.xxviij.
Joānis baptiſte reliquias ad ſe delatas
athanaſi⁹ ſub cauato ſacrarij parie-
te paucis arbitris includit li.vndeci-
mo.capitu.xxviij.
Joānes euāgeliſta fuit ſumm⁹ ſacerdos
martyr ⁊ doctoꝛ eccleſie.lib.v.capitu.
xxiij.A.
Joānes in diuiſione apoſtoloꝛum aſiam
ſoꝛtitur libꝛo tertio.capitu.i.
¶ Judas galileus tpe deſcriptiōis pcē
nō facte ſeditionem in populis facere
molitus eſt.libꝛo pꝛimo.cap.tertio.
Judeoꝝ regnū trāſfert ad gētes in pſo-
nā herodis.libꝛo.i.ca.quarto.
Judas ⁊ thomas idē.li.i.ca.xxvij.A.
Judei ſeditionē faciētes qꝛ ſacrū erariū
pꝛeſentis vſibus applicaret iubente
pilato fuſtibus ceduntur ⁊ trucidan
tur.libꝛo ſcđo.capitulo.vi.C.
Judei a tpe admiſſi i xp̄z ſceleris moꝛtes
⁊ clades ſemꝑ habuerunt.libꝛo ſcđo.
capitulo.vi.C.
Juſtinus vir inter ſcriptoꝛes clariſſim⁹
⁊ ſtatim poſt tpa apoſtoloꝛum exoꝛt⁹
hec de ſimone mago cōmemoꝛat.libꝛo
ſcđo.capitulo.xiij.A.
Judei a claudio vꝛbe pelluntur.lib.ſcđo.ca
pitulo.xviij.B.
Judei crediderunt deſtructionē vꝛbi hie
roſolymitane ob necē iacobi accidiſſe
libꝛo ſcđo ca.xxiij.C.
Judeoꝝ pꝛudētes legationē ad ceſarem
mittunt moꝛtē iacobi ꝑ hoc impedire
querētes libꝛo ſcđo.ca.xxiiij.C.
Judei epl'a quōdam nōnullis nō recipie
bat.libꝛo ſcđo.ca.xxiij.C.
Judeoꝝ tricies cētena milia in feſto pa-
ſche hieroſolymā cōueniunt vt pena
quo ad tp̄s ⁊ locū delicto ꝑ eos in xp̄m
patrato reſpondeat.libꝛ.tertio.capi-
tu.iij.B.
Judei nepotes poſſeſſiōes ſuas pꝛopꝛijs
manib⁹ excolebāt.lib.iij.cap.xvi.
Judei nepotes vſq̄ ad tpa traiani pmā-
ſerūt.li.iij.c.xv.⁊.c.xxviij.
Juſtus qui et barſabas venenum bibit
⁊ nihil nocet.li.iij.capi.xxxi.A.
Juſtinus gētilis ph̄s equitate chꝛiſtia-
ne religionis et xp̄ianoꝝ in toꝛmētis
conſtantia penſata nullo alio momē-
to ad chꝛiſti fidē ꝯuertitur.libꝛo quar
to.capitulo.vij.C.
Juſtus contempoꝛaneus geſippo fuit li.
iiij.cap.x.B.
Juſtinus ſub aniceto ⁊ eleutherio claret
libꝛo quarto.capitulo.x.B.
Juſtinus fidē noſtrā ſcriptis ⁊ viua voce
defendit.ibidem.
Juſtin⁹ philoſophus qđ xp̄ianā veritatem

conſtanter predicarit ⁊ gentiles phi-
loſophos confutarit martyrium me-
retur lib.iiij.c.xvj.
Juſtinus quos ediderat libros.libr.iiij.
ca.xv.ij.
Julianus conſtãtio ſucced.t libro.x.capi.
xxvij.
Julianus primũ iubet ep̃os ex exilijs re-
uocari poſt aduerſum nr̃os tota nocẽ
di arte conſurgit lib.x.ca.xxvij.
Julian⁹ callidior ceteris pſecutor xp̃iano
rum fuit li.x.ca.xxxij.
Juliani pſecutio in xp̃ianos incipit ibidẽ.
Julianus non vi nec tormentis primum
ſed premijs honoribus et blanditijs
chriſtianam religionẽ perſequit̃ ſicqꝫ
multos a xp̃i fide reuocat libr.x.capi.
xxxij.
Julianus ꝓhibet xp̃ianos adire ſtudia
gentiliũ autorũ li.x.cap.xxxiij.
Julianus ſolis idololatris ludos literaꝝ
patere decernit ibidem.
Julianus militie cingulũ ſolis immolã
tibus dari iubet li.x.ca.xxxij.
Julianus athanaſium omni cura et di-
ligentia queri et perſequi iubet libr.
x.cap.xxxiiij.
Julian⁹ chriſtianos appellat galileos li.
x.cap.xxxv.
Julianus babyle martyris corpus ꝙ re
ſpõſa demonum impediat ſepulchro
auferri iubet.eodem.
Julianus ad debellãdos perſas ꝓfectus
incertum a ſuis an ab hoſtibus cõfeſ
ſus interijt li.x.cap.xxxvj.
Julian⁹ imperat anno.j.⁊.viij.menſes li.
x.cap.xxxvj.
Judei iuliano decepti templũ in hieroſo
lymis reedificare ſumma cum auidi-
tate tentant.li.iiij.cap.xxxvij.
Judeoꝝ maxima multitudo cũ tẽpluz re
parare de licentia iuliani audiſſime
tentant a ruinis edificiorũ opprimun
tur pariter ⁊ totius edificia ꝯplanan
tur li.x.c.xxxviij.
Judei cũ de licentia iuliani tẽplũ ſuũ edi
ficare conant̃ terremotu ⁊ vltricib⁹
flãmis diuinitus accẽſis aliiſqꝫ miris
ſignis ab illicitis deturbant̃ inceptis
li.x.ca.xxxviij.⁊.xxxix.
Judei cũ templũ ſuum edificare tentant
ſignaculũ crucis in veſtimentis olim
ita euidẽs appet vt nulla arte dilui
valuerit li.x.cap.vltimo.
Juliano ſuccedit iouinianus li.xj.ca.j.
Juſtina valentiniani mater arriana he
reſi infecta minis ⁊ terroribus eccle
ſiam conturbat ſicqꝫ ad ſuſcipienda
ariminenſis concilij decreta ſacerdo
tes cõpellere tentat li.xj.cap.xv.
Juſtina ⁊ valẽtianus filius armis ma-
ximi territi in fugã vertuntur et exi-
lium li.xj.cap.xvj.

¶ De litera. L.

¶ Laici etiã p̃ſentibus ep̃is docere im
peritos et de fide diſputare mõ eru
diti fuerit licite poſſũt li.vj.c.xiiij.C.
Legalis filiatio que ſit lib.j.ca.vj.A.
Leges animalibus ſimiles eſſe patres
egipti ſenſuerunt lib.ij.ca.xviij.C.
Lex quare ſimilis animali dicat̃ ibidẽ.
Leonis note nero ſignificat̃ li.ij.c.xiij.
Leonides Origenis pater pro xp̃i fide
martyrio coronat̃.li.vj.c.j.A.⁊.B.
Leene gratitudo in macharũ li.xj.c.iiij.
Linus ⁊ clemẽs comites adiutores pau
li fuerunt lib.iij.cap.ij.
Libri diuine legis numerantur ⁊ eoꝝ au
toritas ex ioſepho oſtendit̃ lib.iij.capi
tu.viij.
Libros legis quantum venerabantur
iudei puta ex ioſepho lib.iij.ca.viij.
Liberales diſcipline non parum confe-
runt ad intelligentiam ſacrum lite-
rarum lib.vj.cap.xiiij.A.⁊.B.
Licinus germanã conſtantini vxorem
habuit lib.ix.ca.x.C.
Licinius cõmuni olim ſnia arcitus ꝓuin
ciat̃ auguſtus li.viij.c.xvj.A.
Licin⁹ maximinũ bellũ ſibi inferentem
ſuperat lib.ix.cap.ix.C.
Licinius primum chriſtianis deuotiſſi-
mus tandem in eo tyrannidẽ ⁊ duriſſi
mã commouet perſecutionẽ li.ix.ca.
vltimo.A.
Licinus inuidia ſuccenſus conſtantino
cuz quo iunctiſſimus amicitia fuerat
apertum indicit bellum libr.ix.capi-
tu.x.C.
Licinus xp̃ianos ſacrificare idolis nolẽ-
tes lanonitorib⁹ dari ⁊ in fruſta mo-
re pecudũ diuidi faciebat li.ix.c.x.C.

ini⁹ a ꝯſtātino vincit et ſumma pax
eccleſijs datur lib.ix.c.vltimo.C.
erius vrbis rome eṗs ab hereticis
in exilium traditur li.x.c.xxi.
erio felix diaconus ſuus ab hereticis
in eṗatu romano ſubrogatur ibidem.
Luce ⁊ matthei ſup chriſti generatio
ne concordia lib.i.ca.vi.A.⁊.B.
cas ⁊ mattheus q̄uo varie xp̄i genea
logiā texunt li.i.c.vi.b.
ucas quis fuerit li.iij.c.ij.
ucas medicus fuit ibidem.
ucas euangelium ſuum pauli ore de
ſumpſit idem.
ice euangeliū nonunq̄ paulus ſitum
appellat ſupra.
ugdunenſis eṗs videtur ex ol etate
primas galliarum fuiſſe li.v.cap.xxij.
⁊.c.xxiiij.A.
ugdunum ⁊ vienna nobiliſſime vrbes
galliarum li.v.c.ij.A.
ugduni nūdine ex antiquiſſimis ſecu-
lis celebres agunt lib.v.ca.iij.A.
ucius arriane partis eṗs veros fide-
les atq̄ innumeros p heremū diſp-
ſos armis perſequitur ⁊ mactat li.xi.
c.iij.⁊.iiij.
Lucianus p̄ſbyter anthiochen⁹ ad tribu
nal iudicis vocatus de religione xp̄ia
na pulchrā ⁊ memoratu dignā reddit
rationē.li.ix.c.vi.B.
Lucifer ſciſma facit ⁊ hereſiꝫ q̄ euſebius
ſue ordinatiōi nō detulerit li.x.c.xxx.

¶ De litera M.

¶ Matthei ⁊ luce ſup xp̄i gn̄atione cōcor
dia lib.v.ca.vi.A.B.
Mattheus ⁊ lucas q̄uo varie xp̄i genealo
giam texunt.li.i.ca.vi.B.
Mathan et melchi eſt an habuerunt lib.
i.cap.vi.B.
Mathan deeſt a.genuit iacob.ibidem.
Macherūta caſtellū ē in quo ioānes ba-
ptiſta iubente herode capite trunca-
tur lib.ij.ca.xiij.
Mathias vnus de.lxij.diſcipulus fuit li.
i.ca.xiij.B.
Mathias p iuda p̄ditore in apoſtolum
eligitur lib.ij.c.i.A.
Machi venīūt ad herodē percunctātes
de nato rege iudeorum lib.i.c.vij.
Magus quidem vir egyptius veniens
fidem prophetie ſibi comparat libr.
ſc̄do capitu. xxi.
Magus ille egypti⁹ homo ſeditioſus a fe
lice compūmitur lib.ij.
Magus ille egyptius ad triginta milia
virorum congregat ⁊ per deſerta du-
cat.ibidem.
Mattheus ethiopiam predicationis gra
tia ſortitur.lib.tertio capitu.j.⁊ lib.i.
capitu.x.
Marcus p̄cibus romanorū victus euāge
lium de petri p̄dicatione ꝯſcribit.li.ij.
c.xv.lib.vi.capi.x.B.
Marci euāgelium a petro ꝯfirmat ⁊ ab
eodem eccleſie perpetuo legentiū tra
ditur.li.ij.c.xv.
Marcus primum ad egyptum pergit.li.
ij.ca.xvi.
Marcus primum in egypto euāgelium
ſuum predicat li.ij.capi.xvi.
Marcus exemplo ſobrietatis ſue immen
ſam multitudinem pro ingreſſu cōgre
gat li.ij.c.xvi.
Marcus apud alexandriā primus eccle
ſiā conſtituit.lib.ij.ca.xvi.
Marcus prim⁹ eṗs hieroſolymitan⁹ ex-
gentibus ſumptus.li.x.ca.vi.
Marcus hereticus ⁊ eius ſectatores q̄lr
baptizabāt lib.quarto.ca.x.A.
Marcus diſcipulus ⁊ interpres petri eo
mortuo euāgelium q̄d ille predicaue-
rat digeſſit in lib.v.ca.viij.A.
Maximilla heretica mōtani inſaniaſſe
cuta p̄phetiſſa nō fuit eis p̄phetare
ſe diceret.li.v.c.xv.⁊.xvi.⁊.xvij.B.
Martyres multi e ſchola oris.eius pro-
diere.lib.vi.ca.vi.
Marcion hereticus pij ⁊ benigni tēpori-
bus immoluit.li.quarto.c.ix.⁊.x.A.
Marcion hereticus hec docebat.lib.iiij.
capitu.B.
Marco aurelio ceſare e cū toto exercitu
ſit piclitāte q̄dā xp̄iani fortuna inter
ceteros milites inuenti copioſiſſimā
pluuiā p̄cibus impetrāt.li.v.ca.v.
Mattheus hebreis literis euangelium
ꝯſcribit petro et paulo in vrbe roma-
na p̄dicantibus li.v.c.octauo.A.
Macrinus ſuccedit antonio ſeueri filio
lib.ſexto.c.xv.
Macrinus vno anno imperat ibidem.

Macrinus ſuccedit alius item antonius ibidem.
Mammea alexādri imperatoris mr̄ ori-genē ad ſe magnis p̄cib⁹ euocat ibidē.
Maximinus ſuccedit alexandro li.vj.ca. decimonono.
Maximinus perſecutionem tres annos mouet in xp̄ianos ibidem.
Maximinus trib⁹ annis imperat ibidē.
Maximino ſuccedit gordianus eodē.
Macharius apud alexandriā ſub decio patitur li.vj.c.xxx.C.
Martyriū preſtantius eſt nē ſcindatē ec-cleſia q̄ ne idolis immoletē libr.ſexto. c.vlti.
Marin⁹ vir militaris in perſecutiōe va-leriani apud ceſareā magnanimus apparet ⁊ ꝯſtāter pro xp̄. fide capitis ſupplitiū ſuſtinet lib.vij.c.xij.
Manes a quo manichei quis fuerit li.ſe-ptimo.c.xxvj.
Manicheoꝝ hereſis a mane quodam ꝑ ſe origenē ducēs ſub diocletiano im-peratore ⁊ felice vrbis rome ep̄o ortē lib.vij.cap.xxvj.
Martyriū quorundam illuſtrium nomi-na li.viij.cap.xiij.
Maximianus qui herculius ſimul cū col-lega ſuo dyocletiano regni purpurā vitro deponit lib.viij.ca.xv.
Maximianus a marētio filio ſuo expellitē lib.viij.ca.xvj.A.
Maria ⁊ ioſeph ex eadem tribu fuerunt lib.primo.capi.vj.C.
Maria q̄dā nobilis iudea lactātē puerū ſuū pre fame in edia iugulat igni tor-ret ⁊ comedit li.iij.ca.quarto.D.
Martyriū victorias ⁊ certamina potius q̄ imperatorum ſcribenda in argumē-to lib.v.
Martyrium corpora ſepulture manda-ri nulla induſtria a xp̄ianis poſſunt id omni cura paganis inhibentibus li. v.c.iij.C.
Martyr dicendus non eſt niſi mortem ip-ſam pro chriſto ſuſtinerit libro.v.cap. iij.D.
Martyria et perſecutiones chriſtianoꝝ etiā a ſcriptoribus alterius religiōis conſcribuntur li.iij.c.xiij.
Mattheus et ioannes ſoli ex diſcipulis xp̄i ad ſcribendū animum applicāt li. tertio.c.decimonono.A.
Maximianus a filio pulſus ad conſtāti-nū fugit lib.viij.c.decimoſexto.A.
Maximianus cōſtantino a quo in aduer ſitate ſua benigne ſuſcept⁹ fuerat inſi dias molitur ibidem.
Maxentius impuros mores habuit lib. octauo.c.decimoſexto.B.
Maxentius ſenatorꝝ vxores ad ſuam li-bidinem publice abſtrahi iubet.libr. octauo.c.decimoſexto.B.
Maxentius arti magice dat operā libr. octauo.cap.xvj.B.
Maxētius nobiles matronas grauidas ad artis magice explēda myſteria me-dias ſcindi iubet lib.octauo capi.deci moſexto.B.
Maxentius ad ſacra magica cōplenda paruulos rapiet iugulari facit idem.
Maximinus vi raptum auguſti nomen aſſumit lib.viij.c.xvj.A.
Maximinus oriētis ⁊ egypti partes re-git occiduas adminiſtrante maxen-tio lib.viij.c.xvij.
Maximinus artes magicas tota cū aui-ditate colit.libro octauo.ca.xvij.
Maximini mores impuriſſimi refer͂ntē. lib.viij.c.xvij.
Maximinus perſecutionē mouet in xp̄ia-nos idem.
Maximinus tabo ſanie ⁊ vermibus ob ſcelerum ſuorum magnitudinem do-mino vlciſcente viuens editē libro.viij. capitu.vltimo.
Maximinus ſe eſſe hoſtem ⁊ iuſtam in ſe vindictā dei dn̄o ꝑcutiente cognoſcit lib.viij.c.vl.⁊ li.ix.c.x.A.
Maximinus edictis publicis perſecutio nem quā in xp̄ianos excitauerat ceſſa-re iubet lib.v.ij.ca.vl.
Maximinus pleroſq̄ medicoꝝ q̄ nec me-deri nec vim fetoris ei⁹ tolerare poſ-ſent interfici iubet.lib.viij.c.vj.
Maximinus pacē quā chriſtianis dede-rat poſt.vj.mēſes edictis publicis ob turbat varijs mēdacijs aduerſum il-los confictis li.ix.c.ij.iij.iiij.⁊.v.
Maximin⁹ blaſphemias in xp̄m ꝑ oēs re-gni ſui ꝓuincias mittit lib.ix.c.v.
Maximinus blaſphemias in xp̄m pue

s ad meditandum ⁊ adiſcendū precipit.lib.ix.c.v.⁊.vij.

ximinus leges aduerſum chriſtianos datas ereis tabulis incidi mādat.li.ix.c.vij.

ximinus blaſphemias in chriſtū totos dies decātari iubet li.ix.c.vij.

xentius vrbe roma proruens et in conſtantinum mouens incidit in foueam quam fecit ⁊ ſubmergitur.lib.nono.capi.nono.B.

aximinus licinio bellum inferens vincitur ⁊ imperij inſignia fugitans deponit.li.ix.c.ix.

aximinꝰ turpi fuga ſua ⁊ ſtrage ſuorum eruditus diuinos et ſacerdotes idolorum interfici iubet lib.ix.c.ix.D.

aximinus deſertis idolis ad deū tandem ſe cōuertit ⁊ legem ꝓ xp̄ianorū libertate ſcribit.li.ix.c.ix.D.

aximinus prius luminibꝰ amiſſis viſceribꝰ tabo ⁊ ſanie adeſus moritur. lib.ix.c.x.A.

aximino mortuo ſumma pax plebi ⁊ ingens libertas eccleſijs redditur. lib.nono.c.x.A.⁊.B.

acedoniana hereſis dicebat ſpm̄ ſanctum cum patre ⁊ filio nihil habere commune.lib.x.c.xxv.

acedoniana hereſis ex arriana originem ducit.lib.x.c.xxv.

acharius hominē pedibus aridum in noīe xp̄i quē lucius arrianus ep̄s perſequit ⁊ cōtinuo ſanat.li.x.capit.quarto.A.

acharius leene catulis p eā ad ſe delatis viſum reſtituit.li.xj.c.iiij.A.

Macharꝰ ⁊ alij patres i nitrie deſertis miris ſignis ⁊ virtutibus clarent.li.vndecimo.c.iiij.

Martyrij conſtruendi vnde data ſit occaſio.li.xj.c.xxviij.

Mannia ſarracenorum regina armis romanum dure atterit exercitum.li.vndecimo.c.vj.

Maximinus tyrannꝰ in italiam veniēs valentianum imperatorē ſemel ⁊ iuſtinā matrem in fugam vertit et exilium.lib.xj.c.xvj.

Macharius hieroſolymorū ep̄s crucem in qua xp̄s pependit a ceteris helena preſente euitenti iudicio ⁊ miraculo diſcernit.li.x.c.viij.

Melchi de heſta relicta mathā genuit heli.lib.j.ca.vj.B.

Menander ſimoni mago ſuccedit.libr.iij.capitu.xx.

Menander dicebat ſe ſaluatorem de celeſtibus miſſum ibidem.

Menander in arte magica ſimonē preceptorē ſuū ſuperat.lib.iij.capi.xx.

Menandro ſuccedit ſaturninꝰ eadē pene aſſeuerans q̄ ⁊ ille.li.iiij.c.vj.

Melito ſardienſis ep̄s multis ſcriptis eccleſiam iuuat.li.iiij.c.xxiiij.A.

Melitonis ſcripta referunt.libr.quarto cap̄.vigeſimoquarto.

Melitonis ad antoninū verū verba pro xp̄iana religione memoratu digniſſima referunt.lib.iiij ca.xxiiij.B.

Melito vſq; in orientē proficiſcit vt quę ſint veteris teſtamenti volumina pdiſcat.lib.iiij.c.xxiiij.C.

Melchiades ſcriptis eccleſiam iuuit.li.v.capitu.xvj.

Metranus ſenex apud alexandriā ſub decio patit.lib.vj.ca.xxx.A.

Mercuria apud alexandriā ſub decio patitur.li.vj.c.xxx.C.

Metalla ad ſecāda dextris oculis effoſſis ⁊ ſiniſtre poplite cautere debilitata principis miſeratione tādē dominat chriſtiani li.viij.c.xiiij.

Mediolani conuocat conciliū vt athanaſius cōdēnetur.li.x.c.x.

Montanus cupiditate nimia primatus accēſus in hereſim labitur.li.v.c.xv.

Montani heretici ſueq; hereſis origo et ſeries.lib.v.c.xv.

Mōtanus hereticus duas mulieres inſania ſua infatuat.ibidem.

Montanus ⁊ ab eo infatuate mulieres vitam laqueo finiunt.lib.v.c.xv.

Montanū apollinaris multipliciter impugnat.ibidem.

Mōtanus dicebat nuptias ſolui debere. lib.v.c.xvij.A.

Montanus ieiuniorum leges primus imponit.idem.

Montanus ſalaria preſtat verbum ſuū predicantibus.

Mōtanꝰ qs fuerit aperit apollonius idē.

Montani hereſim apollonius fortiter. impugnat ⁊ propheciſſas ei⁹ in multis arguit peccatis.lib.v.ca.xvij.per totum et precipue. B.

Mons precе a gregorio ponti cӯo fuſa ſtati e loco diſcedit.li.vij.ca.xxiiij.A.

Moyſes in heremo vitam ſolitariã ducens ſub valente claret.lib.xj.ca.vj.

Moyſi libera vox ad luciũ arriane partis epm quẽ nunq̃ viderat.ibidem.

Moyſes a lucio quem nunq̃ viderat recuſat ordinari epſ ibidem.

¶ Muliercula audiens prefectũ ad mactandos xp̄ianos properare vix veſtita ipſa procedit paruulum ſuum vt et martyrij palmã conſequatur ſecũ trahens.lib.xj.ca.v.

Mulierculе firmiſſimam ⁊ admirandã fidem liberrimãq; vocem.lib.xj.ca.v.

Muſanus cõtra hereſim eucratitarum librũ edidit.lib.iiij.ca.xxvj.A.

Mutio ſceuole ſimiles immo et fortiores duo nobiles chriſtiani iuuenes. lib.viij.capi.xij.a.

¶ De littera. N.

¶ Natura diuina in chriſto caput cenſetur.li.j.cap.j.A.

Natura humana in chriſto pedes reputatur.idem.

Natiuitas chriſti xp̄s oſtẽdit.lib.ij. ca.ij.

Nazarei fuerũt ex vico cochaba iudeorum.lib.j.ca.vj.C.

Nazarei genealogia patrum ſuorum ⁊ xp̄i partim memoriter ptim ex libris quos domi conditos habebãt circũeuntes populum edocebant.idem.

Natalis q̃ pri⁹ multa tormẽta pro xp̄o cõſtanter tulerat pecunia corrupt⁹ epſ efficit hereticorũ.li. v.ca.vl. A.

Natalis ſepi⁹ a dn̄o in ſomnis vt accepto errore reſipiſcat ammonet.ibidẽ.

Natalis viſiones et monitiones domini quas in ſomnis habebat primatus ⁊ lucri cupiditate ſpernit.idem.

Natalis q̄ viſiones et monitiones dn̄i ſpernat a ſanctis angelis tota nocte verberaretur.ibidem.

Natalis errorẽ et petm̄ ſuũ multa cũ lamentatione deplorat.lib.v.ca.vl.A.

Narciſſo ſeni hieroſolymorum epiſcopo adhuc viuenti alexãder mira dei vocatione ſubrogatur.lib.vj.ca.v.⁊.viij.

Narciſſus aquam in oleum conuertit libro.vj.ca.vj.

Narciſſus falſam trium periurorum in ſe accuſationem non ferens reliquit eccleſiam et diletexit annis plurimis. lib.vj.cap.vj.

Narciſſus vir ſanctus maluit eccleſiam propriam relinquere quã leſa ſua vt putabat fama amplius inter hoies ſuis innocẽter viuere.lib.vj.ca.xxxij.

¶ Nero leonis noie deſignatur.libro.ij. capitulo.xxij.

Nero in exordio ſuo videtur leuior fuiſſe.ibidem.

Nero ſuccedit claudio.lib.ij.ca.xxij.

Nero parricida ẽ ⁊ inceſt⁹. li.ij.ca.xxiiij.

Nero in matrẽ et omnes conſanguineos ſeuit.lib.ij.cap.xxiij.

Nero paulum capite plectit.libro. ij.capitulo.xxv.

Nero peccatum cruci afficit.ibidem.

Nero primã in xp̄ianos perſecutionem mouet.lib.ij.ca.xxiiij.et.xxv.

Nero.xiij.annis imperat.libro tertio. capitulo.iij.A.

Neroni ſuccedunt Gal.et otho.ibidem.

Nerua ſuccedit domiciano.lib.iij.c.xvj.

Nerua anno vno plus minus imperat. lib.iij.cap.xvj.

Nerue ſuccedit traiano.ibidem.

Nero et domitianus ſoli de principibus romanis chriſtiano dogmatis aduerſantur.lib.iiij.cap.xxiiij.B.

Nerneſius apud alexãdriam ſub decio patitur.lib.vj.ca.xxx.C.

Nepos egiptius epiſcop⁹ enarrauit circa repromiſſiões futuras.li.vij.c.xxj.

Nepotis ſectatores errãtes circa repromiſſiões futuras de ſcripturis ſacris confutatos dionyſius alexandrinus epſ ad ſanam doctrinam finemq; miſre conuertit.li.vij.ca.xxj.

¶ Nicolaus vnus de.vij.diaconis hereſi que dicitur incolaitarum caput et autor fuit.lib.iij.ca.xxiij.

Nicolaite promiſcue vtuntur concubinibus.lib.iij.ca.xxiij.

Nicolaus a quo nicolaite vxorem ſuam omnibus permittit: et ſi caſtiſſimus ipſe ſit.lib.iij.cap.xxiij.

…lai liberi in ſumma caſtitate ⁊ ſanctimonia vixerunt.lib.iij.cap.xxiij.
…laus q̃ duriter de zelotipia ab apoſtolis increpatur vxorem ſuã omnibus permittit.lib.iij.cap.xxiij.
…omedium apud maxima in xp̃ianos perſecutio ſub diocletiano.lib.viij.capitulo.v.⁊.vj.
…cena ſynodus decernit filium homouſion patri eſſe dici ⁊ ſcribi debere.lib.…cap.v.B.
…ceno in concilio philoſophus acutiſſimus:qui literatiſſimos ex noſtris vincebat a ſimplici ⁊ illiterato vincitur ſacerdote.lib.iiij.cap.iij.
…ceno in concilio paſnutius claret.lib.quarto cap.iiij.
…ceni concilij ſniam cõſtãtinus tanq̃ a deo ꝓlatam venerat.lib.x.ca.v.B.
…icenum:ſymbolum.lib.x.cap.vj.
…iceni concilij fides ibidem.
…li aſcẽdẽtis menſura ad ſerapim deferebatur velut ad aquarũ inundationis autorem.lib.xj.cap.xxx.
Nouatus caput hereſis nouatianorum.lib.vj.cap.xxxij.
…ouatiani ſe catharos:id eſt mundos appellabant.ibidem.
…ouatum concilium in vrbe roma congregatum damnat.ibidem.
…ouatos lapſos a fide ⁊ ad eam per penitentiam redeuntes nõ vult recipere.lib.vj.cap.xxxij.
…ouatus ep̃atus cupiditate captus in hereſim ⁊ alia flagitia ſua cadit.ibid.
Nouatus iurare fratribus ſolebat ep̃atum omnino capere.ibidem.
Nouatus a tribus ep̃is viris ſimplicibꝰ ⁊ ignaris ab eo circumuentis extorquet manꝰ imponere.lib.vj.ca.xxxij.
Nouatus in iuuentute ſpiritu immũdo vexatus eſt.lib.vj.cap.xxxij.
Nouatus lecto decumbens pro neceſſitate baptiſmate perfunditur.ibidem.
Nouatꝰ ſolennitate que cõiter adhiberi ſolẽt in baptiſmo nõ recipit.ibidem.
Nouatus videtur non ad integrum baptizatus fuiſſe.idem.
Nouatus cum ſacramenta populis diuideret eos cogebat ꝙ ſibi pro epiſcopatu fauerent.ibidem.
Nundine apud lugdunum ex antiquiſſimis ſeculis celebres aguntur.lib.v.capitulo.iij.A.

¶De litera. O.

Opiniones contrarie ſuper aliqua eccleſiaſtica obſeruatione non debet inter ſacerdotes rumpere vinculuꝫ pacis.lib.v.capi.xxiij.B.
Ordo pontificum qui a tempore predicationis chriſti vſq; ad mortem eius in iudea fuerunt.lib.j.cap.xij.A.
Ordo euangeliorum lib.iij.cap.xix.A.
Ordo librorum noui teſtamenti.libro.iij.capitulo.xix.B.
Ordinari non debet clericus vnius dioceſis/ab altero epiſcopo ſine conceſſu proprij prelati.libro.x.capitulo.vj.B.actum.xvij.
Origenes adhuc puerulus quã ardenter pro chriſti fide morte ſuſtinere deſiderat.lib.vj.cap.j. A.
Origenes aſtutia martyris ne ad martyrum certamina prorumpat impeditur.ibidem.
Origenis mater qua arte filium ne ad martyrium agones currat detinet domi.lib.vj.cap.j.A.
Origenes quã mira fuerint puerilia initia.lib.vj.cap.j.A.et.B.
Origenes domi arte matris detentus patrem in vinculis poſitum per epiſtolam confortat.lib.j.cap.A.
Origenem pater inter ſeculares libros etiam aliquid de diuinis ſcripturis in dies legere ac memorie commẽdare volentem cogebat.lib.vj.capi.j.B.
Origenis ingenium.lib.vj.cap.j.B.
Origenis dormiẽtis pectus pater velut ſpũſſancti ſacrarium oſculatur.ibidẽ.
Origenes decimũſeptimum agẽs annũ cum matre vidua ⁊ ſex paruulis fratribus in ſumma rerum penuria relinquitur.ibidem.
Origenes hereticos etiam ex ipſa pueritia perhorruit.lib.vj.cap.j.B.
Origenes grammaticam docet.libro.vj.capitulo.ij.A.
Origenes plutarchũ et eraclam fratres conuertit ad fidem.lib.vj.cap.ij.A.
Origenes martyres ante tribunalia iudicium nutibus et ſignis in fide ro…

borat.ibidem.

Origenes vita ⁊ geſta referuntur. libro ſexto.capitulo.j.⁊ ſecũdo.per totum.⁊ cap.xxiiij.per totum.

Origenem a mille periculis diuina dex=tra liberat.lib.vj.capi.ij.A.

Origenes a deo infidelibus exoſus eſt vt cogatur de domo in domum lati=tãdo tranſire.ibidem.

Origeni dimetrius alexãdrinus eps ca thezizandi ⁊ docendi magiſterium in eccleſia tribuit.lib.vj.cap.ij.B.

Origenis abſtinentie ⁊ vite aſperitas. libro.vj.C.⁊.D.

Origenes multis annis nudis icedit pe=dibus ibidem.

Origenes docẽdi ⁊ ſacras literas inter=pretandi officium apud alexandriã ⁊ ceſareã epis iniungẽtibus habuit: lib.vj.ca.ſcdo.B.⁊.ca.xiiij.C.

Origenes multos de ſchola ſua ad mar tyrium perducit.lib.vj.ca.iij.

Origenis e ſchola multi martyres pro=dierunt.ibidem.

Origenes ſe caſtrauit.lib.vj.capi.v.

Origeni inuidet demetrius alexandri=nus epiſcopus qui primo eũ magna cũ admiratione colucrat.lib. vj.ca .v.

Origenes apud ceſareã ordinatur preſ byter.lib.vj.ca.v.⁊.xvij.

Origenes ſub zepherino romam venit. libro.vj.ca.x.C.

Origenes etiam adamantius vocatus eſt.lib.vj.ca.x.C.

Origenes ſufficere non poteſt multitudi ni certatim ad ſe concurrentiũ audi=torum.lib.vj.ca.xj.

Origenis auditorium a prima luce vſq3 ad pfundam noctẽ non ceſſat.ibidẽ.

Origenes eraclam diſcipulum ſuum in partem ſollicitudinis aſſumit.ibidez.

Origenes hebream linguam didicit. li. ſexto.capi.xij.

Origenes ſex ſacrarum literarũ editio=nes ⁊ interpretatiões per colũnellas vno codice diſtinxit.idem.

Origenes dicebat liberales diſciplinas nõ parũ cõferre ad intelligentiã ſcri=pturarũ.lib.vj.ca.xiiij.A.⁊.B.

Origenis fama quãta eſſet apud exte=ros fuerit.lib.vj.ca.xiiij.A.⁊.B.

Origenis ingenium ⁊ eruditio ſummis efferũtur laudibus. lib.vj.ca.xiiij. B.

Origenes a duce arabie p lr̃as exorat⁹ venit p̃dicat ⁊ credũt. li.xj.ca.xiiij. C.

Origenes a mãmea alexãdri imperato=ris matre magnis precib⁹ euocatur vt ab eo plus in religione chriſtiana firmari ⁊ erudiri valeat.lib.vj.ca.xv.

Origenes ſub alexandro imperatore in ſcripturas ſacras ſcribere incipit.lib. vj.ca.xiiij.C.

Origenem ambroſius precibus ⁊ obſe=crationibus cõpellit:vt in ſacras ſcri pturas ſcribat.li.vj.ca.xvj.

Origeni oĩa ad ſcribendũ cõmentandu3 neceſſaria ãbroſi⁹ abũde miſtrat ibi.

Origenes ſeptẽ notarios qui dictata ex=ciperent ſibi inuicem ſuccedẽtes toti=demq3 puellas habuit. ibidem.

Origenes quos libros canon vet. teſta=mẽti contineat oſtendit.lib. vj.c.xvij.

Origenes euãgelioꝝ ordinẽ quoq3 tpe ⁊ a qb⁹ ſcripta ſint oſtẽdit.li. vj.c. xvij.

¶ Origenes euangeliſtarum atq3 pauli ſcripta diſtinguit.lib.vj.cap.xvij.

Origenes dicit eccleſiã chriſti ſupra pe=trum fundari.ibidem.

Origenes.xxx.commentarioꝝ libros in vnã eſaie partẽ edidit.lib. vj.ca. xxij.

Origenes in ezechielem.xxv. commenta rios edidit.lib.vj.ca.xij.

Origenes.x. libros in cantica canticorũ ſcripſit.lib.vj.ca.xxij.

Origenes borillum epiſcopũ hereticãtẽ doctrina ⁊ diſputatione ſua emenda=tum ad fidem ⁊ ſanam doctrinam re=dire ſuadet.lib.vj.ca.xxiij.

Origenes. lx. agẽs etatis ſue annũ tum pmũ permittit ea q̃ in eccleſijs diſſe rebat a notarijs excipi.lib.vj.ca.xxv.

Origenes. xxvj. cõmẽtarios in mattheũ edidit.lib.vj.cap.xxv.

Origenis centũ epiſtolas euſebius in li=bro geſſit. ibidem.

Origenes hereſim helcheſaitarũ vt pri mũ cepit oriri reſtringit.li. vj.c. xxvij.

Origenes eos qui dicebant animas cũ corporib⁹ interire diſputatiõe ſua ad rectã fidem renocat.lib.vj.capit.xxvj.

Origenes ſub decio indicibilia tormẽta p xp̃i fide pertulit.lib.vj.capit.xxviij.

¶De litera. P.

Paſtor liber videtur eiuſdem autorita- tis cum apocalipſi epiſtola.
Jacobi inde ſcdo petri et Joannis.ſcdo et tertio lib.iij.cap.xix.B.
Paulus ad apoſtolatum vocatur celeſti voce ad ſe delapſa.lib.ij.ca.j.C
Paſchali ſolēnitate ſeditio maxima hie- roſolymis excitatur.lib.ij.c.xix.
Paulus in vrbe roma ſub nerone capi- te truncatur.lib.ij.capi.xxv.
Paulus et petrus pariter in eodem tem pore patiuntur.idem.
Paſche obſeruatio qua die celebrari de beat magna quandoqꝫ queſtio fuit. libro.v.capi.xxij.et xxiij.
Paſcha tantum die dñica celebrari de- bere decretum eſt in cōciliis que ob id ſub quomodo per ſingulas ꝓuin- cias conuocata fuere.lib.v cap.xxiij.
Paſchale ieiunium etiam tꝑibus com- modi obſeruatur.li.v.ca.xxij.
Paſchale ieiuniū an.xl.diebus debeat obſeruari aut paucioribus aliqñ du- bitatum eſt.lib.v.ca.xxiij.B.
Paulus vſqꝫ ad illiricū xp̄i euangelium ꝓdicat.lib.iij.ca.j.et iiij.li.vj.ca.xvij.
Pauli.xiiij.ſunt epiſtole autentice.lib.iij. ca.ij.et lib.vj.ca.xvij.
Pauli epl'a ad hebreos an canonica eſ- ſet dubitatum eſt apud latinos.libr. iiij.ca.ij.et li.vj.ca.xv.et.xvij.
Paſtor liber ab herinc eſt confectus.lib. tertio.capi.ſcdo.
Paſtor liber in quibuſdam eccleſiis ve- lut neceſſarius legebatur.li.iij.c.ij.
Paſtor liber non eſt in canone.lib.ſecūdo capitulo.xix.B.
Paulus eccleſiā epheſinam fundat ioan nes edificat.lib.iiij.ca.xvij.
Paulus eruditior in verbis et potentior in ſenſibꝰ inter aplos xp̄i.iij.c.ix.A.
Paulus nō immenſa librorum volumi- na ſed paruum eplarum opus dereli quit lib.iij.capi.xix.A.
Paulus meminit comparis ſue.libro.iij. capitulo.xxiiij.
Paulus eplam ad hebreos patrio ſer- mone conſcripſit lib.iij.cap.vlti.et cur homo fecerit.li.vj.ca.x.B.
Papias ioannis auditor et policarpi cō- diſcipulus fuit.li.iij.ca.vl.A.
Papias fabuloſa quedam natura li.iij. cap.vltimo.B.
Papias exigui ſenſus vir et minime ca- pax fuit.idem.
Papias qs fuerit et quoꝝ in ſcriptis me minerit.li.iij.ca.vlti.per totum.
Paſtoris librū hirenens amplectit.lib. v.capi.viij.A.
Panthenꝰ ludi eccl'aſtici eruditiſſimus magr ꝗtū ſtudiū ad xbū xp̄i ꝓdicā dum adhibuerit.li.v.ca.ix.pauli eſt epiſtola ad hebreos li.vj.cap.xv.
Pauli epiſtolā ad hebreos lucas in gre- cum vertit.li.vj.ca.x.B.
Pauli epl'a ad hebreos quare ſolitā ſup ſcriptionē non hz li.vj.ca.x.B.
Paulus qre ſeipm non dicit hebreorum aplm.li.vj.cap.vj.et.x.B.
Paulus ſamoſatenꝰ artemonis hereſim inſtaurare conatꝰ eſt li.v.c.xxviij.A.
Paulꝰ ſamoſatenꝰ dicebat xp̄m a maria cepiſſe et initium habuiſſe de terra.li. vij.ca.xxv.B.cūqꝫ cōis nature hoiem fuiſſe.lib.vij.ca.xxij.B.et ca.xxv.B.
Paulꝰ ſamoſatenꝰ in vltimo cōcilio an- tiocheno cōuincit hereticꝰ.et a cūctis dānatur eccliis.li.vij.ca.xxv.A.
Paulus ſamoſatenus et alchion omni ſpectante concilio et excipiētibus no- tariis diſputant.idem.
Paulū ſamoſatenū eiuſqꝫ hereſiz alchiō pbr concilio ſpectāte validiſſime con- uincit et cōfutat.li.vij.ca.xxv.A.
Paulus ſamoſatenus doloſus et fallax primum promiſerat firmiliano epo corrigere errorē ſuū.li.vij.c.xxv.A.
Paulus ſamoſatenus ſuperbiſſimus et arrogantiſſimus laudis et glorie cupi diſſimus.li.vij.ca.xxv.B.
Pauli ſamoſateni ſuperbie intolerabi- lis.idem.
Pauli ſamoſateni ſupbie euidentiſſima indicia que legere iocundum eſt.lib. vij.cap.xxv.
Paulus ſamoſatenus pſalmos de chri- ſto compoſitos in eccleſia ceſſare fa- cit.idem.
Paulus ſamoſatenus pſalmos de ſe cō- poſitos per mulieres diebus paſche in medio eccleſie canere facit.libro

vij.ca.xxv.B
Paulus ſamoſatenus mulieres impudicas ſecum manētes habuit.lib.vij.ca.xxv.B.
Paulus ſamoſatenus ne ꝓpter mulieres quas ſecū tenebat redargueret preſbyteris et diaconis ſimilem facit facultatem.lib.vij.ca.xxv.B.
Paulus ſamoſaten⁹ abiurat ⁊ excōicat ⁊ ep̄atu antiocheno per conciliū priuatur.lib.vij.ca.xxv.C.
Paul⁹ ſamoſatenus cōcilio excōicatus ex ep̄atu priuat⁹ cū de eccleſia exire manu publica eijcit.li.vij.ca.xxv.C.
Pax libertas eccl'ijs reddita maximino mortuo pulchre deſcribit.li.x.ca.x.B.
Paſnutius in concilio niceno claret.libro x.ca.iij.
Paſnutij oculum qui in confeſſione fidei fuerat euulſus cōſtantinus auidiorib⁹ oſculis demulcebat.li.x.ca.iiij.
Paulianiſte q̄ ⁊ fortiniani rebaptiſandi ſunt.lib.x.ca.v.B.actū.xix.
¶ Petro Jacobo ⁊ Joāni dn̄s oēm ſciaꝫ tradidit.lib.ij.ca.j.A.
Perſecutio ꝑma hieroſolymis facta oēs xp̄i diſcipulos exceptis ap̄lis ī varias diſꝑgit regiones.li.ij.ca.j.B.
Perſecutio prima apud hieruſalē facta eſt ſub Stephano primo martyre.libro.ij.ca.j.B.
Petrū angelus a carcere liberauit ⁊ vinculis abſoluit.lib.ij.ca.xiij.C.
Petrus Simonē magū primū in iudea confutat:vt ſupra.
Petrus ſub claudio romā venit.li.ſecundo.ca.xiiij.
Petrus in vrbe roma primus xp̄i euangelium predicat.li.ij.ca.xiiij.
Petri audiendi ſumma inerat auiditas ciuibus romanis.li.ij.ca.xv.
Petrus Marci euangeliū imꝑpetuū eccleſijs legendū tradidit ibidem.
Petrus in ꝑma ſua ep̄la romā note babylonis deſignat.ibidem.
Petrus cruci in vrbe roma iubente Nerone affigitur.lib.ij.cap.xxv.⁊ li.tertio.ca.j.
Petrus ⁊ paulus pariter ⁊ eodem tempore patiuntur.l.ij.ca.xxv.
Perſecutio prima in chriſtianos a Nerone excitat.lib.ij.ca.xxiij.⁊.xxv.
Petrus ⁊ paulus ſimul in eccleſia corinthiorum docuerunt.idem.
Petr⁹ varias ꝓuincias iudeis tm̄ predicās circuit.li.iij.ca.j.⁊ ca.ij.
Petr⁹ orat vt capite deorſum verſo crucifigat qd̄ ⁊ factū eſt.lib.iij.ca.j.
Petrus pauca nobis ſcripta dereliquit.lib.iij.ca.ij.
Petri prima epiſtola ſemper ab omnibus recepta.ibidem.
Petri.ij.ep̄la a multis nō recipiebat.li.iij.ca.iij.⁊.xix.B.⁊ li.vj.ca.xvij.
Petri euāgelium reuelatio ⁊ actus non recipiuntur.li.iij.ca.ij.
Perſecutio ſcd̄a in xp̄ianos a domiciano excitatur.lib.iij.ca.xiiij.
Penitentia etiā poſt nefandiſſima ſcelera dn̄m flectit lib.iij.ca.xxj.
Pctōribus ſummis magna datur ſpes ſalutis .idem.
Petr⁹ ⁊ philipp⁹ vxores habuerūt et filias nuptui dederunt.li.iij.ca.xxiiij.
Petrus vxorē ſuā cū ad paſſionē duceretur confortat.li.iij.c.xxiiij.
Perſecutio tertia in chriſtianos a traiano excitatur libro tertio.ca.xxvij.A.⁊.B.in fine.
Perſecutio in xp̄ianos ſub traiano excitata ſcribente plinio ad ceſarem ex parte quieſcit.lib.iij.ca.xxvj.
Perſecutio quarta in xp̄ianos ſub antonio vero excitatur.li.iiij.ca.xiij.B.et ca.xiiij.xv.xvij.et lib.v.ca.primo ſcd̄o et tertio per totum.
Perſecutorum ſeuitiam licet quandoqꝫ epiſcopo ſe abſcōdendo fugere exemplo polycarpi.li.x.ca.xiiij.A.
Perſecutio duriſſima in xp̄ianos recitatur ex longua lugdunenſiū epiſtola.li.v.ca.j.per totum.
Pertinax ſuccedit comodo libro.v.capitulo.xxvj.
Pertinax ſex mēſib⁹ imperat.ibidem.
Pertinaci ſuccedit ſeuerus.ibidem.
Perſecutionē quintā excitat ſeuerus in eccleſias.lib.vj.ca.j.A.
Petrum dicit origenes ſupra quem xp̄s fundat eccleſia.li.vj.ca.xvij.
cui alludit.ca.fidelior.l.d.
Perſecutio ſexta in chriſtianos a maximino

mino excitatur que tres annos durat.lib.vj.ca.xix.
Perſecutionem ſeptimā excitat decius in eccleſias.li.vj.cap.xxviij.
Perſecutio octaua in chriſtianos excitatur a gallo.li.vij.ca.ix.
Perſecutio nona in eccleſias a valeriano excitatur.lib.ſeptimo.ca.ix.
Perſecutio valeriani apud ceſareā paleſtine.lib.vij.ca.xj.ꝛ.xij.
Perſecutio decima in chriſtianos a diocletiano.xix.imperij ſui anno excitatur.li.vij.ca.xxv.B.
Perſecutio in chriſtianos a diocletiano excitata in communi deſcribitur.lib.octauo.cap.j.B.ꝛ.c.iij.
Petri cubicularij diocletiani agones.libro oct.cap.vj.A.
Perſecutio dira in chriſtianos ſub diocletiano apud nicomediā.li.viij.ca.v.ꝛ.vj.ꝛ apud meletē.c.vij.B.ꝛ apud tirū.ca.vij.B.ꝛ apud egyptū.ca.viij.ꝛ apud thebaidā fere incredibilis.c.ix.
Perſecutio in chriſtianos apd̄ phrygiā ſtupenda.li.viij.ca.xj.
Perſecutio.xj.a Maximino in xp̄ianos excitatur.li.viij.c.xvij.B.
Perſecutio a maximino in xp̄ianos excitata eo mādāte ſedat̄.li.viij.c.vlt.
Perſecutio aliquādiu maximino iubente ſedata eodē mandāte rurſum inſtauratur.li.ix.ca.ij.iij.iiij.v.ꝛ.vj.
Petrus alexādrinus epiſcopus de maximini precepto capite detruncatur.lib.ix ca.vj.A.
Perſecutio duodecima in chriſtianos a licinio excitatur.li.nono.ca.x.C.
Perſecutio lucij arriani epiſcopi in veros fideles.li.vndecimo.ca.iij.ꝛ.iiij.
Perſecutionē.xiij.grauem excitat iulianus in xp̄ianos.li.x.ca.xxxij.
Perſecutio.xiiij.in xp̄ianos excitat̄ a valente.lib.vndecimo.c.ij.
¶ Phi antiqui morū inſtituta ex lege veteri deſumpſerūt.li.j.ca.j.A.
Philippus vnus de ſeptē diaconis primus verbum dei ſamaritanis predicat.li.ij.ca.j.B.
Philippus ſimonem magum ſuis predicationibus confutat.ibidem.
Philippus euangeliſta tres filias ſanctiſſimas habuit.li.v.ca.xxiij.A.
Philipp⁹ quatuor filias habuit que prophetiſſe fuerūt.li.iij.ca.xxv.
Philippus dormiuit apud hierapolim.ibidem.
Philocompus eſt iactantie amator.lib.quarto.cap.xvj.
Philippus ſuccedit gordiano.li.vj.capitulo vigeſimoquarto.
Philipp⁹ imperator xp̄ian⁹ fuit.ibidem.
Philippus imperator ꝓhibitus eſt intereſſe miniſterijs paſchalib⁹ niſi prius peccata ſua confeſſus inter penitentes ſtaret.lib.vj.ca.xxiiij.
Philippus humiliter epiſcopi mandatis paret ibidem.
Philippi imperatoris non parua humilitas.ibidem.
Philippus.vij.annis imperat.li.vj.capitulo.xxviij.
Philippo ſuccedit decius.ibidem.
Philoſophus acutiſſimus qui literatiſſimos ex noſtris vincebat a ſimplici et illiterato ſacerdote ſuperatur.lib.decimo.capi.iij.
¶ Pilatus anno.xij.tyberij iudee ꝓcurationē ſuſcipit.li.j.c.xj.
Pilatus de reſurrectione ꝛ alijs chriſti mirabilib⁹ tyberio refert.li.ij.c.ij.
Pilatus templum dei prophanare tentat.li.ij.ca.vj.A.
Pilat⁹ gaij ceſaris ſtatuas velatas nectu hieroſolymam introferri ꝛ ſtatui iubet.lib.ij.c.vj.B.
Pilatus ſibipſi mortem conſciuit.libro ſecundo.ca.vj.
Pionij martyrium ex hyreneo ſuccincte deſcribitur.libr.quarto.ca.xv.C.
Plinius ſecūdus ꝗ nihil in chriſtianos deprehenderet ſceleris de eorum innocentia ſcribit ad traianum.libro tertio.cap.xxvj.B.
Plutarchum ꝛ eraclā fratres origenes conuertit ad fidem.lib.vj.ca.ij.A.
Plutarchus ab origene ad fidem cōuerſus martyrij cōſeqtur palmā.ibidē.
¶ Pontifices reges et prophete apud hebreos vngebantur.libr.primo.capitulo.j.D.
Pontificatus ꝛ ſacerdotiū chriſti declaratur.lib.j.ca.j.J.

Tabula.

Pompeius circa tempora chriſti hieroſolymam armis occupat et ſacra polluit.lib.primo capi.v.A.

Pompei⁹ ariſtobolum iure hereditario regno et pontifico fungētem vinctum cum liberis romam mittit.ibidem.

Pompeius pulſo ariſtobolo hircano fratri pontificatū concedit.ibidem.

Pōpei⁹ oēm iudeorum gentē tributariam romano facit imperio.li.j.ca.v.A.

Pontifices qui a predicatione chriſti vſque ad eius mortem in iudea fuerunt.lib.j.capitulo.xij.A.

Polycrates epiſcopus ſeptem de parentibus ſuis habuit qui per ordinē fuerunt epi.lib.v.ca.xxiij.A.

Polycrates aſianus epiſcopus non vult celebrare paſcha ſemper in die dominica.lib.v.cap.xxiij.A.

Polycrates epiſcopus dicit paſcha ſemper.xiiij.luna celebrandum eſſe.lib.v.capitulo.xxiij.A.

Polycrates videt non multum curare excōicationē q̄ rōne obſeruationis paſchalis in eum ferri poſſet.ibidem.

Portēta multa obſidionem et vaſtationē hieroſolyme preceſſerūt que eius excidium preſagiebant.lib.iij. capitulo vj.per totum.

Portentum inſuetum et admirandū vir plebei⁹ quaſdā voces vbi hieruſalē grande aliquod in alium preſagientes cōſtātiſſime et pertinaciſſime emittebat.lib.iij.capi.vj.

Polycarpus romam venit ſub aniceto.lib.iij.capitulo.xiij.A.

Polycarpus multos hereticos ad eccleſiam dei reuocauit.ibidem.

Polycarpus ab apoſtolis eruditus eſt et ab eis ſmyrniorum epiſcopus ordinatus.lib.iiij.capitulo.xiiij.A.

Polycarpum vidit hyreneus in libro.iiij.capitulo.xiiij.A.

Polycarpi ad martionē hereticum preclarum et memorandum reſponſum.lib.iiij.capitulo.xiiij.A.

Polycarpus tanq̄ chriſtiane legis precipuus defenſor inquiri iubetur ad tormenta.lib.iiij.capitu.xv.A.

Polycarpus in ſomnis videt ceruical capitis ſui flammis eſſe ꝯſumptū.ibidē.

Polycarpi amicis ſuis acqueſcens orantibus vt perſecutionem fugiat de ciuitate commigrat.ibidē.

Polycarpus inuentus inquiſitores ſuos humaniſſime ſuſcipit.ibidem.

Polycarpus quis fuerit et quante maieſtatis epiſcopus ex hyrenei longa epiſtola refert.lib.iiij.capi.xiiij.et cap.iiij. per totum.et.xv.A.et.B.

Polycarpi inquiſitores viſa dignitate viri penitet q̄ ad eū comprehendendum fuiſſent deputati.li.iiij.ca.xiiij.A.

Polycarpus octoginta et ſex annos habēs quanta cum maieſtate ad martyrium pgredit.lib.iiij.cap.xiiij.B.

Polycarpi paſſio memoratu et veneratione digniſſima deſcribitur.lib.iiij.cap.xiiij.per totum preſertim.B.

Polycarpus in ignem mittitur.ibidem.

Polycarpi oratio cum igni adureretur.lib.iiij.ca.xv.A.

Polycarpi corpus igni conſumi non poteſt.lib.iiij.cap.xv.A.

Polycarpi corpus e mortuorum mucrone trāſfoſſum largiſſimum emittit ſanguinem ita vt extingueret ignis.lib.iiij.cap.xv.A.

Potamiana virgo origenis diſcipula pro xpo primum inaudita ſuſtinet tormēta:deinde cū matre marcella igni extinguitur.lib.vj.cap.iiij.

Potamiana baſilidi carnifici ſuo cū benigne tractauiſſet coronam martyrij a dño impetrat.lib.vj.cap.iiij.

Potamiana pluribus condiſcipulis ſuis coronas martyrij a domino impetratas defert.ibidem.

Porphirius in moyſen conuitia dicit.lib.vj.cap.xiiij.B.

Porphirius in originem conuitia dicens eius ingenium et eruditionem miris effert laudibus.lib.vj.cap.xiiij.B.

Prophete reges et pontifices apud hebreos vngebantur.lib.j.cap.j.D.

Prepoſitus regine ethiopum a philippo de fide inſtructus ex oībus gētib⁹ primus baptiſat.lib.ij.cap.j.C.

Prepoſitus regine ethiopum inſtructus et baptizatus chriſti fidē apud ethiopes predicat.lib.ij.cap.j.C.

Prouinciarum iudices que in illis con-

tingebant noua ⁊ mirabilia impera=
tori aut ſenatui de morte referebant.
lib.ij.capi.ij.
Probꝰ ſuccedit aureliano.li.vij.c.xv.B.
Probus.vj.annis imperat.ibidem.
Probo ſuccedit carus vna cum filijs ca=
rino et numeriano . lib.vij.ca.xxv.B.
Pſeudo chriſti:et pſeudo prophete et
pſeudo apoſtoli e quibus proceſſerũt
libro quarto capitulo.
Pudicitiã ſuam vt ſeruarẽt quatuor vir
gines due in fluuiũ due in mare ſe de
mergunt.lib.viij.cap.xij.B.

De litera.Q.

Quadratus vir doctus et fidelis librũ
apologeticum pro Chriſti religione
adriano obtulit.li.ij.c.iij.

De litera.R.

Reges pontifices:⁊ pphete apud he=
breos vngebant.lib.j.cap.j.D.
Reges dudũ xpi appellabant.ibid.
Reuocatus nepotes inde ⁊ xpi cõſangui
neos perducit ad domitianũ . libr.iij.
capitulo decimoquinto.
Reliquias ioãnis baptiſte athanaſius
ſubcauato ſacrarij pariete paucis cõ
ſcijs diligẽter incluſit.li.xj.c.xxviij.
Romani poſt archelaũ iudeorum imperiũ
aſſumunt.lib.j.cap.v.B.
Romani cum iudeorũ regnũ tenerẽt ſa=
cerdotalẽ veſtem pontificibus nõ per
mittebãt ſed eam clauſam continebãt
lib.j.cap.v.B.
Romanorum vetus erat decretũ ne quis
in deos referret niſi a ſenatu pbatus
lib.ij.cap.ij.
Romanorũ ſenatus noluit chriſtũ in nu
merũ deorũ referre.lib.ij.cap.ij.
Roma babylonis nomine deſignat in pri
ma petri epiſtola.li.ij.ca.xv.
Romanorum epiſcoporum vſ ad ſote=
rẽ qui ab apoſtolis duodecimꝰ fuit ſuc
ceſſio.lib.v.ca.vj.
Rodo eccleſiarum ſcriptis ⁊ diſputationibꝰ
iuuit.lib.v.cap.xij.
Rodo appellem hereticũ diſputãdo cõfu
tauit ibidem.
Rufinus preſbyter duos poſtremos li=
bros eccleſiaſtice hiſtorie euſebij prio
ribꝰ addidit in prologo rufini.lib.ix.
in calce libri.
Rufinus preſbyter mãdãti cremano epõ
hiſtoriã eccleſiaſticã de greco in lati=
num in prologo rufini.
Rufus iudee p romano imperatore pre
ſidens inſolentiã iudeorũ armis com=
primit.libro decimo.ca.v.
Rufinus hiſtorie huiꝰ interpres didimum
vidit ⁊ audiuit.lib.xj.c.vij.

De litera.S.

Sacerdotium romana poteſtate nũc
his nunc illis nulla vite aut generis
habita ratione cõmittebat.li.j.c.xj.A.
Sacerdotiũ annuis ſucceſſionibꝰ muta=
batur.li.j.capitulo.xij.A.
Sacerdotes a pdicatiõe xpi vſ ad eiꝰ
mortẽ in iudea fuerũt.li.j.c.xij.A.
Samaritani ſymonis magi artibꝰ inſti
tuti eccleſiã clã ingredietes baptiſmũ
furant. lib.ij.cap.j.B.
Samaritani ſymonẽ magũ tan ſumm
mũ deũ colebãt.li.ij.cap.xiij.A.⁊.B.
Samaritani honores diuinos ſymoni ⁊
ſelene meretrici deferũt .li.ij.c.xiij.c.
Sanctitas iacobi minoris refertur.libr.
ij.capitulo vigeſimotertio.A.⁊ B.
Saducei iudei crudeliores ceteris iu=
deis erant.lib.ij.c.xxiij.C.
Saturninus vir diabolicus menãdrũ vi
rũ magicũ imitatur.li.iij.c.vj.
Sapientie librũ ſalomonis eſſe dixerũt
egiſippus hireneus ⁊ omnis ãtiquorum
chorus .li.iiij .cap.xxj.
Sapientia ſalomonis liber autenticus
lib.iiij.c.xxiiij.
Sanctus diaconus viẽnẽſis inaudita ⁊
vix credibilia penarũ genera cõſtan=
tiſſime ſuſtinet.lib.v.c.j.C.
Sanctus in tormẽtis ridens nec domum
nec patriã:nec nomen dignatur tor=
toribus exprimere.li.v.c.j.C.
Sanctus qs ⁊ vñ eſſet in tormẽtis ſepius
interrogatꝰ nihil aliud reſpondet
xpianus ſum.lib.v.c.j.
Sanctus dum torquetur quis animi vñ
eſſet rogatus dicit aliud omnino nihil
 xpianus ſum.li.vj.ca.j.C.
Sabellij hereſis orit apð tholomaidã tẽ=
poribus galli.li.vij.c.iiij.⁊.v.
Sabellij hereſis fuerit.li.vij.cap.quar
to ⁊ quinto.
Sacerdotes cõſtantinus longe ſibi pre=

ferebat.lib.ix.c.x.C.

Saluſti⁹ iuliani prefect⁹ in cauſa fuit quo minus Julianus in chriſtianos deſeuiret.li.x.c.xxxi.

Saturni ſacerdos omnibus dolis ⁊ fraudibus eius reuelatis ad tormēta deducitur.li.xi.ca.xxv.

Sacerdotū maxime ad decipiēdos populos fraudes.lib.xi.cap.xxv.

Sacerdos ſaturni quib⁹ dolis matronarū ꝯmaculauit caſtitatē.li xi.c.xxv.

Saturni ſacerdos miris dolis ⁊ fraudibus velut id poſcēte numine olim fere matronarū caſtitatē cōmaculat.libr. xi.cap.xxv.

Scripturas ſacras in medijs plateis de mādato diocletiani exuri vidit euſebius.lib.viij.capitu.i.

Septuaginta diſcipulorū duorū diſcipulorū nomina nuſꝙ inueniunt.lib.i.capitu.xiiij.B.

Seianus magne apud tiberiū poteſtatis vniuerſam iudeoꝝ gentē interimere conatur.lib.ij.cap.vi.A.

¶Selene meretrix ſymonis magi conatus ⁊ errores adiuuat.lib.ij.cap.decimotertio.A.⁊.B.

Selene meretrix velut prima mēs conſecratur ⁊ adorat.li.ij.c.xiij.A.⁊ B.

Seditio paſchali ſolennitate hieroſolymis excitata multa milia iudeoꝝ interfecit.li ij.c.xix.

Seditio maxima inter iudeos teſtimonio ioſephi refert.li.ij.c.xx.

Sepulchra duo ſunt epheſi quorū vtrūꝙ ioānis appellat.li.iij.c.xxxi.A

Seueriani taciani ⁊ encratite idē heretici in quibus errabāt libro quarto.capitu.xxvi.B

Serui xpianorum metu tormentorum in xpianos quedā feda ⁊ nephāda mēdacia confingunt.libr.v.capitu.primo.B.

Septuagita interpretes adinuicē ſeparati eiſdē ſententijs ⁊ verbis ab initio vſꝙ ad finē literas ſacras interpretantur.lib.v.c.viij.B.

Seuerus.xviij.annis imperat libr.ſexto.capitu.v.

Seuero ſuccedit antonin⁹ filius.ibidē.

Seuerus ſuccedit pertinaci.libr.v.cap. vigeſimoſexto.

Seuero imperāte multi illuſtres viri clarueruut.lib.v.ca.xxvi.⁊.xxvij.

Seuerus perſecutionem excitat in eccleſias.li.vi.c.i.A.

Septuaginta interpretū editio ola cōtinet que de ſcriptura ſacra reputāda ſunt.li.vi.c.xvij.

Septuaginta interptū editio apoſtolica autoritate ꝯfirmata eſt.li.vi.c.xxvij.

Septuaginta interpretū editio noſtra eſt.li.vi.ca.xij.

Serapion aliqñ a fide lapſus morti proximus ſpū pphetico occulta cognoſcit.li.vi.c.xxxiij.

Serapiōe morti ꝓximo ⁊ eucharistiā petēti qꝛ pbr̄ venire nō potuit puero parū eucharistie dedit.li.vi.c.xxxiij.

Serapioni morti ꝓximo puer parū eucharistie tradit.li.vi.c.xxxiij.

Serapiōis aliqñ a fide lapſi hiſtoria memoratu digniſſima.li.vi.c.xxxiij.

Sepulture mandata xpianoꝝ corpa effodiunt carnifices diocletiani ⁊ in mare ꝓijciunt.li.viij.c.vi.B.

Seditio maxima inter paganos ⁊ xpianos apud Alexādriā orit.li.xi.c.xxij.

Serapis ſimulachrū nimis vaſtū apud Alexandriā ſummo in honore a paganis habet.li.xi.c.xxiij.

Serapis ſimulachrū ſi qs ꝯtigiſſet dicebāt pagani terrā ilico dehiſcere celū ꝙ repēte ruiturū.li.xi.c.xxiij.

Serapis ſimulachrū quidā miles xpian⁹ arrepta bipēne vt lignū aridū facile ſecat ⁊ mēbratim diuiſum in cōſpectu totius populi exuritur.li.vndecimo.cap.xiij.

Serapis tēplū dolis ad fallendos populos callidiſſime miroꝙ ingenio cōpoſitis plenū.li.xi.c.xxiij.

Serapis euerſo ſimulachro vnuſquiſꝙ apud Alexandriā crucis dñice ſignū in poſtibus parietibus ⁊ veſtibus depingit.lib.xi.c.xxix.

Simō magus celebris fame apud ſamaritanos habet.lib.ij.c.i.B.

Simon magus a philippo diacono ſuperatur.li.ij.c.i.B.

Simon magus credere ſe ſimulat: ⁊ baptiſatur.li.ij.c.i.B.

Simō mag⁹ petri induſtria cōprehēſus meritas penas exſoluit.li.ij.ca.j.B.
Simō magus plurimos vrbis rome ciues ſeducit.lib.ij.ca.xiij.A.ꝛ.B.
Simon magus de⁹ rome decret⁹ eſt ꝛ ſta tue honore donat⁹.lib.ij.ca.xiij.a.ꝛ.c.
Simon magus tanq̃ ſumm⁹ deus a ſamaritanis adorat.lib.ij.ca.xiij.a.ꝛ.b.
Simon magus fuit caput ꝛ origo omniū hereſum.lib.ij.ca.xiij.B.
Simon magus primum in iudea a petro cōfutat⁹ romā venit.lib.ij.ca.xiij.C.
Simeon filius cleophe ſecundus eps̄ hierosolymitanus conſobrinus chriſti.libro tertio.capitulo nono.
Simeon centum.xx.annorū ſenex cōſtantiſſime crucis ſuppliciū ꝑtulit mirātibus oib⁹ q̄ aderāt.lib.iij.ca.xxvj.A.
Simeonem cleophe filium apoſtoli ꝛ diſcipuli facto concilio qui iacobo in ſede hieroſolymitana ſuccederet elegerunt.lib.iij.ca.ix.
Simoni mago menander ſuccedit.libro tertio.capi.xx.
Simeon cleophe filius ab omnib⁹ in epiſcopum eligitur: q2 eſſet conſobrinus xp̄i.libro.iiij.cap.xj.
Symmachus ſacraꝝ literaꝝ interpres hereticus fuit.lib.vj.ca.xiij.
Simplicitas ſancta argutias ꝛ loquacitatē acutiſſimi dialectici vincit ꝛ ſuperat.libro.x.ca.iij.
Sofronia romana matrona videns virum ſuū mareētio de ſtupro eā appellanti conſentire pect⁹ ſuū gladio trāſuerberat.lib.viij.ca.xvij.B.
Sofronie romane matrone mira ꝓ ſua cōſeruāda pudicitia fortitudo.ibidē.
Spiridion etiā in epiſcopatu paſtor omnium permanet.lib.x.ca.v.A.
Spiridionis acta preclara.ibidem.
Spiridiō furib⁹ q̄ vincti dei virtute tota nocte manſerāt ſolo ſuo verbo ſolutis arietem donat.lib.x.ca.v.A.
Spiridion filiā e ſepulchro vocat que ei depoſitū indicat.lib.x.cap.v.A.
Stephanus primus diaconus ꝛ prim⁹ poſt xp̄i mortē lapidatus.li.ij.ca.j.A.
¶ De litera.T.
¶ Tacian⁹ iuſtini auditor autor fuit hereſis eucraticarū.li.iiij.ca.xxvj.a.ꝛ.b.
Tacianus pari lege nuptias ꝛ fornicationem damnat.lib.iiij.ca.xxvj.B.
Tacianus infinitum librorū numerorū reliquit.ibidem.
Tacianus librū aduerſus gentes putilē ſcripſit.ibidem.
Tacianus ſalutē ade in dubium reuocat.lib.iiij.cap.xxvj.A.
Teſtimoniū admirabile ioſephi de xp̄o.lib.j.cap.xiij.A.
Tertulian⁹ inſtitutionū romanarū periti ſſim⁹ hec de xp̄o ſcribit.lib.ij.cap.ij.
Teſtes falſi dignā a deo periurij ſui ſuſcipiunt vltionē.lib.vj.ca.vj.
Thadeus vnus de.lxxij.diſcipulis fuit.lib.j.ca.xiiij.B.
Thadeus poſt xp̄i aſcenſionem miſſus a thoma venit ad abagarum regem.li.j.ca.xvij.B.ꝛ.lib.ij.ca.j.B.
Thadei ꝛ abagari collocutio.libro.j.capitulo.xxvij.B.
Thadeus impoſitione manus abagarū curat a morbo per naturam inſanabili.lib.j.ca.xvij.B.ꝛ lib.ij.ca.j.B.
Thadeus abdon podagra laborantem ſanat.ibidem.
Thadeus in ciuitate ediſſena congregatis ciuibus iubente abagaro xp̄i fidē predicat.libro.j.cap.xvij.C.
Thadeus ciuitatē ediſſenorū xp̄o fideli credulitate ſociat.lib.ij.ca.j.A.
Thomas poſt xp̄i aſcēſionē thadeum ad abagarū mittit.lib.j.cap̄.xv.ꝛ.xvij.b.
Thomas ꝛ iudas idem libro.j.capitulo decimoſeptimo.A.
Theodas magus prophetam ſe eſſe dicebat.lib.ij.cap.xj.
Theodas dicebat poſſe verbi ſui precepto iordanis fluenta dirimere.libro ij.capitulo.xj.
Theodas vir ſeditioſus perſuadet pplī multitudinē ſublatis proprijs facultatibus vrbe excedere.lib.ij.cap.vj.
Theode ſeditio fadi cura dirimit.ibidē.
Theode caput deſertum hieroſolymam deportatur.lib.ij.cap.xj.
Thomas in diuiſione apoſtolorum parthos ſortitur.lib.iij.capitulo.j.ꝛ libro decimo.cap.x.
Theodotus coriarius primus rome dicere auſus eſt purum hominem fuiſ=

ſe xp̄m libro.v.cap.xxxij.B.
Theodotum coriarium victor excõica-uit.libro.v.ca.xxvij.B.
Theodotus arte medicꝰ e p̄s laodicen-ſis in omni optima inſtitutione preci-puus claret.lib.vij.ca.vltimo.
Theotignus ſimulachrum ita artibus magicis compaginat vt oculos intuē-tium fallat et reſponſa reddat. libro. ix.capi.x.A.⁊ cap.v.
Theodorus adoleſcens ſub iuliano tor-quetur.libro.x.ca.xxxvj.
Theodoro cum torquetur aſtabat iuue-nis qui ſibi ſudores lintheo exterge-ret ⁊ aquã frequēter infunderet.lib. x.ca.xxxvj.
Theodoſius a gratiano in conſortem re-gni accerſitus orientis partes admi-niſtrandas ſuſcepit.libro.xj.ca.xiiij.
Theodoſius valentiniano fidem xp̄i re-ſtituit ⁊ regnum. lib.xj.ca.xvij.
Theodoſius apud theſſalonicam popu-lum doloſe ad ludos vocatum paſſim obtrūcari quicūq; occurriſſet gladio iubet.lib.xj.ca.xviij.
Theodoſius a ſacerdotibus italie de pec-cãto ſuo redargutus humiliter agno-ſcit delictum culpãq; cum lachrymis profeſſus publicam penitentiam in cõſpectu totius eccleſie depoſita rega-li purpura patienter exegit.libro.xj. ca.xviij.
Theodoſius legē ſanxit vt ſentētie prin-cipum ſuper animaduerſiōe late in diem triceſimū ab executoribus diſ-ferrentur.li.xj.ca.xviij.
Theodoſij faciles ⁊ preclari mores.lib. xj.ca.xix.
Theodoſius rem eccleſiaſticam et xp̄ia-nam religionem in orientis partibus mirifice ⁊ iuuat ⁊ auget.ibidem.
Theodoſius intantum deo charus fuit vt ioannem monachum ſpiritu pro-phetico repleuerit cuius reſponſis agnoſceret pacem retinere aut bellū gerere preſtaret. ibidem.
Theodoſius ad vleiſcendam valētinia-ni mortem contra eugenium tyran-num proceſſurus orationibꝰ ieiunijs ⁊ cilicio q̄ gladijs plus ſe munit ⁊ ar-mat.lib.xj.ca.xxxiij.
Theodoſij ſumma religio.libro.xj.capi-pitulo.xxxiij.
Theodoſius contra eugenium proceſſu-rus ante martyrū et apoſtolorū the-cas iacebat cilicio proſtratꝰ.ibidem.
Theodoſius in ipſo belli conflictu vt con-uerſas ſuorum acies videt proiectis armis proſtratus in cōſpectu dei ad orationū recurrit auxilia et exaudit. libro.xj.ca.xxxiij.
Theodoſij p̄ce ſua vehemens exortꝰ vē-tus tela paganorum in ipſos retorquet. libro vndecimo.capitulo.xxxiiij.
Theodoſius archadio et honorio filijs illi orientem huic occidentē admini-ſtrandum tradit libro.xj.ca.vltimo.
Theodoſius republica bene compoſita partito in filios imperio plenus dierū moritur.li.xj.capi.vltimo.
Theodoſiꝰ.xvij.annis feliciter imperat. ibidem.
¶ Tiberiꝰ xp̄m ſua penitētia ⁊ autorita-tē in deos refert.lib.ij.ca.ij.
Tiberius accuſatoribus xp̄ianorum pe-nas cōminatur.lib.ij.ca.ſecundo.
Tyberio imperāte euangelij ſermo vſq; quaq; percurrit.lib.ſcdo.ca.iij.A.
Tiberius.xxij.imperij ſui anno moritur. li.ſecundo.ca.quarto.
Tiberio ſuccedit gaius.ibidem.
Titus hieroſolymam obſidēs totus ſtu-pet horreſcit et miratur videns tãtã cadauerum multitudinē de muro in vallos precipitatam.lib.iij.cap.iiij.
Titus manu ꝓpria ſcripſit libros ioſe-phi ab oibus legi debere.li.iij.ca.viij.
Titus duobꝰ annis ⁊ duobus menſibus imperat.lib.iij.ca.xj.
Tito ſuccedit domitianus frater.ibidē.

¶ De litera.U.

¶ Ualerius gratꝰ annã a ſacerdotio de-turbat hiſmaclitū ſufficit cui eleaza-rum et huic ſymonem cui ioſephum q̄ et cayphas ſubrogat.li.j.c.xij.A.
Ualentinus hereſis valentiniane autor romam venit ſub higino.lib.iiij.capi-tulo.ix.⁊.x.A.
Ualerianus ſuccedit gallo.lib. ſeptimo capitulo nono.
Ualerianus initio īperij humaniſſimus fuit in xp̄ianos. libo.vij.capi.ix.

Ualerian⁹ a preceptore ſuo peſſimo depravatus chriſtianos dure perſequitur.lib.ſeptimo.cap.ix.

Ualerianus magicis artibus operam dat.ibidem.

Ualerianus vt ritus magicos conficiat horrenda perpetrat.li.ſepti.capi.ix.

Ualerianus a barbaris captus ꝛ luminibus orbatus filios ſuos reliquit ſucceſſores ibidem.

Ualeriani perſecutio apud ceſareā paleſtine.lib.ſeptimo.ca.xj.et.xij.

Ualentinianus ſuccedit iouiniano.libr.xj.capi.ſcdo.

Ualentinianus a iuliano ꝓ fide chriſti de militia pulſus tandem recipit imperium ibidem.

Ualentinianus in conſortium regni aſſumit fratrem valentem.ibidem.

Ualens in conſortium regni a fratre valentiniano aſſumpt⁹ orientales partes gubernat.lib.xj.cap.ſcdo.

Ualens fauendo hereticis chriſtianos dure perſequitur.lib.xj.ca.ſcdo.

Ualens nihil audet in anathaſiū triſte committere.lib.xj.cap.ſcdo.

Ualentinianus audiens populos pro epō eligendo diſſidentes ſubito vna voce in ambroſium prefectum conſentire populi deſiderium omni maturitate iubet impleri.lib.xj.capi.xj.

Ualētinianus ſarmatico bello ad quod de gallijs properauerat vix dum inchoato:apud illiricum moritur.libro xj.capitulo.xij.

Ualentiniano ſuccedūt gratianus ꝛ valentinianus admodum paruul⁹ eius filij.ibidem.

Ualentinianus valentiniani filius admodum paruulus imperiali purpura induitur.idem.

Ualens gotthis cum vrgentib⁹ in predio quo ex bello trepidus confugerat impietatis ſue penas igni exuſtus dedit.lib.xj.capi.xiij.

Ualens cum fratre primo poſt cum fratris filijs quatuordecim pariter annis imperat.ibidem.

Ualentini in orientis partibus gr̄anus nepos ſuccedit.lib.xj.capi.xiij.

Ualentinianus ſcdus dolis iuſtine matris ſeduct⁹ eccleſie fores armis cōſtringi ambroſiumq; in exilium tendi iubet.lib.xj.capi.xv.

Ualentinian⁹ armis maximi tyrāni territus in fugam vertitur ꝛ exilium.li.xj.capit.xvj.

Ualentiniano theodoſius fidē reſtituit ꝛ regnum.lib.xj.ca.xvij.

Ualentinianus ſcdo laqueo vitam ſibi adimit.lib.xj.ca.xxxj.

Ualentiniano ſcdo ſubſtituit eugenius tyrannus.lib.xj.ca.xxxij.

¶Uexatio prebet intellectū herodi.libr.ſcdo ca.x B.

Ueſpaſianus galbe et othoni ſuccedit.lib.tertio.cap.tertio.B.

Ueſpaſianus iudeā oppugnans ab exercitu imperator efficitur et romam venit.idem.

Ueſpaſianus ad imperium recenter aſſumptus relicta iudea tito filio curam belli derelinquit.ibidem.

Ueſpaſianus diligenter inquirit ſi aliqui de familia dauid ſupereſſent.lib.tertio.capi.x.

Ueſpaſianus decem annis imperat.li.tertio.capit.x.

Ueſpaſiano titus filius ſuccedit.ibidem.

Ueſpaſian⁹ nihil iniurie chriſtianis intulit.lib.tertio.cap.xij.

Uexatio prebet intellectum maximino lib.octauo.cap.viti.ꝛ.lib.ix.ca.x.A.

Ueteris teſtamenti libri qui haberētur in autoritate ex melitone recitantur lib.quarto.cap.xxuij.C.

Uectius paganus ꝓbatiſſimus adoleſcens ſua magnanimitate multos ex noſtris animat.lib.v.ca.j.

Uiduitatis gratia ordinantur diaconi.lib.ſcdo.capit.j.

Uiuendi ritus et ordo primorum credētium in egypto.lib.ij.ca.xvij.A.et.B

Uictor epō romanus totius aſie et vicinarum ꝓuinciarum eccl̄ias q̄ in obſuatiōe paſche in occidentalib⁹ eccleſijs nō ꝯuenerint excōicat.li.v.c.xxiij.A.

Uictor q̄ eccleſias aſianas q̄ ſibi in obſeruatione paſche nō conueniebant excommunicauerat a ceteris coepīs redarguitur.li.v.capi.xxiij.A.

Uitula aris aſſiſtēs ne immolaret cni=

ra eſt agnam.lib.tertio.ca.vj.
Uienna et lugdunum nobiliſſime vrbes galliarum.lib.v.ca.j.A.
Uictor theodotum coriariū excōicat qd̄ prius rome dicere auſus ſit xp̄m purum hoīem fuiſſe.libr.v.capi.xxviij.B.
Uirgines due ne a paganis ſua pſtituatur pudicitia matris ſequētes exemplum monita apud antiochiam ſe in flumen demergunt.libr.viij.ca.xij.B.
Ultio digna dei multiplex in iudeos propter ſcelera gentis in xp̄m patrata. lib.ſcdo.capit.vj.
Ultio diuina in teſtes falſos.lib.vj.c.vj.
Ultio digna dei in maximinum.li.viij. capit.vltimo.
Ungebantur apud hebreos reges pontifices ⁊ prophete.lib.4.ca.j.D.
Urſinus diaconus romanus per vim ⁊ ſeditionem vrbis ep̄m ſe fieri extorquet cum damaſus iure liberio ſuccederet.lib.xj.capi.ix.
¶Theobites quia repulſus nō meruit epiſcopatum eccleſiam conturbat.li. quarto.capi.xxj.
Theophilus ep̄s anthiochenus ſcriptis eccleſiam iuuit.lib.iiij.capit.xxiij.
Tormenta erubeſcenda indigna etiam que ſcribātur pagani chriſtianis ſeminus ingerunt.lib.viij.capit.xiij.
Traianus ſuccedit nerue.li.iij.cap.xvj.
Traianus tertiam in chriſtianos perſecutionem excitat.lib.iij.capi.xxvj.A. et.B.in fine.
Traiani perſecutio ſcribente ad eum p chriſtianis primo ſecundo ex parte ſedatur.lib.iij.ca.xxvj.
Traianus luco quieto mandat delere meſopotamiam fundatus q iudei in eum rebellaſſent.lib.iiij.capit.ij.
Traianus.xx.annis ſex mēſibus minus imperat.lib.iiij.capi.tertio.
Traiano ſuccedit hadrianus.li.iiij.c.iij.
¶Zepherin' ſuccedit victori in ſede romana.lib.v.capi.xxviij.B.
Zepherini tēporibus natalis primuz diuinis viſionibus vt ab hereſi reſipiſceret admonitus demū ab angelis dure caſtigatus peccatum ſuum multa cū lamentatione deplorat.li.v. capi.vlti.A.
¶Yſidorus apud alexandriam ſub decio patitur.li.vj.capi.xxx.C.
Ydrie in egypto fictiles fuerunt vndiqz minutis foraminib' circundate:quo defecatior aqua reddatur et purior libro.xj.capi.xxvj.
Ydriam egyptij pro deo colunt.libr.xj. capitulo.xxvj.

¶Finis Tabule.

¶Publij Fauſti Andrelini foroliuienſis regij poete laureati in euſebiū Ceſarienſem a magiſtro Goffredo bouſſardo eximio ſacre pagine doctore pariſienſis ſumma cum diligentia caſtigatum

¶Carmen.

¶Inclyta ſi queris ſanctorum geſta virorum:
Omniatam cultum ſcripta volumen habet.
Obſita que fuerant magnoqꝫ oppreſſa veterno.
Bouſſardi polijt lima diſerta mei.
Bouſſardi eternos digni viuiſſe p̄ annos:
Quo reliqua e turpi vindicet acta ſitu.
Et poſitū eſt cunctis certo caput ordine rebus:
Ut facilis breuius ſemita pandat iter.
Quid non longa dies multis oblitterat annis.
Sed nihil eſt qd̄ nō ſedula cura nouet.

Regiſtrum.

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.A.B.C.
Omnes ſunt quaterni preter.C.qui eſt duernus.

Incipit prolog⁹ Rufini preſbyteri in hiſtoriam eccleſiaſticā ad Cromatium epiſcopum.

DEritorū di
cunt eſſe medicorū vbi
imminere vrbibus vel
regionibus generales
viderint morbos pro=
uidere aliquod medi=
camenti vel poculi ge=
nus: quo premuniti homines ab immi=
nenti defendātur exitio. Quod tu quoqꝫ
venerāde pater Cromati medicine exe=
quans genus tēpore quo diruptis Ita=
lie clauſtris Alarico duce gothorum ſe
peſtifer morbus infudit ⁊ agros armen=
ta: viros longe lateqꝫ vaſtauit populis
tibi a deo commiſſis feralis exitij aliqđ
remedium querens per quod egre mē=
tes ab ingruentis mali contagione ab=
ſtracte melioribus occupate ſtudijs te=
nerentur iniungis mihi vt eccleſiaſticā
hiſtoriam quā vir eruditiſſimus Euſe=
bius Ceſarienſis greco ſermone cōſcri=
pſerat in latinum verterē. cuius lectio=
ne animus audientium vinctus dū no=
titiam rerū geſtarū. auidius petit: obli=
uionem quodāmodo malorum que ge=
rerentur acciperet. A quo ego: cū opere
excuſare me vellē vtpote inferior ⁊ im=
par ⁊ qui in tam multis annis vſum la=
tini ſermonis amiſerim conſideraui qđ
nō abſqꝫ aliquo apoſtolice inſtitutionis
ordine nobis iſta preciperes. Nā ⁊ cum
dominus aliqñ eſurientibus in deſerto
auditorum turbis dixiſſet ad apoſtolos
date eis vos manducare. Philip. vnus
ex apoſtolis intelligēs eo magis ſplēde=
ſcere diuine virtutis inſignia ſi mino=
rum quorūqꝫ miniſtris explerentur non
protulit panes apoſtolice recōditos pe=
re: ſed puerulum adeſſe dixit habentem
quinqꝫ panes ⁊ duos piſces: quē verecū=
de excuſans adiecit ſed hec q̄ ſunt inter
tantos quos magis in anguſtijs opib⁹
⁊ deſperatis: clara fieret diuina poten=
tia. Sciens ergo ex illis te deſcendere di
ſcipulis recordatus ꝙ Philippi fortaſ=
ſis exemplo vbi paſcendi turbas tēpus
vidiſti puerulum ſubrogaueris. qui pa=
nes quidē quinqꝫ ſicut acceperat dupli
catos adhiberet: ad explendum tñ euan=
gelicum ſacramentū proprio labore ca=
ptos adderet etiam piſciculos duos ag=
greſſus ſum exequi vt potui qđ precepe
ras certus ꝙ excuſabit imperitie noſtre
culpas precipientis autoritas. Sciens=
dum ſane eſt ꝙ decimus liber hui⁹ ope=
ris in greco quoniam perparum erat in
rebus geſtis: reliqua omnia in epiſcopo
rum panegyricis tractatibus nihil ad
ſcientiā rerum cōferentibus occupatus
omiſſis que videbantur ſuperflua hiſto=
rie ſi quid habuit nono ꝯiunximus libro
et in ipſo Euſebij narrationis dedimus
finem Decimum vero ⁊ vndecimum li=
brum non conſcripſimus. partim ex ma
iorum traditionibus: partim ex his que
noſtra iā memoria cōprehenderat: ⁊ eos
velut duos piſciculos ſupraſcriptis pa=
nibus addidim⁹ quos ſi tu ⁊ ꝓbaueris ⁊
benedixeris pro certo confidā ꝙ ſufficiēt
turbis. Continet autem omne opus res
in eccleſia geſtas a ſaluatoris aſcēſione
et deinceps. Noſtri vero duo libelli a
tēporibus conſtantini poſt perſecutionē
vſqꝫ ad obitum theodoſij auguſti.

¶ Explicit prologus.

¶ **Incipit liber primus historie ecclesiastice Eusebij cesariensis.**

Successiões sanctoꝝ apostoloꝝ̄ et tempora q̄ a salvatore nostro vsq; ad nos decursa sunt: queq; ⁊ q̄lia in his erga eccl'ie statū gesta sunt: qui etiā insignes viri in locis maxime celeberrimis ecclesijs ꝓfuerūt: vel qui singulis q̄busq; tēporib⁹ seu scribēdo seu docendo verbū dei nobiliter astruxere: q̄s etiā vel quāti vel q̄ noua contra religionē dogmata ꝓferentes ad profundū erroris studio cōtentionis elapsi falsę sciētie auctores se preceptoresq; ꝓfessi sunt passim velut lupi graues gregē xp̄i lacerantes: necnō ⁊ ea mala que iudeoꝝ̄ gentē pro insidijs quas aduersū salvatorem moliti sunt vastauerūt: quib⁹ etiā modis quotiens quibusve tp̄ibus doctrina xp̄i ⁊ sermo diuinus agētib⁹ impugnatus est: quātisq; his tēpestatibus vsq; ad suppliciorū patientiā ⁊ ꝓfusionē sanguinis ꝓ verbi dei veritate certauerūt: sed ⁊ martyria nostris suscepta tēporibus atq; in his dn̄i ⁊ salvatoris nostri erga singulos quosq; vnicū clementissimūq; subsidium scribere mihi volēti nō aliunde sumendū videt̄ exordium q̄ ab ipsa dn̄i et salvatoris nostri iesu xp̄i presentia corporali. Sed mihi queso veniam dari. Cōfiteor nāq; q̄ in hoc opere viribus nostris maiora tētamus vt ⁊ fideliter ⁊ integre que sunt gesta narremus: ⁊ rudē ac nulli fere nostroꝝ̄ ingressam viā huiuscemodi itineris primi audeamus incedere. Et licet deū ducem futurum dn̄iq; salvatoris nostri certus sum nobis suffragia affutura: hominum tn̄ nulla quib⁹ possimus inniti cōspicimus precessisse vestigia: nisi q̄ sparsim singulorum quoꝝ̄q; tēporum: seu rerum gestarū ad nos vsq; indicia ac monumenta transmissa sunt. Ex quibus quedā nobis luminū faces velut in obscuro positis eminus accendunt: et tanq; e sublimi specula qua nos gressum tendere oporteat: ac viam verbi absq; errore dirigere coꝝ̄ vocib⁹ ammonemur. Quecūq; igitur proposito operi cōuenire credimus ex his q̄ illi sparsim memorauerūt eligentes: ac velut e rationabilibus campis dictorum flosculos decerpentes historia narratione in vnum corpus redigere: ⁊ coagmentare tentabimus: satis abūdeq; gratū putantes ⁊ si nō omniū nobilissimoꝝ̄ certe salvatoris nostri apostoloꝝ successiōes celebrioribus quibuscunq; ecclesijs traditas in vnū colligere: atq; in ordinem modūq; digerere. Opus aūt mihi pnecessarium videor assumpsisse: eo magis (q̄ vt suspectus dixi) neminē ecclesiasticū dumtaxat scriptorem ad hanc partem narrationis animum adiecisse cōperio. In quo illud etiam spero q̄ et vtilitatis plurimum ex rerum gestarū cognitione studiosis quibusq; noster hic conferat labor. Quāuis iam de his ipsis nonnulla etiam in chronicis .i. in eo opere quod de temporū ratione cōscripsimus breuiter succinctēq; perstrinxerim. Plenius tamē in presenti opere singulorum narrationem aperire tentabimus. Incipiet igit̄ mihi sermo ab ipso domino sicut ꝓmisimus xp̄o. Uerum quia xp̄ianorum res gestas scribere ꝓponimus consequens videtur vt prius vel genus hoc hominum vnde ducat exordium vel quid nois ipsius contineat ratio et cuius gens ista ⁊ populus appellatione cēsetur repetentes paulo altius exponamus.

¶ Capitulum primum q̄ deus et dominus creator omnium ac dispensator vniuersorum ipse sit scđm ea que in lege et prophetis scripta sunt.

Igitur quoniā xp̄s duplici ex modo constat ⁊ diuina i. eo pariter atq; humana natura plenitudinem tenet caput in eo diuina substantia pedes humana quā ꝓ nostra salute suscepit habent̄. Et ita demū perfectius nobis narratio dirigetur si a capite .i. a diuinitatis eius verbo sumamus exordiū per quod christianoꝝ̄ (que gens nouelle appellationis creditur) antiquitas et

nobilitas pariter oſtendentur.

A ❡Genus igitur xp̄i et ipſius ſubſtā tiā ⁊ eius naturā ꝓferre ac pādere nullus ſermo ſufficiet. Siquidē etiā diuinū de eo ita pronūtiat oraculū dicēs. Generationem eius quis enarrabit. Sed ⁊ alibi celeſtibus nihilominus de eo vocibus ita refertur. Quia nemo nouit filium niſi pater: ſed nec patrē q̄s nouit niſi filius. Solus ergo ille qui genuit noſſe dicit filiū pater: ⁊ filius patrem. Sine dubio exclusit ceteros ad diſcutiendam notitiam qui ad vnū ſolū patrē filij ſcientiā reuocauit. Hic igit̄ in his voluminibus q̄ diuino ſpū conſcripta credūtur lux eterna et ante mundi initiū ſemper fuiſſe predicatur. Sapiētia quoq; ſubſtātialis ⁊ verbū viuum in principio apud patrē: ⁊ de⁹ verbū ſubſtitiſſe narrat̄. Quis ergo poterit eū qui ante omnē creaturā viſibilē atq; inuiſibilē ſemp fuiſſe et in initio n̄ fuiſſe ex ipſo patre nat⁹ et cū patre ſempitern⁹ extitiſſe deſcribit̄ ſermone cōprehēdere. Quis oīm celeſtiū imortaliū diuinarūq; ꝟtutū dn̄ ⁊ ducē atq; ꝑncipē ⁊ celeſtis militie ⁊ magni ↄſilij angelū volūtatis paterne efficaciā quē cū patre oīa que ſunt creaſſe ⁊ cōdidiſſe cōſtat vt verum filiū et vnigenitū ⁊ oīm q̄ creata ſunt dn̄m ⁊ regē ac dn̄atorem paterna virtute ac poteſtate cuncta moderantē verbis explicet niſi q̄ ad intelligentiā plenitudinis eius ꝑ ſecretoris ⁊ myſtica diuinoꝝ voluminū informant̄ eloquia. Joannes deniq; ſpū dei replet⁹. In ꝑncipio (īquit) erat verbū ⁊ verbū erat apud deū ⁊ de⁹ erat verbū. Hoc erat in principio apud deū. Oīa per ipſm facta ſunt: ⁊ ſine ipo factū eſt nihil. Sed ⁊ moyſes maximus ⁊ vetuſtiſſimus prophetarū multis ante ſeculis hec eadem ꝓteſtatur cū celitus inſpiratus originē mundi ⁊ rerū initia de eo plení⁹ aperiret cōditorem omniū patrem cum filio myſticis ac ſacratis deſignat eloquijs. Ait namq;. Et dicit deus. Faciamus hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē noſtrā. Sed ⁊ dauid antiquiſſimus etiā ipſe (licet moyſe poſterior) ꝓphetarū dicit. Verbo domini celi firmati ſunt: ⁊ ſpū oris ei⁹ omnis virtus eoꝝ. Et alio idem nihilomin⁹ deſignat oraculo de deo dicēs. Ipſe dixit ⁊ facta ſunt ipſe mandauit ⁊ creata ſunt. In quibus euidēter mandatis: perſonam patris ⁊ filij operantis expreſſit.

B ❡Cum igitur his ⁊ alijs quamplurimis vocibus ſparſim per diuina volumina creator omnium cum patre filius declaretur ſupereſt vt de his que poſt conditionem mundi ꝓ hominū diſpenſatione tranſegit quamq; poſſumus breuiter perſtringamus. ❡Multis quidem et antea pietate preditis viris aſtitiſſe ⁊ docuiſſe que ad cultum diuinum pertinere videbantur oſtenditur. Sed euidentius et familiarius abrahe atq; eius familie quantum fas erat deum hominib⁹ innotuiſſe deſcribitur. ⁊ velut preceptor quidam ac monitor illius extitiſſe proſa pie refertur. Deniq; in diuinis oraculis ſcriptū eſt: quia apparuit deus abrahe tanq̄ cōmunis aliquis homo ſedenti ad ilicem mambre. At ille ſurgens cū hominem videret. adorat vt deū et veneratur vt dn̄m. Sed et ꝓprie vocis profeſſione preſentiam ſe teſtatur non ignorare diuinam dicens. Dn̄ator dn̄e q̄ iudicas oēm terrā nōne facies iudiciū. Que vtiq; oīa non ad patrem ſed ad filiū referenda poſterioris in carne diſpenſatiōis ratio plenius expleta deſignat. Et idem propheta dauid dicit de deo. Miſit verbum ſuū et ſanauit eos et liberauit eos de corruptionibus eorum. Sed adhuc euidenti⁹ per moyſem de eo quod dominus ſit ipſe cū domino diuina teſtantur eloquia cū dixit. Pluit dominus ſuper ſodomam et gomorram ſulphur et ignem a domino. Eundemq; cū apparuiſſet iacob deū eſſe eadem ſcriptura deſignat cū dixerat ab iacob. Jam non vocabitur nomen tuum iacob: ſed iſrael erit nomen tuū quia inualuiſti cū deo. Et paulopoſt dicit. Et vocauit indꝫ iacob nomen loci illi⁹ viſio dei dicēs. Vidi eñ dn̄m facie ad faciē ⁊ ſalua facta eſt anima mea. Neq; eñ eſt fas de aliq̄ angeloꝝ vel celeſtiū virtutū iſta ſentire. Nullū eñ illoꝝ ſi quando mortalibus ex celeſti precipiunt̄ adeſſe mandato dn̄m vel deū diuin⁹ ſermo ↄmemorat. Hic etiā ieſu ſucceſſori moyſi cū aſtitiſſet percūctanti quis eſſet reſponſis euidentiſſimis deſignauit dicēs. Princeps mili-

tie virtutũ dñi ego ſuꝫ. Cũq; his auditis
adoraſſet famulus vt decebat. Solue in=
quit ad eũ corrigiã calciamẽti tui. Loc⁹
enim in quo tu ſtas terra ſancta eſt. In
quo conſideranda eſt preceptorum ſimi=
litudo qm̃ non erat hic alius ab eo qui
dixerat ad moyſen de rubo ignis dicens
ne approximes huc. ſolue calciamẽta de
pedibus tuis. locus enim in quo tu ſtas
terra ſancta eſt. Et addidit dicens. Ego
ſum deus patrum tuorum deus abra=
ham ⁊ deus iſaac: et deus iacob. Claruit
igitur ex his omnibus quod verbum dei
⁊ deus ⁊ dominus ⁊ creator omnium cuꝫ
patre filius deſignatus eſt.

C ¶ Nunc vero etiam illud videam⁹
quomodo et ſapientiam ſeculi ſubſtãtia
liter ſe exiſtere eidẽ ipſe in diuinis oſten
dat oraculis per ſalomonem hec de ſe=
metipſa ſapientia myſticis vocibus pro
dens. Ego ſapientia in altiſſimis habita
ui conſilium ⁊ ſcientiã ⁊ ſenſum ego inuo
caui. Per me reges regnãt ⁊ potẽtes per
me ſcribũt iuſtitiam. Per me ꝓceres ma
gnificant̃ ⁊ tyrãni ꝑ me obtinent terram
Et poſt aliquãta iterũ dicit. Dñs creauit
me initiũ viaꝝ ſuaꝝ in opa ſua añ ſecula
fundauit me initio priuſq; terrã faceret
anteq; ꝓdirẽt fontes aquaꝝ priuſq; mõ
tes fundarent̃ ante oẽs aũt colles genuit
me. Qñ preparabat celos aderam ei: et
quando firmos ponebat fontes ſub celo
cũ ipſo erãt cui adgaudebã quotidie. Le
tabar aũt coraꝫ ipſo in omni tempore qñ
letabatur orbe perfecto. Ex quibus om=
nibus fuiſſe ab initio uno ⁊ ante oẽ qđ di
ci põt initiũ ab xp̃o patre ꝓgenitam ſa=
pientiam conſtat.

D ¶ Quid aũt cauſe fuerit q̃ nõ om=
nib⁹ paſſim ſicut nũc etiã antea innotue
rit ⁊ oẽs ad eius fidẽ ac ſcientiam perue
nerint: exponem⁹. Nõdũ capere poterat
perfectam ſapiẽtiã xp̃iq; doctrinã rudis
adhuc mũdus ⁊ peritie totius ignarus.
Deniq; ſtatim in initijs cum adhuc hi q̃
primi creati fuerant homines in beatitu
dine degerent mandato dei negligentia
corrupto hanc vitam mortalem ⁊ fragili
tati obnoxiã deciderũt ac terre hui⁹ diui
na maledictiõe dãnate habitaculum ꝓ
paradiſi delitijs commutauerunt. Jã ve
ro qui huiuſcemodi genitoribus per or=
bem terre diffuſi ſunt ferino magis ac
beluino ritu oberrãtes non vrbes ad ſo=
cietatem: non mores ad honeſtatem nõ
leges ad vite iuſtitiam tenuere. Artium
vero diſciplinarũq; apud eos ⁊ toti⁹ phi
loſophie: ne ipſum quidem nomen habe=
batur: ſed agreſtes quidem ⁊ vagi ꝑ de
ſerta nullis ſedibus vagabãtur. Si qua
vero ipſis boni ſemina naturaliter cle=
mentia inoleuerant cõditoris hec inculta
⁊ incõdita relinquentes magis ad vſum
malitie qm̃ humani itineris ꝓcliui⁹ ver
gitur cõferebant. Ex quo accidit vt nefa
rijs ſceleribus inter ſemetipſos agentes
nũc corrũperent̃ nunc etiã interimerent̃
ab inuicem vſq; quo ꝓcedẽte in imanita
te etiã deuorarent̃ ab alterutro. Hic ille
que mũdo ſceleris fabulas reliq̃rũt theo
machie ⁊ gigãthomachie exorte ſunt: do
nec nefarijs auſis vltio diuina nunc inũ
datiõe diluuij nũc etiã populatiõe ignei:
membris obſiſteret ⁊ imanitatẽ ſcelerũ
penarũ varietate comprimeret.

E ¶ Uerũ qm̃ creatori ſuo humanum
genus malitie morbo ⁊ cõtagione corru=
ptũ emendãduꝫ videbatur potius q̃ de=
lendũ miſeratus tunc obſcuratas ꝑ neq=
tiam mentes ⁊ tenebris cecitatis obſtru
ctas ille ipſe q̃ in principio erat apđ deũ
de⁹ ꝟbũ ⁊ ſapiẽtia patris nũc angeloruꝫ
ac miniſtroꝝ virtutũ legationib⁹ vtitur:
nũc ẽt ineffabili dignatione ipſe adeſt et
raꝝ ſicubi quem dei ac iuſtitie memoreꝫ
reperit diuinis reuelationib⁹ monitis ſa
lubriorib⁹ iſtructiõe qua deũ decebat re
formare ac reuocare de tenebris huma=
nũ nitit̃ genus (non ł alia q̃ hominis ſpe
cie: qua ſolũ hoies doceri aliq̃d ⁊ inſtrui
ac iuuari pñt) donec paulatim gẽtem in=
tegrã q̃ hebreoꝝ appellabat̃ ad ſui cultũ
venerationẽq; cõuertit. Quibus etiã vt
pote adhuc rudib⁹ ⁊ cõtagione vi tẽpo=
ris infectis ꝑ moyſen ꝓphetã typos et
adumbrationeꝫ diuini cultus ꝑ ſabbata
quedã myſtica ⁊ circũciſionẽ corpis alti⁹
aliquid ł ſpũ ſignificantẽ ceteraq; huiuſ=
cemodi ꝑcepta legalia velut elemẽta ſa=
cratioris olim future eruditiõis impſſit.
Que tñ lex cũ velut initiũ quoddã luminis
mũdo huic effulſiſſet: ⁊ odoris ſui flagrã=

tia mare ac terras lõge lateqꝫ cõpleſſet:
atqꝫ ex ipſa diuerſis in orbis ptibꝰ nido-
rem quẽdã prudẽtiores quiqꝫ capiẽtes
legiſlatores vel philoſophi modeſta q̃qꝫ
⁊ verecũdiora precepta atqꝫ honeſtatis
⁊ iuſtitie conſcientia auditoribꝰ ſuis pau
latim tradere atqꝫ inſinuare cepiſſent: ⁊
aggreſtes ac feros hominũ mores ad de
cora atqꝫ honeſta iſtituta reuocare: tũc
amicitijs coire inter ſe viros ⁊ concordie
ſubire federa docuerunt. Tunc iuuare ſe
inuicem homines et vſum rerum diſcunt
habere communem: donec inſtituti pru-
dentioris docilis humana mens ⁊ ſocie-
tatis ad inuicẽ patiẽs redderet vt huiuſ
modi conſuetudinis ꝓluſione premiſſa
apti iam ⁊ parati etiã ad diuina fierẽt in
ſtituta: patriſqꝫ omnium dei ſcientie ca-
paces exiſterent.

F ¶ In quo ipſe iterũ omnium virtu
tum magiſter ipſe ſermo ac ratio ⁊ vbũ
ac ſapientia dei: ipſe qui in initio cũ pa
tre creauerat hominem: ipſe in quã hu-
mane quoqꝫ nature aſſumpta ſubſtãtia
⁊ ſpecie forme ſeruilis indutus in nullo
penitus ab eo qđ nos ſumus differentes
tempore quo romani imperij regnũ no-
bilius latiuſqꝫ cõſurgere ipſe preſtiterat
ingreſſus hunc mundum communi qui-
dem nobiſcum naſcẽdi auditu: ſed nullo
autore patefacto ea egit et pertulit que
de eo futura prophete predixerant. Uiri
etenim diuinitus inſpirati hominẽ qui
ſimul eſſet deus aduentare huic mũdo
et doctorem omnium genitum paterne
pietatis ac religionis futurum ſacroſan
ctis oraculis cecinerunt. Sed et mortis
modũ quo de hac vita diſcederet vt que
rurſum inuſitato more ad viuentes re-
pedarat a mortuis et poſt hoc celũ adi
ret vnde deſcenderat atqꝫ ad deum redi
ret. De quibus quãuis euidẽter quãplu
rimi ſignificauerint ꝓphetarum tamen
vnius iudicium Danielis: ſcilicet quan
tum breuitatis neceſſitas indulget adhi
beant. Dicit ergo de eo ita. Uidebam ec
ce ſedes poſite erant et vetuſtus dierũ
ſedebat et veſtimenta eius ſicut nix al
ba: et capillus capitis eius: ſicut lana
mũda: thronus eius flamma ignis rote
eius ignis adurens Fluuius igneus ꝓ-
currebat ante eum iudicium poſitum eſt
et libri aperti ſunt. Et poſt hoc videbam
et ecce cum nubibus celi tanq̃ filius ho-
minis veniebat: et peruenit vſqꝫ ad vetu
ſtum dierum et in conſpectu eius prola-
tus eſt. Et datus eſt ei principatus et
honor et regnum: et omnes populi tri-
bus et lingue ipſi ſeruiunt. Poteſtas eiꝰ
poteſtas eterna que non tranſiet: et re
gnum eius non corrumpetur. Hec om
nia manifeſtiſſime de nullo alio niſi de
ſaluatore noſtro qui erat ĩ principio apđ
deum deus verbum dicta intelliguntur
Filius etenim hominis ꝓpter hoc quod
in nouiſſimis temporibus in carne na
tus eſt dicitur: de quo latius ſi quis ſcire
deſiderat in ſuis locis aſſertiones horũ
digeſſimus.

G ¶ Nomen autem hoc quod dixi
mus chriſti quomodo etiam per prophe
tas olim fuerit adumbratum tempus eſt
edocere. Primus ipſe moyſes volẽs oſtẽ-
dere quid venerationis in ſe nomen chri
ſti et myſterij cõtineret: cum iuberetur
typos et imagines ſacramentorum cele
ſtium ſicut ei in monte fuerat oſtenſum
in lege deſcribere: cumqꝫ ritum conſtituẽ
di pontificis traderet quantum mortalẽ
docere fas erat eum quẽ ſupra omnes
homines vt eſſet honore: ⁊ meritis decer
nebat per vnguenti cuiuſdam myſtica
ſacramenta chriſtum nominauit. Quo
per hoc diſcerent hi qui per legem inſti-
tuebantur quia qui ſuper omnes homi-
nes honore ⁊ reuerentia habendus eſt:
chriſtus nominabatur. Sed ⁊ idẽ moy-
ſes longe per dei ſpiritum preuidẽs qui
ſibi prepararetur ſucceſſor et prenoſcẽs
quod his qui poſt ſe regnum ſuſciperet.
maioris ſacramenti miniſter exiſteret.
Jeſum cognominauit eum qui prius na-
ue parentum fuerat appellatione vocita
tus. Sciẽs quod in eius vocabuli ſacra-
mento maioris cuiuſdam glorie rex quã
mortalis natura recipit poneretur. Igi-
tur ita per gemina appellatiõis indicia
in altero pontificatus in altero regalis
forme exprimũtur inſignia. Et ieſus chri
ſtus tanq̃ qui rex et pontifex eſſet pari-
ter nominatur: vt neqꝫ in alio aliquid
quod ad religionem neqꝫ quod ad pote-

ſtatem pertinet deeſſe populus per pre-
cedentia ſacramenta myſtice inſtitutus
agnoſceret. Unde et prophete acti diui-
no ſpiritu ſimul et impietatem iudeorum
et gentilium in eo preuidebant ſalutem.
Et tale aliquid vnus ex ipſis cui hiere-
mias nomen eſt precinebat. Spiritus in-
quit vultus noſtri chriſtus dominus cõ-
prehenſus eſt in corruptionibus noſtris
cui diximus in vmbra tua viuemus in gẽ-
tibus. Sed et dauid magnificus vates
hoc de eodem memorat. Quare fremue-
runt gentes et populi meditati ſunt ina-
nia. Aſtiterunt reges terre et principes
conuenerunt in vnum aduerſus domi-
num et aduerſus xp̄m eius. Et paulo-
poſt ait ex perſona ipſius chriſti. Domi-
nus dixit ad me filiꝰ meus es tu ego ho-
die genui te. Pete a me ⁊ dabo tibi gen-
tes hereditatem tuam et poſſeſſionẽ tuã
terminos terre.

H ¶ Non ſolũ autẽ põtifices vnguẽ-
to chriſmatis apud hebreos conſecrabã-
tur verum et reges: qui et ipſi quoniam
diuinitatis nutu per prophetas ſacrato
quodam chriſmate delibuti ſortiebãtur
ſceptra regalia imaginarij lz tamen ipſi
chriſti appellabantur. Quo ſcilicet etiam
in ipſis celeſtis regis imago ac ſpecies
ſeruaretur. Sz ⁊ in prophetarum ordi-
ne inuenimus nonnullos ſimili modo vn-
guento chriſmatis conſecratos miniſte-
rium diuinis eloquijs prebuiſſe et gna-
ros redditos futurorum. Ex quibus om-
nibus conſtat q̃d filius dei verbum ac ſa-
pientia patris: quia verus rex eſt omniũ
ſeculorum: et quia verus pontifex eſt fu-
turorum bonorum. ⁊ quia verus prophe-
ta eſt quippe qui inſpiret et repleat pro-
phetias. ideo vere xp̄s nominatus eſt.
Cuius nominis per eos quos ſuper enu-
merauimus pontifices et prophetas et
reges typus et imago preceſſerat. Uerũ
illi quoniam vt diximus ad breue tem-
pus vite huius chriſti appellabãtur ad
ſolam veri chriſti imaginem conſeruan-
dam: quãuis compoſitione quadam my-
ſtica conſecrati olei tamẽ huius que in-
ter nos haberi ſolet materie ac liquoris
vngebãtur. Uerus autem hic qui de ce-
lis venerat et cui omnia qui precedebãt
geſta fuerãt chriſtus non humanis opi-
bus queſita ſumit vnguẽta: ſed nouo ac
ſingulari modo paterno ſpũ infuſus ⁊ vn-
ctus xp̄s efficitur. ſicut multis ante ſecu-
lis de eo vates Eſaias predixerat ex pſo-
na ipſius chriſti dicens. Spiritus domi-
ni ſuper me propter quod vnxit me euan-
gelizare pauperibus miſit me predicare
captiuis remiſſionem ⁊ cecis viſum. Nec
ſolum Eſaias diuinis hec predixit ora-
culis: ſed ⁊ dauid ſimiliter inſpiratus teſta-
tur de chriſto dicens ad ipſum chriſtum.
Sedes tua deus in ſeculum ſeculi, virga
equitatis virga regni tui. Dilexiſti iuſti-
tiam et odiſti iniquitatem: propterea vn-
xit te deus: deus tuus oleo letitie pre cõ-
ſortibus tuis. In quibus verbis primo
quidem eum euidenter deum deſignat.
Secundo vero per equitatis virgã ſce-
ptrum in eo regale commemorat. Poſt
vero etiam qualiter chriſtus effectus ſit
indicat dicens: quod vnctꝰ ſit deus a deo
non oleo communi ſed oleo letitie. Nec
ſicut participes ſui: ideſt illi qui in ima-
gine preceſſerãt ſed pre participibꝰ ſuis.
Oleum vero letitie in ſacris volumini-
bus intellectu myſtico ſpiritus ſanctus di-
gnatur.

I ¶ Sed et de pontificatu eius. Idem
dauid alio in loco tale aliquid archanis
ſignat eloquijs tanq̃ ex perſona patris
de filio pronuntiantis. De ventre inquit
ante luciferum genui te. Iurauit domi-
nus et nõ penitebit eum: tu es ſacerdos
in eternum ſecundum ordinem melchiſe-
dech. Hic autem melchiſedech in diuinis
voluminibus ſacerdos fuiſſe ſummi dei
refertur: ſed qui non oleo communi pun-
ctus ſit: neq̃ qui ex ſucceſſiõe generis ſu-
ſceperit ſacerdotium ſicut apud hebreos
fieri mos erat. Et ideo ſecundũ ordinẽ ip-
ſius ſacerdos futurus dicitur. chriſtus
qui non olei liquore: ſed virtute celeſtis
ſpiritus conſecretur. Idcirco deniq̃ cum
multi apud hebreos oleo in hoc ipſum ſo-
lenniter conſecrato vncti ſint chriſti et ſi-
ue reges ſiue prophete ſiue etiam pon-
tifices per hoc fuerint inſtituti: nullus ta-
men ipſorum vel genti vel diſcipulis aut
ſectatoribus ex ſuo vocabulo nomen da-
re potuit: ⁊ appellare diſcipulos chriſtia-

nos niſi hic ſolus qui verus eſt chꝛiſtus
et non oleo humano ſed pater non ſpiri
tu perunctus. Hic ſectatoꝛum ſuoꝝ po=
pulos ⁊ vniuerſam per totum mundum
ſui nominis gentem ex veri chꝛiſti voca=
bulo appellari fecit perhenni nomine
chꝛiſtianos.

K ¶ Si igitur vnde genus ducat chꝛi
ſtus requiris: et eius autoꝛem rimaris
qui autoꝛ eſt omnium audi quid oꝛacu=
la diuina per dauid magnificentiſſimū
vatem ex perſona ipſius ſummi patris
loquantur. Sicut ⁊ paulo ſuperius me=
moꝛauimus. De vētre inquit ante luci=
ferum genui te. Et quāuis vētris appel
latio in eo qui recte incoꝛpoꝛeus credit
conuenire minime videatur: tamen tro
picis ac myſticis legibus hoc eſt quod
indicatur quod non extrinſecus et aliū=
de ſubſtituerit filiū pater: ſed ex ſemet=
ipſo: ac ſi dici poteſt de interioꝛibus ſuis
vt hoc ipſum ſit ille qui natus eſt quod
eſt ille qui genuit. ⁊ ne adoptionis lege
extrinſecus videatur aſſumptꝰ ſed quā=
tum appellatio ventris intelligi ſugge=
ret ſalua reuerētia incoꝛpoꝛalitatis in=
trinſecus editus deſignetur veritate na
ture quod vero ait ante luciferum ante
mundi et ante totius creature deſignat
initium.

L ¶ Diſtinctio ſane inter verum chꝛi
ſtum ⁊ imaginarios illos qui pꝛius pꝛe=
ceſſerāt que habeatur euidens in hoc
iudicium datur. quod illi pꝛioꝛes chꝛiſti
nulli pene: niſi genti ꝓpꝛie: cogniti ſunt:
Huius autem veri chꝛiſti non ſolum no=
men: ſed et poteſtas et regnum per om=
nes nationes et per vniuerſum oꝛbē ter
re diffuſum: non ſola cognitione vocabu
li: ſed ⁊ diuinitatis cultu ac religionis re
uerentia conſecratum eſt. In omni nāq̄
terra tanq̄ verbum ⁊ ſapientia patris.
tanq̄ deus ⁊ dominus chꝛiſtus ieſus co
litur ⁊ adoꝛatur. ſicut diuinum de eo ꝓ=
nunciauit eloquium dicēs. Quia in no=
mine ieſu omne genu flectatur celeſtiū
terreſtrium ⁊ infernoꝛum. Et omnis lin
gua confitebitur: qm̄ dominus ieſus in
gloꝛia eſt dei patris. Unde nō ſolum po=
teſtas eius ⁊ regnum: ſed et affectus et
amoꝛ tantus de eo credentium mentibꝰ
inoleuit: vt etiam animas ponere pꝛo
nomine eius ⁊ ceruices ſuas perſecuto=
rum gladijs non moꝛientur obijcere: dū
modo ſacroſancta apud eos nominis
eius fides et reuerentia conſeruetur.

¶ Nec interim nobis neceſſario narra=
tionem rerum pꝛeceſſerint quam perſe=
qui inſtitutus in quibus oſtendetur no
men chꝛiſti ieſu domini ac ſaluatoꝛis no=
ſtri non nouelle appellationis alicuius:
aut ex carnali natiuitate ſed a deo ipſo
oꝛiginem ducere.

M ¶ Quod autem recentis vocabu=
li xp̄ianoꝝ gens videtur ⁊ ritus obſeruā
tie eius nuꝑ exoꝛtus: q̄d etiā hec ip̄a no=
uitas in ſe vetuſtatis contineat oſtende
rimus. Antiquiſſimū pre omnibus fere
gētibus hebreoꝝ genus haberi puto ꝙ
nulli videatur dubitandū ⁊ quod apud
ip̄am gentem ſecretioꝛ quidam religio=
nis cultus ⁊ obſeruantia diuinis mādā
ta voluminibus contineatur. In quibus
etiā de nonnullis iuſtitia ⁊ pietate pꝛe=
dictis viris refertur: quibuſdam quidē
qui ⁊ ante diluuiū fuerunt: alijs autem
⁊ poſt diluuium. In quibus de noe atq̄
eius filijs omniq̄ pꝛoſapia ſcribit ⁊ vſq̄
ad abꝛaam pꝛotenditur quem parentē
gentis hebꝛeoꝛum conſtat extitiſſe. Oēs
ergo illos qui ad abꝛaam ſurſum verſus
vſq̄ ad pꝛimū hoiem gn̄ationis oꝛdine
conſcribuntur: ⁊ ſi non nomine rebus ta
men ⁊ religione xp̄ianos fuiſſe ſi quis di
cat non mihi videtur errare. Cum enim
nomen xp̄iani hoc indicet ꝙ xp̄o quis cre
dens per eius doctrinam fidem pietatē
ac iuſtitiā teneat: ⁊ ſtudijs diuine inhe=
reat ſapientie: atq̄ omne qđ ad virtutē
pertinet exequatur. Si igit̄ hec ſunt q̄ a
vocabulo xp̄iani nominis inducantur et
vere eū religionis ſectatoꝛem deſignāt.
Hoc erant etiam illi ſancti de quibus ſu
pꝛa diximus viri quod chꝛiſtiani nūc eē
pꝛofitentur. Neq̄ enim aut coꝛpoꝛalis
eius inerat circunciſio aut obſeruatio
ſabbati. ſicut nec nobis quidem aut vl=
la de ciboꝛum obſeruatione religio. vel
cetera que poſterioꝛibus per moyſen fi=
guraliter magis ⁊ myſtice obſeruanda
traduntur. Cū igit̄ abſq̄ his oībꝰ obſerua
tiōibꝰ fuerit religioſi illi q̄ꝝ ſupꝛa memo

rauimus viri ſecuti autem ſint fidem ei⁹
quē nos nūc ſequimur xp̄i quē frequēter
apparuiſſe eis ⁊ docuiſſe vel nouiſſe ea
que ad fidē ⁊ pietatē pertinent in ſupe=
riorib⁹ approbauimus: quomō dubita=
batur ab illis cepiſſe ⁊ ab illis eſſe dedu
ctam huius gentis originem: qui ⁊ eūdē
dominum autorem ⁊ ducem vite ſeque=
bantur ⁊ in ſimili religionis obſeruātia
perſiſtebant. Intantum denicꝫ hec in il=
lis premiſſa ⁊ preformata religio eſt: vt
ne ipſo quidem nomine quod certe ſolū
differentiam facere videtur habeantur
alieni. Sed ⁊ ipſos iam tunc non xp̄ia=
nos. ſed ⁊ chriſtos eſſe appellatos diui=
na teſtantur eloquia. Dr̄ eīm de illis ex
pſona dei ad alienigenas gētes. Nolite
tāgere xp̄s meos ⁊ in pphetis meis no=
lite malignari. Hec cum de abraā: ⁊ de
illis q̄ per illud tēpus ad dei cultū perti=
nebant dicta referant. euidētiſſime ⁊ lu
ce clarius in ip̄is ⁊ ante ipſos chriſtiano
rum genus iā tūc fuiſſe: ⁊ omnē tenuiſſe
pietatis ac religonis obſeruantiam de=
ſignant: quā nūc per aduentum carna=
lis p̄ntie xp̄i per oēs gētes cōmunicatā.
⁊ in omnibus impartitā nationibus cō=
ſtat. Quo ſapiētie pietatiſcꝫ theſaurus
qui velit intra anguſtum conclaue pro
raris quibuſcꝫ cultoribus tenebat vni=
uerſum mundum fidei ac religionis pro
fuſione ditaret. Et quod prius viritim
prebebatur. nunc ſimul ⁊ ſubito genti=
bus integris ⁊ populis ac nationib⁹ in=
geratur. Quod ita futurū diuina inſpi=
ratione proſpiciens quidam eximius p
phetarū ſtupore mentis attonitus cum
admiratione exclamat ⁊ dicit. Quis au
diuit talia ⁊ quis locutus eſt ita. Si pe=
perit terra in vna die: ⁊ ſi genita eſt gēs
de ſemel. Et ita in alio loco de his ip̄is
ꝙ ſermo diuinus gentē pturiendā eſſe p̄
dixerat ꝯteſtaṫ ⁊ dicit. ĳs aūt qui ſeruiēt
mihi vocabitur nomē nouum. qđ bene=
dicetur ſuper terras: autē ita nouū no=
men ꝙ chriſtianorum vocabulum genti
bus datum eſt. Nouū autem dicit nomē
nuper diſperſum non nuper inuentum.

N ¶ Uerū ⁊ hoc ip̄m ita futurum et
hanc benedictionem nominis ac fidei oī
bus eſſe gentibus largiendam. nequa=
quam diuina oracula ſiluerūt. De ip̄o
namcꝫ abraam dum adhuc eſſet in pre=
putio cōſtituturus. dicit ſermo diuinus.
Credidit Abraam deo ⁊ reputatum eſt
ei ad iuſtitiam: ⁊ amicus dei appellat⁹
eſt. Credidiſſe ergo refertur ei quem ap
paruiſſe frequenter: ⁊ inſtruxiſſe eū que
ad pietatem ⁊ religionem pertinent: ſu=
pra edocuimus. Chriſto ſcilicet per quē
omnia conſtare que geſta ſunt ⁊ gerēda
ſepe probatum eſt. A quo etiam ad ip̄m
abraam reſponſa huiuſmodi deferūtur.
Et benedicentur inquit in te omnes tri=
bus terre: ⁊ iterum. Faciam te ingentē
magnam ⁊ multam. Et benedicētur in
te omnes gentes terre. In quo euidēter
exprimitur ꝙ ille cult⁹ atcꝫ illa fidei gra
tia. que tunc abrae ⁊ paucis illis qui ad
id temporis fide ⁊ pietate inſignes erāt
concedebatur. poſtmodum per omnes
gentes ac per omnes terras: eſſet bene=
dictionis titulo per diuinam gratiā lar=
gienda. Certū namcꝫ eſt ꝙ ſicut ille cre=
dēs ei qui ſibi apparuit iuſtificatus eſt:
⁊ paternis ſuperſtitionibus repudiatis
ac ſpretis: dei veri p̄cepta fide atcꝫ ope=
ribus executus eſt: ⁊ p̄ hoc ei diciṫ q̄ be=
nedicentur in te oēs tribus ⁊ gentes ter
re. Ita ⁊ chriſtiani fide atcꝫ operibus id
agunt vt paterne ſuperſtitions errore
depulſo: ſequantur deum quem ſecutus
eſt abraam: vt ex ſimili fide eius viuificē
tur ſicut viuificatus eſt abraam. Quid
igitur obſtat: vt non vna atcꝫ eadem re=
ligionis obſeruantia deputetur in ĳs in
quibus vnam atcꝫ eādem fidei atcꝫ ope
rum eſſe conſiſtit formam: ⁊ ideo non no
uella necꝫ peregrina eſt chriſtianorum
religio: et nuper exorta. Sed ſi fas eſt li=
bere indicare qđ verum eſt. prima om=
nium atcꝫ ab ipſa ſimul mundi origine
ac natiuitate deſcendens: eodem chriſto
deo doctore ⁊ inſtitutore iā inde ab ini=
tio ſpeciem formamcꝫ ſuſcipiens. Et de
his quidem iſta ſufficiant.

¶ Uerum poſtea quam conſequēter ea
que hiſtoricam narrationem debuerāt
anteire premiſimus ſupereſt iam vt ⁊ a
corpali p̄ſentia dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri. ⁊
de his q̄ deinceps geſta ſunt velut itine
ris noſtri aggrediamur exordiū. Ipſum

omnipotētē verbi patrem deum ſʒ ⁊ ipſū cuius res geritur ieſum chriſtū dominū ac ſaluatorem noſtrum celeſte dei verbum adiutoriū ⁊ autorem narrationis noſtre precibus inuocantes.

¶ Capitulū.ij. de tempore natiuitatis chriſti ſecundum carnem.

Bit ſecundo et quadrageſimo imperij ceſarꝫ auguſti āno ab egypto vō ſubiugata:⁊ Antonij ⁊ cleopatre interitu:in quē nouiſſima ptolomeoꝝ apud egyptū regna ceciderūt. Octauo ⁊ viceſimo autē nr̄ dn̄s ⁊ ſaluator noſter ieſus xp̄s:prima aſcriptiōe cēſus cyrino ſyrie p̄ſidēte: ſm ordinē toti⁹ pphetie q̄ de ipſo predicta eſt:in bethleē iude oppido naſcitur. Hunc aūt ſyrini tpib⁹ habitū cēſum etiā ioſephus illuſtris hebreoꝝ hiſtoriographus memorat annectēs huic narrationi:etiā galileoꝝ hereſeʒ hiſdē exortā eſſe tpib⁹. De qua apud nos Lucas in actibus apoſtoloꝝ meminit his verbis.

¶ Cap.iij. de iuda galileo ⁊ theoda.

Oſt hūc inquit ſurrexit Judas galile⁹ in diebus conſcriptionis cenſus et aduertit populū poſt ſe:ſed ⁊ ipſe perijt ⁊ oēs qui credebāt ei diſperſi ſunt. De his autē ipſis ioſephus de quo ſupra diximus in hiſtoria ſua octauodecimo antiquitatū libro hoc modo memorat. Cyrinus aūt vir vn⁹ ex ꝯſenſu curie romane p ſingulos magiſtratus:vſqꝫ ad gradū conſulatus aſcēdēs:inter cetera quoqꝫ honorabilis cū paucis ſyriā venit: a ceſare ius dare gētibus miſſus:⁊ cēſor ſimul patrimonioꝝ futur⁹. Et poſt pauca ait. Judas vō gaulanites vir de ciuitate gamala:ſed ducum quēdaʒ phariſeum aſſumens magnopere videbat ſollicitare plebem:aſſerēs eis qȝ a ſcripto cenſus nihil aliud q̄ aptiſſimā imponeret ſeruitutem. Simulqꝫ hortabat gentē ſuam:ne perderet libertatem. Sed et in ſecūda hiſtoria iudaici belli:de hoc ipſo hic ſcribit. Quo in tpe inquit vir quidaʒ galileus iudas noīe ad diſſentionem populos cogebat peſſimū fore eis perſuadens:ſi acquieſcerent ſoluere tributa romanis ⁊ poſt deum mortalem ſuſciperēt dominatum hec ioſephus.

¶ Capitulū.iiij. de herode qui ex alienigenis venit ad regnum.

Er ideꝫ tēpus herodes primus ex alienigenarum genere ortus:regnū iudaice gētis obtinuit. Et in ipſo completur prophetia quaʒ moyſes ante p̄dixerat.ꝙ non deficeret princeps ex iuda:neqꝫ dux de femorib⁹ eius:vſqꝫ quo veniret cui repoſitum eſt.

A ¶ De quo etiam idem pronuntiat Moyſes ꝙ ⁊ ipſe ſit expectatio gentium. Imperfectus nāqꝫ preſagij huius pēdebat euētus. donec ſub ꝓprie gentis principibus regerentur. Qui incipientis ab ipſo Moyſe qui hec p̄dixerat vſqꝫ ad auguſti imperium perdurarunt quo in tēpore primus vt ſupra dixi herodes externi generis vir:a romanis iudeorum ſuſcepit principatum

B ¶ Qui herodes (ſcd̄m ea quidē que ioſephus tradit) ex idumeorum gēte paternum genus:ex Arabū vero materni ſanguinis originē deducebat. Affrican⁹ autem:qui ⁊ ipſe precipuus in hiſtoriographis habetur aiūt (inquit) qui de eo diligentius explorarunt:antipatrē quēdam patreʒ eſſe herodis aſcalonite: qui ⁊ ipſe fuerit herodis cuiuſdā filius templi Apollinis editui. Hic ātipater ab idumeis latronibus captus admodū puer pmanſit cum predonib⁹:pro eo ꝙ pater eius rei familiaris inopia filium redimere nō valeret. Uerū puer latronū vita et morib⁹ inſtitutus poſtmodum hircano cuidā iudeorum pontifici familiaris effic itur:ex quo naſcitur herodes hic q̄ ſaluatoris tēporib⁹ fuit. Hec Affricanus.

¶ Capitulū.v. ꝙ herodis tempore interrupta ſit regnū ſucceſſio ſcd̄m Danielis prophetiam. A.

Bitur cū in hominem externe gentis iudeorum deueniſſet imperiū:imminebat ſine dubio etiā illa

propheticis predicta vocibus expectatio
gentium. Quippe cum defeciſſent apud
eos ab origine ipſi⁹ Moyſi ſceptra prin=
cipum regumq; ſucceſſio. Prius enim q̃
in captiuitatem Babylonie ducerentur
regnauit apud eos Saul primus: ⁊ inde
Dauid. Nam ante reges a iudicibus re
gebãtur: qui poſt Moyſen et Jeſum ſuc=
ceſſorem eius: gentis illi⁹ tenuerant prin
cipatum. Poſt reditum vero de babylo=
nia nõ defuere eis gubernacula diſcipli
nis optimis inſtituta. Per pontifices et
eni rerũ ſumma gerebat donec põpeius
⁊ romanoꝝ magiſtratus adueniẽs hie
roſolymam: vrbem quidem romanis ar=
mis oppugnaret ⁊ caperet. Sancta vero
et ſacratiſſima queq; templi pollueret:
ita vt ne ab ipſis quidem abditis ingreſ
ſum temperaret hoſtilem. Cum vero qui
p auitam ſucceſſionez per idem tempus
regno ſimul ⁊ põtificio fungebatur. Ari
ſtobolum nomine: victum cum liberis ro
mam miſit hircano fratri eius pontifi=
catum relinquens. Omnem vero iudeo=
rum gentem ex illo tempore tributariaz
romano fecit imperio.
B ¶ Sed hircano in quem vltimum iu
deorum gentis pontificatus fuerat de=
uolutus a parthis capto: primus ſicut
ſupra dixi externi generis vir herodes
per ſenatuſconſultum Auguſto imperã=
te: iudeorum gentis adipiſcitur guber=
nacula. Sub quo imminente iam ſalua=
toris aduẽtu etiam ſalus gentium et vo
catio expectata ſm ea que prophete pre
dixerant conſecuta eſt. Ex quo vtiq; tem
pore interrupta ſucceſſionis ſerie ducuz
vel principũ qui de iude femorib⁹ deſcen
debant. Conſequenti ratione ordo quo=
q; ſacerdotij ab auis et proauis indecli=
nabiliter currens repente confunditur.
habes et de his idoneũ teſtẽ ipſum ioſe=
phum qui indicat herodez poſtq̃ regnũ
ſibi iudeorũ a romanis conceſſum eſt: nõ
iam ſcdm generis ordinem conſtituiſſe
pontifices ſed ignobilibus quibuſque ſa
cerdotia permiſiſſe. Similia quoque in
ſacerdotibus ordinãdis egiſſe etiam ſuc
ceſſorem eius archelaum refert. Poſtq̃
iudeorum imperiuz dicit recepiſſe roma
nos. Idem ipſe ioſephus indicat q etiaz
ſacram veſtem pontificis ſummi hero=
des occluſaz ſub ſignaculo ſuo tenuerit:
nec vnquam pontificibus vſum eius po
teſtatemue permiſerit. Hoc idem ⁊ ſuc=
ceſſor eius archelaus. Hunc et romani
moram poſt ipſos pontificalis iniurie te
nuere. Hec autem dicta ſint nobis ap=
probare volentibus veritatem: prophe=
tie que in aduentu domini noſtri et ſal=
uatoris impleta eſt. Sed ⁊ apud Danie
lem prophetam euidenter numerus ſe=
ptimanarũ: qui vſq; ad chriſtum ducem
futurus deſignatur implet⁹ eſt. De qui=
bus in alijs locis expoſuimus. Poſt qua
rũ ſeptimanarum conſummationez abo
lendum eſſe chriſma: quod apud iudeos
ſacratiſſimum ſeruabatur: idez prophe=
ta deſignat. Quod quidem manifeſtiſſi=
me eo ipſo tempore quo dominus noſter
ieſus chriſtus aduenit: probatur imple=
tum. Hec autem a nobis pro neceſſario
relato ad oſtendendam veritatem tem=
porum teneantur.

¶ Cap. vj. de diuerſitate generatio
nũ a Mattheo ⁊ luca cõſcripta ⁊ ea q̃
de his refert affricanus.

V Erum quoniã
de generationib⁹ chriſti va
rie nobis Mattheus ⁊ Lu=
cas euangeliſte tradiderũt
et contraria ſibi a quamplurimis dicere
putantur. In quo etiam nonnulli fide=
lium veritatis ignorantia: cõmenta que
dam pro ſuis quiſq; opinationibus co=
nantur adhibere: etiam de hoc hiſtoriaz
que ad nos vſq; deducta eſt in medium
proferamus.
A ¶ Affricanus cuius ſuperius fecim⁹
mentionem: ſcribens ad ariſtidem que=
dam de euangeliorum conſonantia: ⁊ de
genealogijs que a mattheo ⁊ luca diuer
ſe referuntur: ceterorum quidem opinio
nes procul a veritate deierrantes coar
guit. Ipſe autem hiſtoriam quam cõpe=
rerat: in his ipſis protulit verbis. Apud
gentem inquit iſrael generationum no=
mina: nunc ſecundum nature nunc etiã
ſecundum legis ordinem numerantur.
Nature quidem ſucceſſiones habentur
que ex ſeminis vel ſanguinis veritate de=

ſcendunt. Legis autem quis filius alio
generante ſubſtituitur ſub nomine fra=
tris defuncti ſine liberis. Cum enim re=
ſurrectionis inter eos ſpes needum fuiſ=
ſet accepta: per hec reſurrectionis quan
dam imitabātur imaginem: vt nā nomē
generis vitio ſterilitatis aboleret. Cum
ergo huiuſcemodi apud eos generatio=
num ordines ſeruarentur: vt quidem ex
ipſo germine: quidam ex ſubſtitutione
ab alijs generati alijs filij legis benefi=
cio deputarentur: a ſingulis euangeli=
ſtarum vtriuſq; modi cōmemorata ſuc=
ceſſio eſt. Id eſt vt alter eorum eum qui
genuiſſet: alter vero eum qui quaſi ge=
nuiſſe videretur exponeret. Et ita fit vt
neutrum euangelium mentiatur dum
aliud nature ordinem: aliud vero legis
exequit. Reſtinctum namq; ſibi eſt inui=
cem genus. et illud quod per Salomonē
et illud quod per natham deducitur: per
legales ſubſtitutiones que fiebant his
qui ſine liberis decedebant: et per ſecun
das nihilominꝰ nuptias: quibus vnus
at idem alijs parentibus progenitꝰ alia
rū eſſe filiꝰ videbatur. Et ita fit: vt vtraq;
narratio gñationū vſq; ad ioſeph veriſ=
ſimis lineis deducatur: diuerſo quidem
ſed ſatis explorato ordine ſignata.

B ¶ Ut autem clariꝰ fiat quod dicitur
ipſas generationum conſequētias enar
rabimus. A dauid per ſalomonem gene
ratio quā dinumerat mattheus: tertiū
a fine facit matham qui dicitur genuiſſe
iacob patrem ioſeph. Per nathā vero de
dauid lucas generationum ordinem te=
xens: tertium nihilominus eiuſdem loci
facit melchi. Dixit enī ioſeph qui fuit he
li: qui fuit melchi. Nobis ergo imminet
oſtēdere quomodo ioſeph qui dr ſm mat
theū quidem patrem habuiſſe iacob qui
deducitur p ſalomonē: ſm lucā vero heli
q deducitur p nathā. Utq; iſti ipſi id eſt
iacob et heli qui erant duo fratres habē
tes: alius quidem nathan alius autem
melchi patrem ex diuerſo genere veniē
tes: etiam iſti ioſeph aui eſſe videantur.
Eſt ergo modus iſte mathā et melchi di=
uerſis temporibus de vno eademq; vxo
re eſt a nomine: ſingulos filios procrea=
runt: quia matham qui per ſalomonem
deſcendit vxorem eam primus accepe=
rat: et relicto vno filio iacob noīe defun=
ctus eſt. Poſt cuiꝰ obitum (qm lex viduā
alij viro non vetat nubere) melchi qui
per natham genus ducit cum eſſet ex ea=
dem tribu: ſed non ex eodem genere reli=
ctam matham accepit vxorē: ex qua ipſe
ſuſcepit filium nomine heli. Per quod ex
diuerſo patrum genere efficiuntur iacob
et heli vterini fratres: quoꝝ alter .i. iacob
fratris heli ſine liberi defuncti vxorem
ex mandato legis accipiens genuit io=
ſeph: natura quidem germanis ſuum fi=
lium propter quod et ſcribitur. Iacob au
tem genuit ioſeph ſecundum vero legis
preceptum heli efficitur filiꝰ: cuiꝰ iacob
quia frater erat: vxorem ad ſuſcitandū
fratris ſemē acceperat. Et p hoc rata in=
uenit atq; integra generatio: et ea quā
mattheus enumerat dicēs. Iacob autē
genuit ioſeph: et ea quam lucam petenti
obſeruatione deſignat et vna qui puta=
batur eſſe filius ioſeph: qui fuit iacob.
Qui et ipſe ſubſonante eadem diſtinctio=
ne: heli eſſe filius putabatur qui fuerat
melchi: quia legalem hanc ſucceſſionem
q velut adoptiōe quadā erga defunctos
cōſtat magiſq; germinis veritatē: cōpe=
tēti: ſatis per hoc deſignauit indicio ob=
ſeruans euangeliſta: ne oīno in huiuſce=
modi ſucceſſionibꝰ genuiſſe aliquē nota=
ret: p quod digna diſtinctione non deſcē=
dens: ſed aſcendens vſq; ad adam: et ad=
ipſum vſq; peruenit dominum.

C ¶ Hec autem non nobis ad ſubitū
reperta: aut abſq; vllis autoribus com=
mentata ſunt: ſed ipſi hic ſaluatoris no=
ſtri ſecūdū carnē propinqui ſeu ſtudio tā
ti ſeminis demonſtrandi ſeu edocendi q̄
ſecundum veritatem geſta ſunt tradide
runt. Attēdētes etiam hoc: q cum idu=
mei latrones aſcalonitate ciuitati irruē
tes et de apollinis templo quod muro vr=
bis adherebat cum ceteris ſpolijs etiā
antipatrem herodis cuiuſdā editui filiū
captiuum dirupuiſſent accidiſſe poſtmo
dum: vt ad amicitias hircani pontificis
antipater perueniret. Cuius principatū
quod in quamplurimis iuuiſſet: defun=
cto eodem hircano Herodi filio ſuo a ro
manis p ambitionem regnū iudee acce=

perit. Uerum hec ⁊ in alijs grecorū hiſtorijs deſignant. Sed illud ꝑcipue ſupradicti viri memorie tradiderūt: ꝙ per idē tp̄s oēs hebreorū generatiōes deſcripte in archiuis templi ſecretioribus habebātur. In quibus etiaꝫ alienigenarū quorūq; cōtinebantur origines: ſicut achior ex amātis ⁊ ruth ex moabitidis: alij etiā ex egypto qui dicuntur iſrahelitis eſſe cōmixti. Uerum herodes cum ſummā poteſtatem teneret. videns quod huiuſcemodi generis indicia ſi permanerent obſuſcationis ſibi plurimum quererent: ignobilitatis ſue conſcientia exagitatus omnes libros in quibus conſcriptio generis habebatur: iuſſit incēdi exiſtimās ſe nobilem videri poſſe: ſi nouitius eſſet: ⁊ aduena iſrahelitici generiꝫ nullis ꝯſcriptionum faſtibus vrgeretur. Uerum fuere tum pauci diligētes ⁊ ſtudioſi viri: q̄ vel deſcriptos ex parte aliqua huiuſcemodi libros domi haberent: vel etiam memoriter auite ordinem proſapie retinerent. Precipue quod demiſſa a proauis nobilitas conualebat. Ex quibus fuerunt ⁊ hij quos paulo ante memorauimus deſpoſynco .i. heriles vel dn̄icij appellati propter propinquitatem generis xp̄i qui et nazarei fuerūt ex vico cochaba iudeorū quiq; per omnem regionē circuneuntes ordinē ſupradicte generationis partim memoriter: partim etiā ex dierum libris inquātū erat poſſibile perdocebāt. Quibus ita a nobis inquantū diligentia potuit perſcrutatis euidentiſſime euangeliorum per hoc veritas declaratur. Hec ſunt que ab aphricano didicimus. Hoc itaq; modo in ioſeph patrū generatione deducta; dubitari iam nō poteſt de Maria que eiuſdem generis atqꝫ eiuſdē tribus extiterit. Siquidem ſecundū legem moyſi nō licebat in diuerſis tribubus nuptias permiſceri: ſed vni ex eodem populo atq; ex eadem familia innupta precipitur copulari: vt ne permixtione coniugij etiam ſors hereditatis deducatur in dubiū: ⁊ de alia tribu contra fas: ad aliā transferatur: ſed de his ſatis dictum eſt.

¶ Capitulum .vij. de nece infantium apud Bethleem et Magorum preſentia.

Chriſto igitur ſcḋm prophetie fidem nato in bethleem iude temporibus ſupradicti herodis de orientis partibus aduentantes quidam viri ex magorum gente percūctantur ab herode: vbinam eſſet rex qui nuper natus eſt iudeorum: affirmantes vidiſſe ſtellā eius in oriente: que ſibi etiam dux itineris extitiſſet cauſam vero tante ꝑperationis adorandi ac venerādi nuper editi regis eſſe. Quibus ille auditis incredibiliter deterretur: verēs ne ſtatus ſui periclitaretur imperij. Accerſitis ergo legis doctoribus percunctatur vbinā xp̄m naſci ſperarent. Ut vero ex michee oraculis locus natiuitatis eius apud bethleem deſignatus eſt: vno precepto rex omnes lactantes pueros non ſolū apud bethleē: ſed et in oībus finibus eius ab imis ⁊ infra: ſcḋm tp̄s qḋ explorauerat a magis interimi iubet: ſi quō et ieſum cū equeuis poſſit extinguere. Sed euenit regis inſidias puer adductus in egyptum: parētibus de dolo regis angelo prenuntiante cōmonitis.

¶ Capitulum octauum de cruciatibus ipſius herodis qui necari iuſſit infantes.

Verum hec etiā ſacris euangelij vocibus edocemur opere pcium eſt crudelitatis herodis in xp̄m ⁊ equeuos eius videre mercedem. Statim nāq; nec mora vltio in eum diuina conuertitur: que non ſolū preſens inferret exitium.

A ¶ Uerum ⁊ quibus poſt interitū ſupplicijs eſſet cruciandus oſtenderet. Longum eſt ſi proſperitas imperij eius quibus ad illud tempus vſq; pollebat domeſticis referam gladiibus obſcuratas: ignominiam matrimonij funera liberorū quorū tamen ipſe extiterit parricida: ſororis et propinquorūq; oīm ſi exequar clades: tragedia magis quā hiſtoria texi videbitur. De quibus tamen ſi quis ſcire vult Joſephus plenius refert.

B ¶ Igitur cum pro ſacrilegio quod in ſaluatorem cōmiſerat ⁊ ſcelere quod in equeuos eius pergerat vltio eum diuina

vigeret in mortem: quem dederit exituꝫ
nõ puto indecorũ ſi ipſius ioſeph in ſepti
modecimo libro antiquitatũ hec referen=
tis ſermonibꝰ explicemus. Herodẽ (inqt)
porro et maior indies morbus vigebat
ſupplicia commiſſi dudum ſceleris expe
tens. Lento nãqꝫ igne extrinſecus in ſu=
perficie corporis vrebatur intrinſecꝰ ve
ro vaſtum condebatur incẽdium. Auidi
tas inexplebilis ſemper inerat cibi: nec
tamen ſatiari vnqꝫ rabidis incitata fau
cibꝰ valebat ingluuies. Inteſtina intrin
ſecus vlceribus obſepta: doloribꝰ quoqꝫ
colli qꝫ maxime cruciabat. Humor liqui=
dus et liuidus erga pedes tumidos ob=
errabat ⁊ ab inferioribus partibꝰ pube
tenus tumore diſtentus: ſed et verenda
ipſa putredine corrupta ſcatere vermi=
bus. Spiritus quoqꝫ incredibilis infla=
tio et tentigo obſcena ſatis ⁊ execranda.
His aũt oibus doloribus fetor dirior. vł
ex mẽbrorum putredine: vel ex reſpira=
tiõe anhelitus reddebatur. Ita ex omni
parte cruciatibus feſſo nulle ſufficere vi
res ad tolerantiam poterant. Dicebant
ergo his quibus diuinandi peritia eſt di
uinitꝰ has penas ab imperatore deo ob
multa eius impie et crudeliter geſta de=
poſci. Hec quideꝫ in ſupradicta hiſtoria
refert vir de quo paulo añ memorauimꝰ.
¶ Sed in ſecũdo libro idem hiſtoriogra=
phus ſimilia nihilominus de eodẽ ſcri=
bit hoc modo dicens. Poſt hoc vero om=
ne corpus eius morbus inuadens diuer
ſo eum ſibimet corruptele genere ven=
dicabat. Febris nãqꝫ vna parte lenta ve
xabat prurigo ex alia parte itolerabilis
per oẽm corporis diffuſa ſuperficiẽ. Colli
quoqꝫ creberrimꝰ dolor pedes pubetenꝰ
hydropis abſcederat tumor. Verenda
corrupta putredine ⁊ ſcatentia vermibꝰ
horreſcebant. Inflationes etiam tortuo
ſi ſpũs ⁊ crebra ſuſpiria conuulſis admo
dum producta viſceribꝰ ita vt diceretur
a vatibus non morbi corporis hec ſed di
uine vltionis eſſe ſupplicia. Quiqꝫ cum
tot morbis etiã feralibus vigeret tamẽ
ſpem adhuc viuendi gerens de medelis
atqꝫ remedijs cogitabat. Deniqꝫ trãſito
iordane aquis calidis q̃ apud calleroẽ
ſunt vtebatur que etiaꝫ potantibꝰ com=
mode dicuntur. Viſum eſt autem medi=
cis ẽt oleo calido omne corpus fouẽdum
Cumqꝫ depoſitus fuiſſet in huiuſcemodi
fomento: ita reſolutus eſt omnibus mem=
bris: vt etiam oculi ipſi e ſuis ſedibus
ſoluerentur.

¶ Capitulum ix. De crudelitate hero=
dis quã mortis ſue tempore ꝑpetrauit.

Deportatur ex
inde hierico ⁊ ſamulorũ plã=
ctibus ammonitꝰ vbi deſpe=
rare cepit militibus quidem
quinquagenas dragmas diuidi iubet.
Diutius vero et amicis ſuis plurimum
pecunie largitur. Ipſe autẽ furore iam
plenus ⁊ ipſi vt ita dicã minitans morti
fertur in facinus execrabile. Etenim ex
ſingulis quibuſqꝫ vicis vel caſtellis ſi q̃
nobiliores et primarij erant viros ex om
ni iudea ad ſe colligi et recludi iubet in
loco qui dicitur hypodromus. Accerſita
tamen ſorore ſua ſalomone atqꝫ eius vi=
ro nomine alexan. Noui inquit iudeos
de meo interitu gauiſuros: ſꝫ potero ha=
bere lugentes ⁊ exequi honorabiles ex
plangentium multitudine ſi volueritis
vos meis parere preceptis. Hos omnes
quos in cuſtodia haberi iuſſi totius iu=
dee nobiles viros ſtatim vt ego ſpirituꝫ
exhalauero interficite i hoc ipſum militi
bus ꝑparatis: vt omnis iudea et omnis
domus etiam inuita defleat obitũ meũ.
¶ Et poſt pauca idem ioſephus ait. Rur
ſum autem nam ⁊ cibi auiditate ⁊ tuſſis
conuulſione diſtendebatur. Cum ex do=
lorum violentia iam vite exitum adeſſe
ſentiret malo accepto cultrum popoſcit.
Solebat enim p ſemetipſum purgatum
ſic pomum atqꝫ inciſum edere. Tũc dein
de circunſpectans ne quis eſſet qui ꝓhi
beret eleuauit in ſemetipſum dexteram
ictumqꝫ librauit. Adhuc idem proſequi=
tur ſcriptor q paulo anteqꝫ nouiſſimum
ſpiritum redderet: tertium poſt duos q̃s
ante necauerat filium ſuũ preceptis im=
pijs iugulaſſet atqꝫ ad vltimam lucẽ ſi=
cut non abſqꝫ maximis doloribus corpo
ris: ita etiam nec abſqꝫ parricidij piacu
lis aufugiſſet. Talis igitur herodis exti
tit finis que digna ſupplicia ſcelere q̃s

in bethleē erga paruulos geſſerat:⁊ pro
inſidijs dñi nr̄i ac ſaluatoris exactꝰ eſt.

Capitulum decimum de archelai
regno poſt herodem.

DE ſucceſſiõe ve
ro eius hiſtoria nos euange=
lica perdocet qđ poſtea quā
per angelum cõmonitus io=
ſeph ſublato puero ⁊ matre eius de egy
pto redijt ad terram iudeam. Audiens
inquit euangeliſta quia archelaꝰ regna
ret pro herode patre ſuo timuit illoˀ ire.
Commonitus autem in ſomnis abijt in
partes galilee. Huic aūt euangeliſte ve
ritati conſona ſcribit etiam ſupradictus
hiſtoriographus: diligēter hoc exequēs
quomodo ex teſtamento herodis patris
ſui adiudicante etiam ceſare auguſto re
gni iudeorū ſucceſſor extiterit archelaꝰ
⁊ vt poſt decem annos imperio deuolu=
tus ſit vtq; philippus et herodes iunior
frater cum liſania in terra archias diui
ſum iudee regnum regebant.

Capitulū.xj.qđ falſa eſſe acta que
iudei protlerūt etiam ioſephi teſtimo=
nio ex cõſonatiõe tēporū cõuincātur.

IDē quoq; ipſe
hiſtoriographꝰ in decimoocta
uo libro refert duodecimo an=
no tyberij ceſaris (qui augu=
ſto ſeptem ⁊ quinquaginta annis princi
patu poſito ſucceſſerat) pontium pilatū
iudee procurationem ſuſcepiſſe: atq; ini=
bi p decē cõtinuos annos vſq; ad ipſum
pene finem tyberi perduraſſe. Ex quibꝰ
omnibus figmentum impudens euiden
ter arguitur actorumq; recenti conieeta
plaſmate aduerſus xp̄m dominum pro=
ferūtur. In quibus primo omniū tempo
ris ipſius ratio coarguit falſitatē. Quar
to nāq; conſulatu tyberij (qui cõſulatus
ſeptimo anno imperij eiꝰ fuit) piaculi in
ſaluatorem commiſſi tempus falſa hec
acta perſcribunt. Quo in tempore euidē
ter oſtenditur ne miſſus quidem adhuc
ad iudee procurationem pilatus ſecun=
dum ioſephi probatiſſimi hiſtorici teſti=
moniū. Qui pleniſſime deſignat duodeci
mo anno tyberij ceſaris iudee procura=
tionem ſuſcepiſſe pilatum. Conſonanter
autem in his cum hiſtorico euangeliſta
concordat: quintodecimo dicens anno ty
berij ceſaris (in quo quartus erat pilati
procurationis annus, cū etiam iudee te=
trarche haberent herodes ⁊ liſias phi
lippus) dominum ⁊ ſaluatorem noſtrum
ieſum chriſtum ⁊ fuiſſe annorum trigin=
ta: quando ad ioannem baptizādus ad=
uenit. Tunc etenim initium euangelice
predicationis inſtituit.

Capitulum.xij. qꝫ a pontifice An=
na vſq; ad Cayphā quatuor ponti
fices fuerint: ⁊ ſingulis annis admini
ſtrauerint pontificatū in quibus pre
dicatio chriſti completa eſt.

REfert autē euz
diuina ſcriptura omne doctri
ne ſue tp̄s exegiſſe ſub pontifi
cibus anna ⁊ caypha: quo ſcꝫ
anne pontificatus tempore incipiēte do
cere ceperit: ⁊ vſq; ad initiū cayphe per=
tenderit. In quibus ſpatijs vix toti qua=
tuor cõcluduntur anni. Legalibꝰ porro
preceptis iam per illud tempus vt ⁊ am
bitione ceſſantibus nulli quippe pontifi
catus honor vite vel generis reddebat.
Sed romana poteſtate alijs nunc: item
alijs ſumma ſacerdotij preſtabatur: ita
vt annuis ſucceſſionibus mutarentur.
A Deniq; idem ioſephꝰ refert qua=
tuor per ordinē vſq; ad caypham pon=
tificatus officio poſt annam eſſe perfun=
ctos his verbis ſcribens. Ualerius gra=
tus anna ſacerdotio deturbatio iſmae=
lum pontificem deſignauit filium baſſi.
Sed ⁊ hunc non multo poſt abicijens
eleazarum ananie pontificis filium ponti
ficatui ſubrogauit. Poſt annuꝫ vero etiā
hunc arcet officio: ⁊ ſimoni cuidam cay=
phe filio põtificatus tradidit miniſteriū:
quo non amplius et ipſe quā vnius an=
ni ſpatio perfunctus ioſephum (cui ⁊ ca=
pas nomen fuit) accepit ſucceſſore ac per
hoc omne tempus quod dominus ⁊ ſal=
uator noſter in terris docuiſſe perſcribi=
tur intra quadriēm tēporis ſpatia coar
tatur. In quo quatuor iſte quas ioſephꝰ
memorat ſucceſſiones pontificum cum
deſcribūtur vix per annos ſingulos mi=

niſtrare. Conſonanter igitur ſecundum ea que ſcripſit caypham pontificē anni illius quo ſaluator paſſus eſt etiā euangelij ſcriptura deſignat.

B ¶ Igitur dominus ⁊ ſaluator noſter non multo poſt initium predicatiōis ſue duodecim ex omnibus diſcipulos aſſumpſit. Quos et ceteris ſectatoribus ſuis preferens ſpeciali quodam electiōis priuilegio apoſtolos nominauit. Cuius nominis virtus miſſos indicat. Sed ⁊ alios poſt hos elegit ſeptuagintaduos ⁊ ipos binos per loca ⁊ vrbes ad quas ipſe acceſſurus erat premiſit.

¶ Capitulum. xij. de Joanne baptiſta teſtimonium Joſephi: ⁊ quod aſſerit eum iuſtum fuiſſe ⁊ ob eius necē eſt vindictam in iudeos eſſe prerogatam.

VErum breui in terlecto tēpore Joannes baptiſta ab herode filio herodis capite puniꝰ. De quo et in euangelijs quidem refertur. Cōcord. vero teſtimonio etiā ioſephꝰ de hoc ſcribit nominatim etiā de herodiade cōmemorans velut de cōiugio fratris philippi viuentis violenter abſtracta ⁊ ſuis ab herode inceptis nuptijs ſociata, ꝓpria ⁊ legitima vxore depulſa: quam herodiadem filiam fuiſſe dicit arethe regis arabie: propter quam etiam ioānem baptiſtam ab eo commemorat interemptum. Bellum quoqꝫ exortum inter arethā dicit ⁊ herodem tanqꝫ ob ignominiam filie vindicandam. In quo bello exercitū refert herodis extinctū. Hec autem omnia accidiſſe propter piaculum quod in nece ioānis amiſit. Idem quoqꝫ ioſephus iuſtiſſimum ſuper omnes ioannem fuiſſe ſcḋm euāgeliorum fidem ⁊ ab herode propter herodiadem capite ceſum refert. Propter quam etiam regno euꝫ memorat eſſe depulſum atqꝫ in exilium apud viam nam galilee vrbem truſuꝫ. Hec in octauodecimo antiquitatum libro his ipſis quibus infra annotatum eſt ſyllabis ſcribit. Quibuſdam (inquit) iudeorū videbatur ideo periſſe herodis exercitū ꝙ in eum ſatis iuſte vltio diuina cōmota ſit pro vindicta Joannis qui vocatur baptiſta: quem puniuit herodes virum valde bonum: ꝙ precipiebat iudeis virtuti operam dare iuſtitiam inter ſe inuicem cuſtodire: et in deū ſeruare pietatē per baptiſmum in vnū coire. Hoc enim pacto baptiſmum acceptabile fore: ſi nō ſolū ad abluenda peccata ſumatur: verum ⁊ ad caſtimoniam corporis atqꝫ ad anime iuſtitiam purificationēqꝫ ſeruetur: omniumqꝫ pariter virtutum velut ſignaculum ⁊ cuſtodia quedā fidelis habeatur. Que cū ab eo precepta huiuſcemodi docerentur atqꝫ ad audiendum eū per plurima multitudo concurreret: virtus herodis ne forte docti me eius pſuaſione populi a ſuo regno deicecrūt (Videbat enim quod preceptis eius ac monitis obedire in omnibꝰ plebs eſſet parata) melius credidit priuſqꝫ noui aliqd fieret anticipare hominem necē. ꝙ poſtmodum turbatis rebus ſeram penitudinem gerere. Ex ſola igitur ſuſpitione herodis vinctus in caſtelluꝫ macheronta adducitur Joannes ibiqꝫ capite obtruncatur. Hactenus de Joanne. Sed et de ſaluatore noſtro domino in eiſdem hiſtoriarum ſuarum libris eidē ioſephꝰ ita ſcribit.

¶ Capituluꝫ. xiij. de teſtimonio ioſephi de chriſto.

FVit autem hiſdem temporibus ieſus ſapiens vir: ſi tamen cum virum nominari fas eſt: erat enim mirabilium operum effector doctorqꝫ hominum eorum qui libenter que vera ſunt audiunt. Et multos quidem iudeorum: multos etiam ex gentibus ſibi adiunxit Chriſtꝰ hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtre gētis virorum cum pilatus in crucem agēdum eſſe decreuiſſet non deſeruit eos qui ab initio eum dilexerant. Apparuit enim eis tertio die iterum viuus ſcḋm ꝙ diuinitꝰ inſpirati ꝓphete vel hec vel alia de eo innumera miracula futura eſſe predixerant. Sed ⁊ in hodiernum diem xp̄ianorum qui ab ipſo nuncupati ſunt, ⁊ nomen perſeuerat ⁊ genus hic ⁊

xa eſt agnam.lib.tertio.ca.vj.
Uienna et lugdunum nobiliſſime vrbes galliarum.lib.v.ca.j.A.
Uictor theodotum coriariū excōicat qḋ prius rome dicere auſus ſit xp̄m purum hoīem fuiſſe.libr.v.capi.xxviij.B.
Uirgines due ne a paganis ſua ꝓſtitua tur pudicitia matris ſequētes exemplum monita apud antiochiam ſe in flumen demergunt.libr.viij.ca.xij.B.
Ultio digna dei multiplex in iudeos propter ſcelera gentis in xp̄m patrata. lib.ſcḋo.capit.vj.
Ultio diuina in teſtes falſos.lib.vj.c.vj.
Ultio digna dei in maximinum.li.viij. capit.vltimo.
Ungebantur apud hebreos reges pontifices ⁊ prophete.lib.j.ca.j.D.
Urſinus diaconus romanus per vim ⁊ ſeditionem vrbis ep̄m ſe fieri extorquet cum damaſus iure liberio ſuccederet.lib.xj.capi.ix.
¶ Theobites quia repulſus nō meruit epiſcopatum eccleſiam conturbat.li. quarto.capi.xxj.
Theophilus ep̄s anthiochenus ſcriptis eccleſiam iuuit.lib.iiij.capit.xxiiij.
Tormenta erubeſcenda indigna etiam que ſcribātur pagani chriſtianis ſeminis ingerunt.lib.viij.capit.xiiij.
Traianus ſuccedit nerue.li.iij.cap.xvj.
Traianus tertiam in chriſtianos perſecutionem excitat.lib.iij.capi.xxvj.A. et.B.in fine.
Traiani perſecutio ſcribente ad eum ꝓ chriſtianis primo ſecundo ex parte ſedatur.lib.iij.ca.xxvj.
Traianus luco quieto mandat delere meſopotamiam fundatus ꝙ iudei in eum rebellaſſent.lib.iiij.capit.ij.
Traianus.xx.annis ſex mēſibus minus imperat.lib.iiij.capi.tertio.
Traiano ſuccedit hadrianus.li.iiij.c.iij.
¶ Zepherinꝰ ſuccedit victori in ſede romana.lib.v.capi.xxviij.B.
Zepherini tēporibus natalis primum diuinis viſionibus vt ab hereſi reſipiſceret admonitus demū ab angelis dure caſtigatus peccatum ſuum multa cū lamentatione deplorat.li.v. capi.vlti.A.
¶ Yſidorus apud alexandriam ſub decio patitur.li.vj.capi.xxx.C.
Ydrie in egypto fictiles fuerunt vndiqꝫ minutis foraminibꝰ circundate:quo defecatior aqua reddatur et purior libro.xj.capi.xxvj.
Ydriam egyptij pro deo colunt.libr.xj. capitulo.xxvj.

¶ Finis Tabule.

¶ Publij Fauſti Andrelini forolíuienſis regij poete laureati in euſebiū Ceſarienſem a magiſtro Goffredo bouſſardo eximio ſacre pagine doctore Pariſienſis ſumma cum diligentia caſtigatum

¶ Carmen.

¶ Inclyta ſi queris ſanctorum geſta virorum:
Omnia tam cultum ſcripta volumen habet.
Obſita que fuerant magnoqꝫ oppreſſa veterno.
Bouſſardi polijt lima diſerta mei.
Bouſſardi eternos digni vixiſſe p annos:
Quo reliqua e turpi vindicet acta ſitu.
Et poſitū eſt cunctis certo caput ordine rebus:
Ut facilis breuius ſemita pandat iter.
Quid non longa dies multis oblitterat annis.
Sed nihil eſt qḋ nō ſedula cura nouet.

Regiſtrum.

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.A.B.C.
Omnes ſunt quaterni preter.C.qui eſt duernus.

Incipit prolog⁹ Rufini preſbyteri in hiſtoriam eccleſiaſticā ad Cromatium epiſcopum.

PEritorū dicunt eſſe medicorū vbi imminere vrbibus vel regionibus generales viderint morbos prouidere aliquod medicamenti vel poculi genus: quo premuniti homines ab imminenti defendātur exitio. Quod tu quoq₃ venerāde pater Cromati medicine exequans genus tēpore quo diuerſis Italie clauſtris Alarico duce gothorum ſe peſtifer morbus infudit ⁊ agros armenta: viros longe lateq₃ vaſtauit populis tibi a deo commiſſis feralis exitij aliqḋ remedium querens per quod egre mētes ab ingruentis mali contagione abſtracte melioribus occupate ſtudijs tenerentur iniungis mihi vt eccleſiaſticā hiſtoriam quā vir eruditiſſimus Euſebius Ceſarienſis greco ſermone cōſcripſerat in latinum verterē. cuius lectione animus audientium vinctus dū notitiam rerū geſtarū auidius petit: obliuionem quodāmodo malorum que gererentur acciperet. A quo ego: cū opere excuſare me vellē vtpote inferior ⁊ impar ⁊ qui in tam multis annis vſum latini ſermonis amiſerim conſideraui qḋ nō abſq₃ aliquo apoſtolice inſtitutionis ordine nobis iſta preciperes. Nā ⁊ cum dominus aliqñ eſurientibus in deſerto auditorum turbis dixiſſet ad apoſtolos date eis vos manducare. Philip. vnus ex apoſtolis intelligēs eo magis ſplēdeſcere diuine virtutis inſignia ſi minorum quorūcq₃ miniſtris explerentur non protulit panes apoſtolice recōditos penes ſe: ſed puerulum adeſſe dixit habentem quinq₃ panes ⁊ duos piſces: quē verecūde excuſans adiecit ſed hec q̄ ſunt inter tantos quos magis in anguſtijs opib⁹ ⁊ deſperatis: clara fieret diuina potentia. Sciens ergo ex illis te deſcendere diſcipulis recordatus ꝙ Philippi fortaſſis exemplo vbi paſcendi turbas tēpus vidiſti puerulum ſubrogaueris. qui panes quidē quinq₃ ſicut acceperat duplicatos adhibere: ad explendum tñ euangelicum ſacramentū proprio labore captos adderet etiam piſciculos duos aggreſſus ſum exequi vt potui qḋ precepe ras certus ꝙ excuſabit imperitie noſtre culpas precipientis autoritas. Sciendum ſane eſt ꝙ decimus liber hui⁹ operis in greco quoniam perparum erat in rebus geſtis: reliqua omnia in epiſcoporum panegyricis tractatibus nihil ad ſcientiā rerum cōferentibus occupatus omiſſis que videbantur ſuperflua hiſtorie ſi quid habuit nono ꝯiunximus libro et in ipſo Euſebij narrationis dedimus finem Decimum vero ⁊ vndecimum librum non conſcripſimus. partim ex maiorum traditionibus: partim ex his que noſtra iā memoria cōprehenderat: ⁊ eos velut duos piſciculos ſupraſcriptis panibus addidim⁹ quos ſi tu ⁊ ꝓbaueris ⁊ benedixeris pro certo confidā ꝙ ſufficiēt turbis. Continet autem omne opus res in eccleſia geſtas a ſaluatoris aſcēſione et deinceps. Noſtri vero duo libelli a tēporibus conſtantini poſt perſecutionē vſq₃ ad obitum theodoſij auguſti.

¶ Explicit prologus.

¶ Incipit liber primus hiſtorie eccleſiaſtice Euſebij ceſarienſis.

Successiões ſanctoꝝ apoſtoloꝝ et tempora q̃ a ſaluatore noſtro vſq; ad nos decurſa ſunt: queq; ⁊ q̃lia in his erga eccl'ie ſtatũ geſta ſunt: qui etiã inſignes viri in locis maxime celeberrimis eccleſijs p̄fuerũt: vel qui ſingulis q̃buſq; tēporib⁹ ſeu ſcribēdo ſeu docendo verbũ dei nobiliter aſtruxere: q̃q; etiã vel quãti vel q̃n noua contra religionē dogmata pferentes ad profundũ erroris ſtudio cõtentionis elapſi falſe ſciētie autores ſe preceptoreſq; pfeſſi ſunt paſſim velut lupi graues gregē xp̄i laceran tes: necnõ ⁊ ea mala que iudeorũ gentē pro inſidijs quas aduerſuꝫ ſaluatorem moliti ſunt vaſtauerũt: quib⁹ etiã modis quotiẽs quibuſue tp̄ibus doctrina xp̄i ⁊ ſermo diuinus agētib⁹ impugnatus eſt: quãtiq; his tēpeſtatibus vſq; ad ſuppliciorũ patientiã ⁊ pfuſionē ſanguinis p verbi dei veritate certauerũt: ſed ⁊ martyria noſtris ſuſcepta tēporibus atq; in his dñi ⁊ ſaluatoris noſtri erga ſingulos quoſq; vnicũ clementiſſimũq; ſubſidium ſcribere mihi volēti nõ aliunde ſumendũ videt̄ exordium q̃ ab ipſa dñi et ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i preſentia corporali. Sed mihi queſo veniam dari. Cõfiteor nãq; q̄ in hoc opere viribus noſtris maiora tētauimus vt ⁊ fideliter ⁊ integre que ſunt geſta narremus: ⁊ rudē ac nulli fere noſtrorũ ingreſſam viã huiuſcemodi itineris primi audeamus incedere. Et licet deũ ducem futurum d̃niq; ſaluatoris noſtri certus ſum nobis ſuffragia affutura: hominum tñ nulla quib⁹ poſſimus inniti cõſpicimus preceſſiſſe veſtigia: niſi q̄ ſparſim ſingulorum quorũq; tēporum: ſeu rerum geſtarũ ad nos vſq; indicia ac monimenta tranſmiſſa ſunt. Ex quibus quedaꝫ nobis luminũ faces velut in obſcuro poſitis eminus accendunt: et tanq̃ e ſublimi ſpecula qua nos greſſum tendere oporteat: ac viam verbi abſq; errore dirigere eorũ vocib⁹ ammonemur. Queecũq; igitur propoſito operi cõuenire credimus ex his q̄ illi ſparſim memorauerũt eligentes: ac velut e rationabilibus campis dictorum floſculos decerpentes hiſtoria narratione in vnum corpus redigere: ⁊ coagmentare tentabimus: ſatis abũdeq; gratũ putantes ⁊ ſi nõ omniũ nobiliſſimorũ certe ſaluatoris noſtri apoſtoloꝝ ſucceſſiões celebrioribus quibuſcunq; eccleſijs traditas in vnuꝫ colligere: atq; in ordinem modũq; digerere. Opus aũt mihi pneceſſarium videor aſſumpſiſſe: eo magis (q̄ vt ſuſpectus dixi) neminē eccleſiaſticũ dumtaxat ſcriptorem ad hanc partem narratiõis animum adieciſſe cõperio. In quo illud etiam ſpero q̄ et vtilitatis plurimum ex rerum geſtarũ cognitione ſtudioſis quibuſq; noſter hic conferat labor. Quãuis iam de his ipſis nonnulla etiam in chronicis .i. in eo opere quod de temporũ ratione cõſcripſimus breuiter ſuccincteq; perſtrinxerim. Plenius tamē in preſenti opere ſingulorum narrationem aperire tentabimus. Incipiet igit̄ mihi ſermo ab ipſo domino ſicut pmiſimus xp̄o. Uerum quia xp̄ianorum res geſtas ſcribere pponimus conſequens videtur vt prius vel genus hoc hominum vnde ducat exordium vel quid nois ipſius contineat ratio et cuius gens iſta ⁊ populus appellatione cēſetur repetentes paulo altius exponamus.

¶ Capitulum primum q̄ deus et dominus creator omnium ac diſpenſator vniuerſorum ipſe ſit ſcd̃m ea que in lege et prophetis ſcripta ſunt.

Bitur quoniã xp̄s duplici ex modo conſtat ⁊ diuina i eo pariter atq; humana natura plenitudinem tenet caput in eo diuina ſubſtantia pedes humana quã p noſtra ſalute ſuſcepit habent̄. Et ita demũ perfectius nobis narratio dirigetur ſi a capite .i. a diuinitatis eius verbo ſumamus exordiũ per quod chriſtianorũ (que gens nouelle appellationis creditur) antiquitas et

nobilitas pariter oſtendentur.

A ¶ Genus igitur xp̄i et ipſius ſubſtā tiaꝫ ⁊ eius naturā ꝓferre ac pādere nullus ſermo ſufficiet. Siquidē etiā diuinū de eo ita pronūtiat oraculū dicēs. Generationem eius quis enarrabit. Sed ⁊ alibi celeſtibus nihilominus de eo vocibus ita refertur. Quia nemo nouit filium niſi pater: ſed neqꝫ patrē q̄s nouit niſi filius. Solus ergo ille qui genuit noſſe dicit̄ filiū pater: ⁊ filius patrem. Sine dubio ex cluſit ceteros ad diſcutiendam notitiam qui ad vnū ſolū patrē filij ſcientiā reuocauit. Hic igit̄ in his voluminibus q̄ diuino ſpū conſcripta credūtur lux eterna et ante mundi initiū ſemper fuiſſe predicatur. Sapiētia quoqꝫ ſubſtātialis ⁊ verbū vnum in principio apud patrē: ⁊ deꝰ verbū ſubſtitiſſe narrat̄. Quis ergo poterit eū qui ante omneꝫ creaturā viſibilē atqꝫ inuiſibilē ſemꝑ fuiſſe et in initio [illegible] fuiſſe ex ipſo patre natꝰ et cū patre ſempiternꝰ extitiſſe deſcribit̄ ſermone cōprehēdere. Quis oīm celeſtiū imortaliū diuinarūqꝫ virtutū dn̄ꝫ ⁊ ducē atqꝫ p̄ncipeꝫ celeſtis militie ⁊ magni ꝯſilij angelū volūtatis paterne efficaciā quē cū patre oīa que ſunt creaſſe ⁊ cōdidiſſe cōſtat vt verum filiū et vnigenituꝫ ⁊ oīm q̄ creata ſunt dn̄m ⁊ regē ac dn̄atorem paterna virtute ac poteſtate cuncta moderantē verbis explicet niſi q̄ ad intelligentiā plenitudinis eius ꝑ ſecretoria ⁊ myſtica diuinoꝝ voluminū informant̄ eloquia. Joannes deniqꝫ ſpū dei repletꝰ. In p̄ncipio (inquit) erat verbū ⁊ verbū erat apud deū ⁊ deꝰ erat verbū. Hoc erat in principio apud deū. Oīa per ipm̄ facta ſunt: ⁊ ſine ipo factuꝫ eſt nihil. Sed ⁊ moyſes maximus ⁊ vetuſtiſſimus prophetarū multis ante ſeculis hec eadem ꝓteſtatur cū celitus inſpiratus originē mundi ⁊ rerū initia de eo pleniꝰ aperiret cōditorem omniū patrem cum filio myſticis ac ſacratis deſigngat eloquijs. Ait nāqꝫ. Et dicit deus. Faciamus hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē noſtraꝫ. Sed ⁊ dauid antiquiſſimus etiaꝫ ipſe (licet moyſe poſterior) ꝓphetaꝝ dicit. Verbo domini celi firmati ſunt: ⁊ ſpū oris eiꝰ omnis virtus eoꝝ. Et alio idem nihilominꝰ deſignat oraculo de deo dicēs. Ipſe dixit ⁊ facta ſunt ipſe mandauit ⁊ creata ſunt. In quibus euidēter mandatis: perſonam patris ⁊ filij operantis expreſſit.

B ¶ Cum igitur his ⁊ alijs quamplurimis vocibus ſparſim per diuina volumina creator omnium cum patre filius declaretur ſupereſt vt de his que poſt conditionem mundi ꝓ hominū diſpenſatione tranſegit quamqꝫ poſſumus breuiter perſtringamus. ¶ Multis quidem et antea pietate preditis viris aſtitiſſe ⁊ docuiſſe que ad cultum diuinum pertinere videbantur oſtenditur. Sed euidentius et familiarius abrahe atqꝫ eius familie quantum fas erat deum hominibꝰ innotuiſſe deſcribitur. ⁊ velut preceptor quidam ac monitor illius extitiſſe proſapie refertur. Deniqꝫ in diuinis oraculis ſcriptuꝫ eſt: quia apparuit deus abrahe tanqꝫ cōmunis aliquis homo ſedenti ad ilicem mambre. At ille ſurgens cū hominem videret. adorat vt deū et veneratur vt dn̄m. Sed et ꝓprie vocis profeſſione preſentiam ſe teſtatur non ignorare diuinam dicens. Dn̄ator dn̄e q̄ iudicas oēm terrā nōne facies iudiciū. Que vtiqꝫ oīa non ad patrem ſed ad filiū referenda poſterioris in carne diſpenſatiōis ratio plenius expleta deſignat. Et idem propheta dauid dicit de deo. Miſit verbum ſuū et ſanauit eos et liberauit eos de corruptionibus eorum. Sed adhuc euidentiꝰ per moyſem de eo quod dominus ſit ipſe cū domino diuina teſtantur eloquia cuꝫ dixit. Pluit dominus ſuper ſodomam et gomoram ſulphur et ignem a domino. Eundemqꝫ cū apparuiſſet iacob deū eſſe eadem ſcriptura deſignat cū dixerat ab iacob. Jam non vocabitur nomen tuum iacob: ſed iſrael erit nomen tuū quia inualuiſti cū deo. Et paulopoſt dicit. Et vocauit inde iacob nomen loci illiꝰ viſio dei dicēs. Vidi eñ dn̄m facie ad faciē ⁊ ſalua facta eſt anima mea. Neqꝫ eñ eſt fas de aliq̄ angeloꝝ vel celeſtiū virtutū iſta ſentire. Nullū eñ illoꝝ ſi quando mortalibus ex celeſti precipiunt̄ adeſſe mandato dn̄m vel deū diuinꝰ ſermo ꝯmemorat. Hic etiā ieſu ſucceſſori moyſi cū aſtitiſſet percūctanti quis eſſet reſponſio euidentiſſimis deſignauit dicēs. Princeps mili-

tie virtutũ dñi ego ſũ. Cũq; his auditis
adoraſſet famulus vt decebat. Solue in=
quit ad eũ corrigiã calciamẽti tui. Loc⁹
enim in quo tu ſtas terra ſancta eſt. In
quo conſideranda eſt preceptorum ſimi=
litudo qm̃ non erat hic alius ab eo qui
dixerat ad moyſen de rubo ignis dicens
ne approximes huc. ſolue calciamẽta de
pedibus tuis. Locus enim in quo tu ſtas
terra ſancta eſt. Et addidit dicens. Ego
ſum deus patrum tuorum deus abra=
ham ⁊ deus iſaac: et deus iacob. Claruit
igitur ex his omnibus quod verbum dei
⁊ deus ⁊ dominus ⁊ creator omnium cũ
patre filius deſignatus eſt.

C ¶ Nunc vero etiam illud videam⁹
quomodo et ſapientiam ſeculi ſubſtãtia
liter ſe exiſtere eidẽ ipſe in diuinis oſten
dat oraculis per ſalomonem hec de ſe=
metipſa ſapientia myſticis vocibus pro
dens. Ego ſapientia in altiſſimis habita
ui conſilium ⁊ ſcientiã ⁊ ſenſum ego inuo
caui. Per me reges regnãt ⁊ potẽtes per
me ſcribũt iuſtitiam. Per me ꝓceres ma
gnificant̃ ⁊ tyrãni ꝑ me obtinent terram
Et poſt aliquãta iterꝝ dicit. Dñs creauit
me initiũ viaꝝ ſuaꝝ in opa ſua añ ſecula
fundauit me initio priuſq; terrã faceret
anteq; ꝓdirẽt fontes aquaꝝ priuſq; mõ
tes fundarent̃ ante oẽs aũt colles genuit
me. Qñ preparabat celos aderam ei: et
quando firmos ponebat fontes ſub celo
cũ ipſo erãt cui adgaudebã quotidie. Le
tabar aũt coraꝫ ipſo in omni tempore qñ
letabatur orbe perfecto. Ex quibus om=
nibus fuiſſe ab initio uno ⁊ ante oẽ qȏ di
ci põt initiũ ab eþo patre ꝓgenitam ſa=
pientiam conſtat.

D ¶ Quid aũt cauſe fuerit q; nõ om=
nib⁹ paſſim ſicut nũc etiã antea innotue
rit ⁊ oẽs ad eius fidẽ ac ſcientiam perue
nerint: exponem⁹. Nõdũ capere poterat
perfectam ſapiẽtiã xpiq; doctrinã rudis
adhuc mũdus ⁊ peritie totius ignarus.
Deniq; ſtatim in initijs cum adhuc hi q̃
primi creati fuerant homines in beatitu
dine degerent mandato dei negligentia
corrupto hanc vitam mortalem ⁊ fragili
tati obnoxiã deciderũt ac terre hui⁹ diui
na maledictiõe dãnate habitaculum ꝓ
paradiſi delitijs commutauerunt. Iã ve
ro qui huiuſcemodi genitoribus per or=
bem terre diffuſi ſunt ferino magis ac
beluino ritu oberrãtes non vrbes ad ſo=
cietatem: non mores ad honeſtatem nõ
leges ad vite iuſtitiam tenuere. Artium
vero diſciplinarũq; apud eos ⁊ toti⁹ phi
loſophie: ne ipſum quidem nomen habe=
batur: ſed aggreſtes quidem ⁊ vagi ꝑ de
ſerta nullis ſedibus vagabãtur. Si qua
vero ipſis boni ſemina naturaliter cle=
mentia inoleuerant cõditoris hec inculta
⁊ incõdita relinquentes magis ad vſum
malitie qm̃ humani itineris ꝓclui⁹ ver
gitur cõferebant. Ex quo accidit vt nefa
rijs ſceleribus inter ſemetipſos agentes
nũc corrũperent̃ nunc etiã interimerent̃
abinuicem vſq; quo ꝓcedẽte in imanita
te etiã deuorarent̃ ab alterutro. Hic ille
que mũdo ſceleris fabulas reliq̃rũt theo
machie ⁊ gigãthomachie exorte ſunt: do
nec nefarijs auſis vltio diuina nunc inũ
datiõe diluuij nũc etiã populatiõe ignei:
membris obſiſteret ⁊ imanitatẽ ſcelerũ
penarũ varietate comprimeret.

E ¶ Uerũ qm̃ creatori ſuo humanum
genus malitie morbo ⁊ cõtagione corru=
ptũ emendãduꝫ videbatur potius q; de=
lendũ miſeratus tunc obſcuratas ꝑ neq̃=
tiam mentes ⁊ tenebris cecitatis obſtru
ctas ille ipſe q̃ in principio erat apȏ deũ
de⁹ vbũ ⁊ ſapiẽtia patris nũc angelorũ
ac miniſtroꝝ virtutũ legationib⁹ vtitur:
nũc ẽt ineffabili dignatione ipſe adeſt et
raꝝ ſicubi quem dei ac iuſtitie memorẽ
reperit diuinis reuelationib⁹ monitis ſa
lubrioribꝰ iſtructiõe qua decũ decebat re
formare ac reuocare de tenebris huma=
nũ nitit̃ genus (non i alia q; hominis ſpe
cie: qua ſolũ hoies doceri aliq̃d ⁊ inſtrui
ac iuuari põt) donec paulatim gẽtem in=
tegrã q̃ hebreoꝝ appellabat̃ ad ſui cultũ
venerationẽq; cõuertit. Quibus etiã vt
pote adhuc rudib⁹ ⁊ cõtagione vi tẽpo=
ris infectis ꝑ moyſen ꝓphetã typos et
adumbrationeꝫ diuini cultus ꝑ ſabbata
quedã myſtica ⁊ circũciſionẽ corpis alti⁹
aliquid i ſpũ ſignificantẽ ceteraq; huiuſ=
cemodi ꝓcepta legalia velut elemẽta ſa=
cratioris olim future eruditiõis impſſit.
Que tñ lex cũ velut initiũ quoddã luminis
mũdo huic effulſiſſet: ⁊ odoris ſui flagrã=

tia mare ac terras lõge lateq; cõpleſſet: atq; ex ipſa diuerſis in orbis ptib⁹ nidorem quẽdaƺ prudẽtiores quiq; capiẽtes legiſlatores vel philoſophi modeſta q̃q; ⁊ verecũdiora precepta atq; honeſtatis ⁊ iuſtitie conſcientia auditorib⁹ ſuis paulatim tradere atq; inſinuare cepiſſent: ⁊ aggreſtes ac feros hominũ mores ad decora atq; honeſta iſtituta reuocare: tũc amicitijs coire inter ſe viros ⁊ concordie ſubire federa docuerunt. Tunc iuuare ſe inuicem homines et vſum rerum diſcunt habere communem: donec inſtituti prudentioris docilis humana mens ⁊ ſocietatis adinuicẽ patiẽs redderet̃ vt huiuſmodi conſuetudinis ꝓluſione premiſſa apti iam parati etiã ad diuina fierẽt inſtituta: patriſq; omnium dei ſcientie capaces exiſterent.

F ¶ In quo ipſe iterũ omnium virtutum magiſter ipſe ſermo ac ratio ⁊ v̄bũ ac ſapientia dei: ipſe qui in initio cuƺ patre creauerat hominem: ipſe in quã humane quoq; nature aſſumpta ſubſtãtia ⁊ ſpecie forme ſeruilis indutus in nullo penitus ab eo qđ nos ſumus differentes tempore quo romani imperij regnũ nobilius latiuſq; cõſurgere ipſe preſtiterat ingreſſus hunc mundum communi quidem nobiſcum naſcẽdi auditu: ſed nullo autore patefacto ea egit et pertulit que de eo futura prophete predixerant. Uiri etenim diuinitus inſpirati hominẽ qui ſimul eſſet deus aduentare huic mũdo et doctorem omnium gentium paterne pietatis ac religionis futurum ſacroſanctis oraculis cecinerunt. Sed et mortis modũ quo de hac vita diſcederet vt que rurſum inuſitato more ad viuentes repedarat a mortuis et poſt hoc celuƺ adiret vnde deſcenderat atq; ad deum rediret. De quibus quãuis euidẽter quãplurimi ſignificauerint ꝓphetarum tamen vnius iudicium Danielis: ſcilicet quantum breuitatis neceſſitas indulget adhibeant. Dicit ergo de e ita. Uidebam ecce ſedes poſite erant et vetuſtus dieruƺ ſedebat et veſtimenta eius ſicut nix alba: et capillus capitis eius: ſicut lana mũda: thronus eius flamma ignis rote eius ignis adurens Fluuius igneus p̄currebat ante eum iudicium poſitum eſt et libri aperti ſunt. Et poſt hoc videbam et ecce cum nubibus celi tanq̃ filius hominis veniebat: et peruenit vſq; ad vetuſtum dierum et in conſpectu eius ꝓlatus eſt. Et datus eſt ei principatus et honor et regnum: et omnes populi tribus et lingue ipſi ſeruiunt. Poteſtas ei⁹ poteſtas eterna que non tranſiet: et regnum eius non corrumpetur. Hec omnia manifeſtiſſime de nullo alio niſi de ſaluatore noſtro qui erat ĩ principio apđ deum deus verbum dicta intelliguntur Filius etenim hominis ꝓpter hoc quod in nouiſſimis temporibus in carne natus eſt dicitur: de quo latius ſi quis ſcire deſiderat in ſuis locis aſſertiones horũ digeſſimus.

G ¶ Nomen autem hoc quod diximus chriſti quomodo etiam per prophetas olim fuerit adumbratum tempus eſt edocere. Primus ipſe moyſes volẽs oſtẽdere quid venerationis inſe nomen chriſti et myſterij cõtineret: cum iuberetur typos et imagines ſacramentorum celeſtium ſicut ei in monte fuerat oſtenſum in lege deſcribere: cumq; ritum conſtituẽdi pontificis traderet quantum mortalẽ docere fas erat eum quẽ ſupra omnes homines vt eſſet honore: ⁊ meritis decernebat per vnguenti cuiuſdam myſtica ſacramenta chriſtum nominauit. Quo per hoc diſcerent hi qui per legem inſtituebantur quia qui ſuper omnes homines honore ⁊ reuerentia habendus eſt: chriſtus nominabatur. Sed ⁊ ideƺ moyſes longe per dei ſpiritum preuidẽs qui ſibi prepararetur ſucceſſor et prenoſcẽs quod his qui poſt ſe regnum ſuſciperet. maioris ſacramenti miniſter exiſteret. Jeſum cognominauit eum qui prius naue parentum fuerat appellatione vocitatus. Sciẽs quod in eius vocabuli ſacramento maioris cuiuſdam glorie rex quã mortalis natura recipit poneretur. Igitur ita per gemina appellatiõis indicia in altero pontificatus in altero regalis forme exprimũtur inſignia. Et ieſus chriſtus tanq̃ qui rex et pontifex eſſet pariter nominatur: vt neq; in alio aliquid quod ad religionem neq; quod ad pote-

ſtatem pertinet deeſſe populus per precedentia ſacramenta myſtice inſtitutus agnoſceret. Unde et prophete acti diuino ſpiritu ſimul et impietatem iudeoꝝ et gentilium in eo preuidebant ſalutem. Et tale aliquid vnus ex ipſis cui hieremias nomen eſt precinebat. Spiritus inquit vultus noſtri chriſtus dominus cōprehenſus eſt in corruptionibus noſtris cui diximus in vmbra tua viuemus in gētibus. Sed et dauid magnificus vates hoc de eodem memorat. Quare fremuerunt gentes et populi meditati ſunt inania. Aſtiterunt reges terre et principes conuenerunt in vnum aduerſus dominum et aduerſus xp̄m eius. Et paulopoſt ait ex perſona ipſius chriſti. Dominus dixit ad me filiꝰ meus es tu ego hodie genui te. Pete a me ⁊ dabo tibi gentes hereditatem tuam et poſſeſſionē tuā terminos terre.

H ¶ Non ſolū autē pōtifices vnguēto chriſmatis apud hebreos conſecrabātur verum et reges: qui et ipſi quoniam diuinitatis nutu per prophetas ſacrato quodam chriſmate delibuti ſortiebātur ſceptra regalia imaginariū ſ3 tamen ipſi chriſti appellabantur. Quo ſcilicet etiam in ipſis celeſtis regis imago ac ſpecies ſeruaretur. S3 ⁊ in prophetarum ordine inuenimus nonnullos ſimili modo vnguento chriſmatis conſecratos miniſterium diuinis eloquijs prebuiſſe et gnaros redditos futurorum. Ex quibus omnibus conſtat qd filius dei verbum ac ſapientia patris: quia verus rex eſt omniū ſeculorum: et quia verus pontifex eſt futurorum bonorum. ⁊ quia verus propheta eſt quippe qui inſpiret et repleat prophetias. ideo vere xp̄s nominatus eſt. Cuius nominis per eos quos ſuper enumerauimus pontifices et prophetas et reges typus et imago preceſſerat. Uerū illi quoniam vt diximus ad breue tempus vite huius chriſti appellabātur ad ſolam veri chriſti imaginem conſeruandam: quāuis compoſitione quadam myſtica conſecrati olei tamē huius que inter nos haberi ſolet materie ac liquoris vngebātur. Uerus autem hic qui de celis venerat et cui omnia qui precedebāt geſta fuerāt chriſtus non humanis opibus queſita ſumit vnguēta: ſed nouo ac ſingulari modo paterno ſpū infuſus ⁊ vnctus xp̄s efficitur. ſicut multis ante ſeculis de eo vates Eſaias predixerat ex pſona ipſius chriſti dicens. Spiritus domini ſuper me propter quod vnxit me euangelizare pauperibus miſit me predicare captiuis remiſſionem ⁊ cecis viſum. Nec ſolum Eſaias diuinis hec predixit oraculis: ſed ⁊ dauid ſimiliter inſpiratus teſtatur de chriſto dicens ad ipſum chriſtum. Sedes tua deus in ſeculum ſeculi virga equitatis virga regni tui. Dilexiſti iuſtitiam et odiſti iniquitatem: propterea vnxit te deus: deus tuus oleo letitie pre cōſortibus tuis. In quibus verbis primo quidem eum euidenter deum deſignat. Secundo vero per equitatis virgā ſceptrum in eo regale commemorat. Poſt vero etiam qualiter chriſtus effectus ſit indicat dicens: quod vnctꝰ ſit deus a deo non oleo communi ſed oleo letitie. Nec ſicut participes ſui: ideſt illi qui in imagine preceſſerāt ſed pre participibꝰ ſuis. Oleum vero letitie in ſacris voluminibus intellectu myſtico ſpirituſſanctus dignatur.

I ¶ Sed et de pontificatu eius. Idem dauid alio in loco tale aliquid archanis ſignat eloquijs tanq̄ ex perſona patris de filio pronuntiantis. De ventre inquit ante luciferum genui te. Iurauit dominus et nō penitebit eum: tu es ſacerdos in eternum ſecundum ordinem melchiſedech. Hic autem melchiſedech in diuinis voluminibus ſacerdos fuiſſe ſummi dei refertur: ſed qui non oleo communi punctus ſit: neq̄ qui ex ſucceſſiōe generis ſuſceperit ſacerdotium ſicut apud hebreos fieri mos erat. Et ideo ſecundū ordinē ipſius ſacerdos futurus dicitur. chriſtus qui non olei liquore: ſed virtute celeſtis ſpiritus conſecretur. Idcirco deniq̄ cum multi apud hebreos oleo in hoc ipſum ſolenniter conſecrato vncti ſint chriſti et ſiue reges ſiue prophete ſiue etiam pontifices per hoc fuerint inſtituti: nullus tamen ipſorum vel genti vel diſcipulis aut ſectatoribus ex ſuo vocabulo nomen dare potuit: ⁊ appellare diſcipulos chriſtiꝰ

nos niſi hic ſolus qui verus eſt chriſtus et non oleo humano ſed patre non ſpiritu perunctus. Hic ſectatorum ſuorũ populos ⁊ vniuerſam per totum mundum ſui nominis gentem ex veri chriſti vocabulo appellari fecit perhenni nomine chriſtianos.

K ⁋ Si igitur vnde genus ducat chriſtus requiris: et eius autorem rimaris qui autor eſt omnium audi quid oracula diuina per dauid magnificentiſſimũ vatem ex perſona ipſius ſummi patris loquantur. Sicut ⁊ paulo ſuperius memorauimus. De vẽtre inquit ante luciferum genui te. Et quãuis vẽtris appellatio in eo qui recte incorporeus credit̃ conuenire minime videatur: tamen tropicis ac myſticis legibus hoc eſt quod indicatur quod non extrinſecus et aliũde ſubſtituerit filiũ pater: ſed ex ſemetipſo: ac ſi dici poteſt de interioribus ſuis vt hoc ipſum ſit ille qui natus eſt quod eſt ille qui genuit. ⁊ ne adoptionis lege extrinſecus videatur aſſumptꝰ ſed quãtum appellatio ventris intelligi ſuggeret ſalua reuerẽtia incorporalitatis intrinſecus editus deſignetur veritate nature quod vero ait ante luciferum ante mundi et ante totius creature deſignat initium.

L ⁋ Diſtinctio ſane inter verum chriſtum ⁊ imaginarios illos qui prius preceſſerãt que habeatur euidens in hoc iudicium datur. quod illi priores chriſti nulli pene: niſi genti ꝓprie: cogniti ſunt: Huius autem veri chriſti non ſolum nomen: ſed et poteſtas et regnum per omnes nationes et per vniuerſum orbẽ terre diffuſum: non ſola cognitione vocabuli: ſed ⁊ diuinitatis cultu ac religionis reuerentia conſecratum eſt. In omni namq; terra tanq̃ verbum ⁊ ſapientia patris. tanq̃ deus ⁊ dominus chriſtus ieſus colitur ⁊ adoratur. ſicut diuinum de eo ꝓnuntiauit eloquium dicẽs. Quia in nomine ieſu omne genu flectatur celeſtium terreſtrium ⁊ infernorum. Et omnis lingua confitebitur: quĩ dominus ieſus in gloria eſt dei patris. Unde nõ ſolum poteſtas eius ⁊ regnum: ſed et affectus et amor tantus de eo credentium mentibꝰ inoleuit: vt etiam animas ponere pro nomine eius ⁊ ceruices ſuas perſecutorum gladijs non morientur obijcere: dũmodo ſacroſancta apud eos nominis eius fides et reuerentia conſeruetur.

⁋ Nec interim nobis neceſſario narrationem rerum preceſſerint quam perſequi inſtitutus in quibus oſtendetur nomen chriſti ieſu domini ac ſaluatoris noſtri non nouelle appellationis alicuius: aut ex carnali natiuitate ſed a deo ipſo originem ducere.

M ⁋ Quod autem recentis vocabuli xp̃ianorũ gens videtur ⁊ ritus obſeruãtie eius nuper exortus: qḋ etiã hec ip̃a nouitas in ſe vetuſtatis contineat oſtenderimus. Antiquiſſimũ pre omnibus fere gẽtibus hebreorũ genus haberi puto ꝙ nulli videatur dubitandũ ⁊ quod apud ip̃am gentem ſecretior quidam religionis cultus ⁊ obſeruantia diuinis mãdata voluminibus contineatur. In quibus etiã de nonnullis iuſtitia ⁊ pietate predictis viris refertur: quibuſdam quidẽ qui ⁊ ante diluuiũ fuerunt: alijs autem ⁊ poſt diluuium. In quibus de noe atq; eius filijs omniq; proſapia ſcribit̃ ⁊ vſq; ad abraam protenditur quem parentẽ gentis hebreorum conſtat exiſtere. Oẽs ergo illos qui ad abraam ſurſum verſus vſq; ad primũ hoiem gñationis ordine conſcribuntur: ⁊ ſi non nomine rebus tamen ⁊ religione xp̃ianos fuiſſe ſi quis dicat non mihi videtur errare. Cum enim nomen xp̃iani hoc indicet ꝙ xp̃o quis credens per eius doctrinam fidem pietatẽ ac iuſtitiã teneat: ⁊ ſtudijs diuine inhereat ſapientie atq; omne qḋ ad virtutẽ pertinet exequatur. Si igitur hec ſunt q̃ a vocabulo xp̃iani nominis inducantur et vere eũ religionis ſecratorem deſignãt. Hoc erant etiam illi ſancti de quibus ſupra diximus viri quod chriſtiani nũc eẽ profitentur. Neq; enim aut corporalis eius inerat circunciſio aut obſeruatio ſabbati. ſicut nec nobis quidem aut vlla de ciborum obſeruatione religio. vel cetera que poſterioribus per moyſen figuraliter magis ⁊ myſtice obſeruanda tradunt̃. Cũ igit̃ abſq; his oibꝰ obſeruatioibꝰ fuerit religioſi illi qꝛ ſupra memo

rauimus viri ſecuti autem ſint fidem eiꝰ
quē nos nūc ſequimur xp̄i quē frequēter
apparuiſſe eis ⁊ docuiſſe vel nouiſſe ea
que ad fidē ⁊ pietatē pertinent in ſupe=
riorib⁹ approbauimus: quomō dubita=
batur ab illis cepiſſe ⁊ ab illis eſſe dedu
ctam huius gentis originem: qui ⁊ eūdē
dominum autorem ⁊ ducem vite ſeque=
bantur ⁊ in ſimili religionis obſeruātia
perſiſtebant. Intantum denīq; hec in il=
lis premiſſa ⁊ preformata religio eſt: vt
ne ipſo quidem nomine quod certe ſolū
differentiam facere videtur habeantur
alieni. Sed ⁊ ipſos iam tunc non xp̄ia=
nos. ſed ⁊ chriſtos eſſe appellatos diui=
na teſtantur eloquia. Dr̄ eīm de illis ex
pſona dei ad alienigenas gētes. Nolite
tāgere xp̄s meos ⁊ in pphetis meis no=
lite malignari. Hec cum de abraā: ⁊ de
illis q̄ per illud tēpus ad dei cultū perti=
nebant dicta referant̄. euidētiſſime ⁊ lu
ce clarius in ip̄is ⁊ ante ipſos chriſtiano
rum genus iā tūc fuiſſe: ⁊ omnē tenuiſſe
pietatis ac religonis obſeruantiam de=
ſignant̄: quā nūc per aduentum carna=
lis p̄ntie xp̄i per oēs gētes cōmunicatā.
⁊ in omnibus impartitā nationibus cō=
ſtat. Quo ſapiētie pietatiſq; theſaurus
qui velit intra anguſtum conclaue pro
raris quibuſq; cultoribus tenebat̄ vni=
uerſum mundum fidei ac religionis pro
fuſione ditaret. Et quod prius viritim
prebebatur. nunc ſimul ⁊ ſubito genti=
bus integris ⁊ populis ac nationib⁹ in=
geratur. Quod ita futurū diuina inſpi=
ratione proſpiciens quidam eximius p
phetarū ſtupore mentis attonitus cum
admiratione exclamat ⁊ dicit. Quis au
diuit talia ⁊ quis locutus eſt ita. Si pe=
perit terra in vna die: ⁊ ſi genita eſt gēs
de Semel. Et ita in alio loco de his ip̄is
ꝙ ſermo diuinus gentē pturiendā eſſe p̄
dixerat ꝯteſtat̄ ⁊ dicit. Hjs aūt qui ſeruiēt
mihi vocabitur nomē nouum. qđ bene=
dicetur ſuper terras: autē ita nouū no=
men ꝙ chriſtianorum vocabulum genti
bus datum eſt. Nouū autem dicit nomē
nuper diſperſum non nuper inuentum.
N ¶Uerū ⁊ hoc ip̄m ita futurum et
hanc benedictionem nominis ac fidei oī
bus eſſe gentibus largiendam. nequa=
quam diuina oracula ſiluerūt. De ip̄o
namq; abraam dum adhuc eſſet in pre=
putio cōſtituturus. dicit ſermo diuinus.
Credidit Abraam deo ⁊ reputatum eſt
ei ad iuſtitiam: ⁊ amicus dei appellat⁹
eſt. Credidiſſe ergo refertur ei quem ap
paruiſſe frequenter: ⁊ inſtruxiſſe eū que
ad pietatem ⁊ religionem pertinent: ſu=
pra edocuimus. Chriſto ſcilicet per quē
omnia conſtare que geſta ſunt ⁊ gerēda
ſepe probatum eſt. A quo etiam ad ip̄m
abraam reſponſa huiuſmodi deferūtur.
Et benedicentur inquit in te omnes tri=
bus terre: ⁊ iterum. Faciam te ingentē
magnam ⁊ multam. Et benedicētur in
te omnes gentes terre. In quo euidēter
exprimitur ꝙ ille cult⁹ atq; illa fidei gra
tia. que tunc abrae ⁊ paucis illis qui ad
id temporis fide ⁊ pietate inſignes erāt
concedebatur. poſtmodum per omnes
gentes ac per omnes terras: eſſet bene=
dictionis titulo per diuinam gratiā lar=
gienda. Certū namq; eſt ꝙ ſicut ille cre=
dēs ei qui ſibi apparuit iuſtificatus eſt:
⁊ paternis ſuperſtitionibus repudiatis
ac ſpretis: dei veri p̄cepta fide atq; ope=
ribus executus eſt: ⁊ p hoc ei dicit̄ q2 be=
nedicentur in te oēs tribus ⁊ gentes ter
re. Ita ⁊ chriſtiani fide atq; operibus id
agunt vt paterne ſuperſtitions errore
depulſo: ſequantur deum quem ſecutus
eſt abraam: vt ex ſimili fide eius viuificē
tur ſicut viuificatus eſt abraam. Quid
igitur obſtat: vt non vna atq; eadem re=
ligionis obſeruantia deputetur in hjs in
quibus vnam atq; eādem fidei atq; ope
rum eſſe conſiſtit formam: ⁊ ideo non no
uella neq; peregrina eſt chriſtianorum
religio: et nuper exorta. Sed ſi fas eſt li=
bere indicare qđ verum eſt. prima om=
nium atq; ab ipſa ſimul mundi origine
ac natiuitate deſcendens: eodem chriſto
deo doctore ⁊ inſtitutore iā inde ab ini=
tio ſpeciem formamq; ſuſcipiens. Et de
his quidem iſta ſufficiant.
¶Uerum poſtea quam conſequēter ea
que hiſtoricam narrationem debuerāt
anteire premiſimus ſupereſt iam vt ⁊ a
corpali p̄ſentia dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri. ⁊
de his q̄ deinceps geſta ſunt velut itine
ris noſtri aggrediamur exordiū. Ipſum

omnipotētē verbi patrem deum ſꝫ ⁊ ipſum cuius res geritur ieſum chriſtū dominū ac ſaluatorem noſtrum celeſte dei verbum adiutoriū ⁊ autorem narrationis noſtre precibus inuocantes.

¶ Capitulū.ij. de tempore natiuitatis chriſti ſecundum carnem.

Abit ſecundo et quadrageſimo imperij ceſaris auguſti āno ab egypto vero ſubiugata: ⁊ Antonij ⁊ cleopatre interitu: in quē nouiſſima ptolomeoꝝ apud egyptū regna ceciderūt. Octauo ⁊ viceſimo autem dn̄s ⁊ ſaluator noſter ieſus xp̄s: prima aſcriptiōe cēſus cyrino ſyrie pſidēte: ſm ordinē totiꝰ pphetie q̄ de ipſo predicta eſt: in bethleē iude oppido naſcitur. Hunc aūt ſyrini tpibꝰ habitū cēſum etiā ioſephus illuſtris hebreoꝝ hiſtoriographus memorat annectēs huic narrationi: etiā galileoꝝ hereſeꝫ hiſdē exortā eſſe tpibꝰ. De qua apud nos Lucas in actibus apoſtoloꝝ meminit his verbis.

¶ Cap.iij. de iuda galileo ⁊ theoda.

Poſt hūc inquit ſurrexit Judas galileꝰ in diebus conſcriptionis cenſus et auertit populū poſt ſe: ſed ⁊ ipſe periit ⁊ oēs qui credebāt ei diſperſi ſunt. De his autē ipſis ioſephus de quo ſupra diximus in hiſtoria ſua octauodecimo antiquitatū libro hoc modo memorat. Cyrinus aūt vir vnꝰ ex ɔſenſu curie romane p ſingulos magiſtratus: vſq3 ad gradū conſulatus aſcēdēs: inter cetera quoq3 honorabilis cū paucis ſyriā venit: a ceſare ius dare gētibus miſſus: ⁊ cēſor ſimul patrimonioꝝ futurꝰ. Et poſt pauca ait. Judas vero gaulanites vir de ciuitate gamala: ſed ducum quēdā phariſeum aſſumens magnopere videbat ſollicitare plebem: aſſerēs eis q̄d a ſcripto cenſus nihil aliud q̄ aptiſſimā imponeret ſeruitutem. Simulq3 hortabat gentē ſuam: ne perderet libertatem. Sed et in ſecūda hiſtoria iudaici belli: de hoc ipſo hic ſcribit. Quo in tpe inquit vir quidā galileus iudas noīe ad diſſentionem populos cogebat peſſimū fore eis perſuadens: ſi acquieſcerent ſoluere tributa romanis ⁊ poſt deum mortalem ſuſciperēt dominatum hec ioſephus.

¶ Capitulū.iiij. de herode qui ex alienigenis venit ad regnum.

Per idē tēpus herodes primus ex alienigenarum genere ortus: regnū iudaice gētis obtinuit. Et in ipſo completur prophetia quā moyſes ante pdixerat. q̄ non deficeret princeps ex iuda: neq3 dux de femoribꝰ eius: vſq3 quo veniret cui repoſitum eſt.

A ¶ De quo etiam idem pronuntiat Moyſes q̄ ⁊ ipſe ſit expectatio gentium. Imperfectus nāq3 preſagū huius pēdebat euētus. donec ſub ppriē gentis principibus regerentur. Qui incipientis ab ipſo Moyſe qui hec pdixerat vſq3 ad auguſti imperium perdurarunt quo in tēpore primus vt ſupra dixi herodes externi generis vir: a romanis iudeorum ſuſcepit principatum

B ¶ Qui herodes (ſcdm ea quidē que ioſephus tradit) ex idumeorum gēte paternum genus: ex Arabū vero materni ſanguinis originē deducebat. Affricanꝰ autem: qui ⁊ ipſe precipuus in hiſtoriographis habetur aiūt (inquit) qui de eo diligentius explorarunt: antipatrē quēdam patrem eſſe herodis aſcalonite: qui ⁊ ipſe fuerit herodis cuiuſdā filius templi Apollinis editui. Hic ātipater ab idumeis latronibus captus admodū puer ꝑmanſit cum predonibꝰ: pro eo q̄ pater eius rei familiaris inopia filium redimere nō valeret. Uerū puer latronū vita et moribꝰ inſtitutus poſtmodum hircano cuidā iudeorum pontifici familiaris efficitur: ex quo naſcitur herodes hic q̄ ſaluatoris tēporibꝰ fuit. Hec Affricanus.

¶ Capitulū.v. q̄ herodis tempore interrupta ſit regnū ſucceſſio ſcdm Danielis prophetiam. A.

Sed cū in hominem externe gentis iudeorum deueniſſet imperiū: imminebat ſine dubio etiā illa

propheticis predicta vocibus expectatio gentium. Quippe cum defeciſſent apud eos ab origine ipſi⁹ Moyſi ſceptra principum regumq; ſucceſſio. Prius enim ꝙ̄ in captiuitatem Babylonie ducerentur regnauit apud eos Saul primus: ⁊ inde Dauid. Nam ante reges a iudicibus regebātur: qui poſt Moyſen et Jeſum ſucceſſorem eius: gentis ill⁹ tenuerant principatum. Poſt reditum vero de babylonia nō defuere eis gubernacula diſciplinis optimis inſtituta. Per pontifices et eñ rerū ſumma gerebat̄ donec pōpeius ⁊ romanoꝝ magiſtratus adueniēs hieroſolymam: vrbem quidem romanis armis oppugnaret ⁊ caperet. Sancta vero et ſacratiſſima queq; templi pollueret: ita vt ne ab ipſis quidem abditis ingreſſum temperaret hoſtilem. Eum vero qui p auitam ſucceſſionē per idem tempus regno ſimul ⁊ pōtificio fungebatur. Ariſtobolum nomine: victum cum liberis romam miſit hircano fratri eius pontificatum relinquens. Omnem vero iudeorum gentem ex illo tempore tributariā romano fecit imperio.

B ¶ Sed hircano in quem vltimum iudeorum gentis pontificatus fuerat deuolutus a parthis capto: primus ſicut ſupra dixi externi generis vir herodes per ſenatuſconſultum Auguſto imperāte: iudeorum gentis adipiſcitur gubernacula. Sub quo imminente iam ſaluatoris aduētu etiam ſalus gentium et vocatio expectata ſm ea que prophete predixerant conſecuta eſt. Ex quo vtiq; tempore interrupta ſucceſſionis ſerie ducuū vel principū qui de iude femorib⁹ deſcendebant. Conſequenti ratione ordo quoq; ſacerdotij ab auis et proauis indeclinabiliter currens repente confunditur. habes et de his idoneū teſtē ipſum ioſephum qui indicat herodē poſtꝙ̄ regnū ſibi iudeorū a romanis conceſſum eſt: nō iam ſcdm generis ordinem conſtituiſſe pontifices ſed ignobilibus quibuſque ſacerdotia permiſiſſe. Similia quoque in ſacerdotibus ordinādis egiſſe etiam ſucceſſorem eius archelaum refert. Poſtꝙ̄ iudeorum imperiū dicit recepiſſe romanos. Idem ipſe ioſephus indicat ꝗ etiā ſacram veſtem pontificis ſummi herodes occluſā ſub ſignaculo ſuo tenuerit: nec vnquam pontificibus vſum eius poteſtatem ve permiſerit. Hoc idem ⁊ ſucceſſor eius archelaus. Hunc et romani morem poſt ipſos pontificalis iniurie tenuere. Hec autem dicta ſint nobis approbare volentibus veritatem: prophetie que in aduentu domini noſtri et ſaluatoris impleta eſt. Sed ⁊ apud Danielem prophetam euidenter numerus ſeptimanarū: qui vſq; ad chriſtum ducem futurus deſignatur implet⁹ eſt. De quibus in alijs locis expoſuimus. Poſt quarū ſeptimanarum conſummationē abolendum eſſe chriſma: quod apud iudeos ſacratiſſimum ſeruabatur: idē propheta deſignat. Quod quidem manifeſtiſſime eo ipſo tempore quo dominus noſter ieſus chriſtus aduenit: probatur impletum. Hec autem a nobis pro neceſſario relato ad oſtendendam veritatem temporum teneantur.

¶ Cap. vj. De diuerſitate generationū a Mattheo ⁊ luca cōſcripta ⁊ ea ꝗ̄ de his refert africanus.

VErum quoniā de generationib⁹ chriſti varie nobis Mattheus ⁊ Lucas euangeliſte tradiderūt et contraria ſibi a quamplurimiſ dicere putantur. In quo etiam nonnulli fidelium veritatis ignorantia: cōmenta quedam pro ſuis quiſq; opinationibus conantur adhibere: etiam de hoc hiſtoriā que ad nos vſq; deducta eſt in medium proferamus.

A ¶ Affricanus cuius ſuperius fecim⁹ mentionem: ſcribens ad ariſtidem quedam de euangeliorum conſonantia: ⁊ de genealogijs que a mattheo ⁊ luca diuerſe referuntur: ceterorum quidem opiniones procul a veritate deerrantes coarguit. Ipſe autem hiſtoriam quam cōpererat: in his ipſis protulit verbis. Apud gentem in qua iſrael generationum nomina: nunc ſecundum nature nunc etiā ſecundum legis ordinem numerantur. Nature quidem ſucceſſiones habentur que ex ſeminis vel ſanguinis veritate de=

ſcendunt. Legis autem quis filius alio
generante ſubſtituitur ſub nomine fra=
tris defuncti ſine liberis. Cum enim re=
ſurrectionis inter eos ſpes needum fuiſ=
ſet accepta: per hec reſurrectionis quan
dam imitabātur imaginem: vt inā nomē
generis vitio ſterilitatis aboleret. Cum
ergo huiuſcemodi apud eos generatio=
num ordines ſeruarentur: vt quidem ex
ipſo germine: quidam ex ſubſtitutione
ab aliĳs generati aliĳs filĳ legis benefi=
cio deputarentur: a ſingulis euangeli=
ſtarum vtriuſq; modi cōmemorata ſuc=
ceſſio eſt. Id eſt vt alter eorum eum qui
genuiſſet: alter vero eum qui quaſi ge=
nuiſſe videretur exponeret. Et ita fit vt
neutrum euangelium mentiatur dum
aliud nature ordinem: aliud vero legis
exequit. Reſtinctum namq; ſibi eſt inui=
cem genus. et illud quod per Salomonē
et illud quod per natham deducitur: per
legales ſubſtitutiones que fiebant his
qui ſine liberis decedebant: et per ſecun
das nihilominus nuptias: quibus vnus
atidem aliĳs parentibus progenit⁹ alia
rū eſſe fili⁹ videbatur. Et ita fit: vt vtraq;
narratio gñationū vſq; ad ioſeph veriſ=
ſimis lineis deducatur: diuerſo quidem
ſed ſatis explorato ordine ſignata.

B ¶ Ut autem clari⁹ fiat quod dicitur
ipſas generationum conſequētias enar
rabimus. A dauid per ſalomonem gene
ratio quaz dinumerat mattheus: tertiū
a fine facit matham qui dicitur genuiſſe
iacob patrem ioſeph. Per nathā vero de
dauid lucas generationum ordinem te=
xens: tertium nihilominus eiuſdem loci
facit melchi. Dixit eñ ioſeph qui fuit he
li: quit fuit melchi. Nobis ergo imminet
oſtēdere quomodo ioſeph qui dr ſm mat
theū quidem patrem habuiſſe iacob qui
deducitur p ſalomonē: ſm lucā vero heli
q deducitur p nathā. Utq; iſti ipſi id eſt
iacob et heli qui erant duo fratres habē
tes: alius quidem nathan alius autem
melchi patrem ex diuerſo genere veniē
tes: etiam iſti ioſeph aui eſſe videantur.
Eſt ergo modus iſte mathā et melchi di=
uerſis temporibus de vno eademq; vxo
re eſt a nomine: ſingulos filios procrea=
runt: quia matham qui per ſalomonem
deſcendit vxorem eam primus accepe=
rat: et relicto vno filio iacob noīe defun=
ctus eſt. Poſt cui⁹ obitum (qm̄ lex viduā
aliĳ viro non vetat nubere) melchi qui
per natham genus ducit cum eſſet ex ea
dem tribu: ſed non ex eodem genere reli
ctam matham accepit vxorē: ex qua ipſe
ſuſcepit filium nomine heli. Per quod ex
diuerſo patrum genere efficiuntur iacob
et heli vterini fratres: quorum alter. i. iacob
fratris heli ſine liberi defuncti vxorem
ex mandato legis accipiens genuit io=
ſeph: natura quidem germanis ſuum fi=
lium propter quod et ſcribitur. Jacob au
tem genuit ioſeph ſecundum vero legis
preceptum heli efficitur fili⁹: cui⁹ iacob
quia frater erat: vxorem ad ſuſcitandum
fratris ſemē acceperat. Et p hoc rata in=
uenit atq; integra generatio: et ea quaz
mattheus enumerat dicēs. Jacob autē
genuit ioſeph: et ea quam lucam petenti
obſeruatione deſignat et vna qui puta=
batur eſſe filius ioſeph: qui fuit iacob.
Qui et ipſe ſubſonante eadem diſtinctio=
ne: heli eſſe filius putabatur qui fuerat
melchi: quia legalem hanc ſucceſſionem
q velut adoptiōe quadā erga defunctos
cōſtat magiſq; germinis veritatē: cōpe=
tēti: ſatis per hoc deſignauit indicio ob=
ſeruans euangeliſta: ne oīno in huiuſce=
modi ſucceſſionib⁹ genuiſſe aliquē nota=
ret: p quod digna diſtinctione non deſcē=
dens: ſed aſcendens vſq; ad adam: et ad=
ipſum vſq; peruenit dominum.

C ¶ Hec autem non nobis ad ſubitum
reperta: aut abſq; vllis autoribus com=
mentata ſunt: ſed ipſi hic ſaluatoris no=
ſtri ſecūdū carnē propinqui ſeu ſtudio tā
ti ſeminis demonſtrandi ſeu edocendi q
ſecundum veritatem geſta ſunt tradide
runt. Attēdētes etiam hoc: ꝙ cum idu=
mei latrones aſcalonitate ciuitati irruē
tes et de apollinis templo quod muro vr
bis adherebat cum ceteris ſpoliĳs etiā
antipatrem herodis cuiuſdā editui filiū
captiuum dirapuiſſent accidiſſe poſtmo
dum: vt ad amicitias hircani pontificis
antipater perueniret. Cuius principatū
quod in quamplurimis iuuiſſet: defun=
cto eodem hircano Herodi filio ſuo a ro
manis p ambitionem regnū iudee acce=

perit. Uerum hec ⁊ in alijs grecorū hiſtorijs deſignant. Sed illud ꝑcipue ſupradicti viri memorie tradiderūt: ꝙ per idē tēpus oēs hebreorū generatiōes deſcripte in archiuis templi ſecretioribus habebātur. In quibus etiā alienigenarū quorūꝗ̄ cōtinebantur origines: ſicut achiorꝰ ex amānitis ⁊ ruth ex moabitidis: alij etiā ex egypto qui dicuntur iſrahelitis eſſe cōmixti. Uerum herodes cum ſummā poteſtatem teneret: videns quod huiuſcemodi generis indicia ſi permanerent obfuſcationis ſibi plurimum quererent: ignobilitatis ſue conſcientia exagitatus omnes libros in quibus conſcriptio generis habebatur: iuſſit incēdi exiſtimās ſe nobilem videri poſſe: ſi nouitius eſſet: ⁊ aduena iſrahelitici gener; nullis ꝯſcriptionum faſtibus vrgeretur. Uerum fuere tum pauci diligētes ⁊ ſtudioſi viri: ꝗ vel deſcriptos ex parte aliqua huiuſcemodi libros domi haberent: vel etiam memoriter auite ordinem proſapie retinerent. Precipue quod demiſſa a proauis nobilitas conualebat. Ex quibus fuerunt ⁊ ij quos paulo ante memorauimus de ſpoſyneo. i. heriles vel dñicij appellati propter propinquitatem generis xp̄i qui et nazarei fuerūt ex vico cochaba iudeorū quiꝗ̄ per omnem regionē circuncuntes ordinē ſupradicte generationis partim memoriter: partim etiā ex dierum libris inquātū erat poſſibile perdocebāt. Quibus ita a nobis inquantū diligentia potuit perſcrutatis euidentiſſime euangeliorum per hoc veritas declaratur. Hec ſunt que ab aphricano didicimus. Hoc itaꝗ̄ modo in ioſeph patrū generatione deducta; dubitari iam nō poteſt de Maria que eiuſdem generis atq; eiuſdē tribus extiterit. Siquidem ſecundū legem moyſi nō licebat in diuerſis tribubꝰ nuptias permiſceri: ſed vni ex eodem populo atꝗ̄ ex eadem familia innupta precipitur copulari: vt ne permixtione coniugij etiam ſors hereditatis deducatur in dubiū: ⁊ de alia tribu contra fas ad aliā transferatur: ſed de his ſatis dictum eſt.

¶ Capitulum. vij. de nece infantium apud Bethleem et Magorum preſentia.

Chriſto igitur ſcḋm prophetie fidem nato in bethleem iude temporibꝰ ſupradicti herodis de orientis partibus aduentantes quidam viri ex magorum gente percūctantur ab herode: vbinam eſſet rex qui nuper natus eſt iudeorum: affirmantes vidiſſe ſtellā eiꝰ in oriente: que ſibi etiam dux itineris extitiſſet cauſam vero tante ꝓperationis adorandi ac venerādi nuper editi regis eſſe. Quibꝰ ille auditis incredibiliter deterretur: verēs ne ſtatus ſui periclitaretur imperij. Accerſitis ergo legis doctoribus percunctaṫ vbinā xp̄m naſci ſperarent. Ut vero ex michee oraculis locꝰ natiuitatis eius apud bethleem deſignatꝰ eſt: vno precepto rex omnes lactantes pueros non ſolū apud bethleē: ſed et in oībus finibus eius abimis ⁊ iuſra: ſcḋm tp̄s qḋ explorauerat a magis interimi iubet: ſi quō ēt ieſu cū equeuis poſſit extinguere. Sz ꝑuenit regis inſidias puer adductus in egyptum: parētibꝰ de dolo regis angelo prenuntiante cōmonitis.

¶ Capitulum octauum de cruciatibus ipſius herodis qui necari iuſſit infantes.

Uerum hec etiā ſacris euangelij vocibus edocemur opere ꝑcium eſt crudelitatis herodis ī xp̄m ⁊ equeuos eiꝰ videre mercedem. Statim nāꝗ̄ nec mora vltio in eum diuina conuertit: que non ſolū preſens inferret exitum.

A ¶ Uerum ⁊ quibus poſt interitū ſupplicijs eſſet cruciandus oſtenderet. Longum eſt ſi proſperitas imperij eiꝰ quibꝰ ad illud tempꝰ vſꝗ̄ pollebat domeſticis referam gladibus obſcuratas: ignominiam matrimonij funera liberorū quorū tamen ipſe extiterit parricida: ſororis ēt propinquorūꝗ̄ oim ſi exequar clades: tragedia magis quā hiſtoria texi videbitur. De quibꝰ tamen ſi quis ſcire vult Joſephus plenius refert.

B ¶ Igitur cum pro ſacrilegio quod in ſaluatorem cōmiſerat ⁊ ſcelere quod in equeuos eiꝰ pergerat vltio eum diuina

vigeret in mortem:quem dederit exitū nō puto indecorū ſi ipſius ioſeph in ſeptimodecimo libro antiquitatū hec referentis ſermonib⁹ explicemus. Herodē(inqt) porro et maior indies morbus vigebat ſupplicia commiſſi dudum ſceleris expetens. Lento nāq₃ igne extrinſecus in ſuperficie corporis vrebatur intrinſec⁹ vero vaſtum condebatur incēdium. Auiditas inexplebilis ſemper inerat cibi:nec tamen ſatiari vnq₃ rabidis incitata faucib⁹ valebat ingluuies. Inteſtina intrinſecus vlceribus obſepta:dolorib⁹ quoq₃ colli ꝙ maxime cruciabatur. Humor liquidus et liuidus erga pedes tumidos oberrabat ⁊ ab inferioribus partib⁹ pube tenus tumore diſtentus:ſed et verenda ipſa putredine corrupta ſcatere vermibus. Spiritus quoq₃ incredibilis inflatio et tentigo obſcena ſatis ⁊ exécranda. His aūt oībus doloribus fetor dirior.vl ex mēbrorum putredine:vel ex reſpiratiōe anhelitus reddebatur. Ita ex omni parte cruciatibus feſſo nulle ſufficere vires ad tolerantiam poterant. Dicebant ergo his quibus diuinandi peritia eſt diuinit⁹ has penas ab imperatore deo ob multa eius impie et crudeliter geſta depoſci. Hec quidē in ſupradicta hiſtoria refert vir de quo paulo añ memorauim⁹.

¶ Sed in ſecūdo libro idem hiſtoriographus ſimilia nihilominus de eodē ſcribit hoc modo dicens. Poſt hoc vero omne corpus eius morbus inuadens diuerſo cum ſibimet corruptele genere vendicabat. Febris nāq₃ vna parte lenta vexabat prurigo ex alia parte itolerabilis per oēm corporis diffuſa ſuperficiē. Colli quoq₃ creberrim⁹ dolor pedes pubeten⁹ hydropis abſcederat tumor. Uerenda corrupta putredine ⁊ ſcatentia vermib⁹ horreſcebant. Inflationes etiam tortuoſi ſpūs ⁊ crebra ſuſpiria conuulſis admodum producta viſcerib⁹ ita vt diceretur a vatibus non morbi corporis hec ſed diuine vltionis eſſe ſupplicia. Qui cum tot morbis etiā feralibus vigeret tamē ſpem adhuc viuendi gerens de medelis atq₃ remediis cogitabat. Deniq₃ trāſito iordane aquis calidis q̄ apud calleroē ſunt vtebatur que etiā potantib⁹ commode dicuntur. Uiſum eſt autem medicis ēt oleo calido omne corpus fouēdum Cumq₃ depoſitus fuiſſet in huiuſcemodi fomentoata reſolutus eſt omnibus membris:vt etiam oculi ipſi e ſuis ſedibus ſoluerentur.

¶ Capitulum ix. De crudelitate herodis quā mortis ſue tempore ꝑpetrauit.

Deportatur exinde hierico ⁊ ſamulorū plāctibus ammonit⁹ vbi deſperare cepit militibus quidem quinquagenas dragmas diuidi iubet. Diutius vero et amicis ſuis plurimum pecunie largitur. Ipſe autē furore iam plenus ⁊ ipſi vt ita dicā minitans morti fertur in facinus execrabile. Etenim ex ſingulis quibuſq₃ vicis vel caſtellis ſiq nobiliores et primarij erant viros ex omni iudea ad ſe colligi et recludi iubet in loco qui dicitur hypodromus. Accerſita tamen ſorore ſua ſalomone atq₃ eius viro nomine alexan. Noui inquit iudeos de meo interitu gauiſuros:ſ₃ potero habere lugentes ⁊ exequi honorabiles ex plangentium multitudine ſi volueritis vos meis parere preceptis. Hos omnes quos in cuſtodia haberi iuſſi totius iudee nobiles viros ſtatim vt ego ſpiritū exhalauero interficite i hoc ipſum militibus ꝑparatis:vt omnis iudea et omnis domus etiam inuita defleat obitū meū.

¶ Et poſt pauca idem ioſephus ait. Rurſum autem nam ⁊ cibi auiditate ⁊ tuſſis conuulſione diſtendebatur. Cum ex dolorum violentia iam vite exitum adeſſe ſentiret malo accepto cultrum popoſcit. Solebat enim p ſemetipſum purgatum ſic pomum atq₃ inciſum edere. Tūc deinde circunſpectans ne quis eſſet qui ꝓhiberet eleuauit in ſemetipſum dexteram ictumq₃ librauit. Adhuc idem proſequitur ſcriptor ꝙ paulo anteꝙ nouiſſimum ſpiritum redderet:tertium poſt duos q̄s ante necauerat filium ſuū preceptis impijs iugulaſſet atq₃ ad vltimam lucē ſicut non abſq₃ maximis doloribus corporis:ita etiam nec abſq₃ parricidij piaculis aufugiſſet. Talis igitur herodis exitit finis que digna ſupplicia ſcelere q̄s

in bethleē erga paruulos geſſerat:⁊ pro inſidijs dñi nr̄i ac ſaluatoris exactꝰ eſt.

¶ Capitulum decimum de archelai regno poſt herodem.

DE ſucceſſiõe vero eius hiſtoria nos euangelica perdocet qd̕ poſtea quã per angelum cõmonitus ioſeph ſublato puero ⁊ matre eius de egypto redijt ad terram iudeam. Audiens inquit euangeliſta quia archelaꝰ regnaret pro herode patre ſuo timuit illo ire. Commonitus autem in ſomnis abijt in partes galilee. Huic aũt euangeliſte veritati conſona ſcribit etiam ſupradictus hiſtoriographus: diligẽter hoc exequẽs quomodo ex teſtamento herodis patris ſui adiudicante etiam ceſare auguſto regni iudeorũ ſucceſſor extiterit archelaꝰ ⁊ vt poſt decem annos imperio deuolutus ſit vtqꝫ philippus et herodes iunior frater cum liſania in terra archias diuiſum iudee regnum regebant.

¶ Capitulũ.xi. qd̕ falſa eſſe acta que iudei proferũt etiam ioſephi teſtimonio ex cõſonatiõe tẽporũ cõuincãtur.

IDẽ quoqꝫ ipſe hiſtoriographꝰ in decimooctauo libro refert duodecimo anno tyberij ceſaris (qui auguſto ſeptem ⁊ quinquaginta annis principatu poſito ſucceſſerat) pontium pilatũ iudee procurationem ſuſcepiſſe: atqꝫ inibi p decẽ cõtinuos annos vſqꝫ ad ipſum pene finem tyberij perduraſſe. Ex quibꝰ omnibus figmentum impudens euidenter arguitur actorumqꝫ recenti conjecta plaſmate aduerſus xp̄m dominum proferũtur. In quibus primo omniũ temporis ipſius ratio coarguit falſitatẽ. Quarto nãqꝫ conſulatu tyberij (qui cõſulatus ſeptimo anno imperij eiꝰ fuit) piaculi in ſaluatorem commiſſi tempus falſa hec acta perſcribunt. Quo in tempore euidẽter oſtenditur ne miſſus quidem adhuc ad iudee procurationem pilatus ſecundum ioſephi probatiſſimi hiſtorici teſtimoniũ. Qui pleniſſime deſignat duodecimo anno tyberij ceſaris iudee procurationem ſuſcepiſſe pilatum. Conſonanter autem in his cum hiſtorico euangeliſta concordat: quintodecimo dicens anno tyberij ceſaris (in quo quartus erat pilati procurationis annus, cũ etiam iudee tetrarche haberent herodes ⁊ liſias philippus) dominum ⁊ ſaluatorem noſtrum ieſum chriſtum ⁊ fuiſſe annorum triginta: quando ad ioannem baptizãdus aduenit. Tunc etenim initium euangelice predicationis inſtituit.

¶ Capitulum.xij. qꝫ a pontifice Anna vſqꝫ ad Caypham quatuor pontifices fuerint: ⁊ ſingulis annis adminiſtrauerint pontificatũ in quibus predicatio chriſti completa eſt.

REfert autẽ eũ diuina ſcriptura omne doctrine ſue tp̄s exegiſſe ſub pontificibus anna ⁊ caypha: quo ſcꝫ anne pontificatus tempore incipiẽte docere ceperit: ⁊ vſqꝫ ad initiũ cayphe perſtenderit. In quibus ſpatijs vix toti quatuor cõcluduntur anni. Legalibꝰ porro preceptis iam per illud tempus vt ⁊ ambitione ceſſantibus nulli quippe pontificatus honor vite vel generis reddebat. Sed romana poteſtate alijs nunc: item alijs ſumma ſacerdotij preſtabatur: ita vt annuis ſucceſſionibus mutarentur.

A ¶ Deniqꝫ idem ioſephꝰ refert quatuor per ordinẽ vſqꝫ ad caypham pontificatus officio poſt annam eſſe perfunctos his verbis ſcribens. Ualerius gratus anna ſacerdotio deturbato iſmaelum pontificem deſignauit filium baffi.

¶ Sed ⁊ hunc non multo poſt abijciens elezarum anani pontificis filium pontificatui ſubrogauit. Poſt annuꝫ vero etiã hunc arcet officio: ⁊ ſimoni cuidam cayphe filio põtificatus tradidit miniſteriũ: quo non amplius et ipſe quã vnius anni ſpatio perfunctus ioſephum (cui ⁊ caypas nomen fuit) accepit ſucceſſore ac per hoc omne tempus quod dominus ⁊ ſaluator noſter in terris docuiſſe perſcribitur intra quadriẽniũ tẽporis ſpatia coartatur. In quo quatuor iſte quas ioſephꝰ memorat ſucceſſiones pontificum cum deſcribũtur vix per annos ſingulos mi=

niſtrare.Conſonanter igitur ſecundum ea que ſcripſit caypham pontificē anni illius quo ſaluator paſſus eſt etiā euangelij ſcriptura deſignat.

B ¶Igitur dominus ⁊ ſaluator noſter non multo poſt initium predicatiōis ſue duodecim ex omnibus diſcipulos aſſumpſit.Quos et ceteris ſectatoribus ſuis preferens ſpeciali quodam electiōis priuilegio apoſtolos nominauit.Cuius nominis virtus miſſos indicat.Sed ⁊ alios poſt hos elegit ſeptuagintaduos ⁊ ipſos binos per loca ⁊ vrbes ad quas ipſe acceſſurus erat premiſit.

¶Capitulum.xij. de Joanne baptiſta teſtimonium Joſephi:⁊ quod aſſerit eum iuſtum fuiſſe ⁊ ob eius nec eſt vindictam in iudeos eſſe prerogatam.

VErum breuiſſi

interiecto tēpore Joannes baptiſta ab herode filio herodis capite punit.De quo et in euangelijs quidem refertur.Cōcord. vero teſtimonio etiā ioſephus de hoc ſcribit nominatim etiā de herodiade cōmemorans velut de cōiugio fratris philippi viuentis violenter abſtracta ⁊ ſuis ab herode inceptis nuptijs ſociata ,ppria ⁊ legitima vxore depulſa: quam herodiadem filiam fuiſſe dicit arethe regis arabie:propter quam etiam ioānem baptiſtam ab eo commemorat interemptum. Bellum quoq exortum inter arethā dicit ⁊ herodem tanq ob ignominiam filie vindicandam.In quo bello exercitū refert herodis extinctū.Hec autem omnia accidiſſe propter piaculum quod in nece ioānis amiſit.Idem quoq ioſephus iuſtiſſimum ſup omnes ioannem fuiſſe ſm euāgeliorum fidem ⁊ ab herode propter herodiadem capite ceſum refert. Propter quam etiam regno cum memorat eſſe depulſum atq in exilium apud viam nam galilee vrbem truſum.Hec in octauodecimo antiquitatum libro his ipſis quibus infra annotatum eſt ſyllabis ſcribit.Quibuſdam (inquit) iudeorū videbatur ideo periſſe herodis exercitū q in eum ſatis iuſte vltio diuina cōmota ſit pro vindicta Joannis qui vocatur baptiſta:quem puniuit herodes virum valde bonum:q precipiebat iudeis virtuti operam dare iuſtitiam inter ſe inuicem cuſtodire:etiam ⁊ eū ſeruare pietatē per baptiſmum in vnū coire.Hoc enim pacto baptiſmum acceptabile fore:ſi nō ſolū ad abluenda peccata ſumatur:verum ⁊ ad caſtimoniam corporis atq ad anime iuſtitiam purificationemq ſeruetur:omniumq pariter virtutum velut ſignaculum ⁊ cuſtodia quedā fidelis habeatur.Que cū ab eo precepta huiuſcemodi docerentur atq ad audiendum eū per plurima multitudo concurreret: virtus herodis ne forte docti ine eius pſuaſione populi a ſuo regno deicecrūt(Uidebat enim quod preceptis eius ac monitis obedire in omnib9 plebs eſſet parata)melius credidit princeps noui aliqd fieret anticipare hominem nece.q poſtmodum turbatis rebus ſeram plenitudinem gerere.Ex ſola igitur ſuſpitione herodis vinctus in caſtellum macheronta adducitur Joannes ibiq capite obtruncatur.Hactenus de Joanne.Sed et de ſaluatore noſtro domino in eiſdem hiſtoriarum ſuarum libris eidē ioſeph9 ita ſcribit.

¶Capitulum.xiiij.de teſtimonio ioſephi de chriſto.

FUit autem

hiſdem temporibus ieſus ſapiens vir:ſi tamen eum virum nominari fas eſt:erat enim mirabilium operum effector doctorq hominum eorum qui libenter que vera ſunt audiunt.Et multos quidem iudeorum multos etiam ex gentibus ſibi adiunxit Chriſt9 hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtre gētis virorum cum pilatus in crucem agēdum eſſe decreuiſſet non deſeruit eos qui ab initio eum dilexerant Apparuit enim eis tertio die iterum viuus ſcdm q diuinit9 inſpirari pphete vel hec vel alia de eo innumera miracula futura eſſe predixerant.Sed ⁊ in hodiernum diem xpianorum qui ab ipſo nuncupati ſunt ⁊ nomen perſeuerat ⁊ genus hic ....

the hebreoꝝ ſcriptoꝛ olim ſuis libꝛis inſerta tam de Joāne baptiſta ꝙ̄ etiã de dño ꝛ ſaluatoꝛe noſtro tradiderit: q̄ð vltra effaſum. que excuſatio impudentib⁹ et perfidis remanebit. Quominus de falſitate geſtoꝝ q̄ poſtmodū cōfixerūt aptiſſime cõuincant. Sed de his iſta ſufficiãt.

B ❡ Apoſtoloꝝ aūt dñi ꝛ ſaluatoꝛis noſtri nomina q̄ referãtur ex ipſis euāgelijs omnibus palā eſt. Septuaginta vero diſcipuloꝝ vocabula nuſq̄ quidē reperimus ſcripta. Dicitur tñ vnus ex ipſis eſſe barnabas. Cuius etiã in actibus apoſtoloꝛum mētio facta eſt. Sed et paulus nihilominus ſcribens meminit eius deniq̄ ipſum dicūt eſſe qui cum ſoſthene ꝛ paulo coꝛinthis ſcribit. Clemēs vero in quarto diſputationum libꝛo cephe mentionē facit de quo paulus dicit. Cum aūt veniſſet cephas anthiochiam in faciem ei reſiſtit. Et dicit eū vnū eſſe ex ſeptuaginta diſcipulis cognomine petri apoſtoli. Sed ꝛ mathiam ex ipſis eſſe dicit: qui ꝓ iuda aploꝝ numero ſubꝛogatus eſt ꝛ eū qui cum ipſo eſt ſtatutus ad ſoꝛtē. Tatheū quoq̄ vnū ex ipſis fuiſſe tradūt. De quo ꝛ hiſtoꝛiam que ad nos vſq̄ ꝑuenit exponere neceſſarium duco. Nā ꝛ plures quā ſeptuaginta fuiſſe diſcipulos ſaluatoꝛis inuenies: ſi obſerues ea que paulus indicat dicens poſt reſurrectionē appar[u]iſſe dñm primū quidem cephe: poſtea illis vndecim: et poſt hos amplius ꝙ̄ quingentis fratribus ſimul. Ex quibus quoſdā doꝛmiſſe dicit plurimos aūt adhuc permanere eo tp̄e quo hoc ſcribebat. Poſt etiā dicit eum viſum eſſe iacobo qui erat vnus ex his qui fratres ſaluatoꝛis appellabãtur. Cum deinde tanq̄ preter hos duodecim ad eoꝛum tñ ſimilitudinem eſſent alij quidam apoſtoli ſicut ꝛ ipſe erat paulus addit et dicit. Poſtea apparuit apoſtolis omnibus. Nouiſſime autem viſus eſt ꝛ mihi. Sed ꝛ de his iſta ſufficiant.

❡ Cap. xv. de narratione abagari rege.

Narratio vero quam de tatheo ꝓmiſimus hunc habet modū Dñi et ſaluatoꝛis noſtri ieſu xp̄i diuinitas cū pro mirabili virtutis opere per omnē locū celebraret in numeros tam de vicinis ꝙ̄ de peregrinis ꝛ lōge poſitis ꝓ remedioꝝ ꝛ cure virtutib⁹ inuitabat ſi qui p̄cipue moꝛbi alicuius egritudine laboꝛarēt. Unde ꝛ rex quidã abagarus noīe gentis vltra eufratē poſite principatū nobiliter tenēs moꝛbo quodã coꝛpis irremediabili ꝙ̄tū inter hoīes tenebãtur. Qui cum de noīe ieſu ꝛ de mirabilib⁹ virtutū eius audiſſet ſupplex ꝛ per epiſtolā ſanctus exoꝛat miſſo in eum homine diutini moꝛbi vinculis q̄bus tenebaẗ abſolui. Sed ad preſens q̄dam a dño coꝛpoꝛis eius cura differtur. Dignus tñ efficitur reſcripto plene ſaluatoꝛis. In qua ſimul etiam ꝓmittitur ei q̄ nō multo poſt deſiderij ſui cōſequeretur effectum. Deniq̄ poſt reſurrectionem atq̄ aſcenſionē domini ad celos Thomas apoſtolus ex cōmonitione diuina tatheū quēdā vnū ex ſeptuaginta diſcipulis ad ediſſenam ciuitatē euangeliſtā ꝛ p̄dicatoꝛē v̄bi dei emittit ſimul ꝛ que a dño promiſſa fuerãt impletur ū. Hoc in archiuis publicis ediſſene ciuitatis in q̄ tūc ſupradict⁹ abagarus regnauit: ita deſcripta reperimus i his chartis q̄ geſta regis abagari ſeruata antiquitus continebãt. Et vt euidens dictoꝛum veritas fiat ipſarū exemplaria epiſtolarū ex ſyroꝝ lingua tranſlata ponemus. Exemplar epiſtole ſcripte a rege abagaro vel toparca ad ieſum et miſſe hieroſolymam per ananiam curſoꝛem.

C ❡ Cap. xvi. de exēplo abagari ad dominum ieſum miſſe hieroſolymā per ananiam curſoꝛem.

Abagarus vchame fili⁹ toparca ieſu ſaluatoꝛi bono q̄ apparuit in locis hieroſolymoꝛum ſalutem. Auditū mihi eſt ꝛ de te ꝛ ſanitatibus quas facis q̄ ſine medicamentis aut herbis fiant iſta parte: ꝛ q̄ verbo tātū cecos facis videre claudos ambulare ꝛ lepꝛoſos mundare ꝛ immūdos ſpūs ac demōīa eijcis. ꝛ eos qui longis egritudinibus affligtãtur curas ꝛ ſanas. Moꝛtuos q̄q̄ ſuſcitas. Quibus oībus auditis id ſtatui in aīo meo. vnū eſſe de duobus aut q: tu ſis deus ꝛ deſcende

deſcẽderis de celo vt hec facias aut ꝙ filius dei ſis qui hec facis. Propterea ego ſcribẽs rogaueriȝ te: vt digneris vſq̃ ad me fatigari ⁊ egritudinẽ meã qua iã diu laboro curare. Nã ⁊ illud ꝯperi ꝙ iudei murmurãt aduerſum te ⁊ volũt tibi inſidiari. Eſt aũt ciuitas mihi parua ꝗdem. ſed honeſta que ſufficiat vtriſq̃.

¶ Exemplũ reſcripti ab ieſu ꝑ ananiam curſorem ad abagarum toparcam.

¶ Capitu. xvij. de exemplo reſcripto ab ieſu per ananiam curſorem ad abagarum toparcam.

Beatus es qui credidiſti in me cũ me ipſe non videris. Scriptũ eſt enĩ de me. qꝛ hi q̃ me vident non credent in me: ⁊ q̃ nõ vidẽt me ipſi credent: ⁊ viuẽt. De eo aũt ꝙ ſcripſiſti mihi: vt veniã ad te oportet me oĩa ꝓpter q̃ miſſus ſuȝ hic explere: ⁊ poſtea ꝙ̃ impleuero recipi me ab eo a q̃ miſſus ſum. Cũ ergo fuero aſſumptus mittam tibi aliquem ex diſcipulis meis vt curet egritudinẽ tuam ⁊ vitã tibi atq̃ his qui tecum ſunt preſtet.

B ¶ Erat aũt his epiſtolis adiunctũ etiam hoc lingua ſiriorũ ꝙ infraſcriptũ eſt. Poſtea vero quam ieſus aſſumptus eſt miſit ei iudas qui et thomas tatheũ vnũ ex ſeptuaginta. Qui cũ veniſſet. manebat apud thobiam filium thobie. Ut aũt audiuit de eo abagarus ⁊ nunciatũ eſt ei qḋ veniſſet apoſtolus ieſu ſecundũ qḋ ei ſcripſerat. Cũq̃ cepiſſet tatheus in virtute dei curare omnẽ langorẽ ⁊ infirmitatẽ ita vt oẽs mirarent̃. Abagarus ꝯſideratis mirabilibꝰ que faciebat recordatus eſt ꝙ ipſe eſſet de q̃ ſibi ieſus ſcripſerat dicẽs. cũ aũt fuero aſſumptꝰ mittã tibi aliquẽ ex diſcipulis meis q̃ egritudinẽ tuam ſanet. Et vocãs ad ſe thobiã apud quẽ manebat ait ad eum. Audiui ꝙ vir quidã potẽs venit ⁊ manet in domo tua: adduc eum ad me. Cũq̃ rediſſet tobias ad tatheum dixit ei. Abagarꝰ toparca vocauit me ad ſe ⁊ dixit mihi vt te ad eũ ꝑducam vt cures eum. ⁊ tatheus. Ueniam inquit quoniaȝ maxime ꝓpter iſtum miſſus ſum. Poſtea igit̃ die tobias mane aſſumpto tatheo venit ad abagarũ. Et cũ fuiſſet ingreſſus ꝑſentibꝰ ꝑmatibꝰ ſuis ſtatim in ingreſſu viſuȝ eſt. abagaro diuini neſcio q̃d ſplẽdoris in vultu apoſtoli tathei. Qḋ cũ vidiſſet abagarus adorauit tatheũ. Sup quo admirati ſunt oẽs q̃ aſſiſtebãt regi: ipſi enĩ nihil horꝝ videbãt: qꝛ ſoli abagaro fuerat oſtẽſum. q̃ ⁊ dicere cepit ad tatheũ. Uere diſcipulꝰ es ieſu filii dei. q̃ mihi dixerat: mittã tibi aliquẽ de diſcipulis meis qui te curet ⁊ vitã tibi ꝑſtet: ⁊ tatheꝰ rñdit. Qꝛ magnifice credidiſti eũ q̃ me miſit ꝓpter ea miſſus ſuȝ ad te: ⁊ ſi ꝑmanſeris ĩ fide eius ⁊ credulitate. ꝑſtabunt̃ tibi omnia deſideria cordis tui. Tũ abagarus ad eũ. Ita a deo inq̃t credidi ei vt: ⁊ iudeos q̃ eũ crucifixerunt velim ſi vlla mihi adeſſet tãta exercitꝰ copia trucidare: ⁊ ſi nõ romani regni autoritas impediret. ⁊ tatheus ait ad hec. Dñs nr̃ volũtatẽ pr̃is ſui impleuit. Qua ĩpleta aſſumptus eſt rurſus ad pr̃em. Dicit ei abagarꝰ. Ego ſcio. ⁊ credo in eũ ⁊ ĩ patrẽ eiꝰ: ⁊ tatheꝰ ꝓpter inq̃t. pono manũ meã ſuꝑ te ĩ noĩe eiꝰ ⁊ cũ hoc feciſſet: ſtatim oĩs egritudinis morbo quo tenebat̃ abſoluit̃. Miratus eſt abagarus ꝙ ſicut verbis audierat de ieſu ita ⁊ rebꝰ ⁊ operibꝰ reperit ꝑ tatheũ diſcipulũ eius impleri qui eum abſq̃ medicamentis et herbis curaret.

C ¶ Non ſolum aũt illum: ſed et abdon quẽdã abdie filiũ podagra laborãtem cũ ſe veſtigijs eius aduolaret manꝰ impoſitione ſanauit. multoſq̃ alios vrbis illiꝰ ciues varijs obeſſos ſanauit incõmodis. Et ſic opera magna ⁊ admirãda ꝑficiẽs ꝑdicabat verbũ dei. Poſt hoc aũt abagarus ait ad tatheũ. Tu inquit cum virtute dei hoc facis et nos omnes vidẽtes miramur. Uerũ queſo te narra mihi de aduentu ieſu quõ factus ſit ⁊ de ꝟtute eius in qua faciebat hec q̃ audiui. Et tatheus. Nunc q̃dẽ taceã vex qꝛ verbo miſſus ſum ꝑdicare craſtino ꝯgrega mihi oẽs ciues tuos ⁊ coram ipſis ꝑdicabo ⁊ ſeminabo in eis verbũ vite vel aduentus ieſu quõ fuit et cur ⁊ q̃ de cauſa miſſus eſt a pr̃e ⁊ de virtutibꝰ operũ eiꝰ vel de miniſterijs que locutus eſt in hoc mũdo ⁊ in qua virtute hoc fecit. Sȝ ⁊ de noua eiꝰ ꝑdicatiõe ⁊ quod ita paruulus

et humilis ⁊ quomodo ita ſe humiliauit ⁊ depoſita maieſtate paruifecit deitatē ſuā ita vt ⁊ in crucē ſubigeret ⁊ ī infernū deſcēderet ⁊ ꝯdirūperet ſepē quā a ſeculis nemo dirupat ⁊ mortuos ſuſcitaret. Qui deſcēdit quidem ſolus aſcendit aūt cū grandi multitudine ad patrē ſuum. Juſſit ergo abagarus vt mature omnes ciues cōuenirent ⁊ audirent ꝑdicationē tathei. ⁊ poſt hoc iuſſit dari ei aurū ⁊ argētū: ſed ille nō accepit dicēs. Si noſtra dereliquimꝰ quomō accipimus aliena. Necnō inutiliter vt puto a nobis adverbum ex ſyrorū lingua interpreta. hūc in noſtris libris tenebunt locum.

Explicit liber primus.

Incipit liber ſcđs.

Quecūq; oportuit veluti ī ꝑncipijs eccleſiaſtice hiſtorie deſignari: ſiue đ diuinitate ſaluatoris ſiue de antiq̃tate nr̄e religiōis ac vetuſtate doctrine ⁊ vt olī tradita ſit chriſtianoꝝ que nouella videtur inſtitutio: ſed ⁊ de aduētu ipſiꝰ dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri nuꝑ impleto ac paſſionibus cōſummato de apoſtolorum quoq; electione ſuperiore libello quanta potuimus breuitate ꝑſtrinximus. Age iam nūc que etiā poſt aſcenſionem eius conſecuta ſunt videamus: partim diuinarum ſcripturaꝝ teſtimonijs edocentes: partim extrinſecus ex his que fideliter in commētarijs q̄ ad memoriā poſteritatis inuenti ſunt comperimus approbantes.

Cap. ꝑmū de vita ⁊ inſtōne apoſtoloꝝ poſt aſcenſionem chriſti.

Primus igitur in apoſtolatū pro iuda proditore mathias ſorte ꝯſciſcitur: qui erat vnus ex diſcipulis domini ſicut ſupra demonſtratum eſt.

A Ordinantur autem ⁊ diaconi ſeptē numero ꝑ orationes ⁊ manus impoſitionem apoſtolorū miniſterij viduarū gratia in quibꝰ ſtephanꝰ q̄ ⁊ primꝰ poſt dn̄m ſtatum poſt ordinationē ſuā lapidatur ab his q̄ ⁊ dn̄z occiderūt: ⁊ ꝑ qđ ⁊ nominis ſui ſtephano corona donat a xp̄o. Tūc deinde iacobū q̄ dicebat frater dn̄i ꝓ eo ꝙ eſſet filꝰ ioſeph q̄ xp̄i quaſi pater habebat: qm̄ q̄dē deſpōſata ei fuerat virgo maria: que priuſq; ꝯueniret cū eo inuenta eſt in vtero habens de ſpū ſancto ſicut euāgelia ꝓteſtant. Hūc inquā ipm iacobū (qui ⁊ iuſtus cognominatꝰ eſt ab antiquis) virtutum merito ⁊ inſignis vite priuilegio primū hiſtorie tradiderūt ſuſcepiſſe eccleſie q̄ hieroſolymis eſt ſedere: ſicut clemens in ſexto diſpoſitionū libro aſſerit dicens. Petrus eñ inquit ⁊ iacobꝰ ⁊ Joannes poſt aſſumptionē ſaluatoris q̄uis ab ipo fuerint oibus pene ꝑlati: tñ nō ſibi vēdicāt primatus gloriā ſed iacobū qui dicebat iuſtus apoſtoloꝝ epiſcopum ſtatuunt. Idē quoq; in ſeptimo eiuſdē operis libro addit de ipo etiā. Hec Jacobo inquit qui dicebat iuſtus ⁊ Joāni ⁊ petro poſt reſurrectionem dn̄s oēm ſciētiā tradidit: ⁊ ipſis ceteris aplis qui apoſtoli illis ſeptuaginta diſcipulis tradiderūt: ex quibꝰ vnus erat ⁊ barnabas. Duos autem fuiſſe iacobos cōſtat. Unum hunc iuſtū qui de pinna tēpli deiectus fullōis vecte percuſſus eſt ⁊ morti traditus. Alius aūt eſt ille q̄ ab herode capite ceſus eſt. Huius ergo iuſti Jacobi etiam paulus meminit cum ſcribit. Alium aūt inquit apoſtolorum vidi neminem: niſi iacobum fratrez domini. In hoc ergo tempore etiam tatheus de quo ſupra memorauimus ſcđm dn̄i ꝑceptū ad regem abagarum miſſus ipſum quidē egretudine morbi corꝑalis abſoluit. Uniuerſam vero ciuitatem edeſſenorū xp̄o domino fidelium ſatis credulitate ſociauit. ita vt in hodiernū die ciuitas illa (quippe que ipſius domini ⁊ ſaluatoris meruit ſcripta ſuſcipere) velut ſpeciali quadam chriſto deuotione dicata ſit.

B Interea perſecutio prima aduerſus eccleſiā dei q̄ hieroſolymis facta eſt ſub primo martyre ſtephano oēs diſcipulos (exceptis duodecim) ꝑ vniuerſam iudeā ſamariāq; diſperſit ſeu potius: vt ſancta ſcriptura indicat diſſeminauit. Ex qbꝰ nōnulli ad fenicē: ⁊ vſq; ad cyprū

atq̄ anthiochiā deuenerūt qui gētib⁹ q̄=
dem credere myſterū fidei nondū aude
bant iudeis tamen predicabāt. Interea
ſaulus adhuc vaſtabat eccleſiam ingre=
diens domos ⁊ pertrahens viros ac mu
lieres tradebat in carcerē. Sꝫ philipp⁹
qui erat vnus de ſeptem cum Stepha=
no diaconus ordinatus deſcendit ſama
riā v̄tute dn̄i repletus ⁊ predicabat pri=
mus verbū dei ſamaritane gēti. In quo
tāta erat diuine gratie efficacia: vt etiā
ſimonem magus ſuis predicationibus
conſterneret: qui per idem tp̄is celebris
fame apud ſamaritanorum populos ha
bebatur: ita vt virtus dei magna eſſe pu
taretur. Sed his cum vidiſſet ſigna ⁊ mi
racula que a philippo per diuine gratie
poteſtatem fiebant obſtupefactus et ter
rit⁹ ceſſit: ⁊ credere ſe in chriſtū vſq̄ quo
etiam baptiſmum acciperet ſimulauit.
Quod reuera mirari dignuꝫ eſt hodieq̄
eodem ordine fieri ab his qui velut here
ditariā ab illo ſimulationē ſecte impuriſ
ſime ſuſceperūt. quiq̄ autoris ſui artib⁹
inſtituti eccleſiā fraude qualibet ingreſ=
ſi lauacrum furantur ⁊ ſancta noſtra ve
lut alicui⁹ morbi contagione cōmaculāt.
Serpit enim eorum venenatus ſermo ſi
cut lupus in gregibus ⁊ occultis verbo=
rū morſibus incautis letale v̄rus infun=
dit: donec noxias eoꝝ latebras diligētia
paſtoris inueſtigatas educat ad lucem.
Sicut ⁊ ipſe Simon petri ⁊ induſtria cō=
prehēſus penā quā merebatur expēdit.
C ¶ Verū per dies ſingulos augeſcē=
te p̄dicatione verbi diuini per dei ꝓuidē
tiam ex ethiopie regionibus adeſt qui=
dam regine gentis illi⁹ prepoſitus. Mo=
ris quippe eſt illi nationi etiā nūc a femi
nis regi) tanq̄ vota in hieroſolymis red
diturus. Huic philippus reſponſis ſan=
cti ſp̄us iuſſus. primo ex omnibus genti=
bus myſteriū fidei ⁊ ſacramenti ſi baptiſ=
mi tradit: ⁊ velut quaſdā eam deo primi
tias omnū conſecrat nationū. Hūc opi=
nio tenet ad patriā terrā regreſſum ſciē
tiam dei ſummi et ſalutarem dn̄i noſtri
preſcientiaꝫ indigenis gentib⁹ ſicut ſibi
tradita fuerat predicaſſe. In quo rebus
ipſis completa eſt per eū propheta que
dicit. ethiopia preueniet man⁹ ei⁹ deo.

Dum hec ita aguntur Paulus vas ele
ctionis non ex hominibus neq̄ per ho
minem ſed per reuelationem Jeſu chri=
ſti ⁊ dei patris qui eum ſuſcitauit a mor=
tuis in apoſtolatū vocatur celeſteꝫ ad ſe
voce delata.

¶ Cap. ij. qualiter tyberi⁹ de xp̄o edo
ctus eſt a pilato ⁊ commonitus.

INterea cū per
oēm iam locū de reſurrectio=
ne ⁊ mirabilibus dn̄i nr̄i ieſu
xp̄i: ⁊ de aſcēſione eius ad ce=
lū felix fama loqueret̄: ac per oīm aures
beati hui⁹ rumoris volueret̄ opinio ⁊ q̄m
antiqui rumoris erat apđ romanos vt ꝓ
uinciaruꝫ iudices ſi q̄d forte noui in his
quas regebāt ꝓuinciꝭ accidiſſet vl̄ p̄nci
pi vel ſenatui nūtiarēt: vti ne ex his q̄ ge
rebāt ignorare aliq̄d viderent̄. De reſur
rectiōe a mortuis dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri
ieſu chriſti que iam in omnem locum fue
rat ꝓuulgata. Pilatus tiberio p̄ncipi re
fert: ſed ⁊ de ceteris mirabilib⁹ eius. Et
vt poſt mortem cum ſurrexiſſet a quam=
plurimis iam deus eſſe crederetur. Ti=
berius que ꝯpererat: retulit ad ſenatū.
Senat⁹ aūt ſpreuiſſe dicit̄ ꝓ eo q̄ nō ſibi
prius hui⁹ rei iudiciū fuerit delatum ſed
autoritatem ſuam preuenerit vulgi ſen=
tentia. Lex em̄ erat antiquitus deſigna=
ta ne quis apud romanos deus habere
tur: niſi ſenatus decreto ⁊ ſn̄ia confirma
tus. Porro autem pro vero hoc erat q̄đ
agebatur. ne diuina virtus humanis pu
taretur aſſertoribus indigere. Cumq̄ ſe
cundū ea que ſupra diximus tenuiſſet ſe
natus. Tyberius tenuit ſententiam ſuā
ne quid aduerſum doctrinam chriſti cō=
trarium moliretur. Hec tertulianus vir
⁊ legum ⁊ inſtitutionum romanorum pe
ritiſſimus: ⁊ inter noſtros ſcriptores ad=
modum clarus in apologetico ſuo quem
aduerſum gentes pro noſtra fide ſcribit
hoc modo retulit: vt de origine inquit ali
quid retractemus eiuſmodi legū vetus
erat decretum: ne quis deus ab impera
tore cōſecraretur. niſi a ſenatu ꝓbat⁹ ſit
marcus emilius de deo ſuo alburno: fa=
cit ⁊ hoc ad cām noſtram q̄ apud vos hu
mano arbitratu diuinitas penſitatur.

Et niſi homini deus placuerit:deus non
erit. Hō iam deo propitius eſſe debebit.
Tiberius ergo cuiꝰ tpe nomē xp̄ianū in
ſeculū itrauit annūtiata ſibi ex ſyria pa
leſtinaq̄ que illic veritatem iſtius diuini
tatis reuelauerāt retulit ad ſenatū cum
prerogatiua ſuffragij ſui ſenatus q̄ non
añ ipſe ꝓbauerat reſpuit. Ceſar in ſnia
manſit comminatus periculū accuſatori
bus xp̄inoꝝ. hec tertulianus

¶ Cap. iij. quō in omnē mundū breui tpe
diffuſa. de xp̄o predicatio eſt. A

Uod pfecto
diuina ꝓuidētia ita tūc ce=
ſaris ſenſibꝰ ingeſſit: ⁊ abſq̄
vllo obſtaculo in ipſis dūta
rat initijs euāgelij ſermo vſ
q̄quaq̄ ꝑcurreret. Uñ ⁊ factū eſt vt repē
te quaſi celitus lumen oſtenſum aut ra=
dius quidem ſolis erumpens totum or=
bē claritate superni luminis illuſtraret:
vt compleretur illa prophetia que dixe=
rat: in omnez terram exiuit ſonus eorum
euāgeliſtarum (dumtaxat ⁊ aplo͂rum) et
in fines orbis terre verba eoruz. Ex quo
per oēs ciuitates ac vicos immēſe multi
tudine velut meſſium tēpore frumēta ad
areas: ita ad eccleſias populi congrega
bantur. Quicūq̄ illi a parētibꝰ tradite ſi
bi morbide ſuperſtitionis vinculis tene=
bantur ꝑ doctrinā xp̄i ſimul ⁊ ꝑ virtutuz
miracula q̄ fieri videbāt recepta veri dei
notitia tāq̄ a tyrānicis dn̄is liberati ad
vnū verum deū ⁊ dn̄m creatorēq̄ ſuū ve=
tuſti penitētes erroris. fideli cū confeſſio
ne veniebant.

B · ¶ Cum igitur paſſim iam per oēs
etiā gentiliū populos profuſius effunde=
ret diuina dignatio: primꝰ corneliꝰ apud
ceſareā paleſtine vrbē maximā cū oī do=
mo ſua ad fidē xp̄i petro miniſtrāte ꝑdu=
cit. Jam inde quāplurimi ⁊ alij ex genti
bus apud anthiochiā ad fidē veniūt: eo=
rū p̄dicatione pertracti: quos ꝓ ſeditiōe
aduerſus ſtephanum cōmota: diſſemina
tos eſſe ꝑ omnem locū ſuperius edocui=
mus. Per quos ⁊ apud anthiochiaz florē
tiſſima cōgregat eccleſia in qua erāt etiā
ꝓphetici ordinis viri q̄plurimi. cū q̄bus
⁊ barnabas ⁊ paulus. Quibꝰ oībus pari
ter in gr̄a dei ⁊ vnanimitate degētibus:
ibi p̄mum diſcipuli velut et perenni fon=
te ſumpto vocabulo: appellati ſunt xp̄ia=
ni. Quia tēpeſtate agabus q̄dā vnꝰ ex ijs
qui aderant ꝓphetis famā magnā futu
ram diuinis p̄ſagiebat oraculis. Paulus
vero ⁊ barnabas cuz miniſterio a fratri
bus collato qd̄ ſanctorū vſibus deſerui=
ret hieroſolymā deſignantur.

¶ Cap. iiij. queadmodū poſt tyberiū
gayus ceſar regez iudeorum ꝯſtituit
aggrippam. A

Inter ea tibe=
rius duobus ⁊ viginti circiter
annis ſui p̄ncipatꝰ ex actis vi
uendi finem fecit. Poſt quem
gayus imperium ſuſcepit: ⁊ continuo iu
deorum principatum tradididit agrip=
pe: ſimul et Philippo ac liſanie tetrar=
chias. cum quibus ⁊ paulopoſt herodi eā
dē pariter ꝯtulit. Jp̄m vero herodē q̄ ⁊ in
nece ioannis autor extiterat: ⁊ ī paſſione
dn̄i iterfuerat multis excruciatū modis
eterno dānat exilio. ſicut ioſephus in ijs
que ſupra inſeruimus ſcribit.

¶ Cap. v. qualiter filo pro iudeis ſu=
ſcepit legationem ad gayum.

Gaius tempori
bus Filo inſigniſſimꝰ ſcri=
ptoꝝ florebat qui nō ſoluz in
noſtra: veꝝ ⁊ in grecoꝝ ph̄ia
primus inter primos habebatur.

A ¶ Hic aūt genere quidē a ꝑauis he
breus. Apud alexādriā vero ī oībꝰ claris
⁊ nobilibꝰ viris clarior ac nobilior erat.
Jn diuinis autē legibꝰ ⁊ p̄rijs inſtitutis
quātꝰ qualiſue fuerit: ex ijs que nobis li
broꝝ ſuoꝝ tradidit monimentis oīnibꝰ
clarū eſt. Quis enim digne valeat expli=
care: quanta eius in liberalibus lr̄is fue
rit inſtitutio. Quanta in philoſophicis.
Quantuſq̄ maxime in platonicis et pi=
tagoricis fuerit diſciplinis: vtq̄ omnes
⁊ qui ſecum floruerant pene ⁊ qui preceſ
ſerant ſuperarit.

B ¶ Hic igitur ip̄e: temporibus gaij
quāta iudeis acciderint mala quinq̄ vo
luminibꝰ exponit. Sz ⁊ de eiuſdē gaij mē
tis inſania cōmemorat: ꝙ intantū ſuper

dic elatus ſit: vt deum ſe voluerit appel-
lari. In ipſis aūt vbi de iudeoꝝ cladibus
refert ſuā quoqꝫ legationē: quā pro cōtri
bulationib⁹ ſuis iudeis detulit ad vrbez
romā deſcribit. ⁊ ꝙ perorās apud gayū
ꝑ patrijs legib⁹: nihil ampli⁹ quam irri-
ſionē retulerit domum: imo ⁊ pene peri-
culū mortis incurrerit.

C ❡Sed ⁊ ioſephus meminit horum
in octauodecimo antiquitatū libro talia
quedā ſcribēs. Et quidē cū ſeditio apud
alexandriā fuiſſet exorta inter iudeos et
grecos terni ab vtriſqꝫ ptib⁹ legati mit-
tant ad gayū. In quib⁹ pro parte greco
rū: erat quidā legat⁹ appion noīe. Qui
cū in ceteris ꝙplurimis diſſimularet iu-
deos tū maxime ꝙ honorē ceſari nō defer
rēt: vt moris eſt facere oībus q romanis
faſcibus ſubiacent. Hi ergo aiebant ne-
qꝫ aras gayo: neqꝫ tēpla cōſtituūt: neqꝫ
alia huiuſcemodi in quib⁹ ei diuini hono
res a ꝓuincialibus deferuntur. Sed ſoli
ſunt qui neqꝫ ſtatuas ei decernant: neqꝫ
ſacramentū nomine eius obſeruēt. Cūqꝫ
hec et alia grauiora allegaret appion: ꝑ
que concitari crederet gayū. Filo q lega
tioni ꝑerat iudeoꝝ: vir in omnib⁹ magni
ficus: alexādri alabarche frater: philoſo
phie non ignarus. potētiſſime purgauit
obiecta. Sz abiecit eū gayus. ⁊ iubet illi-
co e cōſpectu ſuo abſcedere: dum iracun-
dia repletus ſecū ipſe rimat̄ qd in eos cō-
ferat mali. Egreſſus autez Filo cū iniu
ria: ait ad iudeos qui ſibi aſtabant. Bo-
no animo nos eſſe oportet quibus iratus
eſt gay⁹. quia neceſſe eſt adeſſe diuinum:
vbi humanū ceſſat auxiliū. Hec quid io
ſephus. Sz ⁊ idem Filo in ipſo libro quē
de ſua legatione cōſcripſit. ſigillatim de
omnib⁹ que a ſemet geſta ſunt refert. Ex
quibus illa ſola cōmorabo: que legentib⁹
euidenter in iudeos diuinā ꝓ piaculis q
aduerſum xp̄m auſi ſunt indicēt vltionē.

❡Cap. vj. quāta acciderit iudeis ma
la poſt irrogatam chriſto mortē. A.

PRimo quidez
tpibus tyberij refert i vrbe ro
ma Seiam quendam magni
apud imperatorem loci: vni-
uerſam eorum gentez: ſummo niſu inte-
rimere voluiſſe. In iudea aūt pilatuz ſub
quo in ſaluatorē facin⁹ admiſſum eſt dū
templum quod in hieroſolymis tunc ad-
huc manebat integrū ꝓphanare tētaret
maximis eos perturbatiōibus agitauiſ-
ſe. Sed ⁊ poſt tyberij occaſum refert ſuc-
ceſſorem eius cum ceteris quāplurimis
tum etiam iudeorum gēti acerbiſſimū ex
titiſſe: qđ preſto eſt etiā ex ipſius ſcripto-
ris ſermonibus diſcere. Multa quidem
erat inquit i gayo ingenij prauitas: que
erga omnes homines. tū precipue erga
iudeorū gentez ſeruebatur: ⁊ ſpeciali qua
dam ſeuitia loca eorum q in diuinis ha-
bēt ſupplicatiōibus cōſecrata incipiens
ab alexādria diripi ⁊ cōtra religionē mo
rēqꝫ gentis ꝓphanari iubet ſtatuis ſuis
⁊ ſignis atqꝫ imaginibus ea replēs. Tē-
plū quoqꝫ ſancte ciuitatis: quod ſolū ma
nebat totius ꝓphane ꝯtagionis intactū
⁊ a maioribus perdurauerat aſilum cō-
mutare in templū ꝓprij nominis auſus
ē: vt edes iouis nobiliſſimi noui dei gaij
vocaretur. Sed ⁊ alias innumeras cla
des. et vltra oēs tragicos luctus apud
alexādriā iudeis irrogatas eē ſub gayo
in ſcđo operis ſui de virtutibus libro vir
memoratus exequitur.

B ❡Hec non ⁊ ioſephus cōſona huic
de pilati temporibus ſcribens: ꝓ piacu-
lis ſaluatoris q vniuerſi gēti acciderint
mala: audi vt etiā ipſe in ſecūdo iudaici
belli defleat libro. Is autem ait qui miſ-
ſus eſt in iudeaz a Tyberio procurator
Pilatus: noctu velatas hieroſolymam
introferri imagines ceſaris iubet ac ſta-
tuit. Quod vbi dies exortus eſt magnam
perturbationem iudeorum populis exci
tauit ſtupentibus et perturbatis ad no
uam faciem rerum. Conijciebāt nāqꝫ ex
hoc q ſpernerent̄ ⁊ conculcarentur iā le
ges ſue ⁊ omnia inſtituta maiorum qui-
bus nihil tale haberi intra menia vrbis
illius fas erat. Sed hoc eſt nimirꝫ in quo
eos impie cōfeſſionis ſue velox vindicta
dānauit ꝓ eo qđ ſm euāgelij relationem
ſimul gens cōclamauit vniuerſa. non ha
bemus regem niſi ceſarem.

C ❡Tunc deinde idē ſcriptor aliā qꝫ
in eos delatā cōmemorat vltionez dicēs.
Poſt hoc autez etiā aliam eo accidit per

turbatio:pro eo quod ſacrum erariū (qḋ
apud eos patria lingua chorbonas ap=
pellatur) contra fas in vſus cōmunes pu
blici aqueduct⁹ ꝓrogari videret:q̄ a tre
cētis ſtadijs deducebat. Pro q̄ nimia in=
dignatiōe ppl'is cōmouebatur. Cūq̄ ad=
eſſet pilat⁹ hieroſolymis:audēt adire eū
⁊ clamoribus fatigare. Et ille q̄ preuide
rat ſeditionem futuram milites habitu
plebeio obtectis armis multitudini imi=
ſcuit:precepto eis dato:vti ne gladijs i ſe
dicioſos ſed fuſtib⁹ vterent̄. Igit̄ vbi tp̄s
fuit:ſigno de tribunalib⁹ dato:cedi pro=
ſternique ceperūt. Nonnulli verberantiū
vulneribus plurimi autem dum in fugā
conferti proruunt propria conſtipatione
perculſi perire. Reliqui ꝟo diſperſi ⁊ ſuo
rum funeribus deterriti vim laboris ſilē
tio repreſſere. Multas ꝑterea clades in
hieroſolymis eis obueniſſe dum nouis
ſemꝑ rebus ſeditioſius ſtudent idē ſcri=
ptor exponit:oſtendens quod ex admiſſi
ſacrilegij tempore:nunq̄ bella morteſq̄
ceſſarunt:vſq̄ quo vltimum et exiciabi=
le malum tēporibus veſpaſiani eos obſi
dioſe incluſit.

℄ Capitulū. vij. vt pilatus ſibi mortē
conſciuit.

IGitur iudeos ꝓ commiſſo
ſcelere vltio diuina dā
nabat. Sed ⁊ ipſe pila
tus q̄ in ſaluatorē ini=
qui iudicis tunc t⁹ offi=
cio eſt:iſdez tēporibus
gay:tantis ac talibus
malorum cladib⁹ cruciat⁹ eſt:vt ꝓpria ſe
manu trāſuerberans:nephariam vitā vi
abiecciſſe referat̄. Nec enim poterat tan=
ti piaculi miniſter īpunit⁹ euadere ſicut
in hiſtorijs grecoꝝ reperim⁹ eorum dū=
taxat qui olimpiadas ſcribūt ⁊ annales
rerū geſtarum libros ad poſteritatis me=
moriam condunt.

℄ Capitulū. viij. de fame temporib⁹
claudij.

ET enim gayo
quatuor annis nec integris
principatu miniſtrato clau=
dius imperator ſuccedit ſub
quo fames ſatis dira vniuerſum orbem
obtinuit. Hoc tamen ita futurum longe
ante noſtri prophetie predixerant. ſicut
in actibus apoſtolorum refertur agabū
quendam prophetam famē magnam fu
turam ſuper imperatore claudio denun
tiaſſe. Uerum lucas qui de agabo refert
coniungit etiam hoc:qḋ per paulū ⁊ bar
nabam:fratres qui erant antiochie ꝓui
ribus vnuſquiſq̄ ſumptum miſerint ſan
ctis habitātibus hieroſolymam:et poſt
hoc addit dicens.

℄ Cap. ix. de martyrio Iacobi apli.

IN illo autē
tp̄e ſine dubio tēp⁹ qḋ
ſub claudio fuit cū fa=
mes erat deſignās. mi
ſit inquit herodes rex
magn⁹ vt affligeret ali
quos de eccleſia:⁊ īter
fecit iacobuz fratrem ioannis gladio. De
hoc autē iacobo clemens alexandrinus
etiā quādam hiſtoriam dignaz memo=
ria in ſeptimo diſputationum ſuaꝝ libro
ſcribit:perlatam ad ſe vſq̄ ex traditione
maiorum. Quoniā quidē inquit et his q̄
obtulerat eum iudici ad martyrium iaco
bum ſcz mot⁹ etiā ipſe cōfeſſus eſt ſe eſſe
chriſtianum. ducti ſunt inquit ambo pa=
riter ad ſupplicium:⁊ cum ducerentur in
via rogauit iacobum dari ſibi remiſſio=
nem. at ille parūper deliberans:pax tibi
inquit:et oſculatus eſt eum:et ita ambo
ſimul capite plexi ſunt.

℄ Capitulū. x. vt agrippa ⁊ herodes
apoſtolos perſecuti diuinā continuo
ſenſerunt vindictam.

SEd tunc inquit vt ait
ſcriptura di
uina videns herodes quia de
iacobi nece gratum eſſet iu=
deis addidit adhuc et petruz
conicit in carcerem : ſine dubio ipſum
etiam punire volens : niſi diuinum af=
fuiſſet auxilium quo angelus nocte ei
aſſiſtens mirabiliter eum vinculorum ne
xibus abſoluit:⁊ ad miniſterium ꝑdica
tionis ire liberū iuſſit. ⁊ cū petro quidez
hec geſta ſunt. Regis vero facin⁹ in apo=
ſtolos perpetratū:dilationē non patitur

vltionis: ſed cōtinuo vindex adex diuini tus dextera. ſicut hiſtoria in aplo2ū acti bus conſcripta nos edocet. Cū inquit ceſareā deſcendiſſet herodes: ⁊ in die ſolē ni preclara veſte regia indutus p tribu nali concediſſet ac de ſublimi cōcionare tur ad populuʒ. cūq; populus acclama ret ei dei voces ⁊ nō hominis: ſtatim in quit percuſſit eum angelus domini: eo q̄ non dederit gloriam deo. Et ſcatens vermibus expirauit.

B ¶ Miraculo aūt dignum eſt tantā cōſonantiā ſcripturarū diuinarum cum hiſto2iographo gētis illius dep2ehendi: ipſe etenim ioſephus de eiſdē cōmemorās in nonodecimo libro antiq̄tatū iijs q̄bus infraſcriptum eſt. hec ſermonibꝰ refert. Tertiū inquit annū imperij totiꝰ iudee expleuerat: cū forte ceſareā q̄ p2ius pyrgoſtratonis vocabat̄ aduenit. Ubi cū in honorē ceſaris ſpectacula ciuibus ederet votiuo vt videbatur ſalutis ceſa ris die. Cunq; illuc totius prouincie viri honore ⁊ facultatibus p̄dicti cōueniſſent: ſcd'o ſpectaculo2ꝫ die indutus veſte fulgēti: ex auro argētoq; mirabiliter cōtexta incipiente die procedit ad theatrū vbi cum primos ſolis radios argentee veſtis gremio ſuſcepiſſet: repercuſſo ſplēdore: duplicatā ſpectantibus lucem fulgor metalli vibrantis effudit: vt intuētibus pſtringeret aciem terroris aſpectꝰ. Et per hoc plus aliquid de eo q̄ꝫ humane nature eſt cū artifex arrogātia mētiret̄. Illico adulātis vulgi concrepant voces: honorem ſonantes: ſed exitiū ferentes. Et hinc atq; illinc ab eis cōclamātibus deus cōpellatur: vtq; fieret p2opitꝰ ſuppliciter exorat̄: dicētibꝰ populis nūc vſq; vt hominē te timuimus: ſed ex hoc iam ſupra humanam te eſſe naturā fatemur. Sꝫ rex acclamatiōe ɔtra fas habitam nō repreſſit: nec impietatē illicite adulationis exhorruit: donec reſpiciēs paulopoſt imminētē atq; inſiſtentē capiti ſuo videret angelū: cūq; ſenſit cōtinuo exitij ſui miniſtrū: quē prius nouerat p2uiſorē bono2ꝫ. Et ecce repēte cruciatꝰ eſt ex dolore incredibili vētris atq; inflatione corripuit. Reſpiciensq; ad amicos: en inq̄t ille ego deꝰ veſter: ecce p2ellor ⁊ cōfeſtim deturbor ex vita. Quoniā quidē diuina virtus nuper collatas in me falſas arguit voces: ⁊ q̄ modo immortalis dicebat a vobis p̄ceps iā iāq; rapior in mortē. Sed ſuſcipiēda eſt ſnīa quā deꝰ ſtatuit. Nā ⁊ viximus haud cōtēnendi: ⁊ longeuitatē que beata putatur expleuimus. Et cū hoc dixiſſet vi doloris vehementius agitatus inſtanter ad palatiū reportatur. ¶ Cūq; diuulgatū eſſet euʒ p2ope diem moriturū: ingēs multitudo totius etatis ⁊ ſexus conueniens more patrio ſupra cilicia ſtrati: omnipotenti deo p regis incolumitate ſupplicabāt. Ciſ eūt domus regia planctibus ⁊ gemitibꝰ perſonabat. Cum interum rex ipſe in exceiſo ſolario recubans ⁊ deo2ſum reſpiciēs: ac pronos proſtratoſq; oēs cum flentibus p2euidens: nec ipe quidem tempe rabat a lachrymis. Uerū cōtinuis q̄nq; diebus ventris dolo2ibus cruciatus vitam violēter abrupit: q̄nquageſimū etatis ⁊ quartū agens annū. Regni vero ſeptimū. Quatuo2 ⁊ enim ſub gayo ceſare annis regnauerat. Philippi tetrarchiā tribus annis obtinens: quarto aūt etiā herodis ſibi adiungens tribus reliq̄s annis ſub claudio ceſare exactis. ¶ Cū in ceteris quamplurimis ioſephum: tuʒ in his tam integre diuine ſcripture concordare valde miratus ſuʒ. q̄ vero videtur in ſolo regis vocabulo variare. cum ⁊ tp̄s actus ⁊ rex eundē oſtēdat fuiſſe. poſſibile eſt ſicut in alijs q̄plurimis iudeo2ꝫ nominibus inuenimꝰ: etiā hunc duplici vocabulo nūcupatū. Quo2ꝫ altero lucas nū altero vſus ſit ioſephꝰ. Uerꝫ q̄m rurſum lucas in actibꝰ aplo2ꝫ introducit gamaheliū cū de apl'is in iudeo2ꝫ ɔſenſu deliberatio fieret hoc ipſo tp̄e dicentē: q2 ſurrexit theodas q̄dā dicēs ſe eſſe magnū quēdā. q̄ deſtructꝰ eſt. ⁊ oēs q̄ ſequebant̄ euʒ diſſoluti ſunt. Age etiam de hoc q̄d ioſephꝰ in hoc eodē libro ſcripſerit p2feramꝰ.

¶ Cap̄. xj. de theoda qui deprauauerat populum.

FAdo inquit iudeā p2curāte deceptor q̄dā magus theodas nomine p2ſuadet populi multitudinē

ſublatis ꝓpriis ſacultatibus vrbe exce=
dere ⁊ ripas iordanis fluminis obſide=
re. Dicebat autem ſe etiam ꝓphetã eſſe
⁊ poſſe verbi ſui precepto fluuij fluenta
dirimere et facilẽ ſectatoribus ſui flumi
nis tranſitum dare. Que cum diceret:
multos decepit. Fadus vero non in lon
gum vecordie eius indulſit. ſed emittit
equitũ turmã. que ex improuiſo irruens
ſuper eos: quamplurimos quidẽ pere=
mit: multos tamen ⁊ viuos cepit. Jpſius
autem theode caput deſectum hieroſo=
lymam reportauit.

Cap. xij. de Helena regina adyabenorum.

POſt hoc idẽ ſcriptor etiam de fa=
me que ſub claudio facta eſt
hoc modo memorat. Poſt idẽ
tẽpus inqt fames magna ob
ſederat etiam iudeam. Qua tempeſta=
te regina nomine helena multis pecu=
niis cõparatum frumentũ de egypto ⁊
hieroſolymã delatũ indigentibus mini
ſtrabant. Quid tã cõſonans tãꝗ cõcor=
dãs ꝗ̃ hec ſunt cũ illis q̃ in actibus apo
ſtoloꝝ ſcribunt vbi dr̃ q2 diſcipli q̃ erant
anthiochie: put potuit vnuſq̃ſq miſerũt
in miniſteriũ ſctis habitãtibus in iudea
deferẽdũ ꝑ manus Barnabe ⁊ pauli ac
ꝑ pſbyteros diſpẽſandũ. Helene do cu=
ius hiſtoriographus intulit mẽtionẽ: et
nũc extat ſepulchrũ nobile in portis hie=
roſolymoꝝ. Regnaſſe aũt apud adabe=
norum gentem refertur.

Cap. xiij. de Simone mago. B.

INterea cum fi
deles dñi ⁊ ſaluatoris nr̃i ie=
ſu xp̃i ꝑ oim creſceret mẽtes:
⁊ ꝑ dies ſingulos religiõis ꝓ
pagarẽtur argumẽta nequaꝗ̃ quieſcit
hoſtis ſalutis hũane: ſed vrbẽ maximã q̃
eſt caput oim ꝑuenit: ⁊ ſimonem illuc de
quo in ſupioribꝰ diximꝰ euocat cuiꝰ ne=
fariis artibus amminicula ipſe maiora
ſuppeditãs plurimos vrbis illiꝰ ciues in
erroris eiꝰ vincla coniecit. Deſignat hec
vir inſcriptoribꝰ nobilis non multo poſt
aplõꝝ tẽpus exortus iuſtinꝰ: de quo ſuis
in locis qd cõpetit aſſignabimꝰ. Hic igit

in apologetico quẽ ꝓ fide noſtra ad im=
peratorẽ antoniũ ſcripſit: de his hoc mõ
refert. Et poſt aſcenſionẽ inqt dñi ad ce
lũ inueſtigabãt demões quoſdã hoim q̃
dicerẽt ſe eſſe deos quos nos fugauimꝰ.
Simõ deniq quidã ſamaritanus de vi=
co q̃ dr̃ gyttho: ſub claudio ceſare magi=
cis artibꝰ ⁊ ope demonũ ſubleuatꝰ in vr=
be vr̃a q̃ regnũ olim tenet: ꝗ̃ plurimis ꝑ
fantaſias deceptis: deꝰ decretꝰ eſt: ⁊ ſimu
lachri apud vos quaſi deꝰ honore dona
tus eſt in flumine tyberis inter duos pon
tes collocati. Habetis et titulũ latinis li
teris ſcriptũ. Simoni deo ſancto: quẽ et
oẽs pene ſamarite: nõnulli etiam ex cete
ris gentibus tanꝗ̃ ſummũ deũ ⁊ adorãt
⁊ ꝯfitent. Sz ⁊ ſolẽnẽ quãdã erroris eiꝰ
ac deceptiõis comitẽ: q̃ prius in ꝓſtibulo
ſteterat apud Tyrum vrbem ſenicis: cũ
ipſo velut primam quandã mentẽ con=
ſecrauerunt. Hec quidem Juſtinus.

B Cõſona vera huic etiã hireneꝰ ſcri
bit in primo aduerſus hereſes libro. Jn
quo vel quis ipſe fuerit ſimon vel quam
impura eius opa atq doctrinã pleniꝰ re
fert. Que multũ ẽ vt his inſeramꝰ: cũ li=
ceat volẽtibus ea ſcire ꝑ ſingula: ex ipſis
ſupradicti hirenei libris: vel de hoc vel
ceteris autoribus diuerſaꝝ hereſeum: ⁊
de venenatis eoꝝ dogmatibus diligen=
tius noſcere. Caput igit totius prauita
tis ⁊ ꝑncipium oĩs hereſis a Simone ce
piſſe accepimus. Ex quo vſq in hodier=
nũ ſectatores eiꝰ ſimulantes adire ſe pu
riſſimã chriſtianorum philoſophiã: quã
videt apud oẽs ꝓ caſtitate vite ⁊ inſtitu
ti ſctitate mirabilẽ: ſupſtitiõis idoloꝝ ꝗ̃
deſerere vident: rurſum vinculis inectũt:
colẽtes ac venerãtes picturã ⁊ imaginẽ
ſimonis: ⁊ illius quem ⁊ ſceleris ac turpi
tudinis extitiſſe ſociã diximꝰ ſolẽnẽ. His
incẽſos odores offerunt his ſacrificia et
libamina impura delibãt. Sz coꝝ adhuc
nequiora ⁊ execrabiliora ꝯmittũt. Aiũt eñ
eſſe q̃dã apd ſe ineffabilia q̃ cũ primo qs
audierit mẽte excedat ⁊ eoꝝ q̃ſi virtute ꝑ
curſus velut attonitꝰ maneat ⁊ vſq ad
dementiã veniat. Que cũ ita ſint: aiũt im=
poſſibile eſſe. vl ſcripture ea tradi. vl ore
ac labiis ꝓferri: hec qui audit ꝓ venera
tione ita ſe habere rem credit.

C ¶ Porro autē vere illa huiuſcemodi ſunt q̄ ꝓ impuritate ⁊ obſcenitate ſui caſtis ⁊ pudicis auribꝰ execrabilia ⁊ penitus horreſcēda ducant̄. Quicq̄d em̄ illud eſt turpe ⁊ impurū qđ excogitari a quoq̄uā pōt ſōni hoc ipuriꝰ cē illo tradit̄ qđ indignatiſſime huiꝰ hereſis myſteriū tectum apđ ſe ſeruari pollicent̄ archanū. In felicibus per hec mulierculis ⁊ pctis (vt ait apl's) onerati detestabilr illudētes. Hūc igit̄ taliū malorū patrē ⁊ autorē per idē tempus ſimonem ex apparitorū ſuorū numero diabolus ſuſcitans ad vrbē maximam ire compulit romam vt vbi potētiſſimis athletis dn̄i ac ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i apoſtolis in hoc ipm ab eo ſubrogatis obſiſteret. Sed diuina virtꝰ ⁊ gratia in maximo p̄cipue certamine nunq̄ deferit ſuos. Que incēſaz maligni flāmā tota celeritate reſtringit ⁊ oēm altitudinē deſtruit extollentē ſe aduerſum ſciaz dei. Propter qđ neq̄ ſimon neq̄ aliꝰ q̄s cōgreſſus tunc aduerſus apoſtolos dn̄i potuit obtinere q2 veritatis lux ⁊ verbi diuini claritas que ob ſalutē hoim nuꝑ obfulſerat ꝑ apoſtolos ſuos totiꝰ mēdacij diſcuſſa caligine de humanis mētibꝰ ignorātie tenebras effugabat. Denique ſupradictꝰ magus veri luminis fulgore percuſſus cecitatem continuo male ſane mentis incurrit. Quippe qui iā prius in iudea ꝑ apoſtolum petrū de his qui gerebat ſceleribus confutatus tranſmarinā aggreſſus eſt fugam. ⁊ ab oriente ad occidentem vſq̄ pertendit nuſq̄ ſibi vitam niſi in fuge ſubſidio ſperās. His igit̄ vrbem romam ingreſſus vtens adminiculo aſſiſtentis ſibi ⁊ adherentis demoniace virtutis quam paredrum vocant breui tempore intantū malorū venit precipiciū vt ⁊ iam ſimulachri a ciuibus romanis tanq̄ deus honore potiretur.

¶ Capitulum. xiiij. de predicatione apoſtoli petri apud vrbem Romam.

SEd non in longū permanet fraude q̄ſita diuinitas cōtinuo nāq̄ in ipſis et claudij tēporibus clementia diuine ꝓuidentie probatiſſimum omnium apoſtolorū ⁊ maximū fidei magnificentia ⁊ virtutis merito primorū principem petrū ad vrbē romā velut aduerſum humani generis communē pernicē repugnaturū deducit ducē quēdā ⁊ magiſtrum militie ſue ſcientē diuina prelia gerere: et virtutum caſtra ductare. Iſte adueniens ex orientis partibus: vt celeſtis q̄dā negotiator marcimonia diuini luminis ſi quis velit cōparare paratus aduenit. ⁊ ſalutaris predicatiōis verbo primus in vrbe roma. euangelij ſui clauibus ianuam regni celeſtis aperuit.

¶ Cap̄. xv. de euangelio ſm Marcum.

TAbitur cum romane vrbi clarū verbi dei lumē fuiſſet exortum: ſimonis quidem tenebre cū ſuo autore restincte ſunt. Sermo aūt veritatis ⁊ lucis q̄ ꝑ petrū p̄dicabat̄ vniuerſoꝝ mētes placido illuſtrauit auditu: ita vt q̄tidie audictibꝰ eū nulla vnq̄ ſacietas fieret vñ neq̄ auditio eis ſola ſuffecit ſed Marcū diſcipulū eius oībꝰ precibus exorant. vti ea que verbo predicabat ad perpetuaz eoꝝ cōmotionē habendā ſcripture traderet: quo domi foriſq̄ in huiuſcemodi verbi meditatiōibꝰ ꝑmanerēt. Nec priꝰ ab obſecrādo deſiſtūt q̄ quod orauerāt impetrarent. Et hec fuit cauſa ſcribendi qđ ſm Marcū dicit̄ euāgeliū. Petrus vero vt ꝑ ſpm̄ ſanctū religioſe ſe ſpoliatum cōperit furto delectatus eſt. fidē eoꝝ per hec deuotionē cōſiderans: factūq̄ cōfirmauit ⁊ in perpetuū legendā ſcripturā eccleſijs tradidit. Clemēs diſputationū libro. Hec ita geſta eſſe deſcribit cuiq̄ ſimile dat teſtimoniū hierapolites epiſcopus nomine papias q̄ ⁊ hoc dicit q̄ Petrus in p̄ria epiſtola ſua quā de vrbe roma ſcribit meminerit marci. In qua tropice romam babyloniā nominauerit cū dicit ſalutat vos ea que in babylone electa eſt eccleſia ⁊ marcus filius meus.

¶ Cap̄. xvj. vt prius marcus ꝑ egyptum chriſti notitiam predicauit.

TAnc autē marcum tradūt primum ad egyptū perrexiſſe atq̄ inibi euāgelium: quod ipſe conſcripſe

rat predicaſſe: et ipſum primum eccle
ſiam apud alexandriam cōſtituiſſe. Tā
ta autem refertur multitudo credētiū vi
rorum ac mulierū primo ingreſſu exēplo
ſobrietatis ei⁹ ⁊ cōtinentie congregata:
vt etiā conuerſatio eorū qui ꝑ ipſum cre
diderāt ⁊ vita totius abſtinētie ac frugi
eorū ſobriaꝙ conuiuia librorum memo
rie mēdarētur a viro diſertiſſimo filone.
quem ſermo tenet temporibus claudij
imperatoris romā veniſſe ⁊ Petrū apo
ſtolum vidiſſe atꝙ eius adheſiſſe collo
quijs verbū dei predicātis. Qđ valde eſt
veriſimile q̄ ⁊ ſcripturam iſtā quā dixi
mus poſterioribus ab eo temporibus cō
ſtat compoſitā eſſe. In qua euidētiſſime
omnia eccleſie inſtituta complectit̄ que ⁊
tunc tradita ſunt ⁊ in hodiernum ſeruā
tur a nobis. Sed ⁊ abſtinentiū vitas eo
rum duntaxat qui nūc in eccleſijs ⁊ mo
naſterijs degunt deſcribit ad liquidum.
Unde plane manifeſtiſſime ꝓditur non
ſolum ſciens que noſtra ſunt ſ; ⁊ ample
ctens. Quippe qui diuinis laudibus ex
tulit ſui temporis apoſtolicos viros ex he
breorū quantū intelligi datur precipue
genere credentes. q̄m q̄dem conſtat qđ
hic ſub apoſtolis ex iſraelitis credebāt.
Iudaicis adhuc inſtitutiōib⁹ ⁊ legis ob
ſeruationibus inherebant.

¶ Cap. xvij. qlia de abſtinētib⁹ apud egyptum filo ſcribit.

Hic igitur deſcri
bēs hec in libello quem de vi
ta theorica vel ſupplicū arti
culauit nihil oīno vel de pro
prio vel extrinſecus addidit. ſ; prio oīm
viros ipſos cultores ⁊ feminas cū ipſis
ait cultrices appellari.

A ¶ Cauſam ꝟo huius vocabuli vel ex
eo ductā ꝙ ꝯuenientiū ad ſe atas tāꝙ ru
des ⁊ agreſtes excolerēt vel ꝙ erga dei
cultum pura et integra conſcientia per
durarent quod nomen ſiue ipſe īpoſuit
primus illis ex ipſorum actibus colligēs
ſiue vero ne iniquus ita appellabant̄ q̄
ſecūdū euāgeliū viuebāt anteꝙ chriſtia
norum appellatio per omnem locum dif
funderetur intereſt dūmodo ex ipſis re
bus nomen ad quos pertineat compro
betur. Dixit ergo primo omniū ꝙ renun
tient cunctis facultatibus ſuis qui ſe ad
huiuſcemodi philoſophiā dederint ⁊ bo
nis ſuis q̄bus intereſt cedant. Cū dein
de ꝙ oēs vite ſollicitudines ꝓcul abijciāt
et extra vrbem egreſſi in ortulis vel exi
guis quibuſꝙ agellulis degant: refugiē
tes imparis propoſiti cōſortia ⁊ vite diſ
ſimilis contubernia. Sciētes impedimē
to eſſe hec arduū volētibus iter virtutis
incedere. Tali quippe ordine calore fi
dei incitati hi qui primitus credebāt vi
tā duxiſſe memorant̄ ſicut euidēter i acti
bus apl'orū legimus ſcriptū ꝙ oēs q̄ cre
debāt ſub apoſtolis poſſeſſiões ſuas ⁊ ꝓ
dia vendētes ꝓtia ponebāt ante pedes
apoſtolorū ⁊ diuidebant̄ vnicuiꝙ prout
opus erat ita vt non eſſet quiſꝙ in eis
egens. ¶ Quia ergo ⁊ hic ſimilia ſcribit
geri ab his qui apud alexandriā crede
bant ſicut illi qui in hieroſolymis ante
crediderāt certum eſt ꝙ idem actus ea
demꝙ inſtitutio eandem ſine dubio ⁊ re
ligionis fidem deſignet. ¶ Deniꝙ libro
ipſi de quo ſupradiximus tale initiū de
dit. In multis eſt inquit orbis terre par
tibus hoc genus hominum. Oportebat
naꝙ hui⁹ ꝑfecti boni participē fieri oēm
gratiam oēmꝙ barbariē. In egypto tñ
maior eſt copia ꝑ ſingula queꝙ territo
ria precipue autē circa alexandriā. Nā
optimus quiſꝙ ex omnibus locis velut
ad vberis patrie glebam feſtinus occur
rit colonus. Regio quedam eſt philoſo
phie magiſꝙ frugib⁹ oportuna ſupra lo
cum cui ZIarie nomen eſt ſita. colliculis
quibuſdam molliter et clementer erecta
ad munimentum ſimulatꝙ aeris tempe
riem commoda.

B ¶ Poſt hoc deſcriptis eorum habi
taculis vt ſe habeat ſingulorum quali
tas et ſitus etiam de eccleſijs que apud
eos ſunt ita dicit. Eſt aūt inquit in ſingu
lis locis conſecrata orationis dom⁹ que
appellatur ſemnion vel monaſteriū. Sē
mon autem in noſtra lingua ſignificare
poteſt honeſtorum conuenticulum. In
qđ ſe ſedentes inquit honeſta ⁊ caſta vi
te myſteria celebrāt nihil illuc prius qđ
ad cibum potūꝙ pertinet inferētes vel
ad reliqua humani corporis myſteria.

Sed tãtum legis libros ⁊ volumina pro=
phetarum hymnos quoqꝫ in deum cete=
raqꝫ his ſimilia. In quorum diſciplinis
atqꝫ exercitijs inſtituti ad perfectã bea=
tamqꝫ vitam ſtudijs iugibus coaleſcãt.
¶ Et poſt aliquanta iterũ dicit. Ab ortu
aũt diei vſqꝫ ad veſperã omne eis ſpatiũ
in ſtudiorum exercitijs ducitur quibus
ad diuinã philſophiam per ſacras lite=
ras imbuunť patruꝫ leges in allegoricã
intelligentiam deducentes. Quoniã qui=
dẽ formas eſſe et imagines ea que in le=
gis litera ſcripta ſunt opinãtur latentis
intrinſecus profundi cuiuſdam diuiniqꝫ
miſterij: habent autem etiaꝫ diſputatio
nes, quaſdam ⁊ interpretatiões veterũ
virorum qui ⁊ autores ipſius hereſeos
extiterunt: quos eis allegorice ac figura
lis intelligentie normã quãpluribus ſcri
ptorũ ſuorũ conſtant traddiſſe monimẽ=
tis. Quorũ illi velut itineris ſui ducum
et autorum inſtituta pariter ſequuntur
et morum. Hec autem dixiſſe hũc virum
certum eſt. De euangelicis atqꝫ apoſtoli
cis libris in quibꝰ quomodo lex ⁊ ꝓphe=
tia ſpiritualiter intelligi debeat edoceť.
Poſt pauca rurſum etiam de eo qđ pſal
mos faciant nouos ita ſcribit. Itaqꝫ non
ſolum ſubtilius intelligunt hymnos ve=
terum ſed ⁊ ipſi faciunt nouos in deum.
Omnibus eos ⁊ meritis ⁊ ſonis honeſta
ſatis ⁊ ſuaui cõpage modulãtes. Multa
quidem ⁊ alia in eodem libro enumerat
que a noſtris vel in eccleſia vel in mona
ſterijs exercentur. ¶ Sed ꝓperandũ no
bis eſt ex omnibus dicere que eccleſia=
ſticã ꝓprie continent formam: ex quibus
citius manifeſtum eſſe debeat ad eccle=
ſiã pertinere que ſcripta ſunt Ait ergo.
Continentiam vero velut fundamentuꝫ
quoddam primo in anima collocãt: ⁊ ita
demũ reliquas ſuper hãc pergunt edifi=
care virtutes. Cibũ potũqꝫ nullus eorũ
capitante ſolis occaſum. Uidelicet tem=
pus lucis cum philoſophie ſtudijs: curã
vero corporis cum nocte ſociantes. Nõ=
nulli aũt etiã poſt triduum in cõmunio=
nem veniunt cibi. Quos ſcꝫ edatior ſtu=
diorũ fames perurget. Iã vero hi qui eru=
ditionibus ſapiẽtie ⁊ in profundiore in=
telligẽtia ſacrorũ voluminum nõ ſeruã=
tur tanqꝫ copioſis dapibus inhiãtes ex=
pleri nequeũt: ⁊ cõtuẽdo acrius inflam
mantur: ita vt nec quarto iam nec quinto
ſed ſexto demũ die non tã deſideratum qꝫ
neceſſariũ corpori indulgeant cibum.
¶ Hec filonem de noſtrorũ inſtitu=
tis referre quis poteſt dubitare quod ſi
cui adhuc videtur ambiguum adhibebi
mus etiam alia eius dicta: que nulli om=
nimo niſi noſtris tantummodo conueni=
re etiam infideliſſimus quiſqꝫ fatebitur.
Ait ergo. Cũ viris aũt quos dicimꝰ ſunt
⁊ femine in quibus plures iam grãdeue
ſunt virgines integritatẽ caſti corporis
non neceſſitate aliqua ſed deuotione ſer
uantes: dum ſapientie ſtudijs ſemel ge=
ſtiunt non ſolum animo ſed et corpore cõ
ſecrare indignum ducentes libidini mã
cipare vas ad capiandam ſapientiã pre
paratum: et edere mortalẽ partuꝫ eas
a quibus diuini verbi concubitus ſacro=
ſanctꝰ ⁊ immortalis expectať: ex quo po=
ſteritas relinquatur nequaqꝫ corruptele
mortalitatis obnoxia: qꝫ ſi adhuc parum
videtur iſtud audi quod poſt aliquanta
ſcribit. Tractatus autem ſacrorum in=
quit voluminum huiuſmodi habent: vt
magis allegoricis opinionibus vtantur.
Quoniam quidem omnis lex viris iſtis
videtur animali eſſe ſimilis qđ corpus
quidem habeat ipſam literam ⁊ ea que
ſecundum literam diſignantur. Animã
vero occultum in literam ſpiritualem ⁊
inuiſibilem ſenſum: quem illi ab auto=
ribus ſuis edocti ſublimius et nobilius
velut inſpicientes per ſpeculum contem=
plantur ex ipſis etiam nominibus ad=
mirandas quaſdaꝫ ſpecies intelligentie
proferentes. Quid autẽ addere his opꝰ
eſt etiam de conuentibus eorum que cõ
ſcribit: ⁊ vt ſeorſum quidam viri ſeorſum
etiam in eiſdeꝫ locis femine congregẽtur
⁊ vt vigilias ſicut apud nos fieri mos
eſt peragant ⁊ maxime diebus illis cum
paſſionis dominice ſolennitas celebra=
tur: cum in ieiunijs pernoctare et lectio=
nibus ſanctis auditũ prebere conſueui=
mus. Que omnia ſupradictus vir eo or=
dine eadẽqꝫ conſequentia qua apud nos
geruntur expreſſit. Et vt vnus ex omni=
bus ꝯſurgẽs in medio: pſalmũ honeſtis

modulis concinat: vt q̃ precinenti ei vnū verſiculū oīs multitudo reſpondeat atq; in ipſis diebus in terra recumbentes ſicut antiqui moris fuiſſe d:: vinum quidē nemo omnino vt ipſe ait. nec guſtu quidē contingat: ſed nec qualibet carnem. Tm̄ aūt aqua ſit eis poculū: ⁊ panis cū ſale vel yſopo cib⁹. Addit adhuc his quomodo ſacerdotes ⁊ miniſtri exhibeāt officia ſua: vel que ſit ſupra oīa epiſcopalis apicis ſedes. Que cuncta ſi quis pleni⁹ vult ⁊ exploratius dicere: oſtendimus ex quo iſta fonte debeat haurire. In quibus ſupradictus vir eccleſiaſtice inſtitutionis initia ⁊ originem apoſtolice atq; euangelice traditionis intexuit. Eſt autē idē filo affluentiſſim⁹ quidē in eloquiis in ſenſibus autē profundiſſimus ⁊ interpretatione atq; intelligentia diuinarum ſcripturarum ſubtiliſſimus. Copioſe inuenies et copioſius eloquens Multa deniq; diuini nobis etiam ipſe ingenij ſui monimenta dereliquit.

¶ Capitulum. xviij. quanti ad nos filiolis peruenerint libri.

PRimo qui per ordinem ī geneſim ſcripſit libros quos articulauit ſacre legis explanatio figuralis. Tū deinde ⁊ alios cōtinentes ſparſim de diuerſis capitulis qōnes in qbus que requiri debeant ⁊ proponit et ſoluit. Quas qōnes ⁊ abſolutiones de geneſi ⁊ exodo articulauit. Sunt ⁊ alij eius libri qui ſuperſcribuntur propoſitionum qui ſunt dei agricultura duo. ⁊ de temulentia duo. Sed ⁊ alij quāplurimi extāt eius libri diuerſis vocabulis annotati. Sicut eſt que ſint pro quibus mēs debet orare deum ⁊ de confuſione linguarū. De natura ⁊ inuentione de his congregari debeant ad erudiendum. Et quis ſit qui heres ſit diuinorum. que ſit equalium ⁊ inequaliū diuiſio. Itē de tribus virtutibus quas deſcripſit cum ceteris moyſes. Item de his quorum in ſcripturis nomina commutata ſunt: ⁊ quib⁹ ex cauſis cōmutata ſint. In quibus refert ſcripſiſſe etiā de teſtamentis primum ⁊ ſecundū. Eſt autem et alius eius liber de captiuitate: ⁊ de vita ſapientis: ci⁹ qui ſecundū iuſtitiā perfectam ⁊ leges naturales cōſummat⁹ eſt. De gigantibus de eo ꝙ incōuertibile ſit quod diuinum eſt. De moyſi vita. lib. v. De eo ꝙ a deo ſint ſomnia. Hec pene oīa in geneſi ſcripſit. Sed ⁊ in exodum queſtionum ⁊ abſolutionum libri. v. De tabernaculo. De decē verbis legis. de his que inferūtur ſub ſpecie decalogi. Et de aīalibus q̃ ſacrificijs deputata ſunt. Et que ſunt ſpecies ſacrificiorum. Que ſunt propoſita in lege bonis premia et malis maledicta. Tuꝫ preterea ſingulares ei⁹ libri. De prouidentia. De iudeis apologeticus liber hoc eſt de vita vrbana ⁊ ad alexandrum dicentem rationem habere muta animalia. De eo ꝙ ſeruus ſit oīs q̃ peccat. Itē alius de eo ꝙ liber ſit oīs q̃ bonis ſtudijs opera ꝑbet. De vita theorica vel ſupplicium in quo ⁊ de apoſtolicis viris eſſe que ſcripta ſunt ſupra edocuimus. Sed ⁊ interpretatiōes nominū hebraicorū que ſunt in lege ⁊ prophetis.

B ¶ Hic tēporibus gaij imꝑatoris romam profectus cum de impietate atq; impuritate gaij quāplurima ſcripſiſſet que ꝑ ironiā de virtutibus articulauit: et ea ſenatui recitaſſet tanta dr̄ admiratione habit⁹ vt in bibliotheca digna ei⁹ ſcripta decernerentur. ¶ Uerum ꝑ idez tps paulo aplo ad hierlm in circuitu et vſq; ad illiricū predicationē verbi dn̄ici miniſtrāte. Claudius imperator iudeos vrbe depellit. Tunc aquila ⁊ priſca cum ceteris iudeis expulſi aſiā veniunt: ibiq; coherent apoſtolorū primum eccleſie inhibi fundamēta iacienti: ſicut edocet liber de actibus apoſtolorum cōſcriptus.

¶ Capitulum. xix. cuiuſmodi clade compreſſerint iudeos ipſo die paſchali.

CLaudio vero adhuc in imperio perdurante in ipſa ſolennitate paſche tanta iudeis perturbatio et veſtitas hieroſolymis accidit ex ſeditione commota vt illi ſoli q̃ in foribus templi conſtipatione populi necati ſunt tria milia iudeorum numerarentur: ⁊ cōuer

ſus eſt dies feſtus eorum in luctū. Sed ⁊
alia quāplurima iudeis mala irrogata io=
ſephus per hec verba deſignat.

¶ Capitulū.xx. qualia etiam ſub nerone
hieroſolymis geſta ſunt.

CLaudius inqt
agrippā filiū agrippe iudeo=
rum regem cōſtituit. Felicem
vero totius prouincie ſama=
rie quoqȝ ⁊ galilee ⁊ regiōis que ē trāſ=
iordanam procuratorem miſit. Et poſt
pauca addit etiā hoc. Inflammatur aūt
⁊ ſeditio acerbiſſima a pontificibus ad=
uerſum ſacerdotes et primos plebis hie
roſolymoꝝ: quorum ſinguli cōquirentes
ſibimet perditorum iuuenum et nouis
reb⁹ gaudentium manum duces ſemet=
ipſos ꝓprie factiōis inſtituebāt. Qui cō=
fligētes adinuicē primo ɔuitijs laceſſere
tum deinde et ſaxis inuicē ſternere: nec
quiſq̄ erat qui coherceret ſed agebātur
omnia tanq̄ in vrbe non habente recto=
rem. Igitur pōtifices in tanta venere ꝓ
teruitam vt ſeruis ſuis ad areas miſſis
inuaderent decimas que ſacerdotib⁹ de
bebantur. Et accidebat vt nōnulli ex mi
noribus ſacerdotibus quorum alimonie
vi fuerāt direpte inedia deperirēt. Ita
ſeditionum violenta: ius faſq̄ cōfunde=
rat. Item poſt pauca ſubiungit etiā hoc.
Nonnunq̄ autē etiam in medis ciuita=
te occurrētes ſibi trucidabāt. Precipue
in diebus feſtis ſicarij plebibus admix=
ti occultatis pugionibus oberrantes vt
quiſquis deſignatus eis comin⁹ incide=
rat perimebant. Et arte nefaria cum cor
ruiſſet is quē occulto vulnere strauerat
tum idem ipſi percuſſores velut indigna
ri ſe ſimulabant aduerſus eos q̄ hoc in
media vrbe committerēt: atq̄ hoc modo
occulta eorum facinora permanebant. ⁊
primo olim ab his ionathas pontifex in=
terficitur: poſt illum quamplurimi iugu
lantur ita vt iā ipſis mortibus eſſet gra=
uior metus mortis: dum vnuſquiſq̄ qua
ſi in procinctu ſemper poſitus per momē
ta ſingula ſperaret īterfici. Poſt hoc aūt
interiectis quibuſdam addit etiam hoc.

¶ Cap.xxi. de egyptio cuius actus apo=
ſtolorum faciunt mentionem.

GRauius vero
omni hac vaſtatione afflixit
iudeos egyptius quidam fal
ſus propheta: Qui cū veniſ=
ſet ad iudeam homo magus: fidē ſibi ꝓ
phete magica arte conſciuit: ⁊ continuo
triginta milia virorum cōgregans ⁊ du=
ctans eos ꝑ deſertū peruenit cum ipſis
in mōtem qui vocatur oliueti. parat⁹ in=
de irruere hieroſolyme ⁊ vi ac poteſtate
vrbem tenere: ſimulq̄ romanorū pſidia
ac plebē tyrannidi ſue ſubiugare fret⁹ ꝑ
oīa his quos ſecū eduxerat ſatellitibus.
Sed conatus eius p̄uenit felix ɔteſtimq̄
cū armatis obuiam ꝓgens ſecum etiā
plebe reliqua conſpirante cōgreſſiōe fa=
cta egyptium quidem cum paucis in fu=
gam vertit. Peremptis vero alijs etiā ca=
ptis temere cepta facile reſtrinxit. Hec i
ſecundo hiſtoriarum libro ioſephus re=
fert. Opere precium tamē eſt hec que de
egyptio ſcribit cum illis que in apoſtolo=
rum actib⁹ deſignata ſunt comparare:
vbi ſub felice tribunus qui in hieroſoly=
mis erat ad paulū in quē fuerat commo=
ta ſeditio dixit: Nonne tu es egyptius il
le qui ante hos dies concitaueras ppl'm
⁊ eduxeras in deſertū ad quatuor milia
homines ſicariorū. Sȝ ſufficiāt iſta de felice.

¶ Capitulum.xxij. quemadmodū de iu
dea paulus Romam miſſus in vinculis
omni culpa liberatus ſit.

INterea clau=
dio treſdecim annis et octo
menſibus romanorū impe
rio pfuncto nero ſuſcepit pn
cipatū. A quo feſtus mittitur in iudeam
ſuccedere felici. Apud quem cauſa dicta
paul⁹ vinctus mittitur romā ariſtarco
ſecū comitāte (quem conſequēter in epi=
ſtolis ſuis concaptiuum appellat). Se=
det et luca qui et actus eius ceterorūq̄
apoſtolorū deſcribit ſed precipue pauli
de quo etiam hoc in fine ſignauit q̄ bien
nio in vrbe roma poſitus verbū dei pre=
dicabat nemine prohibente. Quē tamē
affuiſſe ſibi et defendiſſe ſe apud neronē
et rurſum ꝑfectum eſſe ad predicatiōis
officium ſermo confirmat. Et poſt hoc de

nno rediſſe ad ſupradictam vrbem vbi ⁊
martyrio cõſummatus eſt:tunc cũ in vin
culis poſitus ſecundam ad thimotheum
ſcribebat epiſtolam. In qua et de prima
ſua defenſiõe ⁊ de preſenti ſimul indicat
paſſione. Suſcipe ergo de his ſingulis te
ſtimonia. In prima (inquit ipſe paulus)
mea defenſiõe nemo mihi affuit: ſed oẽs
me dereliquerũt:non illis imputetᷓ. Do=
minus enim aſtitit mihi ⁊ cõfortauit me
vt per me predicatio compleretur: ⁊ au=
diant omnes gẽtes: quia liberatus ſum
de ore leonis. Manifeſtiſſime per hec de=
ſignat:quia primo quidem vt per ipſum
cepta predicatio compleretur: liberatꝰ
eſt de ore leonis. Neronẽ ſcȝ in leone pro
crudelitate ſignificans. Tum deinde in
cõſequentibus edicit ⁊ dicit. Liberauit
me dominus de ore leonis. Preuidebat
enim in ſpiritu conſummationem ſuam
propter quod ⁊ dixit:quia ⁊ liberatꝰ ſum
de ore leonis:⁊ iterum liberauit me dñs
ab omni opere malo ⁊ ſaluũ faciet in re=
gnum ſuum celeſte. Significans per hoc
ꝙ eſſet confeſtim martyrio coronandus.
De quo tamen euidentius in eadeȝ epi=
ſtola dicit ſcribens. Ego enim iniquitaȝ
immolor:⁊ tempus regreſſionis mee in=
ſtat. Hec autẽ dicta ſunt a nobis vt oſtẽ
deremus quia non eo tempore quo pau
li actus in vrbe roma cõcluſit lucas mar
tyrio perfunctus eſt paulus. Potuit eñ
fieri vt in initijs adhuc lenior eſſet nero:
⁊ defenſionem pauli pro noſtra dogma=
te non aſpernanter acceperit. Proceſſu
vero tpis cum ceteris malis aucta ſit eiꝰ
etiam in apoſtolos os ſeuitie rabies.

¶ Capitu.xxiij. quomodo ſit paſſus ia
cobus ꝗ frater domini eſt dictus. A

Sit̃ iudei poſt
ea ꝙ paulus ad ceſarẽ quem
appellauerat a feſto trãſmiſ=
ſus eſt: ⁊ fruſtratas inſidias
quas ei intenderãt vidẽt in iacobũ fra=
trem dñi immanitatem nequitie ſue ver
tũt cui epiſcopalia in hieroſolymis dela
ta ab aplis fuerat ſedes quẽ hoc modo
adorata ſunt:productũ in me-|diũ abnega
re eum fidẽ chriſti corã omni populo ex=
petunt. At ille citra omniũ opinionẽ vo=
ce ſatis libera ⁊ multo maiore quã vel=
lẽt coram vniuerſo populo cũ omni fidu=
cia profitetur filiũ eſſe dei ſaluatorẽ ⁊ do
minũ noſtrum ieſum chriſtum. Tum illi
nõ ferentes tam graue ⁊ tã liberum te=
ſtimonium viri:pro eo maxime qꝺ iuſtiſ=
ſimus apud oẽs habebatur ob religioſe
⁊ continẽtiſſime vite merita in necẽ eius
vertuntᷓ fauente ſibi occaſione temporis
ex morte rectoris. Cõtingit enim feſtum
per idẽ tempus obire apud iudeã:⁊ ſine
rectore ac principe eſſe prouinciam. Nã
mortis iacobi modus iam quidem ⁊ in
ſuperioribus a nobis clementis ſermoni
bus indicatus eſt:cum de prima templi
eum precipitatum ⁊ fullonis percuſſum
vecte deſcripſit. Exploratius tamen de
eo egeſippꝰ ꝗ poſt ipſas ſtatim primas
apoſtolorum ſucceſſiones fuit in commẽ
tariolum ſuorum libro his verbis refert.
Suſcepit inquit eccleſiam cum apoſto=
lis frater domini iacobus qui ab oĩbus
cognominatus eſt iuſtus:ab ipſis domi=
ni temporibus perdurans vſqꝫ ad nos.
Et multi quidem iacobi vocati ſunt. Sȝ
hic ex vtero matris ſue ſanctꝰ fuit: vinũ
⁊ ſiceram non bibit:ſed neqꝫ animal mã=
ducauit. Ferrum in caput eius non aſcẽ
dit:oleo non eſt perunctus balneis non
eſt vſus. Huic ſoli licebat intrare in ſan=
cta ſanctorum. Neqꝫ enim laneo vteba=
tur indumento:ſed tantum ſindone. So=
lus ingrediebatur templum ⁊ iacebat ſu
per genua ſua orans ꝓ populi indulgẽ=
tia:ita vt orãdo callos faceret in genibꝰ
admodum cameli ſemper genua flecten
do:nec vnqꝫ ab oratione ceſſando. Itaqꝫ
pro incredibili hac continentia ⁊ ſumma
iuſtitia appellatꝰ eſt iuſtus:⁊ oblias qꝺ
eſt interpretatum monimẽtum populi et
iuſtitia ſicut ⁊ prophete indicarũt de eo.
B ¶ Quidam ergo de ſeptem hereſi=
bus que erãt in populo de quibus ſupe
rius ſcripſimus interrogabant eũ qꝺ eſ
ſet hoſtium ieſu. At ille dicebat hunc eſ=
ſe ſaluatorem. Ex quibus aliquanti cre=
diderunt quia ieſus eſt chriſtus. Ille au
tem hereſes quas ſupradiximus nõ cre
diderunt neqꝫ ſurrexiſſe eum:neqꝫ ventu
rum vt retribuat vnicuiqꝫ ſecundũ ope
ra ſua. Qui vero crediderint per iacobũ

crediderunt. In quibus cum multi etiã
ex principibus credidiſſent: perturbatio
erat iudeorum ⁊ ſcribarum ac phariſeo
rum dicentium nihil iam ſupereſt quin
oĩs populus credat in ieſum qḋ ipſe ſit
chriſtus. Cõuenientes igitur ad iacobũ
dicebãt ei. Oramus te vt reuoces popu=
lum. quia ecce errat in ieſum putans ꝙ
ipſe ſit chriſtus. Deprecamur ergo te vt
ſuadeas omnibus conuenientibꝰ in die
paſche de ieſu. Tibi enim omnes obtem
peramus: ⁊ de te tam nos ꝙ̃ populus te
ſtimonium inferimus. quia iuſtus es et
perſonam nullius accipis. Tu ergo ſua
de populo de ieſu ne erret: quia omnes
tibi obedimus. Aſcẽde itaqꝫ in excelſum
locum pinne templi. vt in edito poſitus
appareas omnibꝰ. ⁊ verba tua audian=
tur a cunctis qꝛ in die paſche conuenit
nõ ſolum iudeorũ: ſed ⁊ gentilium multi=
tudo. Statuerunt igiť ſupradicte ſcribe
⁊ phariſei iacobum ſupra pinnam tẽpli:
⁊ voce magna clamantes ad eum dicũt.
Uirorum iuſtiſſime cui omnes obtempe
rare debemus. quoniam populus erat
poſt ieſum qui crucifixus eſt: enũtia no=
bis ꝙ ſit hoſtium ieſu. Tum iacobus ad
eos ingenti voce reſpondit. Quid me in
terrogatis de filio hominis. Ecce ipſe ſe
det in celo a dextris ſumme virtutis et
ipſe venturus eſt in nubibus celi. Cũqꝫ
hac reſpõſione ⁊ teſtimonio iacobi mul=
tis ſatiſfactum eſſet ⁊ libenter audiſſent
que iacobus cõteſtatus eſt. ceperũt glo=
rificare deũ ⁊ dicere: o ſanna filio dauid.
Tunc rurſum ſcribe ⁊ phariſei ceperũt
adinuicem dicere. Malefecimus tale te=
ſtimonium preſtare de ieſu. Sed aſcẽda=
mus ⁊ precipitemus eũ deorſum: vt cete
ri terreantur et non credant ei. Simul
⁊ voce magna clamauerunt dicentes. O
o. ⁊ iuſtus errauit. ⁊ compleuerunt ſcri=
pturã que in Eſaia ſcripta eſt dicentẽ.
Auferamus iuſtum: quoniã inutilis no
bis eſt. propterea fructum operum ſuo=
rum manducabunt. Aſcẽderunt ergo et
precipitauerunt eum ⁊ dicebant adinui
cem Lapidemus iacobũ iuſtum. Et ce=
perunt eum vrgere lapidibus. Qui de=
iectus non ſolum mori nõ potuit. ſed cõ=
uerſus ſuper genua ſua procumbens di
cebat. Rogo te dñe deus pater remitte
eis peccatum non enim ſciunt quid fa=
ciunt. Cumqꝫ eũ talia orantem deſuper
lapidibus purgerent vnus ex ſacerdoti
bus de filiis rechab: filii rechabim (de q=
bus proteſtatur Hieremias propheta)
exclamauit dicens. Parcite queſo quid
facitis. Pro vobis orat iuſtus hic quem
lapidatis. Tunc vnus ex ipſis fullo arre
pto fuſte: in quo res exprimere ſolent: ce
rebro eius illiſit. Et tali martyrio con=
ſummatus eſt ac ſepultus in eodem lo=
co prope templum. Hic eſt qui extitit ve=
ritatis teſtis iudeis ⁊ gentibus: qꝛ ieſus
eſt chriſtus.

C ¶ Et nõ multopoſt oppugnatio cõ=
ſecuta eſt veſpaſiani. Hec latius quidẽ
ſed conſonanter clementi. Etiam ege=
ſippus retulit qḋ ita mirus quidem. et
apud omnes homines opinatiſſimus in
obſeruatione totius iuſtitie iacobus ha=
bebatur: vt et iudeorũ prudentes quiqꝫ
crederent hanc eſſe cauſam ſtatim con=
ſecute oppugnationis hieroſolymorum
qḋ in illũ ſceleratas iniecerint manus.
Et ioſephus ita ſibi videri euidenter iu=
dicat per hec. Que omnia inquit accide
runt iudeis pro vindicta iacobi iuſti qui
erat frater ieſu qui diciť chriſtus. Quem
iuſtiſſimum ⁊ piiſſimum omniũ confeſſio
ne virum iudei interfecerunt. Idemqꝫ
etiam mortem eius in viceſimo antiqui=
tatum libro his verbis deſignat. Mittit
autem ceſar albinum iudee prefectum
Feſti morte comperta. Ananias autem
iunior quem pontificatum ſuſcepiſſe ſu=
pradiximus proteruus admodum ⁊ in=
ſolens moribus hereſim defendebat ſa=
duceorum qui in iudiciis crudeliores ce=
teris iudeis videntur ſicut iam ſupra
oſtendimus. Hic inſolentie ſue tempus
datum credens ex morte feſti conſeſſum
iudicium conuocat et introducit in me=
dium fratrem ieſu qui dicitur chriſtus
Jacobum nomine. ⁊ alios quãplurimos
quos velut contra legem gerere incu=
ſans tradidit lapidandos. ¶ Quod fa=
cinus ſi quis ex ciuibus modeſtior fuit ⁊
equi ac legis obſeruãtior grauiſſime tu=
lit. Qui etiam occulte legationẽ ad ceſa
rem mittunt orãtes eũ ſcribere ananie

ne hoc agat: qr nec pri⁹ huiuſcemodi facinora recte commiſerit. Quidā autem ex ipſis etiam albino occurrūt de alexandria ad ipſos iter agēti atqꝫ edocēt ꝙ nō licuerit ananie ſe incōſulto cōſeſſum iudicum conuocare. At ille cōmot⁹ ex his q̄ dicta ſunt cum indignatione ſcribit ad ananiā cōminatus ablatū ſe ab eo iudicandi poteſtatē qua non recte vtebatur. Quia ⁊ agrippa rex cū ſolis tribus menſibus functum hoc honore priuauerit: et ieſum dāni filium in locum eius ſubrogauerit. Hactenus etiam de iacob. Cuius illa habeꝛ epiſtola q̄ prima ſcribiꝛ inter eas que canonica appellanꝛ. Sciēduz tñ eſt ꝙ a nonnullis non recipiatur: nec facile quis antiquoꝝ meminerit eius: ſicut nec illius quidē que dicitur Jude q̄ ⁊ ipſa eſt vna de ſeptem. Nos tamen ſcimus etiam iſtas cum ceteris ab omnib⁹ pene eccleſijs recipi.

¶ Capit. xxiiij. ꝙ poſt marcum primum ep̄z alexādrine eccl'ie ordinat⁹ ſit anian⁹

Igitur neronis primo imperij anno poſt marcum euangeliſtā eccleſie apud alexādriam Anianus ſacerdotium ſuſcepit. Sed nero regni ſibi poteſtate cōualeſcente poſt multa q̄ animo ꝯceperat nefaria et impura flagitia ad ipſam q̄z iam diuinitatis tendebat iniuriam. Lōgum eſt et noſtro operi inconueniens ꝓbra ei⁹ flagitiaqꝫ deſcribere: maxime cū multi de his plenius ſcripſerint. Ex quorum libris ſi quis dedecoroſam eius vitam atqꝫ omnibus ſcelerib⁹ obnoxiā ſcire vult facili⁹ poteſt. Jn quibus eum inueniet ītātū ſceleris eſſe ꝓgreſſum vt nec ꝓprijs quidē ac domeſticis tēperauerit. Sed ⁊ in matrē ⁊ l fratres ⁊ in vxores atqꝫ in oēs ſanguinis ꝓximos: ⁊ parricida extiterit ⁊ inceſtus. His igiꝛ oīb⁹ deerat vt ipſe primus et imperatorib⁹ romanis etiā in ipſuz deū impietatꝫ arma ꝯuerteret. Sicut tertulian⁹ vir ſcriptoꝝ nobiliſſimus refert dicens. Cōſulite commētarios veſtros: illic reperietis primū quoqꝫ neronē in hāc ſectā̄ maxime rome orientē ceſareo gladio ferocē fuiſſe. Et tali dedicatore damnationis noſtre etiam gloriamur. Qui em̄ ſcit illū intelligere pōt nō niſi grāde aliquod bonum a nerone dānatū. Tentauerat ⁊ domicianus portio neronis de crudelitate: ſꝫ q̄ſi homo facile ceptuz repreſſit reſtitutis etiam quos relegauerat. Tales nobis ſemper fuere inſecutores: iniuſti: impij: turpes: quos ⁊ ipſi dānare cōſueuiſtis: ⁊ a quib⁹ dānatos reſtituere ſoliti eſtis. Hec tertulianus.

¶ Cap. xxv. de ꝑſecutiōe Neronis ſub q̄ paul⁹ ac petr⁹ pia ꝯfeſſiōe paſſi ſunt.

Igitur nero vt apertū ſe hoſtez diuinitatis pietatiſqꝫ ꝓfeſſus eſt: ipſorū prius apoſtoloruz: quippe q̄ duces ⁊ ſigniferi erāt in pplo dei: expetit neces. Et paulum quidam capite in ipa vrbe roma. petrū vero crucis patibulo condemnat. Horum teſtimonium querere extrinſecus ſuperfluum puto cum rem geſtam inſignia vſqꝫ in hodiernū: ⁊ ſplēdidiſſima eorum monumēta teſtentur. Uerūtamen ſcribit de his etiam gayus quidam ſcriptor antiquus. Qui cum zepherino epiſcopo romano aduerſum ꝓculum quendam catafrigam diſputās. Hec de apoſtoloruz commemorat locis. Ego inquit habeo trophea apoſtolorū que oſtendam. Si enim procedas via regali que ad vaticanum ducit aut via hoſtienſi: inuenies trophea deſixa: quibus ex vtraqꝫ parte ſtatutis romana cōmuniter eccleſia: ꝙ autē eodē tempore ambo paſſi ſunt ꝙ corinthiorum epiſcopus dionyſius: cum in vrbe poſitus eſſet ⁊ de ſcripturis diſputare: hoc dicit. Sed et vos habentes commonitionem a petro et paulo ꝑ annotationē romane ⁊ corinthiorum eccleſie coniunxiſtis. Ambo eta enim ſimul aduenientes et in noſtra corinthioꝝ eccleſia docuerunt: et per omnem italiam: atqꝫ in hac vrbe ſimul docētes: etiam martyrio pariter vno eodēqꝫ tempore coronati ſunt. Hec autem retulimus: vt hiſtoria que in opinione omnium eſt confirmatior habeatur. Joſephus autem ſcribēs quante clades iudeorū gentem peruaſerint: ⁊ vt coꝛ va-

ſitas

ſtitas propagata ſit addit etiam hec.

¶ Capitulum.xxvj. vt innumeris iudei malis affecti ſunt ⁊ nouiſſime cōtra romanos arma mouerunt.

VErū ad innumera mala que iudeis acciderāt: addit etiam hoc quod Florus ꝗ per idem tꝑs iudee pcuratio.ē tenebat honorabiles quoſq; viros flagris verberare: et in ipſa vrbe ſacratiſſima hieruſalē patibulo ſuffigeret: eo tēpore quo primū bari iudeorū ſtatum nouarum rerū molitionibꝰ accidit duodecimo ſcꝫ anno imperij neronis. Sed et per omnem ſyriam in ſeditioſos iudeorum atrociſſimam refert exercitatam eſſe ſeuitiam: ita vt etiā illi qui per vrbes ſingulas admixti gentibus commanebāt: in hoſtiū numero deputarentur. Et videres inquit repletas inhumanitatis corporibus ciuitates: iacentes mortuos ſimul cū paruulis ſenes. Feminarūq; abſq; vlla ſexus reuerētia nudata in publico: reiectaq; cadauera atq; vniuerſam prouinciam innumeris malis rerſertam. Sed tamen tam diro hoc et tam atroci ſpectaculo multo grauius eos futurorum ⁊ per dies augentiū malorū metus et formido terrebat. Hec ad verbū ioſephus refert. Verū de iudeis iſta ſufficiant.

¶ Explicit liber ſecundus.

¶ Incipit liber tertius.

¶ Capitu.j. in quibꝰ locis apoſtoli xp̄m predicauerunt.

IGit iudei debitis cladibus perurgebant. Sancti vero apoſtoli dñi et ſaluatoris nr̄i: ceteriq; diſcipuli ad p̄dicandum verbum dei per ſingulas quaſq; orbis terre prouincias dimittuntur. Thomas (ſicut nobis traditum eſt) ſortitus eſt Parthos. Matheus ethiopiam. Bartholomeus Indiam citeriorē. Andreas Scythiam. Joānes Aſiam. Unde ⁊ apud epheſum: et commoratus eſt et defunctus. Petrus pontum: galatiam: bithiniam: cappadociam: ceteraſq; confines prouincias. Judeis dumtaxat predicās circuiſſe deprehenditur: et ad vltimum in vrbe roma commoratus: vbi crucifixus eſt deorſum capite demerſo. quod ipſe ita fieri deprecatus eſt: ne exequari domino videretur. De paulo autē quid dicam qui ab hieruſalem vſq; ad Illiricum repleuit euangelium chriſti: et ad vltimum ſub nerone martyrium duxit. Hec ita per ordinem in tertio lib. explanationum generis: origenes exponit.

¶ Capitulum.ij. de epiſtolis ⁊ ſcripturis apoſtolorum. A

VErum petrus apoſtolus predicationis ſue monumenta nobis per pauca dereliquit. Una etenī eius epiſtola eſt: de qua nullus omnino dubitauit. Nā de ſecunda multis incertum eſt. Apud plurimos tamē etiam ipſa legenda ſuſcipitur. Ille vero libellus qui dicit actus petri et quod nominis eius euangelium nuncupatur: ſed ⁊ qui dicitur eius predicatio vel reuelatio in ſcripturis prorſus canonicis non habetur. Sed ne aliquis quidē ſcriptorum veterum: vti eorū teſtimonijs inuenitur. Verum procedēte nobis hiſtorie narratione per oportunitatē locorū cū ſcriptores eccleſiaſticos memorabimus: neceſſario etiā ſcripturarum libros qui in autoritate eſſe debeāt: et quorū minus ſequēda ſit autoritas exponemꝰ. Interim petri vt diximus prima epiſtola ab omnibus veteribus eſt recepta. Pauli quoq; manifeſte.xiiij. ſunt epiſtole que in autoritate habētur licet ſcientiam apud latinos de epiſtola que apud hebreos ſcribitur haberi dubitationē. Sed de ipſa quid vnuſquiſq; veterum ſcriptorū ſenſerit in tp̄e ſuo proferemus. Et libellus Herme qui appellatur Paſtoris: cuius paulus in epiſtolis ſuis meminit a plurimis non eſt receptus. Ab alijs autem neceſſarius iudicatus eſt propter eos qui primis ad fidem inſtitutionibus imbuuntur. Unde ⁊ in nonnullis eccle

ſiis legitur et multi veterū ſcriptorū vſi
ſunt teſtimonijs eius. Hec interim nobis
pmiſſa ſint de diuinoꝝ libroꝝ fide quā
mox ēt veteꝝ aſtipulatiōe firmabimus.
B ¶ Paulus aūt ꝙ ab hieruſalē vſqꝫ
ad illiricū gentibus euangeliū predica-
uerit: ex ipſiꝰ vocibus cōprobat: ⁊ ex ijs
que lucas in actibꝰ apl'oꝝ ſcribit. Sed
⁊ petrus in ꝗbus etiam ipſe prouincijs
ijs qui ex circuncitione ſunt pdicauerit
xpm ppꝛijs vocibꝰ in epiſtola quā ipſiꝰ
abſqꝫ ambiguitate claruit eē deſignat:
in qua ad eos qui in diſpoſitione ſunt
ſcribit ſine dubio hebꝛeos. Ipſi etenim
diſpſi dicunt: tanqꝫ ppꝛijs ſedibꝰ pulſi
⁊ poſiti in diſpſione vt ait ipe: ponti: ga-
latie: cappadocie: ⁊ aſie ac bithinie. Ex
ꝗbus ſi ꝗs conſtātes in fide et emulato-
res verbi dei reperti ſunt: etiā regēdas
eccleſias quas apoſtoli fundauerant ſu
ſceperunt. Quoꝝ noia non eſt facile ex-
plicare per ſingulos. Ex apoſtoli tñ ſer-
monibus colligere poſſumꝰ permultos
eſſe ꝗs ille nūc adiutores: nunc cōmilito
nes: nūc etiā cōcaptiuos: ⁊ cōlaborātes
in euangelio ⁊ comites nominat. Sed ⁊
lucas in actibꝰ apoſtolorum plurimos
eius ſocios memorat ⁊ participes predi
cationis: ſicut timothei meminit ac titi.
Quorū alter in epheſo epiſcopꝰ: alter
ordinādis apud Cretam eccleſijs ab eo
preficitur. Ipſe autem Lucas gñe ꝗdē
anthiocenus arte medicus comes vero
pauli: et ceterorum apoſtolorum ſocius
et neceſſarius fuit. Is ergo ſcd̄m hanc
medicinam quam ex apoſtolorum ſocie
tate vel traditione ſuſceperat: duos no
bis medicinales libros: quibus non cor
pora ſꝫ anime curentur explicuit. Euan
geliū ſcꝫ: in quo etiā ſic prefatur. Sicut
tradiderunt nobis inquit hi ꝗ ab initio
ipſi viderunt ⁊ miniſtri fuerūt verbi dei
quos et ab initio ſecutus ſum. Et actus
apoſtoloꝝ quos non iam auditu perce-
perat ſꝫ oculis inſpexerat. Tradunt au
tem ꝙ euāgelium ſuū ex pauli ore deſcri
pſerit: ⁊ ipſum ſit quod apoſtolus ſuum
euangeliū ſoleat nominare cum dicit ſe
cundum euangelium meum ſicut ⁊ mar
cus que ex ore petri fuerant predicat et
conſcripſit. Memoratur autem ex comi
tibus pauli: creſcēs quidam ad gallias
eſſe profectus Linus vero ⁊ clemens in
vrbe roma eccleſie prefuiſſe in quo comi
tes ⁊ adiutores eius fuiſſe ab ipſo pau-
lo perhibentur. Sed ⁊ dionyſium areo-
pagitā apud athenas quē lucas deſcri-
bit primum paulo predicante credidiſ-
ſe inter ſocios eius fuiſſe: ⁊ eccleſie athe-
nienſium conſtat ſacerdotium ſuſcepiſ-
ſe. Sed nunc interim ad hiſtorie ordinē
redeamus.

¶ Capitulum iij. de ſucceſſionibus apo-
ſtoli pauli. A.

Igit post Ne-
ronē qui tredecim annis ob-
ſedit romani culminis prin-
cipatum: galba ⁊ otto anno:
et ſex menſibus detento principatu de-
functi veſpaſiano regni gubernacula
dereliquunt: poſito per idē tempus in
procinctu belli quod iudeis intenderat.
Ubi ab ipſo exercitu cū quo oppugna-
bat iudeam: ſubrogatur imperio. Iſqꝫ
confeſtim romam tendens: tito filio ſuo
curam belli ⁊ hieroſolymoruꝫ oppugna
tionis iniungit. Uerū poſt aſcenſionem
domini ⁊ ſaluatoris noſtri: iudei vel in
ipſum cōmiſſi piaculi: vel perſecutionis
in apoſtolos: ⁊ necis in ſtephanum: ſed
et obtruncationis in apoſtolum iacobū
in iacobi nihilominus fratrem dñi (qui
appellabat iuſtus) ſceleris admiſſi: cete
rorūqꝫ omnium quos propter fidem xpi
inſidijs dolis atqꝫ omni fraude: nequi-
tie circumuenerāt pro his inquam om-
nibus malis penas diuinitus repoſce-
bantur. Et apoſtoli quidē ab illis prius
fugati ac per omnem locū diſperſi ſicut
ſupradiximus: pergebāt in virtute xpi:
qui eis preceperat dicēs. Euntes bapti
zate omnes gentes in nomine meo.
B Eccleſia vero que in hieroſolymis
fuerat cōgregata reſpōſo a deo accepto
emigrare iubet ⁊ tranſire ad oppidum
quoddā Pellam noie tranſiordanē: quo
ablatis ex vrbe ſanctis ⁊ iuſtis viris vin
dicte celeſtis fieret locus tā de vrbe ſa-
crilega ꝙ de populo impio per excidiuꝫ
patrie euerſionēqꝫ ſumende. Quantis
ergo malis gens tunc vniuerſa mulcta-

taſit:atqꝫ ipſa iudee terra :bello:fame:
igni:cedibuſqꝫ vaſtata ſit:quanta popu=
lorum milia : patres ſimul cum coniu=
gibus ac paruulis ⁊ liberis:abſqꝫ nume
ro abſqꝫ diſcretiõe trucidati ſint:q̄ etiam
diuerſaꝝ vrbiū obſidiones:ſed et ipſius
magnifice ⁊ famoſiſſime ciuitatis hieru=
ſalem quanta vaſtitas:et q̄ta fuerit di=
uerſarum mortium ſtrages:q̄ ſue ꝑ hec
ſingula bellorum extiterit modus:⁊ vt
ſcd̃m id quod ꝓphete predixerant: abho
minatio deſolationis in ipſo quondam
dei famoſiſſimo collocata ſit tẽplo: vtiqꝫ
ad vltimum cuncta ignis populatus ſit:
et flamma conſumpſerit ſi quis plenius
noſſe vult hiſtorias ioſephi relegat. Nos
vero ex his ea tantum que ad explana=
tionem ſuſcepti operis ſufficiant aſſume
mus:et in quibus refert : quod ex omni
iudea populi in die ſolenni paſche:hiero
ſolymam vero exitiali quadam manu co
gente conuenerant. Quos tricies cente
na milia hominum dicit fuiſſe. Juſto ſci=
licet dei iudicio:tempore hoc vltionis ele
cto:vt qui in diebus paſche ſaluatorem
ſuum ⁊ ſalutare chriſtum domini cruẽtis
manibꝰ ⁊ ſacrilegis vocibus violauerãt:
in ipſis diebꝰ velut in vnũ carcerẽ omnis
multitudo concluſa: feralis pene exitiũ
quod merebatur exciperet. Preteribo q̄
in eis vel gladij cede vel alijs belli machi
nis collata ſunt explicare: ea tãtũmodo
que dire famis exitio pertulerũt: ſupra=
dicti hiſtoriographi ſermonibus profe=
ram quo legentes hec intelligant quan
tum piaculi ſit audere aliquid in chri=
ſtum ⁊ q̄ grauibus hac cauſa ſupplicijs
expientur.

¶ Ca.iiij.de iudeoꝝ grãdi oppugna=
tiõe ſtrage ⁊ fame q̄ oppreſſi ſunt.

AGe itaqꝫ quin
tus ioſephi hiſtoriarum li=
ber ponatᷣ in medio . Ex quo
ois coꝝ luctuoſa tragedia ꝯ=
noſcatur. Diuitibus autẽ ꝑmanere inq̄t
aut perire:vnum atqꝫ idem erat. Si em̄
in vrbe permanſiſſent facultatum ſua=
rum cauſa:crimine obiecto:quaſi qui de
tranſfugiendo cogitarent perimeban=
tur. Neceſſitas vero famis:factio ſuorũ
extollebat arrogantiam :et vtrumqꝫ ſi=
mul inedia cum temeritate creſcebat.
Publice quidem frumentũ nuſq̄ omni
no erat. Sed irruentes vrbis predones
perſcrutabantur domos:et ſi quid inue
niſſent : tanq̄ de ijs qui fefellerant pe=
nas ſumebant. Si vero non inueniſſent:
nihilominus tanq̄ eos qui occultius et
diligentius abſconderint : cruciabant.
Judicium vero haberi ab eis pabula ca
piebant hoc ipſo ꝙ adhuc viuere et ſub
ſiſtere corporibus videbantur:tanq̄ qui
ꝑfecto iam interijſſent:niſi abſconditos
vſpiam tegerent cibos. Si quos ſane ta
beſcentes macie vidiſſent: hos cum ve=
nia preteribant ſuperfluũ putantes pe
rimere : quos paulopoſt abſumeret fa=
mes. Multi tamen in occultis omni cen=
ſu ſuo mercati ſunt vnum metrum. Si
diuites:frumenti:ordei:ſi inferiores fue
runt. Et cõcludentes ſe inferioribus qui
buſqꝫ penetrabilibus domus . Nonnul=
li nec in panes cõfectas fruges edebant
alij vero inquantum vel neceſſitas vel
metus permitteret : excoquebant . Et
menſam quidem nullus expectabat ap
poni: ſed ex ipſo ſemiuſta igni rapien=
tes ꝓpria velut furtiua deuorant . Et
erat infelicis ipſius ſibi ſpectaculum mi
ſerabile. Cum validiores quiqꝫ inuenta
diriperẽt. Imbecillioribus vero nihil pre
ter luctum ſupererat et lachrymas . Et
omniũ licet acerbitates rerũ ſuperaret
fames:nihil tamen ita ſubruit ⁊ ſubuer=
tit:ſicut verecundia. Quicquid enim ſal
uis rebus pudore dignum eſt id in hac
neceſſitate cõtemnitᷣ . Deniqꝫ et vxores
de virorũ manibꝰ ⁊ filij de parentum. Et
quod eſt infelicius matres cibos de par
uulorum ſuorum manibus atqꝫ ore ra=
piebant. Et cum dulciſſimi liberi in ma=
nibus atqꝫ ante ora poſiti tabeſcerent:
exigua vite ſubſidia dentibus ipſis exi=
mere nemo parcebat. Uerum nec ip=
ſos quidem infelices : et perexiguos ſu=
mentes latebant cibos:ſed continuo ade
rat predonum quis : et ſtatim vt clau=
ſas cuiuſpiam conſpexiſſent fores indi=
tium credebãt hoc eſſe ꝙ intrinſecus po
ſiti ederent. Et repente deſpicatis fori
bus precipites irruebãt;tanqꝫ ab ipſis vt

ita dicam faucibus exprimentes: ſi quid forte ſumptum iam fuerat reuocabant. Uerberabantur ſenes ſi cibum vendicare tentaſſent. Sparſis etiam crinibus mulieres trahebantur: occultare nitentes: ſi quid forte deprehenſum fuiſſet in manibus. Nulla ſenibus pro canicie reuerentia nulla erga paruulos miſeratio. Sz in exiguo panis fragmento paruulos inherentes ex ipſo cui inheſerant ſuſpenſos elidebant in terrã. In eum vero qui raptores cibo preueniſſet aſſumpto: crudelius ſeuiebãt: ⁊ excogitabant dira ſupplicia: obturantes in felicibus naturales digeſtionum meatus. Alijs vero preacutas ſudes per eandem verẽda adigẽtes (horreſco q̄ geſta ſunt referens) ad ꝯfeſſionẽ per hoc vnius panis aut ciati farine: miſeros perurgebant. Nam ipſi tortores nec patiebantur famez. (Eſſet enim quodãmodo tolerabilius: ſi hoc compulſi inedia facere viderent) ſed vt vel prepararent ſibi impoſterum cibos: vel vt crudelitas exercitio cõualeſceret. In his etiam ſi quis forte furtim per ſtationes hoſtium pro colligendis herbis eripiſſent: occurrentes eis q̄ hoſtium manus effugiſſe gauderent diripiebant quicquid attulerant. Supplicantibus aũt ⁊ terribile quoddã ſibi nomen dei inuocantibus vt vel partẽ aliquã ex ijs que cũ mortis e periculo q̄ſierant indulgerent: nihil prorſus ꝑbebãt: ſed hoc beneficij loco ceſſerat: ſi comprehenſum viuum liceniſſet euadere.

B ¶ His aũt poſt aliquanta adiungit dicens. Iudeis vero cum egreſſu vrbis omnis pariter ſpes excludebat ſalutis: et inualeſcens acerbitas famis: domos ſimul ⁊ familias gentemq; vaſtabat ita vt impetrabilibus ſtrata iacerẽt mulierum paruulorũq; cadauera. Per plateas vero infelicium ſenum corpora fame magiſq; etate conſumpta. Iuuenes vero atq; omnis etas robuſtior: velut ſimulachra quedam in vijs et egreſſibus oberrabant corruentes quocunq; loci greſſum ſubruiſſet inedia. Sepelire autem cadauera proximorum: nec defunctorum multitudo: nec virium debilitas permittebat. ſimul et pro ſue vnuſquiſq; vite incerto. Deniq; aliquãti ſupra eos quos ſepeliebant animas emiſere. Multi etiam dum proſequuntur funera priuſq̄ ad ſepulchrum veniretur efflabant. Sed nec planctus ex more defunctis exhibebatur aut luctus quia hoc ſibi totum vendicauerat fames. Sed nec aridas inedie: humorem cui quam reliquerat lachrymarum. Obſederant ciuitatez profunda ſilentia: et nox plena mortis cuncta contexerat. Quibus malis omnibus grauiores ſoli vigebant predones: qui nec ſepulchra quidem diripere et ſpoliare cadauera. Illicitum ducebant. Non tam predam petentes q̄ ſcelus irriſione cumulantes: et aciem gladiorum ſuorum in cadauerum obtruncatione probantes. Interdum etiam in nonnullos adhuc ſpirantes mucro examinandus agebatur: quod alii ſenices cum viderent: ſupplices dexteras extendebant vt in ſe quoq; beneficij loco conuerterent ſcelus quo ſcilicet cruciatibus famis velocius abſoluerentur. Sed nouo crudelitatis genere: necem quam ſponte inferebant ſi rogarentur negabant. Cum tamen vnuſquiſq; deficientium cum gemitu oculos retorqueret ad templuz: non de morte propria dolens: ſed de impunitate predonũ quos ſuperſtites derelinquebant. Et primo quidem ſumptu publico ſepelire mortuos iuſſerant fetoris intolerentia: vt vero omnem ſumptum cepit vincere multitudo morientium: de muro cadauera precipitabant.

C ¶ At cum titus circuiens perniſſet repletos mortuorum cadaueribus vallos: et humani corporis tabe patriaz terram rigari: cum ingenti gemitu eleuatis ad celum manibus deum inuocat teſtem: hoc ſuum opus non eſſe. Et poſt aliquanta iterum talia quedam proſequitur. Non cunctabor inquit proferre quod ſentio. Arbitror enim quod etiam aduerſum impios ciues romanorũ pauliſper arma ceſſarent: aut hiatu terre aut aque diluuio aut ſodomitanis ignibus et fluminib⁹ celitus tortis ſuppliciũ ciuitas dependiſſet: que munito in fauſtiorem illis qui hec perpeſſi ſunt et nequiorem virorum preſentẽ hanc protus

diſſet etatem: pro quibus et omnis gens
pariter mererētur extingui. Sed ⁊ in ſex
to libro de eiſdem talia ſcribit. Et eorum
inquit qui per totam ciuitatē famis ine
dia corrumpebantur: multitudo innu=
merabilis erat: quorum nec explicari mi
ſeria poteſt. Per ſingulas namq̄ domos
ſicubi fuiſſet aliquid cibi repertum: bel=
la continuo et cedes inter caros ipſoſq̄
parentes ac liberos naſcebantur dum
non ſolum e manibus: ſed ex ipſis etiam
faucibus inuicem cibum rapere certa=
bant. Fides autem nec mortuis erat.
Sed et ipſi cum iam ſpiritum exhalarēt
perſcrutabantur a predonibus; ne cui
forte intra gremium cibi aliquid rece=
diſſet. Alij autem per inediam hiantes
velut rabidi canes huc atq̄ illuc fere=
bantur: et quaſi inſania quadam era=
gitati in eaſdem domos ſub momento
temporis: iterum ac ſepius irruebant:
Omnia tamen neceſſitas vertebat in ci=
bum etiam illa que nec mutis quidem
animalibus edere vſus fuit. Ad vltimū
ne loris quidem vel ſingulis aut ipſis
etiā calciamentis abſtinuerunt. Por=
tarum quoq̄ indumenta detrahentes:
conficienda dentibus ingerebant. Non=
nulli et feni veteris feſtucas edebant.
Sed ⁊ quiſquilijs vndecūq̄ collectis par
uiſſimum pondus dragmis quatuor di=
ſtrahebant.
D ¶ Sed quid opus eſt per hec pon=
dus famis illius explicare cū geſtum ſit
ibi facinus quod neq̄ apud grecos neq̄
apud barbaro vllus accepit auditus
horrendū quidē: dictu auditu vero incre=
dibile. Equidem libenter tā immane fa
cinus ſiluiſſem ne quis me crederet mō=
ſtruoſa narrare: niſi multos memorie
nr̄e viros teſtes commiſſi ſceleris habuiſ
ſem. Porro vero nec aliquid in patrie p̄=
ſtare me arbitror: ſi ſubſtrahā eorū malo
rum verba quorū pertulit facta. Mulier
quedā ex his q̄ vltra iordanis alueū cō=
manebāt maria noīe eleazari filia de vi
co bethezob quod interpretatur domus
yſopi genere ⁊ facultatibꝰ nobilis cum
reliqua multitudine q̄ confluxerat hiero
ſolymis reperta cōem cum omnibꝰ obſi
dionis caſum ferebat. Huius reliquias
quidē facultates quas e domo in vrbem
cōuexerat tyrāni inuaſere. Si quid vero
reliquiarū ex magnis opibꝰ fuerat qui=
bus victum quotidianū per tenuē duce
ret irruentes per momenta predonum
ſatellites rapiebant. Pro quibus ingēs
mulierē velut inſana iam quidā ex indi=
gnatione fatigabat: ita vt interdū pre
dones maledictis necē ſui ⁊ cōuicijs in=
ſtigaret. Uerū neq̄ irritatꝰ quiſq̄ neq̄
miſeratus eā perimeret ⁊ ſi quid forte
cibi fuiſſet ab ea queſitum ab alijs que=
retur nec iam vſq̄ reperiendi copia fie=
ret. Fames autem dira viſceribus ipſis
inſiſteret ac medullis: ⁊ ad furorem iam
perurgeret inedia fame: et ira peſſimis
vſa conſultoribus cōtra ipſa iam armat
iura nature. Erat namq̄ ei ſub vberibꝰ
paruulus filius. Hunc ante oculos fe=
rens infelicis inquit matris o infelicior
fili in bello fame et directione predonum
cui te ſeruabo. Nā ⁊ ſi vita ſperari poſ=
ſit iugo romane ſeruitutis vrgemur. ſed
nunc ⁊ ipſam ſeruitutē preuenit fames.
Predones vero vtraq̄ vi grauiores per
urgerent. Ueni ergo nunc o minate eſto
matricibus predonibꝰ furor ſeculis fa=
bula que ſola deerat cladibus iudeorū.
Et hec cum dixiſſet ſimul filiū iugulat:
Tum deinde igni ſuperpoſitum torret:
et mediū quidem cōſumit: medium vero
ſeruat obtectū. Et ecce cōfeſtim p̄dones
irruunt ob vſte carnis nidore concepto
mortem minantur: niſi ſine mora cibos
quos paratos ſenſerant demonſtraret.
Tum illa equidem partē inquit vobis
optimā reſeruaui. Et continuo que ſu=
perfuerant membra detexit infantis. At
alios repente ingens horror inuaſit: et
immanes quāuis animi diriguere vox
faucibus intercluſa eſt. Illa vero truci
vultu ⁊ ipſis iā predonibus truculētior
meus inquit hic filius meus eſt partus
⁊ facinꝰ meū eſt. Edite. Nā et ego prior
comedi quē genui Nolite effici aut ma=
tre religioſiores aut femina molliores:
Quod ſi vos pietas vincit ⁊ execramini ci
bos meos ego q̄ iam talibus paſta ſum
ego his iterū paſcar. Poſt hoc illi terri
ti trementeſq̄ diſcedūt q̄ hūc ſolū et omni
bus facultatibus miſere matri relinque

rāt cibū. Repleta eſt aūt cōfeſtim ciuitas vniuerſa nefarij ſceleris nuntio. Et vnuſquiſqꝫ ante oculos facin⁹ qꝫ ꝑpetratū fuerat adducēs tanqꝫ ſi ipſe hoc ꝑpetraſſet horrebat. oēs aūt quos famis neceſſitas perurgebat feſtinabāt magis ad mortē beatos dicētes eos qbus ↄtigit interijſſe priuſqꝫ taliū maloꝝ polluerent auditu. Hactenus ioſephus.

¶ Capitulū. v. de his que a xp̄o predicta ſunt.

Luitur iudeos ꝑ his que in chriſtum commiſerunt piaculis talis cōſecuta eſt pena. Dignū autem eſt huic hiſtorie adhibere dominicas voces quibus ipſe ſaluator talia ſecutura eſſe ꝑdixit. Ue aūt ait pregnantibus ꝛ nutrientibus vel lactātibus in illis diebus. Orate aūt vt non fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Erit enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio ſeculi neqꝫ erit. Colligēs autē ſupradictus hiſtoriographus omnē numerū peremptorum vel fame vel ferro vndecies centena milia deſignauit. Ceteros vero latrones ꝛ ſicarios ac ꝑdones poſt vrbis excidiū mutuis declarat interijſſe vulnerib⁹. Electos aūt quoſqꝫ iuuenum quos decora ꝑ proceritas corporis cōmēdabat ad triumphū dicit eſſe ſeruatos. Reliquos aūt qui ſupra decem ꝛ ſeptem annos agebāt etatis vinctos ad opera egypti per metalla deſignatos et per ceteras prouincias eſſe diſperſos. Alij quidem vt ludis gladiatorijs: alij vt beſtijs traderentur. Si qui vero intra ſeptimū ꝛ decimū etatis reperti ſunt annum per diuerſas prouincias in ſeruitutem diſtrahi iuſſi ſunt: quorum numerus vſqꝫ ad nonaginta milia perductus eſt. Hec vero oīa geſta ſunt ſecūdo anno imperij veſpaſiani iuxta ea q̄ ipſe dn̄s et ſaluator noſter ieſus xp̄s predixerat. Quippe qui ea que gerēda erāt preſentia iam videret tūc cum ſm euangeliorū fidem. Uidens ciuitatē fleuit ſuper eā ꝛ velut in aurib⁹ eius prelocutus eſt hec ꝟba. Si agnouiſſes inquit ꝛ tu i hac die que ad pacem tibi ſunt nunc abſcōdita ſunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te: et circundabūt te inimici tui valloꝛ circundabunt te ꝛ perurgebunt te vndiqꝫ ꝛ ad ſolū reducent te ꝛ filios tuos q̄ in te ſunt. Sed ꝛ rurſum tāqꝫ de populo dicens erit eniꝫ (inquit) neceſſitas magna ſuper terram et ira populo huic: ꝛ cadent in ore gladij: ꝛ captiui ducentur in oēs gentes ꝛ hieruſalē erit cōculcata a gentib⁹ vſqꝫ quo cōpleantur tp̄a gentium. Et iteruꝫ Cum autem videritis circūdari ab exercitu hieruſalem tunc ſcitote quia appropinquabit eius deſolatio. Cōparet nunc vnuſquiſqꝫ dn̄i ꝛ ſaluatoris noſtri ſermones cum hiſtoriographi relatione de bello quod geſtum eſt atqꝫ excidio ciuitatis. Et videns miram diuine preſcientie virtutē agnoſcat predicentis diuinitatem. Hec quidem iudeoruꝫ genti poſt paſſionē ſaluatoris iuſta vltione venerunt pro eo qꝫ autorem vite a ſemet vniuerſa gens conclamauit auferri. Uerum tamē nihil obſtat ea addere per que pietas et clementia dei licet ingratis videtur oblata. Quadraginta nāqꝫ poſt admiſſum piaculum continuis protracta annis impiorum pena differtur. In quibus et apoſtoli omnes precipue tamen iacobus qui dicebatur frater domini in hieroſolymis epiſcopus conſtitut⁹ indeſinēter populū cōmiſſe impietatis ꝛ feralis auſi de ſcelere cōmonebant ſi forte poſſent cōmiſſi plenitudinē gerere ſi poſſent flere pro ſcelere ꝛ vltrices penarum flammas lachrymarū vbertate reſtringere. Oſtendebat nāqꝫ eis deus per ſuā patientiā qꝫ ipſorum quereret penitentiam. Quia non vult tantum deus mortem pctōris quantum vt conuertatur et viuat.

¶ Cap̄. vj. de portentis ante bellū in vltionē mortis xp̄i iudeis immiſſum.

Mollire aūt adhuc mētis eoꝝ duritiam nitebat diuina maieſtas ſignis et ꝑdigijs celitus datis terrores ſimul ꝛ manicē dexterā oſtendendo potiuſqꝫ inferēdo. De qb⁹ ſupradicti hiſtoriographi fides vt in ceteris etiam in hoc ſuffiicās erit. Relegamus ergo qd

in ſerto hiſtoriarũ ſuarũ libro de his ipſe
ſignauerit. Sed infelicē inquit plebē te
terrimi quidem hoſtes ⁊ deceptores fal-
ſa vaticinantes ſuadebāt vt euidētib⁹
ſignis ⁊ indicijs iracūdie ⁊ indignatio-
nis diuine nō crederent. Quibus aper
te futurū et vrbis ⁊ gentis preſagiebat
excidiū. Sȝ velut afflati et amentes ⁊ q̄
nec oculos nec animā in ſe haberent
ſpernebant omnia que celitus nuntia-
bantur. Etenim ſtella perfulgens gla-
dio per omnia ſimilis imminere deſuper
ciuitati et cometes preterea exitiabili-
bus flāmis ardere per totū viſa eſt an-
num. Sed ⁊ ante excidij tēpus ac belli:
cū populi ad diem feſtum azimorū con-
uenirent octaua die mēſis ſandicis qui
eſt aprilis noctis tpe hora nona tantus
luminis fulgor arā templūq circunde
dit: vt putarent oēs diē clariſſimū factū
⁊ permāſit ſpatio hore dimidie. Quod
imperitis quidem ⁊ ignaris proſperuȝ
videbatur. Sed legiſperitos et probos
quoſq doctores nō latuit exitiale por-
tentū. In eadē quoq feſtiuitate vitula
ſacrificijs admota et aris aſſiſtens in-
ter ipſas miniſtrorum manus enixa eſt
agnā. Sed et ianua interioris edis que
reſpiciebat orientē cum eſſet ere ſolido
induta ac proinde immēſi pōderis: que
vix viginti viris ſummo conatu impel-
lentibus clauderetur: ferreis quoq ve
ctibus ⁊ ſeris munita ac peſſulis ⁊ altū
demiſſis teneretur obſtricta: repēte ho-
ra noctis ſexta apparuit ſpōte patefa-
cta. Sed et tranſacto die feſto poſt ali-
quot dies prima et viceſima die menſis
artemeſij q̄ maius apud nos vocat pdi
gioſus apparuit viſus ⁊ fidē pene exce-
dens: q vere falſum putaret: niſi oculo
rum fidem confirmaſſet malorū cōſecu-
ta pernicies. Etenī ppe ſolis occaſum
viſi ſunt currus ⁊ quadrige in oī regio-
ne p aerē ferri ⁊ armatorū cohortes mi
ſceri nubib⁹ ⁊ vrbē circūdari agminib⁹
improuiſis. In alio aūt die feſto q̄ pen-
thecoſtes appellat noctu ſacerdotes in
greſſi tēplū ad miniſteria ex more com-
plenda primo quidem motus quoſdam
ſtrepituſq ſenſerunt. Tum deinde vo-
ces ſubitas audiunt dicentes. Migre-
mus hinc. Additur his etiaȝ aliud ter-
ribilius. Etenim quidā ananie filius ie
ſus noīe vir plebeius ⁊ ruſtic⁹ an̄ quar
tum belli annū cū ciuitas in pace ⁊ abū
dantia perduraret in die feſto taberna
culorum repente clamare cepit. Uox ab
oriente: vox ab occidente: vox a qua-
tuor ventis: vox ſuper hieroſolymam ⁊
ſuper tēpluȝ: vox ſuper ſpōſos ⁊ ſpōſas:
vox ſuper populū. Et indeſinenter die
noctuq per omnes plateas circuiens
hoc clamabat: vſquequo quidē primo-
res ex populo viri velut infauſti preſa-
gij indignatione commoti corruptum
hominem multis verberibus afficiunt.
At ille nequaq̄ pro ſe aliquid loquens
ſed ne eos quidem qui circunſteterant
deprecans eaſdem voces pari obſtina-
tione et clamore repetebat. Tunc prin-
cipes intelligētes: vt res erat numinis
eſſe motum in viro: perducunt eū ad iu-
dicem romanum. Apud quem flagris
vſq ad oſſa laniatus nec preces nec
lachrymas fudit: ſed eandē vocem miſe
rabiliter ⁊ cum quodā vlulatu emittēs
per ſingula pene verba proferebat ad-
dens etiam hoc Ue ve. Proſequitur et
aliud idem hiſtoriographus maiore ge
ſtum miraculo: dicens oraculū quoddā
in ſacris lr̄is repertuȝ qd̄ per idem tps
virum deſignaret ex eorum regiōe pro-
ceſſurum qui totius orbis potiret impe
rio. Cuius oraculi preſagium idem hi-
ſtoriographus Ueſpaſianum declara-
re eſt ſuſpicatus. Sed veſpaſianus non
alijs q̄ illis ſolis gentibus que romano
imperio videbātur ſubdite dn̄atus eſt.
Unde iuſtius ad xp̄m hec rn̄ſa referant
ad quā dixerat pr̄. Pete a me ⁊ dabo ti-
bi gētes hereditatē tuā ⁊ poſſeſſionem
tuā terminos terre. Et cui⁹ p idē tps p
apl̄os ſuos in oēm terrā exierat ſonus ⁊
in fines terre verba eorum.

¶ Capitulum. vij. de ioſepho ⁊ quos reliquerit libros.

OPerepreciuȝ
ſane eſt poſt iſta agnoſce-
re quis fuerit hic ioſephus
et vnde vel ex quo genere
originē ducēs: qui tantam

nobis materiam rerum geſtarũ cognitionẽq; preſtiterit. Exponit ergo etiam hoc ipſe de ſe hoc modo ſcribẽs. Joſephꝰ Mathie filiꝰ ex hieroſolymis ſacerdos qui et ipſe primo bello romanos oppugnauerit: ⁊ poſterioribus nihilominus interfuerit prelijs neceſſitate cõſtrictꝰ. Cõſtat ergo hunc virũ per idẽ tp̄s nõ ſolũ apud romanos habitum eſſe nobiliſſimũ: ita vt literarũ merito in vrbe roma etiã ſtatuto donaref et libri eiꝰ bibliothece traderenf. Conſcripſit nãq; antiq̃tatũ hiſtoriam in .xx. libris. Belli vero iudaici cũ romanis habiti hiſtoriã ſeptem voluminibus cõprehendit. Quam nõ ſolum greca facundia. verũ ⁊ patrio: id eſt hebreo ſermone ſuis etiam ciuibus ſe edidiſſe confirmat: dignus cui pre ceteris omnibus debeat credi. Sed et alia eiuſdẽ viri extant de iudeorum vetuſtate duo volumina. In quibus contradicere appioni cuidam grammatico videtur qui illius tp̄ibus aduerſum iudeos ſcripſerat et ad alios quoſdam qui morem gentis iudeorum atq; inſtituta lacerauerant. In primo ergo ex his duobus libro q̃ volumina apud hebreos in autoritate habeantur ſm maiorum traditionem per hec edocet.

¶ Capitulum .viij. quomodo ioſephus pulchre diuinarũ meminit ſcripturarum.

NEq; igit̃ innumera indt apud nos habentur volumina inter ſeinuicez diſcordãtia. Sed duo tm̄ ⁊ viginti ſunt libri qui olim tẽporum ſeriem cõtinent. Qui ⁊ iuſte creduntur diuinitꝰ inſpirati. Ex q̄bus q̄nq; ſunt moyſi contincẽtes legis vite ⁊ ſucceſſionis humane ꝓſapiam vſq; ad ipſum moyſei terminũ ꝓtendentes. Qui paulominus ad tria milia annorum continentiã gerunt. A morte vero moyſei vſq; ad artaxerxem qui poſt xerſezꝰ regnauit apud perſas q̃ geſta ſunt prophete quiq; per ea tempora tredecim voluminibus conſcripſerunt. Reſ q̃ vero quatuor libri hymnos in deum ⁊ vite inſtituta ac monita mortalibus tradunt. Ab artaxerxe ꝟo vſq; ad noſtrum tempus ſcripta ſunt q̃dem oĩa fide tamẽ non eadẽ que primis habetur digna ducuntur: pro eo q̄ non ita extiterit prophetarum iugis et explorata ſucceſſio. Rebus igitur ipſis cõſtat q̄ nos venerabilr̄ vtamur ſcripturis noſtris. Nã cum tot ſecula interceſſerint neq; addere quis vnq̃ neq; auferre aut permutare q̇d auſus eſt. Sed oĩbus gentis noſtre hoĩbus inſita hec quodãmõ atq; ingenita fides eſt: credere hec dei eẽ ꝯſulta ⁊ his iugiter inherere ac ꝓ ipſis ſi ita res popoſcerit libenter ⁊ aiaz ponere. Sit etiã hec pars hiſtoriographi in his locis a nobis. vt arbitror non incompetenter inſerta. Eſt adhuc ⁊ aliud eius elegãs ſatis volumen quod animus ſit qui imperium teneat in nobis. Quem libellũ quidã machabeorũ attitulauere ꝓ eo q̄ certamina inibi ⁊ agones ꝓ pietate a machabeis fratribus deſudata cõtineat. Sed ⁊ in fine viceſimi antiquitatum libri ſignificat idẽ ipſe propoſuiſſe ſe quatuor voluminibus cõprehẽſurum ſm fidẽ et religionẽ patriã de deo ⁊ ſubſtãtia ac legibus: ⁊ cur q̄dã apud eos liceãt q̄dã ꝟo nõ liceãt ſed ⁊ alia nõnulla opuſcula a ſe dicit eſſe cõpoſita. In fine etiam ſupradicti viceſimi libri antiquitatum iuſtuz quendã ex tyberiade qui conatꝰ ſit hoc idẽ operis q̇d ipſe explicuerat aggredi arguit falſitatis per hec verba. Sed non ego te imitatus ſum in his que conſcripſeram. Ipſis etenĩ impatoribꝰ obtulit libros meos cũ adhuc ipſa q̃ geſta ſunt pene in oculis haberenf. Quippe q̄ conſcius mihi eſſem ſuate in oĩbꝰ veritatẽ: nec me de eorũ teſtimonio feſellit opinio. Sed ⁊ alijs pluribus obtulit quorũ multi etiã ipſis interfuere bellis ſicut Agrippa rex ⁊ nõnulli eiꝰ ꝓpinq̄. Et impator quidẽ Titus intantũ ꝓbauit ex iſtis debere libris ad oẽs hoĩes rerum geſtarũ notitiã peruenire: vt manu ſua ſubſcriberet publice ab omnibꝰ res teneri. Rex vero Agrippa ſexaginta et duabus epiſtolis de operis noſtri veritate teſtatus eſt: ex quibus et duas inſerui. Sed de his ſatis dictum eſt: nũc ad narrationis noſtre ſeriẽ redeamus

Cap.ix. q̄ poſt Jacobū Symeon hieroſolymorum rexit eccleſiam.

POſt martyrium iacobi ⁊ cōtinuo conſecutum ciuitatis excidium traditur apoſtolos ceteroſque domini diſcipulos: qui ad illud tp̄s reliqui erant in vnum e locis oībus cōueniſſe ſimul cū his qui propinqui ſm carnem dn̄i dicebantur. Plurimi namque ex his per illud tempus ſupererant ⁊ habuiſſe in cōmune conſilium quem oporteret dignū ſucceſſiōe Jacobi iudicari. Omneſqꝫ vno ꝯſilio atqꝫ vno ꝯſenſu Symeonē cleophe filium decreuiſſe. Cui⁹ mētio ī euāgeliis facta eſt: vt ep̄atus ſedem ſuſciperet. Cōſobrinus his ſm carnē ſaluatoris fuiſſe dicebatur: quia cleophaz fratrē fuiſſe ioſeph egeſippus teſtatus eſt.

Capitulum.x. q̄ vaſpaſianus poſteritatem Dauid iuſſit inquiri.

VEridē tp̄s Veſpaſianus poſt excidia hieroſolymorū oēs ſi qui forte ex familia Dauid ſuperfuiſſent apud iudeos velut regalis ꝓſapie viros ꝑquiri iubet. Vñ etiā ꝓ hac cauſa grauiſſima iudeis ꝑſecutio exorta eſt a tito filio veſpaſiani. Sed veſpaſiane decēnio principatu miniſtrato tit⁹ fili⁹ in īperio ſuccedit. Cui⁹ ſcd̄o regni anno. Linū.xij. annis ī ſacerdotio trāſactis vrbis rome epiſcopatū tradidiſſe anacleto ferunt.

Capitulum.xj. de ordine ⁊ ſucceſſione epiſcoporū alexandri ⁊ rome ſimul et de epiſtola clemētis ad corinthios.

SEd titus non amplius q̄ duobus annis totidēqꝫ menſibus principatu romani apicis miniſtrato Domitiano fratri ſummā reruz reliquit. Quarto igiť anno domitiani apud alexandriā Anianus.xx. ⁊ duobus ānis miniſtrato ſacerdotio defunctus eſt. In cuius locū ſcd̄s ſuccedit abili⁹. In vrbe vero roma.xij. anacletus annis in ep̄atu exactis ſacerdotiū ſedez clemēti tradidit. Quē adiutorē ſuum paulus apoſtolus philippenſib⁹ ſcribens deſignat dicens. Cū clemēte et ceteris adiutoribus meis quorum nomina ſunt in libro vite. Hui⁹ clementis epiſtola habeť ad corinthios ſcripta a precipua plane ⁊ valde mirabilis: quam velut ex perſona romane eccleſie dictauit cū diſſenſio apud corinthios fuiſſet exorta quam epiſtolam in plurimis eccleſijs publice legi et veterum et noſtris etiam temporibus conſtet.

Capitulū.xij. de pſcriptione ſub domitiano.

VErum de ſeditione facta apud corinthios ac diſſentione plebis teſtis valde fidelis Egeſippus indicat hoc modo dicēs. Multa ⁊ erga multos crudelitate domitianus exercitata plurimiſqꝫ in vrbe roma nobilibus ⁊ illuſtribus viris nullo iure nullaqꝫ ratione trucidatis innumeris etiam in exilium truſis et bonorum direptione mulctatis ad vltimum ne romane theomachie et impietatis ſucceſſor efficitur. Scd̄s hic q̄ppe ab illo pſecutionē moliť in noſtros cum vtiqꝫ pater ſu⁹ veſpaſian⁹ nihil ꝓrſus noſtris irrogauerit iniurie.

Capitulū.xiij. de Joanne euangeliſta ⁊ reuelatione eius.

EO ī tempore apl̄s ⁊ euangeliſta ioannes ad p̄dicationē v̄bi diuini ⁊ teſtimoniū veritatis ⁊ in inſulā pathmos tradiť ablegat⁹. Deniqꝫ hireneꝰ ſcribēs de cōputo nōis antixp̄i quod contineť in reuelatiōe q̄ v̄r ioannis q̄nto aduerſum hereſes libro hec de ip̄o Joā. commemorat q̄ ſi oporteret indē aptius in hoc tp̄e de iſto nōie p̄dicari: a quo magis potuerat apiri niſi ab eo q̄ ipſam reuelationē vidit. Neqꝫ eñ multū tp̄is eſt: ſed pene nr̄a etate. In fine ⁊ eñ domitiani p̄incipat⁹ exorta eſt. Intm̄ v̄o p idē tp̄s fidei nr̄e inſtituta florebāt: vt etiā nōnulli alieni a religiōe noſtra ſcriptores hiſtoriarum ſuarum tradiderint monumentis ⁊ de pſecutionibus illi⁹ tp̄is ⁊ etiā de martyrijs qui ⁊ diligenter explorato tp̄e deſignāt q̄ q̄ntodecimo anno domitiani

ꝑncipis:cũ alijs pl'imis ab eo etiã flauia
domicella ſoror ʒ filia flaui clemẽtis vni⁹
tũc ex ꝯſulib⁹ viri ob teſtimoniũ qḋ xp̃o
ꝑhibebat i inſulã põtiã noie ꝺportata ẽ.

¶ Cap. xiiij. ꝙ poſteritatem dauid domi
tianus perimi iuſſit ſimul ⁊ de proſapia
chriſti ex teſtimonio egeſippi.

APud ipſum ve
ro domicianũ cũ iuſſiſſet oẽs
ꝑimi ꝗ de genere dauid ⁊ re
gia ſtirpe deſcenderent ve=
tus traditio tenet quod delati ſint qui=
dam quaſi eẽnt de poſteritate iude quẽ
fratrẽ fuiſſe ſaluatoris ẜm carnẽ tradũt
quicꝫ duplici vrgebãt inuidia.velut qui
ex dauid gñe:⁊ ex ipſi⁹ xp̄i ꝓpinq̃tate de
ſcenderent. Que egeſippus ꝑ ordinẽ his
ꝟbis refert. ¶ Adhuc aũt viuebãt q̃dam
de carnali gñe dñi nr̃i nepotes iude ei⁹ ꝗ
ẜm carnẽ frater dñi dicebaꝶ. Quos q̃dã
detulere tanq̃ ex dauid ſtirpe veniẽtes.
Hos reuocat⁹ q̃dã noie q̃ in hoc miſſus
fuerat ꝑducit ad domitianũ ceſarẽ. Et
ip̃e eñi formidabat de aduẽtu xp̄i ſicut ⁊
initio herodis. Interrogati ẜ a domitia
no ſi eſſent ex familia dauid:cõfeſſi ſunt.
Tũc q̃ſiuit ab ei⁹ quãtis poſſeſſionibus
vel quãtis eſſent facultatib⁹ prediti. At
illi reſpõderũt ꝙ vtricꝫ nõ ampli⁹ eſſet in
bonis nouẽ milib⁹ denarijs. Ex q̃bus ſin
gulis ꝑs media ꝓportione deberet. Nec
hec ſibi in pecuniam ſubſiſtere:ſed in=
eſtimatiõe terre q̃ eis eſſet ĩ quadragin
ta min⁹ vno iugeribus ꝯſtituta. Quam
ſuis manib⁹ excolẽtes vt et ipſi alerent:
⁊ vt tributa depẽderent. Simul ⁊ teſtes
ruralis ⁊ diurni opis man⁹ labore rigi=
das ⁊ callis obduratas ꝓferebãt. Inter
rogati ẜo de xp̃o quale ſit regnũ eius vel
q̃s ip̃e aut vñ aut qñ vẽturus rñdere ꝙ
nõ hui⁹ mũdi regnũ:necꝫ huius terre ei
deſigneꝶ imperiũ; ſed ꝙ celeſte ei regnũ
ꝑ angelorꝫ miniſteria in cõſummatiõe ſe
culi ꝑparet:qñ ſcʒ aduenturus in gloria
de viuis ac mortuis iudicabit ⁊ reſtituet
vnicuicꝫ pro factis ac meritis ſuis. Ad
hec domitian⁹ cũ necꝫ in eis quicꝫ cri=
minis inueniret et vilitatem eorum ẜ
maxime contemneret abire eos libe=
ros iubet. ¶ Sʒ ⁊ perſecutionẽ quã ad=
verſus eccleſias agitari iuſſerat datis
rurſum cõpeſcit edictis. Illi vero dimiſſi
ab eo vel martyrij merito vel tante pro=
pinquitatis ꝓrogatiua pacis iã tpe du
ces eccl'ie effecti vſcꝫ ad traiani tpa per=
manſerunt. Hec quidẽ Egeſippus. Sʒ ⁊
tertulian⁹ de domitiano ſilia refert di=
cẽs. Tentauit aliqñ ⁊ domitian⁹ ſil'e ali
q̃d portio neronis de crudelitate:ſʒ qua=
ſi hõ cito deſtitit:ita vt etiã eos quos in
exilium miſerat reuocaret.

¶ Cap. xv. de ſucceſſione quorũdam
imperatorũ ⁊ epiſcoporum.

POſt domitianũ ve
ro quindecim annis imperio
potitũ Nerua ſuſcepit princi
patum. Sub quo omnes quí
dem honorum tituli qui in domitianum
collati fuerant detrahuntur. Reuocari
autem quicunꝗ ab eo in exiliũ truſi ſunt
ac recipere facultates ex ſenatuſcõſulto
iubent. De quibus ſinguli teſtimonium
ꝑhibent qui geſta illorꝫ temporũ conſcri
pſerunt. Tũc igitur apoſtolum ioannem
poſt abſolutionem inſule epheſum quaſi
ad ſcholã ꝓpriã rediſſe noſtrorum ſcri=
ptorꝫ declarãt. ¶ Nerue vero poſt an=
num plus minus defuncto traianus ſuc
cedit in imperio. Cuius primo principa=
tus anno ab illius apud alexandriã trẽ=
decim annis ſacerdotio miniſtrato diem
obijt. Cui ſuccedit Cerdon tertius in ſa=
cerdotium. Qua tẽpeſtate in vrbe roma
clemens quocꝫ tertius poſt paulũ ⁊ pe
trũ pontificatum tenebat. Sed et apud
antiochiam euodius primus fuerat et
ſcõs ignati⁹ hieroſolymis quocꝫ ſymeon
ſcõs poſt Jacobum fratrem dñi hiſdem
tꝑibus gubernabat eccleſiam.

¶ Cap. xvi. de Joanne euangeliſta.

IN his ſuperſtes
adhuc apud aſiã demorabat
ip̃e ille quem amabat dñs ie
ſus apl's ſimul atcꝫ euãgeli=
ſta Joãnes eccleſiarꝫ q̃ ibi erãt guberna
cula gerẽs poſt domitiani vt dixim⁹ obi=
tum regreſſus ex iſula. Quod quia ita ſe
habeat duobus fidelibus teſtib⁹ appro
babo. Hyreneus et Clemens alexandri=

nus huic veritati aſtipulantur. In ſecū do aduerſum hereſes libro Hyreneus hoc modo ſcribens: ⁊ omnes inquit preſ byteri teſtes ſunt qui in aſia Joannem diſcipulum domini viderunt ⁊ ſciūt hec tradidiſſe ioannem: ꝙ ⁊ permanſit apud eos vſ⁊ ad tempora traiani. Item in ter tio eiuſdem operis libro idem ſcriptor de hiſdez ita teſtatur. Eccleſia inquit ꝙ eſt apud epheſum a paulo quidem fundata eſt a ioanne vero edificata: qui perman ſit in ea vſ⁊ ad tempora traiani: habes hunc teſtem fidelē de apl'i tēporibus cō teſtantē. Accipe ꝗd etiā clemens cui⁹ pa riter ꝓmiſſimus teſtimoniū dicat hiſto riā quādaz perneceſſariā ſimul texens. Quā nos quo⁊ ſi inſeramus vtilem fore legentibus credimus. Scribit ergo hec.

¶ Cap. xvij. quō ioannes adoleſcentē indolis ducem latronum factum reuo cat ad eccleſiam et conuertit.

AUdi īquit fabulam ⁊ non fabulam: ſ⁊ reli geſtam de ioanne apoſtolo memorie omnium traditaz. Cū poſt tyranni obitum de pathmos inſula epheſum rediret: rogabatur etiam vicinas illuſtrare prouincias: quo vel eccleſias fundaret: in quibus non erant locis et in quibus erant ſacerdotibus ac miniſtris inſtrueret ſm quod ei de vno quo⁊ ſpiritusſanctus indicaſſet. Cū igitur veniſſet ad quandā vrbem haud longe poſitā omnib⁹ eccleſiaſticis ſolēniter adimpletis vidit iuuenez quendam validum corpore ⁊ vultu elegantē ſed ⁊ animis acrē nimis reſpiciens⁊ ad epiſcopū qui nuper fuerat ordinatus. Hunc inꝗt tibi ſummo ſtudio cōmendo: ſub teſtimonio chriſti et totius eccleſie. Tum ille ſuſcipiens omnē ſe adhibiturū ſicut precipiebat diligentiam pollicet. Sed iteruz at⁊ iterū eadem ſepius repetens iuuenem cōmendabat attentius. Et poſt hec epheſum rediit. Tū vero epiſcopus adoleſcentem in domum ſuam ſuſcepit commendatum ⁊ cum omni diligētia enutrit amplectitur fouet. Ad vltimū etiaz baptiſmi gratiam tradit. Poſt hec iam velut confidens gratie qua fuerat commonitus paulo indulgentius habere iuuenem cepit. Sed ille vbi immatura libertate potitus eſt: ꝯtinuo per equeuos (quibus luxus ⁊ deſidia cordi eſt) amare vitia: ⁊ corruptele vite incedere tramitē ꝑdocet. Et primo quidem cōuiuiorū illecebris decipitur. Inde nocturnis eum furtis ſocium ſibi participem⁊ conciſcunt. Poſt hoc etiam ad maiora flagitia ꝑtrahunt. Cū interea ſenſim iuuenis formabat ⁊ inſtituebat ad ſcelera ⁊ ꝙ eſſet acer ingenio ſicut equus infrenis et validus duris moribus obfirmat⁹ recti itineris lineā derelinquens rectore ꝯtempto rapido curſu totus fert in ꝑceps: ita ſuccedentibus ſibi malis: vt deſperationez ꝙz adeo ſibi ꝑſtite ſalutis acciperet. Dedignat iam de paruis ſceleribus cogitare: grādia que⁊ molitur ⁊ ex integro perditioni ſe tradens nulli inferiorē ſe in flagitiis patit. Deni⁊ illos ipſos ꝗ prius magiſtri criminū fuerant diſcipulos facit. Et latronū ex his turmam quibus ipſe dux ⁊ princeps violentius ꝑeſſet inſtituit ⁊ cū his omni crudelitate graſſatur. Verum tpe elapſo cuz rei ita popoſcet vtilitas inuitat iterum ad illā vrbē ioannes. Et cū cetera quorū gratia venerat ordinaſſet: age inquit o epē depoſitum repreſenta qđ tibi ego plane ⁊ xp̄s cōmēdauimus eccleſia teſte quā regis. At ille obſtupuit primo pecuniā putās ſe a repoſci quam non acceperat. Sed rurſum cōſiderabat nec poſſe fallere ioannem: nec quod non dedit querere: herebat igitur ſtupens. Quē ioannes herentem vidēs iuuenem inquit illū repeto a te ⁊ animā fratris. Tunc grauiter ſuſpirans ſenior et lachrymis reſolutus ille ait mortuus eſt. Quomodo inꝗt vel quali morte? deo ait mortuus eſt: quia peſſimus ⁊ flagitioſus euaſit. Ad vltimum etiam latrociniū aggreſſus eſt. Deni⁊ nūc montem quēdam cū multa latronum manu occupauit. Quibus auditis Apoſtolus veſtem cōtinuo qua erat indut⁹ ſcidit ⁊ cū ingēti gemitu feriens caput ſuū bonū inquit te cuſtodē fratris aie dereliꝙ. Sed iaz nūc mihi equ⁹ paret ⁊ dux itineris. Et confeſtim ab ipſa eccleſia aſcendēs concitus properabat. Cum⁊ perueniſſet ad locū

attinetur ab his latronibus qui cuſtodias obſeruabãt at ille neq̃ effugere neq̃ prorſus declinare viſq̃ nitens ingenti tantum voce proclamabat: quis ad hoc ipſum veni: adducite mihi principem veſtrum. Qui cum veniret armatus emin⁹ agnito ioanne apoſtolo pudore actus in fugam vertitur. Ille equo poſt eum admiſſo cõfeſtim inſequitur fugitantẽ etiã etatis oblitus ſimul et clamans, Quid fugis o fili patrẽ tuum: quid fugis inermem ſenem miſer noli timere habes adhuc ſpem vite: ego autem rationem reddam pro te certe: et mortem pro te libenter excipiam ſicut et dominus excepit ꝓ nobis: et pro tua anima dabo animam meam. Sta tantum et crede mihi: quia chriſtus me miſit. At ille audiẽs reſtitit: ac vultum demiſit in terrã. Poſt hec arma proiecit. Tum deinde tremefactus flebat amariſſime: ⁊ accedentis ad ſe ſenis genibus prouoluitur: gemitibus et vlulatibus quibus poterat ſatiſfaciens ⁊ vberrimus lachrymarum ſuarum fontibus iterum baptizabatur occultans ſolam dexteram ſuam. Apoſtolus vero iuriſiurandi ſacramento ſe ei a ſaluatore impetraturum veniam pollicens ſimulq̃ genibus eius prouolutus: atq̃ ipſam dexteram ex cuius ſcelis conſcientia torquebatur tanq̃ iam per penitentiã purgatam deoſculans ad eccleſiam reuocat. Et indeſinenter pro eo oratiões profundens: et cum ipſo pariter ducens crebra ieiunia: indulgentiam a deo quam ei pollicitus fuerat expetebat. Sed et varijs ſermonũ conſolationibus velut quibuſdam precantationibus efferos et exterritos ei⁹ animos mitigabat. Nec pri⁹ abſtitit quam eum in omnibus emendatum etiã eccleſie preficeret prebẽs per hoc magna exempla vere penitentie: et documentum ingens noue regenerationis: atq̃ inſignia quedam ⁊ trophea inuiſibilis in eo reſurrectionis oſtendens. Hec a clemente dicta non ſolum ad ſcientiam rerum: ſed ad vtilitatem legentiũ profutura hunc in noſtris quoq̃ libris teneant locum.

¶ Capit. xviij. de indubitatis ſcripturis ⁊ libris diuinis. A.

AGe iam etiam hui⁹ apl̃i q̃ ſint ſcripta q̃ i autoritate habeant: cũ his pariter explicem⁹. Eſt igit̃ primo euãgeliũ nõis ipſi⁹: qđ in oĩ orbe perſonuit: q̄ autem poſt cetera tria euãgelia quarto a veterib⁹ ſtatutũ ẽ loco: hec erit ratio. Venerabiles ⁊ vere deo digni apoſtoli xp̃i cũ eſſent in omnibus puritate vite ⁊ animi virtutib⁹ clari. nõ magni pẽdebant ſermonis ornatũ. Quippe in quib⁹ oĩa erat diuinis ornata virtutib⁹ ſimul ⁊ ſignorum grã que eis a dño noſtro ieſu xp̃o conceſſa fuerat cõfidentes nõ in ſuaſorijs humane ſapientie verbis ſummã predicationĩs officie collocabãt: ſed in oſtẽtatione ſp̃us ⁊ virtute: per quã mirabilibus cõſummatis: ⁊ verboꝝ ſuoꝝ fide facta vniuerſo orbi regni celorũ ſcientiam tradiderũt paruiducentes plures libros condere: q̄ huiuſcemodi predicationis actio: nõ argumento humani ſermonis: ſed a ſtipulatiõe diuine v̄tutis indigeat.

B ¶ Deniq̃ Paulus qui inter omnes apl̃os eruditior etiam in verbis videt̃: ⁊ in ſenſibus ꝑpotens nõ ampli⁹ q̃ paruũ epiſtolaꝝ ſuarũ corpus reliq̃t. Qui vtiq̃ immẽſa cõtineret intra ſe: atq̃ innumera ſacramẽta: vtpote q̃ etiã viſq̃ ad tertiũ celũ raptus: q̃ gererent̃ inſpexerat: et in ſpũ quoq̃ deo dignũ paradiſum abductus audierat ibi ineffabilia verba ⁊ doctrinã (quecũq̃ illa inibi eſt) ſiue incorporeus illius iterũ ſchole diſcipul⁹ effect⁹ exceperat. Sed ⁊ reliqui dñi ac ſaluatoris noſtri diſcipuli nõ ſolum ex illis duodecim: ſed ⁊ ſi qui extra numerum hunc: de ſchola tñ dñi ⁊ ſaluatoris nr̃i ſermonẽ aliquẽ diuinitus inſpirati memorie reliquerunt: breuem hunc ⁊ ſuccinctum per oĩa eſſe voluerũt. Igitur ex ipſis diſcipulis dñi: mattheus tãtũmodo ⁊ ioãnes ad ſcribendũ appuliſſe animũ tradũtur: neceſſitate quadã in hoc ipſum prouocati. Mattheus eñ prio hebreis ꝑdicauerat. Verũ cũ pararet trãſire ad gẽtes patria lingua ſcripturã compoſuit: ⁊ ea que predicauerat cõprehẽdẽs dereliquit his ad memoriã a q̃bus ꝓficiſcebat̃ vt gẽtibus ꝑdicaret. Poſt hũc luce ⁊ marci ſcriptura

euangelica: ſcdm eas cauſas quas ſupe-
rius diximus editur. Joannē vero tra-
dunt vſq ad vltimum pene vite ſue tps
abſq vllius ſcripture indicijs euāgeliuz
pdicaſſe. Sed cum horū trium euange-
liorum etiā ad ipſum notitia perueniſſet
pbaſſe quidem dicit fidem & veritatē di-
ctorum. Deeſſe tñ vidit aliqua: & ea ma-
xime que primo predicatiōis ſue tēpore
dñs geſſerat. Certum eſt enim ꝙ in ſupe-
rioribus tribus euāgelijs: hec videntur
ſola ꝯtineri: q̄ ab eo geſta ſunt anno quo
ioannes baptiſta vel incluſus eſt in car-
cere vel punit⁹. Deniq ſi obſerues: ſta-
tum in initio narrationis poſtea quā re-
fert mattheus de quadraginta dierū ie-
iunio: et de tentatione eius cōtinuo ſub-
ijcit dicens. Audiens autem quia ioan-
nes tradit⁹ eſt diceſſit de iudea et venit
in galileam. Sed et marcus ſilr poſtea
ꝙ inquit traditus eſt ioannes: venit io-
annes in galileam. Lucas vero etiam
priuſq incipiat aliqd de actibus refer-
re ieſus dicit quia adiecit herodes ſuper
omnia mala q̄ geſſerat & ꝯcluſit ioannez
in carcerem. Quia igit ab his hec vide-
bantur omiſſa: rogatus dr ioannes apls
vt ea que preteriebant priores ante tra-
ditionem ioannis ſaluatoris geſta con-
ſcriberet. Et ideo dicit in euangelio ſuo
hoc fecit initium ſignorum ieſus. Et ite-
rum in alio loco indicat dicens. Nondū
enim ioannes miſſus erat in carcerem.
Ex quibus cōſtat ꝙ ea que anteq ioan-
nes traderet ab ieſu fuerāt geſta deſcri-
bit. Et ideo ſi qs hoc diligenti⁹ cōſideret
euidenter inueniet non ſibi euāgelia diſ-
ſonare: ſed alteri⁹ tpis geſta eſſe que ſcri-
bit ioannes: alteri⁹ vero q̄ ceteri. Unde
qz natiuitatem ſm carnem ſaluatoris vel
mattheus vel lucas deſcripſerat irreti-
cuit hoc ioannes: et a theologia atq ab
ipſa ei⁹ diuinitate ſumit exordiū. Que
pars ſine dubio ipi velut eximio per ſpm
ſanctum reſeruata eſt. Hec etiā de euā-
gelio Joannis dicta ſint. ¶ De marci ve-
ro euangelio ſufficienter ſupra compre-
henſum eſt. Lucas vero in initio euan-
gelij ſui cauſam cur ſcriberet indicauit.
Uidelicet quoniā multi alij temere pre-
ſumpſerant enarrare: que ſibi magis
erant ad liquidum comperta. Uolens er-
go abſtrahere nos a ceterorum narra-
tionibus fidem facit per ſe conſcripte ve-
ritati: certus ꝙ eam vel paulo exponen-
te: vel alijs apoſtolis qui ab initio ipſi
viderant ac ſibi tradiderant conſecutus
ſit: & hanc nobis per proprium euange-
lium tradat. Hec a nobis etiam de luca
breuiter dicta ſint. Oportunius vero et
plenius in tempore inſertis ijs que an-
tiqui autores ſcripta reliquerunt vt ſe
cuncta habeant indicabimus. Joannis
tamē extant preterea & epiſtole de qua-
rum prima neq ab antiquis vnq a po-
ſteris dubitatum eſt. De reliquis vero
duabus: et de reuelatione etiam nūc an-
ceps ſententia habetur. De quibus vt
dixi et a veteribus dubitatum ſuis in lo-
cis ipſorum vocibus approbabimus.

B ¶ Ut ergo (quando quidem in hos
deuenimus locos) omnem noui teſtamen-
ti canonem deſignemus. Primo nobis
omnium euangeliorum celeſtis quadri-
ga iungatur. His actus apoſtolorum co-
puletur. Poſt hos pauli epiſtole ſocien-
tur. Conſequantur vero has prima io-
annis epiſtola. Similiter et petri pri-
ma. Hec ſunt de quibus nulla vnq pror-
ſus extitit dubitatio. Sequenti loco iam
ſunt illa de quibus a nonnullis dubita-
tum eſt. Reuelatio ioannis de qua quid
ſinguli veterū ſenſerint ſuis in locis oſtē-
demus. Et epiſtola iacobi ſed et iude. Pe-
tri quoq ſecunda: et item ioannis ſecun-
da et tertia ſiue he ipſius euangeliſte:
ſiue etiam alterius eius cognominis
oſtendantur. Poſt hec iam ſcriptura eſt
que dicitur actus pauli. Sed et libellus
qui appellatur paſtoris et reuelatio pe-
tri: de quibus quam maxime dubitatur:
fertur etiam barnabe epiſtola et doctri-
na que dicitur apoſtolorum. Quidam
autem his ſociant etiam euangelium
quod dicitur ſecundum hebreos. Quo
precipue vtuntur illi hebrei qui chriſtuz
ſuſcipere videntur: ſed in eccleſia ei con-
tradicitur. Que omnia tamen a nobis
neceſſario enumerata ſunt: vt abſq vlla
ambiguitate clareſceret que ſint in veri
autoritate que ſint in quibus vel cōtra-
dictio aliqua: vel etiam cunctatio: cum

tamē a quāplurimis eccleſijs recipiant
ſoleat admitti. Sed & de eis ſciēduꝫ eſt
que ſub noīe apoſtoloꝝ ab hereticis ꝓ=
feruntur: velut Petri & Thome & Mat=
thie & ceterorum ſimiliter apoſtolorum q̄
appellant euāgelia. Sed & andree & Jo=
annis atq; aliorum apoſtoloꝝ actus q̄d
nuſq; prorſus in ſcripturis veterum: eo=
rum duntaxat qui apoſtolis ſucceſſerūt:
aliqua mentio eorum aut cōmemoratio
habetur. In quibus & ipſe ſtilus multuꝫ
ab eccleſiaſtica conſuetudine deprehen=
ditur eſſe diuerſus. Senſus quoq; ipſe &
omnia que in his inſeruntur longe ab
apoſtolica diſſonant fide. Ex quo figmen
ta eſſe prauitatis heretice comproban=
tur. Unde non inter illa quidem de qui-
bus dubitari diximus collocanda ſunt:
ſed vt aliena penitus et a pietatis regu
la diſcrepantia propellenda. Uerum ad
hiſtorie ordinem redeamus.

¶ Capitulū. xix. de menandro mago.

Bit Simoni mago menander ſuccedit: ſcu
tum diaboli non inferius pri=
mo. Et ipſe ſamarites gene=
re. In arte autem magica ſolus reper=
tus eſt: qui non modo equiparare: ſed et
ſupergredi impietatem magiſtri poſſet. Menander mag.
Maioribus quippe portentis efferreba=
tur ſemetipſum ſaluatorem dicens ad ho
minum ſalutem de celeſtibus & inuiſibili
bus ſeculis deſtinatum. Aſſerēs non ali=
ter poſſe vnumquēq; angelos ſeculi vin
cere: niſi prius a ſemet magice artis per
ordinem ſuſciperet diſciplinam: & per ba
ptiſmum a ſe datum immortalis et eter=
nus effectus in hac vita perpetuus fie=
ret: que omnia ex libris Hyrenei volen=
tibus ſcire perfacile eſt. Sed et iuſtinus
in his ipſis in quibus Simonis fecerat
mentionem: etiam de hoc talia quedam
ſcribit. Menandrum quendam ſamari=
tanum ex vico cappa ratthea ſimonis
diſcipulum: ſtimulis demoniacis incita=
tum veniſſe antiochiā & quamplurimos
per artem magicam decepiſſe ſcimus:
qui hoc etiam ſuadere potuit ſectatori=
bus ſuis: quod non eſſent morituri. Ex
quibus in hodiernum ſunt aliqui ex illo
eadem confitentes: quod eſt vere diabo=
li commentum vt homines magi chriſtia
norum ſibi nomen imponerent: quo per
hoc ſanctum et venerabile religionis no
ſtre myſterium macularent: qui tamen
irrident et ſpernunt eccleſiaſtica dogma
ta: vel de immortalitate anime: vel de re
ſurrectione mortuorum. Uerum hi tali=
bus freti auctoribus de ſpe ſalutis & vi=
te penitus exciderunt.

¶ Capitulū. xx. de ſecta ebioniorum.

Sed & alios
idem demon quos ab
amore chriſti ſeparare
non poterat: alia nihilo
minus arte decepit: id
eſt ebionios q̄ interpre=
tantur pauperes. Uere enim pauperes
ſunt & egeni in ſciētia glorie chriſti. Quo=
niam quidem ſolum eum hominem pu=
tant: & per profectum vite ac virtutis vi
rum iuſtum effectum. Cōmuni etiam na
tiuitate ex viro & femina procreatū. Cu=
ſtodiam vero cenſentes etiam legis ob=
ſeruantiam nec ſufficere ad ſalutem ſolā
chriſti eſtimant fidem. Quidam tamē ex
ipſis refugiunt hanc impietatem: vt ex
viro & femina aſſerant eum natum: ſed
confitentur de ſpiritu ſancto & maria vir
gine. Nec tamen ſemper eum fuiſſe deuꝫ
et verbum ac ſapientiam dei fatentur.
Corporalem vero legis obſeruantiam
cuſtodiūt. Apoſtoli autem epiſtolas om=
nes pariter reſpuunt: et ipſum apoſtatā
legis appellant. Utuntur et euangelio
vno quodam quod ſecundum hebreos
appellatur. Cetera omnia nihil ducunt.
Sabbata cum iudeis ſecundum legem
nobiſcum dominicam diem ſacratam ꝓ
reſurrectione domini obſeruant. Unde
competēter ebionite pro paupertate in=
telligentie compellati ſunt.

¶ Capitu. xxi. de cherintho heretico.

Jiſdem tēpo-
ribus etiam alterius he=
reſeos obortum principeꝫ
cherinthum accepimus.
De quo gayus cuius iam
in ſuperioribus fecimus mentionē: in di

ſputationū ſuarū dialogo ita ſcribit Sz
et cherinthus inquit per reuelationes
quaſdā quas velut a magno apoſtolo
conſcriptas ⁊ per angelos ei reuelatas
putaret:alia quedā portenta nobis in=
troducit. Poſt reſurrectionē terrenum
dicit futurū eſſe regnū xp̄i in hieruſalē.
Et hoīes in carne iterū cōcupiſcentijs ⁊
vitijs ſubiectā cōuerſationē habituros
Contra fidē quoqꝫ ſcripturarū quoſdā
mille annos deſignat: in quibus multa
quidē ⁊ alia corruptiōis opera ⁊ nuptia
rum feſtiuitates dicit futuras:ad eosq̄
libidini ſunt dediti decipiendos.Sed et
dionyſius cum de Joānis reuelatione
diſſereret:⁊ quedā ſm ea que antiq̄tus
eccleſie tradita fuerant diſputaret: mē=
tionē facit hui⁹ ipſius viri in his verbis
Cherinthus inq̄t a quo ⁊ cherinthiana
hereſis oborta eſt.figmenti ſui autorita
tem magni nominis acquirere:ſecundū
ſcripture huius prauam intelligētiam
geſtiebat.Quippe cui⁹ hec erat hereſis
vt affirmaret terrenū futurū eſſe xp̄i re=
gnum. Et q̄ erat ventri et gule ac libi=
dini deditus ea futura decernebat:que
ſibi propria libido dictabat.ventris ⁊ eo
rum q̄ ſubventre ſunt incitamēta:cibis:
potibus:nuptijs: predicabat explenda.
Et vt aliquid ſacratius dicere videre=
tur legales agebat feſtiuitates rurſum
celebrandas:et hoſtias carnales iterū
iugulandas. Hyreneus vero ſecretiora
ipſius heretici in primo operis ſui libro
publicauit.Que inde diſcat ſi quid ple=
nius ſcire vult.

¶ Capitulum. xxij. de nicolao ⁊ hereſi
nicolaitarum.

Ed et alia here
ſis que appellatur Nicolai=
tarum perpauco tempore
tennit.Cuius etiam in reue=
latione Joannis mentio facta eſt. Iſti
nicolaum vnū ex illis qui cum ſtephano
ab apoſtolis cōſtituti ſunt diaconi:auto
rem ſe habere iactabant.Sed clemens
alexādrin⁹ i tertio libro ſtromatū:hec de
eo ſcribit. Pulchrā inq̄t valde hic vxorē
habuit:⁊ poſt aſcēſionē dn̄i ⁊ ſaluatoris
noſtri cū increparet ab ap̄lis tanq̄ de
zelotipie iniuria productā in mediū vxo
rem ſuā ſi quis eā vellet habere permi=
ſit. Et qua occaſione iſti ꝯſis putauere
vt ꝑm hoc factum vel dictum Nicolai
vnuſq̄ſqꝫ carne ſua in q̄ delectaret abu=
teretur.Et obtinentes dictum vel factū
ſimpliciter vel innocenter:abſqꝫ vlla re=
uerentia promiſcuos nūc ⁊ illicitos con=
cubitus expetūt: hi qui ſub illi⁹ nomine
ſectā ſibi ꝓprie libidinis aſſumpſerunt.
Mihi aūt cōpertum eſt nicolaū nullam
prorſus agnouiſſe mulierem preter eā
quā in matrimonio acceperat. Cuius
etiā liberi:femine quidē vſqꝫ ad vltimā
ſenectutem caſta virginitate durauerūt
filius aūt ipſi⁹ ſanctitatē incorrupti cor=
poris cuſtodiuit.Que cū ita ſe habeant
cōſtat illud qđ in medio ap̄lorum ꝓ zelo
tipie ſuaſione ꝓducit vxorē: ex contem=
ptu viri vel libidinis geſtum:quo ꝑ hec
cōtinentē ſe oſtēderet ei⁹ rei quā nimie
putabatur expetere:continendā magis
q̄ expetendā carnis edocēs voluptatem.
Qm̄ quidem nolebat vt opinor ſm ſalua
toris preceptum duobus dn̄is ſeruire:li=
bidini ⁊ deo. Dicunt autē etiā Mathiam
ita docuiſſe aduerſum carnem pugnādū
et in nullo prorſus voluptati eius ac libi
dini cōcedendum. Animā vero alendā ſa
pientie paſtibus ⁊ ſcientie cibis in mai⁹
ſemꝑ augendam.Hec de illis hereſibus
que t̄pibus memoratis a veritate decli=
nātes cito extincte ſunt retuliſſe ſufficiat.

¶ Caplm.xxiij.q̄ ap̄li nō ſunt aſpernati
nuptias.

Lemens ſane hic
cuius vo
ces annotauim⁹;ſcribēs ad=
uerſ⁹ eos q̄ nuptias ſpernūt
iter cetera ēt hec dicit. An ⁊
ap̄los iprobāt Petr⁹ ⁊ eni ac philipp⁹ et
vxores habuerūt ⁊ filias ēt viris nuptū
dederūt. Sz ⁊ paulū nō tedet ap̄lum i q̄dā
ep̄la ſua mētionē vt ſalutationē facere cō
paris ſue quā ſe iō negat circūducere:vt
ad p̄dicationem euāgelij expeditior fiat.
Uerum qm̄ clementis fecimus mentionē
abſurdum nō erit aliā quoqꝫ eius memo
rabilem narrationem proferre quam in
ſeptimo eiuſdez operis libro ita inſeruit.
Aiunt inquit beatum Petrum cū vidiſ=

ſet vxorem ſuā duci ad paſſionē gauiſus eſſe electionis gratia ac reuerſionis ad propriam domū: exclamaſſe poſt eam cū duceretur: ac proprio nomine cōpellantem dixiſſe. O coniunx memento domini. Talia erāt ſanctorū coniugia: tam perfecta fuit affectio beatorū.

¶ Cap. xxiiij. de Joā. ꝛ philippi obitu.

Obitur qz de vite exitu petri vel pauli iam in ſuperioribus explanauimus: ſed ꝛ tēpus Joānis quo vita exceſſit ex parte iā diximus: nunc etiā de loco quietis ſcdm fidem Polycratis Epheſij epiſcopi edocere conueniens puto. Hic etenim polycrates victori epiſcopo vrbis Rome ſcribens: et ipſius et philippi apoſtoli ac filiarum eius pariter meminit dicens. Sicut iam ſuperius inſeruimus quod magna lumina in Aſie partibus dormierunt: que reſuſcitabit dominus in nouiſſimo die aduentus ſui cū venerit in gloria: et requiret omnes ſanctos ſuos. Dico autem de Philippo inquit qui fuit vnus ex apoſtolis qui dormiuit apud Jerapolim. Sed et due eius filie mihi virgines conſenuere: et alia eius filia ſpiritu ſancto repleta permanſit apud Epheſum. Et Joannes ille qui ſupra pectus domini recumbebat qui fuit ſacerdos dei pontificale petalum geſtans martyr ꝛ doctor optimus apud Epheſum dormiuit. Hec etiam de locis: in quibus requieſcunt in ſummo pacis: adiecaſſe ſufficiat. Sed et gayus: cuius ante mētio facta eſt in dyalogo ſuo: quē cum proculo diſputans ſcribit: de filiabus Philippi ſimul et obitu ipſius: conſonis vocibus memorat dicēs. Poſt hoc autem propheteſſe quatuor fuerant philippi filie: cuius ſepulchrum eſt apud Jerapolim Aſie vrbem vna cum filiabus ſuis. De his autē et Lucas in actibus apoſtolorum meminit: cum adhuc apud ceſaream degerent: dicit ergo ita. Venimus inquit ceſaream: et ingreſſi in domum Philippi euangeliſte qui erat ex ſeptē manſimus apud eum. Huic autē erāt virgines filie quatuor prophetantes. His igitur a nobis de apoſtolorū tpibus vel exceſſibus ꝓut potuimus ex ſcripturis veterū cōgregatis. Sz ꝛ de ſcripturarū canonicarū q̄ in autoritate habeantur libris vel qui penitus repudientur. Qui vero mediū quodāmodo ad inſtructionem ab eccleſijs nō etiā ad indubitantē autoritatē recepti ſint ꝯſequenter expoſitis tēdamus ad cetera.

¶ Cap. xxv. quomō Symeon hieroſolymorum eps mortem pro chriſto conſtantiſſime pertulit.

Poſt Neronem Domitianūqз: ſub hoc cuius nunc tpa memoramus: ꝑ ſingulas ciuitates ex inſolētia populi perſecutionem in noſtros accepimus motam.

A ¶ Quo in tpe etiā Symeon Cleophe filius (quē ſcdm hieroſolymis ordinatū Epm ſupra edocuimus) per martyrium carnis vinculis reſolutus eſt. Horum aſtipulator: ipſe ille eſt Egeſippus: quē in pluribus iam ꝓduximus teſtem. Is ergo refert: q̄ a quibuſdā hereticis accuſatus ſit ſupradictus vir tanq̄ xpianus ꝛ multis ſupplicijs afflictus ꝑ multos dies: ita vt etiā iudex ipſe cū amicis ſuis de eius patiētia miraretur. Et ad vltimū iuberet ſimili eū qua dñs pertulit paſſionē vitā finire. Sed ꝛ ipſa verba q̄bus hec ꝓteſtatur addere gratius puto. Ait ergo cū de hereticis diceret. Ex his igitur ipſis accuſauerūt quidē ſymeonem cleophe filium: tanq̄ qui eſſet ex genere dauid ꝛ xpianus. Et ita martyr effectus eſt: cum eſſet annorū centum viginti ſub traiano Ceſare apud atticum conſularem. Addit aūt etiā hoc q̄d accuſatores eius cū in illis tpibus perquirerentur ſi qui ex genere dauid et ex regia tribu deſcenderent cōprehenſi ſunt inter ipſos. Q̄d aūt ſymeō vnus fuerit ex ipſis auditoribus dñi: vel longeuitas eius inditio eſt vel euangeliorū fides vbi etiā mater eius maria cleophe vxor refertur. Sed ꝛ alios quoſdā idē ſcriptor refert preter eos de q̄bus diximus nepotes. Jude vnius ex fratribus dñi ꝑ idē tpa ſuperſtites inuētos et domitiani temporibus martyres factos hoc modo ſcribens. Veniunt igitur hi ꝛ.

tur hi ⁊ preſunt omni eccleſie tãq̃ martyres et propinqui dñi: et reddita pace eccleſie permanſerunt vſq̃ ad tempora traiani ceſaris: vſq̃ quo cõſobrinus domini Symeon (de quo ſupra diximꝰ) filius cleophe calumniam pateretur ab hereticis tanq̃ chriſtianus conſulari delatus. Cũq̃ multo tpe ſupplicijs fuiſſet affectus martyrio cõſummatus eſt: omnibus qui aderãt ⁊ ipſo iudice mirantibus vt centum viginti annorum ſenex crucis ſupplicium pertuliſſet.

D ❡ Poſt hec idẽ ſcriptor addit etiã hoc qđ vſq̃ ad illa tempora virgo munda ⁊ immaculata pmanſit eccleſia Corruptoribus veritatis et diuini verbi temeratoribus aut nunq̃ omnino extantibus aut etiã ſi quid forte fuerãt in occultis et abditis hiatibus terre deliteſcẽtibus. vt vero ⁊ apoſtolorũ chorus et omnis illa etas que a domino ſuſceperat viue vocis auditũ de hac luce diſceſſit. tum velut in vacuam domũ falſe doctrine impius ſe error immerſit et tanq̃ vbi nullus: iã diuini cenſus defenſor exiſteret. nudato vt aiũt capite corripientes arma mẽdacij oppugnare aplicam veritatẽ nitunť. Sed iſtud bellũ intrinſecus gerebať. Perſecutionũ vero extrinſecus pondus vigebat eccleſiam ⁊ eam immenſe caterne martyrũ quotidie iugulabanť. vt plinius ſcđs qui tũc prouinciã amminiſtrabat multitudine interemptorũ ꝑmotus referret ad imperatorem ꝙ innumera hoim milia quotidie obtruncarenť: in quibus nihil omnino ſceleris deprehenderenť admiſſum. aut aliquid contrariũ romanis legibus geſtum niſi hoc ſolũ ꝙ ante lucanos hymnos chriſto cuidam canerent deo. Adulteria vero vel cetera huiuſmodi crimina apud eos illicita haberi ⁊ penitꝰ arceri. Cetera vero ſecundum leges eos agere communes.

❡ Capitulũ vigeſimum ſextum. ꝙ traianus xp̄ianos vetuerit inquiri.

Ad quem tunc Traianus reſcripti ſui autoritate decernit. vt chriſtiani nõ quidẽ requiranť ſi qui tñ inciderint puniant ꝑ qđ ex pte aliqua pſecutionis ſedatũ putabať incendiũ. Sꝫ his q̃ nequitiã ſuã aduerſum nos exercere cupiebãt ledẽdi occaſio non videbatur erepta. Interdũ eñi ppl's inſtigabať interdũ ẽt iudex occaſionibus vtebať: et negabat queſitos quos punire voluiſſet oblatos: hec tertulianus in apologetico ſuo dicit ex quo poſſunt inſtrui plenius ſcire cupientes.

❡ Cap. xxvij. de morte Symeonis.

Bitur in vrbe roma tertiꝰ ab aplis clemẽs noue annis ſacerdotio pfunctus. Euariſto diuini verbi tradit miniſteriũ. In hieroſolymis vero Symeone de quo ſuperiꝰ diximꝰ defuncto iuſtꝰ qđã ex his q̃ de circũciſione ad fidẽ xp̄i venerãt epatũ ſuſcepit. Quibus tpibꝰ apud Aſiã ſuperat adhuc ⁊ florebat ex aplorũ diſcipulis policarpꝰ myrneoꝝ ecclie ep̄s: ⁊ papias ſitr apud Ierapolym ſacerdotium gerens.

❡ Cap. xxviij. de ignatio ⁊ epl'is eius. B

Ed ⁊ in noſtra quoq̃ tẽpora fame celebritate vulgatus ignatius apud anthiochiam poſt petrũ ſecunda ſucceſſione epiſcopatũ ſortitꝰ eſt. Quẽ ſermo tradidit de ſyrie partibꝰ ad vrbẽ romã trãſmiſſum ⁊ ꝓ martyrio xp̄i ad beſtias datũ. Quinq̃ cũ ꝑ aſiam ſub cuſtodia nauigaret ſingulas quaſq̃ digrediẽs ciuitates ecclie populos euangelicis cohortationibꝰ edocebat in fide perſiſtere ⁊ obſeruare ſe ab hereticoꝝ cõtagijs q̃ tũc primũ copioſius ceperãt pullulare: ⁊ diligentiꝰ ac tenatius apoſtolorũ traditionibꝰ inhererent. Quas traditiones cautele grã ⁊ ne quid apud poſteros remaneret Icerti etiã ſcriptis ſe aſſeruit epiſtolis reliquiſſet. Deniq̃ cũ ſmirnã veniſſet vbi erat Polycarpꝰ ſcribit ide vnã epiſtolã ad epheſios eorũq̃ paſtorẽ in q̃ meminit ⁊ Oneſimi Aliam magneſie ciuitati que ſ. meãdrũ iacet. In q̃ ⁊ epi Damei mẽtionẽ facit. Sed ⁊ ecclie q̃ eſt trallis ſcribit cuiꝰ pncipẽ tũc eſſe polimiũ deſignauit. In ea vero quã

ad roma. eccleſiā ſcribit deprecatur eos ne ſe tāq̄ ſupplicijs ſuis p̄centes velint priuare martyrio. Et his poſt aliquāta vtit̄ verbis a ſyria indē romā cū vſq̄ beſtijs terra mariq̄ depugno die ac nocte cōnexus ⁊ colligatus decē leopardis de militib⁹ dico ad cuſtodiā datis: q̄ ex bn̄ficijs nr̄is ſeuiores fiūt. Sz ego eoꝝ neq̄tijs magis erudior nec tn̄ in hoc iuſtificat⁹ ſuz. O ſalutares beſtias q̄ p̄parant̄ mihi q̄n venient̄ q̄n emittent̄ q̄n eis frui lz carnib⁹ meis quas ⁊ ego apto acriores parari ⁊ inuitabo ad deuorationez mei ⁊ deprecabor ne forte vt in nōnullis fecerūt timeāt cōtingere corpus meum. Quinimo ⁊ ſi cūctabunt̄: ego vim faciā. Ego me ingerā. Date queſo veniā ego noui q̄d expediat mihi. Nūc incipio eſſe diſcipulus xp̄i. Faceſſat inuidia vel humani affectus vel nequitie ſp̄ualis vt ieſum xp̄m merear adipiſci. Ignes vel cruces beſtie diſp̄ſiones oſſium diſcerptioneſq̄ mēbroꝝ ac toti⁹ corpis pene ⁊ oīa in me vnū ſupplicia diaboli arte queſita conſentur dū modo ieſum xp̄m merear adipiſci hec ⁊ multa alia his ſimilia ad diuerſas eccleſias ſcribit.

B ¶ Sed ⁊ polycarpū velut ap̄licum virū datis lr̄is anthiochenā ei eccleſiam p̄cipue ꝯmendat ad ſmyrneos ſane ſcribens vtit̄ verbis quibuſdā (vnde aſſumptis neſcimus) quibus hec de ſaluatore proloquit̄. Ego aūt poſt reſurrectionē quoq̄ in carne eū ſcio fuiſſe ⁊ credo. Nā ⁊ cū veniſſet ad petrū ceteroſq̄ ait eis. Accedite ⁊ videte: q2 non ſum demoniū incorporeum. Qui ⁊ contingentes eum crediderunt ei. Scit autem et hyreneus eius martyriū: ⁊ mentionē facit ſcriptorū eius p̄ hec verba. Sicut dixit inquit quidā ex noſtris p̄ martyrio chriſti dānatus ad beſtias. Frumentū inquit ego ſum dei beſtiarū dentibus molor ⁊ ſubigor vt panis mūdus efficar chriſto. Sed ⁊ policarpus horum memoriam facit in epiſtola quā ad philippenſes ſcribit per hec. Dep̄cor inquit omnes vos obedientie operam dare ⁊ meditari patientiam quā vidiſtis in ignatio ⁊ ruſo et zoſimo beatis viris. Precipue autē in paulo et ceteris ap̄lis q̄ fuerunt apud vos ſcientes q̄ his omnes nō in vacuū ſed p̄ fidez ⁊ iuſtitiā cucurrere vſq̄quo p̄uenirent ad locū ſibi a dn̄o preparatū. Quī quidem paſſionū eius participes extiterūt nec dilexere preſens ſeculū ſed eū ſolum qui pro ipſis ⁊ p̄ nobis mortuus eſt et reſurrexit. Et poſt pauca ſubiūgit. Scripſiſtis mihi ⁊ vos ⁊ ignatius vt ſi q̄s vadit ad ptes ſyrie deferat literas ad vos. Quod faciā cū tempus inuenero. Mittā vobis ⁊ ignatij epiſtolas et alias ſi que ſunt que ad nos tranſmiſſe ſunt ex quibus vtilitatem maximam capiatis cōtinent eī de fide ⁊ patientia inſtructionē perfectam ſm̄ domini preceptū. Hactenus de ignatio.

¶ Cap̄. xxix. de quibuſdam euangeliſtis qui poſt apoſtolos claruerunt.

POſt hunc rexit eccleſiam ciuitatis antiochene heroes. Inter eoſdem ſane floruit vir eq̄ iſignis Quadratus. Qui vna cum Philippi filiabus in prophetica gratia celeberrimus fuiſſe prohibetur. Sed ⁊ alij plurimi per idez tempus apoſtolorum diſcipuli ſuperſtites erāt qui eccl̄ie fundamentis que ab illis locata fuerāt digniſſima deſuper fidei edificia conſtruebant augētes in oībus predicationem verbi domini: ⁊ ſalutaria ſemina regni celoꝝ per omnē terram latius diſſerentes. Deniq̄ nonnulli ex his ardentiore diuine philoſophie cupiditate ſuccenſi animas ſuas verbo dei cōſecrabāt explentes perfectionis ſalutare preceptū: vt facultates ſuas prima indigētibus diuidētes expediti ad predicandum euangeliū fierēt. Ut ſi quib⁹ forte prouincijs nomen fidei eſſet cognitum predicarēt primaq̄ apud eos fundamēta euāgelij collocātes atq̄ electis quibuſq̄ ex ipſis officiū regende eccleſie quā fundauerāt ꝯmittētes. Ipſi rurſuz ad alias gētes aliaſq̄ p̄uincias properabāt: ⁊ euāgeliſtarū fungebant̄ officio. Quoſq̄ ſilr̄ vt in exordio ap̄los diuinorū ſignorū comitabant̄ effect⁹ ⁊ ſc̄ti ſp̄us gr̄a ita vt videres vna allocutione integros ſimul populos ad cultū diuine religionis adduci et p̄dicantiū verbis non

eſſe tardiorē audiētium fidē. Uerū quo=
niam impoſſibile eſt nobis ſingulos enu
merare qui poſt apoſtolorū primas ſuc
ceſſiones in eccleſijs que per orbē terre
ſunt vel principes vel euangeliſte fue=
rint vel paſtores illos tantummodo cō=
memoraſſe ſufficiat quorum libris inſer=
ta ad nos vſq; fidei ꝛ predicationis mo=
numēta venere. Ut clemētis ꝛ ignatij ce
terorumq; quorū ſuperius facimus men
tionem.

¶ Capi.xxx. de epiſtola clementis ad
corinthios ꝛ libris papie.

CLemēs tamē in epiſtola quam ad corin=
thios ſcripſit meminit epi=
ſtole pauli ad hebreos ꝛ vti
tur eius teſtimonijs.
¶ Cū cōſtat ꝙ ap̄ls tanq̄ hebreis
mittandā patrio eā ſermone cōſcripſe=
rit: ꝛ vt quidā tradūt Lucā euāgeliſtā:
alij aūt hunc ip̄m clementē interp̄tatum
eſſe: qd̄ ꝛ magis verū eſt: qꝛ ꝛ ſtilus ipſe
epiſtole clementis cum hac concordat et
ſenſus nimirū vtriuſq; ſcripture pluri=
mam ſimilitudinē ferunt. Dicitur tn̄ eſ
ſe alia clemētis epiſtola cuius nos notitiā
non accepimus. Sed ꝛ alia eius opuſcu
la nō minima a nōnullis haberi perhibē
tur velut petri ꝛ appionis diſputatio: q̄
in vſu a veteribus habita minime repe=
rimus: qꝛ nec pura in eis et incorrupta
apoſtolice fidei regula manſiſſe depre=
hendit̄. Papie quoq; ferunt̄ quinq; libri
qui attitulatur verborum dominicorum
explanatio horum facit ꝛ Hyreneus mē
tionē p̱ hec verba. ¶ Hec aūt et papias
ioannis auditor policarpi vero condiſci
pulus et ſodalis vir vr.us ex antiquis:
proteſtat̄ in primo libro ſuo. Quinq; enī
volumina conſcripſit. Hec quidē hire=
neus de papia. Ipſe vero de ſe indicat
tanq̄ qui non ab apoſtolis ſed ab eorum
diſcipulis ſuſceperit fidem: per hec v̄ba.
Nā pigebit aūt nos tibi oīa que quondā
a preſbyteris didicimus et bene retine=
mus recordātes exponere cū interpreta
tionibus ſuis: ꝛ vt ſe eoꝝ v̄itas habeat
explicare. Neq; enim multa dicentibus:
ſed vera tradentib9 auſcultauimus neq;
his qui hominum precepta ſed qui do=
mini mandata memorabant ab ipſa ve=
ritate ſuſcepta. Quod ſi quando adue=
niſſet aliquis ex his qui ſecuti ſunt apo=
ſtolos ab ip̄o ſedulo explicabar quid An
dreas quid Petrus dixerit quid autem
Philippus vel Thomas quid vero Ia
cobus quid Ioannes aut quid Matthe9
vel alius qui ex diſcipulis domini: queve
Ariſtion vel ioannes preſbyter ceteriq;
diſcipuli dicebant. Hec enim tātum mihi
librorū electiones prodeſſe credebam q̄ tā
tum viue vocis preſentiſq; magiſterium.
Sed mihi dignū videtur intēdere ꝙ ſcd̄o
nomen Ioannis enumerat et eū quidē
cuius primo meminit Petro et Iacobo
ac Mattheo ceteriſq; apoſtolis ſociat
quē ſine dubio ip̄m euangeliſtam eſſe et
apoſtolum conſtat. Aliū vero Ioannē di
ſtinctiōe quadā facta extra ap̄loꝝ nume
rū collat p̄ferēs ei. Ariſtionē quandā et
euidēter eū p̄ſbyterū nominat: vt p̱ hec
cōprobet̄ verū eſſe illud qd̄ quidā Aſiam
ſcribūt ꝙ duo ſint apud Epheſum ſepul
chra ꝛ vtrumq; Ioānis appellatur. Qui
bus ſic diligentius intēdamus fortaſſis
ſecundus hic erit Ioannes ſi ille non cre
ditur primus ſub cuius nomine reuela=
tio habetur que appellatur Ioannis.
Sed et hic ipſe de quo nobis ſermo eſt
Papias apoſtolorum ſe verbera ab his
qui ſecuti eos fuerant Ariſtione videli=
cet et Ioanne preſbytero aſſerit ſuſcepiſ
ſe. Unde et frequenter nominatim in
commentarijs ſuis a Ioanne et ariſtio=
ne traditum ſibi de ſingulis quibuſq;
commemorat. ¶ Meminit ſane idem ip=
ſe etiam de quibuſdam mirabilibus in
opere ſuo que pretereunda nemine cen=
ſeo. Per Philipi enim euangeliſte fi=
lias propheteſſas hec ſibi tradita eſſe
deſignat. Mortuum reſurrexiſſe tem=
poribus ſuis dicit. Sed et de Iuſto qui
cognominatus eſt Barſabas refert mi=
raculum ingens quia venenum biberit
et nihil ex hoc triſte pertulerit ꝓpter do=
mini fidem. Iuſtus autē ipſe eſt hic qui
poſt ſaluatoris aſcenſum a ſanctis apo
ſtolis cum Mathia ad apoſtolatus ſor=
tem ſtatutus eſt ſicut in actibus apoſto=
lorum commemoratur. Dicit autem et

alia plurima a maiorib⁹ ſibi tradita miracula ⁊ nouas quaſdā parabolas ſaluatoris ⁊ doctrinā incognitam magiſq; fabuloſam. Mille annos futuros poſt reſurrectionez quibus corporaliter regnū chriſti in hac terra futurum ſit. Sed ego puto eū ſpirituales ⁊ myſticas apoſtolorum traditiones corporaliter ⁊ ſm literas ſuſcepiſſe nec potuiſſe diſcernere ea que illi i figuris velut lactātibus ⁊ paruulis loquebātur. Qui et reuera etiā ex ipſis que cōſcripſit opuſculis exigui ſenſus vir ⁊ minus capacis oſtēditur. Multis tñ poſt ſe eccleſiaſticis viris erroris huius p̄buit cauſas autoritatez dogmati tm̄ ex vetuſtate tribuēs non etiā ex rōne dictorum ſicut Hyreneo ⁊ ſi quis ali⁹ eū in hac parte viſus eſt ſequi. Alia quoq; quāplurima ſupra memorati Ariſtionis refert tanq; ex verbis et domini tradita ⁊ Joānis preſbyteri que ſi quis vult plenius noſcere ipſos eius relegat libellos. Nos tñ illud aſſumemus ex his qđ de Marco euangeliſta his protulit verbis. Etiā hoc (inq̄t) p̄ſbyter narrabat qđ Marcus interpres fuerit Petri ⁊ quecū q; meminerit ab eo dicta conſcripſerit. Non tamen ꝑ ordinem ea que a domino dicta ſunt vel facta digeſſerit q: non ipſe auditor dñi fuerit vel ſectator ſed nouiſſime: vt dixi petro adeſit ad vſum ac miniſteriū predicandi non ad conſcribendos domini ſermones. Itaq; nihil peccauit Marcus in eo quod ita quedam ſcripſerit quaſi qui paſſim audita recordari videatur. Et hoc ſolum ſatis egit ne quid ex auditis omittere aut aliq̄d falſum ſcriberet. Hec de marco ſcribit papias. Sed ⁊ de Mathea ita refert Matthe⁹ quidē ſcripſit hebreo ſermone. Interpretat⁹ eſt aūt ea q̄ ſcripſit vnuſquiſq; ſicut potuit. Hec etiā de Mattheo. Utitur ſane idem papias teſtimonijs ex epiſtola Joannis prima et petri ſimuliter prima. Simul ⁊ hiſtoriam quandā ſubiungit de muliere adultera que accuſata eſt a iudeis apđ dñm. Habetur autez in euangelio qđ dicitur ſcđʒ hebreos ſcripta iſta parabola ſed de his iſta ſufficiant.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit liber quartus.

¶ Capitulū. j. de quorūdā epiſcopoꝝ ſucceſſione ſimul iudeorum contra gētiles ſeditione.

Duodecimo anno principatus traiani Ceſaris credo quē pauloante memorauimus Alexandrinorum gubernare plebem diē obijt. Poſt quem quartus ab apoſtolis. Primus nomine ſacerdotij inibi iura ſuſcepit. Eadem tempeſtate Alexander quoq; rome cum octauum annum Euariſtus ſacerdotalis adminiſtratiōis impleſſet: quinta ſucceſſione poſt petrum atq; paulum plebis gubernacula ſortitus eſt. Et quidem ſaluatoris noſtri inſtitutio eccleſiarumq; profectus creſcebat in dies Judeorum porro funera denſiſſimis cladibus exagitabantur. ¶ Itaq; poſtq; preditus imperator annum octauumdecimum principatus ingreſſus eſt rurſus iudeoruʒ tumultos exarſit. Quo magnus mox numerus gentis eius occubuit. Nam et Alexandrie et per egyptum vel cyrenem tanq; atroci quodam ſeditioſoq; ſpiritu exagitati. primo ſimul cōmanentibus viciniſq; gentibus inferre certamina. Tū deinde paulatim ſeditione creſcente ſequenti iam anno bellum publicum ⁊ non minimum intulere. Romano duci tunc lupo cuidam in partibus egypti: ac ſane primo prelio iudeos ſecuta victoria eſt. Sʒ gentiles qui ex acie fugerant irrumpentes Alexandriam iudeos ſi quos forte inibi repererūt captos interimere. Quorum auxilio deſtituti reliqui qui apud Cyrenem rebelles extiterāt velut deſperantes ad agros Egypti ⁊ caſtella vaſtāda vertunt̄ duce luca. Aduerſus hos imperator mittit cū exercitu peditum atq; equitum ſed et nauali manu: martium turbonem. Qui multis ſane prelijs nec paruo tempore conſumptis multa milia iudeorum nō modo apud Cyrenem: ſed ⁊ in egypto qui luce auxiliū ferebāt ꝓſtrauit ac pertulit.

¶ Capitulum.ij. qualia ſub traiano paſſi ſunt iudei.

PRinceps vero magnꝰ etiam eos q̄ apud meſopotamiā cōſiſtebāt iudeos ratus ſimilia auſuros. Lutio quieto ꝑcipit delere ꝓuinciā funditꝰ ac totā gētē penitꝰ excidere. Tū ille directa acie magnā eoꝝ multitudine ſternit. Cuius facinoris grā quietꝰ remunerationis vicē ab īpatore. ꝓuincie iudee adeptꝰ eſt preſidatū. Sꝫ hec etiā grecoꝝ gētiliū hiſtoriographi per ſingulas quaſq; etates eodē ordine memorie tradiderūt.

¶ Cap.iij. qui ſub adriano fidei defenſiones ſcripſerint.

TRaiano autē viginti annis minimis ſex mēſibus principatu perfuncto. Helius Adrianus in ſceptra ſuccedit. Huic quadratus oratiōe ſplendidiſſimā apologeticū librum pro nr̄a religione cōſcriptū ꝛ validiſſimis communitū aſſertionibus obtulit. Quoniā quidā maligni quidā hōies ſub eodē principe noſtros nitebantur inceſſere. Qui liber hodieq; ſeruatᷣ ꝛ apud nos ꝛ apud multos ex fratribꝰ noſtris. Ex quo volumine inditia magni cuiuſdā viri ꝛ mentis ac fidei apoſtolice eius ſcꝫ qui cōſcripſerat colligunt. Idē igitur ipſe ſue antiquitatis ſpecimē talibꝰ exprimit verbis. Noſtri aūt ſaluatoris inquit opera ſemper aderāt viua ꝛ vera in his qui ſanati fuerant ꝛ in his qui a mortuis excitati ſunt. Non eni viſi ſunt tātūmodo vel reſurgere vel ſanari: ſed perpetuo ab hoībus videbantᷣ nō tm̄ ſaluatore ꝑſente ſed et poſt diceſſum eius multis tpībus ita vt aliquāti qui ab eo vel curati vel reſuſcitati ſunt etiā ad noſtra vſq; tpa ꝑdurarint. Et de hoc quidē ſatis dictum. Sed ꝛ ariſtides vir fidelis ꝛ pietate noſtre religionis imbutꝰ quadrato ſimile volumen adꝫ Adrianū pro fidei noſtre rōne cōſcripſit: cuius etiā nunc ſcripta ſeruantur.

¶ Capitulum.iiij. de epiſcoporū Alexandrinorum ꝛ hieroſolymorum ſucceſſione.

TErtio aūt eiuſdem principatus anno Alexander epīs romane vrbis ſacerdotiū ſimul ac vitā finiūt decennio expleto. Huic ſubrogatur ſixtus. Sed ꝛ Alexādrie eodē tpe defuncto. Primo duodecimo ſui ſacerdotij anno epiſcopatum Iuſtus excepit. In hieroſolymis ſane epōꝝ tempora ſucceſſioneſq; nullis ad integrū monumētis cōſeruata reperimus eo ꝙ valde ad breue tempus mortis celeritate precepti ſacerdotio ſinguli quiq; functi perhibeantᷣ: ita vt quātū ex veterum lectione comperio ad tpa vſq; principis adriani ſub quo iudei excidium paſſi ſunt: tradāt quindecim epiſcoporum ſucceſſiōes eē decurſas. Quos oēs aiunt hebreos antique originis extitiſſe ꝛ ſcientiā xp̄i fideliter recepiſſe. Et ideo incunctanter ab his qui poterant de fidei merito iudicare ſacerdotio quoq; viſos eſſe digniſſimos: quippe cū omnis tūc eccleſia ex hebreis fidelibꝰ coaceruata firmataq; videretur incipientibus ab apoſtolis ꝛ ꝑdurantibus nimirū vſq; ad illud tp̄s excidij quo iudei iterū deficientes a romanis magnis rurſum ꝑlijs ſubiugati ſunt. Igitur qꝛ per idem tp̄s aſſumere epōs ex circūciſione ceſſatuꝫ eſt: neceſſarium videtur omnes a primo vſq; ad id tp̄s enumerare pariᷣ ſacerdotes. Primꝰ itaq; iacobꝰ qui dn̄i frater eſt habiturus. Poſt hunc ſymeon electus eſt. Tertius iuſtus zachēꝰ quartus. Deinde thobias quintus. Beniamin ſextus ac ſeptimus ioannes. Tum mathias: quem philippus excepit. Cui decimus ſeneca ſubrogatus eſt. Iuſtus exinde: ac duodecimus leui. Poſt hunc effreni: et quartuſdecimus ioſeph. Ac finis omniuꝫ iudas. Iſti ſunt fere oēs qui hieroſolymi epiſcopi ab apoſtolis ad illa vſq; tpa q̄ ſuperiꝰ deſignauimus plebi illi ex circunciſione prefuerūt. ¶ Rome aūt duodecimo anno memorati pncipatus. Sixto duodecim annis eccleſie gubernaculis functore theleſphorus ſeptimus apoſtolis ſubrogatur. Anno poſt quē ꝛ vno mēſe Alexādrine eccleſie moderamē cumeneus ſexta ſucceſſione ſuſcepit: cum deceſſor eius

vndecim annis populo prefuiſſet.

¶ Cap.v. nouiſſimum iudeorum exci dium ſub adriano.

VEruꝫ iudaicis motibus ac factionibꝰ rurſus ad maiora ꝓgreſſis rurſus iu dec preſidens armata manu ſibi ab imꝑatore decreta: in ſolentiã gen tis acerrime ꝯprimebat: multa milia paſ ſim virorũ feminarum puerorumqꝫ con ficiens: quorum terras iure belli: roma no vendicabat imperio. Tpe quo iſta ge rebant̃: ducebat exercitum iudeorũ Bar chochadas quidã qḋ nomen ſignificat ſtellam: ceterũ vir crudelis et ſceleſtus. Sed ex vocabulo ſuo velut vilibus mãci pijs perſuadebat: ſe ob ſalutẽ coꝝ ſidus magnũ celitꝰ eſſe delapſum: egris morta libus longa obſcuritate damnatis ferre lucis auxiliũ. Igitur cũ maxime belli hu ius fomenta cõcreſceret̃: octauodecimo anno principatus eiuſdẽ: apud bethara oppidum preualidum hieroſolymis vici nũ: cum longiora romanis tẽderetur ob ſidio: fame ac ſiti perduellibꝰ intrinſecus ad extremũ internitionis adductis poſt ꝙ dux ipſe precipue meritas ſuo facino re penas luit: omnis hec natio iã ex illo ab omni regione finitima hieroſolymorũ penitus arcebatur cum ſanctione diui ne legis: tum maxime cõſtitutionibus et decretis Adriani ita vt ne de excelſiori qui dem proſpectu: eminꝰ eis ſaltem pater num ſolũ prophanis obtutibꝰ liceret in ſpicere. Ariſtopelleus hiſtoriographꝰ iſta proſequitur. Ita factũ eſt: vt ciuitas poſt interitum iudaice gẽtis incolis mox in eam peregrine nationis confluentibꝰ permutatis ciuibus etiam ipſa helia ap pellaretur: ex cognomento imperatoris heli. Adriani. Et vt in romanorũ ius to ta conuerſari tum pariter mutaret ac nomen.

¶ Ca.vj. ḋ pſeudo ſcriptoribꝰ ꝛ apl̃is quos hiſdẽ tpibus demon excitauit.

TBit ex gẽtibꝰ vt inibi cepit eccleſia congre gari: primus poſt ep̃os ex cir cunciſione: ſacerdotium ciui tatis illius accepit marcus. Cumqꝫ iam refulgentibus in modũ clariſſimorum ſi derum eccleſijs vbiqꝫ terrarum vigente etiã ꝑ omne genus hoim̃ fide: qua cun cti pariter ſaluatorẽ ac dñm noſtrum ie ſum xp̃m: integre ꝛ cõſtanter crediderãt: ille totiꝰ bonitatis emulus demon: vtpo te veritatis inimicus: ꝛ ſalutis humane hoſtis perpetuꝰ: oĩa molimina cõtra deũ ꝛ eccleſiã ꝟſans: ꝙ priꝰ exteriꝰ eã perſecu tionibus ꝛ hoſtilibꝰ oppugnauerat: nũc malignis quibuſdã viris ꝛ deceptoribꝰ repertis in teſtino bello eã quatere nitit̃. Sꝫ vt fraudulenti fallaceſqꝫ hoĩes. no ſtre religionis ſimulato tantum nomine induti: fideliuꝫ quidem ſi quos forte per ſuaſionis ſue fraude deciperent peſſum darent ignorãtes vero fidei noſtre myſte rium peruerſis et feralibus ſuis geſtis vel aſſertionibus impeditos a deſiderio vere fidei et ſalutis longius ſummoue rẽt. Igitur humani generis deceptor an tiquus poſt menandrũ quẽ ſupra retuli mus ſymeonis ſucceſſorem velut quan dam beſtiã bino ore ſibilãtem biniſqꝫ lin guis diobolica venena vibrantem. ſatur niũ quẽdam antiochie gentiũ ꝛ baſilidẽ Alexãdrie ortũ produxit. Quorum vter qꝫ ſuis in regionibus officinas impie ac deo inuiſe condidit diſcipline. Et quidẽ in omnibus pene ſaturniũ eadẽ que me nandrũ commentatũ eſſe ſignificat hyre neus. Baſilidem vero ꝑtextu iuſtitie do ctrine immenſum tetendiſſe mẽtis impie cogitatũ dũ ꝓdigioſa fabularũ figmẽta ſibimet complaceret.

¶ Ca.vij. de ſcriptoribꝰ eccleſiaſticis qui ea tempeſtate claruerunt.

SEd e cõtra mul ti admodũ eccleſiaſtici viri ꝓ ꝟitate fortiter ſtare: ac ſcri ptis quoqꝫ ꝛ aſſertiõibus ꝟa rõne ſubnixis ꝓ apl̃ica ꝛ eccl̃iaſtica tra ditiõe certare vt ex libroꝝ monumentis etiã poſteris ad cauẽda hereticoꝝ vene na munimẽ ꝛ ſubſidiũ ꝑberet̃. E qbꝰ ꝑue nit ad nos liber celeberrimi ſcriptoris eiꝰ tpis agrippe caſtoris cõfutationẽ baſili dis validiſſimã continẽs ꝑ quẽ verſutia ꝛ calliditas viri ad decipiendũ nimis apta

detegitur.Deniqȝ cũ publicaret eius ar
chana dixit eum de euãgelio quidẽ qua
tuor ⁊ viginti cõmentarios condidiſſe.
Prophetas ẜo ſibimet nũcupaſſe quoſ=
dam barchabam:⁊ barchob alioſqȝ qui
nunqȝ extiterunt.Quos ipſe tñ cõſtitue=
rit ſibi ac barbaris vocabulis vt eẽt ap
pellatio ipſa terribilis nominarit.Doce
re etiam eum refert:imolata abſqȝ vllo
reſpectu conſcientie deguſtanda ⁊ ſine
ſcrupulo atqȝ indifferenter fidẽ negan=
daȝ perſecutionis tꝑibus.Sectatoreſqȝ
ſuos ad mortem pythagoricum docuit
quinquẽnio ſilere.Addit alia quoqȝ nõ
pauca quib⁹ ſecte huius errorem peni=
tus a ſe deprehenſum ⁊ cõfutatum eſſe
declarat.¶ Sȝ ⁊ hyreneus ſcribit eodẽ
tꝑe ⁊ moribus memoratorũ fuiſſe carpo
cratẽ quẽdã ſuperſtitionis alterius q̃
gnoſtici appellant vocabulo ab ſcientia
cõficto autorem q̃ ſane ꝑſtigia ſimonis
magi non vt ille clã.ſed publice ac palã
tradebat:⁊ velut pro ſummis atqȝ opti
mis ſtudijs laudẽ cõfeſſam ac publicam
de nefarijs artib⁹ a deceptis auditori=
bus req̃rebat ⁊ magicas tenebras ei luce
publica perorabat.De amatorijs dũta
xat ſõnijſqȝ immiſſis a demonijs perhae=
dris alijſqȝ ſimilibus fraudibus.deqȝ his
cõſequẽter doceri oportere oẽm hoiem
decernebat q̃ ad ꝑfectionẽ ſui miſterij vł
potius ſceleris cuperet peruenire:aſſe=
rens nõ aliter vnũquẽqȝ effugere poſſe
mundi hui⁹ principes vel declinare niſi
per huiuſcemodi facinora ſua cuiqȝ ne=
faria debita ſoluerentur.

B ¶ His igitur ille totius boni emu=
lus vtẽs ſue malignitatis miniſtris tam
eos q̃ poſt fidẽ ab his decipiebantur rapie
bat ad tenebras ſempiternas qȝ alios q̃
necdũ crediderant.tãqȝ hec eſſet noſtre
religionis infamia)ſummouebat a fide:
dũ ob execrabilẽ horũ hoim vitã ipſam
xpianorũ profeſſionẽ audiẽs quiſqȝ vita
ret.Nec aliunde tunc ſuſpitio de nobis
tanqȝ de vere impijs et inceſtis fuerat
exorta qua aſſereret illicitis plebẽ nr̃aȝ
ſtupris ⁊ ꝓmiſcue habitis in matribus
ac ſororibus pollui atqȝ execrãdis infan=
ticidijs dapibus funeſtari:ſed nõ in lon
gũ durauit infamia vbi ſeipſa cepit ve=
ritas aperire.Quinimo ⁊ clari⁹ ac ſplẽ
didius illuſceſſente vita noſtrorũ extin=
guebatur continuo ſuperſtitioſi caligo
figmenti.Et ſingulis quibuſqȝ ſectis q̃
aduerſum veritatẽ exorte fuerãt euane
ſcentibus vel in multifidas ac multifor=
mes ſpecies diffluentib⁹ ꝓficiebat et ex=
tollebatur indies ſolus vere et catholice
eccleſie ſplendor nulla tẽporum varieta
te fucatus.q: caſtimonia ſui ac puritate
⁊ diuine conuerſationis gloria ꝑ omne
genus hominũ ſapientia:doctrina:fide:
⁊ actibus refulgebat.Et cũ ipſo confe=
ſtim tꝑe quo ceperat opprobrij huius
flãma reſtincta eſt.Permãſit aũt apud
ſingulorũ mentes veritas que ſuis ſem
ꝑ viribus nitens cõuincit ⁊ arguit falſi=
tatẽ nec paſſa eſt adulterino maledicto
rũ fuco eccleſie caſtitatẽ pudicitiãqȝ la
cerari.Intantũ vt ex illo ad noſtra vſqȝ
tꝑa:nullus tam ſeue mentis extiterit q̃
honeſtatem ⁊ caſtimoniã plebis noſtre
ore ſacrilego cõcinnatis macularet op=
probrijs.Sed ad romanos ⁊ ad grecos
ad ſchytas ⁊ barbaros ⁊ ad ipſas pene
in vltimis orbis partibus recõditas na
tiones intm̃ ſuauis odor de eccleſie ge=
ſtis ⁊ diuinum quidã reſpirãs ſancte cõ
uerſationis aura peruenit intm̃ ad au
res oim ac mentes felix xpianorum fa=
ma peruecta eſt:vt omne hoim gen⁹ le=
gibus ⁊ ſupſtitionib⁹ patrijs derelictis
ad fidẽ ſe conuertere xpi.Omniſqȝ bar=
baries genuina feritate depoſita ad ieſũ
xp̃m concurreret:⁊ diſceret ab eo q: mi=
tis eſt ⁊ humilis corde.

C ¶ Extiterunt preterea ꝑ diuinam
gratiã viri ea tempeſtate eruditiſſimi q̃
ꝓbabiliter ⁊ ſufficiẽter obſcena heretico
rum cõmenta conuincerent ⁊ quid vera
fides in eccleſia catholica caſtitatis ha=
beret oſtenderent.In quib⁹ egeſippus
celeberrimus habebatur:q̃ integerrimam
traditionẽ apoſtolice predicationis ſim
plici ſermone conſcriptam in quinqȝ li=
bris memorie tradidit.Ubi et de ſuis
ipſe temporibus aliquanta commemo=
rat et de quibuſdã qui ſimulachra colla
uerãt talia quedã ſcribit.Quibus indt.
templa imo potius ſepulchra fecerunt
ſicut etiã nunc videmus.Ex quibus eſt

vnus antinous ſeruus adriani ceſaris
cui agones annui celebrantur qui anti
noij appellantur noſtris adhuc tempo=
ribus inſtituti. Nam ⁊ ciuitatem condi
dit eius nomini antinoorum. ⁊ tēplū ei et
ſacerdotes inſtituit ac ꝓphetas. Sed et
iuſtinus fideliſſimus noſtre philoſophie
ſectator ⁊ in grecorum diſciplinis erudi
tiſſim⁹ ſcribēs ad antoninū Apologeti=
cum pro noſtra religione librū hoꝝ me=
minit ita dicēs. Non mihi videt̄ abſur=
dum meminiſſe in his etiaꝫ de antinoo.
qđ nuper geſtū eſt: quē oēs timore prin=
cipis quaſi deum colere ceperunt. Cum
bene nouerint quis qualiſue pauloante
fuerit ⁊ vnde duxerit genus. Idē quoqꝫ
ipſe etiā iudaici belli qđ tunc gerebatur
memoriam faciēs: talia quedam refert.
Etenim in hoc qđ nunc geritur iudaico
bello barchochabas pꝛiceps iudaice fa
ctionis chꝛiſtianos ſolos niſi negarent
chꝛiſtum tanqꝫ blaſphemos ad ſuppli=
ciaꝫ rapi iubebat. In quibus libꝛis etiā
de conuerſione ſua quam habuit a gen=
tili philoſophia ad vere religionis fidē:
ꝙ non abſqꝫ ꝓbabili ratione ⁊ examina
to iudicio ad hec cōuerſus fit hoc modo
ſcribit. Naꝫ ⁊ ego ipſe (inquit) ſectis pla
tonicis inſtitutus: audiēs infamari chꝛi
ſtianos: ⁊ videns eos impauidos ad ſu=
ſcipiendam mortem: atqꝫ omne ſuppli=
cium tolerandum conſiderabam ꝙ im=
poſſibile eſſet malitia eos et in libidine
conuerſari. Quis enim aliquando volu=
ptuoſus ⁊ luxurijs deditus. ⁊ qui huma
nis carnibus veſci delicias putat: mor=
tem libēter amplectitur qua ſcilicet ipſa
confeſtim careat pro qua infamari ma=
luit voluptate. Quinimo viuere perpe=
tuo ſi liceret ⁊ lateret iudicia: in hoc ma
gis operam daret: nedum ſemetipſum
ſtatute ac profeſſe morti ſtuderet offer=
re. Sed et idem ipſe vir ſcribit Adria=
num pꝛincipem: ſuſceptis a ſerenio gra=
tiano clariſſimo viro preſide literis in
quibus de chꝛiſtianis percontabatur
reſcripſiſſe: ꝙ non eſſet iuſtum chꝛiſtia=
nos nullius criminis reos abſqꝫ iudicio
legibuſqꝫ puniri. Simul et exemplum
epiſtole ipſius ſubijcit continentis hunc
modum.

¶ Capitulū. viij. de Epiſtola Adria
ni que perſecutionem in noſtros pa=
rumper repreſſit.

Exemplum epi
ſtole imperatoris Adriani
ad minutium fundaniū pro=
cōſulem Aſie accepit literas
ad me ſcriptas a deceſſore tuo Serenio
gratiano clariſſimo viro: et non placet
mihi relationem ſilentio preterire ne in=
noxij perturbentur et calumniatoribus
latrocinandi: tribuatur occaſio. Itaqꝫ
ſi euidenter prouinciales huic petitioni
ſue adeſſe valent aduerſum xp̄ianos vt
pro tribunali eos in aliquo arguāt hoc
his exequi non prohibeo. Precibus au=
tem in hoc ſolis et acclamationibus vti
eis non permitto. Etenim multo equius
eſt ſi quis volet accuſare: te cognoſcere
de obiectis. Si quis igitur accuſat ⁊ ꝓ=
bat aduerſum leges quicqꝫ ageret me=
moratos homines pro merito peccatoꝝ
etiā ſupplicia ſtatues. Illud me hercle
magnopere curabis vt ſi quis calūnie grā:
quēqꝫ horum poſtulauerit reū in hūc ꝓ
ſui nequitia ſupplicijs ſeuioꝛib⁹ vindices.

¶ Capitulum nonum de ſucceſſione
quorundam epiſcoporum Rome et
Alexandrie.

Verū adrianus
poſt hec viceſimo pꝛimo an=
no ſui pꝛīcipatus diem obijt.
Et antoninus cognomento
pius romanum ſuſcepit imperium. Hu=
ius pꝛimo anno Teleſephor⁹ annis vn=
decim ſacerdotio in vrbe roma amnini
ſtrato vita deceſſit: ⁊ higinus epiſcopa=
tus ſortem romane ſuſcepit eccleſie. Ve
runtamen hyreneus refert Teleſpho=
rum martyrio vitam finiſſe: ſimul indi=
cans Higini epiſcopi tempoꝛibus: Valē
tinum autorem valentiniane hereſis ex
titiſſe: ⁊ cerdonem quendā erroris illius
pꝛincipem: quem poſtea Martion ſecu=
tus eſt. eoſqꝫ vno tempore rome: ſed et di
uerſis imperantibus aſſeruiſſe. Scribi=
tur autem ita.

¶ Capitulum decimum. de quibuſdam
pſeudo apoſtolis.

NAm valētinus
venit romā ſub higino. In=
ualuit autem tēpib⁹ Pij ⁊ ad
anicetū vſqꝫ durauit. Cerdo
vero: qui ante marcionē fuit: ⁊ ipſe ſub
higino: qui erat ī vrbe roma ab apoſtolo
nonus epiſcopus venit. Qui tamen ali=
quando quidem quaſi penitens ⁊ erro=
rem cōfitens excuſabat: aliquando rur=
ſum occulte: interdum etiam publice im=
pietatem docebat. In quo cōuictus: a ce
tu fraternitatis arcet. Hec aūt, dixit Hy=
reneus ī tertio aduerſus hereſes libro.
In primo autem libro nihilomin⁹ de cer
done hec dixit. Cerdo vero a ſectatorib⁹
Simonis impietatis ſue occaſiōib⁹ ſum=
ptis romā venit ſub higino: ibiqꝫ docuit
ꝗ is quis a lege et ꝓphetis predicatus
eſt deus, non eſſet ipſe pater domini no=
ſtri Jeſu chriſti. Quia ille quidē notus
eſſet: hic autem ignotus eſt. Et ille iu=
ſtus: hic autem bonus. Cui ſuccedens
marcion ponticus abſqꝫ reuerentia vl=
la blaſphemans: auxit doctoris inſaniē
idem quoqꝫ: ipſe Hyreneus immenſum
profundum Ualentini erroris de mate=
ria et ceteris validiſſime coarguit. Et
ſerpētis in modum cecis ſemetipſum la=
tebris obtegentem in lucem protrahit
ac denudat. His adiungit et de marco
quodam quem dicit magis artibus im=
butum apprime enituiſſe. De cuius pro=
phanis ſuperſtitionibus ⁊ archanis nō
tam ſacris ꝙ̄ ſacrilegis et myſticis my=
ſterijs ita ſcribit. Et eīn quidem eorum
thalamum conſtruunt ⁊ nefarium quod
dam initiandi celebrant genus tanꝙ̄ ſe
cretis quibuſdam carminib⁹ ac verbis:
non tam ſacris quam execrabilibus eū
qui introducitur cōſecrantes. Spiritua
les nuptias aiunt eſſe que faciūt: inſtar
videlicet ſupernarum coniugationum.
Adducētes vero eos ad aliquam aquā
et baptizantes. hec ſuper eos proferunt
verba. In nomine aiunt ignoti patris
omnium: et in veritate omnium matre:
et in eo qui deſcendit in ieſum. Alij vero
hebraica nomina ad pauorem audien=
tium ſuper eos quos initiāt terribiliter
obloquuntur. Hec de ſectatoribus Mar
ci Hyreneus ſcribit.
B ¶ Quarto autem epiſcopatus ſui
anno cum deceſſiſſet higinus romane ec
cleſie ſacerdotium Pius ſuſcepit. Apud
alexandriam vero Marcus: tertiodeci=
mo anno epiſcopatus ſui eumenide de=
functo. Qui Marcus cum decem annis
ſacerdotiū miniſtraſſet. Celadioni poſt
obitum ſuum eccleſie gubernacula dere
liquit. Pius vero in vrbe roma quinde=
cim annis in ſacerdotio expletis Anice=
to poſt ſe tradidit ſedem. Cuius tempori
bus egeſippus refert ſemetipſum romā
veniſſe ⁊ permanſiſſe inibi: vſqꝫ ad eleu=
therij qui poſt Anicetū ſubrogatus eſt
epiſcopatum. Quibus temporib⁹ ſimul
florebat Juſtinus in habitu philoſophi.
diuinum predicans verbum: et fidei no=
ſtre rationē tam ſcriptis voluminibus
ꝙ̄ viue vocis aſſertione defendens. Qui
et aduerſum martionem ſcribens com=
memorat de eo ꝙ adhuc ſupereſſe eo tē=
pore quo ſcribebat. Deniqꝫ ita ait. Mar=
cion vero quidam ponticus qui hodieqꝫ
ſupereſt: docet homines alium credere
eſſe deum: maiorem conditore deo. Hec
ille hominibus ingerens: et demonibus
adiutoribus vtens: multis blaſphemare
perſuaſit: vt negarent creatorem omniū
deum ipſum eſſe patrem chriſti: ſed aliū
quendam qui quaſi maior hoc eſſet ⁊ ta=
men omnes ſectatores ei⁹ chriſtiani ap=
pellantur. Ita nimirum ſicut omnes cō=
muni vocabulo cū diuerſe ſint ſecte phi=
loſophi nuncupantur. Sed ⁊ poſt pauca
nihilominus dicit. Eſt autē ⁊ nobis liber
aduerſus omnes hereſes compoſitus:
quem ſi vultis decurrere dabimus.

¶ Cap. xj. de Juſtini defenſione.

HIc autem ipſe
iuſtinus ſcribit etiam cō=
tra paganos volumē inſi
gne. Sed et alios libros
pro noſtra religione: in
quibus ad Antonium principem qui co
gnominatus eſt Pius: ſermonem dirigit
ſcribens et ad ſenatum. In vrbe etenim
roma maxime cōſiſtebat. Deniqꝫ in vnō
ex his libris: etiā de ſemetipſo volēs quis
vel vnde eſſet oſtēdere hoc modo ſcribit

Imperatori elio adriano Antonio pio Ceſari auguſto ⁊ veriſſimo philoſopho: et lucio philoſophi ceſaris proprio filio ac pii adoptiuo amatori ſapientie ⁊ ſacro ſenatui atq₃ omni populo romano ꝓ viris ex omni genere hominum congregatis: ⁊ iniuſto alio laborantibus ac nō digna patiētibus. Iuſtinus priſci filius bacchiadis ex vrbe neapoli paleſtine: vnus pro omnibus deſero poſtulatum. Sed ⁊ interpellatus idem imperator in aſia ab iis qui vario iniuriarum genere affligebātur: tale reſcriptū ad vniuerſos Aſie populos promulgauit.

Cap. xii. epiſtola ceſaris Antonini ad aſiaros ꝓ defenſione noſtrorū.

IMperator Ceſar marcus aurelius antoninus auguſtus armenicus: pōtifex maximus tribunitie poteſtatis quindecies: conſul tertio vniuerſis ſimul plebibus aſie ſalutem. Ego quidem non ambigo etiam ipſis diis cure eſſe ne quis noxius lateat. Multo enī magis ipſis conuenit punire eos qui ſibi immolare nolunt q̄₃ vobis. Sed vos confirmatis eorum quos perſequimini ſententiam quam de vobis habent dicētes vos impios et ſine deo eſſe. Unde et optabilius habent: ⁊ animam ponere ꝓ deo ſuo: ⁊ mortem libenter amplecti: q̄₃ vobis talibus acquieſcere ⁊ in veſtre religionis iura concedere. De motib⁹ autē terre q̄ vel facti ſunt: vel etiam nunc fiunt abſurdus non erit merorem veſtrū iuſta commotione ſolari. Quoniam quidem comperi ꝙ in huiuſcemodi rebus ad illorum inuidiam communes caſus transfertis: in quo illi quidem maiorē fiduciam accipiunt apud deum. Uos autem in omni tempore quo de talib⁹ ignoratis, ceteros quidem deos negligitis. Cultum vero immortalis dei: quem chriſtiani colunt expellitis et deturbatis: vſq₃ ad mortem cultores illius obſeruātie perſequentes. Super quibus plurimi ex ꝓuinciis iudices: etiam venerabili patri noſtro ſcripſerant. Quibus reſcriptū eſt ab eo: vt nihil omnino moleſtie huiuſcemodi hominibus generarent niſi forte argueren̄t aliquid aduerſum romani regni ſtatutum moliri. Sed ⁊ mihi ipſi de his quāplurimi retulerunt. Quib⁹ ergo paternam ſecutus ſententiam pari moderatione reſcripſit: ꝙ ſi quis ꝑſiſtet: huiuſcemodi hominibus abſq₃ vllo crimine mouere negotia: ille quidem qui delat⁹ ꝓ hoc noīe fuerit abſoluatur etiā ſi ꝓbatur id eſſe quod ei obiicitur xp̄ianus is autem qui crimen obtendit: reus pene ipſius quam obiecit exiſtat. Propoſita epheſi publice in conuentu Aſie.

Capitulū. xiii. de policarpo apoſtolorum diſcipulo.

HEc ita geſta eſſe teſtantur etiā Melito ep̄s eccl̄ie Sardenſis in eo libro quē ad imperatorē A Uerū ꝓ fide nr̄a ac religione cōſcripſit. Qua tēpeſtate etiā Aniceto romane eccleſie ꝑſidente: Policarpū romā veniſſe atq₃ habuiſſe ſermonē cum ipſo Aniceto de paſche die: Hyreneus refert. Sz ⁊ alia quedā de eodē Policarpo ſcribit. q̄ mihi dignū videt̄ corpori huic nr̄e narrationis inſerere. Tertio igit̄ libro aduerſus hereſes: hec deo commemorat Hyrene⁹. Policap⁹ inquit qui non ſolū ab apoſtolis erudit⁹ eſt neq₃ ſolū cōuerſatus eſt cū iis q̄ dn̄m viderāt ſz ab ipſis ordinatus eſt. Smyrneoꝝ eccl̄ie ep̄s. Quē nos quoq₃ in prīa etate noſtra vidimus. Diu etenī permanſit in vita et longeua etate perdurans: nobilis viuendo ſed ⁊ moriēdo nobilior extitit quippe qui vitā martyrio terminauit. Docebat autem ſemꝑ ea q̄ ab ap̄lis ipſe didicerat ⁊ eccleſie hec tradebat q̄ ſola vera ducēda ſunt. Quorum teſtes ſunt omnes eccleſie que in Aſia conſtitute ſunt ⁊ ii per tempus etiam nunc in Policarpi ſucceſſione perdurant. Multo autem verior ⁊ fidedignior: hic autem eccleſie eſt et veritatis teſtis: q̄₃ valētin⁹ ⁊ Martiō et ceteri ꝑuerſe mētis hoīes. Qui etiā ſub Aniceto romā perrexit: ⁊ multos ex ſupradictis hereticis ad eccleſiam dei cōuertit. Hanc ſolā ꝑdicās tenēdā eſſe veritatem quā ipſe ſciret ſe ab apoſtolis ſuſcepiſſe quā ⁊ tradebat eccl̄ie. Et ſunt adhuc et

nunc qui audierunt ab ipſo: quod Joannes apoſtolꝰ diſcipulus dñi apud Epheſum cum balneas lauandi gr̃a fuiſſet ingreſſus: ⁊ vidiſſet ibi Cherinthũ exiluiſſet cõtinuo ⁊ diſceſſiſſet non lotus dicẽs. Fugiamus hinc ne ⁊ balnee ipſe corruãt in quibus cherinthꝰ lauat veritatis inimicus. Idem etiã policarpus Martioni aliqñ cũ occurriſſet dicẽti ſibi agnoſce nos Reſpondit. Agnoſco primogenitũ Sathane. Tanta tunc apoſtoli atqꝫ eorum diſcipuli in religione cautela vtebantur vt ne verbi quidem communionem cum aliqui eorum qui a veritate deuiauerãt habere paterentur. Sicut ⁊ paulus dicit Hereticum hominem poſt vnam ⁊ alteram correptionem deuita: ſciens quia peruerſus eſt huiuſcemodi ⁊ peccat: cũ ſit a ſemetipſo damnatus. Extat et epiſtola Polycarpi ad Philippenſes ſcripta perualida. Ex qua formam fide eius ac predicationis: ſi quis forte ſalutis ſue ſollicitudinem gerit capere poteſt. Hactenus Hyreneus. Polycarpus vero in ipſa epiſtola quã ad Philippẽſes ſcripſerat vtit̃ teſtimonijs de p̃ma petri ep̃la.

B ¶ Sed enim Antonino qui prius cognominatus eſt viceſimo ⁊ ſecũdo anno principatus exacto: Marcus Aurelius Verus: Et Antoninus filius eius: cum lucio fratre ſuccedunt. Quo in tempore Polycarpus maximis perſecutionibus Aſiam quatientibus: vitam martyrio finiuit. De quo plane neceſſarium duximus memorie tradere maxime cum ſcripta extet epiſtola: ex perſona eccleſie Smyrneorum ad Ponti eccleſias data: que de martyrijs eiꝰ beato fine deſignat. Cuius exemplum infraſcriptum eſt. Eccleſia dei que eſt apud Smyrnam eccleſie dei conſtitute apud Philemelium: et omnibus qui vbiqꝫ ſunt ſanctis eccleſijs catholicis: miſericordia et pax et charitas dei patris ⁊ domini noſtri ieſu chriſti multiplicetur. Scripſimus vobis fratres de martyribus: ⁊ de beato Polycarpo: qui velut ſignaculo quodam martyrij ſui finem perſecutioni poſuit ⁊ paulo poſt deſcribentes etiam ceterorum martyrum agones talia quedam ſcribunt: deterrere etenim volentes inſpectantem populum: nunc flagris vſqꝫ ad interiora viſcerum martyres laniabant: ita vt abdita corporis et que natura in archanis locauerat nudarẽtur. Nunc autem marinas cocleas que conchilia vocant: et acuta queqꝫ fragmenta in dorſum ſupinatis martyribus ſubſternebant. In quibus omne tormenti genus et pene ſpeciem conſumentes ad vltimũ deuorandos eos beſtijs exponebant. Sed in his precipue deſignatur vir fortiſſimus effloruiſſe. Germanicus nomine qui per gratiam diuinam ⁊ meritum virtutis: metum corpore fragilitatis excluſit. Volente namqꝫ pro conſule perſuaſionibus aggredi virum ⁊ obijcere ei prime etatis florem debere cum ſuimetipſius miſerationem capere. Ille nihil moratus ſponte dicit preparatã ſibi beſtiam prouocaſſe veluti tardentes increpans penas. Et inique huius vite vltro velocem expetiſſe diſceſſum. Verum cum ex huius tam inſigni morte: ſtuporem cepiſſet aſtantis populi multitudo: et totius chriſtianorum gentis mirari virtutem de contenenda morte cepiſſent: conclamant omnes. Tolle impios. Policarpus requiratur. Sed cum ex acclamatione grauis perturbatio fieret. Cherinthum quendam natione frigem: nuper de ſuis regionibus aduentantem: accidit primo quidem beſtias ceteraqꝫ tormenta ſponte laſcecere: dehinc fractis animis cedere ad vltimum etiam ſalutem ſegnitia perdere. Que res cum ad martyrium procatia potius: ⁊ temeritate quam deuotione proſiluiſſe declarat. Ipſe namqꝫ ſe iudici ingeſſerat victus. Itaqꝫ exemplum euidens omnibus dedit cautius in rebus talibus et circunſpectius agendum: quia non temeritas: ſed fides: et modeſtia coronatur.

¶ Capitulum decimumquartum agones beati Polycarpi ſtrenuaqꝫ paſſio eius. A

Sed de his quidem talia geſta ſunt. Inſignis autẽ vir Polycarpus primo quidem cum audiret vulgus

In ſe acclamationibus excitatum: in nul
lo penitus motus eſt: ſed manſit impaui
dus Tranquillus namq; erat moribus
⁊ ſerenus aſpectu. Qui cum in eadem
ciuitate velut interritus permaneret:
acquieſcens tamē deprecantibus ſe fa-
miliaribus ſuis: ad agrum quendam ci-
uitati proximū ſeceſſit: atq; ibi cum pau-
cis die noctuq; nihil aliud ꝙ in orationi
bus permanet: ꝓ pace eccleſiarum que
vbiq; ſunt ſupplicans deo: quod ei face-
re in omni vita ſua moris perpetui fuit.
Sed is in oratione poſitus: ante triduū
quam comprehenderetur: viſionem vi-
det per noctem ceruical capitis ſui flam
mis eſſe conſumptum. Cūq; euigilaſſet
poſt viſum interpretatus eſt aſtantibus
ſomniū ſuum. Dixit pro certo ſe ob xp̄m
per ignem vite exitum ſortiturū. Immi-
nente igitur queſtione: rurſus fratrum
caritate cōpulſus: commigrauit ad aliū
locum. Quo non multo poſt inquiſitores
eius ingreſſi: correptis duobus pueris: ⁊
altero ex his verberato: per inditium eius
ad policarpum perueniunt cum iam de-
clinaret dies. Et ingreſſi: ipſum quidem
offendunt in ſuperioribus quieſcentem.
Unde cum poſſet facilis ei tranſitus eſſe
ad alteram domum noluit dicens. Volū-
tas domini fiat. Quinimmo et cum com-
periſſet adeſſe comprehenſores ſuos; in
occurſum eis progreſſus: leto admo-
dum vultu ac placido compellare viros
cepit cum ingenti oris gratia: ita vt illi
mirarentur et ſtuperent: quid tantum
ſtudij fuerit: vt vir illius grauitatis ⁊ ho
neſtatis in tam longeua etate: ⁊ tanta vi
te autoritate poſitus perquiri: ⁊ com-
prehendi ſit iuſſus. Sed ille nihil mora-
tus: continuo apponi menſam hoſtibus
quaſi hoſpitibus iubet atq; epulas lar-
gius miniſtrari: vnius hore ab eis ſpa-
tio orationis grā impetrato orabat igi-
tur tanta dei gratia repletus: vt ammi-
rarentur omnes qui aderant: et ipſi qui
ad comprehendendum venerant penite
rent: quod tam honeſtum virum ac deo
dignum: et ipſa etate venerabilem: rape
re iuberētur ad penam. Et poſt aliquā-
ta eadem ſcriptura verbis ipſis talia cō
iungit ex ordine.

B ¶ Poſtea vero quā finiuit orationē
memoriam faciens omnium quoſcunq;
noſſe potuit maiorum minorumq;: nobi-
lium ⁊ ignobilium: ⁊ totius catholice ec-
cleſie que per orbem terre eſt. Inſtante
iam hora progreditur: et aſino ſedens
ad ciuitatem ducebatur cum eſſet dies
magni ſabbati: pergenti occurrit ei pre-
fectus pacis. Herodes nomine et pater
eius Nicetas. Qui leuantes eum ſecum
in vehiculum perſuadere ſedulo cona-
bantur dicentes. Quid enim mali eſt di-
cere deum ceſarem: et immolare: et de ce
tero viuere ſecurum. Hec ille primo ta-
citus audiuit: ſed vbi perſiſtebant: ait
ad eos. Quid multis opus eſt. Factu-
rus non ſum quod dicitis. At illi poſtea
quam nihil ſe profeciſſe ſenſerunt indi-
gnatione commoti: cum contumelia eum
vehiculo deturbant: ita vt pedem lede-
ret preceps actus. Sed quaſi nihil paſ-
ſus fuiſſet iniurie tota alacritate contē-
ptus pergebat ad ſtadium quo duci fue
rat imperatus. Cum vero tumultus in-
gens in ſtadio ex ingreſſu eius fuiſſet ex-
ortus: vox e celo delapſa eſt. Fortis eſto
polycarpe ⁊ viriliter age. Sed autorem
quidem vocis videre potuit nemo audi
tus tamen ad plurimos venit. Interea
animatur ad furorem tumultus populi
videntes: quia Polycarpus introduci-
tur. Cumq; eminus a proconſule interro
garetur ſi ipſe eſſet polycarpus: ſe eſſe cō
fitetur. Ergo inquit habeto etatis tue
reuerentiam: et parce vltime ſenectuti
tue. Iura fortunam ceſaris: gerens de
prioribus penitudinem et conclama etiā
tu tolle ſacrilegos. Tum polycarpus tor
uo vultu ad populum qui in ſtadio reſi-
debat aſpiciens eleuata ad celum dexte-
ra cum gemitu proclamauit et dixit. Tol
le ſacrilegos. Sed inſiſtente proconſule
et dicente iura fortunam ceſaris: ⁊ dic in
chriſtum conuitia: et dimitto te. Polycar
pus ad hoc. Octoginta inquit et ſex an-
nis ſeruio ei et nihil me leſit vnq̄ quomo
do poſſum maledicere: et blaſphemare
regem meum qui ſalutem mihi dedit.
Cūq; rurſus vehemētius vrgeret vt for
tunā ceſaris iuraret: ſi hanc inqt iactan
tiā queris, vt ego fortunā Ceſaris iurē: ⁊

qui ſim ignorare te ſimulas omni libertate audi a me qua xp̄ianus ſum. Si vero etiam rationem vis chriſtiane religionis accipere ſtatue diem ⁊ audi. Proconſul dixit. Suadē hoc populo. Polycarpus ait. Tibi quidem reſpondi. Docemur enim principibus et poteſtatibus his que a deo ſunt honorem deferre: eum ſcilicet qui religioni non ſit contrarius. Populo autem furenti ſatiſfacere non eſt meum. Proconſul dixit. Beſtias habeo paratas quibus ſubijcieris: niſi cito penitueris. At ille reſpondit. Adhibeantur. Nobis enim immobilis ſtat ſententia: nec poſſumus de bono ad malum per penitudinem commutari. Melius autem erat ſi hi mutarentur ad bona qui perſeuerant in malis. Tu procōſul inquit. Igni te faciam conſumi ſi tibi beſtie contemnende videntur: nec propoſiti recipis penitudinem. At ille. Ignem minaris inquit hunc qui ad momētum incenditur: ⁊ paulo poſt extinguitur: qꝛ ignoras futuri iudicij ignem eternū qui ad perpetuas penas preparatus eſt impiorū. Sed qd moraris. Adhibere vtrū voles. Hec et multa alia his ſimilia dicens. Polycarpus confidentia ſimul et letitia replebatur: ita vt alacritatē vultus eius reſponſionūqꝫ conſtantiā. Proconſul maximo ſtupore miraretur. Miſſo igitur curione ad populum iubet voce maxima proteſtari. Polycarpum tertio confeſſum chriſtianū ſe eſſe. Quo audito vniuerſa multitudo tam gentilium quam iudeorum. Smyrnenſium ciuitatis cum ingenti furore acclamabant. Hic eſt totius aſie doctor et pater xp̄ianorum noſtrorum autem ſubuerſor deorum. Ipſe eſt qui multos docet ne immolent ne ve adorent deos. Et poſt hec verba acclamabant philippo muneratio: vt leonem polycarpo dimitteret. Qui reſpondit nō ſibi licere: quia iam editionis ſue munus expleſſet. Tunc illi omnes pariter conclamarunt vt polycarpus viuus arderet. Oportebat enim viſionem eius quā de ardente ceruicali vidit impleri. Que cum dicto citius gererentur ipſis populis ligna vel de balneis vel de publicis quibuſqꝫ locis ⁊ ſarmenta congregantibus precipue iudeis ardentius in hoc ex more ſeruantibus cum omni velocitate extructus eſt rogus. Tum depoſitis ſenior indumentis ac zona reſoluta calciamenta quoqꝫ pedibus tentabat educere que nunquam niſi a religioſis quibuſqꝫ fide ⁊ deuotiōe ſemetipſos inuicē preuenientibus reſolui cōſueuerat. Ita namqꝫ in omni etiam reliqua vita ſua venerabiliter ab omnibus colebatur. Ut ergo expedita ſunt que ad ignem pertinebant cum eum vellent rogo impoſitum etiam clauis affigere ait. Sinite me. Qui enim dedit mihi ignis ferre ſupplicium: dabit vt ⁊ ſine clauorum affixione flammas immobiliter perferam. Tum illi omiſſis clauis vinculis vſi ſunt ſolis. Quibus poſt tergum manibus reiectis velut electus aries et ex magno grege aſſumptus acceptabile holocauſtum omnipotenti: oblatus eſt deo has preces etiam in ipſa paſſione profundens.

⁋Capitulū. xv. de oratione Polycarpi cum igni adureretur ⁊ de quibuſdam alijs martyribus.

DEus dilecti et benedicti filij tui ieſu xp̄i pater per quem tui agnitionem ſuſcepimus.

A ⁋Deus angelorum et virtutum et vniuerſe creature ac totiꝰ iuſtorum gn̄is qui hoīes corā te viuūt. Bn̄dico te qui me in hanc diem perducere dignatꝰ es: vt particeps exiſterem martyrum et calicis chriſti tui in reſurrectionem vite eterne anime ac ſpiritus mei per incorruptionem ſpiritus ſancti in quibꝰ ſuſcipiar in conſpectu tuo hodie tanqꝫ ſacrificium pingue et acceptabile ſicut preparaſti: et preſignaſti ita ⁊ feciſti. Uerus es tu et ſine mendacio deus. Propterea et in omnibus laudo te: ⁊ benedico te: et glorifico te: per eternum deum ⁊ pontificem ieſum chriſtum dilectum filium tuū per quem ⁊ cum quo tibi in ſpiritu ſancto gloria eſt nunc ⁊ in infinita ſecula. Et cum amē inſonuiſſet ořone cōpleta ſubijciunt ignem homines igni eterni ignari: cūqꝫ flamma ingens reluxiſſet: vidimus miracula omnes nos quibus ea deus videre

conceſſit. Ex quib⁹ ⁊ quamplurimi a domino ad hoc reſeruati ſunt: vt annunciarent ceteris q̄ viderunt. Flamma etenim in modū camere curuata ſpecie quaſi vel nauis vēto ſinuati ſupra corpus martyris ſtetit. Q̄d corpus in medio poſitum non erat: vt caro ardēs: ſed tanq̄ ſi aurum aut argētum in fornace cādeſceret. Tunc preterea odorem naribus hauſimus tanquam turis incenſi vel p̄tioſiſſimi fragrantis vnguenti. Ac vltimum videntes ſcelerum miniſtri igni corp⁹ non poſſe conſumi: iuſſere propius accedere confectorem et corpus cui ignis ceſſerat mucrone trāſfodere. Quo facto tam largus pfuſus eſt ſanguis vt reſtingueret rogum. Populus aūt miraculi ſtupore diſceſſit attonitus erga electos dei tā inſigni eius fauore perſpecto.

B ¶ Hic eſt ergo ammirabilis ⁊ elect⁹ tēpibus nr̄is magiſter aplicus et pphetic⁹ Smyrneorum eccleſie ſacerdos. Qui omne verbū q̄d locutus eſt et impletum eſt et implebitur in futuro. Sed ille emulus totius bonitatis et aduerſarius omniū iuſtoꝝ poſtq̄ vidit: ⁊ pro martyrij gloria: ⁊ p vite egregie vtutib⁹ coronat⁹ eſt ⁊ per mortē p̄mia imortalitatis adeptus ſatis agere cepit vt reliquias eius ad ſepulturā noſtris deſiderātib⁹ nemo concederet. Inſtigabat ergo Niceta herodis pater: frater aūt Dalce adire iudicē: ⁊ petere ab eo ne humanum concederet corpus ne forte inquit relinquētes illum q̄ crucifixus eſt xp̄iani hunc colere incipiant. Iudeis maxime iſta machinātib⁹ qui et nr̄os intentis oculis obſeruabant: ne cum flammis adhuc ardentib⁹ raperent. Ignorantes miſerrimi q̄ neq̄ xp̄m aliquando poſſumus derelinquere qui mortem pro totius mundi ſalute ſuſtinuit neq̄ aliū quemq̄ colere q̄ verū deum et qui ſol⁹ colendus ſit nouerimus. Martyres vero tanq̄ diſciplos domini diligam⁹ ⁊ veneremur quaſi integre fidem magiſtro ſeruantes: ⁊ domino quorum nos q̄z in fide ⁊ perſeuerantia charitatis optamus eſſe participes. Ubi autem vidit centurio tam obſtinatam iudeorum contentionem poſitum in medio ipſum corpus excuſſit: et ita nos poſtmodum ambuſta oſſa pretioſiſſimis gemmis cariora: ⁊ oī auro probabiliora per ignem facta collegimus ac ſicut conueniebat ex more condidimus. Quo in loco etiam nunc preſtante domino ſolennes agimus celebreſq̄ conuentus. Maxime quidem in die paſſionis eius. Sed ⁊ cum eo eorum memorias qui prius paſſi fuerant celebramus vt ſequentium animi ad preceſſorum viam exemplis inſignibus ſuſcitentur. Hactenus de beato Polycarpo. Cum quo etiam alij duodecim ex Philadelphia venientes apud Smyrnam martyrio conſummati ſunt.

C ¶ Sed in eadem epiſtola continebatur etiā de alijs quamplurimis eiuſdem temporis martyribus intexta narratio: In quibus refertur poſt Polycarpū q̄ etiam Metrodorus quidem ex martionis hereſi preſbyter igni ſit tradit⁹. Inter ceteros autem qui per idem tempus martyres extiterunt famoſiſſimus inibi refertur quidam Pionius nomine. Cuius per ſingulas interrogatiōes reſponſionum conſtantiā: et pro fide noſtra ad populum orationes quam apud iudices interritus ſemper aſtiterit docens et diſputans etiam in ipſis tribunalibus vſq̄ his qui in perſecutione titubauerant cohortationibus ſuis ad conſurgendum dexteram dederit: et in carcere poſitus qualiter ingreſſis ad ſe fratrib⁹ animos ad martyrij tolerātiam roborarit: quoue etiam ipſe pro martyrio tulerit cruciatus vſq̄ ſit clauis affixus ⁊ ardenti rogo ſuperpoſitus: ⁊ vt in his beatum vite fecerit finem. Si quis vult plenius ſcire ex illa que a nobis de antiquis martyrib⁹ ſcriptura compoſita eſt plenius diſcet. Poſt hec etiā aliorū apud pergamū Aſie vrbem martyrum geſta referunt. Carpi cuiuſdam ⁊ papirij ⁊ Agotonice optime femine aliarumq̄ multarūq̄ pro beatis confeſſionibus martyrio coronate ſunt.

¶ Capitulum .xvj. de beato iuſtino philoſopho et martyre.

Eam quibus et vir mirabilis de quo paulo ſuperius fecimus mentionem Iuſtinus cum ſecūdum

a librum pro religionis noſtre defen-
ne conſcriptum temporis illius vnli-
us obtuliſſet : enumerationem lin-
e fidelis ⁊ erudite martyrij minᵒ ac-
oit quodam philoſopho Creſcēte no-
ne cane tam profeſſione q̃ moribus
los viro inſidiaſqȝ tendente. Quoniā
udam ſepe cum eo diſputans auditio
ons medijs nō ſolum obtuerat eum
rum ⁊ vehementius veritate ſibi ſuf-
agante confuderat. Unde et victorie
e palmam martyrij percepit a dn̄o.
Hoc autem ita futurum etiam beatus
ſe verus philoſophus veritatis: in ea
efenſione quā ab eo cōſcriptam ſupe-
ximus aperte ſicut erat futurum pro-
phetica mente predixit his verbis. Nā
⁊ ego inquit ipſe ſpero me ab aliquo ho-
rū quibus pro veritate obſiſto inſidias
eſſe paſſurū ſpero baculo aut claua fe-
riendum. Certe vel accreſcente hoc non
philoſopho ſed philocompo: id eſt non
amatore ſapientie ſed amatore iactan-
tie. Neqȝ enim dignum eſt philoſophū
nominari eum qui de his que neſcit pu-
blice proteſtatur ⁊ xp̄ianos ſine deo eſſe
et impios dicit ad gratiam et libidinem
eorum quos in errore poſitos ipſe ma-
ioribus laqueis erroris inuoluit. Si em̄
ignoratur ab eo xp̄i doctrina ⁊ ea arguit
que ignorat nequiſſimus eſt. et imperi-
tis multo nequior: q2 imperiti vel idio-
te obſeruant ne diſputare audeant de
his que ignorant: ⁊ de illis teſtimonium
perhibere que neſciunt. Si vero legit q̃
apud nos ſcripta ſunt ⁊ aut non intel-
lexit eorum virtutem: aut intellexit qui-
dem ſed diſſimulat ne et ipſe ſuſpectus
habeatur talibus multo nequior ⁊ de-
teſtabilior iudicandus eſt qui imperiti
vulgi captans fauorē veritatis ac pie-
tatis qua probat hoſtis exiſtit et prodi-
tor. Nam et propoſuiſſe me ei ſcitatis q̃-
dam ex quorum reſpōſionibus nihil ſci-
re conuictus eſt. Et in tantum ſunt vera
que dico: vt putam vobis etiā queſtiōis
habite inter nos diſputationes allatas
Ex q̄bus apertiſſime dignoſcitur q̃ nr̄a
ſunt penitᵒ ignorare. Si vo necdū vene-
rūt hec ad notitiā vr̄am paratus ſum rur-
ſum vobis audientibus diſputare. Hec
ſunt beati iuſtini verba in q̄bus ſcbm ea
que predixerat per Creſcentis inſidias
martyrio conſummatus eſt. Tatianus
quoqȝ vir eruditiſſimus in prima etate
ſua cū magna ammiratione oratoriam
docēs: ex qua ⁊ nō parum glorie queſie-
rat poſtmodū ad noſtra ſtudio ſe cōuer-
tens libros etiam ipſe aduerſuȝ gentes
dignos memorie dereliquit in quibus
iuſtini meminit his verbis. Sed et am
mirabilis inquit vir iuſtinus ſatis recte
proſecutus eſt ſimiles iſtos dicens eſſe
latronibus. Et poſt aliquanta cum de
philoſophis quedam dixiſſet addit etiā
hec. Creſcens deniqȝ ille qui obſedit vr-
bem magnā in puerorū quidem ſtupris
oēs ſ̄ibant: in pecunie autē cupiditate
nullo inferior erat. Mortē vero cū cete-
ris contemnandam ſuaderet ipſe tam
peſſimam de ea opinionē gerebat: vt iu-
ſtinum tāq̄ vltimo malo traderet morti.
ꝓ eo ꝙ veritatē predicans voluptuoſos
⁊ deceptores philoſophos arguebat.

¶ Cap. xvij. pulchra hiſtoria de adulte-
ro q̄ vxorē ſuā ob pudicitiā accuſauerit.

IDeʒ quoqȝ Iuſtinus priuſq̄ pro-
priū deſudaret aliorū
qui an̄ ſe martyres ex-
titerūt deſcribēs age-
nes: in prio defenſiōis
ſue libro talia quedā refert. Mulier ait
quedā cōiuncta erat viro turpi q̄ ⁊ ipſa
prius turpiter vixerat. Hec poſtq̄ xp̄i
precepta cognouit: pudica effecta viro
quoqȝ pudicitiā pſuadebat ſuggerēs ei
ſcriptū eſſe in xp̄ianorū p̄ceptis eternas
imminere penas his q̄ pudicitiam in vi
ta ſua iuſtitiāqȝ cōtēpſerint. Sed ille in
eadē obſcenitate perſiſtens actibᵒ iam
ſuis alienā a ſe faciebat vxorē. Quippe
cū nefas eſſe mulier exiſtimaret in eius
mariti cōtubernio permanere: qui na-
ture lege contēpta nouas vias libidinis
exquirebat. Statuit igit̄ repudiare iu-
ra coniugij. Sed propinquis interue-
nientibus ⁊ de mariti emendatione pol-
licentibus cōpulſa eſt in eius rurſuȝ cō-
ſortio reſidere Uerū ille poſt hec. Alexā
driā ꝓfectᵒ. cū turpiᵒ agere atqȝ inceſſe

vite maiora nuntiaret augmēta queſiſ-
ſe mulier ne vltra in ↄiunctione ei⁹ ma-
nens particeps inceſti hoīs haberet li-
bello ei repudij dato diſcedit. Tum ille
egregius marit⁹: quē gaudere oportue-
rat ꝙ in tātū vxoris ſue caſtitatis profe-
ciſſet vt nō ſolū nihil turpe cōmittere: ſꝫ
ne mariti quidē patienter ferre turpitu
dinē poſſet, a quo emēdatione refutante
ꝓ caſtimonie amore diſceſſerit nouo cri-
minis genere ꝓ caſtitate accuſat vxorē
Chriſtiana inquit eſt. Et illa q̄dē libellū
obtulit imperatori: vt primo ꝑmitteret
ei rem familiarē ordinare rū deinde re-
ſpōderet obiectis qꝺ et indulſit. Verum
maritus cū mulierē non poſſet arguere
in tholomei cuiuſdā xꝑitū qui magiſter
mulieris in chriſtiana religione fuerat
tali arte conuerſus eſt. Amicū habebat
centurionē quēdā huic ꝑſuadet vt per-
contaretur a Tholomeo ſi xꝑian⁹ eſſet.
Hoc tantum Tholomeus tāꝗ amator
veritatis nequaꝗ gloriā ſue ꝓfeſſionis
occultās percunctāti Chriſtianū ſe eſſe
cōfeſſus eſt. Hūc ↄtinuo centurio in vin-
cula coniecit: ⁊ multo tꝑe ſqualore car-
ceris maceratū ad vltimū Urbitio iudi-
ci obtulit a quo ſimili modo hoc ſolū in-
terrogatus eſt tholomeus ſi eſſet xꝑia-
nus. Qui rurſum tanti boni ſibi cōſcius
diuinā religionē pretulit: ⁊ de xꝑi magi-
ſterio ac totius boni inſtitution: h⁹ pu-
blica cōfeſſione teſtatus eſt. Qui eīn ne-
gat qꝺ eſt ſine dubio culpabile iudicat
eſſe qꝺ negat. Continuo igit poſt cōfeſ-
ſione ab vrbitio duci iubet ad mortē. Lu-
cius aūt quidā xꝑianus vir videns tam
temere datam ſniam ait ad vrbitium.
Quid queſo cauſe eſt ꝙ neq̄ adulterū
neq̄ corruptorē aut homicidā vel latro
nem raptorēq̄ aut alteri⁹ cuiuſlibet fa-
cinoris reū. ſed tantū pro nomine xꝑiani
ꝙ hoc ſe vocabulo cōfeſſus eſt nūcupa-
ri ad mortē duci hominē precepiſti. Nō
ſunt hec digna pio imperatore nec ſa-
pietiſſimo puero filio eius neq̄ ſacro ſe
natu que agiſꝯ vrbici. At ille nihil aliud
inquirens ait ad lucium videris mihi ⁊
tu xꝑianus eſſe. Cūq̄ lucius reſpōdiſſet
hoc plane ſum etiam ipm vrbitius du-
ci pariter iuſſit ad mortē. Ille grās ago

inquit ꝙ me nequiſſimis dominis abſo-
lutū ad bonū ⁊ optimū patrem ⁊ regem
omniū deū remittis. Sed ⁊ tertius q̄d in
pari mō libertate vſus pari quoq̄ ſen-
tētia punitus eſt. Poſt hec illa iuſtinus
annexuit ex ordine quo paulo ante retu
limus. Id eſt et ego inquit ſpero me ab
aliquo horū quibus pro veritate obſtiti
inſidias eſſe paſſurum ⁊ cetera.

¶ Cap. xviij. q̄ iuſtin⁹ ſcripta dereliq̄rit

PLurima autē ſcripta nobis hic vir ſtudio-
rum monimenta dereliquit
quibus erudite eius anime
ac diuinis dedite diſciplinis indita col-
ligamus. In quibus emolumenti plu-
rimum inuenire poſſint hi qui amorem
doctrine ⁊ ſciētie gerūt. Extat igit eius
liber hic de quo ſuper memorauim⁹ ad
antoninū qui dicebat pius ⁊ filiū ei⁹ ac
ſenatū ꝓ noſtra religiōe ↄſcriptus. Sed
et ſcꝺus nihilominus defenſionē noſtre
fidei cōuenīens quē ſcribit ad ſucceſſo-
rem ſupra ſcripti principis Antoninum
verū cuius tempora nunc cepimus ex-
plicare. Sꝫ ⁊ ali⁹ liber eſt aduerſum pa-
ganos. in quo de ſingulis vel noſtris vel
grecorum philoſophis conſerēs diſpu-
tationē latiſſimā ↄſcripſit. Ibi etiam de
natura demonū diſſerit quedā: que his
inſerere longum eſt. Sed et alius liber
eſt aduerſum paganos q̄ ſupꝰſcribit cō-
futatio. Eſt alius eiuſdē de monachia:
quem non ſolū de noſtris libris ſed ⁊ de
grecorū voluminibus texuit. Eſt ⁊ alius
qui ſuperſcribit pſaltes. Et ali⁹ velut in
ſubnatatiōis modo de aīa in quo diuer
ſas q̄ſtiones inſeruit ex his q̄ apud gre-
corū philoſophos agitant. Quib⁹ cōtra
dicturū ſe repromittit ⁊ ſuā de his ſen-
tentiam in illius reſpōſionis volumine
prolaturū. Compoſuit etiā dialogū qua
ſi cum iudeis: quē apud epheſum cū tri-
phone hebreorū nobiliſſimo doctore ha-
buit. in quo exponit quomodo ipſe per
diuinā gratiā ac credulitatē vere fidei
perductus ſit. cū prius immēſum ſtudiū
erga philoſophorū geſſerint diſciplinas
perquirende veritatis amore deten-
tus. Simulq̄ refert de iudeis ꝙ aduer-
ſum eccleſiam

ſum eccleſiam xp̄i inſidijs feralibꝰ agāt
et pro his inſimulat triphonem dicens
qꝛ non ſolum non potuiſtis pro his que
a vobis male geſta ſūt. ſꝫ ⁊ viros aptos
ad hoc elegiſtis de hieroſolymis et my
ſticis per omnē terram qui circuirent
⁊ dicerēt impiā hereſim ſurrexiſſe xp̄ia=
norum ſimul ⁊ criminoſa quedam diffa
marent aduerſum nos. Quo ſcꝫ per hoc
ignorantes quiqꝫ deterriti cōſortia no=
ſtra vitarent. Jn quo non ſolum vobiſ=
ipſis: ſed ⁊ alijs opprobria figēdo cauſa
mortis extitiſtis. Scribit autem ꝙ vſqꝫ
ad ſua tempora prophetie gratia in ec=
cleſijs floruit. Sed ⁊ apocalipſim Joan=
nis apoſtoli eſſe dicit. Propheticis etiā
quibuſdā vtitur teſtimonijs ad tripho=
nem conuincēs eū de his ꝙ iudei abſci=
derint hec de ſcripturis ⁊ abſtulerint.
Sed et multa eius alia apud quam plu
rimos fratrum feruntur. Que ita pro=
babilia ac digna a veteribus iudicata
ſunt vt hyreneus ex ipſis inueniat̃ aſſu=
mere: ⁊ in quarto aduerſum hereſes li=
bro de his. hoc modo ſcribere. Et bene
inquit iuſtinus in eo volumine quē ad=
uerſum Martionē ſcribit ꝓſecutus eſt
dicēs qꝛ ipſi dn̄o nunqꝫ acquieſcerem ſi
aliū deū diceret preter omniū creatorē.
Et iterū in quinto eiuſdē operis libro
dicit. Et optime inquit iuſtinus affir=
mat: qꝛ ante aduentum dn̄i nunqꝫ au=
ſus eſt ſathanas blaphemare deū. Quip
pe q nodū cognouiſſet damnationē ſuā.
Hec aūt neceſſario nobis de opuſculis
iuſtini dicta ſint ad inquiſitionē librorū
eius ſtudioſos quoſqꝫ fideles prouo=
cantibus.

¶ Cap. xix. qui tunc rome Alexādrie et anthioche ep̄i prefuerunt.

Situr octauo anno ſupradicti ꝓn=
cipis Aniceto vndecimo an=
no epiſcopatus ſui defuncto
ſucceſſit Soter. Apud alexā=
driā vero Celadio quatuordecim annis
miniſtrato ſacerdotio Agrippinum ſuc
ceſſorem reliquit.

¶ Apud antiochiā ꝟo Theophilus per
idē tp̄s ſextus ab apoſtolis eccl'ie ponti=
ficatū tenebat. Ubi quartꝰ poſt neronē
fuerat cornelius. Poſt que quinto gra=
du heros ſucceſſerat.

¶ Cap. xx. qui tunc eccleſiaſtici ſcripto=
res enituerunt.

Tunc etiā egeſippꝰ de quo ſu
pra memorauimꝰ inſignis
habebatur ⁊ dionyſius co=
rinthiorū epiſcopus. Sed ⁊
pinitus nobiliſſimꝰ apud cretā in ep̄is
fuit philippꝰ etiā ⁊ apollinaris emelito.
Muſanuſqꝫ ⁊ modeſtus ⁊ ꝑcipuus hyre=
neus quorū oim ad nos vſqꝫ apoſtolice
fidei ⁊ ſane doctrine preclariſſima mo=
nimenta plata ſunt.

¶ Cap. xxi. de egeſippo et que ipſe com=
memorat.

Ex quibus egeſippꝰ in quin=
to cōmentariorum libro vbi
ſententiā ſue fidei pleniſſima
cū aſtructione deſignat: indi
cat hoc etiā ꝙ cū ad vrbem romam per=
geret plurimis per loca ſingula epiſco=
pis in ſermone ⁊ charitate congreſſus
omnes eiuſdē fidei predicatores docto=
reſqꝫ repererit. Simul ⁊ de epiſtola cle=
mentis ad corinthios ſcripta quedam
commemorat que etiam inſerere huic
operi noſtro neceſſariū duxi. Ait ergo.
Et permanſit inquit eccleſia corinthio=
rum in predicatione recta vſqꝫ ad pri=
mum ep̄m: quē romā nauigans vidi et
recedi cū eo apud corinthum diebꝰ mul=
tis delectatus fidei eiꝰ puritate. Cū aūt
veniſſent romā ꝑmāſi inibi donec ani=
ceto ſoter ſoteri ſucceſſit eleutherius.
Sed in omnibus iſtis ordinationibꝰ vel
in ceteris quas ꝑ reliquas vrbes vide=
ram ita omnia habebant̃ ſicut lex anti=
quitus tradidit: ⁊ ꝓphete indicarūt ⁊ do
minus ſtatuit. Jdē ipſe etiā de hereticis
q̄ ſuo tempore exorti ſunt talia quedam
cōmemorat. Et poſtea qꝫ inqt iacobus
q̄ cognominat̃ iuſtus martyr effectꝰ eſt ſi
cut dn̄s etiā ipſe reddēs teſtimoniū veri
tati electione diuina ſymeon cleophe fi=
lius epiſcopus ordinat̃: electus ab oibꝰ
ꝓ eo ꝙ eſſet ꝯſobrinꝰ dn̄i. Propterea aūt
tūc eccl'ia ꝟgo vocabat̃. qꝛ nodū fuerat
adulterini verbi ſubreptione corrupta

Heresis

¶ Sed theobutes quidē quia repulſus nō meruit epiſcopatū ipſe cepit in initio ꝑturbare oīa ⁊ corrūpere: qui erat ex ſeptē hereſib⁹ in ꝑplo cōſtitutis. Ex quib⁹ erat ⁊ ſimō a quo ſimoniani. Cleobin⁹ vnde cleobiani, ⁊ dotitheus vnde dothithani ⁊ gorgotheus vnde gorgotheni. Et maſbutheus: vnde maſbutheni. Sʒ et Menander vnde menandriani. Ab ipſis ⁊ martioniſte. Et carpogratiani ⁊ valentiani: et Baſilide et ſaturniani. Quorum vnuſquiſqʒ diuerſis corruptionibus fidei ſeorſum ſciſma componens ꝓpriam ſectam: et proprios habuit ſectatores. Ex ipſis proceſſere pſeudo xp̄i: ⁊ pſeudo ꝓphete: ⁊ pſeudo apoſtoli qui in diuerſas partes fratrū vnitatē ſcindentes per corruptelam doctrine caſtū eccleſie cubile maculauerunt impietatē loquētes aduerſus dominū ⁊ aduerſus xp̄m eius. Sed et antiquitas iudeorum hereſes idē ipſe ſcriptor q̄ vel quāte fuerint ꝑ hec verba deſignat. Erant inquit diuerſe ſnīe in circūciſione. id eſt in filijs iſrael: que maxime aduerſabant tribui iude ex qua chriſtus eſt. Erant ergo eſeni galilei. Emero baptiſte Maſbuthei Samarite Saducei Phariſei. Sʒ ⁊ alia ꝙplurima ſcribit de quib⁹ experta iam ꝓ locorum oportunitate in ſuperioribus memorauimus. Diſſeruit autē ⁊ de euangelio ſm̄ hebreos ⁊ ſyrios. Et quedam etiam de lingua hebraica diſputauit et iudaicarum traditionū meminit per que indicat ſe ex hebreis ad fidem chriſti veniſſe. Verum ⁊ ipē ⁊ hyreneus ⁊ omnis antiquorum chorus librū aſſitulatum ſapientie ſalomonis dixerunt ſicut et prouerbia. Et cetera. De apocriphis vero cum ageret aduerſus quoſdam hereticos corrupta in his quedam ac falſata eſſe perhibuit.

Heresis inter judeos

¶ Capitulum. xxij. de dionyſio epiſcopo corinthiorum ⁊ eius ſcriptis.

SEdueniendū nobis eſt tandem ad beati dionyſij commemorationem. Corinthiorū eccleſie epiſcopi. cuius eruditione ⁊ gratia quā habebat in verbo dei fruebantur nō hi populi ſolū quos regēdos acceperat: ſed ⁊ procul poſiti. quib⁹ per epiſtolas preſentiā ſui reddebat. Extat deniqʒ eius ad lacedemonios ſcripta de catholica fide epiſtola in qua ⁊ de pace atqʒ vnanimitate florentiſſime edocet. et ad alia athenienſes in qua ad euāgeliū credulitatē inuitat: ⁊ concitat ſegniores ſimul et arguit quoſdā velut pene prolapſos a fide cū epiſcopus eoꝝ Publius fuiſſet martyrio conſummatus. Sed et quadrati qui publio martyri ſucceſſerat in ſacerdotio meminit ſimul et memorat ꝙ labore eius ⁊ induſtria reddidimus quidam in eis calor fidei reparatus ſit. Et illū in eadē deſignat epiſtola ꝙ dionyſius ariopagites qui ab apoſtolo paulo inſtructus credidit xp̄o: iuxta ea que in apoſtolorū actibus deſignantur: primus apud athenas ab eodē apoſtolo ep̄s fuerit ordinatus. Fertur et alia eius epiſtola ad nicomedienſes: in qua hereſim martionis impugnat: ⁊ eccleſiaſtice fidei regulā mirabili ratione cōſtituit. Scribit ⁊ aliam eccleſie cortinēſiū: ceteriſqʒ ſimul eccleſijs crete in qua ep̄m ipſorū Philippum velut magnis virtutibus ⁊ optimis ſtudijs preditum proteſtatur. Dicit autem ab hereticorum conuiuijs abſtinendū. Scribit et aliam eccleſie amaſtrenorum. ceteriſqʒ cum ea pōti eccleſijs in qua bachilidis ⁊ helpirti meminit tāqʒ qui eū cohortati ſint ad ſcribendū. Et multa in ea ex diuinis ſcripturis explanat: ſimulqʒ ep̄i eorū mentionem facit note palmee. Sed ⁊ de nuptijs ⁊ caſtitate plurima commemorat. Et ex quocūqʒ lapſu reſurgētes ⁊ cōuertentes ſe a peccato etiā ſi ab heretica ꝑuerſitate reſiliant ſuſcipi iubet. Cōiungitur ⁊ his alia ei⁹ epiſtola ad gnoſios in qua cōmonet ⁊ deprecat ep̄m eorum Pynitum ne grauia onera diſcipulorū ceruicib⁹ ſupponat neue fratribus neceſſitatē compulſe caſtitatis indicat: in quo nōnullorū periclitetur infirmitas. Ad q̄ reſcribens pynitus dionyſio ſententiam quidē conſilij melioris amplectitur. Simulqʒ obſecrat eum poſt illa q̄ prius ſcripſerat robuſtioris iam ⁊ validioris cibi decetero ſcripta trāſmittere

q̃bus ad meliorē ꝓfectũ eccleſie ſue populus altereť: ne ſemper cibo lactis inherentes paruuloꝝ vitā in corpe iam ſeneſcente perducerent. Simul ⁊ recte fidei ſue inſignia ⁊ ſollicitudinē quaꝫ erga curam plebis expendit eruditioniſq; ac ſapientie et verbi diuini: in hac epiſtola pꝛenitus nobis velut in quodam ſpeculo viuentem ſui derelinquit imaginem. Dionyſij autem ferť ⁊ alia ad romanos data ad ep̄m ſoterem. In qua inſtituta antiquitus tradita: in eccleſia romana cuſtodiri illum libenter amplexum. His indicat vobis. A pꝛincipio namq; moris eſt inquit vobis omnes fratres varijs iuuare beneficijs multiſq; eccleſijs que ſunt per diuerſa terrarum loca cuncta q̃bus indigent deſtinare. Singuloꝛuꝫ quoq; neceſſitates in omnibus conſolari. Sꝫ et per metalla fratribus relegatis: que vſus poſcit pꝛebere. Hec ab initio romane eccleſie facere moris fuit a patribus ſibi huiuſcemodi inſtitutione dimiſſa: et ſemper integre cuſtodita. Beatus vero epiſcopus veſter ſoter non ſolum ſeruauit que patres tradiderant. ſed et auxit in melius. Qui non tantum ſanctis que vſus corpoꝛalis poſcit impartit. verum et aduenientes fratres clementis ſatis et mitiſſimo conſolatur alloquio: et tanq̃ pium ſe ac religioſum patrem ſingulis exhibet. In hac ipſa ſcriptura meminit etiā epiſtole clementis ad coꝛinthios ſcripto ſignificans veteri inſtituto et antiqua conſuetudine ſemper ipſam epiſtolam lectā eſſe in eccleſia. Deniq; ſic dicit beatā inquit duximus hodiernā dñicaꝫ diem: in qua legim⁹ ep̄ſam veſtrā quam ⁊ ſemper noſtri cōmonitionem legimus: ſicut et illaꝫ pꝛioꝛem a clemente ad nos ſcriptam. Idem adhuc ipſe de epiſtolis ſuis tanq̃ falſitatis a quibuſdaꝫ hec ſcribit. Ep̄ſas em̄ quaſdā fratribus rogantibus me ſcripſi: quas tamen apoſtoli ſathane zizanijs repleuerunt quedam auferentes: alia autem addentes quibus ve repoſitum eſt in iudicio dei. Quid autem mirum ſi dominica verba ſancte ſcripture falſare conati ſunt. que vilia hec que nos ſcripſimus coꝛruperunt. Fertur adhuc et alia pꝛeter iſtas dionyſij ad criſopophoꝛam fideliſſimā ſoꝛorē ſcripta in qua cōuenientes vel ſexui vel menſure ei⁹ rōnabiles ei diuini verbi exhibuit dapes. Sed de dionyſio ſatis ſit dictum.

¶ Capitulum. xxiij. de theophilo antiocheno epiſcopo.

THeophili vero quem anthiochie ep̄m ſupꝛa diximus feruntur tres inſtitutionum libꝛi ad autolicum ſcripti. Et alius aduerſum hereſim hermogenis in quo ⁊ teſtimonijs vtiť de reuelatione Joannis. Sed et alijs extant ei⁹ inſtructionũ variaruꝫ libꝛi. Igitur ea tempeſtate hereticis per omnem locũ zizanioꝝ modo pura verbi de ſemina maculantibus ⁊ areas apoſtolice doctrine adulterina admixtiōe ſedātib⁹ ex omni parte ſacerdotes dñi velut vigilantes agricole excutere eoꝝ ⁊ expurgare mala ſemina nitebanť ⁊ tanq̃ ſolliciti paſtores inſidiātes lupos gregib⁹ xp̄i clamoꝛibus ſimul inſectatiōibuſq; repellere cōmonēdo fratres inſtruēdo ſcribēdo etiā longe poſitis. Ipſos q̃q; interdum ſicubi coꝛā deꝓhēdiſſent quominꝰ perurgēdo ⁊ verboꝝ lucta ac diſputationũ certamine ꝓſternēdo. Alij etiā poſteris conſulētes q̄ſtiones eoꝝ ⁊ ꝑuerſas obiectiōes editis cōmētarijs ꝯfutādo. Inter q̊s ⁊ theophilus de quo nunc loquimur nō ignobili aduerſuꝫ eũ id eſt aduerſum martionē indicať ex his q̃ legimus diſputatione ꝯgreſſus. Huic igiť ſeptim⁹ ab apoſtolis in anthiochene eccleſie ſacerdotio maximus ſucceſſit. Sꝫ ⁊ philippus queꝫ coꝛtinenſis eccleſie ep̄m ſupꝛa diximus nobile etiā ipſe monimentum aduerſum martionē dereliquit. Similiter ⁊ hyrene⁹ Magnificentius autem ceteris modeſtus: qui omnes ipſius deceptiones et fallacias retecto quo velabātur neq̃tie tegmine denudauit.

¶ Capitulum. xxiiij. de melitone ⁊ ei⁹ ſcriptis. A

MElito quoq; Sardenſis. Antiſtes eccleſie et apollinaris apud hierapolim eccleſiam regens celeberrimi inter ceteros

habebantur. Qui ⁊ imperatori romano
apologeticos ſimiliter libros ꝓ noſtra fide
luculentiſſime conſcriptos porrexerunt.
Horū quanta relicta ſint monimenta q̄
ad noſtrā vſqꝫ ad notitiā peruenerunt
infra oſtendit᷑. Melitonis de paſcha li-
bri duo. De optima cōuerſatione liber
vnus. Sed ⁊ de ꝓphetis De eccleſia. De
die dñica. De fide hominis. De figmēto.
De obediētia fidei. De ſenſib᷒. De aīa ⁊
corpore ⁊ mēte. De lauacro. De verita-
te. Itē de fide. De generatiōe chriſti. ⁊ de
ꝓphetia eius. Itez de aīa ⁊ corpore. De
hoſpitalitate. Itez liber qui dicit᷑ clauis.
De diabolo ⁊ reuelatione ioannis. De
deo corpore induto. Et poſt oīa liber ad
antoninū veruz. In libello ſuo de paſcha
tp̄s quoqꝫ quo ſcribebat inſinuās ita di-
cit. Sub ſergio inquit paulo pro conſule
aſie: quo in tēpore ſagariſ martyrio coro
natus eſt: queſtio ingēs oborta eſt apud
Laoditiam de paſcha: quib᷒ diebus hec
ſcripſimus. Huius etiam ipſius libelli
mentionem facit clemens Alexandrinus
in opere ſuo: vbi de paſche ratiōe ſcribit:
qꝫ ſe dicit ex occaſiōe huius ipſius libelli
qui a melitone prius editus fuerat ſcri-
bere.

B ¶ In eo aūt libro quē ad imperato
rem ſcribit. talia quedam memorat illis
temporibus aduerſum nos geſta. Quod
nunqꝫ inquit factum eſt: nūc perſecutio-
nē patitur genus piorum. Effugant᷑ vn-
diqꝫ nouis decretis per omnem aſiam ꝓ
mulgatis. Impudentes namqꝫ homines
⁊ calumnioſi qui rapere aliena deſiderāt
occaſione accepta imperialiuz precepto
rum: more predonum die noctuqꝫ graſ-
ſantur et diripiunt innocentes. Et poſt
aliquanta iterum dicit. Et ſi quidem te
iubente hoc faciunt. bonū credam᷒ q̇cq̇d
iuſto imperatore iubēte cōmittitur. Sed
⁊ nos libēter ferimus mortē quā a te co-
gnoſcimus irrogari. Sed hoc eſt ſolum
quod te obſecramus vt ipſe prius mini-
ſtros proteruitatis huius requiras: ⁊ ſi
a te mādate ſunt iſte quas irrogāt mor-
tes ipſe diſcutias. Si vero tuaꝫ quoqꝫ cō
ſcientiam preceptum iſtud tam immane
⁊ taꝫ barbarū latet: obſecramus ne nos
deſpicias: nec patiaris religioſos ciues
tam publico patrocinio iugulari. Et ite-
rum poſt aliquanta addit etiam hec et-
enim philoſophia hec qua nos vtimur
primo quidem florebat apud Barba-
ros. Introducta eſt autem etiam Roma
ne veſtre conuerſationi Auguſti tempo-
ribus. Ex quo ⁊ regni veſtri ſublimius
culmen aſcendit: obſeruantie huius au-
ſpitijs eleuatū. Cuius imperij feliciter ꝓ
pagati: tu felix ſucceſſor exiſtis et trade-
tum tibi feliciter ſeruas vna cum filio.
Propter qđ ⁊ ſimul tibi cum imperio tra
ditum noſtre philoſophie ritum: pari re-
gione cuſtodi: velut qui ingreſſu ſuo pa-
tribus tuis cauſam proſperitatis intule
rit: ⁊ fidē que cū ipſius Auguſti felicitati
bus adoleuit: integrā tu quoqꝫ nunc re-
gnās illibatamqꝫ conſerua. Quia nec ip
ſe Auguſto in ingreſſu eius vel impro-
greſſu triſte aliquid accidit. Sed te ꝯtra
rio leta omnia ⁊ omnia magnis ſucceſſi-
bus plena: obſecrantibus deuz ſummū:
pro imperij eius ſtatu religiōis huiuſce
cultoribus. Nec quiſqꝫ principū niſi Ne
ro ſolus ⁊ domitianus nequā hominum
ſuggeſtionibus aduerſati ſunt dogmati
noſtro. Ex quorꝫ tp̄e accidit nos falſis ca
lumnijs infamari. Sed illorum errorem
qui ex ignorantia venerat: emendaue-
runt patres tui qui frequentib᷒ poſt mo
dū decretis: aīaduerterūt ꝯ eosđ auderēt
moleſtie aliq̇d hmōi cultoribus irrogare.
In quibus auus tuus Adrianus et ad
alios quidem multos iudices: precipue
tñ ad fundanium ꝓconſulē aſie: pro hoc
literas dedit. Pater vero tu᷒ tecū pari-
ter romani regni apicē regēs omnibus
quidem generaliter ciuitatibus: maxime
tñ ad lariſſeos: ⁊ ad Theſſalonicenſes. ⁊
Athenienſes: pro his mittit edicta. Te
vero multomagis eandē credimus ſer
uare ſn̄iam: imo ⁊ multo clementius cōfi
dimus prouiſurum: tanqꝫ qui vere phi-
loſophie et pure religionis amator exi-
ſtas. Hec et multa alia notabiliter ab eo
ſcripta in libello de quo memorauimus
inſeruntur.

C ¶ In his autem que de explana
tione ſcripturarū ſcribit: quaſi in perfe
ctione enumerat: que ſint volumina ve-
teris teſtamenti que in canone debeant

obſeruari. Quam partem ſcripture: vi=
dere his neceſſariū puto. Melito Oneſi=
ſimo fratri ſalutē. Quoniā quidē frequē
ter me rogaſti pro ſtudio qḋ habes erga
verbū dei vt excerpa; tibi teſtimonia ex
lege et prophetis de ſaluatore ⁊ de fide
noſtra: ſimulq; indicere: qui ſit ordo vel
numerus veteris teſtamētivoluminum.
Poſtulata libenter expleui: ſciēs qḋ ſit
in te diſcendi ſtudiū vel quāta fidei de=
uotio. ⁊ eterne vite deſiderio nihil prepo
nis. Scias ergo ꝑdiſſe me vſq; ad orien=
tis locum: vbi predicationis noſtre cepit
exordium: et vbi geſta ſunt illa omnia q̄
leguntur ſcripta: ibiq; diligenter de om=
nibus exploraſſe: que eſſent veteris teſta
menti volumina. Ibi igitur que cū omni
inueſtigatiōe ꝯperi hec ſunt Moyſi libri
quinq;: Geneſis. Exodus. Numerus.
Leuiticus. Deuteronomiū. Tiun deinde
de ieſu naue: Judicium. Rut. Regnorū
libri quatuor. Paralippomenon libri. ij.
Pſalmi Dauid. Salomonis ꝓuerbia ſa=
pientia. Eccleſiaſtes Cantica canticorū
Job. Prophete aūt Eſaias Hieremias.
Duodecim prophetarū liber vnus. Da=
niel ⁊ Ezechiel. Eſdras: Ex his ergo et
egolgas tibi. i. excerpta teſtimonia in ſex
libris digeſta tranſmiſi. de meditiōis mo
nimentis iſta comperimus.

¶ Capitulum. xxv. de apollinare et
eius ſcriptis.

A Pollinaris
vere cū multa a multis
habeantur ad nos tamē
iſta ſunt que venerunt.
Apologetic⁹ liber ad pre
dictū imperatorē ſcriptus. Et aduerſum
paganos libri quinq;. De veritate libri
duo. Et quos poſtmodum edidit aduer=
ſum Catafrigas. Montanum ſcilicet et
pſeudo ꝓphetas eius: q̄ tūc primum de=
uiādi a recto itinere exordiū ſumpſerāt.

¶ Capitu. xxvj. de muſano et hereſi
encratitarum et ſeuerianorum.

S Edet muſam
cuius in ꝑcedentib⁹ fecimus
mentionē: fertur libellus mul
ta elegātia ſcriptus ad quoſ=
dam fratres qui declinauerant ad here
ſim que dr̄ Encratitarū tunc nuper exor
tam. Cuius autorem extitiſſe. tatianum
ſermo aſſerit: illo ipſo de quo in ſuperio=
rib⁹ memorauim⁹ beato Juſtino teſti=
monium dante: cuius eum ⁊ diſcipulum
ferunt. De quo tñ hyreneus in primo li=
bro contra hereſes hoc refert.

A ¶ Saturnino inquit et martione
deſcenderūt. ii. qui vocantur Encratite:
nuptias refutātes: que adeo antiquitus
inſtitute ſunt et ſubtiliter accuſantes il=
lum qui ab initio maſculū ⁊ feminam ad
reſtitutionem humani generis fecit. Sz
⁊ ab animalib⁹ abſtinendū predicant: in=
grati exiſtētes deo qui hec humanis vſi=
bus procreauit.

B ¶ Contradicunt etiam primi hoīs
ſaluti. Et hoc nunc inuentum eſt ab eis
quibus Tatianus quidem autor extitit:
⁊ huiuſcemodi blaſphemias introduxit
qui fuit quidē auditor iuſtini: ſed donec
cum ipſo fuit: nihil tale ſe ſentire prodi
dit. Poſtea vero ꝗ ille martyr effectus
eſt: abſcidit ſe ab eccleſijs: doctoris arro=
gantia tumidus: ⁊ elatione nimia infla=
tus: tanq; qui ſe ceteris duceret melio=
rem proprium mallens ꝗ a veteribus
traditum docendi inſtituere ſtilum: ſecu=
la quedā inuiſibilia ſm Ualētini fabu=
las introducens. Nuptias aūt ⁊ fornica
tionē corruptionēq;: pari iudicās lege: ſi
milia Martioni Saturninoq; confirmās
De ſalute vero Adā indubiū deducēda
nouis queſtionibus cōmērat. Et paulo
poſt idē hyrene⁹ addit etiam hec. Non
multo aūt inquit poſt. Seuerus quidā
ſupradicte hereſi robur adiungēs fomē
ta maxima ei⁹ ſectatoribus preſtitit: vn
⁊ magis. Seueriani appellati ſunt. q̄ vtū
tur quidē lege ⁊ ꝓphetis ⁊ euangelijs:
ſed ꝓpria qu adā interꝑtatiōe ſcriptura
rum ſenſum ; euertunt. Obtrectant au
tē paulo aplo. ⁊ refutāt ei⁹ epiſtolas. Sz
neq; act⁹ aplo꜔ ſuſcipiūt. Uerūtū prior
co꜔ autor Tatianus collationē quādā
faciens euāgeliorū: neſcio quō cōpoſuit
euāgeliū vnū ex q uatuor: qḋ diateſſeron
noīauit: qḋ etiam nūc hr̄ a multis. Dici=
tur aūt ⁊ nōnulla ꝓ ſermonib⁹ apli per
mutaſſe: tanq; q̄ ei. ēdare velit ordinem

cōpoſitionē q̄ʒ verboꝝ. Reliquit autē hic
ipſe infinitū librorꝝ numerū. Sʒ ille queʒ
aduerſum gentes ſcripſit liber ex oībus
ſcriptis eius p̄cipuus ⁊ valde vtilis cō=
probatur. Sed de his ſatis dictum.

¶ Capitulum. xxvij. de bardeſane et
de eius ſcriptis.

Er idē tēpus
innumeris hereſibꝰ vbiq̄ʒ
pullulantibꝰ ⁊ p̄cipue apd̄
meſopotaniā: Bardeſanes
q̄dā vir diſertiſſimꝰ in Siro
rū lingua ⁊ vehemēs dyalecticus aduer
ſum Martionē alioſq̄ʒ nōnullos dyalo=
gos ſcribit: quos ꝓpria lingua compoſi=
tos edidit. Sed ⁊ plura alia eiꝰ extāt vo
lumina que diſcipuli eius in grecū verte
re ſermonem. Erat q̄ʒ nāq̄ʒ ita potens in
verbo ⁊ doctrina: ⁊ in diſputationibꝰ va=
lidus vt plurimos et nobiles viros ha=
buerit ſectatores. Eſt ⁊ eiꝰ ad antoninuʒ
de Fato pontentiſſimus dyalogus. Sed
⁊ alia multa ſcripſit q̄ ſatis vtilia ⁊ per=
neceſſaria: perſecutionū que nunc erant
tp̄ibus extitere. Ferūt autē hunc ipſum
fuiſſe primo de valentini ſchola. Sed cuʒ
magiſtrū notaſſet erroris ⁊ ineptas eius
fabulas arguiſſet viſus ē ſibi ad meliorē
⁊ rectā fidē ſniaʒ cōuertiſſe. Nec tñ ex in
tegro veterū erroꝝ ſordes maculāq̄ʒ de=
poſuit. Eiſdem vero temporibus etiam
romane eccleſie Soter ep̄s viuendi fineʒ
fecit.

¶ Explicit liber quartus.

¶ Incipit liber quintus.

Bitur ſote
ri ep̄o octo annis in vr=
be Roma ſacerdotio mi
niſtrato: duodecimꝰ ab
ap̄lis ſuccedit eleuteriꝰ
ſeptiodecimo anno īpe
rij Antonini veri. Quo
in tp̄e ꝑ multas romane orbis ꝓuincias ex
acclamatiōe ⁊ ſeditiōe vulgi: ꝑſecutiōes
aduerſuʒ nr̄os diriſſime ꝯcitate ſūt: ita vt
multa milia martyrū ꝑ loca ſingula fie=
rent. Qd̄ cōicere ex ijs facile poſſumus: q̄
ad rerū geſtarū memoriā ꝯſeruandā: lite
ris mādata reperimus. Et q̄uis de hoc
plenior nobis narratio quā de ſingulo=
rū martyrijs ꝓſecuti ſumus ſuis titulis
videatur expoſita: q̄ inſtructionem pari
ter doctrine ⁊ ſcientie neceſſariā nō mi=
nimā continet tñ que etiā preſenti ope=
ri cōpetere duximus pauca inſeremus e
multis. Aliꝫ nāq̄ʒ ſcriptores hiſtoriaruʒ
referāt bella trophea victorias magi=
ſtratuū ducūq̄ʒ fortia geſta cōcelebrent:
morteſq̄ʒ ciuiū aut hoſtiū narrēt patriaʒ
cōiuges liberos: diuerſis cūcta cedibus
cōfuſa deſcribāt. Noſter hic ſermo quia
narrationē ꝯtinet de ijs q̄ ad deū ꝑtinet
rebꝰ abſurdum nō erit ſi bella deſcribat
que caro ꝓ aīe ſalute perpeſſa eſt: et pu
gnas quas ala vt celeſtē patriā recupe
raret excepit. ſi certamina eius referat q̄
ꝓ fide veritatis exegit in quibus nō ad=
uerſum mortales milites: ſed aduerſum
ſpirituales demones dimicauit nō pro li
beris carnis: ſed pro ſp̄us libertate. Si
inq̄ʒ monimētis literarū mādemus p̄lia
que nō ꝓ terrarū ſpatijs: nec prouincia=
rū poſſeſſionibus: ſed pro celoꝝ regno et
paradiſi hereditate peracta ſunt. Non
regi mortali imperium queſitura: ſed ab
inmortali rege olim deo: triumphorū glo
riam perceptura

¶ Cap̄. j. de perſecutione in xp̄ianos
ſub antonino vero apud lugdunum ⁊
viennam.

A

Alliaruʒ nobi
liſſime vrbes Lugdunenſiuʒ
ciuitas habet ⁊ viennenſiuʒ.
Quas p̄cipiti lapſu preter=
fluit rodanus nobiliſſimus fluuioruʒ. In
his q̄ ⁊ quāta erga dei martyres geſta
ſint ſupra memoratis antonini veri tp̄i=
bus: deſcripta ꝑ ordinē ab eis ad eccle=
ſias Aſie ⁊ frigie fideli relatiōe tranſmiſ
ſa ſunt. De q̄bꝰ vt fides certior habeat
ipſa ſcriptoꝝ exempla ſubijciam. Serui
xp̄i habitātes apud viēnam ⁊ lugduruʒ
gallie vrbes fratribꝰ oībꝰ q̄ ꝑ aſiā ⁊ fri=
giā eādē quem nos redemptionis chriſti
fidē ⁊ ſpeciem gerūt: pax vobis ⁊ gratia
⁊ gloria a deo patre ⁊ chriſto ieſu dn̄o no

stro. Et cū nonnulla velut in prefatione prosecuti viderentur: post aliquāta ita rerū gestarum ordiunt initium. Tribulationis aiunt nostre magnitudinem: et gentilium furorem quē sanctis martyribus intenderūt: sicut est enumerare: ne presentes quidē ipsi sufficimus: nedum scriptura cōprehēdere. Omnib⁹ etenim viribus cōgressus est inimicus tanꝗ iam ꝑ acerbitatē persecutionis aductus sui ostēdaret initia: et ꝑ hoc instrueret et informaret ministros suos: aduersos seruos dei omne ministeriū sceleris et crudelitatis exercita vt primo domorum nobis prohiberetur habitatio. Tum deinde vsus balnearū. Post etiā ꝓcessus ad publicū. Ad vltimū ne oino in quolibet loco domi forisqꝫ publico priuatoqꝫ videremur. Sed aderat dei gratia: que fragiliores quosqꝫ nostrorū de manibus eorū eripiebat. Procedebāt autē in medium viri stabiliores colūnis: qui possent per patientiā suā nō solū ferre impet⁹ quos excogitabat inimicus: sed et vltro expetere: et sponte se oībus vel opprobriorum vel tormentorū cruciatibus obiectare: et lacessantibus iam pene tortorib⁹ ipsi et adhuc parū putare: pro eo ꝙ moram sibi hanc esse quodāmō ad xp̄m festinantibus crederent. Rebus fere ipsis et patiētie virtute clamantes. qꝛ non sunt condigne passiōes huius tpis ad futurā gloriā que reuelabit in nobis. Ferebant ergo fortiter acclamationes aduersum se et ꝓbra atqꝫ iniurias ppli et cōtumelias eorū laudes suas ducebant. Sed et verberari se ab eis ac lapidare: et concludi patienter accipiebāt: equanimiter suscipientes quicquid illud furentis vulgi excogitasset insania. Deniqꝫ quodā tēpore astante tribuno et prioribus ciuitatis pro solis acclamationibus populi: correpti et incarcerem trusi sunt fratres vsqꝫ ad presentiam presidis cuiqꝫ aduenienti offeruntur. In quos ille tanta crudelitate vsus est: vt seuitie eius species singulas nemo possit exponere.

B Uectius igitur pagathus vnus ex fratribus qui et in deū perfectam caritatem et in homines integram custodiret: cuius vita cum esset adolescens ita erat examinata omnibus et probata: vt etiam grauissimis senibus preferretur. Incedebat enim in omnibus mandatis et iustificationibus domini sine querela. Ad obsequia quoqꝫ seruorū dei prōptissimus erat. Is cum zelo diuino et feruore spiritus plenus tam crudelia seruis dei supplicia videret inferri: et contra ius fasqꝫ tot penas humanis visceribus excogitari indignitatem rei vltra non ferens poscit se audiri pro ciuibus optimis quibus nihil impietatis commissum probari poterat locuturū. Erat enim et nobilissimus inter suos et eruditissimus. Uerum cum defensionem eius non reciperet obstinatio iudicis: inquirit tantum ab eo si esset et ipse christianus. Atqꝫ christianum se esse clarissima et libera voce testatus est tanꝗ aduocatus inquit christianorum. et ipse vinctorum numero societur. Sꝫ in hoc illi quidem quid dicerent ignorabant. Ille vero habens in se aduocatum pro nobis iesum: hoc nomine meruit honorari: sancti pr̄sbyteri zacharie: que erga sanctos plenitudinem caritatis ostenderat secutus exemplum. Qui et ipse dum fratrib⁹ adest: et defensionem libertatis que in nostra religione consistit exequitur: dominicum secutus exemplum animā suā pro ouibus suis posuit et pro amicis. Et ideo cum hoc pariter velut discipuli fideles christi in regno venturo sequuntur agnum quocunqꝫ vadit. His igitur optimis et fidelissimis ducib⁹ vsus oīs reliquus sanctorum chorus prompti et alacres animas suas pro fidei libertate ponebant.

C Aliqui autem impares et infirmiores inuenti: et ad illate persecutionis euehendum pondus inualidi: decem ferme numero lapsu suo luctum nobis et ingentem tristitiam reliquerunt: et multos animos quos priorum fides accenderat infregerunt. Unde et omnes valde perterriti sumus: nō propter tormenta que crudelius videbantur inferri: sed pro exitu cōfessionis incerto quia multo nos grauius lapsus nostrorū ꝙ ea que inferebantur tormenta cruciabāt. Cōprehendebātur tamen quotidie

quos dignos dominus iudicabat in lapſorum numerū ſubrogari: ita vt ex vtraqꝫ eccleſia omnes qui ſtudioſi et magni videbantur: ⁊ quorum labore ⁊ induſtria regebantur eccleſie vniuerſi pariter tenerentur. Accidit autem etiam ſeruos comprehendi quorūdam ex noſtris paganos: quoniā quidē publice iuſſuꝫ fuerat requiri omnes et teneri. Quiqꝫ demonis inſtinctu cum tormenta pertimeſcerent que inferri ſanctis videbant: monentibus ſe in hoc ipſum militibus quibus ita fuerat preceptum commēti ſunt aduerſum nos: velut thieſteas cenas et inceſta edippia perpetrātes: ⁊ alia que nec proloqui aut cogitare nobis fas eſt ⁊ qualia nec credere quidem poſſumus aliquando apud homines geſta. Que cum de nobis diffamata fuiſſent in vulgus: horrori maximo ⁊ execratiōi apud omnes homines eſſe cepimus: etiā apud eos qui prius aliquid moderationis erga nos ſeruandum eſſe cenſebant. Et omnes ſimul fremere aduerſuꝫ chriſtianos atqꝫ inſanabili odio furere ceperūt. Tunc vidimus cōpleri illud quod a domino dictum eſt: quia veniet tempus in quo omnis qui occiderit vos putet ſe obſequium offerre deo.

D ¶ Poſt hoc iam ſupra omne narrationis genus eſt ſuppliciorū et cruciatū modus qui ſanctis martyribus inferebatur perurgente ſathana: quo ſcꝫ etiā illorum confeſſione tale aliquid eliceret̃ a nobis eſſe commiſſum in quo omnes pari atqꝫ eodem furore perſiſtebant vulgus iudex: officium milites perurgētes precipue ſanctum nomine quēdam diaconum viēnenſem: ⁊ maturum neofituꝫ quidem: ſed in fide ⁊ patientia robuſtiſſimū. Sed ⁊ attalum pergamenum ciuē qui columna ⁊ firmamentum eccleſie noſtre in omnibus fuit ⁊ blandinam feminam per quam xp̄s oſtēdit: quia ea que apud homines deſpecta ſunt: et contemptui habent̃ in magna gloria apud deū ducunt̃: ⁊ qꝛ charitas ei⁹: q̄ fragilia ſunt per naturā p gr̄am facit eſſe firmiſſima. Cuꝫ em omnes nos de ea trepidarem⁹ ſꝫ ⁊ ip̄a eius carnalis domina: que erat ex numero martyrum vereretur ne forte blandina cederet in tormentis et pro debilitate corporis vix ad prime cōfeſſionis tormenta ſufficeret. tanta tolerātie virtute firmata eſt vt reſoluerentur pri⁹ ⁊ conſiderent carnificum manus qui ſibi pro contentioſa iudicis animoſitate inuicem ſuccedebāt. Deniqꝫ a prima luce vſqꝫ ad veſperam tormenta ſemper innouantes ad vltimum victos ſe confitentur ſtupentes quomodo intra ſpirit⁹ permaneret cum nihil tam ex corpore p̄ ſupplicia reſediſſet. Sed illa vere beata (vt poſtmodum nobis ip̄a diſſeruit) quoties vocem confeſſionis emiſit ⁊ chriſtianā ſum proclamauit: toties noue vires corpori reddebātur ⁊ tanq̄ ablutis per confeſſionem doloribus inſtaurabatur recentior ad agones. Eoqꝫ quo magis intellexerat q̄ vox pia ſenſum doloris extingueret: ſepius ⁊ alacrius xp̄iana ſum ⁊ nihil apd̄ nos mali gerit̃ p̄clamabat.

E ¶ Diaconus quoqꝫ ſanctus nomine etiam ipſe ſupra q̄ dici poteſt ⁊ ſupra quam humanam fas erat ferre naturā acrius inſiſtentibus miniſtris demonū quo aliq̄d ab eo elicere poſſent confeſſionis illicite noua penarum genera pertulit. Et que longe ſubſtātiam humane cōditionis excederent. At ille vir deo plenus intantum crudelitates eorum riſit. et ferinam in queſtione ſeuitiam: vt nūq̄ dignus ſit vel quis eſſet genere vnde domo vel patria vel nomen ſaltim ſuum eis fateri. Sed de his ſingulis interrogatus nihil aliud in omnibus tormētis. niſi chriſtianum ſe eſſe reſpondit. Hoc mihi nomē: hoc genus ⁊ pr̄ia eſt. Aliud inquit omnino nihil ſum q̄ chriſtianum. Unde et incredibilis eos agitabat inſania q̄ tantis penarum gn̄ibus conſumptis extorquere ei nec p̄feſſionem quidē proprij vocabuli potuiſſent. Ad vltimū candentes laminas eris ⁊ ferri erga inguinis loca: ⁊ delicatiora q̄qꝫ membrorum inſtauratis ignibus adhibēt. ex quo carnes quidem eius aduſte igni defluebāt. Ipſe vero permanebat immobilis inconcuſſus intrepidus celeſtibus eterniſqꝫ fontibus q̄ p̄cedūt de ventre ieſu humanas in ſe tēperās flammas. Uerūtn̄ mēbris oīb⁹ martyr erat et toto corp̄e vnū

vuln⁹ horrebat. Perit in eo humane forme agnitio: ⁊ non ſolum quis eſſet: ſed ⁊ quid eſſet tormētoꝝ crudelitas ne agnoſci poſſet abſtulerat. xp̄s tn̄ in eo ſolus ꝑ martyrij gloriam recognoſcebatur. qui per ei⁹ patientiam deſtruebat aduerſarias poteſtates et ſuos milites ꝑ tolerantie roborat exemplum oñdens omnibus quia nihil terribile eſt vbi diligitur pater: nil doloris eſt vbi fides chriſti eſt. Sed artifices ſcelerum nequaq̄ martyrij erubuere virtutem. Poſt paucos etenim dies cōſiderantes ꝙ ſi tu mentibus adhuc vulneribus que indignarētur etiam ad molliſſimum manus tactum tormenta rurſum inferrent: ⁊ denuo membra iam putrefacta vexarent. Unum de duobus fore aut in ſua eum impietatis iura ceſſurū. aut ſi in tormētis aīam poſuiſſet terrorē crudelitatis ⁊ metū ceteris intentādū. Sed hoc longe ↄ̄ ꝙ̄ impij cogitauere ceſſit. Nā qd̄ vix credi ab infidelibus poteſt reſtitutū eſt in primā ſpeciē corpus per ſecunda tormēta. Et officia mēbroꝝ q̄ abſtulerat pͥma crudelitas: ſcd̄a reparauit ita vt iterata ſupplicia nō ei iā penā cōtulerint ſed medelā. ¶ Sed ⁊ blādina quā paulo ante memorauimus: ſimili exemplo ad ſupplicia ſecunda reuocaꝛ. Que cum ſemiuiua pene ⁊ in mortis quodā cōfinio poſita iteratis fuiſſet pulſata cruciatibus velut e ſomno quodam ſubito euigilans in memoriā future beatitudinis venit et voce conſtanti tanq̄ de excelſo edito cōtionaretur ad populū. Multū inquit erratis o viri ꝙ putatis infantium viſceribus veſci eos qui ne mutorum quidem animalium carnib⁹ vtuntur. Et ſic in confeſſione perdurans iteꝝ numero martyrum ſociata retruditur.

¶ Cap. ij. de eodem.

SEd poſtea ꝙ̄ per beatorum martyrum patientiam tyrānica euanuere ſupplicia alijs rurſus diabolus machinis oppugnare parat famulos dei quo ſcilicet afflictione carceris ⁊ penali ſqualore cōſumpti ac ſeptimo vt dicunt puncto in neruo pedes contra ꝙ̄ credi fas eſt diſtenti in intimo tenebrarum loco per oīa penarū gn̄a q̄ furētiū ſeuitia excogitare poterat deperirent. Quāplurimi ergo hoc gn̄e in ergaſtulis cōſumuntur domino ſuſcipiente eorum huiuſcemodi exitū quibus nec ibi defuit diuine maieſtatis auxiliū. Aliquanti etiā ex his qui ſeuiſſima tormenta pertulerant nec humane aliquid medele pmiſſi ſunt conſequi mirum in modum virtute dn̄i conualeſcere ⁊ ſubitā mentis alacritatem ac deſperatū corporis robur recupare ceperūt: ita vt cohortatione ſua ceteros ad patiētiā confirmarent qui impatientes erant penarum. Illi aūt magis qui nuper fuerāt correpti ⁊ quorū corpora nōdum tormenta ſolidauerant illi deniq̄ erant qui pedoris horror ⁊ concluſionis tenebris necabātur. ¶ Uerū beati fotini lugdunēſis epiſcopi glorioſam martyrij confeſſionē fas non eſt ſilentio preterire. Qui cum monagerio maior eſſet etate et corpore vtpote illius eui inualidus cetera pene iam mortuus ſolo martyrij amore viuebat. Ducitur aūt ad tribunalia imo potius defertur ſenio ⁊ langore reſolutus. Cuius adhuc ſolū anima ſeruabatur vt chriſt⁹ per eā magnificentius in fragili corpore triūpharet. Statuitur interea ſenior pro tribunalibus impie plebis vndiq̄ clamor attollitur hunc ipm̄ eſſe inſonant xp̄ianum. Tū vero a preſide interrogatus quis nā eſſet xp̄ianoꝝ deus. Reſpondit. Si dignus fueris ſcies. Hinc vo cunctos velut rabies immenſi cuiuſdā furoris inuaſit ita vt qui prope aſtabāt pugnis alij calcibus ſubigerent ſenem nec etati nec grauitati aliquid reuerētie deferentes. Illi autem qui longius erant quicquid furentibus teli veniſſet in man⁹ emin⁹ iaciebant ita vt vnuſq̄ſq̄ ſummi ſibi eſſe delicti duceret ſi aliquid in ſenē ſceleris non intuliſſet. In hoc eniꝫ vindicandos deos ſuos eſſe credebant. Quem cū ſeminecē ꝓieciſſent in carcerē incōtaminatum paulopoſt ſpiritum reddidit. ¶ Per idem tp̄s immēſa q̄dam dei diſpenſatio procuraꝛ ⁊ mira ex inſperato chriſti domini arte conquiritur: quod nunq̄ fere prius a perſecutoribus geſtum meminimus. Omnes enim hi qui

primo comprehenſi negauerant fidē cor
repti traduntur in carcerem. Et quo in=
felicibus ne ſolamen quidē penalis pre=
ſtaretur exitij non quaſi chriſtiani iam
ſed tanq̄ homicide ⁊ inceſti detinebātur
habentes miſeri duplicem penam. Quo
niam quidem ceterorum ſupplicia miti=
gabat ſpes ⁊ corona martyrij. Chriſtiq;
charitas ⁊ ſancti ſpiritus gratia reuela
bat afflictos. Iſtos autem ipſis penalibꝰ
cathenis et pondere carceris grauius
conſcientia cruciabat ita vt vultu ipſo et
aſpectu diſcernerētur a ceteris: ꝙ illi ꝓdu
cebantur de ſupplicijs leti. Et diuinum
quid neſcio in ipſis vultibus preferētes
vincula ſua monilia precioſa ducebant
per ſqualorē carceris chriſti bonꝰ odor
effecti ita vt viderentur ſibi non in erga=
ſtulo ſed in miro odore thece cōcluſi. At
illi alij triſtes diuerſis ipſis quoq; cōſpe
ctibus horridi et omni turpitudinis de=
formitate fediores: ſed et ipſis gentilibꝰ
in multo opprobrio expoſiti erant tanq̄
degeneres et ignaui qui fidem perdide=
rint et crimē inuenerint. Et qui chriſtia
norum quidem nomine caruerint homi=
cidarum tamen penas non effugerint.
Que cum ita geri viderent ceteri incredi
biliter corroborati ſunt ita vt comprehēſi
abſq; animi mutatione conſtanter nihil
aliud q̄ chriſtianos ſe eſſe faterentur.
C ¶ Et cum quedam his locis fuiſſent
longius proſecuti poſt aliquāta iterum
hec ſubiungunt. Poſt hec iam per diuer
ſas ſpecies martyrij eorū velut coronā
quādam varijs floribus compoſitam do
minus xp̄s interēs offerebat patri vt ab
eo velut victores magni agonis remune
rationem eternorum ſumerent premio=
rum. Nam maturus ⁊ ſanctus ⁊ blandi
na ⁊ attalus munerum diebus innume
ris milibus gentium diuerſarum aſpe=
ctaculum congregatis ſtatuuntur in me
dio arene. Et rurſum maturus cum ſan
cto tanq̄ nihil prius geſtum fuiſſet ad oīa
tormentorum ⁊ verberum genera reno=
uantur certantibus omnimodis aduer=
ſarijs quatenus eorū patiētiam frange=
rent ⁊ ab ipſo vt ita dicam vertice coro=
nas eorum diriperent inſanis populi vo
cibus inſtigati. Sed illis eo magis ani=
mos roborabat ſpes vicine iam glorie q̄
ſibi iam iamq; manu contingere et con=
trectare dexteris videbantur. Cumq; et
ſuppliciorum genera et ſpectaculorū iā
pene tempus fuiſſet aſſumptum: nec mo
ueri vllatenus a ſententia valuiſſent cū
etiam ſelle ferre ſuperpoſiti conſumptā
verberibus carnem ignis ſubter mini=
ſtratus exureret. Ad vltimum infatiga=
biles martyrum ſpiritus ferre ceſſis cer=
uicibus effugarunt. Blandina vero reli
gata ſtipitem atq; in crucis modum diſ=
tenta beſtijs pabulum preparat̄. Que
tamen in ligno pendens vultu interrito
et ſatis leto orationem fundebat ad do=
minum: qua ⁊ ſibi conſtantiam ⁊ ceteris
agonis ſui conſortibus perſeuerantiam
precaretur. Et facile vota ſperabat im=
plenda que proprijs iuuabat exemplis.
Simul ⁊ illud edocens ꝙ paſſionum xp̄i
conſortibus certum ſit etiam glorie eius
donanda eſſe conſortia. Sed cum nulla
ex beſtijs corpus eius auderet ↄtingere
depoſita de ligno rurſum reuocat̄ ad car
cerem alijs adhuc agonibus preparan=
da vt per multas victorias caput quidē
tortuoſi ſerpentis attereret: fratrum ve
ro animos ad tolerantiam conciperet: ꝓ
hoc ꝙ ipſam in paruo et fragilli corpore
tot certaminibus permaneret inuicta: ⁊
ꝑ ſingulos agones deſcenderet coronata.

¶ Cap. iij. de eodem.

Attalus quoq;
populi vocibus poſtulatur.
Erat enim valde nobilis. Et
quod cunctis nobilius eſt vir
optime conſcientie: ⁊ fidei chriſti per om=
nia exercitia ſemper martyr. Cumq; cir=
cum natus fuiſſet in amphitreatrum ti=
tulo ſe precedēte in quo ſcriptū erat At=
talus chriſtianus Fremere in eum vul
gi inſanientis furor vehementius cepit.
Sed cum preſidi indicatum fuiſſet eſſe
eum romane ciuitatis virum iubet eum
cum ceteris in carcerem recipi. ſimul et
ad Ceſarem refert eiuſque ſententiam
quid deo iuberet expectat. Verum in=
ter moras poſiti in carcere non infru=
ctuoſum ſibi tēpus tranſire patiunt̄ ſed
vigore animi ⁊ alacritate fidei ſue eos q̄

nfirmiores videbantur alabant. Et ipſi
ondum martyres cohortationib⁹ ſuis
martyres plurimos faciebant. Et q̃ ma
nũ gaudiũ matri naſcebant eccl'ie vidẽ
ſuos filios q̃ pene iam decidiſſe in mor
em videbantur: per hos reparari ad
itam ⁊ monitis eorum multis qui iam
egãdo velut ambroſium quoddam effe=
i fuerant quaſi iterum parturiebau=
ur: ⁊ xp̃s in eis iter formabatur. Doce=
antur enim ab his: quia deus non vult
ortem peccatoris: ſed vt conuertatur et
iuat. Igitur cum a Ceſare reſcriptum
uiſſet vt perſiſtentes quidem punireu=
r negantes autẽ dimitterẽtur die quo
am celeberrimo in quo ex omnibus pro
ncijs coeuntes nundinas apud nos
gere ſolent in ipſo frequentiſſimo con=
entu tribunal aſcendẽs p̃parari ſibi in=
ex chriſtianos et itroduci ad ſupplicio=
um pompam prebendam cunctis qui
derant iubet. Rurſum itaq; cruces rur
m pene rurſum tormenta reparentur.
t ſi qui forte ciues romani reperti ſunt
os plecti capite decernit. Ceteros vero
eſtijs tradi. Ingens tamen ab omnib⁹
oriam xp̃o cõferebatur pro his qui an=
negauerant et dimitti neq; negantes
otuerant. Nunc vero cum negantibus
nia preſtaretur in confeſſione perſiſte
nt et deperditionis grege reuocati in
nero martyrum iungerentur.

¶ Igitur cũ erga ſupradictos que=
o haberetur Alexander quidam ge=
re frix: medicus diſciplina vir religio=
s ⁊ prudens ⁊ vite acriorum probita=
cunctis carus acceptuſq; amore dei
citatus cũ aſſiſteret tribunali nutibus
rtabatur ad confeſſionem eos in quos
eſtio agebatur ita vt omnib⁹ qui aſta
nt palam fieret quid animos gereret.
q; id populi notauiſſent indignantes
xime ꝓ his qui quod prius negaue=
nt rediuiua nunc confeſſione reuoca=
nt condamauerunt aduerſum alexan
iũ: hec ipſo inſtigante committi. Qui
us ac p̃ſide in mediũ ſtatui ⁊ q̃s eſſet
errogat⁹ xp̃ianum ſe eſſe libera ꝓfeſ=
ne teſtatur. Quẽ continuo p̃parandũ
tijs condemnauit. Et poſtea die ſimul
n Attallo producitur. Quem contra

preceptũ ceſaris gratificari populis vo=
lens etiam ipſum tradi iuſſit. Sz cum fe=
rarum nulla ſanctorum corpora conti=
giſſet: omnibus eos verberum ceterarũ=
q; penarum ſupplicijs cruciatos ad vlti=
mum in conſpectu populi in medio are=
ne iugulari iubet. Beato Alexandro in
omnibus quas perpeſſus eſt penis ne
vnum quidem penitus proferente ſer=
monem: ſed ab initio vſq; ad finem infra
ſemeptiſum ſemper cum deo loquente: ⁊
in laudibus eius ac precibus perma=
nente. Attalus vero cum primis ſubter
ſubiectis in ſella ferrea torretur cumq;
nidor aduſte carnis ad nares: et ora in=
ſpectantis populi perferretur voce ma=
gna exclamabat ad plebez. Ecce hoc eſt
homines comedere quod facitis vos.
Quid a nobis velut occultum inquiri=
tis facinus: quod vos aperta luce com=
mittis. Nos enim neq; comedimus ho=
mines neq; aliud quod mali agimus. Et
cum interrogaretur quod nomen habet
deus reſpondit. Qui plures: nominibus
diſcernuntur. Qui vnus eſt non indiget
nomine.

¶ Poſt hos nouiſſimo iam nundinarum
die Blãdina rurſus inducitur cum pon=
tico annorum .xvj. fere puero. Quinq; et
ii priorum cruciatibus iuſſi fuerant ſem
per aſtare quo magis ceterorum viden=
tes ſupplicia terrerentur. Statuuntur
ergo in medium: iubẽtur iurare ꝑ deos.
Illi vero contrario nullos eſſe agebant
iſtos per quos iurare cogerentur. Cũq;
alijs quãplurimis verbis exprobrarent
gentium deos: inſanire magis in eos ce=
pit populi multitudo neq; teneram pue
ri etatez neq; ſexum femine miſerantes:
ſed per omnia tormentorum genera:
quaſi quodam eos circulo peragentes
nihil deeſſe penis patiebantur quas
crudelitas inueniſſet. Tunc ponticus
maximum patientie robur materna co=
hortatione ſuſcipiens ⁊ perſeuerans in
confeſſione fidei impollutum ſpiritum
reddidit. Beata vero blandina vltima
omnium velut omnium nobilis mater
permiſſos martyrij ad coronam filios in=
ſequi iam ſecura feſtinat exultãs ⁊ ouãs
velut ad thalamum ſpõſi inuitata et ad

nuptiale conuiuium. Ex quo fiebat vt in verberibus tripudiaret ⁊ craticulis exuſta gauderet actam hilaris videretur: ⁊ leta tanq̃ ſi inter dapes regias accubaret. Poſt hec ad beſtias traditur: ſed ab his intacta perdurat. Inde etiam aliud excogitatur crudelitatis genus: vt reti cõſtricta obijceretur tauro ferociter inſtigato. A quo cũ fuiſſet innumeris ictibus laceſſita ⁊ toto arene ambitu iactata nihil penitꝰ leditur: ſed permanet leto vt ſemper vultu mente conſtant ipſe ipſa ⁊ animi preſumptione cum xp̃o iam colloquẽs. Ad vltimum iugulari gladio iubetur. Stupẽtibus ipſis etiam impijs ⁊ dicentibus ꝙ nunq̃ fuerit femina que tanta ac talia ferre potuerit.

C ¶Sed nec ſic quidem ſatietatẽ aliquaꝫ capere crudelitas quiuit. Antiqui etenim ſerpentis virulentia concitati feri ac barbari mores manſueſcere neſciebant. Ex ipſa quippe ſanctorum patientia ſeuior eis contentionis rabies accendebatur. Et velut pudore quodam fatigabatur ꝙ maior ineſſet cruciatis quaꝫ cruciatibus virtus. Et ex hoc ad nefanda odia iudex ſimul inſtigabat̃ ⁊ populꝰ vt ſcriptura compleretur que dicit iniquus adhuc inique agat et iniuſtus adhuc faciat iniuſta. Igitur inaudito ſeuitie genere coꝝ qui necabant̃ in carcere corpora canibus iubebantur exponi: adhibita ſimul cuſtodia die noctuq̃ ne qui collectas reliquias humanitatis intuitu traderet ſepulture. Sed ſi quid forte vel beſtijs vel igni reliquum ex corporibus martyrum fuerat: ipſa cum truncis ſuis capita punitorũ inſepulta per cuſtodiam militum ſeruabantur. Et querebatur ſi quid vltra poſſet humana crudelitas etiam in eos qui iam vite huius lumen exceſſerant. Exultabant tamen gentes magnificãtes ſimulachra ſua quorũ virtute datam in illos vindictam dicebant. Si qui vero inter ipſos paulo mitior vel humanior videbatur vbi nũc eſt aiebat deus eorum. Et quid eis profuit iſta religio: pro qua etiam animas poſuerunt. Igitur apud illos erat varium illud inſultationis genus. Apud nos vero ingens luctus habebatur precipue ꝙ non poſſemus corpora humi tradere. Quippe quibus nec noctis tempore aliqua ad hoc oportunitas prebebat̃. Neq̃ in muneribus ſuadere cuſtodes neq̃ precibꝰ aut vllo alio genere copia erat: ita attente et ſollicite curabant ne daretur extremis oſſibus ſepultura. Poſt aliquot autem dies cum nullam ſepeliendi gratiam preſtitiſſent: incẽſa oſſa martyrum ⁊ in fauillaꝫ redacta cum reliquo terre puluere in rodanum fluuium diſperſere: ne vſquam eorum reliquie reſiderẽt. Quaſi ꝗ̃ hoc agentes deũ vincerent: et ſicut dicebãt ſpem eis per hec reſurrectionis adimerent. Sperantes enĩ aiebant de ſepulchris quandoq̃ ſe eſſe reſurrecturos: idcirco noua neſcio qua perſuadente ſibi ſuperſtitione leti ſe tormentis mortibuſq̃ ſubijciunt. Nunc videamus ſi reſurgent: et ſi poteſt eis adeſſe deus eorum et eripere eos de manibꝰ noſtris. Hec ſunt que illis temporibꝰ geſta ex epiſtola fratrum lugdunẽſium declarantur. Ex quibus quid etiam per ceteras prouincias geri potuerit coniectura capiendum eſt.

D ¶Referuntur adhuc in ipſa ep̃la ad quedam etiam de humilitate ⁊ manſuetudine beatorum martyrum que dignum puto ad hec ſuis ſermonibus ſicut cetera ſociari. Quiq̃ aiunt ad imitationem chriſti qui cum in forma dei eſſet nõ rapinam arbitratus eſt eſſe ſe equalem deo: in tanta gloria poſiti vt ſemel et iterum ac frequẽtius martyres facta poſt beſtias poſt ignes ⁊ laminas neq̃ ſeipſi martyres dicebãt neq̃ alijs ita ſe appellantibus indulgebant. Sed ſi forte aliq̃s noſtrum vel in epiſtola vel in ſermone eos martyres nominaſſet: increpabant acrius dicentes quod hec appellatio ſoli chriſto debetur: qui ſolus veritatis fidelis eſt martyr: et qui primo genitus eſt ex mortuis: et autor vite eterne. Vel certe illis ſolis aptum hoc eſſe vocabulum: qui poſt bonam confeſſionem diſcedere de hac vita ⁊ pergere meruerũt ad deũ. Nos autem aiebant humiles et egenĩ optamus vt ipſa ſaltim in nobis confeſſio tuta permaneat. In quo etiam ceteros fratres cũ lachrymis obſecrabant vt

pro eis dominum precarentur:quo pſe=
te confeſſionis ſignaculum martyrium
nererentur accipere. Et tanta in eis hu
nilitas erat: vt cum rebus ipſis eſſet
martyres nominis tamen iactantiam
ugerent. Apud gentiles vero cum om=
u fiducia conſiſtebant:nobilitatē anime
er contemptum iniurie ⁊ ſuppliciorum
atientiam demonſtrantes. Erant ergo
nter fratres humiles inter perſecuto=
es elati:ſuis mites aduerſarijs terribi=
es. Chriſto ſubiecti diabolo erecti:hu=
uliabant ſe ſub potentiſſima manu dei.
er quam nunc ſublimius exaltati ſunt.
olacabant oēs accuſabāt neminem ſol=
ebant cunctos: ligabant nullum. Ora=
ant etiam pro perſecutoribus ſuis: vtē
es ſermone ſancti Stehpani primi mar
ris: et dicentis. Domine ne ſtatuas
lis hoc peccatum. Aduerſum quos eo
ehementiora diabolus prelia concita=
at quo per nimiam charitatem quam
abebāt in xp̄o ieſu: etiam eos qui lapſi
erant: et quos iam ſe immanis: illa be
ia abſorbuiſſe crediderat rurſum vi=
os de internis eius viſceribus educe
āt: ⁊ velut matres erga paruulos ſuos
a erga eos totis profuſis miſerationū
ſceribus inherebant: omnipotenti deo
fundentes pro ipſis fontes ac flumina
chrymarum. Uitā petebant eis adeo
buebatur eis. Nec ſibi gratum iter du
bant eundi ad dominum velle tam pu
bāt martyrij forte corona3: ſi patrem
embrorum ſuorum de eccleſijs raptā:
lut ſponſalia quedam detentari a dia
lo permiſiſſent: ſuper omnia autem
cem ⁊ ipſi diligebant: ⁊ nobis ſeruare
ndabant. Nec aliam ſibi niſi per pa=
n viam ad martyrium conſtruebant:
ientes ne vllam poſt ſe diſſenſionem
tribus: ne eccleſie matri meſticiam de
inquerēt: ſed pacem ſemper habēdā
ceni fratribus cuſtodiendam: et cha=
atem precipue tenendam que eſt vni=
is et concordie vinculum commone
nt. Hec non inutiliter vt opinor a no=
ad edificationem legentium memo=
tradita ſunt: que ex tantorum virorū
coritate deſcēdunt: ꝓpter eos ꝗ tumi
inflati aduerſum fratres ferūt. Et ſi
ꝗ forte titubauerint miſerationū xp̄i vi=
ſcera ab eis putant penitus excludēda.

E ¶ Refertur adhuc in eadē ſcriptu=
ra ⁊ alia narratio: quā cognitionis cau=
ſa hic inſerere dignum putaui. Alchibia
des quidam erat in numero eorum qui
pro xp̄o vincti tenebanť. Hic vitam ſatis
arduam ⁊ auſteram gerebat: nihil cibi
volens accipere: ſed tantum ſale ⁊ pane
cum aqua vtebatur. Cumq̄ huic vite ri
gorem vellet etiam in carcere poſitus
obtinere. Attalo poſt primā cōfeſſionem
ſuam quam in amphiteatro cōfeſſus eſt
reuelatur qꝛ non recte faceret. Alchibia
des creaturis dei ⁊ ipſe non vti et alijs
formam ſcādali derelinquere. Quib⁹ co
gnitis. Alchibiades cepit oīa cū grarū
actiōe percipere. Quia que illi reuelabat
ſpūs vt doceret: ⁊ huic vt ſequereť idem
ſpiritus perſuadebat. Sꝫ de his finiſſit.
Igitur montanus ⁊ Archibiades ⁊ theo
dot⁹ in Frigie partib⁹ tunc primū apud
ꝗplurimos in ꝓphetarū opinionem ve=
nerūt. Et quia per illud adhuc tempus
multe etiam alie virtutes et grē in diuer
ſis eccleſijs ꝑ donū ſancti ſpūs miniſtra=
bātur: facile accommodata eſt fides etiā
his potuiſſe ꝓphetie gratiā dari. Cūq̄
plurima inter fratres diſſentio fuiſſet
exorta. Rurſum eccleſie galliarū iudiciū
ſuum ⁊ ſniam de his quoq̄ cū oī reuerē
tia: ⁊ recte fidei expoſitione decernunt:
epiſtolas martyrū: qui apud eos cōſum=
mati fuerunt proferētes quas illi in vin
culis poſiti per aſiam et frigiam fratrib⁹
cōſiſtentibus ſcripſerant ⁊ eleutherio vr
bis rome epiſcopo: de pace cum eccleſie
cōmonētes. Quiq̄ etiā hyreneū tunc ad
huc eccleſie lugdunenſis pſbyterꝫ ſupra=
dicto vrbis rome epiſcopo eleutherio cō
mendabant teſtimonium vite eius phi=
bentes ſicut ipſorum etiam voces que
infra ſcribuntur oſtendunt.

¶ Capi.iiij. martyres hyreneū Eleu
therium commendant.

MAnere te i deo
iterum ⁊ ſemper optamus pr̄
eleutheri rogauim⁹ fratrem
⁊ ſocium noſtrum hyreneum
hec tibi ſcripta deferre. Quem depreca=

mur vt habeas commendatum. Emulator namqꝫ eſt teſtamẽti xp̄i. Scimus enĩ ꝙ ſolus officij gradus non facit aliquem iuſtum: quo tamen iſte recte vtitur in p̄ſbyterio: ſed plus enim ex vite merito cõmendamus. Enumerãt etiam poſt hec diuerſorum martyrum glorias: quanti ferro ceſi. quanti beſtijs: quãti ignibus: quãti etiam ſqualore carceris aſſumpti ſunt. Que ſi quis vult plenius noſcere: ipſas ex integro requirat epiſtolas.

¶ Capitulum quintum quod gentilium exercitum siti periclitãtem milites chriſtiani pluuia a domino precibus impetrata ſaluant.

AGitur antonini temporibus quibus hec geſta referuntur. Marcum aurelium fratrem eius ceſarem bella inferẽtem germanis ac ſarinatis tradunt hiſtorie cum ſic eius periclitaret exercitus eſtuantem ⁊ querentem quid facto opus eſſet reperiſſe in legione quoſdam milites chriſtianos. Quibus vt noſtris moris eſt flexis genibus deprecantibus exaudiſſe deum deprecationes eorum: et ſubito contra omnium ſpẽ largiſſimis imbribus profuſis exercitus quidem periclitantis pro quo orauerant chriſtiani ſitim ſedatam hoſtes vero qui iam exicialiter imminebant fulminibus crebris: ⁊ celitus prolapſis ignibus effugatos. Quod factum refertur quidem: ⁊ ab hiſtoricis gentilium. Sed quia noſtrorum orationis impetratum ſit non refertur quippe apud quos etiaꝫ cetera miracula q̃ a noſtris geſta ſunt non habent fidem. Noſtrorum vero et tertulianus hoc memorat: et apud grecos apollinaris. Qui etiam ipſam legionem pro inſignis facti miraculo mutato nomine vocitatam dicit ab imperatore Fulmineã. Tertulianus vero marci imperatoris epiſtola etiam nunc haberi dicit quibus de his apertius indicatur. Sed nos iam ex hoc ad hiſtorie ordinem redeamus.

¶ Igitur photino nonageſimo vite ſue anno cum ceteris gallie martyribus conſummato. Hyreneus Lugdunenſis eccleſie ſuſcepit ſacerdotium. Quem hyreneum Polycarpi auditorẽ fuiſſe in pueritia cõperimus. Hic in tertio aduerſum hereſes libro Eleutherij epiſcopi temporibus (que tempora nunc habemus in manibus) ſcribere ſe opus illud indicat his verbis.

¶ Capitulum ſextum de ſucceſſione epiſcoporum romanorum.

FUndata igitur ⁊ edificata eccleſia beati apoſtoli, Lino officium epiſcopatus iniungunt. Cuius Lini Paulus in epiſtola ad Timotheum meminit. Huic ſuccedit Anacletus. Poſtꝗ̄ tertio loco ep̄atum ſuſcepit Clemẽs. Hic autem cum beatis ap̄lis fuit: ⁊ cum ipſis vitam ſemper exegit: atqꝫ ab ipſis inſtitutus: recentem gerebat traditionis eorũ memoriam: et predicatiõis eorum formã ſemper habebat in oculis. Sub hoc ergo Clemente: ſeditio non modica exorta eſt apud corinthum inter fratres: ita vt ex perſona romane eccleſie: ſcriberet ipſe clemẽs ad corinthios ep̄lam neceſſariã: que eos reuocaret in pacem: et fidem eorum que concuſſa fuerat renouaret: exprimens in ea apoſtolorum traditionem quem nuper ab eis ipſe ſuſceperat. Et poſt aliquãta iterum dicit. Huic aũt clemẽti ſucceſſit euariſtus. Et euariſto Alexander. Et poſt hunc ſextus ab ap̄lis ordinatur ſixt⁹. Poſtꝗ̄ Thelephorus qui ⁊ illuſtre martyriũ duxit. Poſt hunc hyginus. Deinde pi⁹. Poſtꝗ̄ anicetus. Huic ſucceſſit ſother: qui nunc duodecimo loco ab ap̄lis ep̄atus obtinet ſortem ⁊ eaſdẽ quas apoſtoli tradiderunt predicatiões diuine fidei integritas illibataſqꝫ cuſtodit.

¶ Capitulum. vij. ꝙ illis temporibus per chriſtianos miracula fiant.

HEc hyreneus in ſupradictis libris complexus eſt. Sed ⁊ in ſcd̄o nihilominus eiuſdem operis libro dicens etiaꝫ ſuis tẽporibus reliquias quaſdam diuine virtutis in eccleſijs inueniri hoc modo ſcribit. Abeſt, autẽ longe ab eis vt mortuum ſuſcitent ſicut dn̄s ſuſcitauit

.poſtoli per oſones. Sed ꝛ fratres fre
enter fecerunt hoc in plurimis eccle=
s. Ita vt omni ſimul eccl'ia congrega=
ieiunijſqꝫ orationibus multis ad deū
uſis conuerteret̄ ſpūs mortui et red=
retur homo viuus per oſones ſctōꝝ.
: iterū dicit poſt aliquanta ꝙ ſi dn̄m ꝑ
taſiam dicent feciſſe hec: ad prophe=
s veniamus: ꝙ hec ab eo gerenda eſſe
ixerant: et ꝙ confirmarūt hūc eſſe filiū
. Propter qḋ et diſcipuli ſui in ipſius
e: ꝛ ab ipſo accipientes grām faciūt
: ad ſubuenienendum ſaluti hoim ꝓut
uſquiſqꝫ meruerit. Alij namqꝫ demo=
s fugant: ꝛ ita eos qui incurſati ſunt
rgant: vt interdum ipſi illi qui cura=
nt: credētes in eccl'ia permaneant.
ij aūt preſcientiam accipiunt futuro=
n ꝛ viſiones ꝓphēticas vident. Alij
rmos manu ſuppoſita reſtituunt ſa=
ati. Sed ꝛ mortui ab his aliquotiens
citati ſunt: ꝛ ꝑmanſerunt nobiſcū per
nos multos. Et quid plura: nō eſt nu=
rus ſingularū virtutū que ꝑ vniuer=
 mundū in eccl'ijs dei geruntur per
tiſm ꝛ nomen Jeſu xp̄i ſub pōtio pi=
 crucifixi. Que tn̄ quotidie fiunt non
liquā nūdinationē neqꝫ ob pecunie
ſtū. ſed ſicut gratis grana accipit̄ a
ita gratis eadē miniſtratur. Et ite=
 alio in loco idem hyreneus ita ſcri=
. Sicut (inquit) audiuim⁹ multos ex
ribus in eccleſia grām habentes ꝓ=
tarum ꝛ oībus linguis loquētes per
ti ſpiritus donum. Qui et myſteria
creta dei in manifeſtū cum expedit
erunt. Hec aūt inſeruimus vt oſtē=
mus diuerſas ſancti ſpūs gratias:
ad illa adhuc tēpora apud dignos
ſqꝫ in eccleſijs perduraſſe. quoniam
lem in initijs polliciti ſum⁹ hoc nos
mpore probaturos.

ap. viij. aliq̄ de q̄buſdam no. teſta. li=
 de trāſlatiōe. lxx. ex hyrenei ſnīa. A

Ed ꝛ de or=
dine canonis diuinarū
ſcripturarū quid etiam
ſupradict⁹ vir hyrene⁹
ſentiat ipſius nihilomi=
nus ſermonib⁹ ꝓfera=
mus. Primo inquit de ſanctis euange=
lijs videam⁹. Mattheus quidē hebreis
propria eorū lingua conſcriptum edidit
euangeliū cū Paulus ꝛ petrus in vrbe
roma euangelizarent: atqꝫ eccleſie inibi
fundamenta ſolidarēt. Poſt quorū exi=
tum Marcus diſcipulus ꝛ interpres pe=
tri euangelium quod ille predicauerat
digeſſit in libro. Poſt hec Joannes diſci
pulus domini qui et ſupra pectus eius
recubuit: edidit euangelium apud ephe
ſum vrbem aſie poſitus. Hec in tertio ſu=
pradicti operis libro. In quinto vero de
reuelatione Joannis ſcribens: ꝛ de nu=
mero nominis antichriſti: hec refert. Cū
igitur hec ita ſe habeant et in omnibus
rectis ꝛ antiquis exemplaribus iſte nu=
merus inueniatur. ſed et illi hec eodem
conteſtentur qui Joannem viderunt in
corpore poſitum: ꝛ verbum domini pre=
dicantem: qꝛ numerus beſtie ſecundum
grecorum computum et literas que in
eadem cōſcribūtur. Et paulo poſt iterū
ſubiungit hec. Nos ergo periculum in=
currere nolumus de antichriſti nomine
cōfidentius aliquid pronuntiantes. Si
enim oporteret hec euidentes et palam
in hoc iam tēpore predicari vtiqꝫ et per
illū qui apocalipſim ſcripſit: nomē eius
euidenter fuiſſet expreſſum: quia necilla
reuelatio ante multum temporis facta
eſt: ſed pene iam noſtra etate prope finē
Domitiani Ceſaris. Hec nobis etiam
de apocalipſi vir ſupra memoratus ex=
poſuit. Meminit autem prime epiſtole
Joannis: et prime petri: plurimaqꝫ ex
ipſis ſumit exempla. Necnon ꝛ libellum
qui dicitur paſtoris amplectitur dicēs.
Bene ergo refert ſcriptura que dicit pri
mo omnium credendum eſt: quia vnus
eſt deus qui omnia creauit atqꝫ compo=
ſuit. Utitur autem et teſtimonijs de ſa=
pientia ſalomonis. Sed ꝛ apoſtolici cu=
iuſdam viri cuius nomē reticuit: ſermo=
num quaſi memoriter meminit. Juſtini
quoqꝫ martyris: et ignatij memoriā fa=
cit: ꝛ ea que ſcripſerunt producit in me=
dium: ꝛ promittit ſe quoqꝫ aduerſus ſcri
pta Martionis reſponſurum.
B ¶Sz ꝛ de ſeptuaginta interpretib⁹
diuinarum ſcripturarum audi quibus

referat verbis. De⁹ inquit homo factus eſt: ⁊ ipſe dñs ſaluabit nos: qui dedit ſignum illud qđ de virgine ſcriptū eſt. Et non ſicut quidam dicunt eorū qui modo auſi ſunt aliter interpretari ſcripturas ⁊ aiūt. Ecce iuuencula in vētre accipiet ⁊ pariet filium. Sicut interpretatus eſt theodotion epheſius: et aquila ponticus: ambo iudei proſeliti. Quos ſecuti ſunt Ebionite: qui dicūt xp̄m de ioſeph natum. Et pauca iterum infra ſubiūgit. Prius enim inquit ꝗ romanorū inualeſceret principatus: cum adhuc macedones aſiam poſſiderent. Ptolomeus lagi filius volēs bibliothece ſue quam apud Alexandriam ex omniū veterū grecorū voluminibus conſtruebat: maiorē gloriam querere: petijt etiam ab hieroſolymis vt hebreas eorum ſcripturas in grecam linguam interpretas acciperet. At illi (ſubiecti quippe erāt macedonibus) electos ⁊ in ſcripturis ſanctis eruditiſſimos atq; in vtraq; lingua peritiſſimos viros ſeptuaginta p̄ſbyteros: miſerunt ad ptolomeū. In quos tamen dei voluntas ⁊ conſilium gerebatur. Tum ille ſingulorum volens accipere documenta et verens ne forte per interpretationem occultarent inſertam diuinis voluminibus veritatem: ſingulos a ſe inuicem ſeparat: ⁊ eadem ſeorſum poſitos interpretari iubet eūq; ordinē interpretandi in ſingulis quibuſq; voluminibus obſeruari. Quoſq; rurſum ſe coraȝ in vnū oēs reuocari: et cōferre adinuicē que ſinguli interp̄tati ſunt facit. Et tūc deus vere glorificat̄: ⁊ ſcriptura ſancta ꝙ vere diuina eſſet agnoſcitur. Omnes eni eadē hiſdem verbis: eiſdēq; nominibus ac ſentētijs ſcripſerāt ab initio vſq; ad finem: ita vt et ipſi qui aderant gentiles agnoſcerent quia de nutu ſcripture tūc interpretate ſunt. Et nihil mirum ſi diuina ꝓuidentia hoc ita fieri procurauit: cum in ea captiuitate que populo accederat ſub Nabuchodonoſor rege corruptis ſcripturis cuȝ poſt. lxx. annos iudei ad patriam ſuam redirent tēporibus. Artaxerſis Perſarū regis: inſpirauerit deus heſdram ſacerdotē ex tribu leui: vt omnia priorū prophetarum volumina ac verba repararet: ac reſtitueret populo legē que per moyſen fuerat data. Hec hyreneus.

¶ Cap. ix. de pantheno philoſopho viro ⁊ eruditiſſimo ⁊ chriſtianiſſimo.

Obitur decem et noueȝ annis Antoninus cū in impio ꝑduraſſet: poſt exceſſum ſui p̄ncipatū. Cōmodo dereliquit. Huius primo imperij anno Julianus apud Alexandriam ſacerdotium accipit. Agripino exactis duodecim annis in epiſcopatu defuncto. Cum per idem tempus ſole eccleſiaſtice ⁊ doctoris officio: preeſſet vir in omni eruditione nobiliſſimus panthenus. Ex quo apud eos conſuetudo antiquitus tradita. vſq; in hodiernum permanet: diuinarum ſcripturarum doctores mihi ſole eccleſiaſtice haberi viros dūtaxat in ſcientia et eruditione ꝓbatiſſimos. Huius ergo officij velut autor quidam: ⁊ durvir de quo ſupra diximus: ſatis illuſtris habebat̄. Quippe qui etiaȝ in philoſophis prius qui Stoici appellantur: nobiliter claruiſſet. Cuius tantum ſtudij erga verbum dei et tantum amoris fuiſſe traditur: vt etiam ad predicandum chriſti euangelium omnibus gentibus que in orientis vltimis receſſibus recondunt̄ fidei et deuotionis calore profectu ſit: et vſq; ad indiam citeriorem: verbum dei predicando peruenerit. Erant enim adhuc in illis temporibus ⁊ euangeliſte nōnulli qui ad imitationem ſanctorū apoſtolorū in diuerſis orbis partibus oberrantes per gratiam dei et animi ſui virtutem: verbum dei et fidem chriſti: ignorantibus quibuſq; gētibus inferebant. In quib⁹ precipuus et illuſtris panthenus habebatur. Quem ferunt cum ad indos perueniſſet repperiſſe ꝙ Bartholomeus apoſtolus apud eos fidei ſemina prima cōdiderit ⁊ Matthei euangelium Hebreis ſcriptum literis dereliquerit: quod per idem tempus ſupradictus Pathenus inibi repertum detulerit. Sed ⁊ in multis preterea alijs doctrine eccleſiaſtice ſtudijs: apud alexandriam claram ſatis et

lis ⁊ nobilē vitā:optimo ⁊ admirabili fi=
ne cōcluſit.Tā viua voce diſcipulos in=
ſtruens quā ⁊ librorū monimentis etiā
poſteris theſauros ſciētie derelinquēs.

¶Cap.x.de clemente alexandrino.

Cum his diuina
rum eruditionum ſcholis ꝑ
maxime efflouit apud Ale=
xandriā Clemēs:eodē voca=
bulo quo ⁊ in vrbe roma:apoſtolorum ⁊
ſucceſſor ⁊ diſcipulus vocitatus.Denicꝫ
hic ipſe clemens in ſeptimo diſpoſitionū
libro:Pantheni tanꝗ magiſtri ⁊ prece=
ptoris ſui mentionē facit.Sed ⁊ in primo
libro ſtromatum.hunc eundē deſignat
in eo loco vbi enumerat:ꝙ plures apo=
ſtolice predicationis repererit viros hec
dicens.Mihi quidē commentarij huic
operis non ad oſtentationē ſcribuntur:
ſed ad cōmemorationē ſenecte:⁊ ad ob=
liuionis remedium.Quo ſcilicet in his
ſit mihi adumbratio quedā rerum ma=
gnificarū diuinorūqꝫ verborū.que audi
re merui a viris ſanctis ⁊ beatis.Quo=
rū ab alio apud achaiam:ab alio apud
Syriam:ab alio vero in oriente:⁊ maxi=
me apud Paleſtinam inſtitutus ſum ex
hebreorum origine veniente.Ad vlti=
mum autem in egypto magiſterio vſus
ſum:viri virtutis ⁊ ſcientie merito:om=
nibus preferendi.Poſt quem velut the=
ſauro in abſconditis reperto:aliud que
rere vltra ceſſaui.Et illi quidem diuine
doctrine veritatē:mihi(que ſibi ab ipſis
ſtatim primus autoribus:petro:et Ja=
cobo:ac Joanne:et Paulo ſanctis apo=
ſtolis tradita fuerant)tāꝗ patres filio
comendarunt.Sed pauci patribus ſi=
miles filij.Tamē deo fauente:per ipſos
in nobis apoſtolica germinis plantata
ſunt ſemina.

¶Capitulū.xj.de epis hieroſolymorum.

Per idem tem
pus eccleſie hieroſolymoruꝫ
narciſſus ꝑerat.Qui fames
merito:noſtris adhuc tempo
ribus celebratur:quintamdecimā poſt
eos qui ex circunciſione fuerant ſucceſ=
ſionem:vſqꝫ ad tēpora adriane obſidio=
nis adducens.Primum namqꝫ inibi ex
gentib⁹ Epiſcopum fuiſſe indicauimus
Marcum Poſt quem Caſſianum:inde
Paulinum.Poſt hūc Maximū ⁊ ſic Ju=
lianum.Poſt quē cayum:et iterū alium
iulianum.Capitonem quoqꝫ ⁊ Ualentē.
Jnde dolitianum.Poſt quē triceſimum
ab apoſtolis Narciſſum.

¶Capitulū.xij.de quodam rodone ⁊
martionis hereſi.

Verum ea tem
peſtate Rodo quidā ex Aſie
prouincia oriundus:vt ipſe
ſcribit in vrbe roma erudi=
tus:refert a Tatiano (cuius in ſuperio
ribus inter ceteros ſcriptores memini=
mus)libros ꝗplurimos et maxime con
tra martionis hereſim ſcriptos.Quam
aſſerit idem Tatianus in diuerſas ſciſ=
ſam eſſe ſententias.Sed ⁊ qui:et quam
ob cauſam ex eadē hereſi ſciſſi ſint:ipſe
per hec verba deſignat.Propterea inde
etiam inter ſemetipſos diſcordant quia
id affirmare cupiūt:qđ nō poteſt ſtare.
Ex eorum namqꝫ grege eſt appelles.q̄
abſtinētie ⁊ ſenectutis ꝓrogatiua vſus
vnū quidem omniū eſſe fatetur initium.
Prophetas tamē ꝯtrario ſpiritu aſſerit
inſpiratos:ſequēs perſuaſionē virginis
cuiuſdam acte ſpiritu demonis nomi=
ne philomene.Alij autē ſicut ipſe nau=
ta martion:duo principia introducunt.
Ex quibus eſt et ponticus et baſilicus.
Qui et ipſi ſecuti ſunt quidem ponticum
lupum.Sed non inuenientes exitum re=
rum ſicut nec ille quidē:ad ea que pu=
tarunt eſſe faciliora conuerſi ſunt ⁊ duo
principia introduxerunt:abſqꝫ vllis hoc
probationibus cōfirmantes.Alij quoqꝫ
ex eiſdem rurſus in deterius deuoluti
ſunt non ſolum duo ſed tria principia et
tres naturas confirmantes.Quorum
princeps et autor eſt ſinerus:ſicut ipſi
defenſores dogmatis huius dicit.Sed
et ipſe deſcribit ꝙ cōgreſſus ſit cum ap=
pelle:ita referens.Nam et ſenex appel=
les habuit nobiſcū ſermonem:et multa
male docere cōuictus eſt.Unde ⁊ aſſere=
bat nō oportere omnino fidei diſcuti ra=
tione:ſed vnum quemqꝫ debere in ea

qd credidit permanere. Salutē namq; hos eſſe qui in crucifixum ſperant: tantū vt in bonis operibus inueniantur. Manifeſte tamen decernebat de deo ſicut prediximus vnum eſſe principium vt ⁊ nos dicimus. Et inde exponēs eius omnem ſententiam introducit etiam ipſe ſuum ſenſum. Dicebam autem inquit ad eum. Unde tamen oſtendimus vnius principij rationē aut quomodo hoc aſſeratur ediſſere. Tum ille ,pphetie quidē aiebat ſemetipſas coarguūt: q2 nihil omnino continēt veritatis: ex eo qd inter ſe inuicē diſcordent: ⁊ vtiq; falſe ſunt qui ſibimetipſis aduerſant. Quo aūt ſit vnū principiū: ſe quidē ſcire denegabat. Ita tñ ſibi videri. Cūq; adiuuaret a me vt qd verum eſt diceret ſacramēto confirmauit ſe neſcire quomō vnus ſit vnigenitus deus: ſed tantūmodo credere. Tum ego deriſum plane cū et notatum habui: qui ſe doctorē profiteret eorū que ignorare fateretur. In eodē quoq; opere referṫ Caliſtion quidē in vrbe roma diſcipulus extitiſſe Tatiani: qui ſcripſit compoſitū eſſe a Tatiano propoſitionū vel queſtionū librū: in quo oīa que obſcura ſunt ⁊ difficilia in ſcripturis diuinis abſoluat. Sed idē Rodo in cōmentarijs ſuis ,ppoſitiones eius ,platurū ſe: ⁊ confutaturū promittit. Et autē eiuſdē ⁊ in exameron commentarius: in quo refert qd appelles q̄plurima aduerſum legē moyſi conſcripſerit impia: ⁊ aduerſum totam legē blaſphemās protulerit voces: coarguēs vt ſibi videṫ ⁊ deſtruēs ea que ſcripta ſunt.

¶ Cap. xiij. de montano heretico.

Decet multa alia ex ſupradictis ſcriptoris cōperimus libris. Cū tamē hoſtis humani generis ad ſalutem hominū debellādā: nihil vſq; otij gerit: ſ3 diuerſas: ⁊ varias hereſes p ſingula queq; ſuſcitat loca. In quibus maximū ſui gñis ſerpētē apud Aſiā Frigiāq; pducit montanū: q ſe paraclitū notaret. Et cū eo mulieres priſcā et maximillā: quas ,pphetiſſas velut ex ipſius factas inſpiratione iactabat.

¶ Cap. xiiij. de florino ⁊ blaſto ⁊ ſciſmate ab eis rome facto.

Sedi vrbe Roma Florinus quidā gradu preſbyterij de eccleſia collapſus: vna cū Blaſto ſocio ⁊ criminis ⁊ furoris: plurimos de eccleſia in ſuū baratrū deducebāt: noua aduerſum veritatē figmēta machinātes. Sed aduerſū hereſim catafrigarū ſentū validiſſimū protulit apollinaris hierapolites: de quo ſupra memorauimus: aliijq; quāplurimi ad id locorū eruditiſſimi viri: aduerſum eos p veritatis defenſione certarunt. Qui etiā nobis ad hiſtorie textū monimenta validiſſima reliquerūt. Interim vt dixim⁹. Apollinaris ſcribēs aduerſus hāc hereſim: ⁊ deſignās in pfatione q p eccleſias gallatie vicinarūq; prouinciarū digrediens: ⁊ plurimos ab eis irretitos vidēs multos quidē ⁊ corā diſputādo correxit: rogatus tñ a fratribus etiā hec ad ipſos ſcripta trāſmiſerit. In quib⁹ poſt aliquāta cū autorē huius hereſis deſignaſſet progrediens etiam hec addidit.

¶ Cap. xv. de mōtano heretico ⁊ duab⁹ mulierculis ſecū pariter inſanientibus.

Origo inqt huius hereſis que aduerſū eccleſiam nuper exorta eſt: inde deſcendit. Uicus quidam eſſe dicit apud Meſſiam frigie ciuitatē q appellat ardabau. In quo aiūt montanū quendā noīe qui nuper ad fidē xpi venerat ſub graue aſie proconſule cupiditate nimia pmatus accēſum: Iſtijs ſpiritib⁹ in ſemetipſo locū dediſſe: ac repēte in quodā exceſſu mentis effectū: et velut ſpiritu actū proloqui cepiſſe noua quedā ⁊ diuerſa ab ijs q ex ſucceſſione maiorū eccleſie tradita fuerāt velut ,ppheta li ſpecie pferētē. Que cū ita viderēt fieri hi qui per idē tps aderāt auditores: alij eū velut demone repletū: ⁊ erratico perſflatū ſpū: ad decipiēdos pplos iudicantes obiurgabāt: ⁊ ploqui omnino phibebāt memores dominici pcepti ⁊ comminationis eius: qua iubet obſeruari a

falſis ꝓphetis. Alij aūt velut facto ſpiri
tu repletū: ⁊ prophetica gratia donatuꝫ
putabāt. Et immemores dñi precepti: er
ratico ⁊ ſeductorio ſpiritui eatenꝰ indul
gebant: vt etiam prouocare eū ad dicen
da aliqua delectarent. Et hoc fiebat ar=
te diabolica: qua indiſciplinatis perdi=
tio parabat. A quibꝰ montanus cum ſu
pra ꝙ̄ dignū eſt in veneratiōe haberet:
in tātū temeritatis ꝓgreſſus eſt: vt etiā
duas quaſdā mulieres inſano ſpiritu q̄
ipſe replebatur participes ſibi faceret:
⁊ ad inſaniendū ſecū pariter edoceret:
quo facilꝰ vterqꝫ ſexus in errorē ꝑ vtrū=
qꝫ caperet. Hi etiaꝫ beatificare eos qui
ſibi familiarius adherebāt: ⁊ ꝓmiſſionū
magnitudine tumidos reddere. Interdū
etiā obiurgare quoſdā vt ne in omnibus
adulatores deprehēderetur. Tamē per=
pauci erāt ex Frigibus qui eorum deci=
perentur inſania. Quibus ⁊ ꝑſuadebat
in vniuerſam eccleſiam que per orbem
terre eſt blaſphemare: ⁊ non ſolū nihil ei
deferre reuerentie ſed ne limen quidem
eius incedere. Frequenter tñ aduētanti
bus ex aſia fratribus: veſani et ꝯtra fidē
xp̄i bachātes: cōfutati vt heretici corru=
ptoreſqꝫ veritatis ab eccleſie conuentu
⁊ ſocietate depulſi ſunt. Hec in primo li=
bro ſcribens ⁊ per oē operis ſui corpus
fraudes hereſis in ſingulis quibuſqꝫ con
uincens. In ſecūdo quoqꝫ volumine de
eiſdē etiā hoc ſcribit. Quale eſt aūt inqt
qđ ⁊ ꝓphetarū ꝑcuſſores nos vocāt: pro
eo qđ inſanas eoꝝ non ſuſcepimꝰ fanta=
ſias. Dicunt eñ hos eſſe quos promiſe=
rit dñs ad ppl̄m ſuū ſe eſſe miſſurum pro
phetas. Reſpōdeāt ergo nobis ſi a deo
miſſi ſunt prophete mōtanus ⁊ mulieres
eiꝰ quis eoꝝ a iudeis ꝑſecutionem paſ=
ſus eſt: aut quis ab iniquis occiſus eſt.
vel quis eorum pro nomine dñi tantꝰ eſt
Et ante reges ⁊ preſides ſtetit. Aut quis
in ſynagogis iudeoꝝ flagellatus eſt. Uel
quis lapidatus eſt. Quinimo ⁊ econtra=
rio traditur: ꝙ finem vite exemplo iude
traditoris acceperint. Dicunt enim ipſo
demone quo inſpirabant id agente: di=
uerſis quiqꝫ tpibus vitam laqueo finiſſe.
Illū vero admirabilem veluti prophetie
ipſorum primogenitum theodotum nō=
mine: tradunt quodā tpe viſum ſibi eſſe
velut in celo aſſumi: ⁊ credidiſſe ſe ſpiri=
tui erroris: quo euectum in excelſum et
inde deductū ad terrā finē vite exitu peſ
ſimo terminaſſe. Sed hec ipſi de monta
no vel theodoto ac mulieribus ita geſtū
negant. Tamen a plurimis affirmatur.
Quod cum inter negantes et confirman
tes: nos rei fideꝫ relinquimus in medio.
Item poſt aliquanta ſubiungit etiā hec.
Sed et ſancti epiſcopi probatiſſimi viri
qui per idem tempus fuerūt zoticus de
cumana: ⁊ iulianus de apamia: aggreſſi
cohibere ſpiritū qui loquebatur in ma=
ximilla iuſſerunt themiſonem obturare
os eius: ⁊ excludere vocem falſis erra=
tici ſpiritus. Quod ⁊ ita factum eſt. Et
iterum coarguēs falſam fuiſſe Maximil=
le prophetiam que bella ꝙ̄ plurima im=
minere predixerat: his vtitur verbis. Et
quomodo non eius mendacium euiden=
ter arguitur. Tredecim namqꝫ iam exa=
cti ſunt anni vſqꝫ ad preſentem diem:
ex quo mortua eſt iſta mulier: et nuſqꝫ
prorſus vel priuatim vel publice bellum
aliquod exortum eſt. Sed et chriſtianis
per dei miſericordiam par iugis et fir=
ma perdurat. Sed et in tertio libro de
ijs qui ſe iactabant quod multi marty=
res ex eorum hereſi extitiſſent: hoc di=
cit: cum inquit in omnibus que ſupra di=
ximus conuicti nihil reſpondere potue=
rint: ad martyres confugiunt: dicen=
tes ſe multos habere martyres: et hoc
eſſe iudicium: quod verus ſit apud ip=
ſos propheticus ſpiritus. Quid ergo.
Quia multi et alij heretici plurimos
martyres habent ideo acquieſcendum
eſt eis: ꝙ etiam veritas apud ipſos ſit.
Nam primi qui dicuntur martioniſte
habent plurimos martyres. Sed que
eſſe poterit apud eos martyrū veritas
vbi chriſti veritas non eſt. Et poſt ali=
quanta iterum ſubiungit. Deniqꝫ ait.
Sancti martyres qui pro vera fide mar
tyrium ducunt: cum de eccleſia pro=
cedentes ad paſſionem ducuntur: ſi
qui forte inuenti fuerint cum eis de he=
reſi frigum ſecernunt ab eis et reſpuunt
eorum ſocietatem nec vllo genere cum
iam martyrū palmam teneant ſpiritui

montani et maximille acquieſcendum pu
tant. Sicut et noſtris tēporibus apud apa=
miam (que eſt ſupra meandrum poſita)
geſtum ſcimus a Cayo et alexandro qui
de eumenia martyres extiterunt.

¶ Capitulū. xvi. de melciade et eius
ſcriptis.

ITem eodē au
tē opere meminit Mel
ciadis ſcriptoris: tanq̄
qui et ipſe librum aduer
ſum hereſim ſupradi
ctam conſcripſerit. De=
niq̄ et inſerit ex eius di
ctis ſuo opi hec vba. Neq̄ enim credēdū
eſt (inquit) in exceſſu mētis .i. per amen=
tiam prophetari: qđ eſt proprie pſeudo
prophetarum. vbi enim quis emēs effici=
tur iuſti rectiq̄ eſſe non poteſt tenax. qui
ſine dubio initium ſumunt ex imperitia:
ad finem vero deuoluuntur amentie ſi=
cut ſupra diximus. Hoc autē modo neq̄
in veteri teſtamento quēq̄ neq̄ in nouo
per dei ſpm̄ extitiſſe prophetam poterūt
demonſtrare. quia neq̄ agabus neq̄ iu=
das neq̄ ſilas neq̄ quatuor filie philip=
pi neq̄ ammia q̄ i philadelphie eccleſia
prophetauit neq̄ quadratus neq̄ alius
quiſquā ex numero ipſorū hoc modo di=
gnoſcit prophetaſſe. et poſt pauca iterum
ſubiungit et dicit. Si enim poſt quadra
tū et ammiā philadelphinā vt aiunt mu
lieres iſte montani ſucceſſerunt in pro=
pheticā gratiam: et ſicut confirmabant
vniuerſe eccleſie date ſunt ad prophetā
dum vſq̄ ad aduentum domini decipi=
tur eorū confirmatio. Quartumdecimū
etenim iam pene habet annum ex quo
defuncta eſt maximilla. Hec ex ſupradi=
cti viri commentarijs. Ipſe vero de quo
indicat melciades etiā alia nobis pprij
operis non contēnenda monimenta de=
reliquit. ſcripſit nāq̄ et aduerſus gentes
librum et aduerſus iudeos alium: et ad
principes romani regni apologeticū pro
fide noſtra ſcripſit et aduerſum catafri=
cas hereticos.

¶ Capitulum. xvii. Apollonius mon=
tani hereſi declarat eāq̄ et eius pro=
pheciſſas fortiter impugnat.

SEd et apollo
nius quidā eccleſiaſtic⁹ ni
hilominus ſcriptor bellum
aduerſum eos edidit i quo
ſatis vigilāter pphetias ip
ſorū falſas eſſe conuincit. et ſingula in eis
vba coarguit. ſimul et vitā moreſq̄ eorū q̄
autores hereſeos extiterūt expōit p hec
verba. Sed videamus (inquit) q̄s eſt hic
nouus magiſter: et primum nobis doctri
nā eius ſm dominim ſniam actus ipſius
et opera commendent. Hic eſt qui docuit
nuptias ſolui et qui ieiuniorum leges pri
mus impoſuit. Qui pepuzam et thimium
oppida frigie hieruſalē nominauit. atq̄
in hec omnes cōgregādo diſcernit. Qui
exactores pecunie ſtatuit. Qui ſub nomi
ne oblationum munera artificioſius ac=
cipit. Qui ſalaria preſtat predicantibus
verbū ſuū: vt per hoc inuitati enixius do
ctrine ei⁹ operā prebeāt. Hec de monta=
no. De mulieribus vero ei⁹ poſt aliquā=
ta ita ſcribit. Oſtendemus aūt pmo oīm
has pphetiſſas ex quo ſpū replete ſunt
viros ſuos reliquiſſe. Quomodo ergo mē
tiuntur priſcam virginem fuiſſe. Et poſt
aliquāta iterum dicit. Non tibi videtur
qđ oīs ſcriptura phibet pphetam mu=
nera accipe vel pecunias. Si ergo videā
pphetam accepiſſe aurū et argentū et ve
ſtes pretioſas quō eā prophetam putē;
Et iterū poſt aliquāta ſubiungit dicens.
Sed et themiſſus q̄ apud eos noīe tantū
confeſſionis inflatus eſt: vere aūt confeſ=
ſionis fructibus caret: qm̄quidē p mul=
tā pecuniā vincula depoſuit quē oporte=
bat vtiq̄ humiliter ſe agere hic arrogan
tia elatus aplice ſibi aliqđ autoritatis
aſſumēs epiſtolam ad oēs eccleſias ſcri=
bit. In qua docere conat eos q̄ multo re
ctius q̄ ipſe credebant. Et cohortat oēs
ad nouas vborū adinuētiones accōmo=
dare aurem ſuam. Blaſphemat autem
dn̄m et apoſtolos eius et ſanctam eccle=
ſiam. Sed et de alijs quibuſdam q̄ apud
eos vt martyres honorantur ita ſcribit.
Uerum ne in pluribus immoremur: dicā
te nobis de Alexandro qui ſemetipſum
martyrem dicit quē continuā habet hec
propheteſſa: quē adorat vt deum mu=

me hic ꝓ latrociniꝭs aliiſq; nefariꝭs acti-
bus reus extitit. Non nos dicimus: ſed
acta hec publica cōtinēt. Quis ergo eoꝝ
cui donat peccā. Prophetiſſa ignoſcit mar
tyri latrocinia: an martyr ignoſcit pro-
phete rapacitatis et auaritie crimina.
Cum enim dñs dixerit nolite habere au-
rum neq; pecuniam neq; duas tunicas
iſti in omnibus contraria gerunt: acqui
rentes & cōgregantes ea que dñs etiam
habētes iuſſit abꝭcere. Probamus nāq;
eos q̄ apud ipſos vel prophete vel mar-
tyres nominātur nō ſolū a diuitibus ſed
etiā pauperibꝰ pupillis ac viduis pecu-
nias cōgregare. Aut ſi habēt cōfidētiā
aſſint & pro his habeant nobiſcum diſce-
ptationē: vt ſi conuicti fuerint vel de ce-
tero deſinant talibus ſe implicare com-
mertꝭs. Opꝫ eñi ex fructibꝰ vel agnoſci
vel etiā probari ꝓphetā. Sicut & dñs di
cit q2 arbor ex fructibus cognoſcitur et ꝓ
pheta verus probatur ex fructibus.

B ¶ Ut autem de alexandro certius
cognoſcatur ſciendū eſt quia iudicatus
eſt apud emiliū frontinū ꝓcōſulē epheſi
nuꝫ ꝓpter nomē xp̄i ſed propter quedaꝫ
latrocinia. Nam a xp̄i noīe iam apoſta-
ta extiterat. Sed poſt hec vt fideles qui
dam fratres qui per illud tp̄s apud iu-
dicem aliquid poterant ꝓ ipſo interce-
derent. ſimulauit ſe propter nomen do-
mini laborare & per hoc dimittitur. Nec
tamen in eccleſia patrie ſue receptus eſt
vbi latro eſſe ab oībus noſcebatur. Qđ
ſi qui forte minus his que dicimꝰ accom
modandā exiſtimat fidē: in archiuis pu-
blicis apud Epheſum geſta ſeruantur.
Que tñ ibi ſeruari hi optimi ꝓphete qui
ei famulant̄ ignorāt. Qui vtiq; cuꝫ in his
conuincitur ſine dubio et prophetarum
ignorantia cū ipſo pariter redarguitur.
Hec & multa alia l eo ſimilia poſſumus
edocere. Aut ſi cōfidunt: in comminus ve
niāt excipiāt intētiones noſtras & exuāt
ſe ab his ſi putant ſe eoꝝ poſſe effugere
conſcientiā. Itē poſt pauca de ipſis pro-
phetis iſta ſubiungit. Quod ſi negant ſe
prophete ipſorum munera accepiſſe ſta-
tuant hoc vt ſi conuicti fuerint prophe-
tas ſe eſſe vltra non ſimulent et mille de
ſeraꝫ probamenta. Ueruntamen neceſ-
ſarium puto etiā reliquos horū prophe-
tarū fructus ꝓbari. Dicite mihi o vos
prophetiſſe vultus ꝓphetantis cando-
ribus & ruboribꝰ aliqñ fucat̄: ꝓphetiſſa
ſtibꝭs tingitur: prophetiſſa ornamentis
vtitur et ornatibus delectatur. Deinde
propheta ad tabulā & ad teſſeras ludit.
Propheta pecuniā ſuam ad vſuras dat.
Dicāt ſi licet hec facere prophetis. Ego
aūt vniuerſa hec eis ꝓbabo. Hec & mul-
ta alia idē apollonius ad cōfutādos eos
ſatis ꝓbabiliter & cōſtanter intexuit de-
ſignās ēt hoc ꝙ quadrageſimus iſte quo
hoc ſcribebat ageret̄ annus ex quo mon-
tanus falſe huius vaticinationis initiuꝫ
dederat. Refert etiā de quodā zotico ꝙ
apud pepuzā cū ꝓphetare ſe maximil-
la ſimularet repēte ingreſſus cepit im-
perare ſpiritui q̄ in ipſa loquebat̄ ita vt
eum penitus cohiberet. Sed obſtiterunt
hi qui eis adulabant̄. Meminit autē et
tharſee cuiuſdā martyris q̄ quaſi ex tra
ditione priorum ſe accepiſſe aſſeruerit
ſaluatorē p̄cepiſſe ap̄lis ſuis vti ne ante
duodecimū annū ab hieroſolymis diſce-
derent. Refert preterea & apud epheſuꝫ
mortuos a ioanne ſuſcitatos et alia ꝙꝫ
plurima. Ex quibus omnibus vehemen
ter ſupradicta hereſis cōfutat̄. hec apol-
lonius.

¶ Capitu. xviij. aliqua que de hereſi
montani ſcripſit ſerapion.

SErapiō autem qui poſt maximū epiſcopus
apud antiochiam fuit in epi-
ſtola ſua quam ad caricum &
ponticum ſcribit de hac ipſa hereſi poſt
aliquāta hoc dicit. vt aūt etiā hec ſciatis
ꝙ iſta q̄ nunc noua ꝓphetia vel potius
execratio noua proceſſit ab omni frater-
nitate q̄ in vniuerſum mūdū eſt reſpuit̄ &
refutat̄ tranſmiſi vobis claudꝭ apolli-
naris ierapolitani Aſie prouincie ep̄i li-
teras quibus de his plenius inſtruami-
ni. In hac aūt ipſa ſerapionis ep̄la ſub-
ſcriptiones etiā quorūdā ep̄orū et mar-
tyrum cōtinent̄. Ex quibꝰ vnus hoc mō
ſcripſit. Aurelius Cyrinus martyr opto
vos bene valere. Alius quoq; hoc modo
Aurelius publiꝰ iulius a debeltho colo

nis tracie epi. Uiuit deus in celis qr beatus ſophas qui eſt in anchialo voluit demonẽ puſcille eijcere ſed adultores eius non permiſerunt. Sed ꝛ multorũ ſimul epiſcoporũ eadem declarantium ſubſcriptiones ſupradictis literis inherebant. Uerum de his ſatis dictum.

¶ Cap. xix. de quibuſdã libellis hyrenei ꝛ quomodo mores ꝛ actus policarpi explicat.

Per idem tempus in vrbe roma diuerſis nihilominus nouitatibus per nonnullos regula traditiõis eccleſiaſtice vexabatur. Pro quib⁹ hyreneus aduerſos ſcripta protogauit. Extat igitur vnus eius libellus qui ſuperſcribitur ad blaſtuȝ de ſciſmate. alius ad florinum de monarchia ꝛ ꝙ nõ ſit deus malorũ creator. Hoc eñ ſupradictus vir videatur aſſerere. Qui tñ poſtea in errorem deuolutus eſt Ualẽtini. Scribit autem ideȝ hyreneus ꝛ de ogloade librum in quo ſignificat cõſecutũ ſe eſſe quoſdaȝ ex ſucceſſorib⁹ apoſtolorũ cui⁹ libelli ſubſcriptionem ſatis eleganter affixam his inſerere dignũ duxi. Adiuro te inquit q̃ trãſcripſeris librũ hunc per dñm noſtrũ ieſum xp̃m ꝛ aduentũ ei⁹ in gloria cum veniet iudicare viuos ꝛ mortuos vt conferas hec que ſcribis ꝛ emẽdes diligenter ad exemplaria de q̃bus trãſcripſeris ad fidem: ꝛ vt ſacramentũ adiurationis hui⁹ ſiliter tranſcribas ꝛ miſeras his que tranſcripſiſti. Hec aũt vtiliter ab illo dicta inſerere operi noſtro neceſſariũ credidi quo per hec diligẽs efficiatur omnis q̃ hec vel legere vel deſcribere dignum duxerit: ſciẽs exẽplum diligẽtie a ſanctis viris ꝛ illuſtribus traditũ. Uerũ in his q̃ ad florinũ ſcripſiſſe hyreneum ſupradiximus facit policarpi mentionẽ. Cum quo ſe etiã conuerſatũ eſſet deſignat per hec v̈ba. Hec inquit dogmata florine q̃ aſſeris cõfidenter dico qr non ſunt ſane ſententie hec dogmata nõ ſunt cõſona eccleſiaſtice fidei hec dogmata ne illi quidem qui de eccleſia pulſi ſunt heretici potuerũt aliq̃n commentari hec dogmata impietatem docent. Hec dogmata ſancti preſbyteri q̃ ante nos fuerunt nunꝙ ꝓtulere illi q̃ ꝛ aplõs viderũt q̃s ꝛ tu noſti. Uidi enim te dum adhuc puer eſſem in aſia apud policarpũ tũc quidẽ preclara agentem dum adhuc eſſes intra palatiũ ꝛ ſtudẽtẽ placere policarpo. Multo eniȝ magis mihi illi⁹ t̃pis rerũ geſtarũ inheret memoria ꝙ̃ p̃ſentis. Qr hec q̃ a puero diſcimus cũ aĩa coaleſcunt ꝛ adherẽt ei. Unde etiã locũ ipſum tibi poſſum dicere in quo ſedens diſputabat beatus policarpus ꝛ inceſſum illius ꝛ vultũ ac totius vite modum ꝛ ipſius quoqꝫ corpus habitũ. Sed ꝛ diſputationes quas habebat ad p̃p̃lm ꝛ cõuerſationem que fuerat ei cũ ioanne q̃ſo narrare ſolitus erat vel ceterorum qui ipſum dñm viderãt: ꝛ q̃ſo recordabat̃ oĩa ac recẽſebat verba que dicta a dño ab illis audierat ꝛ de virtutibus eius ac doctrina. Et tñ omnia hec cũ ſcripturis conſona proferebat. Que tũc ego pro minima dei quam mihi donare dignatus eſt attentatus ꝛ ſtudioſius audiens deſcribebam non in chartis: ſed in corde meo: queqꝫ per gratiã dei fideliter cuſtodio ꝛ mecũ ipſe ſine intermiſſione quodãmodo rumino. Deum ergo teſtor ꝛ in cõſpectu ipſius tibi affirmo: qr ſi q̃d tale audiſſet beat⁹ ꝛ ap̃licus vir policarpus exclamaſſet ſtatim: ꝛ aures ſuas obturaſſet ac ſicut moris erat ei dixiſſet. Deus bone in qua me t̃pa reſeruaſti vt hec audiã. Nonne etiã ipſum continuo locũ fugiſſet in quo ſedens vel ſtans huiuſcemodi verba audiſſet. Sed ex epiſtolis ei⁹ quas ſcripſit vel ad vicinas eccleſias vel ab aliquos ex fratribus commonens ꝛ cõfirmans eos ꝛ cohortans ad fidem poteſt ſnĩa eius euidenter agnoſci. Hec hyreneus.

¶ Cap. xx. de apollonio martyre.

Verum ea tempeſtate Commodo romanĩ regni apicẽ gubernante pax eccleſijs per omnẽ terrã propagabat̃: ꝛ ſermo dñi ex omni genere hominũ ad agnitionẽ ꝛ pietatẽ dei ſummi aĩas ꝯgregabat. Deniqꝫ ꝛ in vrbe roma multos ex illis illuſtrib⁹ ꝛ p̃diuitib⁹ viris cũ liberis ꝛ cõiugibus ac ꝓpinquis atqꝫ

omni pariter familia ſociauit ad fidem. Sed hoc nõ equis oculis ille antiqu⁹ humane ſalutis hoſtis aſpexit. Cõtinuo denicꝫ aggredit̃ varijs noſtros machinis impugnare. Primo in vrbe roma apollonii quẽdã virũ in fide noſtra ⁊ in oĩbus philoſophie eruditiõib⁹ illuſtrẽ ad iudiciũ pertrahit accuſatore ei ſuſcitato quodã infeliciſſimo ⁊ deſperate ſalutis homine. Quicꝫ qm̃ lex que oblatos puniri iuſſerat chriſtianos in delatorum prius animaduertendum cenſebat a perhennio iudice vt eius crura cõminuerentur ſniam primus excepit. Tum deinde exoratur beatus apollonius martyr vti defenſionem pro fide ſua quã audiente ſenatu atcꝫ omni populo luculenter ⁊ ſplẽdide habuerat ederet ſcriptam. Et poſt hec ſm ſenatuſconſultum capite plexus eſt. Ita nãcꝫ a prioribus lex iniquiſſime promulgata cenſebat.

¶ Cap. xxi. qui ſub cõmodo inſignes epiſcopi clarebant.

IGitur ſub eiuſdẽ cõmodi principatu Eleutherio in vrbe Roma tredecim ãnis ſacerdotio functo Victor ſuccedit. Sꝫ ⁊ Juliano apud Alexãdriã poſt decẽ annos defunctoꝶ demetri⁹ ſubſtituit̃. Apud anthiochiã qꝫ octauus ab apłis ep̃s ↄſtituit̃ Serapion: de quo in ſuperiorib⁹ memorauimus. Tũc apđ ceſareã Paleſtine theophil⁹ ⁊ Narciſus in hieroſolymis eccłias ꝓcurabãt apud corinthum vero bacil⁹ ⁊ apđ epheſum policrates nobiles in ep̃is habebãtur. Sed ⁊ multi in alijs locis referũtur per idẽ tp̃s egregij ſacerdotes. Nos tñ eoꝶ facimus mentionẽ quoꝶ fidẽ ⁊ ſcientiã ex ꝓprijs operis inditijs poſſumus habere compertam.

¶ Cap. xxij. de queſtione ſuper obſeruatione diei paſche.

QUib⁹ ea tẽpeſtate eccleſijs ꝑſidẽtib⁹ in ꝓuincijs Aſie queſtio nõ minima exorit̃ velut ex antiqua eoꝶ obſeruatiõe deſcendẽs ꝙ quartadecima luna putarẽt omni gẽti paſcha obſeruãdũ. Qñ ſcꝫ iudeis agn⁹ ꝑcipit̃ immolari velut neceſſario cõfirmãtes quocuncꝫ die ſeptimane quartadecima luna veniſſet ſolui debere ieiuniũ cũ talis conſuetudo in nullis prorſus alijs vncꝫ obſeruata fuiſſet eccłijs. Ob quã cãm ↄuẽtus ep̃oꝶ ⁊ cõcilia ꝑ ſingulas queſcꝫ ꝓuincias ↄuocant̃ ꝓrogatiſcꝫ ad ſe inuicẽ epł̃is de ſingulis q̃buſcꝫ locis vnum oẽs eccleſiaſticum dogma cõfirmant ne liceat: aliqñ niſi in die dñica in qua dñs reſurrexit a mortuis dñicũ paſche celebrare myſteriũ ⁊ in hac ſola ſoluendũ eſſe paſchale ieiuniũ. Extat denicꝫ vſcꝫ in hodiernũ cõcilij apud Ceſareã Paleſtine habiti decretum in quo primus eſt Theophil⁹ ipſi⁹ ceſaree ep̃s ⁊ Narciſſus hieroſolymoꝶ ſacerdos hr̃ ⁊ in vrbis Rome ↄſilio ſilr̃ aliud decretũ cui ꝑfuiſſe Victor ep̃s indicat̃. Et põti ꝓuincie palmas galloꝶ q̃ꝫ ſacerdotalis cõuẽtus extat Hyreneũ preſulẽ ſcribẽs. Achaie vero Bachilũ corinthioꝶ eccłie ep̃m: qui omnes diuerſis locis vnã eandemcꝫ iudicij ſui ſniam protulere.

¶ Capitulũ. xxiij. de eodem.

SEd epiſcopi regionis aſiane ſeruãdam magis a veteribus ſibi traditaꝫ conſuetudinem cõfirmabãt. A ¶ Ju quibus Polycrates q̃ in eis primatum agere videbatur ad victorẽ epiſcopum Romane eccleſie ſcribẽs morem traditionis antique ad ſe vſcꝫ delatũ per hec verba deſignat Nos ergo inquit intemeratũ paſche colim⁹ diẽ necꝫ addentes necꝫ auferentes aliquid. Et eñi magna q̃dã luminaria apđ aſiã dormierũt ſummi ⁊ electi viri q̃s dñs ſuſcitabit in aduẽtu ſuo cũ venierit de celis i gł̃ia ⁊ req̃ret oẽs ſctõs ſuos. Jn q̃bus eſt philipp⁹ euãgeliſta q̃ dormiuit apud hyerapolim: ſꝫ ⁊ due filie ei⁹ q̃ virgies ſenuerũt. Et alia ei⁹ filia ſpũſctõ repleta q̃ apud epheſum dormiuit. Necnõ ⁊ ioãnes q̃ ſupra pect⁹ dñi recubuit q̃ fuit ſummus ſacerdos ⁊ põtificale petalũ geſſit martyr ⁊ doctor eccłie. q̃ ⁊ ip̃e apđ Epheſuꝫ dormiuit Policarp⁹ q̃ꝫ apud ſmyrnã ⁊ ep̃s ⁊ martyr. Silr̃ ⁊ tranſeas ep̃s apud eu-

meniam ſed apud ſmyrnā martyrio cō=
ſummatus. Quid autem dicam etiam
ſagarem nihilominus ſacerdotē ⁊ mar=
tyrem: qui apud laoditiā quieſcit in pa=
ce. Sed ⁊ Papirium et Macharium. Et
melitonem ꝑpter regnum dei et eunu=
chū ⁊ ſpirituſancto repletū qui iacet in
ciuitate Sardenſiū: expectans aduen=
tum de celis dn̄i vt reſurgat a mortuis.
Iſti ergo omnes diem paſche in quarta
decima die menſis obſeruauerunt ſecū=
dum euangelium nihil omnino extrinſe
cus agētes: ſed ⁊ fidei regulam per oīa
conſeruantes. Sed ⁊ ego omnium veſtꝝ
minimus policrates ſm̄ traditionē pa=
trum meorum obſeruo eorum duntaxat
quos ⁊ ab initio ſecutus ſum. Septem
nāqꝫ ex parentibus meis per ordinē fue
runt epiſcopi ego octauus. Qui omnes
ita obſeruauerunt hunc diem. vt conue=
niret cum illo quo fermentū iudeorū po=
pulus auſert. Unde fratres cariſſimi ſe=
xaginta quinqꝫ annos etatis gerens in
nomine domini multoꝝ quoqꝫ orbis ter
re eꝑorum notitiā pleniſſime habens et
ſanctis ſcripturis intendens: nō pertur=
babor ex his que ad terrorē ꝓferunt qꝛ
⁊ maiores mei dixerūt obtēperare opor
tet deo magis ꝙ̄ hominibꝰ. Et poſt pau
ca de his qui ſecum aderant epiſcopis
ita ſubiungit. Poterant autem etiā pre
ſentium epiſcoporum facere mentionem
quos ipſi petiſtis vt euocarem ſicut ⁊ fe
ci. Quorum nomina ſi ſcribā nimis mul=
titudo eſt. Qui omnes ſcientes paruita
tem meam conſenſu ſuo que ſcribimus
confirmant. certi ꝙ non inaniter canos
attulimus: ſed in diſciplina Chriſti ſem=
per cōuerſati ſumus. Sed adhuc Uictor
romane eccleſie epiſcopus pertinacius
agens paſſum totius aſie ac vicinarum
prouinciarū eccleſias ac cōmunionis ſo
cietate abſcindere nititur tanꝙ̄ in here
ſim declinātes ⁊ lr̄as mittit quibus oēs
ſimul abſqꝫ diſcretione ab eccleſiaſtico
federe ſegregaret. Sed hoc non oībus
placeat epiſcopis quin potius et ecōtra
riꝫ ſcribentes ei iubebant vt magis que
pacis ſunt ageret: ⁊ concordie atqꝫ vna
nimitati ſtuderet. Deniqꝫ etiā extāt ipo
rū litere qbus aſperiꝰ obiurgāt victorē
velutinutiliter eccľie cōmodis conſulen
tem. Nā ⁊ hyreneꝯ cū ceteris qbꝯ ꝑerat
galliaꝝ eꝑis ſcribēs cōfirmat quidem vt
in dn̄ica die reſurrectionis dn̄i myſteria
celebreť. Uictorem tamē arguit ꝙ nō re=
cte fecerit abſcindere a corpore vnitatis
tot ⁊ tantas eccleſias dei que morem an
tiquitus ſibi traditum cuſtodirent.
B ¶ Sed ⁊ de multis alijs cōmonet ꝑ
hec verba. Nō ſolū inquit de die paſche
agitur cōtrouerſia ſed ⁊ de ipſa ſpecie ie
iuniorum. Quidam enim putāt vna tm̄
die obſeruari debere ieiunium alij dua=
bus alij vero pluribus. Nonnulli etiam
quadraginta ita vt horas diurnas no=
cturnaſqꝫ computantes diem ſtatuant.
Que varietas obſeruantie non nūc pri=
mum neqꝫ noſtris temporibus cepit ſed
multo ante nos ex illis: vt opinor qui nō
ſimpliciter quod ab initio traditum eſt
tenentes in aliū morem vel per negligen
tiam vel per imperitiam poſtmodū deci
dere. Et tamen nihilominus omnes iſti
etiā cū in obſeruantiā variarēt inter ſe=
metipſos ⁊ nobiſcum pacifici fuerūt ſem
per ⁊ ſunt nec diſſonantia ieiunij fidei cō
ſonantiam rupit. Poſt hec inſerit etiam
hiſtoriam quandam que pro ſui oportu
nitate nec a nobis debet omitti. Deniqꝫ
ait. Et illi omnes ante ſoteram ꝑſbyteri
qui eccleſie tu cui nunc prees ſacerdotiū
tenuerunt (Anicetum dico et pium higi
numqꝫ et thelephorum et ſixtum) Neqꝫ
ipſi ita tenuerunt neqꝫ hi qui cum ipſis
erant. Et tamen cū ipſi ita non obſerua
rent pacem ſemper habuerūt cum illis
eccleſijs que hunc obſeruantie morem
tenebant. Cum vtiqꝫ ⁊ ipſis contrarium
videretur ꝙ non etiā ceteri ſimiliter ob=
ſeruauerant. nunꝙ̄ tamē ob hoc repulſi
ſunt aliqui ab eccleſie ſocietate aut ve=
niētes ab illis partibus nō ſūt ſuſcepti.
Imo potiꝰ ⁊ omnes preſbyteri qui fue=
runt ante te oībus ſemꝑ q̄ non ita obſer
uabant preſbyteris eccleſiarū euchari=
ſtiā ſolēniter tranſmittebāt. Btūs autē
Policarpus cū ad vrbē Romam veniſſet
ſub aniceto cunqꝫ de alijs nōnullis parū
q̄d habuiſſent inter ſe ſtatim tm̄ coiſſent
in pacē de hac queſtione ita egerunt vt
nō vnuſquiſqꝫ ſententiam ſuā obſtinata

contentione defenderet. Nec enim aut anicetus Policarpo ſuadere poterat vt nõ obſeruaret ea q̃ nouerat ioannẽ diſcipulum dñi vel ceteros ap̄los cũ q̄b⁹ ſemper fuerat obſeruaſſe. Nec rurſum Policarp⁹ anicetũ pſuaſit ea deſerere q̃ ille dicebat a ſe maiorũ more ſeruari. Cũq hec ita inter ſe habuiſſent cõmunicarũt ſibiinuicẽ ita vt cederet Anicet⁹ Policarpo etiã ſacerdotali miniſterio (honoris dũtaxat cõtẽplatione) pfungi. Et ita ab inuicem plena fide pace integra ⁊ firma charitate diſcedũt: vt oẽs eccl'ie ſiue q̃ ita de paſcha ſiue q̃ non ita obſeruarent inter ſe tñ concordiã cuſtodirẽt. Hec Hyreneus agẽs nominis ſui opus pacem vel de eccleſijs concilians ſcribit. Et non ſolum victori. ſed ⁊ diuerſis eccleſiarum doctoribus ſimiliter per epiſtolas aſſerit q nulla pro hac queſtione in eccleſijs dei diſſentio debeat oboriri.

¶ Cap̄.xxiiij. de eodem.

Apud paleſtina quoq conuenientes in vnũ ſacerdotes dei Narciſſ⁹ hieroſolymorũ ⁊ theophilus de q̄b⁹ iã ſupradiximus. ſed ⁊ cũ ipſis caſſius tyri⁹ ⁊ clar⁹ e ptolomaide ⁊ ceteri plurimi pariter cõgregati. cũ de hac q̃one ageret q̄d ēt ap̄d ipſos ap̄lica traditio cõtineret circa finẽ decreti q̄d in cõcilio eorũ ſtatutũ eſt. hoc modo indicãt. Epiſtole aũt noſtre exemplaria p oẽs eccl'ias trãſmittant vt ne ſi efficiamur animarũ que diuerſis erroribus immergunt. Deſignamus igit vobis: q ⁊ apud alexandriam eadem qua apud nos die paſche ſolẽnitas gerit: q a pſorũ nobis litere deferuntur ⁊ ipſi noſtra ſcripta ſuſcipiũt: vt pariter ⁊ conſonanter diẽ feſtũ celebremus. Hactenus de ſupradicta queſtione ex his que in veterum ſcriptis haberi reperimus.

¶ Capitulum.xxv. de nonnullis alijs hyrenei libellis.

Erat autem ad hunc Hyrenei preter illos quos ſupra enumerauimus libellos etiam aliud volumẽ egregium aduerſum gẽtes q̄d de diſciplina attitulauit ad marcianum quẽdam ſcribẽs. Sed ⁊ dialogi de diuerſis in quibus teſtimonia de ep̄la ad hebreos poni plurima ⁊ de ſapiẽtia que dr ſalomonis. Hec ſunt que ad noſtrã notitiam etiam de hyrenei opuſculis peruenerint.

¶ Cap̄.xxvi. commodo qui ſtatim imperatores ſucceſſerunt.

Commodus autem tredecim annis imperio gubernato ptinaci poſt ſe regnũ reliqt. Quo ſex ſolis menſibus retento idem pertinax diem obijt ⁊ ſeuerus poſt hunc ſuſcepit principatum. Cuius temporibus plurimi eccleſiaſtici viri nobiles ⁊ ſtilo illuſtres extiterunt ſicut ex eorum monimentis agnoſcimus.

¶ Cap̄.xxvij. de hereſi artemonis.

Ex quib⁹ eſt heraclitus qui in apoſtolorũ commentatus eſt.

A ¶ Et maximinus qui de famoſiſſima omniũ hereticorum diſſeruit queſtione qua ſemp inquirit vñ ſint mala vel vñ malitia: ⁊ q materia facta ſit ⁊ nõ infecta. Sed ⁊ candidus qui exameron: id eſt de principio geneſis ſcripſit Appius quoq de hiſdẽ ſimiliter cõmentatur. Sextus etiam qui de reſurrectione diſſeruit et de ceteris nonnullis. Arabianus quoq ⁊ alij innumeri quos longũ eſt vel enumerare vel etiam pro aliquo illuſtri vnum quemq dictorum ſuorum inditio deſignare. Plurimi tamen ipſorum exortans temporibus ſuis hereticorum perfidias cõmutãtes fidem rectam ⁊ apoſtolicam monumẽtis ſuorum voluminum mandauere: vt artemonis illius hereſeos autoris quã poſtmodũ paulus ſamoſatenus noſtris iam pene temporibus inſtaurare conatus eſt: de qua dignum eſt que vel qualis ſit hiſtoria comprehendere.

B ¶ Hec hereſis purũ hominem id eſt abſq deo fuiſſe ſaluatorẽ cõfirmat. Idq antiquitus ab ipſis etiam ap̄lis traditũ eſſe mentit. Aduerſum quos vnus ex his

quos ſupra memorauimꝰ eccleſiaſticus ſcriptor:ita reſpõdit. Aiunt(inquit)aliꝗ ipſos etiam apl̃os ita vel ſuſcepiſſe vel ceteris tradidiſſe ſicut nunc ipſi aſſerũt. Et hãc veritatẽ pdicationis eſſe ſeruatam vſqꝫ ad victoris tempora. Et quõ ſucceſſores eoruꝫ ſcribẽtes aduerſum gẽtiles vel aduerſum hereticos:id eſt iuſtinus ⁊ melciades ⁊ tatianus ⁊ clemẽs ⁊ alijs ꝙplurimi ꝺ deitate xp̄i apertiſſime diſſerunt. Hyrinei vero et melitonis ceterorũqꝫ qui per idem tp̄s fuerunt volumina quis ignorat. Quibus et dñm holem ſimul predicãt xp̄m. Sed ⁊ pſalmi vel cantica q̃ a fratribus fidelibus ex initio ſcripta ſunt verbũ dei eſſe xp̄m et deum tota hymnorũ ſuorũ laude concelebrãt. Quõ ergo tot ſeculis fidẽ predicatam nũc iſti aſſerunt ꝙ a victoris tẽporibus exordiũ ſumpſerit. Quõ aũt victori ꝯalumniam faciunt ꝗ ſcient victorem theodotum coriarium qui princeps ⁊ pater extiterat impietatis ipſoꝝ: de communione eccleſie repuliſſe:qui primus rome auſus eſt dicere purũ holem fuiſſe xp̄m. Si eñ victor(dicũt)ita credebat quõ eijciebat de eccleſia theodotum blaſphemie iſtius inuentorem. Sed de Uictore hec commemoraſſe ſufficiat. Cui decem annis ep̄atu functo zepherinus ſacerdotij ſucceſſor extitit.nono pncipatꝰ ſeueri anno de ꝗbet Zepherino eadẽ ſcriptura ꝗ in ſuperioribus vſi ſumus tali quedã refert.

¶ Cap. 28. De natali p̄mũ xp̄iane fidei nobili ꝯfeſſore deide heretico demon ab ãgelis durit caſtigato pulchra hiſtoria.

Bitur commonebo vos fratres de his que geſta ſunt apud nos ꝗ ſi forte in ſodomis accidiſſent etiam illos emẽdare ⁊ corrigere potuiſſent. Cõfeſſor erat ꝗdam apud nos Natalis nomine noſtra adhuc cõfeſſius memoria hic deceptꝰ aliquãdo ab aſclepiodoto quodam ⁊ Theodoto collectarijs(qui ambo diſcipuli erant theodoti coriarij illiꝰ qui primus pro hac ſtulta aſſertione ab eccleſie ſocietate depulſus eſt). Uictore tũc vrbis rome epiſcopo acquieuit vt accepto ab eis ſalario epiſcopus illius hereſis nominaret certa pactione id eſt centũ quinquaginta denarijs mẽſtrue preſtationis. Quiqꝫ natalis cum ſe in hoc decepτus locaſſet frequenter ammonebatur in ſomnijs a dño.quia miſericors deus ⁊ dñs noſter ieſus xp̄s nolebat martyrem ſuum qui ſibi in multis paſſionibus extiterat de eccl̃ia pdere. Sed cũ negligẽtiꝰ ſuſciperet ⁊ viſiões primatꝰ amore ⁊ turpis lucri deuictus illecebra ad vltimũ a ſctis angelis p totã noctẽ verberatꝰ ⁊ penis grauibus excruciatꝰ mane cõſurgẽs cilicio ſe induit et cinere ſe conſpergit ac multis lachrymis errorẽ ſuũ deflens ad pedes ſe zepherini ep̄i ꝓſternit et veſtigijs oĩm non tm̃modo clericorũ:ſed etiaꝫ laicorũ multa cũ lamẽtatione ꝓuolutus in lachrymas ⁊ miſererationes oẽm ꝓuocauit eccleſiam vt indulgentiã ſibi a xp̄o cõtinuis ⁊ iugibus ꝓ ipſo precibꝰ implorarent:oſtendentes ſimul in cõſpectu domini liuores corporis et cicatrices quas pro nole ipſius cõfeſſione ſuſceperat. Et vix aliquando in communionem eccleſiaſtici corporis reuocatus eſt.

B ¶ Sed ⁊ poſt aliquanta idẽ ſcriptor adiungit hec etiã. Scripturas autẽ diuinas abſqꝫ vlla timoris dei reuerẽtia corruperunt Antiq̃ ꝟo fidei regulã ꝓterue et impie reſpuũt ignorãtes xp̄m. Quem idcirco non inuenerũt qꝛ nõ recte q̃ſierũt ⁊ intantum ſtultitie impietatiſqꝫ ꝓlapſi ſunt vt ſi quis eis ſermonem de ſcripturis propoſuerit illi econtrario ꝓponant vtrum hic ſermo de quo agitur cõiunctũ aut ſeparatum genus ſyllogiſmi faciat et derelinquẽtes ſanctas dei ſcripturas geometriã tractãt tanqꝫ ꝗ vere de terra ſint de terra loquũt. Et iõ eũ ꝗ de ſurſuꝫ eſt ⁊ de celis venit ignorant. Deniqꝫ euclides apud eos vel maxie in geometrie diſciplinis viget. Sꝫ ⁊ ariſtoteles ⁊ theofraſtus ab his ammiratione habentur. Galienus vero a nõnullis eoꝝ adoratur etiã. Quorũ artibꝰ ⁊ doctrinis hereſeos ſue ipietatẽ nitũt aſſerere ⁊ deceptiõibꝰ hoim ignorãtiũ deũ ſimplicitatẽ diuinarũ ſcpturarũ ſinceritatẽ fidei ſubruũt:ſꝫ hoc faciũt qꝛ nec vicini effecti ſũt dei. Propterea ⁊ diuinas ſcripturas abſqꝫ vllo timore ꝯtẽpſerãt ⁊ corrũpẽtes eas emẽda.

re ſe dicūt. Verū ne qui me putent falſa aduerſum eos ꝓferre palā eſt oībus noſcere: ſi quis vult exēplaria eoꝝ accipere ⁊ cū alijs nihilominꝰ eorū exēplaris conferre inueniet etiā inter ſe ipſa multum diſſonare: quia vnuſquiſqꝫ vt ſibi videtur emendat. Deniqꝫ aſclepiodoti non conueniunt omnino cū theodotis. Tum deinde etiā diſcipulis ipſorū ſi qui forte tranſcripſerunt qđ eis viſum eſt vel addere licuit vel offerre ⁊ omnibꝰ preſerūt habere ſe emendata magis autē inquinata exemplaria. Rurſum hermofili exēplaria non conſonant cum apollonidis. Sed nec ipſa quidē ſibiipſis cōcordant ſi priora cum poſterioribus conferas. Semper enim emendant: quibus ſemper diſplicet quod emēdant: et noua queqꝫ perquirunt cum eis que in vſu ſunt videbuntur aduerſa. Quid autē temeritatis habeat iſtud admiſſum neqꝫ ipſos arbitror ignorare. Aut enim non credunt diuino ſpū ſcripturas eſſe cōſcriptas ⁊ ſunt infideles aut ſemetipſos arbitrantur ſapiētiores eſſe ſpirituſancto. Et quid aliud indicat per hoc niſi ꝙ a demone agunt. Neqꝫ enim negare poſſunt factū ſuum quando quidem etiam manus eorum in ipſis exemplaribus teneātur ⁊ nouerint ipſi quod a magiſtris ſuis ⁊ doctoribus ſcripturaꝝ ſm̄ iſtud corruptele genꝰ etiā explanatiōis ſuſceperint itellectū. Quidam autem ex ipſis corrūpere iam ſcripturas dignati ſunt: ſed penitus abnegare legem ſcꝫ ⁊ prophetas: ⁊ obtentu impie huius aſſertionis in vltimū perditionis gurgitē deuoluti ſunt. De quibus hec ſufficiant hiſtorijs eſſe mandata.

¶ Explicit liber quintus.

¶ Incipit liber ſextus.

¶ Capitulū primū. de martyrio leonidis patris origenis deqꝫ ipſo origene ⁊ eius preclaris geſtis.

ATcū ſeuer⁹ quoqꝫ ꝑſecutiōes agitaret eccleſijs preclara militibus. Xp̄i ꝓ pietate certamina martyrij gerebantur ꝑcipue tñ apud Alexandriā quo ex oī egypto ac Thebaide: velut ī quoddā ſtadiū pietatis athlete deducebant.

A ¶ Qui ꝓ ſuppliciorū mortiſqꝫ patiētia: conſequebātur a deo inmortalitatis coronas. In quibus ⁊ leonides origenes pater pro martyrio xp̄i capite plexus: tenere adhuc etatis ſupradictū puerū dereliquit. Quiqꝫ qualibus animis ex eo erga diuine legis ſtudia viguerit: non erit importunū paucis exponere. Precipue qz ⁊ apud quamplurimos opinio de eo celeberrima peruulgata eſt. Et ſi quidē velit ꝗs omnē vitā viri huius literarum tradere monimētis: certum eſt quia tāta ſunt de eo ac talia: que proprium de eo ⁊ opus reqrāt ⁊ otiū. Nos tñ in p̄nti quāta poſſumus breuitate inſeremus huic operi etiā que ad ip̄m ſpectant pauca de multis. Que vel ipſius ep̄lis ad nos vſqꝫ ſeruatis: vel ex aliorū hiſtorijs indicata cognouimus. Cuius geſta ſi res pateret etiam ex ipſis cunabulis digna mihi videntur poſteritatis memoria.

¶ Decimū nāqꝫ imperij agebat ſeuerus annū. Alexandrie vero per idē tp̄s oīqꝫ egypto ꝑſidebat letus: ep̄atū in ea poſt iulianum demetrius ſuſceperat. Cū ſupra modum accenſo perſecutionis incēdio: ⁊ multis ea tempeſtate martyrio coronatis: in tantum ardorem capeſcendi martyrij puerulus tunc adhuc origenes exarſerat: vt ſponte ſe periculis ingereret: ⁊ alijs in certamine poſitis preceps in medios rueret: ita vt inſectari ipſam mortē ⁊ rapere velle videret. Quā ⁊ adipiſci oībꝰ modis potuiſſet: niſi qđ diſpenſatione dn̄i ad vtilitatē multorum putatur pro totius eccleſie edificatione ſeruatus per ſollicitudinē matris que glorioſe mortis eius deſideria impediuit. Que cū primo maternis obſecrationibus ſupplicaret vt ſibi cōſuleret vt parceret matri: ⁊ ille ex his precibus inflammatior ad amorem martyrij redderetur: maxime ex eo ꝙ patrem iam teneri cognouiſſet in vinculis: ⁊ ipſe ꝓpere ſociꝰ effici vinculorū eiꝰ ac martyrij feſtinaret arte quadā m̄rni affectꝰ inhibet. Etenī cū maturare eū vellet ⁊ ante lucanū ꝓmpe ad agonū certamina ꝑcenſiſſet: noctu cubiculū filij dormiētis ingreſſa: oīa eiꝰ indumēta qbꝰ

procedi ad publicū poterat ſurata ſub-
traxerit: vt ꝑ hec domi reſidere neceſſita
te cogeret. Ille maternis impeditus do-
lis cū nihil aliud agere poſſet nec tamen
mens quieſcere pateret: audet aliquid
ſupꝫ etatē. Epl̄am ſcribit ad patrē ſe q̄dē
maternis artibꝰ detineri: ſed illum tene-
re debere quod cepit. Et addit etiā hec.
Uide pater ne propter nos aliud aliq̄d
velis. Hec ſunt prima puerilia Origenis
rudimenta. Hic ludus eius infantie: hec
a tenero religiōis ⁊ pietatis inditia. Ta
lis in eo erga deum caaluit affectus.
B ¶ Hinc iam lectioni ſe cepit diuinoꝝ
voluminū mācipare: ⁊ in eruditionibus
fidei diuine ſemetipſuꝫ haud ſegniter ex-
ercere. Q̄m quidā iam ⁊ apparēte in his
imbui ceperat: q̄ ei ſenſim iter ſeculares
libros q̄bus i prima etate erudiebatur:
etiā nr̄arū ſcripturarū nōnulla interi le-
gēda ſubijciebar. Tū deinde paulatim
etiā ꝓferre hec ſcholaribꝰ ſtudijs ꝯmone
bat. Iam inde etiā lectiones exigere per
dies ſingulos ⁊ memorie cōmēdare: pue
rū nō inuitū imo potiꝰ erga hec diſcēda
promptioreꝫ cogebat. Quippe q̄ legens
hec: non ſolo ſimplici intellectu videret
eſſe cōtentꝰ: ſed negotia patri deſcriptu-
re ſenſibꝰ ac queſtionibꝰ cōmoueret. In-
quirens ab eo quid ſibi videretur: ꝙ per
ſpiritū ſanctū ſcriptura dicit inſpirata:
vel quid diuini cōſilij tegat ſimplicitas
iſta verborum. At ille ſimulabat quideꝫ
increpare ſe cū ⁊ vetare vltra etatē ali-
quid querere. Apud ſemetipſum tamen
incredibiliter exultabat: oīpotenti deo
gratias referens; qui talis ſobolis eſſe
donauerit patrem. Deniꝗ frequēter di-
citur dormienti puero religioſus; ⁊ ſolli-
citus ſuperueniens pater operimentum
pectoris detraxiſſe: ⁊ velut dei ſpiritu in-
tus incluſo: pectus eius tanꝗ̄ templum
quoddam veneratus: ⁊ demulcens oſcu-
lis abſceſſiſſe: beatū ſemetipſuꝫ adeo eſſe
ctum ꝓ tante ꝓlis felicitate gratulatus.
Hec et multa his ſimilia in puerilitate
origenis extitiſſe memorantur. Ut vero
pater eius martyrio conſummatus eſt:
puer ipſe cū matre vidua: ⁊ ſex alijs par-
uulis fratribꝰ ſeptimūdecimū agēs eta-
tis annū in ſumma facultatum penuria
derelictus eſt. Q̄m quidem cēſus pater-
nus qui vel maximus fuerat fiſco per ꝓ-
ſcriptionem ſociatus eſt. Nec tamen ei
defuit omnipotentis dei prouidētia. Ob
inſigne namꝗ vel literarum vel religio-
nis ſtudium a quadā nobili ⁊ locupletiſ-
ſima femina perfamiliariter foueri ce-
pit. Que tamen Paulum quēdam antio
chie ortum: antique hereſeos famoſiſſi-
mum ſectatorem adoptiuum domui ſue
illo in tempore habebat. In quo adoleſcē
tulus Origenes cum neceſſitatem habe
ret apud predictam feminam vna dege
re: documentum iam inde a puero fideliſ
ſime ⁊ catholice ſue mentis oſtendit. Nā
cum ad ſupradictum virū velut ad ma-
giſtrum ⁊ ſummi nominis doctorem per
dies ſingulos immenſe multitudine con
uenirent nō ſolum hereticorum verum ⁊
ex noſtris multorum pro eo ꝙ eruditiōis
ei ſumma ab oībus crederet: nullo tamē
pacto vel pro honoris gratia: vel etiam
pro neceſſitate cōiunctionis flecti potuit
origenes: vt cum eo ſaltim in oratione cō
ſiſteret. Ita ei a prima etate eccleſiaſti
ce regule obſeruantia: honorabilis fuit:
et hereticorum ſocietas execrabilis. Si-
cut ipſe in quodam loco operis ſui ait:
quia hereticorum execranda doctrina
eſt: nec tamen deerat ei erga communes
literas ſtudium: in quibus pater eū eru
diendum tradiderat: ſed exercitabatur
et in his multo attentius: etiam poſt cō
ſummationem patris. In arte nāꝗ grā
matica ita fuerat inſtructus: vt ⁊ ad do
cendum plene ſufficeret: ⁊ ex hoc ei qua
ad neceſſitatem tranſigende domus vi-
debantur neceſſaria pararentur.

¶ Capitu. ij. adhuc de origene. A:

VErum cum pre-
eſſet auditoris ⁊ grammaticā
doceret ſicut ipſe in quibuſdā
ſcriptis ſuis refert ⁊ cū eccle
ſie apud Alexandriam magiſteriū deeſ-
ſet officiū: cūꝗ omnes deturbati ꝑſecuto
rū minis ⁊ ferocitatibus aufugiſſent ali-
quāti gentilium cōueniebant ad origē-
nem: tūc adhuc grāmaticā docētē: audi-
re ab eo verbū de noſtra fide ac religiōe
cupiētes. Quos ille non ſolum ad fidem

de perſidia conuertebat : verum etiam
perfecte vite inſtitutionibus infoꝛma=
bat. Quoꝛum pꝛimus extitit plutarchꝰ
qui per ipſum conuerſus ad fidem no=
ſtram non ſolum perfecte vite inſtituta
ſeruauit: verumetiam que eſt ſumma
beatitudinis:martyꝛij conſecutꝰ eſt pal=
mam. Secundus cum hoc fuit eraclas ⁊
natura plutarchi frater ⁊ meritis. Qui
cum ab eo non ſolum in fide noſtra atꝙ
ſcientia:ſed et vite puriozis inſtitutioni=
bus ad perfectum fuiſſet inſtructus. Ale
xandrine eccleſie pꝛeeſſet poſt demeritũ
ſubꝛogatus eſt. Sꝫ ea tempeſtate qua
aquila. Alexandrine atꝙ egypto pꝛeſi=
dente perſecutionem rabies increſcebat
octauumdecimum Oꝛigenes agebat eta
tis annũ: quo in tempoꝛe perfamoſiſſi=
mi apud omnes vel icredulos vel infide=
les domi foꝛiſꝙ nomen eius effectum eſt.
Pꝛecipue per id qđ ſanctos oẽs in confeſ
ſionis vinculis poſitos non ſolum ſermo=
ne et coboꝛtatione perfecte ſpiritualis
doctrine ad martyꝛium roboꝛabat: ve=
rum etiam multos ſuis officijs ac mini=
ſterijs e vinculoꝛum penis : et ſqualoꝛẽ
carceris ſubleuabat. Sepe deniꝙ etiam
ante tribunalia iudicum:⁊ in ipſis eoꝛũ
cruciatibꝰ aderat aduerſum ꝓphanas
interrogationes iudicum:affectu eis ac
mente cõpatiens vultuꝙ ⁊ nutibꝰ ſi dici
poteſt velut firmioꝛes eis rñſiões ſubij
cere geſtiẽs. Sed ⁊ cũ ſniam ſuſcepiſſent
eadem fiducia vtebaꝛ:oĩbus ſe periculis
inferens:nec trepidans perſecutoꝛibꝰ in
ſtantibus:extremis ꝗꝫ oculis martyꝛes
ſalutare: ita vt nonnunꝙ̃ pꝛo his etiam
impetus in eũ gentilium fieret. Sed diui
na dextera cũ admiratione oĩm ꝓſectus
euadebat. Uerum nec enumerari facile:
nec referre põt quoties ⁊ ꝙ̃ crebꝛo imo
ꝑ ſingulos pene dies:de quãtis eum et
qualibus periculis:dum erga pꝛedica=
tionem verbi dei impiger ⁊ pꝛomptꝰ eſt
eadem illa diuina dextera conſeruauit
quoties in inſidijs poſitos ꝗ eum clam
interimerẽt effugit. Et intm̃ aduerſuꝫ ſe
rũ in opꝰ dei pꝛomptus eſt infideliũ cõci
tauit inſaniam:vt turme militum diſpo=
ſite domo in qua commanere videbatur
obſederint:nec tñ eum capere aut tenere
potuerint:diuina pꝛotectiõe ſeruatum.
Tanta rabies contra eum mẽtes hoim
inceſſerat:ꝓ hoc ſolo ꝙ plurimos ꝑ eum
videbant ad fidem nr̃am ab increduli=
tate conuerti. Et intm̃ quotidie aduer=
ſus eũ perſecutio cumulabatur: vt tota
vrbs maxima alexandria eũ tegere non
poſſet:ſed de domo ad domuꝫ tranſiret:
et tñ vndiꝙ fugaretur:cum viderent ꝑ
loca ſingula multitudines plurimas ꝑ
eum ad fidem dei ſociari. Obtinebat aũt
hoc qꝛ non ſolum in verbo erat ei perfe=
cta doctrina:verũ etiam in opere cõſum
mate diſcipline ꝓbebat exempla. Et di=
cebatur ſicut aiunt de eo: qꝛ hic eſt qui
quale hꝫ verbum talem habet vitam et
qualem hꝫ vitam tale habet verbũ. Qm̃
que docet agit:⁊ que agit hec docet.
¶ Manifeſte aũt et euidenter aderat ei
diuina gratia:per quam innumeros ad
imitationem ſui in fideꝫ dei pꝛouocabat.
Unde et videns demetrius epiſcopus ꝙ
ad ipſum pꝛecipue doctrine gratia ⁊ ꝓdi
cationis verbi dei : multitudines pluri=
me conuolarent: et catezizandi ei: id eſt
docendi magiſterium in eccleſia tribuit.
Quod pꝛimus poſt apoſtolos apud ale=
xandriam panthenus : Secundus ꝑ oꝛ=
dinem. Clemens tertius adminiſtrauit
Oꝛigenes ipſius diſcipulus clementis:
qui clemens in opere Stromateo vbi
etiam tempoꝛa quibus libꝛos deſcribe=
bat:pꝛoemijs deſignauit:ad fineꝫ impe=
rij commodi pertendit. Unde certum eſt
ꝙ ſeueri tꝑa hec ipſa que nunc habemꝰ
in manibus continebat. Qua tempeſta=
te etiam iudas quidam alius ſcriptoꝛ
de ſeptimanis que in Daniele referun=
tur diſſeruit. Qui et ipſe decimum Se=
ueri imperatoꝛis annum regni comme=
moꝛat. Is etiam diuulgataꝫ antichꝛiſti
iam pꝛeſentiam iamꝙ exiſtimans immi=
nere ex perſecutionum nimietate: multo
rũ ex noſtris fidelium aios perturbauit.
Igitur oꝛigenes iniuncto ſibi a deme=
trio epiſcopo magiſterij officio: gramma
ticam ſcholam negligere cepit:magis ſe
verbo dei conferens. Utitur ſane etiam
conſilio non puerili. Bibliothecam gen=
tilium libꝛoꝛum tradidit cuidam fideli
amico pactus cum eo quatuoꝛ ſibi obo=

los ex eius precio per dies ſingulos inferri: quo ſcilicet ne grauis eſſet cuiꝗ in ſuſtentanda victus neceſſitate: nec congregatam pecuniam domi reſeruare videretur. Igitur in talibꝰ inſtitutis: plurimum temporis exigens: vita: moribus exercitijs per oīa xp̄ianus philoſophus habebatur. Cum ⁊ pro iuuenilibus cupiditatibus reprimendis: ⁊ pro ſapientie profectibus capeſcendis die noctuꝗ artioribus ſe abſtinentie conſtringeret frenis: ⁊ indeſinenter diuinorū librorum meditationibus inhereret. In abſtinentia plurima: in ieiunijs indeſinentibus: in vigilijs pene iugibus: ita vt ſi quando parum aliquid ſomni neceſſitas naturalis exigeret: hanc ille non ſupra ſtratum quo oīno nullo vtebatur: ſed ſupra nudi ſoli dependeret ſuperficiē. Nā oīa vero precepta euangelica ⁊ voces ſaluatoris ſummo amore ⁊ ſtudio implendas eſſe cenſebat: quibus precipitur duas tunicas non habendum: neqꝫ calciamētis vtendum: neqꝫ de craſtino cogitandum. Que ille ⁊ ſingula ſumma cum diligētia ł fide cōtendebat explere. Et ſupra vires atqꝫ etatem ſuā ſcḋm apoſtoli monita in frigore ⁊ nuditate agones patientie deſudabat. Ita cunctis auditoribus ſuis renunciandi oībus que poſſidebāt: et beate paupertatis prebebat exēpla. Erat igitur per hec carus omnibꝰ ⁊ acceptus. In hoc vno nonnullos offendens: ꝙ cupientes de facultatibus proprijs aliquid ſibi ſaltem victus gratia miniſtrare: pro diſtricta continentie diſciplina refutabat. Cum vtiqꝫ pro labore quo in verbo dei deſudabat non ſolum duplici ſm̄ apoſtolum: ſed et multiplici honore dignus ab oībus duceretur. Sꝫ ille honorem ſibi ſummū in continentia deputabat. Deniqꝫ ⁊ per multos annos traditur abſqꝫ omni calciamento nudis inceſſiſſe veſtigijs. Vini quoqꝫ vſum ceterorumqꝫ ſimilium: niſi ea ſola que vite neceſſitas depoſcebat: nullum penitꝰ habuit: vſqꝫ quo incōmodo ſtomachi imo iam pene periculo cogeret̄. Talibꝰ igit̄ vite atqꝫ inſtituti ſui exemplis informans eos quos a gētili vita ⁊ ſtulta philoſophia ad verā xp̄i philoſophiam ſapientiamqꝫ conuerterat: non ſolum in intimis anime archanis fidem habere docuit per hoc ꝙ geri ab eo videbant q̄ docebantur: verumetiā ad martyrij eos amorem: per ea quibus quotidiano roborabātur exercitio prouocabat. Ex quibus et multi comprehenſi in perſecutione palmam martyrij conſecuti ſunt.

Capitulū.iij. ꝙ e ſchola origenis multi martyres prodierunt.

IN his primus erat Plutarchus de quo ſuperius memorauimus. Quē cum vidiſſet populus ad mortem duci: et aſſiſtere ei origenem: qui hortatu ſuo ad magnanimitatē aīos eiꝰ erigeret velut mortis eiꝰ autorē diſcerpere eum pene ⁊ interficere vulgus irruerat niſi ex tunc ope diuine ꝓuidentie e furētium manibus fuiſſet ereptus. Poſt plutarchi martyrium ſecundus ex origenis diſcipulis martyr efficit̄ Serenus. Tertius ex eius nihilominus auditoribus Eraclides martyrio coronatur. Quartꝰ heros neofitus. Nam ſuperior ſerenus adhuc cathecuminꝰ conſummatus eſt. Quintꝰ eiuſdem ſchole martyr efficitur alius noīe Serenꝰ. Qui poſt multa ſupplicia ꝓ xp̄o etiam capite plexus tradit̄.

Capitulū.iiij. de pontamiana martyre origenis diſcipula.

SEd ⁊ mulieres plurime. In quibꝰ erat quedā cathecumina de qua ipſe in quodā loco ait: quod ignis baptiſmū conſecuta ſit. Sed ⁊ potamiana famoſiſſima feminarū ⁊ martyrum: ⁊ ipſe eius carnifex Baſilides. Etenī in noſtram vſqꝫ memoriā ab incolis loci: perennis virtutū potamianę fama celebratur: ꝙ immenſos ⁊ innumeros agones primo ꝓ virginitate ⁊ pudicitia deſudauerit. Deinde etiā pro martyrio exq̄ſita atqꝫ inaudita tormēta pertulerit. Atqꝫ ad vltimum vna cum venerabili matre marcella: ignis ſupplicijs ↄſummata ſit. Tradunt igit̄ aq̄lā: hoc enī erat tyrannici iudicis nomē: poſtea ꝙ crudelibus eā ſupplicijs lacerauit: ad vltimū ob iniu-

rlam ⁊ nobilitatis ei⁹ ⁊ caſtitatis cōmi-
natū eſſe potamiane: ꝙ eā vel crudeliſ-
ſimis gladiatoribus vel impudiciſſimis
lenonib⁹ traderet. At illā cū ab ea quid
mallet vel qd eligere q̄reret ꝓtuliſſe ad-
uerſum tyrannū vocē liberā: qui ob ſup-
ſtitionē romani ritus ſacrilega videret.
Et ideo ſine mora in eā illatā eſſe ſniaꝫ.
Cūqꝫ baſilides vn⁹ ex ijs qbus implere
ſpiculatoris officiū mos eſt ſuſceptā eaꝫ
deduceret ad ſupplicium: ac multitudo
impudicorū pariter ⁊ impiorū potamia-
ne: verbis ⁊ iniurijs conarent̄ illudere.
Baſilides abigere impudētius irruen-
tes ac deturbare cepit: humanitatis et
miſerationis obtentu. At illa religioſuꝫ
viri votū erga ſe ⁊ ꝓpoſitū humanitatis
amplexa: cert⁹ eſto (inqt) ꝙ cū abiero ad
dn̄m meū: ſine mora boni huius tibi re-
munerationem parabo. Poſt hec auteꝫ
verba ꝯſtāter ſuſcepit ſtatuta ſupplicia
picis calide paulatiꝫ per art⁹ ac mēbra
diffuſe. Et hoc mō btā virgo e terris mi-
grauit ad celū. Nō multis aūt poſt die-
bus Baſilides cum inter collegas ſuos
ob cauſam quādam iuramentū poſcere-
tur ait ſibi nō licere omnino iurare ꝓ eo
ꝙ eſſet xp̄ianus. Et hoc publice fatebat̄.
Ioco eſtimatus eſt primo dicere. Tum
deinde cū cōſtantius affirmaret pertra-
hitur ad tribunal. Ubi cū perſeueraſſet
in cōfeſſione vinculis traditur. Tū vero
viſitantibus eū noſtris: ⁊ cauſam ſubite
ac laudabilis huius permutationis in-
quirentibus dixiſſe tradit̄ ꝙ potamiana
poſt diē tertium martyrij ſui noctu aſſi-
ſtens coronā capiti ſuo impoſuerit: di-
cens deprecatā ſe pro ipſo dn̄m ⁊ impe-
traſſe. vt ſm qđ ſcriptū eſt: qꝛ qui recipit
martyrē mercedē martyris cōſequetur.
Quib⁹ auditis cōfeſtim fratres ſignū ei
dn̄icum tradunt: et die poſtera ob dn̄i
martyriū: capite punit̄. Sed ⁊ alijs plu-
ribus per illud tp̄s apud Alexandriam
cōdiſcipulis ſuis cū quibus verbo dei in
origenis ſchola operā dederat potamia-
na ſimile munus tradit̄ preſtitiſſe aſſi-
ſtens eis per viſum ⁊ coronas martyrij
impetratas a domino deferens: ſed de
his iſta ſufficiant.

¶ Cap. quintū ꝙ origenes ſe caſtrauit.

Igitur per idē
tempus cum docendi officio
apud Alexandriaꝫ preeſſet
Origenes: geſtū quid ab eo
traditur: qđ iuuenis ortaſſe ⁊ minus ꝑ-
fecti ſenſus videatur: ſꝫ perfecte fidei ac
nimie caſtitatis indicium continens. Il-
lud nāqꝫ quod ſcriptum eſt in euāgelio:
qꝛ ſunt eunuchi q̄ ſeipſos caſtrauerunt
ꝓpter regnum dei etiā ſm hiſtoriam im-
plendum credidit: non ſolum caſtitatis
obtentu verum quoniam perſecutionis
tempore tam in publico: q̄ꝫ in occulto ac
ſecreto: ⁊ tam viris q̄ꝫ feminis verbum
domini predicabat: videlicet: quo omnē
occaſionem turpis maledicti gratia in-
fidelibus videretur excludere: domini-
cam vocem re atqꝫ opere in ſemetipſo
aggreſſum eſt implere. Cunqꝫ id pro eo
ne ab hominibus laudem quereret: ſed
a deo mercedem ſperaret in occulto eſſe
voluiſſet: tamē latere nō potuit: ſed rei
geſte indicium ad Demetrium epiſcopū
peruenit. Iſqꝫ ingēti primo ſtupore am-
miratus eſt audacis animi virtutem.
Tum deinde collaudans fidei eius ma-
gnitudinē vel calorem: ⁊ tam grande in
opere dei propoſitum. Nūc maxime ait
cepto operi doctrine ⁊ predicationis in-
ſiſte: quādo aduerſarijs nulla obtrectā-
di ſuſpitio derelicta eſt. Sed tunc quidē
talis erat demetrij ſententia: cum nihil
animos inceſſerat quod recti iudicij re-
gulam in partem alteram declinaret.
Poſtea vero cum vidiſſet adoleſcentis
famam ſatis fieri claram: ⁊ magno eum
domi foriſqꝫ preconio extolli humane in-
firmitatis aliqd paſſus: opus qđ ipſe ꝑus
cum ingenti ammiratione laudauerat
infamare poſtmodum cepit. Nam cum
apud paleſtinam precipui ⁊ eminentes
inter epiſcopos viri ideſt hieroſolymo-
rum Alexander et Theotiſtus ceſaree
videntes diuinum opus eius in verbo
dei ordinaſſent eum preſbyterū ac ſum-
mo eum ſacerdotio iam nanqꝫ dignum
probarent: idqꝫ digniſſime factum ab
omnibus laudaretur: ⁊ ne ſic quidem di-
gnus honor ſapientie eius ac virtutib⁹
in eū collatus diceret̄ vehemētiſſime mo-

mordit hic ſermo demetriũ.Et nõ inue=
niens in eum cauſam alterius criminis
hoc quod aliqñ puer adhuc ille egerat:
et ep̃s iam iſte laudauerat poſtmodum
criminis loco protulit:etiam in illos cul=
pam qui eum ordinauerãt conatus in=
flectere.Sed hec poſtmodũ geſta ſunt.
Tunc porro origenes apud alexandriã
doctor eccleſie valde clarus habebatur
omnibus:quos fama eius ad audiendũ
eum cõuenire ꝓuocabat verbũ dei pre=
dicãs ſicut apoſtolus dicit oportune ino=
portune per diem per noctem publice ⁊
priuatim velut abſciſſis omnibus impe=
dimentis liber prorſus et cũ omni fidu=
cia rem gerebat.Cũ vero decem et octo
annis Seuerus tenuiſſet imperiũ.An=
toninus ei filius ſuccedit quo in tempo=
re tanqꝫ plurimi erant q̃ in cõfeſſionibꝰ
gloriam queſierant:dei tamẽ prouiden=
tia fuerant reſeruati.

¶ Cap̃.vj.de narciſſo viro ſancto hiero=
ſolymorum epiſcopo.

IAM quibus alexan=
der de
quo paulo ante memoraui=
mus confeſſionis titulo ſatis
clarus hieroſolymorũ eccl̃ie
ſubrogatur ep̃s cum ſupereſſet adhuc
narciſſus qui prius inibi functꝰ eſt põti=
ficatus officio.Uerum qm̃ narciſſi me=
moriã ſermo ꝓgrediens attulit cõgruũ
mihi videtur aliquid de eius geſtis in=
ſignibus memorare: de quo ab incolis
quidem loci per plurima memorie tra=
duntur.Nos vero vnũ opus eiꝰ memo=
rauimus ex quo ceteris q̃ de eo narran
tur merito fides poſſit adhiberi.Accidit
aliquãdo in die ſolẽni vigiliarũ paſche
oleũ deeſſe luminaribus.Cũqꝫ id per mi
niſtros innotuiſſet meror plebi maximꝰ
fuit.Sed narciſſus fide fidens miniſtris
imperat haurire aquam ſibiqꝫ deferri.
Cũqꝫ ꝓtuliſſent orauit ⁊ bn̄dixit aquam
⁊ infundi luminaribus precepit.Tunc
repente miro ⁊ ſeculi ſic ſeculis inaudi=
to genere virtutis natura aque in olei
pinguedinẽ verſa ſplendorem luminum
etiam ſolito reddidit clariorem.Ad fidẽ
autem rei a plurimis religioſorum fra=
trum ex eodem oleo qḋ verſum de aqua
fuerat reſeruatum eſt:ita vt ad nos vſqꝫ
miraculi huiꝰ indicium ꝑueniret.Et in
hoc q̃dẽ fidei eiꝰ ad meriti habebat̃ exẽ=
plũ.Animi ṽo virtus quãta in eo fuerit
alio nihilominus vno de eius geſtis op̃e
declarabit̃.His nãqꝫ cũ inter cetera vir=
tutũ ſuaꝝ bona eẽt valde ꝯſtãtis animi
⁊ iuſti rectiqꝫ indeclinabiliter tenax:q̃dã
homũculi nequã male ſibi cõſcij metuẽ=
tes ne criminũ ſuoꝝ ſi arguerent̃ nõ poſ
ſent effugere vĩdictã:ꝯueniũt factionibꝰ
⁊ circũuenire parãt cũ cuiꝰ iudiciũ vere
bant̃.Cõcinnat igit̃ aduerſum cũ in fa=
me ſatis ⁊ noxiũ crimẽ cõueniũt audito=
res teſtes ex ſemetip̃is ꝓducũt q̃ ſub ſa=
cramẽto iuramẽti q̃ obijciebantur cõfir=
marẽt.Quorũ vnus teſtis ita vt nõ igni
cõſumeret̃ vere ſe dicere teſtabat̃.Alius
ita ne regio morbo corrumperet̃.tertius
ita ne luminibꝰ orbaret̃.Et qꝫuis ne iu=
ramẽtis quidẽ iſtis quiſqꝫ fideliũ ⁊ deũ
timẽtiũ crederet:eo ꝙ.vita narciſſi ⁊ in=
ſtitutio ac pudicitia ab oĩbꝰ noceret̃:ip̃e
tñ eorũ q̃ mota ſunt indignitatẽ:ac mo=
leſtiã non ferẽs ſimul ⁊ ſecretã ac philo=
ſophicam vitã ſemp̱ habere deſiderans
ſubter fugit eccleſie multitudinẽ ⁊ in de=
ſertis locis atqꝫ agellis ſecretioribus de=
liteſcit annis qꝫplurimis.At nõ ille ma
gnus diuine ꝓuidẽtie oculꝰ q̃eſcit in lõ=
gum ſꝫ in impios vltionẽ p̱ ea ip̃a q̃ ſibi
in periurijs ſtatuerãt maledicta mouet̃.
Primꝰ nãqꝫ ille teſtis parua ignis ſcin=
tilla noctis tempore domo ſua ſuccenſa
cũ omni genere omniũqꝫ familia flam=
mis vltricibus cõflagrauit.Alius repẽ=
te ab imis pedibus vſqꝫ ad ſummum ca=
pitis verticem morbo regio quo fuerat
imprecatus repletur atqꝫ cõſumit̃.Ter=
tius autẽ priorum exitum videns ⁊ ocu=
lum diuinũ nõ ſe latuiſſe ꝑſpiciens pro=
rumpit in medium et audientibus cun=
ctis ſera penitentia vniuerſum concina
ti ſceleris ordinem pandit.Tantis autẽ
lachrymis immanis commiſſi facinus
deflet ⁊ in tantum die noctuqꝫ perdurat
inflectibus vſqꝫ quo luminibus orbare=
tur.Hi igitur figmenti huiuſcemodi pe=
nas dederunt.

¶ Cap̃.vij.de nonnullis epiſcopis hiero
ſolymorum.

Narciſſus

Narciſſus vero cum ita deſertum peteret ac locis ſemet ſecretioribus abdidiſſet vt vbinam degeret nullus agnoſceret: neceſſarium viſum eſt epiſcopis: vt alium pro ipſo ordinarent cui nomen erat Dius. Cui cum paruo tempore prefuiſſet eccleſie ſuccedit germanius. Et germanio tamen gordius. cui ecce ſubito velut rediuiuus celoque redditus ex improuiſo apparuit narciſſus. Et rurſum a fratribus ad preſidendum rogatur eccleſie. Multo enim vehementius erga eum amor omnium fuerat incitatus vel pro eo quod criminoſis innocens ceſſit: vel quod ſecretam et philoſophicam vitam dilexit et quod in eo compleuit dominus dicens mihi vindictam et ego retribuam dicit dominus.

¶ Capitulum. viij. de Alexandro qui narciſſo hieroſolymorum epiſcopo adhuc viuenti mira dei vocatione ſubrogatur.

Verum cum ipſe iam ſenio feſſus pontificatus miniſterio ſufficere non poſſet. Alexandrum de quo ſuperius memorauimus quum iam eſſet epiſcopus alterius loci diuina diſpenſatio in adiutorium narciſſi ſenis euidentiſſimis reuelationibus euocauit. Is namque alexander ex gente capadocum vbi erat preclare vrbis epiſcopus. Hieroſolymam adorandi: et ſanctorum locorum videndi gratia properauerat. Quem loci incole mentes eorum inſtigante deo cum omni amore et officioſitate ſuſcipiunt ac charitatis: et dilectionis nexibus vinctum domum redire non ſinunt. Oſtendebatur enim euidenter a domino non ſolum ipſi beato viro narciſſo ſed et alijs plurimis per reuelationes in plebe vt ipſum in loco ſancto epiſcopum detinerent. Preterea quod ſupra cetera omnia magis terrificum fuit eo die quo ingreſſurus vrbem alexander nunciatus eſt et multitudo fratrum plurima extra portas in occurſum eius egreſſa eſt: vox celitus manifeſtiſſime olbus audientibus facta eſt dicens. Suſcipite epiſcopum qui vobis a deo deſtinatus eſt. Cumque ex his omnibus euidenter apud eos fuiſſet dei diſpenſatio declarata epiſcopi vrbium vicinarum compertis omnibus quibus de eo res geri dei iudicio docebatur reſidere inibi eum neceſſario compulerunt. Ipſe ergo Alexander in epiſtolis ſuis ad Antionoitas ſcriptis que vſque ad preſens ſeruantur apud nos meminit narciſſi tanquam ſocij et conſortis in epiſcopatu his ipſis verbis de eo ſcribens. Salutat vos narciſſus qui ante me epiſcopatum huius eccleſie regere cepit quique mecum poſitus orationibus veſtris centum iam et. xvj. annos vite ſue gerit. Qui et ipſe vos mecum pariter deprecatur eſſe concordes. De his quidem talia.

B ¶ Apud antiochiam vero defuncto ſerapione epiſcopo. Aſclepiades locũ illius ſuſcepit ſedem. Qui et ipſe vnus ex preclaro confeſſorum numero fuit. Meminit etiam huius ordinationis ſupradictus alexander antiochenis ſcribens hoc modo Alexander ſeruus et vinctus ieſu chriſti beate eccleſie que eſt apud antiochiam in domino ſalutem. Reuelauit dominus vincula mea et carceris huius mei dilatauit anguſtias quod comperi ſancte eccleſie veſtre aſclepiadem virum digniſſimum ſacerdotium ſuſcepiſſe. Hanc autem epiſtolam indicat ſuis per clementem antiochene eccleſie preſbyterum: tranſmiſiſſe ſcribens in fine epiſtole hoc modo. Hec autem nobis domini fratres tranſmiſi per clementem beatum preſbyterum virum in omnibus virtutibus etiam probatiſſimum. Quem noſtis vos et eo amplius cognoſcetis. Cuius preſentia apud nos per dei prouidentiam procurata et confirmauit et auxit eccleſiam domini.

¶ Capitulum. ix. de ſerapione et eius ſcriptis.

Fertur ſerapionis epiſcopi eruditi viri pluſquam quidem etiam alia opuſcula apud alios haberi. Ad nos

autem illa tantummodo venerunt que ad Domnum quendam ſcribit qui in tẽpore perſecutionis a fide chriſti recedẽs ad ſuperſtitionem iudaicam declinauit: et ea que ad pontium et ad caricium eccleſiaſticos viros ſcribit. Et alie nihilominus eius ſunt ad alios epiſtole. Sꝫ et ille liber venit ad nos quem ſcribit de euangelio petri vbi arguit quedam falſa in eo conſcripta emẽdare cupiens fratres qui erant apud Roſſum qui per occaſionem ſcripture ipſius in hereſim declinabant. Dignum tamen videtur mihi pauca quedam de eius libello inſerere ex quibus innoteſcat que fuerit eius de ipſa ſcriptura ſententia. Scribit ergo in quodam loco ita. Nos enim fratres et petrum: et alios apoſtolos recipimus ſicut chriſtum. Que autem ſub eorum nomine falſo ab aliis conſcripta ſunt velut gnari eorum ſenſus ac ſententie declinamus: ſcientes quod talia nobis non ſunt tradita. Ego enim cum eſſem apud vos putabam omnes recte fidei eſſe inter vos et non decurſo libello qui mihi offerebatur in quo nomine petri conſcriptum euangelium ferebatur: dixi. Si hoc eſt ſolum quid inter eos ſimultatem videtur inferre legatur codex. Nũc autem comperto quod hi qui codicem illum legi debere aſſerunt proſpectu cuiuſdam occulte hereſeos hoc fieri popoſcerunt ſicut mihi dictum eſt feſtinabo iterum venire ad vos. Nos enim nouimus fratres cuius hereſeos fuerit martianus qui etiam ſibiipſi cõtrarius erit non intelligens que loqueretur que etiam vos diſcetis ex his que ſcripta ſunt vobis: inueſtigata per nos ab illis qui hoc ipſum euangelium ſecundum illius traditionem didicerant et ſucceſſores extiterunt ſententie eius. Quos nos docetas vocamus: quia in hac ipſa doctrina illorum ſunt quamplurimi ſenſus et ab ipſis mutati. Nam certum eſt quod plurima ſecundum recti rationem ſentiunt de ſaluatore. Alia vero aliter que ſubiecimꝰ hec ſerapion ſcribit.

¶ Capitulum. x. de quodam clemente et ſcriptis eius.

CLementis verò libri habent plurimi apud nos tamẽ hi ſunt qui inueniri potuerũt. Stromatũ libri octo quos hoc modo pretitulauit.

B ¶ Titi flaui clemẽtis de vera philoſophia commentarii ſcientie ſtromata. Stromatũ aũt nos poſſumus intelligere tãꝙ opus varie contextũ. Sunt ⁊ alii einſdem ypotiposcon libri. viii. quos nos poſſumus informationũ vel diſpoſitionum nominare. In quibus nominatim pantheni meminit tãꝙ proprii magiſtri ⁊ expoſitiones ipſius plurimas ſcribit ⁊ traditiones eius operi ſuo inſerit. Eſt etiã liber eius ad gẽtiles exhortatorius. Et alius liber qui dicitur Pedagogus. Et alius qui ſuperſcribitur quis eſt qui poſſit ſaluus fieri diues. Eſt et alius libellus de paſcha et de diſputatione: de ieiunio ⁊ de obtrectatione. Et alius exhortatorius ad patientiã. Et alius ad neofitos. Sed ⁊ ille qui ſupſcribit. Canõ eccleſiaſticꝰ. Itẽ aliꝰ de his q̃ iudaicũ ſenſũ in ſcripturis ſequũt quẽ ad alexãdrũ ſupradictũ epm ſcribit. In ſtromatibꝰ autẽ nõ ſolũ ea q̃ ex diuinis ſcripturis ſumpſerat: ſternit ſed ⁊ ea q̃ apud grecos autores habent. Utile nãꝙ ciuiſum eſt in illo opere comparere: ac conferre ſibi muicẽ dogmata vel ea q̃ diuinitus ſancita ſunt vel q̃ ad ſapientiam grecorum inuenta: vel etiã que ceteris barbaris viſa ſunt. Arguit etiã hereticoꝝ errores. Hiſtoriã quoꝙ inibi plurimã texit: ⁊ ex oibus materiã nobis eruditionis perfecte compoſuit. Unde merito libros ſuos ſtromateas appellauit: id eſt laciniosa quadam: et varia diuerſitate contextos. Utitur ſane exemplis etiam ex his libris quia nõ nullis minime recipiẽdi videntur: id eſt ex ſapientia que dicitur Salomonis: et ex ſapientia Syrac qui appellatur eccleſiaſticus apud latinos. Sed ⁊ de barnabe et clementis epiſtola ponit exempla. Utitur etiam de epiſtola iude. Meminit preterea ⁊ ſcriptorum antiquorum. Tatiani cuiuſdã ⁊ caſſiani velut q̃ chronica ſcripſerit: Philonis q̃ꝫ ⁊ Ariſtoboli ⁊ ioſephi ac demetrii ⁊ eupolemi iudeoꝝ ſcri=

ptorum. Conferens etiã antiquiſſimis grecorum moyſaicum et iudeorum genus antiquius eſſe comprobat. Multa ꝗ alia inſtrumenta optimarum inſtitutionum illo opere contexuit. Et inter cetera hoc in pꝛimo libello indicat ꝙ ipſe non longe poſt apoſtolos fuerit. Promittit ꝗ commentarios ſe in geneſim ſcripturum. In libello autem quem ſcribit de paſcha cõfitetur extorqueri ſibi a fratribus vt ea que a preſbyteris idest a ſucceſſoribus apoſtolorum voce ſibi ſola tradita ſunt deſcribere in libris ac poſteris traderet. Meminit ibi melitonis et hyrenei: ceterorum ꝗ quorum etiam quaſdam narrationes inſeruit. In libris vero ypothipoſcon: id eſt informationum: vt breuiter dicam vniuerſam pariter ſcripturam diuinam compendioſis diſcretionibus explanauit. In quibus ne ea quidem que apochripha a quibuſdam habentur preterijt. Ut eſt petri reuelatio.

B ¶ De epiſtola vero ad hebreos ita diſſerit qđ manifeſte pauli ſit apoſtoli: ſcripta ſit autem hebreo ſermone tanꝗ hebreis a luca vero qui erat pauli diſcipulus interpꝛetata in grecum. Unde ⁊ ſtilus eius magis ſimilis videtur libello illi quem lucas de apoſtolorum actibus ſcripſit. qđ autem ſuperſcriptionem ſolitam inibi non habet: id eſt paulus apoſtolus hoc eſſe ratiõis oſtendit ꝙ preiudicatũ hebreis erat de pauli nomine ne eius dicta ſuſciperent. Et idcirco prudẽter declinaſſe ne ſtatim in principio pauli nomine inſpecto lectio eius repudiaret. Poſt pauca vero addit etiã hec. Et ſicut inquit beatus preſbyter dicebat quia domin⁹ chriſtus apoſtolus omnipotẽtis dicit̃ miſſus ad hebreos. Pro humilitate ergo Paulus qui ad gentes fuerat deſtinat⁹ non ſcripſit ſemetipſum hebreorum apoſtolum vel propter honorem domini qui ſe miſſum dixerat ad oues iſrael vel quia gentium videbatur apoſtolus. Exponit ꝑterea idem Clemens in ipſis libellis de ordine euangeliorum traditionẽ ſibi a ſenioribus preſbyteris traditam ⁊ dicit priora eſſe poſita illa euangelia que de generationibus continent: id eſt matthei ⁊ luce. Cauſam vero fuiſſe euangelij ſcđm marcum huiuſmodi. Cum petrus rome publice predicaſſet verbum dei et in ſpiritu expoſuiſſet euangelium auditores rogaſſe marcum qui olim iam ſectator ipſius fuiſſet cõſcribere ea que ſciebat ab apoſtolo predicata. Cumꝗ id factum petrus poſtmodum cognouiſſet licet fieri ipſe nõ iuſſerit tamen factum non prohibuerit. Joannem vero poſtmodum dicit cum vidiſſet quod ea magis que ſecundum carnem ſunt in euangelijs haberentur decrepatum a diſcipulis ſcripſiſſe etiam ꝗ ad ſpiritu3 pertinent. Unde et repletus ſpiritu euangeliu3 ſpirituale conſcripſerit. Hec clemens.

C ¶ Alexander vero de quo ſuperius memorauimus Clementis ſimul et Pantheni ad origenem ſcribẽs meminit velut qui ſibi etiam in corpore non fuerint: Scribit autẽ hoc modo. Hoc enim ⁊ voluntas dei fuit ſicut ipſe noſti vt amicitie ꝗ mihi a patribus fuerunt inuiolate durarent imo vero et ardentius ac robuſtius augerentur. Patres autẽ nouimus beatos illos qui nos preceſſerũt ad quos paulopoſt nos etiam abibimus. Panthenum dico dominũ meũ vere beatum ⁊ ſanctum dominum meum clementem: qui me in multis inſtruxerunt. Sed ⁊ ſi qui alij tales ſunt per quos etiam te cognoui virum per cuncta egregium et dominum mihi et fratrem. hec quidem ita ſe habent. Adamantius autem (erat enim et hoc nomen origeni) cum per illud tempus zepherinus Romane eccleſie preſideret romam venit. ſicut ipſe in quodam loco ſcripſit dicens. Uoti ſibi fuiſſe vt antiquiſſimam romanorum videret eccleſiam. Ubi non multo tempore peracto ad iniunctum docendi officium Alexandriã redire feſtinat Ibiꝗ cum omni ſollicitudine et ſtudio religioſo ſuſceptum opus explebat. Demetrio tunc epiſcopo non ſolum cohortãte ſe et confouente verũ etiam preferente quatenus fratribus diuine eruditionis non deeſſet inſtructio.

¶ Cap. xi. de heracla ab oregine ꝑcepto re ſuo in parte ſollicitudinis aſſumpto.

Interea cū videret Origenes ſe nō ſufficere ad omnia: ideſt vel in profundioribus et diuinioribus pertractādis vel l ſctē ſcripture explanatiōib⁹ differendis vel etiam in eorum qui quotidie fidei addebantur inſtructionibus vel inſtitutionibus adimplendis. Ex quibus omnibus ne reſpirare quidem ei vnius ſaltim hore liberum tempus dabatur: dum ſemper ex alijs in alia vocaretur: ita vt prima luce vſqꝫ ad profundam veſperā nūq̄ ceſſaret auditorium ſuū alijs vero non recedentibus. Dum verbi dei dulcedine colligati ſunt vtilius eſſe ratus eſt ſegregare incipientiū turbas. Et vni ex diſcipulis ſuis plene iam et optime inſtructo viro atqꝫ in omnib⁹ virtutibus ſibi probato heracle tradere: participēqꝫ eum officij ſui ac laboris aſſumere. Erat eniꝫ in ſermone diſertiſſimus et in omnibus philoſophicis eruditionibus apprime inſtitutus. Huic ergo tradendi prima elementa inſipientibus delegat officiuꝫ: Sibi vero perfectorum inſtructiones reſeruat.

¶ Cap. xij. q̄ origenes hebraicā linguā didicit ac ſex editiones ſacri canonis vno in codice diſtinxit.

Inter cetera quoqꝫ eruditionum ſuarum ſtudia ne illud quidem omiſit origenes perſcrutari et addiſcere etiam hebree lingue virtutē: vt agnoſceret vel ea que a iudeis hebraicis literis leguntur qualia ſit: vel ceterorum interpretuꝫ qui preter .lxx. interpretati fuerāt quanta eſſet editionum diuerſitas: ita vt preter iſtas q̄ in vſu ſunt aquile vel ſymachi vel theodotionis inueniret etiam alias in abſcōditis ac ſecretis latentes. In quibus nec nota quidē interpretum reperit ſcripta. Hoc autem ſolum dicit de eis qꝺ aliam quedam in actiaco littore apud nicopoli aliam in hierico atqꝫ in alijs al's reperit locis. Unde et illos famoſiſſimos codices primus ipſe compoſuit. In quibus per ſingulas colomellas e regione ſeparatiꝫ opus interpretis vniuſcuiuſqꝫ deſcripſit: ita vt prima omnia ipſa hebrea verba hebraicis literis poneret. Scđo in loco ꝑ ordinē grecis lr̄is e regiōe hebrea verba deſcriberet. Tertiū aquile editionē ſubiungeret. Quartā ſymachi. Quintā .lxx. interpretum que noſtra eſt. Sextā theodotionis collocaret. Et ꝑpter huiuſcemodi compoſitionem exemplaria ipſa notauit hexapla: ideſt ſex ſimplici ordine ſcripta. In pſalterio autem ⁊ alijs nōnullis interſerit aliqua etiam de ceteris iſtis editionibus quas quoniam ſine nomine autorum ceperat .vj. ⁊ .vij. editionē nominauit.

¶ Capitulum .xiij. De ſymacho ſacri canonis interprete qui et hereticus fuit.

Sciendū tamen eſt q̄ ex ipſis interpretibus ſymachus ebioneus fuerit que eſt hereſis aſſerens chriſtum de ioſeph ⁊ maria natum hominem purū fuiſſe et legem ritu iudaico eſſe ſeruandā ſicut et iam ſuperi⁹ memorauimus. Sed ⁊ commētarios quoſdam ſymachus ipſe conſcripſit in quibus conatur de euangelio ſcđm mattheum autoritatem ſue hereſeos confirmare. Hec ipſe origenes cum interpretatione ipſius ſymachi ſcribit ſe apud iulianum quendam reperiſſe qui ſe diceret hos libros ab ipſo ſymacho ſuſcepiſſe.

¶ Capitulum .xiiij. de ſumma origenis eruditiōe ingenio ⁊ fama etiā apꝺ exteros.

A

In his ⁊ ambroſius quidam vir genere ⁊ literis ſatis clarus cū valentini dogmatis ſectator exiſteret ſm veritatem catholice fidei ab origene cōuictus et tanq̄ veri luminis ſplendore radiatus relictis errorum tenebris ad eccleſie ſe catholice lucem ſplendo

rēq; conuertit. Sed ⁊ alij plures eruditi
viri ⁊ ſcīa literarū ad modū nobiles cum
de origene glorioſiſſima per omnē locuȝ
celebraret opinio certatim confluebant
ad eū vel ob certamina cōmouenda vel
quibus rectior inerat mētis ſnīa ad au-
diendā tenēdāq; veritatē. Innumeri ēt
ab hereticis venientes cōuicti p eū ⁊ pe-
nitētes ab errore ceſſabāt philoſophorū
q̄ȝ opinatiſſimi quiq; ⁊ qui in ſummo no
mine habebant tam in noſtris eum q̄ in
ſuis magiſtrū incōparabilē fatebantur.
Erat nāq; ei mos iſte vt ſi quos noſtrorū
adoleſcentulorū ingenioſos videret ⁊ le-
ctioni ſatis deditos: traderet eis ēt ea q̄
bus philoſophi velut primis elemētis di
cētes imbuere ſolēt. Ideſt vel geometrie
partes vel ariſmetice diſcipline ⁊ ſi qui
alia ad inſtructionē ptinēt diſputādi. Si
q̄n igit necceſſitas popoſciſſet vt aliqua
de libris philoſophicis explanaret etiaȝ
ab ipſis eruditiſſimis in illa diſciplina
viris cum tanta admiratione audiebat
vt ſummus apud illos ⁊ quaſi vnus ex
veteribus et primis illis autoribus phi-
loſophus haberet. Multos etiā idiotas
⁊ imperitos ad dicendum cohortabat di
cens nō parū ad intelligentiaȝ ſcriptu-
rarū emolumētis eis cōferri ſi aut in li-
beralibus lr̄is aut etiam philoſophicis
exercerentur. Dicebat em̄ hanc noſtraȝ
verā eſſe philoſophiā cui⁹ partē illa gre
corū q̄ vera nō eſt p̄hia preceſſiſſet. Nō er
go aiebat idcirco debere partes ſuas
omittere veritatē q̄r eas ſibi preueniens
falſitas vendicaſſet. Deniq; exiſtunt te-
ſtes ſtudiorum eius plurimi etiam apud
p̄hos quorū nōnulli libros ſuos ad ipſuȝ
ſcribebāt. Alij autem iudicio eius cōpro-
bandos deferebant.

B ¶ Deniq; etiam ille qui apud cici-
liam aduerſum nos libros ꝯſcripſit por-
phirius quibus diuina volumina crimi
nat cum ad explanatores eorum veniſ-
ſet nec inueniret aliquid in commenta-
rijs origenis cui culpam poſſit aſcribe-
re ad cōuitia ⁊ maledicta ſe vertit ⁊ ma
culas ei infigit omni apud nos laude di
gniſſimas: in quibuſdam quidem vera
dicendo: in quibuſdam aūt more ſuo fal-
ſa fingendo: et nunc quidem eum tanq̄
p̄hm miratur nunc vero tanq̄ xp̄ianū no-
tat. Audi deniq; quibus deo verbis ꝓſe
quitur. Adherent (inquit de xp̄ianis lo-
quēs) ineptijs iudaicarū ſcripturarū. In
quib⁹ cuȝ abſolutio vel explanatio nulla
ſint ad quaſdā ſe narratiōes incōgruas
incōuenienteſq; cōuertūt que non tā ex-
planationi ſit his que obſcura ſunt q̄
laudem plauſumq; differentibus confe-
rant. Nam ea que Moyſes agreſti et
ſimplici ſermone cōſcripſit diuinitus ſan
cita ⁊ figuris atq; enigmatib⁹ obtecta cō
firmant atq; ingentibus repleta myſte-
rijs inflati mente ac tumidi obtuitu ſato
in ſemetipſis rationis humane iudicio
ſacramenta putant: in quibus imperit⁹
et agreſtis ſcriptor explicare ſe non va-
let. Et poſt aliquanta iterū dicit. Huius
aūt abſurde expoſitiōis initium proceſſit
a viro quē etiam adhuc ego cum eſſem
valde paruulus vidi arcē totius erudi-
tionis tenentem ſicut etiam ex his que
poſteritatis memorie tradidit volumi-
nibus cōprobatur. Origenes hic eſt cu-
ius ingens gloria inter eorū magiſtros
habet. Hic namq; auditor ammonij fuit
q̄ ſummā iter philoſophos predeceſſores
noſtros tenuit. Sed origenes quantum
quidem ad eruditioneȝ pertinet litera-
rum totum pene in ſemetipſum tranſfu-
dit magiſtrum. Quantum vero ad vite
recte lineam et ſanum propoſitum ſpe-
ctat: doctori contrarium iter abijt: am-
monius quippe cum chriſtianus fuiſſet
a paruulo et chriſtianis parentibus ge-
nitus poſtq̄ ad etatem ſapiendi ventuȝ
eſt et philoſophie ianuam contingit con
tinuo ad legitimum vite ſe contulit rur-
ſum Origenes econtrario cum eſſet pa-
ganus et gentilibus ideſt grecorum ſtu-
dijs eruditus ad ritum religionis bar-
barum declinauit. Quo ſe cōferens: om
ne preclarū illud ingeniū philoſophicis
literis expolitum vitiauit atq; corrupit:
dum vitam quidam tanq̄ chriſtianus
et impius egit. Doctrine vero et erudi-
tionis grecorum prefulgiduȝ lumen ine
ptis et fabuloſis narrationibus occupa
uit. Aſſecutus quippe fuerat omnia pla-
tonis ſecreta inſtitutus fuerat in libris
numenij et chronij et apollofanis ac lon-

gini. Sed et moderati atqꝫ nichomachi.
In pithagoricis vero ſummorum viro=
rum non eum latuere commentarij. At=
tigit etiam ceromonijs. Stoyci et cornu=
ti volumina. Ex quibus omnibus que=
cunqꝫ ſecreta ⁊ myſtica apud grecos ha
bentur aſſumens ritui barbaro et ſuper
ſtitionibus iudaicis coaptauit: ac philo
ſophorum gloriã ad dogmata externa: ⁊
peregrina conuertit.

¶ Hec porphirius in tertio libro aduer=
ſus chriſtianos ſcribit in vno vera in alte
ro falſa commemorans. Nam de ſtudij ⁊
ingenij potentia ſupradicti viri haud ꝓ
cul quam ſe habet veritas retulit. Quod
vero de ſuperſtitione gentili ad chriſtia=
norũ cultum commemorat eum eſſe trãſ
latum et ammonium a chriſtianis ad
errores paganorum dilapſum manife=
ſtiſſime: ſefellit. Origeni quippe fides et
diſciplina chriſti ab auis atqꝫ atauis ſer
uabatur. Nam de patre martyre paulo
ante retulimus. Ammonius vero fidem
chriſti quod etiam inter philoſophica ſtu=
dia integrã illibatamqꝫ ſeruauerit quo
ad vſqꝫ vltimum vite ſpiritum exhalaret
teſtes ſunt libri eius qui etiam nunc ha=
bentur luculentiſſime de noſtra religio=
ne conſcripti. Et precipue volumen illud
quod de moyſi atqꝫ ieſu conſonãtia ſcri=
pſit. Sed et multa alia eius preclara
opuſcula que ab ſtudioſis quibuſqꝫ per
magnifica habentur. Hec autem dixi=
mus etiam inimicorum teſtimonijs pro=
bare cupientes quam mira et apud ip=
ſos habita ſit origenis eruditio vel do=
ctrina. Ipſe vero de ſe reſpondens qui=
buſdam qui ei pro huiuſcemodi ſtudijs
obtrectabant ita ſcribit. Cum vero ad
verbi dei me ſtudia conuertiſſem et fa=
ma de nobis celebrior haberetur atqꝫ ob
id non philoſophorum vel ad percunctã
dum vel ad obſiſtendum adire nos et cõ
gredi conuenirent hereticorum quoqꝫ
ꝙ plurimi ad impugnandos nos excita=
rentur. viſum mihi eſt vel philoſopho=
rum vel hereticorum dogmata diligen=
tius perſcrutari ne ad conuincẽdos eos
ſi ignorarẽt que apud ipſos ſunt imperi
tior inuenirer. Hoc autem facimus exem
plum ſequentes prioris noſtri apoſtoli=
ci viri pantheni: qui in grecorũ ſtudijs ⁊
philoſophie eruditionibus quã maxime
effloruit. Sed et heracle qui nunc apud
alexandriam cathedrã preſbyterij ador
nat quem ego apud magiſtrum philoſo=
phorum reperi illis ſtudijs aliquot iam
annis operam dantem priuſqꝫ ego omni
no vel inciperem. Intantum autem ni=
hil ex hoc ſupradicto viro obtrectatiõis
exortum eſt vt etiam communem habi=
tum quem prius geſſerat deponẽs philo
ſophica aſſumeret indumenta: quibus
vſqꝫ ad preſens vti non deſiſtit. libros
quoqꝫ philoſophorum legere et in his
exerceri pro viribus nunq̃ ceſſat. Hec ip
ſe pro ſe querulis quibuſdam reſpondẽs
ſcribit.

C ¶ Per idem vero tempus cũ apud
alexandriam in verbi dei ſtudijs exerce
retur adeſt vir quidam militaris epiſto
las ei et demeritrio epiſcopo: ſed et pre=
fecto tunc egypti a duce arabie defe=
rens cum omni velocitate ⁊ inſtantia ori
genem illo vſqꝫ orantes emitti: vt ſibi de
fide chriſti quam per eum clariſſime pre
dicari frequens nuntiabat fama diſſere
ret. A quibus exoratus abijt edocuit cre=
diderunt redijt. Poſt aliquantum ve=
ro tempus apud Alexandriam bello ci=
uili exorto alius alio ipſe ad paleſtine
partes ſeceſſit et apud ceſaream mora=
batur. Ubi et diſputandi in eccleſia atqꝫ
interpretandi ſcripturas diuinas ei ab
epiſcopis iniungebatur officium. Et qui
dem necdum preſbyterij ſibi ordinatio=
ne collata ſicut relatum inuenimus in
epiſtola Alexandri reſcribentis deme=
trio poſt multũ tempus hec ipſa culpan=
ti. Scribit autem hoc modo. Quod au=
tem addidiſti in literis tuis: quia nunq̃
auditum nec aliquando factũ ſit vt pre=
ſentibus epiſcopis laici diſputent neſcio
quã ob cauſum tã apertum mendacium
aſſerere volueris cum conſuetudo hec
ſit vt ſicubi inueniantur qui poſſint etiã
fratres inſtruere in eccleſia et concolari
populũ ad tractandũ ſemper a ſanctis
epiſcopis inuitentur. Sicut euelpius a fra=
tre noſtro. Neone apud larandos: ⁊ pau
linus a celſo apud hyconium. et apud
Sinnandan Theodotus ab actico. Non

autem dubium eſt quod ⁊ alij plurimi in aliis locis ſi qui ſunt qui poſſint op⁹ dei in verbo ⁊ doctrina competenter explere ad hoc ipſum a ſanctis epiſcopis inuitētur. Sed hec poſtmodū geſta ſunt. Tūc vero rurſum demetrius literas miſit ad eum per electos viros diaconos eccleſie. Alexandriam redire et conſueto operi miniſtrare omni cum affectione depoſcens.

¶ Cap. xv. de epiſcopis qui tempore origenis clarebant.

Clarebāt autē per idem tempus plurimi diſertiſſimi ⁊ eccl'iis viri. Quorum epiſtolas quas ad ſe inuicem dabant reperimus in hieroſolymorum bibliotheca ad nos vſq; ſeruatas quam conſtruxerat vir eruditiſſim⁹ de quo ſuperius memorauimus alexander loci ipſius epiſcopus. vnde ⁊ nos (vt fateamur quod verum eſt) totius huius operis noſtri ⁊ hiſtorie conſcribende materiam ſumpſimus. Erat ergo inter ceteros et berillus ſcriptorū precipuus: q̄ et ipſe diuerſa opuſcula dereliquit: epiſcopus hic fuit apud boſtram arabie vrbem maximam. Erat nihilominus ⁊ hipolytus qui ⁊ ipſe aliquanta ſcripta dereliquit epiſcopus. Uenit ad nos etiam gaij cuiuſdam diſertiſſimi viri diſputatio aduerſum proculum Cataphrigam habita in vrbe Roma preſente epiſcopo zepherino. Qui cum argueret cataphrigas quod nouas ſibi quaſdam ſcripturas preſumeret ipſe inter cetera Pauli apoſtoli tredecim epiſtolas aſſerit: eam que ad hebreos ſcripta eſt non commemorans. Que etiam nunc apud latinos putatur non eſſe apoſtoli pauli. Uerum antonino ſeptem annis ⁊ ſex menſibus imperio conſummato macrinus ſuccedit. Qui cum poſt annum fuiſſet defunctus alius antoninus regni romani ſuſcepit principatum. Cuius primo imperij anno epiſcopus vrbis Rome zepherinus diem obijt octodecim annis ſacerdotali functus officio poſt hunc calixtus ſacerdotium ſuſcepit. Quo quinq; annis adminiſtrato poſt ſuum finem ſedem reliquit vrbano. Poſt Antoninum vero romanum imperiū quod ipſe quatuor ſolis annis tenuerat Alexander ſuſcepit. Tunc etiam aſclepiade apud antiochiam defuncto Philetus in epiſcopatū ſuccedit. Alexandri vero imperatoris mater Mammea nomine de Raris religioſa femina cum de origene fama magnifica vbiq; et celebris haberetur. Ita vt ne principum quidem lateret aures comperta opinione viri ſummo niſu geſtire cepit quatenus ſibi eius preſentia fieret: vt in literis in ſermone in fide et prudētia omniq; doctrina qua cunctis in admiratione eſſe cernebat per ſemetipſam ſumeret documēta. Igitur antiochiam vbi per idem tempus degebat miſſis militaribus viris cum omni honore et ſupplicatione ad ſe tanq̄ vere diuini verbi interpretem famulumq; dei orat venire. Quod cum veniſſet ⁊ quantum oportebat operis expleſſet ac temporis omnibus rite peractis que ad verbum dei et gloriam domini ſpectant ſtabileſq; ac firmes in fide quos inſtruxerat derelinquens preſentia q̄ fama lōge clarior factus ad proprias ſcholas Alexandriam redijt.

¶ Capit. xvi. De hipolyti ſcriptis ac miro origenis ingenio.

In illis dieb⁹ hipolytus de quo paulo ante memorauimus inter cetera ſcripta ſua libellū de paſcha ſcriptū edidit. In quo cū deſcriptionē quandā tēporū faceret de .xvj. annorū circulo: q̄ in paſche ratione obſeruari ſolet: neſcio quā ſupputationē ſecutus vniuerſa tp̄a intra primū alexandri imperatoris annū cōcludit. Sed ⁊ alij libelli eius peruenerūt ad nos. i. in Exameron: ⁊ in ea q̄ poſt examerō ſcripta ſunt, Et contra martionē. Et in cātica canticorū. Et in ptē quādā Ezechielis ꝓphete. Et cōtra oēs hereſes. Sz ⁊ alia a pl̄s alios opuſcula eius inueniri certū eſt. Ex illo tp̄e etiā origenes conſcribēdi cōmētarios in ſcripturas ſanctas initiū ſumit: cōpellē

te ſe ambroſio ⁊ multa vt precū obſecrationuſq; cogente quiq; ambroſius tantū ſtudij adhibuit: vt oīa que in hoc opꝰ eſſent neceſſaria: affatim atq; affluenter ꝓberet. Notarios ſeptē adhibuit: q̄ ei inceſſabiliter aſtarēt: q̄q; ſibijnuicē illo pene indeſignāter dictāte ſuccederēt. Scriptores quoq; alios tantos. Sʒ ⁊ puellas apprime eruditas inſcribēdo totidē numero in hoc ip̄m vacare fecit. Oībus q̄ʒ extrinſecꝰ neceſſarijs abūdātiſſime miniſtratis q̄tidianū de illo opꝰ ꝓbi dei violētus ⁊ religioſus cōpulſor exigebat. Sʒ ⁊ ip̄e ex ſe ingēs ſtudium in eruditiōe ꝓbi dei adhibebat. vn̄ maxime dignus videbat̄ cui iſtud impēderetur officium ⁊ cui quicquid archanū ⁊ abſconditum in ſacris literis tectū eſt penderetur.

¶ Cap̄. xvij ꝙ origenes preſbyter factus eſt: ⁊ de libris ve. ⁊ no. teſta. ſm ſententiam eius. A

INterea vrbanus ep̄s in vrbe roma. viij. annis amminiſtrato ſacerdotio pōtiano ſedē reliquit. Poſt philetū aūt apud anthiochiā zebēnus eccleſiam ſuſcepit. Quo in t̄pe origenes rogatus eſt ab eccleſijs q̄ ſunt apud anthiochiā vt illo vſq; ꝓ cōuincēdis hereticis q̄ inibi liberiꝰ ꝯualuerāt perueniret. Quo cū ꝑgeret et iter neceſſario ageret ꝑ Paleſtinā p̄ſbyter apud Ceſareā ab illiꝰ ꝓuīcie ep̄o ordinat̄. Pro hoc aūt q̄ aduerſum eū inhūanus liuor accēderit: ⁊ rurſum ꝓ defenſiōe eius q̄ geſſerint ij q̄ eccleſijs p̄ſidebāt quantaq; alia ꝓ eo ꝙ in p̄dicatione verbi dei ſatis clare effloruerat inota ſint ꝓpriā quidē ſingula queq; hiſtoriā requirūt. Tn̄ ⁊ nos in ſcd̄o libro tres apologias ex ꝑte quadam ꝑſtrinximus. vn̄ facilius agnoſcere pōt qui ſcire deſiderat. Interea iugi ⁊ cōtinuato labore in explanatione diuinoꝝ voluminū ꝑſiſtebat: ſiue alexandrie ſiue apud ceſareā poſitus: ſicut ex ipſis eius cōmentarijs indicat̄. Exponēs ſane primū pſalmū. Deſignat etiā ip̄e qui ſit canon veteris teſtamēti hoc mō ſcribens. Non eſt ignorandū inquit viginti duos libros eſſe in canone veteris teſtamenti ſicut hebrei tradunt: ſm numeꝝ ſcilʒ elementoꝝ q̄ apud ipſos habentur. Et paulopoſt addit. Hi ſunt aūt viginti duo libri: Geneſis Exodus: Leuiticus: Nūerus: Deuteronomiū Ieſu naue. iudicū. Regnoꝝ primꝰ ⁊ ſcd̄s vnꝰ liber eſt apd̄ illos: quē nominā t Samuel. Itē tertius ⁊ quartꝰ vnꝰ eſt apud ip̄os quem appellant regnū Dauid. Et paralipomenon primus ⁊ ſecundus in vno habētur. quē dicunt ſermones dieꝝ. Heſdras primus ⁊ ſcd̄s in vno eſt. Itē liber pſalmoꝝ ſalomonis ꝓuerbia ⁊ alius eccleſiaſtes. Et tertius eiuſdem cātica canticorum. Sed ⁊ duodecim ꝓphetarum liber vnus eſt Eſayas ꝓpheta. Hieremias: Ezechiel: Daniel. Iob. Heſter. in his cōcludūt canonem voluminum diuinorum Machabeorum ꝓo libro extrinſecus habent.

B ¶ De noui aūt teſtamēti canone in primo libro cōmentarioꝝ euangelij ſm mattheū hoc mō ſcribit. Ex traditione inquit didici de quatuor euāgelijs: quia hec ſola abſq; vlla contraditione ſuſcipi debent in oībus q̄ ſub celo ſunt eccleſijs dei. Ita etenim tradiderūt patres: quia primo olm ſcriptū ſit euangeliū a mattheo qui aliquando fuerat publicanus hebraicis literis: et traditum ijs qui ex circunciſione crediderant. ſcd̄m vero ſcriptū eſſe a marco iuxta ea que ſibi tradiderat Petrus. De quo ⁊ in epiſtola ſua cōmemorat dicēs. ſalutat vos filius meꝰ marcus. Tertium eſſe ſm lucam quod paulus apoſtolus collaudat tanq; ijs q̄ ex gentibus crediderant ſcrpitum. Super omnia vero eſſe euāgeliū Ioannis. De apoſtolicis quoq; literis ita dici. Is vero qui idoneus factus eſt miniſter noui teſtamenti non litera ſed ſpiritu Paulum dico: qui repleuit euangeliū ab hieruſalē in circuitu vſq; ad illiricū: nec ad omnes eccl'ias quas docuerat ſcripſit: ſʒ quatuordecim ſolas epiſtolas ⁊ in ipſis plures breuiſſimas ſcripſit. Quanuis ⁊ nonnulli de ea q̄ ad hebreos ſcripta eſt dubitauerint pro eo ꝙ non videatur in ea ſeruari eius illa ſententia quaʒ de ſe ipſe ꝓnuntiat dicens: ſe imperitum eſſe ſermone. Sed ego dico ſicut mihi a maioribus traditū eſt: quia manifeſtiſſime

pauli eſt ⁊ ſemper omnes antiqui maiores nr̃i ita eã vt pauli ep̃lam ſuſceperūt. Si vo requiras a me p̄ quē ſit ei⁹ ſermo cõpoſit⁹ p̄ certo quidē deus videt. Opinio tñ q̃ ad nos vſq̧ puenit hm̃oi ē. Ad quoſdā dicebat̄: q̄ clemēs ap̄loꝝ diſcipulus et ep̄s vrbis rome greco eã ſermone non tñ ſenſibus expolluerit. Alij vero q̄ lucas qui euangelium ſcripſit ⁊ act⁹ apoſtolorum. Petrus vero ſup quē xp̄i fundatur eccl̃ia: duas tm̃modo ep̄las ſcripſit. E quibus a nonnullis ⁊ de ſc̃da dubitat̄. Joannes quoq̧ qui ſupra pectus dñi recubuit: poſt euangelium ſcribit ⁊ apocalipſi in qua tñ reticere iuſſus eſt quid. vij. tonitruorum locute ſunt voces. Scripſit autē ⁊ tres epiſtolas: in quibus due per breues. De quibus ⁊ apud quoſdam dubia ſnĩa eſt. De his quidem talia.

¶ Cap. xviij. de Eracla ⁊ nonnullis alijs ep̄is qui ſummo origenis amore tenebantur.

INterea deci⸗mus erat annus ſupradicti principis Romanoꝝ: in quo origenes ⁊ alexādria pfugus ceſareā venerat. Eracle vni ex diſcipulis pbatiſſimo de quo ſuperi⁹ dixit. Cathecefeos auditoriū derelinquēs. Non multo aūt poſt: ⁊ Demetrius epiſcopus defunct⁹ eſt quadraginta tribus annis epiſcopatu illius eccleſie miniſtrato. Cui ſuccedit ſupradict⁹ Eraclas. Per idē tp̄s erat ep̄s magnificus Firmilian⁹ Capadocū gentis vrbis Ceſaree. Hic tñ venerationis erga origenem ſciētie ⁊ doctrine gr̃a habebat: vt indeſinēter eū cōſtringeret ſecū morari. Sed ⁊ ipe derelicta eccl̃ia ad ip̄m ppera bat et vtebat̄ religioſa q̄dā viciſſitudine dum ipſe mō ad ſtructionē ſue eccl̃ie illo euocaret mō ipſe ſui pfectus gr̃a ad ip̄m pergeret et docēti ei diebus ac noctibus aſſideret. Sed ⁊ alexander quē hieroſolymoꝝ eccleſie preeſſe ſupra docuimus ⁊ Theotiſtus q̄ apud Ceſaream gubernabat eccleſiam omne pene vite ſue tp̄s ad audiendum eū mancipabāt: atq̧ ipſi ſoli in diuinis ſcripturis ⁊ eccl̃iaſtica doctrina ſummam magiſterij concedebant.

¶ Cap. xix. de maximino imperatore et eius in chriſtianos perſecutione.

ALexādro vero imperatore poſt. xiij. annos principatus ſui defuncto maximinus ceſar ſuccedit. Qui dum odio fertur aduerſum deceſſoris ſui alexandri domum perſecutiones cōmouit eccleſijs: ita tñ vt eos tm̃mō qui populis preerāt ⁊ doctrine punire iuberet: vellut q̄ cām ceteris huiuſcemodi pſuaſionis pberēt. Tūc Origenes librū de martyrio ad Ambroſiū ſcribit. Qui cū ad plurimos cōueniſſet: tanq̧ neruis q̄buſdam validiſſ. mis ſtabiliti ſponte ſe ad confeſſionem xp̄i nōis offerebāt. Ex quo ⁊ maximinus numer⁹ extitit pfeſſorū trib⁹ annis a maximiano pſecutiōe pmota in quibus finem ⁊ pſecutionis fecit ⁊ vite. Poſt quē gordian⁹ iperiū ſuſcepit. Pontianº vo ſex ānis epiſcopatu vrbis Rome functo ſuccedit Antherus. Qui cum mēſem vnum non amplius miniſtraſſet: Fabiano ſacerdotium dereliquit.

¶ Capi. xx. de mirabili aſſumptione fabiani ad epiſcopatum.

TRadūt aūt fa⸗bianuz Anthero defuncto cū de agro reuerteretur vna cū amicis ſuis ⁊ vniuerſus eccleſie populus pro ep̄o deligendo in vnum coiſſet atq̧ alius de alio vt fieri ſolet in talibus conclamaret: nec tamen vulgi ſententia certi aliquid obtineret: aſtitiſſe etiā ip̄m inter ceteros ſcire cupientē q̄ rei exitus foret. Et ſubito p dei puidentiā colūbā celitus lapſam figurā ferentē illius q̄ in ſancti ſpū̃s imagine ſuper ieſum deſcēderat apud iordanem ſup caput aſtitiſſe Fabiani. Ad quod ſpectaculum oīa cunctorum oculoſq̧ conuerſos. et omnes velut vno ſpiritu commotos hunc eſſe epiſcopatu dignum per dei iudicium decreuiſſe: eumq̧ continuo cathedre impoſitū et legitimo ſacerdotio confirmatum. Q̄d alij ſuper huius alij ſup zepherini nele geſtum tradunt. Tunc etiam apud anthiochia3 ep̄o zebēno defuncto babilas eccleſie ſuſcepit principatum.

¶ Capitulum.xxi.de nonnullis origenis diſcipulis.

Apud Alexandriam ho cũ eraclas demetrio ſucceſſiſſet: auditoriũ Catheceſeos quod ab Origene ſuſceptum tenuerat: Dionyſio tradidit: eo q̄ et ipſe vnus ex diſciplis eſſet origenis. Ipſe autem cum apud Ceſareã moraref innumeri ad eũ non ſolum regionis ipſius viri ſed ex ꝓuincijs procul poſitis concurrebãt et derelicta patria ac parentib⁹ ſeq̃banf eũ viam dei docentẽ. In quibus fuit ⁊ vir famoſiſſimus theodor⁹: ipſe qui non lõge a nr̃a memoria nobiliſſim⁹ in ep̃is apud põtũ gregorius nominaf: fide ⁊ virtutibus tatq; ſcientia p ola aplic⁹. Sꝫ ⁊ eius frater antenodor⁹: quos origenes adoleſcẽtulos de auditorio rethoris retractos ſtudia communiũ literarum in diuinam ſuaſit philoſophiã cõmutare. Quiq; apud eũ per quinquennij tp̃s verbo dei operã dantes: in tantũ ꝓfectũ diuine eruditionis atq; ſciẽtie puenerũt: tũq; vite merito ⁊ morũ cultu enituerũt: vt ab ip̃is ſcholis et⁹ immatura adhuc etate ad ep̃at⁹ põti ꝓuincie ſacerdotiũ vterq; raperef.

¶ Cap.xxij.de affricano et opuſculis ei⁹ ſimul ⁊ ſcriptis origenis.

Per idem tẽpus erat etiam affricanus vir inter ſcriptores eccleſiaſticos nobilis huius ep̃la fertur ad origenẽ ſcripta: obijciẽtis ei ⁊ proponẽtis q hiſtoria ſuſanne q̄ in daniele eſt: ficta videaf: ⁊ aliena a ſcr̃ptura prophetica. Cui origines magnificentiſſime reſcribens aſſerit nequaq̃ iudeorũ ꝯmẽtis et fraudibus auſcultãdũ. Sꝫ hoc ſolũ ꝓ ho habẽdũ in ſcripturis diuinis: qđ lxx. interp̃tes trãſtuliſſent quĩ id eſſet ſolũ qđ autoritate ap̃lica cõfirmatum ſit. Uenerũt ad nos etiã alia ſupradicti ſcriptoris affricani opuſcula: ⁊ maxĩe chronica valde diligẽter ſtudioſeq; cõpoſita. In q̃bus cõmemorat ſe alexandriã ꝓperare. Heracle opinione celeberrima prouocatũ: quẽ ⁊ in diuinis ⁊ i philoſophicis ſtudijs atq; ol grecorũ doctrina inſtructiſſimum fama loq̃ref. Queq; inibi ep̃at⁹ oſſiti ſuſcepiſſe ſuperi⁹ memorauim⁹. Idẽ qꝫ Affricanus ſcribit ad ariſtidẽ quedã de ea q̄ videf euãgeliorũ diſſonantia: ⁊ cur matthei ⁊ luce in gñatione xp̄i feraf diuerſa conſcriptio. Ubi oſtendit euidentiſſimam vtriuſq; cõſonantiã ſicut iam in primo libro huius opis edocuimus. Per idẽ tp̃s origenes triginta ꝯnctariorũ libris in ꝑtẽ quãdã Eſaye prophete editis in Ezechielem.xxv. Athenas ꝓficiſcẽs conſummare ſe memorat. Ubi ⁊ q̃nq; libros primos in cantica cãticorũ ſcribit. Alios aũt q̃nq; regreſſus ad ceſaream ꝯſummauit. Sꝫ nũc nõ op⁹ eſt opuſcula ei⁹ enũerare: q̄ pene inũerabilia ſunt cũ id l eo ope fecerim⁹: vbi btĩ pãphili vitã deſcripſim⁹: referẽtes quãta ab eo antiquorũ ſcriptorũ volumina ⁊ precipue Origenis bibliotheca ceſariẽſi quã ipſe precipue ⁊ nobili ſtudio cõpoſuit conſecrata ſunt. Si q̃s ergo noſſe vult: quãta origenis volumina in manus noſtras venerint inde ſumat indiculũ. Nunc autem ad hiſtorie nobis ordinem properandum eſt.

Capi.xxiij.de berillo heretico quem ad viã veritatis redire perſuaſit origenes.

Berillus de quo paulo ante memorauim⁹: Boſtrene vrbis Arabie epiſcopus eccleſiaſticã docendi regulã violare conat⁹ peregrina quidã et aliena veritate docere cepit: aſſerens dñm ⁊ ſaluatorẽ nr̃m: neq; extitiſſe ante carnis natiuitatẽ: neq; ꝓpriã deitatis hr̃e ſubſiſtentiã: ſed hoc ſolũ: q paterna deitas i eo habitaret. Pro quo q̃plurimi ep̃i cõgregati diſceptationes cum eo non minimas habuere. Sꝫ iter ceteros origenes magnopẽ exhortat⁹ eſt venire in cõflictũ viri. Iſq; primo ſenſum eũ eo diſputans: q̄ ſentiret diligentius pſcrutaf. Quo comperto cõtinuo quid abſurdi ineſſet huiuſcemodi ſenſib⁹: ⁊ q̃d impietatis talia aſſerentẽ cõſequeref oſtendens. Abijcere ac reſpuere male conceptum ſuaſit errorẽ: ⁊ redire ad fidẽ verã ſanãq; doctrinã. Cõq; pene in cauſis talib⁹ inauditũ eſt: ita

errorē ab eccleſia depulit: vt ⁊ emēdaret nō ꝑderet erroris autorem. Deniq₃ fert etiā nūc deſcripta ipſa diſputatio origenis ⁊ berilli: q̄ ꝑ ſemetipſam ꝓclari opis ei⁹ indicio eſt. Sed ⁊ multa alia ei⁹ ⁊ ſīlia ad nos geſta dictaq₃ ſatis clara ⁊ magnifica ꝑuenerūt: q̄ nos vel lrīs ipſius vel maiorum relatiōe cōperta nūc interi ꝓ hiſtorie breuitate ꝓterim⁹. Que tn̄ agnoſci poſſunt ex ea q̄ ſcripta eſt a ſctō pāphilo martyre apologia ꝓ ipō vna mecū: quā ob cohibēdos querulos inuicē nos iuuātes cōi ſtudio ac labore cōſcripſimus.

¶ Cap. xxiiij. de philippo imperatore ⁊ ei⁹ mira humilitate ⁊ obedientia.

Et gordian⁹ cū per ſeptē annos romanū gubernaſſet imperiū philippus vna cū philippo filio ſuccedit. De hoc traditū nobis eſt ꝙ xp̄ian⁹ fuerit: ⁊ in die paſche.i. in ipſis vigilijs cū intereſſe voluiſſet: ⁊ cōicare miniſterijs: ab epō loci nō pri⁹ eſſe permiſſus: niſi confiteret peccata ſua ⁊ intra penitētes ſtaret. Nec vllo mō copiā ſibi myſteriorū futurā: niſi prius ꝑ penitentiā culpas quo de eo ferebant plurime diluiſſet. Fert igitur libēter eū qđ a ſacerdote imperatum fuerat ſuſcepiſſe diuinū ſibi ineſſe metum ⁊ fidē religionis pleniſſimam rebus atq₃ operibus comprobans.

¶ Cap. xv. de origenis opuſculis: que nō niſi in magna ſenectute trāſcribi ꝑmiſit.

Huius tertio imperij anno: eraclas apud alexandriā ſexto anno epat⁹ ſui diem obijt: locumq₃ ſacerdotij Dionyſius ſuſcepit. Quo tpe ſexageſimū agens etatis annū: poſteaq₃ ⁊ vſu ⁊ periculis ⁊ laboribus: plurimū fiducie in verbo dei acceperat: ꝑmiſiſſe fert ea que ex tpe in eccleſijs diſſerebat a notarijs excipi: nec ante vſq₃ dediſſe hanc copiā: niſi cum id ſibi ⁊ vite grauitas: ⁊ etatis maturitas: ⁊ multe experientie conceſſit autoritas. Tunc aduerſum quendā celſum epicurū philoſophum q̄ cōtra nos libros cōſcripſerat. viij. voluminib⁹ rn̄dit. Tūc ⁊ in euangeliū ſc̄m mattheū libros. xxv. cōmētarioꝝ edidit. Et i duodecim ꝓphetas q̄plurima cōmētat⁹ eſt. Ex quibus ad nos vſq₃ ad. xx. tantū. ⁊. v. volumina peruenerūt. Sunt ei⁹ ⁊ ad impatorē philippū eplē: ⁊ ad vxorē eius ſeuerā: abſq₃ vllo adulationis fuco ſcripte. Scribit et ad fabianū vrbis rome epm̄: ⁊ ad alios q̄plurimos eccleſiaꝝ principes de catholica fide ſua. De quo euidentius in ſexto apologie noſtre ꝓ ipſo volumine cōprehendimus. Sunt alie eius epiſtole ad diuerſos ſcripte: quarū nos interim centum numero inuenire potuerimus atq₃ in libros digeſtas memorie tradere.

¶ Capitulū. xxvj. ꝙ origenes aliquos hereticantes ſua diſputatione ad rectam fidem reuocauit.

Ea tēpeſtate in Arabie partib⁹ extiterūt qdā aſſertores dogmatū ꝑuerſoꝝ: dicētes alas holm ꝑ mortem cū corporibus interire pariter ⁊ corrūpi. Rurſum in tpe reſurrectiōis denuo ſuſcitari cū corporibus. Ad quē morbū ab eccleſia depellendū: cū ingēs epoꝝ cōcilium cōueniſſet iterū: origenes rogat ab eib⁹ intereſſe: ⁊ facere ſermonē. Cūq₃ coram olm ſacerdotū cōcilio diſputaret: tam magnifica fuit ei⁹ oratio: vt oēs eos quos noui dogmatis error inuoluerat ad fidē rectam ⁊ ſenſum catholicum reuocaret.

¶ Cap. xxvij. ꝙ origenes hereſim helcheſaitarū vt primum cepit oriri reſtrinxit.

Extitit etiā alia hereſis per illud tps q̄ dr̄ helcheſaitaꝝ. Quā ille ſtatim vt viſa ē apparuiſſe reſtrixit. Facit aūt ei⁹ mētionē: cū de octogeſimo ⁊ ſcdo pſalmo i eccleſia diſputaret hoc mō dicēs. Uenit qdā i hiſdieb⁹: q̄ ſibi magnū aliqđ ⁊ ſupra ceteros ſape videret: aſſerere volēs ēdā ipia ⁊ abſurda defendēs hereſim quādā Elcheſaitarū q̄ nup exorta eſt: ⁊ tn̄ q̄ ſint q̄ ipſa hereſis aſſerat idicabo vobis: ne cui forte vrm̄ ſubripiat ignaro. Iſti ergo qdā de ſcripturis ſctis refutāt. Et rurſus vtūtur teſtiōijs de nouo ⁊ veteri teſtō qb⁹ volūt. Aplm̄ tn̄ paulū ex itegro reſpuūt ⁊ aſſerūt ꝙ in pſecutiōib⁹ ſi qs negauerit

nihil criminis habeat: ꝓ eo ꝙ is qui fix⁹
eſt in corde ſuo. Et ſi ore negauerit pro ne
ceſſitate: corde tñ in fide permanet. Hec
aſſerunt: ⁊ libꝛū quendā circūferūt: quē
dicunt de celo lapſum. Cui⁹ verba ſi qs
audierit: remiſſionem accipiat peccatoꝝ
aliam preter illam quam chꝛiſtus dedit.

¶ Capi. xxviij. De exoꝛdio pſecutiōis
Decij impatoꝛis ſub quo indicibilia
toꝛmēta ꝓ xp̄i fide oꝛigenes pertulit.

INtereaphilip
po ſeptem annis principatu
adminiſtrato deci⁹ ſuccedit.
Qui ꝙ infeſt⁹ eſſet Philippo
pſecutionem eccleſijs ſuſcitat. In qua fa
bian⁹ in vrbe roma martyrio coronatus
ſedē ſui ep̄atus cornelio dereliqt. In hie
roſolymis vo alexāder ep̄s rurſum ꝓ cō
feſſiōe xp̄i iudici ſiſtit̃ ⁊ vinculis carceris
traditur: quiq̈ cū longeue etatis venerā
da canicie ꝑfulgeret: poſteaq̈ frequēter
paſſionib⁹ ſuis: ⁊ cruciatibus glꝛificaue
rat dn̄m: dū de vinculis ad tribunal ⁊ a
tribunalib⁹ reuocat̃ ad vincula inter ip̄a
viciſſim ſibi ſuccedentia toꝛmēta defecit.
Huic i ſacerdotio mar abbātes ſuccedit.
Apud antiochiā vero ſimilās p oīa babi
las alexādro poſt cōfeſſionē glorioſe vite
finē ſortit̃ in vinculis. Poſt quem fabian⁹
ep̄atus officium ſuſcepit: ſed in hac perſe
catione quanta aduerſum oꝛigenē geſta
ſint: quibuſq̈ cōtra eam peſſim⁹ demon
artib⁹ cū vniuerſo exercitu ſuo ⁊ quāta
contentione pugnarit vtq̈ ſup oēs cete
ros q̄ per illud tp̄s pro xp̄i noīe tenebant̃
nouas cruces: noua penaꝝ genera: ac ſe
culis omnibus inaudita toꝛmēta ptule
rit: vtq3 ꝓ eo ꝙ in doctrina fidei ⁊ verita
tis ⁊ opinatiſſim⁹ habebatur oīa aduer
ſus eum demonici furoꝛis arma cōmota
ſint ⁊ ignib⁹ intentatis. Ita caute mille
moꝛtibus vexat⁹ ſit: nec tñ vna ei quam
optabat accideret q̄q3 exitus eum ſuſce
perit perſecutore ſummo ſtudio id geren
te: vt nec interitus preſtaret: nec pena
ceſſaret ⁊ quales poſtmodū de his ipſis
ep̄las ſcripſerit: quas oī miſeratiōe et la
chꝛymis plenas ex ipſis manifeſti⁹ que
ſcripta ſunt integram qui agnoſcere cu
pit hoꝛum notitiam ſumet.

¶ Capitulum. xxix. de dionyſio alexā
drino ⁊ quā liberum incertātibus ſe
reſponderit verbum.

Dionyſius vero
alexādrin⁹ ep̄s p illud tp̄s ſi
cut ex ipſi⁹ ep̄is veriſſime ↄpe
rimus in multis ſepe ↄfeſſiōi
bus ſatis clarus efficit̃: ⁊ ꝓ paſſionū toꝛ
mētoꝛūq3 diuerſitate magnific⁹. Deniq3
refert inſectantib⁹ ſe quibuſdā rn̄diſſe.
Quid iſectādo laboratis. Caput meū ꝓ
q̄ magnope ſatigatū auulſum ceruicib⁹
ſumite ⁊ donū magnū ad tyrānū referte.

¶ Capitu. xxx. de nimia feritate qua
ſub decio in noſtros ſeuitū eſt: ac ſtrē
nuis xp̄ianoꝛum agonibus. A

SEd ⁊ idem ipſe
ad fabianū antiochenū ep̄m
ſcribens de his qui ſub decio
apud alexādriā agones mar
tyꝛꝝ deſudauerent hoc modo refert. Nō
ex precepto inqt impatoris apud nos ꝑ
ſecutio ſumpſit exoꝛdiū: ſed anno integro
principalia ꝑuenit edicta miniſter demo
nū qui dicebat̃ in ciuitate nr̄a diuinus ſu
perſtitioſum ↄtra nos exagitās vulgus:
a quo multitudo ſuccenſa nihil aliud q̄
pioꝛū ſanguinē ſitiebant. Primo ergo re
ligioſum quendā ſenē metranū noīe coꝛ
ripientes iubēt impia verba ꝓferre. Qđ
ille cū facere recuſaret omne coꝛpus ei⁹
mēbratim fuſtibus colliſerunt. Vultūq3
⁊ oculos acutis calamis terebrantes ex
tra vrbē eum cruciatibus eiecerūt. Ibi
q3 qđ in eo ſupererat ſp̄ūs lapidibus ex
pulerunt. Poſt hec mulierē quandā no
bilem coꝛintham noīe ad idola ꝑducen
tes adoꝛare cogebant. Recuſantem imo
potius execrātē vincula pedibus innectē
tes ⁊ per plateas totius ciuitatis trahē
tes fedo hoꝛrendoq3 ſupplicij genere di
ſcerpūt. De hinc oēs ſimul irruerūt p do
mos ſeruoꝛū dei diripientes et euerten
tes atq3 hoſtili crudelitate cuncta fedan
tes: ita vt ꝑtioſioꝛibus quibuſq3 direptis
ſi qua illic viliora repererāt in vnū ↄgre
gata igni in plateis cremarent. Nr̄i tñ
direptionē hanc bonoꝛū ſuoꝛū ſicut ap̄ls
de illis dixit antiquis cū gaudio ſuſce

perunt.Sꝫ et admirandã virginẽ longe-
ue etans apolloniam nõie cum corripuiſ
ſent dentes ei p̃umo oĩs effoderunt:con
geſtis deinde lignis extruxerunt rogum
comminantes viuam ſe eam incenſuros
niſi cum ipſis pariter impia verba pro-
ferret. At illa vt rogũ vidit accenſuꝫ pau
lulum quid in ſemetipſa molit̃. Repente
vero ſe e manibus erupit impioꝝ atq̃ in
ignem queꝫ minabant̃ ſponte ꝓſiluit ita
vt pterrerent̃ etiam ipſi crudelitatis auto
res q̃ promptior inuenta eſt ad mortẽ fe-
mina q̃ pſecutor ad penã. Serapionem q̃ꝫ
domui ſue reptum crudeliſſimis affece-
re ſupplicijs ita vt oẽs ei iũcturas men-
brorum prius ſoluentes de ſuperioribus
eum precipitarent.

B ¶ Nullum nr̃is iter erat p vicũ nulli⁹
platee tranſit⁹ indulgebatur. Neq̃ die
neq̃ nocte ꝓcedendi vſq̃ libera erat fa-
cultas. Ut eñ q̃s nr̃orum apparuiſſet in
publico ſtatim clamor vulgi ⁊ ſeditio na-
ſcebat̃: vt vel pedibus traherent̃: qui vi-
ſus eſſet vel igni ſuccenderetur. Ueꝝ cuꝫ
hec mala p dies ſingulos augerentur: ſu
bito inter ipſos pſecutores rabies q̃dam
belli ciuilis exarſit. Et dũ inter ſeditioni-
bus prelijſq̃ decreta interim nobis pau
lulũ licuit reſpirare. Sed nõ in lõgũ ve-
nia fuit. Cõtinuo nãq̃ꝫ crudeliſſima prin
cipiũ mittunt̃ edicta. Quib⁹ tãta aduer-
ſum nos ferebat̃ immanitas: vt ſcd̃m q̃d
predictum eſt a dño ſi fieri poſſet ſcanda
lizarentur etiam electi. Ex quo perter-
ritis pene oĩbus quidam ex ipſis nobi-
bus ſtatim ſe ſponte impijs actibus in-
geſſerunt. Alij conuenti tñmodo nõnulli
domeſticis ꝓditi ad ſacrificia execran-
da ⁊ ad immundas hoſtias properabãt.
Alij ex his pallentes ⁊ trementes vt ma
gis imolari ipſi q̃ immolare idolis vide-
rentur. Ita vt etiã ab inſpectãti vulgo re
derent̃: eo q̃ ⁊ ad moriendũ ⁊ ad ſacrificã
di iuxta meticuloſi videbantur. Alij ſa-
tis tã impudẽter ad aras ꝓſiliebãt: vt ⁊
affirmare niterent̃ ſe nũq̃ xp̃ianos fuiſ-
ſe. Hi erant de q̃bus p̃dixerat dñs. Q̃m
pecunias habentes difficile ſaluabũtur.
Ceteri vero aut iſtos ſeq̃bant̃ in p̃ceps
aut certe ꝯtēbant̃ in fugã. Ex q̃b⁹ nõnul
li p̃rehẽſi ⁊ i carcerẽ miſſi: alij ad p̃nam
ſtatim iudicis faciem negauerunt fidẽ.
Aliquanti paululum ſupplicijs tolera-
tis ad vltimum deciderunt.

C ¶ Hi vero q̃ beati effecti ſunt tãq̃ co
lumne fortiſſime dñi ipſius ſpũ confirma
ti ꝓ fidei ſue merito virtute a dño perce-
pta admiranda deo ⁊ angelis martyrij
ſui ſpectacula p̃buerunt. Quorũ primus
venerabilis iulian⁹ podagra contactus
ita vt neq̃ incedere: neq̃ ſtare poſſet cuꝫ
his q̃ eum in ſellula portabant offertur.
Quoꝝ vn⁹ q̃dem ſtatim negauit. Alius
vo nõie Eunus cum Juliano ſene in dñi
nr̃i ieſu xp̃i confeſſione pdurat. Qui q̃ iu-
bentur camelis impoſiti per oẽm circun
duci ciuitatem: ⁊ flagris hiſcinde verbe-
rãtibus pp̃lo ſpectante laniari vſq̃quo
finem vite in ipſis verberibus ponerent.
Sed vir q̃dam militaris cum aſſiſteret
et quoſdam volentes etiam mortuis il-
ludere cadaueribus ꝓhiberet clamor re
pente aduerſum eum totius vulgi extol-
litur. Offertur iudici fortiſſimus miles
iam dñi et nuſq̃ ſe inferior fact⁹ in cõfeſ
ſione pſiſtens capite ꝓprietate damnat̃.
Alius quidã vir nõis ſui macharius gẽ
te. Libicus cum multis verbis a iudice
ad negandum ſuaderetur: et eo maiore
cõſtantia fidem ſuã profiteret̃: viuus ad
vltimũ iubetur exuri. Epymachus quo-
q̃ atq̃ꝫ alexander cũ multo tp̃e: ⁊ in vincu
lis ⁊ in cruciatibus carceris torti etiam
frequenter ⁊ diuerſis ſupplicijs confecti
perduraſſent in fide ignibus ad poſtre-
mum cõſumi iubentur. Sed et mulieres
cum ipſis quatuor in quibus Ammona-
ria ſecta virgo aduerſum quam ſumma
contentione iudice perſiſtente et immen
ſis eam atq̃ exquiſitis cruciatibus affli
gente: eo maxime q̃ eius ſniam vincere
cupiebat: q̃ laudabili voce decreuerat
nihil ſe prorſus eorum que ſibi contra
fas imperabãtur acturam ſtatuti ſui te-
nax ad vltimum capite punitur. Secũda
vero fuit virgo mercuria nomine anus
venerabilis et fecundiſſima in filijs: ſed
quos nõ pretulit xp̃o dionyſia ⁊ alia am
monaria. Que dum nimia vtuntur con-
ſtantia apud iudicem et ille vinci erube
ſceret a feminis inauditis tormentorum
generibus toleratis finẽ omniũ ferro ce-

dente ſuſcipiũt. Heron quoq; et arſinꝰ et yſidorus egypti cum puerulo annorum xv. Dioſcoro iudici offeruntur. Et primo omniũ puerulũ Dioſcorꝰ tãq̃ ꝓ etate facilem flecti ante verbis poſt etiã verberibus agit. Que cum in nullo ſibi cedere videret ferocius eum cruciare cõtendit. Tunc deinde ceteros variis tormentis dilaniatos cum pari modo conſtantia fidei videret armatos tradi ignibus iubet. Dioſcorum vero puerum ꝙ ſibi conſtanter ⁊ ſapienter in oĩbus rñdiſſet admiratꝰ differri precipit ſperans eum pro etate plenitudinem geſturum qđ non tã tyranni miſeratione quam domini ꝓuidentia ita geſtum eſt. Nunc enim nobiſcum eſt dioſcorus adeo nobis cõceſſꝰ ad conſolationem ⁊ firmamentum pplĩ ſui. Nemeſius q̃ etiam ipſe Egyptius primo ꝑ calũniam quaſi latro delatus eſt. Qui crimine abluto poſt hoc ꝙ xp̃ianus eſſet defertur. In hoc vero nulla a iudice moderatio reſeruat̃. Sed geminatis ſupplicijs excruciatum cum latronibus iuſſit incendi. Ignorans ꝙ crudelitate ſua optimo martyrij ſaluatoris ſimilitudinem detulit: qui pro ſalute humani generis vna cum latronibus pertulit crucem. Turma autem quedam in vnũ conuenerat militum: inter q̃s amon: ⁊ zenõ et ptolomeus: ⁊ ingenius ⁊ grandeuus theophilus. Qui tribunalibus aſtantes cum q̃dam xp̃ianus a iudice torqueret̃: etiam pene ad negãdum declinaret dicꝫ prebent̃ intra ſemetipſos ⁊ vultu oculis ac nutibus velut erigere cubant̃ illum q̃ in ſupplicijs poſitus trepidabat interdũ etiam manus protendere ac totius reliq̃ corporis motibꝰ ⁊ habitu diuerſe inclinanti tanq̃ ſubleuare lapſantes aĩos geſtiebant. Cõuerſi vero ad eos oẽs ⁊ quid de ſemetipĩs ꝓfiterentur ex eorum motibus agnoſcentes prius pene q̃ in eos vulgꝰ clamoribus inſileret ipſi in mediũ ꝓrumpunt ac ſeſe xp̃ianos eſſe teſtãtur. Tunc vero certamine ex eorũ cõfidẽtia ꝑſecutoribꝰ terror noſtris cõſtãtia aĩa accreſcit dum hi q̃ ꝑ tormẽta vinci putabãt̃ ſpõſe cruciatibꝰ offerũt ⁊ ab his qđ illi ꝓ terroribus inferebant velut pro quadam ſpẽ voluptatis expetit̃ deo triũphãte ꝑ ſanctos ſuos. Sed nec Sexrionis opus memorabile fas eſt ſilẽtio preterire. Is nãq; cũ rem cuiuſdam potentis ſub mercede ꝓcuraret iubetur ab eo idolis immolare. Recuſans cogebatur iniurijs. Perſiſtens rurſum blanditijs mulcebatur. Cum vero vtrumq; contẽneret preacuta ſude validiſſima tranſuerberatus ꝑ media viſcera neci traditur. Qui vero memorem quante multitudines in deſertis ⁊ in montibus oberrantes fame: ſiti: frigore: langore latronibus beſtijſq; conſumpte ſunt. Qui omnes imitati electos dei ꝓphetas gl̃ia martyrij coronati ſunt. Deniq; et venerandus ſenex Ceremon ep̃s hic erat vrbis Egypti qui dr̃ Mylopolis cum ad arabicum montem vna cũ grandeua coniuge diſceſſiſſet nulli vltra apparuit. Et cum ad perquirendum eũ plurimi fratrum frequentiſſime proceſſiſſent ꝑſcrutatis oĩbus locis neq; ipſos vltra quiſq̃ nec corpora eorum potuit inuenire. Hec autem non fruſtra commemoraui frater chariſſime: ſꝫ vt ſcias quãta apud nos a ſanctis martyribus ad dei gloriam geſta ſint.

¶ Capitulum .xxxj. de lapſis poſt penitentiam recipiendis.

ET poſt pauca addit etiam hec dicens. Iſti igitur diuini martyres qui cũ chriſto in celeſtibus ſedent ⁊ regni eiꝰ participes ſunt atq; iudicij: qui cum ipſo de lapſis fratribꝰ iudicãt: iſti inq̃ ipſi ſuſceperunt lapſos ⁊ penitentiam conuerſionẽq; eorũ non reſpuerũt ſcientes ꝙ deus noſter cuius ipſi erant martyres: nõ vult oĩno mortem morientis: ſed cõuerſionem eiꝰ ⁊ penitẽtiã querit. Si ergo iſti receperũt quoſdam ⁊ in eccleſia ſtatuerunt in oratiõe queq; eis ⁊ in cibo cõmunicauerunt q̃d nos vultis facere fratres. Quid nobis agẽdum putatis. Nonne ſequi nos eorũ ſententias ⁊ iudicium cõuenit atq; erga eos quos illi miſerati ſunt non exiſtere crudeles ⁊ truces. Non puto expediat nobis ſentẽtias eorum in irritum reuocare miſerationes infringere benefacta turbare et recte religioſeq; inſtituta violare.

¶ Capitulum.xxxij.de nouato heretico ⁊ hereſi ſua ⁊ conditione ipſius.

HEc dionyſius de lapſis faciens ſermonem. Quo tp̄e nouatus romane eccleſie p̄ſbyter elatiōe quadam tumidus ſpem penitus eis ſalutis adimebat etiā ſi digne penituiſſent. Ex quo ⁊ princeps hereſeos extitit nouatianorū. Qui ab eccleſia ſeparati ſuperbo nōie ſemetipſos catharos ideſt mūdos appellarunt. Ob quā rē conſiliū ſacerdotale celeberrimum in vrbe Roma cōgregatū eſt. Ep̄orum quidē ſexaginta numero. Preſbyterorꝫ quoqꝫ totidē cū diaconis plurimis. Preterea etiā p ſingulas quaſqꝫ prouincias de hac re magna deliberatiōe habita decretis ſignificat̃ quid facto opus eſſet. Statuitur ergo Nouatū quidem cū his qui eū mentis elatione tumidū ſequerent̃. quiqꝫ ad inhumanā iſtam ⁊ nihil fraterne charitatis ſeruantem ſniam declinarent alienos eſſe ab eccleſia: Eos vero qui lapſi in certamine fuerāt fraterna miſeratione curandos: ⁊ fomētis penitentie medicandos. Scribit de hac re et Cornelius vrbis rome ep̄s ad eccleſiā antiochenā indicans. Fabiano eius ep̄o quid ſtatuerit in vrbe Roma concilium congregatū quid etiā Italis: Affris: ceteriſqꝫ occidētalibus viſum ſit. Cyprianus vero de his librū magnificentiſſime ſcriptū edidit in quo ⁊ lapſos ad penitentiā cohortandos: ⁊ cōtradicentes alienos eſſe ad chriſti viſceribus ſtatuit. Extat autem ⁊ alia epiſtola corneli ad tabianū antiochie epiſcopum ſcripta edocens ſingula queqꝫ de nouato quis qualiſqꝫ fuerit vel vita vel moribꝰ: ⁊ quomodo ab eccleſia chriſti declinauerit. In qua refert qđ ex ep̄atus cupiditate quā intra ſe latenter gerebat in hec oīa mala deciderit. Ex eo autem maxime elatus ſit qđ quoſdā de cōfeſſoribus viros optimos inter ipſa initia ſibi ſocios aſſumpſerit. In quibus fuit maximus quidā preſbyter romane eccleſie ⁊ vrbanus qui ſcđo confeſſores extiterāt. Sed ⁊ ſidonius ⁊ celerinꝰ qui valde clari in cōfeſſoribus habebantur: eo ꝙ omnia tormentorū genera ſuperauerant. Sed iſti (inquit) cū diligentius perſpexiſſent agere eū cuncta fraudibꝰ ⁊ dolis mendacijs atqꝫ periurijs: ⁊ quia bonitatē ad hoc ſolū ſimularet vt deciperet ignorantes relicto eo vel potius execratio ad eccleſiam cū magna ſatiſfactione reuerterūt: et preſentibus ep̄is ac preſbyteris: ſed et laicis viris primo quidē errorem ſuum tum deinde ⁊ illius fraudes ac fallacias confitentur. Addit preterea etiā hec epiſtola: ꝙ cū ſemper fratribus iurare ſolitus ſit epiſcopatuꝫ ſe omnino nō cupere ſubito ⁊ ex improuiſo: velut nouum plaſma epiſcopꝰ apparuit. Scilicet qui diſciplinam ⁊ inſtituta eccleſiaſtica vindicabat epiſcopatū quē non adeo acceperat preſumebat. Tribus namqꝫ epiſcopis ſimpliciſſimis hominibus ⁊ omnium ignaris de romana italie parte adhibitis imo potius ſubtili ab eo circūuentione deceptis imaginariam magis q̄ legitimam ab eis extorquet manus impoſitionem. Ex quibus tamen vnus continuo ad eccleſiam redit confeſſus peccatū ſuū ⁊ in cōmunionem laicā populo etiā pro hoc interueniente ſuſceptus eſt. In locū vero reliquorum duorū qui nouato manus impoſuerunt ordinati ſunt alij ep̄i ⁊ miſſi. Is ergo qui euangeliū vendicabat neſciebat in eccleſia catholica vnum ep̄m eſſe debere vbi videbat eſſe p̄ſbyteros.xlvi. diaconos.vij. Subdiaconos.vij.acolitos.xlij. Exorciſtas ⁊ lectores cum hiſtoriarijs.lij. Uiduas cum indulgentibus mille quingentas: quos oēs deus alit in eccleſia ſua. Addit aūt etiam hoc quod idē ipſe nouatus in iuuentute ſpū immundo vexatus ſit. Et cum tempus aliquātū ꝯſumpſiſſet apud exorciſtas egritudinem incurrerit grauē ita vt deſperaret̃. Et ꝙ iacens in lecto ꝓ neceſſitate perfuſus ſit nec reliqua in eo q̄ baptiſmum ſubſequi ſolent ſolēniter adimpleta ſint: nec ſignaculo criſmatis conſummatus ſit. Unde nec ſpiritum ſanctum vnqꝫ potuerit ꝓmereri. Deniqꝫ inquit cū priuata quadam gratia diligeretur ab epiſcopo: ⁊ vellet eum ordinare preſbyterum clerus vero oīs et quamplu-

rimi ex laicis ꝓhiberēt dicentes nō lice=
re clericū fieri eū qui in neceſſitate poſi=
tus in lecto grām conſecutus ſit epm̄ ab
oībus ſpecialē gratiā popoſciſſe vt ſibi
de hoc vno iſto concederet. Scribit etiā
de ipſo ꝙ perſecutionis tempore cum in
cellula quadam lateret et a diaconis v=
motus eſt ſubuenire in exitu catecumi=
nis rogaret: timēs ꝓcedere denegauit
ſe eſſe preſbyterū. Et ꝙ ſacramenta di=
uidens populis accipiētium manus te=
neret nec prius p̄mitteret ſumere ꝗ̄ ſibi
per ea q̄ vnuſquiſ⁊ tenebat in manib⁹
iuraret ꝙ nunq̄ ſe relicto ad cornelium
remearet. Hec ⁊ multa alia huiuſmodi.
Cornelius de vita moribus ac prophe=
tanis eius actibus ſcribit.

¶ Cap. xxxiij. de ſerapione aliquando a
fide lapſo digna memorie hiſtoria.

Dionyſius ve
ro de hoc reſcribenda ſu=
pradictū Fabianū interit
etiā quādam hiſtoriā di=
gnā memoria dicens. Se
rapionē quēdā fuiſſe apud alexādriam
vnū ex his qui lapſi ſunt eodē⁊ ſepe de=
precatū vt ſuſciperet nec tm̄ impetraſſe.
Oppreſſum deinde hunc eſſe egritudine
ita vt triduo iam ſine voce prorſus iace=
ret. Paululū vero quarta die reſpirātē
vocaſſe ad ſe filiā ſuā ⁊ dixiſſe. Quouſ⁊
me detinetis. Queſo vos cito aliq̄s pre=
ſbyterum roget vt poſſim aliquando di=
mitti. Et cum hoc dixiſſet rurſum ſine
voce ꝑmanſit. Abijt curſu puer ad preſ=
byterum noctis tempore: infirmabatur
preſbyter. venire nō potuit. Tamen q̄r
p̄ceptū fuerat a me vt lapſis in exitu ne=
mo reconciliationis ſolatia denegaret
⁊ maxime his quos prius id rogaſſe cō=
ſtaret parum euchariſtie puero dedit
qui ad ſe venerat. Quod infuſum iuſſit
ſeni preberi. Regrediente adhuc puero
anteq̄ ingrederet domum rurſus Se=
rapion reſpiciens rediſti inquit fili. Et
licet preſbyter venire non potuit. tu tm̄
imple quod tibi preceptū eſt vt poſſim
deſcedere. Cum⁊ eſſet completa ſolēni=
tas velut cathenis q̄buſdam vinculiſ⁊
diruptis: letiorē iā ſpiritū reddidit. Ex
quo inquit cōſtat certiſſime huius boni
auxilio nullū debere fraudari. Scribit
etiā ipſi nauato dionyſius epiſtolā cui⁹
exēplum inſerere his dignū putaui.

¶ Cap. xxxiiij. Dionyſij Alexandrini ad
nouatū per breuis ⁊ magnifica epiſtola
ſimul ⁊ de ceteris eius ſcriptis.

Dionyſius no
uato fratri ſalutē. Si inui
tus (vt ais) in hoc veniſti
oſtēdēs in eo ſi deſinas vo=
lens. Oportuerat q̄dē etiā
pati oīa ne ſcinderet eccl̄ia dei. Et erat
nō inferior gloria ſuſtinere martyrium
ꝓ eo ne ſcindat eccleſia ꝗ̄ eſt illa ne ido
lis immoletur. Imo ſm̄ meā ſniam ma=
ius hoc puto eſſe martyrium. Ibi nam⁊
vnuſquiſ⁊ ꝓ ſua tantū aīa. In hoc vero
ꝓ omni eccleſia martyriū ſuſtinet. Sed
nunc ſiue tu ſuadere ſiue etiā cogere po
tes fratres redire ad concordiā maius
tibi erit emendationis meritum ꝗ̄ fue=
rat culpa ꝯmiſſi. Q̄r illuc iam non impu=
tabitur: hoc etiam laudi dignum duce=
tur. Si vero illi incredulitate permāſe=
rint ſaluās ſalua animā tuam. Uale: pa
cem deſiderans quā tibi imprecor. Hec
eadem etiam nouatiano ſcripſit. dedit
ad egyptios epiſtolam de lapſorum pe=
nitentia: in qua ⁊ regulas eis ſtatuit pe
nitendi. Sed ⁊ multa alia probatiſſima
feruntur ſcripta dionyſij. Scribit de pe=
nitentia ⁊ cohortatoriū libellū de marty
rio ad originē. Ad laodicenſes ⁊ armen=
tos de penitētia ad cornelium quo⁊ vr=
bis Rome epiſcopum plurima ſcribit.
In quibus etiā hoc indicat inuitatum
ſe a multis epīs: id eſt ab heleno tarſo
cilicie ⁊ firmiliano capadocie. et theoti=
ſto paleſtine vt ad ſynodū antiochiam
pergat ꝙ ibi nouati dogmata q̄dā aſſe=
rere conarent. Et addit ꝙ ⁊ fabiano an
tiocheno epiſcopo defuncto demetria=
nus in epiſcopatu ſucceſſerit. Sed et de
hieroſolymorum epō his verbis ſcribit.
Ammirabilis autem vir inquit alexan=
der in carcere poſitus beato fine preceſ=
ſit ad dn̄m. Eſt et alia ipſius dionyſij
epiſtola ad romanos ſcripta de miniſte=
rijs. Et alia item ad ipſos de pace et de
penitentia

penitentia. Et ad quoſdã cõfeſſores qui adhuc in vrbe Roma nouatũ ſequebantur. Et rurſum ad coſdem poſtea ꝙ ad eccleſiam conuerſi ſunt duas epiſtolas ſcribit. Sed ⁊ ad multos alios varia ac diuerſa ſcribens ſtudioſis quibuſqꝫ inſtructionum et doctrine copioſiſſimam materiam dereliquit.

Explicit liber ſextus.

Incipit liber ſeptimus.

Cap.j. de morte decij ⁊ origenis deqꝫ initio perſecutionis galli.

SEptimũ nobis eccleſiaſtice hiſtorie librũ ſcriptorũ ſuorũ cudat elogijs nobiliſſim⁹ patrũ ⁊ clarus in epiſtolis dionyſius. Qui poſtea ꝙ decius nõ totis duobus annis principatu romani apicis miniſtrato cũ filijs pariter interẽptus eſt et gallus ſuſcepit imperiũ. (Quo tp̃e etiã origenes ſeptuageſimo etatis anno ad integrum expleto defunctus eſt.) Scribens hermammoni cuidã de gallo hec refert. At ne gallus inquit malum decij aut videre potuit aut cauere: ſꝫ in eadẽ lapide offenſionis impegit. Cuius regnũ cũ floreret initio ⁊ cũcta ei ex ſnĩa cederent. ſanctos viros qui pro pace regni eius deo ſummo ſupplicabant perſecutus eſt: cum quibus ⁊ proſperitatem ſuã parit effugauit ⁊ pacem.

Capitu.ij. de cypriano qui cenſuit hereticos rebaptizandos.

IN vrbe roma cornelio ep̃atu gerente ⁊ apud cartaginem cypriano: ambobus fide et virtute pietate preſtantib⁹ queſtio exorta eſt in affrice magis parti bus ſi oporteret hereticos rebaptizari. Cũqꝫ id a cypriano ⁊ ceteris pene omnibus per affricam ſacerdotib⁹ oporteret fieri decernerẽt: Cornelius et ceteri oẽs per italiam ſacerdotes hmõi decretum manente ſacerdotali concordia refutarunt ſtatuentes antiquitus a patribus ſuper hoc traditã regulã debere ſeruari. Que cõtinebat poſt abiectionẽ praui ⁊ confeſſionem recti dogmatis ſola cos manus impoſitione purgandos.

Cap.iij. de ꝯcordia eccleſiarũ orientis ſuper reiteratione baptiſmi.

SEd poſt cornelij cõſummationẽ qui tribus circiter annis ſacerdotio functus eſt: ep̃atus ſedẽ luci⁹ ſuſcepit. Cui octo ſolis mẽſibus ſacerdotio amminiſtrato ſtephan⁹ ſuccedit. Quiqꝫ ſimilẽ cornelio de nõ rebaptizando ſententiã tulit. Ad quẽ dionyſius multa et ſepe ſcripta dixerit de multis eccleſiaſticis differẽs cauſis. In quibus inter cetera etiaꝫ hoc indicat ꝙ oẽs eccleſie abiecta nouati preſumptiõe pacẽ inter ſe inuicẽ ſeruẽt. Scribit ergo de hoc his verbis. Scito auteꝫ frater oẽs eccleſias in oriente que prius conturbabãtur nunc rediſſe in concordiam ⁊ oẽs ſimul vnanimiter cohere re: gaudẽtes et exultantes de pace que vltra ſpem eccleſie reddita eſt. Id eſt demetrianũ apud antiochiã: ⁊ in theotiſtum apud ceſaream mazabanẽ in hieroſolymis dormiente in pace alexandro maximuꝫ apud tyrum helio dorum apud laodiciam helenũ in tarſo firmilianum in capadocia. Uerũ ne ſermo epiſtole longior fieret nobiliũ tantũmodo vrbium tibi epiſcopos indicaui: vt etiã ceteros cũ ipſis pariter vnũ ſentire non dubites per vniuerſam ſyriam vel arabiam. Sed et hi quibus nũc ſcripſiſtis meſopotamie ep̃i idem ſapiunt. Ponti quoqꝫ et bithinie omnes pariter vnanimes ⁊ concordes ⁊ multa ſibijnuicem charitate connexi glorificant dominum noſtrũ. Hec dionyſius ſcribit.

Cap.iiij. que ſixto ſcripſerit dionyſius ſuper baptiſmate.

STephano vero duobus annis impleto ſacerdotio Rome ſixtus ſucceſſit. Ad quem ſcribit nihilominus dionyſius de baptiſmate cõmemorans qđ ſtephanus quidẽ deceſſor ſuus ſcribẽs ad firmilianũ ⁊ helenũ ceteroſqꝫ illarũ partiũ ep̃os ſtatuerit nec cõicãdũ eſſe his q̃ rebaptizãt: ſed debere cõſide=

rari magnitudinẽ rei:q2 nõ q̃cũq3: ſed ꝑ
magni ⁊ nobiles in ep̃is viri ſint quibus
hoc viſum ſit. Dicit etiã ꝙ ſuper hoc ſcri
pſerit plenius ad dionyſiũ ac filomenẽ
p̃ſbyteros vrbis rome. Indicauit autez
pariter etiã de ſabellij hereſi q̃ tꝑib⁹ ip̃i⁹
exorta ſit ſcribens hec.

¶ Cap̃.v. de hereſi ſabellij.

QUid autẽ dicaz
de ea doctrina q̃ apud ptolo-
maidã pentapoleos ciuitatẽ
nuꝑ exorta eſt plena blaſphe
mijs in dñm patrẽ ⁊ in dñm nr̃m ieſum
xp̃m negãs hũc eẽ eũ filiũ p̃ris: nec p̃moge
nitum oĩs creature. Sil'r ⁊ ſcti ſpũs auſe
rẽs intellectũ. Pro q̃b⁹ cũ vtreq3 ꝑtes ad
me veniſſent ⁊ p̃ñtib⁹ fratrib⁹ q̃ cõmota
fuerãt diſcuſſiſſent etiã lr̃is ꝓut deus de
dit ꝑuitati mee ꝓſecut⁹ ſum ⁊ ſcripſi ſin-
gula queq3 diligẽter exponẽs quoꝝ tibi
exemplaria trãſmiſi. Sz ⁊ in tertio libro
de baptiſmo quẽ ſcribit ad philomenem
p̃ſbyteꝝ vrbis rome etiã hec ɔmemorat.

¶ Cap̃.vi. de viſiõe q̃ dionyſio apparuit
ſuꝑ lectiõe librorum hereticorum.

EGo inquit tra
ctatus hereticorũ lego ⁊ tra-
ditiones coꝝ perſcrutor etiã
ſi videar ad horã verbis coꝝ
pollui. Sed multum mihi cõfert hoc ip̃m
ꝙ ex ip̃oꝝ verbis arguere eos poſſum.
Deniq3 cum aliquis ex fratribus cũ p̃re
ſbyteris prohiberet me ne heretica le-
ctione tanq̃3 ceni alicuius fetore pollue
rer viſio mihi quedam a deo oſtenditur
que me cõfirmaret: ⁊ ſermo ad me fact⁹
eſt hec mihi euidenter proloquens: lege
oĩa q̃cũq3 in manus tuas venerint q2 ꝓ
bare ſingula q̃q3 ⁊ diſcernere potes q̃n-
quidẽ ⁊ ex litio hec tibi fuit cauſa creden
di amplexus ſum viſionẽ q2 ⁊ ap̃lico ſen
tẽtie cõcordabat dicẽti oĩa legite que bo
na ſunt tenete. In ip̃o quoq3 libello com-
memorat: nõ tũc p̃mũ ſꝫ in affrica de he-
reticis rebaptizandis ab ep̃is decretuz
eſſe: ſꝫ antea iã in nõnullis eccleſijs ⁊ cõ-
cilijs ep̃orum velut in iconio: atq3 alijs
locis de hoc fuiſſe tractatum.

¶ Cap̃.vij. adhuc de nouati impietate.

SCribit adhuc
et in quarto de baptiſmate
lib. ad dionyſiũ vrbis rome
p̃ſbyterũ plurima de nouati
impietate ɔmemorãs. In quinto ſ'o lib.
ad ſixtũ vrbis rome ep̃m ſcribẽs aduer-
ſum ſupradictã hereſim q̃dã diſſerẽs ꝫ
tale aliq̃d accidiſſe ɔmemorat his v'bis.
Uere aũt fr̃ ɔſiliũ ꝑto ⁊ requiro ſn̄iam q̃d
tibi videat' i ea: cã q̃ in eccl'ia nr̃a exorta
eſt vereor eñi ne forte fallar in aliquo.

¶ Cap̃.viij. baptiſma nõ eẽ iterãdũ oſtẽ
dit' per hiſtoriã memoratu digniſſimã.

ERat apd̃ nos
frater q̃dã fidelis antiquit⁹
aũ etiã quoq3 ego ep̃s ordi-
narer imo et anteq̃3 deceſſor
meus eraclas q̃ cũ intereſſet his q̃ bapti
zabant' ⁊ audiret: vel q̃d interrogentur
vel q̃d reſpõdeãt. Flens acceſſit ad me:
⁊ procidẽs ad pedes meos cõfiteri cepit
baptiſma ab hereticis aliter ſe ſuſcepiſ-
ſe. Q̃d tñ ſcd̃m ea que nũc videret a no-
bis miniſtrari nec baptiſma duceret eo
ꝙ eſſet repleta blaſphemijs oĩs illa cõ-
feſſio. Similiter ⁊ hoc addebat ſe intm̃ ꝑ
hoc errore ſtimulari: vt ne oculos qui-
dem ad deũ auderet erigere. Propter ꝙ
exorabat mũdari ſe ⁊ purificari eccleſia
ſtico baptiſmate vt et gratiam cõſequi
poſſet ſpũſſancti. Q̃d ego facere auſus
non fui: ſed dixi poſſe ei ſufficere tã mul-
ti tꝑis cõmunionẽ quã in eccleſia conſe-
cutus eſt ꝑ hoc q̃d a nobis eucha-riſtie
ſuſcipiens donũ reſponderet tñ: ex quo
⁊ ꝑ ſingula potuiſſe ⁊ ipſa ſacramentorũ
virtute purgari. Cohortabar' igit' eũ de
bere cõfidere fidei ſue et cõſcientie iam
purgate ⁊ ante oĩa ꝙ tãdiu in ſacramẽ-
tis nobis iam particeps fuerit. Sed ille
neq3 a luctu ceſſat ⁊ lachrymis: neq3 vl-
tra ad mẽſam dñicam audet accedere:
ita vt vix a nobis cohortatus et cõpul-
ſus orationi audeat itereſſe. Hec ⁊ mul-
ta alia de huiuſcemodi queſtionib⁹ per
diuerſos libros ſuos dionyſius ſcribit.

¶ Cap̃.ix. de valeriano q̃ primũ cũ eſſet
hũaniſſimus poſtea a p̃ceptore deprauatus xp̃ianos dure perſequitur.

NAllus vero nõ integris duobꝰ annis imperio detẽto rebus humanis exẽptus eſt. Poſt quẽ valerianꝰ cũ filio balieſo ſuſcepit principatũ. De q̃ dionyſiꝰ ſcribẽs iterũ ad hermãmonẽ hoc mõ refert. Sedet Joãni ſr̃r reuelatũ eſt vt diceret. Et datũ eſt inquit ei os loquens magna et blaſphemias. Et data eſt ei poteſtas ꝑ menſes. xl. ⁊ duos. Utraqꝫ aũt complentur in Ualeriano. Uere enim mirandũ eſt q̃ũo ſupra ceteros q̃ ante ſe fuerũt hic ⁊ humanus et benignꝰ extitit erga famulos dei. Jta vt in initijs multo etiaꝫ illis benignior videretur q̃ noĩe ſaltim xp̃iani dicebantur. Jntantũ venerabat̃ ſeruos dñi: ⁊ omnis eiꝰ domus erat eccleſia dei. Deprauatus eſt aũt ⁊ a veritate deiectꝰ per quendã doctorẽ peſſimũ magiſtrum ⁊ principem egyptioꝝ magorum. vt iuſtos ⁊ ſanctos viros ꝑſequi ⁊ interim iuberet. tanq̃ q̃ aduerſarent̃ magicis artibus q̃bus ſe ip̃e ſubdiderat. Erãt enim reuera ⁊ ſunt etiã nunc qui poſſint virtute meritoꝝ ſuoruꝫ reſtringere fallacias demonum. Nam ille vt impuros ritus ⁊ execranda myſteria ác ſacra inceſta conficeret pueros impubes iugulari iubebat ⁊ orbari liberis patres atqꝫ in teneris viſceribus humanas rimari per piaculum fibras et vocem illic querebat vbi fugauerat vitam. Sed et multa alia huiuſcemodi de valeriani piaculis memorãs addit etiã hoc q̃d ipſe a barbaris captus ⁊ luminibꝰ orbatus filios ſceleris et impuritatis ſue reliquerit ſucceſſores.

¶ Cap. x. Q̃ta dionyſius ſub valeriano perpeſſus ſit.

IPſe vero dionyſiꝰ q̃ta ĩ eiꝰ ꝑſecutiõe ꝑtulerit ⁊ q̃bꝰ affectꝰ ſit cruciatibus ꝓp nomẽ dei ſcribẽs ad quẽdã germanum ep̃m q̃ q̃ſi obtrectator eiꝰ eſſe videbat̃ refert vbi ⁊ acta ꝯfeſſiõis ſue ĩſeruit apud emilianũ p̃ſidẽ geſta. Jn q̃bꝰ cũ dionyſiꝰ vnũ ſolũ dñꝫ q̃ celũ feciſſet ⁊ terram diceret adorandũ ceteros aũt neqꝫ eſſe deos neqꝫ adorari debere: in caſtrũ q̃ddã deſerti q̃d ceſro appellat̃ ĩ exiliũ trudit̃ ob hoc ꝑcipue electũ ꝙ loci incole gentiles erãt idoloꝝ ſupſtitionibus ſatis dediti. Quiqꝫ exulẽ dionyſiũ primo hoſtili aĩo ⁊ ſatis aduerſa mẽte ſuſcipiũt. Poſt vero cũ paulatim ꝑ dñi grãm verbũ dei his ſeminare cepiſſet pars maxima trucis ⁊ barbari pp̃li relictis idolis conuerſa eſt ad dñm verũ xp̃oqꝫ ſubiecta. Quo comperto rurſus eũ ad aliũ locũ vicinũ q̃dẽ Alexãdrie ſed incolis deſertuꝫ ac pene habitatoribꝰ vacuũ trãſtulerũt. Sꝫ et ibi cũ pro vrbis vicinitate noſtrorũ pp̃li eũ frequẽtarẽt ⁊ tãq̃ odore paſtoris recepto grex letior ⁊ conſtãtior agonibus redderetur: rurſum miſſis cũ centuriõe militaribꝰ viris ip̃m dionyſiũ ⁊ cũ eo gaiũ ⁊ petrũ cathenis ꝯſtrictos; et diuerſis cruciatibus afflictos in deſertã q̃ddã libie ꝑtraxerũt: Jbiqꝫ eos in loco ſqualidiſſimo ⁊ oĩ vſu humanitatis carẽte a paretonio trium dierũ itinere in deſertũ ꝓtẽto nexos vinculis reliquerũt. Hec ĩ diuerſis ſuis ep̃lis ſupradictꝰ vir ſcripta dereliq̃t. Jn quibꝰ memorat etiã maximũ preſbyterũ ⁊ dioſcoꝝ. Demetriũqꝫ ⁊ luciũ necnon ⁊ fauſtinum atqꝫ aquilã ſatis claros ⁊ ĩſignes titulo ꝯfeſſionis effectos. Sed ⁊ ex diaconibus quoſdã in inſula poſt penas confeſſionis eſſe defunctos. Supfuiſſe vero ex his fauſtũ ⁊ euſebiũ. Quibus etiã refert tm̃ fiducie ⁊ magnanimitatis per dei grãm datũ: vt cũ ad eos q̃ in carcere tenebant̃ fratres: nemo ꝓrſus hũanitatis ⁊ myſterij cã ꝑmitteret̃ accedere: iſti tñ inde ſincẽter ⁊ reuiſerẽt ⁊ neceſſaria miniſtrarẽt. Et cũ ꝑ dies ſingulos preſidis furor creſceret: iugulãdos alios: alios ſupplicijs ⁊ diuerſis cruciatuũ generibꝰ affligẽdos ſqualore carceris ⁊ catenarũ põderibꝰ enecandos: ⁊ ſup oĩa ꝑcipiendo: ne q̃s ad eos prorſus accederet: vt ex ledia quaſi aliud tormẽti genꝰ adhiberet̃. Cõceſſit tamẽ deus ſupradictis diaconibus gratiã cõfeſſoribꝰ ſuis ꝓuidẽs vt inuitis oĩbus iſtis tamẽ nõ negaret̃ ingreſſus. Sciendum tñ eſt ꝙ hic euſebius quem diaconũ ſupradiximus poſtmodum ep̃s apud laodiciam Syrie ordinatus eſt. Maximus vo quẽ p̃ſbyterũ memoraui.

mus ipſi dionyſio apud Alexandriā ſuc=
ceſſit in epiſcopatu. Fauſtus aūt qui cuꝫ
ipſis tunc cōfeſſor enituit vſqꝫ ad perſecu
tionem q̄ noſtris tp̄ibꝰ acta eſt: grādeuꝰ
⁊ plenus dieꝝ perdurans perfecto mar
tyrio obtrūcatione capitis cōſummatus
eſt. Hec a dionyſio certiſſima fide memo
rantur.

Cap. xj. de perſecutione valeriani
apud ceſaream paleſtine.

IGitur in vale-
riani perſecutionibus apud
ceſaream paleſtine multa a
diuerſis martyria conſumma
ta ſunt. In quibus tres quidā admirādi
adoleſcentes: quoꝝ vnus priſcus: alius
malcus: tertius Alexāder vocabat̄. Cuꝫ
in ſuburbano agello ſupradicte vrbis
habitarēt: diuino fidei calore ſuccenſi. ce
perunt ſemetipſos ſegnitie atqꝫ ignauie
incuſare: ꝙ cum celeſtes in vrbe marty=
riꝫ ꝓponerentur corone: ipſi non deſide=
rarēt: nō raperent cūqꝫ dn̄s ⁊ ſaluator re
gnum celorū violenter diripi debere te=
ſtatus ſit: ipſi inglorios: et deſides ani=
mos humi gererent. His igitur ſemeti=
pſos alloquijs incitātes vrbē petunt: et
adorto iudice truculento: cur tm̄ in ſan=
guinem piorum deſeruiret incuſant. Ille
continuo nobiles animos iuuenū quam
dignis remunerat affatibꝰ deuorandi in
quit beſtijs ſubigant̄: quibus nō placet
pioꝝ ſanguinē fundi. Sed ⁊ mulier que=
dam ſupradictorum iuuenum ſecuta ſer
tur audacie ⁊ magnaminitatis exemplū
ſimilemqꝫ ſortitur exitum pene. Quam
tamen de Martionis ſchola fuiſſe loque
bantur.

Capitulum. xij. de eodem.

MArinuꝫ quoqꝫ
virum militarē: hieroſolymo
rū ciuē honore ⁊ diuitijs cla=
rū cū ſupradicta vrbe inter
collegas ſuos per ordinē gradus ſui ho
nor quidā contingeret militaris. vt fie=
ri ſolet iſequētē collegā ſuū ſubit inuidia
et exclamat. Nō poſſe marinū adipiſci
ſuperiorē gradū: ꝙ eēt xp̄ianꝰ. Interro=
gat̄ a iudice marinꝰ: ſi ita res ſe haberet.
Ita ille eſſet: ⁊ vere ſe eſſe xp̄ianū clariſſi=
ma voce teſtat̄. Tres ei deliberandi ho=
re decernunt̄ a iudice: vt eligat vtrū ve=
lit immolare dijs ⁊ imꝑatori: an xp̄ianus
interimi. cūqꝫ a tribunalibꝰ fuiſſet egreſ=
ſus: Theotignus ep̄s loci apprehenſa
manu eius: ꝑducit eū ad eccl̄iam. Ibiqꝫ
multis verbis in fide cōfirmans ad vlti=
mū in interiora ꝑducit altaris: gladiūqꝫ
ſuū quo precinctus erat oſtendēs ei. Et
rurſum offerens euangeliū q̄d e duobus
mallet interrogat. Marinus vero prom
ptiſſima fide cū manū ad euāgeliū tetē=
diſſet: obtine inq̄t Theotignus qd̄ elegi=
ſti o fili: ⁊ contēnēs preſentē vitā eternaꝫ
ſperato. Cōfidens perge: ⁊ ſuſcipe coro=
nā quā tibi dn̄s ꝑparauit. Regreſſus ꝯti
nuo ad tribunal euocat̄ per ꝑconē. Ade
rat em̄ tp̄s ſtatutū. Ille vero nec moras
patitur: nec expectat interrogantem: ſed
cōtinuo ſibi ⁊ deliberatū aſſerit: ⁊ ex p̄ri=
nis legibꝰ ꝯfirmatū: ꝙ deo obtemperare
oporteat magis q̄ꝫ hoibꝰ. Quē iudex ili=
co capite puniendum ꝓ tali reſponſione
pronuntiat.

Ca. xiij. De aſſirio eiuſqꝫ clariſſimis
geſtis.

SEd inter eos
cunctis clarior: ⁊ meritis fi
dei ſupra ceteros inſignis:
memorat̄ aſſiriꝰ vir roma
ne vrbis ſenator patricius
nobilitate: facultatibꝰ ꝓpinquitatū ēt re
gia ⁊ oī bonoꝝ fama ſatis clarus. Qui cū
ſupradicti martyris extremis intereſſet
exequijs ⁊ capite ceſuꝫ cadauer: ſubiectū
humeris ſuis ⁊ ſubſtracta veſte q̄ iduebat̄
excipet: honorē quē martyri detulit ꝯti=
nuo ipſe martyr aſſequit̄. Sꝫ ⁊ in multis
alijs cū ꝑclarū geſtis in fide xp̄i enituiſ=
ſe tradiderūt nobis ij q̄ eū in corpore ad=
huc poſitū viderūt: in quibꝰ etiā tale ali
quid ꝑ eū geſtū memorabant. Apud ce=
ſareā philippi: quā Paneadā phenices
vocāt aiunt ſub adrie montis q̄ appella
tur Pauius ex quo fluuij Iordanis pri=
ma fluenta proſiliunt morē fuiſſe genti=
lis erroris certa ac ſolēni die immolari
victimā. Que victima arte quadā demo
nis ſubito nuſq̄ꝫ cōparebat. Et erat hoc

famoſiſſimi miraculi genus quo perſua deri a ſtantibus videret in celũ hoſtiã inuiſibilit͛ eſſe ſublatã. Accidit igit͛ dũ hec gererent͛ adeſſe Aſtiriũ. Qui cũ videret oẽs miraculi hui⁹ ſtupore cõſtringit humanos miſeratos errores cũ gemitu et ſuſpirio oculos ad celũ pariter tendit et palmas: xp̄m qui eſt ſup oia deus tota fide pfuſis lachrymis inuocat: vt preſtigia fallacis demonis arguat miſeriſq; mortalib⁹: erroris huius ſoluat archanũ. Hec illo cũ fletib⁹ ſupplicante ſubito victima q̃ inuiſibiliter credebat͛ aſſumpta: ſuper ferri aquis vr̃: ⁊ in cõſpectib⁹ oim reddit͛: nec vltra in illis locis error huiuſmodi potuit reperiri: ita vni⁹ xp̄ia ni prece: tantorum deceptionum machina cum autoribus ſuis demonibus diſſoluta eſt.

Cap. xiiij. de emorroiſſa a xp̄o curata memoranda hiſtoria.

VEruz q2 vrbis huius fecimus mentionem iuſtam videt͛ commemorare etiaz illud in ea qđ hiſtoria dignũ duximus mulierẽ quaz ſanguinis p fluuio laborantẽ a ſaluatore curatam euãgelia tradiderũt huius vrbis ciuem conſtat fuiſſe: domuſq; eius in ea etiam nunc oſtenditur. Pro foribus vero dom⁹ ipſius baſis quedam in loco editiore collocata mõſtratur in qua mulieris ipſius velut genibus prouolute palmaſq; ſupplicitur tẽdentis: imago ere vr̃ expreſſa. Aſtat vero alia ere nihilomin⁹ fuſa ſtatua. habitu vir ſtola compta circundati et dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedẽ ſtatue e baſi herba quedã noua ſpecie naſcitur. Que cum exorta fuerit excreſcere vſq; ad ſtole illius erei induentis fimbriam ſolet: quam cum ſummo vertice creſcens herba contingerit: vides inde ad depellendos omnes morbos languoreſq; conq̃rit ita vt quecunq; fuerit illa infirmitas corporis hauſtu exiguo madefacti ſalutaris graminis depellatur. Nihil omnino virium gerens ſi anteq; eree fimbrie ſummitatem creſcendo contigerit decerpatur. Id in hanc ſtatuam ad ſimilitudinez vultus Jeſu formatam tradebant. Que permanſit ad noſtra vſq; tẽpora: ſicut ipſi oculis noſtris inſpeximus. Et nihil miruz ſi ij qui ex gentibus crediderant p beneficijs que a ſaluatore fuerant conſecuti: huiuſmodi velut munus videbantur offerre: cum videamus etiam nunc et apoſtolorum Petri et Pauli: et ipſius ſaluatoris imagines deſignari tabuliſq; depingi. Sed et antiquas ipſorũ imagines a quibuſdam conſeruatas nos vidimus. Quod mihi videtur ex gentili conſuetudine indifferẽter obſeruatum: quod ita ſoleant honorare quos honore dignos duxerint. Inſignia enim veterum reſeruari ad poſterorum memoriam: illorum honoris: horũ vero amoris indicium eſt.

Id in hiſto. triper. libr. vj. c. xlj.

Capitulũ decimũ quintũ De cathedra ſancti Jacobi.

DEniq; et Jacobi cathedra q̃ primus inter epiſcopos ab ipſo ſaluatore: et ab apoſtolis in hieroſolymis eſt electus quemq; fratrem chriſti volumina diuina deſignãt vſq; in hodiernum inibi cõſeruatur: atq; in ea ſedẽt omnes: qui vſq; ad preſens tempus ſedis illius ſacerdotium ſortiuntur. Seruatur ergo cum ingenti ſtudio velut a maioribus tradita memoria ſanctitatis. Et cum veneratione magna habetur. vel vetuſtatis: vel primi ſacerdotij ſanctificationis obtẽtu. Sz de his iſta ſufficiant.

Capitulum decimumſextum. quod pacem Galienus reddit eccleſijs.

Gallienus vero Ualeriani filius posteaquam rerum summam solus optinuit leniter ac moderatius erga nostros agere instituit. Datisque decretis inhiberi supplicia: persecutionesque cessare: et quo quisque putat more exorare quod diuinum est sinit.

¶Capitul. xvij. de quarundam ecclesiarum per idem tempus episcopis.

Per idem tempus cum romano adhuc sacerdotio sixtus preesset et apud antiochiam Demetrianus: firmilianusque adhuc cesaree cappadotie superesset ponti ecclesias: gregorius qui prius theodorus dictus est ex origenis discipulis: cum fratre Athenodoro suscepit gubernandas. Apud cesaream vero palestine post theotistum domnus episcopatum sortitus: et breui defunctus theoteno iam nostre memorie viro sedem tradidit. Qui et ipse origenis auditor fuisse dicebatur. In hierosolymis vero post mazabbanem: sacerdotium suscepit hymeneus. Et hi omnes in pace ecclesias gubernabant.

¶Cap. xviij. de Alexandria ciuitate que seditione gentis sue vastata est et deleta.

Sed apud alexandriam etiam si nulla extrinsecus mali causa sit eo ipso quod genus hominum ferox seditiosum: et semper inquietum est: ciuiles inter se motus et bella nos virtutis merito neque ob defensionem sed ob necem atque interitum ciuium commouebant. De quibus dionysius in epistolis suis commemorans refert ita a propriis ciuibus esse vastatam deletamque vrbem: vt illa que constipatione populorum vix soleret digredientibus incedendi spatium dare: nunc eo vsque peruenerit: vt conspicere in plateis hominem valde rarum sit: madere omnes ciuium sanguine vias: cadaueribus obtegi: et ne ad sepeliendum quidem sufficere qui supersunt. Unde et post belli rabiem: ferrique vastationem: corrupti aeris et fetore cadauerum pestilentia increuerit: ita vt si quis ferro superfuerat idem morbus assumeret.

¶Capitulum. xix. de eiusdem ciuitatis vastatione et suis eius causis dionysii testimonio.

Scripsit autem de his idem dionysius in epistola paschali: que solenniter per annos singulos legi solet his verbis. Aliis fortassis hominibus non videatur tempus hoc tempus esse solennitatis. quoniam quidem luctus vbique et acerba lamentatio in plateis cuncta circumstrepit gemitus vero incest et mugitus in domibus propter multitudinem morientium. Sicut fel de primogenitis quondam egyptiorum refertur: ita etiam nunc ingens vbique clamor attollitur. Non enim est domus sicut scriptum est. in qua non sit mortuus primo namque ipsi manibus suis partem maximam et meliorem populi ceciderunt persequendo sanctos Partem alteram bella intestina rapuerunt. Partem vero que superfuerat pestilens nunc egritudo consumit. Sed nos nec in persecutionibus cum iugularemur: a festiuitate cessauimus: nec vnquam nobis potest solennitas impediri: quibus precipitur in tribulatione gaudere. Omnis igitur nobis locus quicumque a tyrannis eligebatur ad penam siue ager ille seu desertum fuit: siue insule siue carcer solennitatem nobis impedire non potuit. Letissimam vero super omnes habuere solennitatem beati martyres: qui cum sanctis angelis in celo pascha curarunt. Post hec persecutores nostri in semetipsos manus ac tela verterunt. Sed nec si quidem nostrorum festa turbata sunt. Insecutus est hic pestilens morbus et plaga terribilis: sed illis multo terribi-

lior ⁊ grauior: quos nec ſpes erigit futu-
rorū. Nobis vero hec oīa exercitia que-
dam virtutis ⁊ fidei ꝓbamenta ducun-
tur. Quāuis enī deſior ſeuerior ꝙ paga-
nos magis ꝙ̄ noſtros morbus inuaſe-
rit: tñ ne a noſtris quidem penitus ab-
ſceſſum eſt. Et poſt pauca addit dicens.
Multi nāꝙ ex fratrib⁹ noſtris ꝓ nimia
caritate dum abſꝙ vlla cunctatione in-
firmos viſitare non deſinunt: ⁊ non ſolū
viſitare: ſed ⁊ miniſtrare: ⁊ exhibere offi
cia que dñs precipit: repente morbi con
tagione: cū illis pariter quib⁹ miniſtra-
re voluerant interibāt. Affectu enī quo-
dam dilectionis attracti: ⁊ velut partici
pare dolores cum dolentibus cupiētes
alienos in ſe mores aut ſegniter transſe
rebant: effectiꝙ ſunt eorum vt dicit apo
ſtoli ſermo piiſſima. Deniꝙ plurimi pre
noſtroꝝ precipui ⁊ electi viri inter quos
pſbyteri nonnulli et diaconi: multiꝙ alij
de plebe conſtantiſſima ⁊ ardentiſſima
fide tanꝙ ſi martyrij tp̄s inſtaret miſe-
rādo infirmos: ſemetipſos huiuſcemodi
morbibus inſerebāt: miſericordie ex hoc
martyrium capere preſumentes. Et dū
curādis egris: defunctis exportādis hu
mandiſꝙ corporibuſꝙ operam dabant:
inſequebantur pene eos: quos ſuis hu-
meris ad ſepulchra deuexerunt. Paga
ni vero contrario ſuo continuo vt egro-
tare ceperāt deſerebāt: parentes caros
liberos: vxorem coniunx: filijꝙ nihilomi
nus parentes ſtatim vt tremere mēbra
vidiſſent: ⁊ morbo ora pallere: domo pro
pulſos: ī plateas ſemineces eijciebāt. ibi
ꝙ inſepulta eorum cadauera relinquē-
tes: vim morbi quam per hec ſe effuge-
re opinabant̄ dupliciter incurrebāt. dū
⁊ peſtilentie rabie etiā fetor inſepultoꝝ
cadauerum iungeretur.

Capitu. xx. De galieni imperio.

REfert idē dio
nyſius de galieni tempori
bus: quod eo regnante ec-
cleſie dei in pace durarūt
⁊ qđ medijs eius tēpibus
Martianus velut nubes quedam tene-
broſa ⁊ terra ſubito regni eius obſcura-
uerit lucē. Quo rurſum ad vicem eſtiue
nubis abolito: galienus nouū vt ipſe ait
ex veteri vniuerſo mundo lumen effulſit.
Simul enī atrocē tyrānū ⁊ regno detur-
bauit ⁊ vita. deſignat aūt etiā tp̄s ꝙ no-
no āno imperij galieni hec ſcriberet. Ex-
tant ⁊ alia ꝙ̄plurima neceſſaria ſatis ⁊
admiranda dionyſij opuſcula que vtili-
tatis plurimū legentibus conferant: in-
ter que ſcripſit etiā de repromiſſionib⁹
futuris exigente cauſa huiuſmodi.

Cap. xxi. de nepote egyptio ep̄o circa promiſſiones futuras errantes.

EPiſcop⁹ qđā
erat in ptibus egypti. Ne
pos nomine hic iudaico in
tellectu de futuris repro-
miſſionibus ſentiebat eaſ-
ꝙ corporaliter exhibendas docebat. Et
mille annis in delitijs corpalib⁹ in hac
terra ſanctos regnaturos eſſe cū xp̄o hu
iuſꝙ ſiti dogmatis probamēta: ſumptis
ex reuelatione ioannis teſtimonijs cona
batur aſſerere. De quibus etiam libel-
los edidit: interpretationes huiuſmo-
di continentes. Igitur dionyſius de re-
promiſſionibus ſcribens ad hunc nepo-
tem ſtilum ſue intētionis obuertit: ⁊ in
primo ſtatim libro ſuā ſniam que ei de
diuinis repromiſſionibus videbatur ex
ponit. In ſcđo vero volumine de reuela
tione ioānis diſſerens facit mentionem
Nepotis verbis. Et cōmētarios inquit
quoſdā ꝓferunt nepotis quibus innitū
tur plurimū: ⁊ per quos putant ineffabi
li quodā ſacro oſtendi qualiter regnū
xp̄i futurum ſit ſuper terrā. Sed in alijs
quidem multis etiā ego amplector ⁊ dili
go nepotem vel pro fide ſua: vel pro eru
ditione ⁊ ſtudio ſcripturarū: ⁊ precipue
pro exercitio pſallēdi: qm̄ quidem pluri
mi fratrū libenter pro hoc ei⁹ eligere cō
ſortia. Eſt ergo etiā mihi erga eū multa
reuerentia: ⁊ inde magis: q2 iā preceſſit
ad dominū. Sed reuera plus omnibus
⁊ amāda ⁊ preferēda eſt veritas: lauda
re op3 ⁊ abſꝙ inuidia amplecti ſi qđ re-

ete dictum eſt. Diſcuti vero et diſcerni ſi
quid minus ſane ſcriptum eſt. Et ſi qui-
dē preſens eſſet is de quo ſermo eſt ſuffi
ceret ſolo ſermone diſcutere que minus
recte dicta videbantur: dum interroga
tione precedente reſpōſio ſubſequēs in
concordiam quod contrariū ⁊ diſcrepās
videbatur adduceret. Ubi vero ſcripta
edita ſunt: ⁊ vt videbatur quibuſdā ſa-
tis ſuaſoria: ⁊ vbi doctores procedunt q̇
legem ⁊ ꝓphetas pro nihilo ducāt euā-
gelia non ſequantur apoſtolorum ſcri-
pta deſpiciant. Hos autem ſolos libros
atq; iſtā doctrinā velut magnum aliqđ
⁊ occultum myſteriū venerantur ac ſim
plices quoq; fratrum noſtrorum doceāt
nihil excelſuz nihil magnificum ſentire
de aduentu ⁊ preſentia dei ⁊ ſaluatoris
noſtri ieſu chriſti neq; de reſurrectionis
gloria ⁊ noſtre congregationis in idipm
ac ſimilitudinis repromiſſe ſʒ parua q̄-
dam ⁊ ſemper mortalia ⁊ nō alia ꝙ ſunt
ea que nunc videmus ſperari ſuadēt in
regno dei. Neceſſarium videtur ad hec
oīa reſpondere fratri noſtro nepoti. Et
poſt aliquanta rurſuʒ ſubiungitur hec.
Et em̄ cum in arſenoite eſſem⁹ vbi mul
to iam tempore voluebatur iſta doctri-
na ita vt ſciſmata inter fratres ⁊ diſcor-
die fierent conuocati preſbyteros ⁊ do-
ctores qui erant in eccleſijs ⁊ publice ce
pi habere tractatum. Simul ⁊ cohorta-
tus ſum fratres vt ſi quid eos moueret
obijcerent nihil verētes. Tū mihi illi vt
ſcutum validiſſimum ⁊ murum inexpu
gnabilem codicē nepotis obijciunt. Su-
ſcepi patienter ⁊ tribus cōtinuis dieb⁹
reſidens a prima luce vſq; ad veſperam
cum ipſis ſingula eius ſcripta cepi diſcu
tere ⁊ vnumquodq; quid in ſe abſurdi
haberet oſtendere. Et vere ſatis admi-
ratus ſum patientiam ⁊ conſtantiā atq;
intelligentiam fratrum quia conſequē-
ter ⁊ per ordinem de ſingulis queſtioni-
bus proponebant validiſſime his que a
nobis reſpondebātur occurrētes. Poſt
hec cum quid eſſet in vero patuiſſet ac-
commodabāt nihilominus abſq; cōten-
tione conſenſum iudicantes hoc ꝙ non
continuo q̇ ſemel alio viſum fuerit omni
id ſtudio ſiue contentione ſeruandū eſt:
ſed eſſe rectius tunc mutare ſentētiam
cum eam melior et rectior ſuperauerit.
Patefactis ⁊ em̄ codicibus ſuis deo au-
diebant verbum cuius probatio non ex
humana perſuaſione neq; ex eloquentie
fuco ſed ex diuinarum ſcripturarū aſſer
tione veniebat. Et ita euidens fuit aſſer
tionis noſtre probatio: vt his qui inter
eos maximus doctor ⁊ vite meritis pre-
ſtātior habebatur. Coracion nomine ſur
gens in medio cunctis audientibus pro
clamaret ⁊ proteſtaretur neminem de-
bere vltra eius doctrine facere mentio-
nem. Sufficere ꝙ erratum eſt de cetero
non ſolum nihil horum tenendum vel ſe
quendum ſed ne comedendum quidem
de talibus. Siquidem tam euidēs ⁊ ma-
nifeſta contra hec de ſcripturis diuinis
patuiſſet aſſertio. Omnes vero reliqui
fratres gaudio ⁊ letitia repleti corda ꝓ
emendatione ſui inexplebiles domino
gratias referebant.

Capitulum. xxiij. apocali-
pſim qs ſcripſerit a pleriſ-
q; dubitatum eſt. A

Poſt aliquanta
vero veniēs ad apocalipſim
Joānis hec de ea ſcribit. Nō-
nulli ex predeceſſoribus no-
ſtris penitus libellum hunc refutandū
a canone ſcripturarum atq; abijciendū
putarunt ſingula queq; eius capitula
arguētes. Et dixerunt pretitulationē
libri non eſſe veram ſed aliene ſcriptu-
re Joannis tamen nomen impoſitum.
Unde neq; Joannis hunc eſſe librum
nec reuelationem videri poſſe: que craſ-
ſo quodam velamine ignorantie conte
gatur. Addiderunt etiam hec ꝙ nihil
dignum in ea grauitate apoſtolica cen
ſeatur ſed nec alicuius quidem eccleſia
ſticorum ſaltem virorum ſcripturam eſſe
dixerunt. Sed cherintum quendam au
torem cherinthiane hereſeos volentem
dogmatis ſui fidem apoſtolici nominis
opinione firmare libellos a ſe cōſcripto
Joannis pretuliſſe. Deniq; inquiunt
cherinthi dogmata hec cōtinēt in terris

futurum eſſe regnum chriſti. Et qm̄ ipſe
carnis et libidinis amiciſſim⁹ dicebatur
ea in repromiſſionibus futuri regni ſan-
ctis prebenda cenſebat que ſui animi li-
bido dictabat: ventris et voluptatis ope
ra menſura ciborum ſatietatem ⁊ abun
dantiam poculorum nuptias et cetera
que horum conſequentiam ſeruant. Et
reparari rurſum ſperat feſtiuitates et
ſacrificia iudaica victimaſque legales.
Ego vero quantum ad meam ſententiā
pertinet ſpernere aut abijcere ſcriptu-
ram libri huius nullatenus audeo mari
me cum multi ex fratribus ita mecū ſen-
tiant ſed hec magis de eo iudico quod ex
cedant atqȝ emineant que in eo ſcripta
ſunt hūane auditionis modū et ſit in eo
arcanus quidam et reconditus atqȝ ad-
mirandus omnibus ſenſus. Quē ⁊ ego
ammiror ac veneror: etiam ſi non intelli
go. Et ita ſentio quod diuina aliqua ſa-
cramēta ſermonibus contegātur huma
nis nō tam iudicio meo diſcernens ꝙ fi-
de credens. Et ideo non reprobo que nō
intelligo: ſed tantomagis admiror quan
to minus aſſequor poſt hec vero totius
libelli diſſerens corpus et ſingula queqȝ
diſcutiens atqȝ euidenter oſtendens nul
lo modo fieri poſſe vt ſecundum literam
dignus in eo intellectus appereat. Ad-
dit etiam hec dicens. Conſummata igi-
tur omni prophetia beatos dicit prophe
ta eos qui hec cuſtodiunt. Sed et ſemet-
ipſum beatum dixit. Ait enim beatus
qui ſeruat verbum prophetie huius li-
bri. Et ego Joannes qui video et audio
hec. Uocari ergo eum Joannem et eſſe
hanc ſcripturam Joannis non nego. Sā
cti namqȝ alicuius eſt et ſine vlla dubi-
tatione per dei ſpiritum ſcripta etiam
ſi non ſit ille apoſtolus filius zebedei Jo-
annes frater Jacobi cuius euangelium
ſecundum Joannem ſcriptum eſt et epi-
ſtola catholica. Utitur Dionyſius pluri
ma aſſertione diuinitus quidem inſpi-
ratam reuelationem non eſſe dubitan
dum et Joannis eſſe. Non tamen ſibi li-
quido videri quod illius ſit Joannis qui
euangelium ſcripſit quia ille nunqȝ no
minis ſui fecerit mentionē ac ſeſe ſigna
uerit nominatim. Hic autem qui apo-
calipſim ſcripſit tertio mentionem ferme
nominis ſui facit. Sed et ex ipſo ſcriptu-
re ſtilo diſcretionem faciens dicit potuiſ-
ſe fieri in illis temporibus fuiſſe ⁊ alium
aliquem Joannem vnum ex ſanctis cui
hec reuelauit deus.

A ❡ Multa vera ⁊ alia inſtructionis ec
cleſiaſtice monimenta nobis in libris di
geſta beatus Dionyſius dereliquit. Quo
rum lectio magnopere ab ſtudioſis qui-
buſqȝ expetenda ſit. Sed iam ad hiſtorie
ordinem reuertamur. Sixto romane ec-
cleſie per annos. xj. ſacerdotio ꝓcurator
ſuccedit dionyſius et Demetriano apud
anthiochiā defuncto Paulus de Samo-
ſateno ſacerdotiū ſuſcepit. Qui paulus
abiecta ſatis ⁊ indigna de chriſto ſentiēs
traditionem doctrine eccleſiaſtice corrū-
pebat dicens eum communis nature ho
minem tantum fuiſſe.

❡ Capitulum. xxiij. de concilio epiſco
porum apud anthiochiam aduerſus
paulum Samoſatenum.

Tunc dionyſi⁹
de alexandria rogatus ve
nire ad concilium et ſene-
ctutis impedimento et in-
cōmoditate corporis inhi-
betur. Per epiſtolam tamen preſentem
ſe reddidit: et quid fidei ac venerationis
erga chriſtū teneret expoſuit. Ceteri ve
ro eccleſiarum paſtores diuerſiſſe locis
et vrbibus velut aduerſum latronē quē
dam chriſti gregibus inſidiantem conue
niunt Antiochiam. In quibus inſignes
⁊ ceteris ꝓcellentes erant. Firmilianus
a ceſarea cappadocie Gregorius et An-
tonodorus fratres ꝓuincie ſacerdotes:
Helenus Sardēſis eccleſie epiſcopus: ⁊
Nicomas ab iconio. Et hieroſolymorū
precipuus ſacerdos hymeneus et vicine
huic vrbi ceſaree teotignus. Sed ⁊ maxi
mus Boſtrenſis epiſcop⁹ dignus eorum
conſortio cohercebat. Multi vero et alij
quos longū eſt enumerare per ſingulos.
Sed et preſbyteri ꝙplurimi ⁊ diconi ad
ſupradictam vrbem cauſa compeſcendi
imo delendi noui huius dogmatis con-
uenerunt. Hi ergo omnes ſepius in vnū

coeuntes paulumqꝫ Samoſatenū ſtatuē tes in medio atqꝫ eius hereſim quam ille nunc occultare nunc etiam diſſimulare conabatur frequenti tractatu ⁊ aſſiduis diſputationibus denudantes arguere blaſphemie et publicare nitebantur. Nec tamen vno id aut ſecundo tm̄ conſilio ad finem perducere potuerunt. Sed et conuentum ſepe eſt et abſqꝫ opere precio diſceſſum.

¶ Capitulum .xxiiij. de quodam gregorio viro ſancto et eius mirabilibus geſtis.

Verum quoniam beati gregorij hiſtorie textus attulit mētionem digniſſimū puto tanti viri geſta que ſub orientali: et ſeptentrionis axe cunctorū ſermone celebrant omiſſa neſcio quo caſu huic narrationi ad memoriam poſteritatis inſerere. Stagnū quoddā erat in ponti regionibus ſitum piſcibus copioſum ex quorū captura prediuites reddit⁹ dominis preſtabātur. Iſta poſſeſſio duobus fratribus ſorte hereditatis obuenerat. Sed pecunie cupiditas que pene omnium corda mortalium ſuperat etiam fraternam neceſſitudinem violauit ⁊ cōueniebatur a fratribus tempore captionis non tam ad capiendos piſces: quam ad homines deciꝑiendos cedes ac bella mouebantur humanus ſanguis pro piſcibus fundebatur. Sed dei prouidentia affuit aliquando auxilium aduentuſqꝫ Gregorij. Uidet prelia et mortes virorum furenteſqꝫ germanos quid cauſe exiſteret pro qua in exitium ſui ſuorumqꝫ fratres accenderentur inquirit nullam niſi capture piſcium comperit. Tum ille cum pro honore aduentus ſui vtreqꝫ partes paululum ſiluiſſent nolite inquit o filioli rationabiles animas pro multis animantibus violare fraternam pacem queſtus cupiditate diſſoluere dei leges et nature pariter iura temerare/ et vna mecum ad oram ſtagni exitialis accedite. Ego iam vos per virtutem domini omni certamine cruente contentionis abſoluam. Et cum hec dixiſſet in conſpectu omnium virgam quam tenebat in manu ad primas littoris vndas defigit. Et ipſe poſitis genibus palmas tendit ad celum atqꝫ his verbis excelſo ſupplicat deo. Tu deus patrum noſtrorum qui cum tibi primus homo Adā peccaſſet et mandatum tuum preteriſſet penam culpe illius moderatus ad terram maledictionis ſententiam detorſiſti dicens maledicta terra in operibus tuis et nunc ergo miſeratus horum iuuenum fraternum ſanguinem qui periclitantur precipue vt maledicte ſint aque iſte in operibus iſtorum pro quibus furore ſuccenſi fraterne pietatis obliti ſunt: ita vt nunqꝫ in hoc loco vel piſcis appareat vel aqua reſideat: Sed ſit campus aratri patiens ac frugum ferax: et cuſtos ineternum fraternie concordie perſeueret. Simul vt ille orandi finem fecit ſtatim ſe vnda ſubducens ⁊ curſu velociore fugiens a conſpectu ſuperno iuſſa diſcedere abyſſis ſuis redditur et arantem campum germanis iam concordibus dereliquit. Sed et in hodiernum frugum ferax eſſe dicitur ſolum quod ante fuerat nauium ferax. ¶ Memoratur etiam aliud illuſtrius ab eo et diuinitus geſtum. In quodam loco ruris anguſti; cum res poſceret eccleſiam conſtrui rupes quondam vicini montis ex parte orientis obiecta: ex alia vero preterfluens fluuius ſpatium quantum eccleſie ſufficeret denegabat. Et cum alius omnino non eſſet locus omneſqꝫ meſtitiam agerent quod ſolum ad conſtruendam eccleſiam non haberent: ille fide plenus pernoctaſſe in oratione dicitur et dominum Ieſum promiſſionis ſue admonuiſſe fideliter qua dixit ſi habueritis fidē ſicut granum ſinapis dicetis monti huic tolle te et mitte te in mare et fiet vtiqꝫ. Cumqꝫ hec fide plena ac deuotione depoſceret ad lucem coeuntibus ppl̄is inuenta eſt rupis importuna receſſiſſe tantum quantum ſpatij ad condendaꝫ querebatur eccleſia. D.

TRadunt̄ eiꝰ ⁊ alia ꝙplurima. Sed ne in lōgum videamur trahere sermonē intermiſſis ceteris vnū adhuc de eiꝰ geſtꝫ adijciā. Iter eius fuiſſe quondam per alpes dicitur hyemis tempore. Et cum perueniſſet ad ſummum alpiū iugum niuibus repleta erant omnia nullum vſq̄ diuerſorium Fanum ibi tātum apollinis erat. Cui ſuccedens trāſacta nocte diſceſſit. Sacerdos vero erat quidam Fani eius cui conſulere ſimulachrum Apollinis mos erat et reddere reſponſa poſcentibus ex quo ei etiam alimonie queſtus eſſe videbatur. Igitur poſt digreſſum Gregorij offerre conſulta et reſponſa poſcere ſacerdos acceſſit ex more nihil inde reſponſum veniebat. Repetit victimas ſilentium permanet. Iterum atq̄ iterum litat̄ ſurdis ingerit fabulā. Cumq̄ ſtupore noui ſilentij eſtuaret ſacerdos noctu ei aſſiſtens demoniū dicit in ſomnis. Quid me illic inuocas quo iam venire non poſſum. Percontanti cauſam aduentu ſe Gregorij dicebat expulſum. Quid nunc remedij daretur cum perquireret ait. Non aliter ſibi licere ingredi locum niſi Gregorius permiſiſſet. Quibus auditis: ſacerdos occupat viam: multa apud ſemetipſum voluens atq̄ animo recurſante pertractās peruenit ad Gregorium ad ortuſq; eū rem pandit ex ordine humanitatis ſue atq; hoſpitalitatis admonet querelā depulſi numinis promit adeptam facultatem ſui queſtus deplorat ac reddi ſibi omnia in priſtinum ſtatum depoſcit. At ille nihil moratus ſcribit epiſtolam in hec verba. Gregorius apollini. Permitto tibi redire ad locum tuum et agere que cōſueuiſti. Hanc epiſtolam ſacerdos accipit ⁊ ad fanum defert. Poſitaq̄ ea iuxta ſimulachrum affuit demon et dedit reſponſa poſcenti. Tum ille in ſemetipſum cōuerſus ait. Si gregorius iuſſit et deus iſte diſceſſit nec potuit redire niſi iuſſus et rurſus iubente gregorio reſtitutus eſt quomodo in multo melior iſto gregorius cuius hic obtemperat iuſſis. Clauſis igitur ianuis fani deſcendit ad gregorium epiſtolam ſecum quam acceperat referens omnemq̄ apud eum rei geſte ordinem pandens. Simulq̄ ſe ad pedes eius proſternens rogat vt illi ſe deo offerat cuius virtute dijs gentium gregorius imperabat. Cumq̄ enixius ⁊ pertinacius inſiſteret cathecuminus ab eo factus eſt. Et cum ſe vite caſtiſſime et abſtinentiſſime derelictis omnibus non ſolum erroribus demonum ſed et ſeculi actibus mancipaſſet: etiam baptiſma conſecutus eſt. Et intantum vite merito ac fidei virtute profecit vt ipſe beato gregorio in epiſcopatu ſucceſſor extiterit. Sed ingenij ſui nobis in paruo maxima monimenta dereliquit. In eccleſiaſtem namq̄ metafraſim idem gregorius magnificentiſſime ſcripſit. Et catholice fidei expoſitionem breuiter editā dereliquit: quam pro edificatiōe eccleſiarum ſociare his commodum duxiꝰ. Gregorij martyris et epiſcopi neoceſarie fides. Unus deus pater verbi viuentis ſapientie ſubſiſtentis: et virtutis ſue et figure perfectus. Perfecti genitor pater filij vnigeniti. Unus deus ſolus ex ſolo deo: figura et imago deitatis verbum perpetrans ſapientia comprehendens omnia et virtus qua tota creatura fieri potuit. Filiꝰ verꝰ veri et inuiſibilis ex inuiſibili et incorruptibilis ex incorruptibili et immortalis ex immortali ⁊ ſempiternus ex ſempiterno. Unus ſpiritusſanctus ex deo ſubſtantiam habens: et qui per filium apparuit imago filij perfecti. Perfecta viuentium cauſa: ſanctitas ſanctificationis preſtatrix. Per quem deus ſuper omnia et in omnibus cognoſcitur et filius per omnes. Trinitas ꝑfecta maieſtate et ſempiternitate et regno minime diuiditur neq̄ abalienatur neq̄ factum quid aut ſeruiens in trinitate neq̄ ſuperinductum tanq̄ ante hac quidem nō ſubſiſtens poſtea vero ſuperingreſſum. Neq̄ itaq̄ defuit vnq̄ filius patri neq̄ filio ſpiritusſanctus: ſed inconuertibilis et immutabilis eadem trinitas ſemper. Sed de gregorio ſatis dictum eſt: nūc ad hiſtoriam redeamus.

¶ Capitulum.xxv. de paulo ſamoſateno heretico eius intolerabili ſuperbia eius excommunicatiõe ab epiſcopatu depoſitione ⁊ eiectione.

INterea dionyſius apud alexandriam quieuit in pace duodecimo anno imperij galieni decem ⁊ ſeptem annis functus ſacerdotio, Succedit vero ei maximinus. Igitur Galienus cũ ꝑ annos.xv. Romanum gubernaſſet imperiũ. Claudio regni ſucceſſore defunctus eſt. Qui duobus ſolis annis in imperio tranſactis aureliano rerum apicem dereliquit. Huius temporibꝰ vltimũ apud antiochiam epiſcoporum conſilium congregatur. In quo Paulus arguitur manifeſteqꝫ conuincitur hereticus: et damnatur ab omnibus que ſub celo ſunt eccleſijs chriſti inſiſtente plurimum ⁊ diſceptationibus validiſſimis perurgẽte. Alchione preſbytero antiochene eccleſie viro fideliſſimo ⁊ omnibus virtutibꝰ adornato: cui accedebat etiam hoc ꝙ erat diſertiſſimus ⁊ potens in verbo atqꝫ in omni eruditione perfectus, Deniqꝫ oratoriam in eadem ipſa vrbe docuerat, Huic igitur ab omni epiſcoporum concilio permittitur diſputatio cum paulo excipientibus notarijs que ita magnifice ab eo et accurate habita eſt; vt ſcripta ederentur ⁊ nunc quoqꝫ in ammiratiõe ſit omnibus. Solus etenim potuit diſſimulantem et occultantem ſe paulum cõfeſſionibus proprijs publicare. Quibus ita geſtis communi cõſilio vniuerſi pariter ſacerdotes ſcribunt epiſtolã ad perſonam dionyſij epiſcopi vrbis Rome et maximi alexandrie epiſcopi que per omnes mitteretur eccleſias per quam cunctis et ſuam diligentiam comprobarent ⁊ pauli hereſim cõfutatam eſſe atqꝫ deiectam in vniuerſorum notitiam peruulgaret. Simul etiam que cum eo queſtiones habite ſint indicant. Sed ⁊ vitam ipſius intemperatam pariter moreſqꝫ deſcribunt. Ex quibus pauca aliqua inſerere huic operi noſtro dignũ iudicauimus. Dionyſio et Maximo: et omnibus qui per vniuerſum orbem ſunt ſacerdotibus et coepiſcopis cum vna preſbyteris et diaconibus atqꝫ omni eccleſie catholice que ſub celo eſt Henus: et Hymeneus. Theophilꝰ theotignus maximus proculus nicomas helianus paulus bolaſus protegenes lerax euticius theodorus malcion lucius preſbyteri: et ceteri omnes qui nobiſcum congregati ſunt ex vicinis vrbibus: et gentibus epiſcopi et preſbyteri ⁊ diaconi dilectiſſimis fratribus in domino ſalutem, Et poſt pauca addiderunt mittentes hanc epiſtolam. Deprecamur omnes vt ſi qui forte tali doctrina infecti ſunt curantur a vobis ſicut et beate memorie vir dionyſius Alexandrinus et firmilianus ex Capodocia iam prius ſcripſerant ad antiochie plebem dedignantes imo potius declinantes ad perſonã ipſius ſcribere qui erat autor erroris. Ipſe autem beate memorie firmilianus cũ adhuc ſupereſſet. Secundo affuit ⁊ preſens eum arguit ac notauit: ſicut omnes nouimus et teſtamur qui ſimul cum illo veneramus. Sed repromittente eo corrigere errorem credidit ſperans poſſe fieri vt abſqꝫ religionis noſtre opprobrio ⁊ diſſenſionum nota res veniret in melius. Et ideo diſſimulauerat cum tamen paulus dolo differret: et hominem quidem falleret deum autem negaret ac fidem: in qua renatus fuerat violaret. Deniqꝫ et nunc beatus Firmilianus veniebat Antiochiam: et cum tarſum vſqꝫ perueniſſet et nos omnes Antiochie poſiti aduentum illius operiremur: nuntiatus eſt nobis exceſſiſſe de mundo.

B ¶ Poſt aliquanta vero deſcribentes eius vitam moreſqꝫ adijciunt etiam hec. Poſtea vero ꝙ a doctrine regula ac alienaſſe dogmata ⁊ adulterinã conuertit: non opus eſt enumerare actus priores: quomodo cum prius egens fuerit: et pauperrimus: neqꝫ ex parentum ſucceſſione neqꝫ vllam queſtus occaſionem habuerit honeſtam nunc ad ſummas diuitias peruenerit: non aliunde niſi ex ſacrilegijs. Et ex his que per fraudem diripuit concutiens fratres vendens patro

cinia ⁊ fidē negotiorum ſuſceptorum nec accepta mercede cuſtodiens: exiſtimās ſecūdum quod ſcriptum eſt queſtum eſſe pietatem. Superbiam vero eius quis ferre poſſet cum ſe magis ducenarium quam epiſcopum videri vellet. Nam et incedens per plateam tali quadam ambitione vtebatur: publice epiſtolas relegens atq; in auditu omnium et oculis dictans aſſiſtentibus ſibi in platea notarijs. Directio quoq; pretereuntium et cōſtipatio inſequentium quamplurima querebatur: ita vt omnes qui videbant horreſcerēt et deteſtarent per illius arrogantiam religionem diuinam. Hec in publico. Intra eccleſiam vero tribunal ſibi multo altius quam fuerat extrui: et thronū in excelſioribus collocari iubet. Secretarium quoq; ſternit et parari ſicut iudicibus ſeculi ſolet. Verbum vero faciens ad plebem iactare ſupra modū dexteram ac palmam femori illidere: pede quoq; ſubſaltare ac ferire ſcabellum cum ſonitu. Ab auditoribus vero non fauorem neq; plauſum ſperare ſolum: ſed theatrali more oraria moueri ſibi expetebat: et voces tanquam de caueis dari. Hec non ſolum a viris. Sed etiam a mulieribus indecenter expetebantur. Si quis vero auditorum honeſtius et verecūdius agens a clamore nimio temperaſſet: velut iniuriam faciens patiebatur iniuriam. Sed et antiquis et defunctis iā tractatorib⁹ inſultabat: et illis derogans ſuas laudes inuerecunde impudenterq; iactabat: rectorem ſe magis ꝙ eccleſie doctorē laudari cupiebat. Pſalmos vero qui in dominum noſtrum ieſum chriſtum dicebantur ceſſare fecit: velut Neotericos et nuper inuentos. In ſemetipſum vero compoſitos diebus paſche in medio eccleſie canere mulieres maxime quas ipſe prius ad canendum pro more inſtituerat faciebat. Ita vt horreſceret ſi quis audiret. Nā cum ipſe filiū dei negaret deſcendiſſe de celo. Sed a maria cepiſſe ⁊ initium habuiſſe de terra pſalmi qui in ipſū dicebantur: ⁊ quibus in populo laudabatur angelū eum dicebant deſcendiſſe de celis. Et hec ipſe aſſiſtēs et audiens non ſolū dici non prohibebat: ſed elato ſupercilio delectabat audire. De mulieribus vero que cū ipſo ſimul manebant quas ſyncunctas antiocheni appellant quid opus eſt dici. Ex quarum ſocietate ⁊ contubernio vt ſibi nulla queſtio moueretur etiam preſbyteris ⁊ diaconis ſuis his dūtaxat ꝗ ei morem gerebant habitandi mulieres ſecum ſimilē licentiam dedit. Sed ⁊ congregandi diuitias tribuit facultatem: quo ipſi in ſimilib⁹ obnoxij magiſtro nequaq; crimen impingerent. Nos autem idcirco hec ſcribimus fratres chariſſimi: quia nouimus quod ſacroſanctum debeat eſſe epiſcopale ſacerdotium quod ⁊ clero et plebi eſſe debeat exemplo. Neq; enim ignoramus quoſdam dum incautius ſibi ad cohabitandum iungunt mulierculas cecidiſſe. Quod etiam ſi non fiat certe in ſuſpitionē venire de talibus ſacerdoti grauiſſimum eſt. Quomodo autem vetare poterit eos qui infirmiores ſunt a mulierum conſortio: quib⁹ ex his que gerit autoritatem prebet? Tantus vero ac tā immitis ſuis fuit in poteſtatu ⁊ ita ſpecie quadam tyrannidis elatus eſt: vt ne arguendum quidem quiſquam vel accuſandum auderet accedere. Sed et que diximus condemnari poſſent etiā in eo qui fidem catholicam ſeruat: et in eccleſiaſtici dogmatis veritate perdurat. Hic vero qui abiurato fidei myſterie ad pollutiſſimam ſe arcem: et hereſim contulit (neceſſarium enim fuit etiā partem erroris ipſius deſignari) quomodo habendus vel quomodo execrandus eſt.

C ¶ Et poſt multa in fine epiſtole addunt etiam hec. Igitur neceſſarium viſum eſt hunc reſiſtentem deo: neq; acquieſcentem vere fidei adijcere abiurari. Alium vero pro ipſo eccleſie catholice conſtitui epiſcopum per dei gratiam prouiſum filium beate memorie demetriani: qui huic ipſi eccleſie inculpabiliter prefuit. Domnum nomine virū omnibus bonis ornatum. Indicauimus autem vobis de eo vt ſciatis ad ipſum vos ſcribere debere: et ab ipſo communionis ſcriptam ſuſcipere. Hic autem qui indignus habitus eſt eſſe in eccleſia catho-

lica: anathema ſcribatur: et illiꝰ hereſcos ſectatores excommunicentur. Domno igitur in epiſcopatum ſubrogato: Paulus a ſacerdotio abſciſſus ⁊ cõmunione cum de domo eccleſie nollet exire interpellatus imperator aurelianꝰ religioſe ſatis de hoc ſancteqꝫ decernit his precipiens eccleſie domnuꝫ tradi quibꝰ italie ſacerdotes ⁊ romanus epiſcopus ſcriberent. Et iterum predictus paulus ad cetera mala etiã hoc decoris acquiſiuit: vt manu publica de eccleſia pelleretur. Et tunc quidem talis erga nos exiſtebat aurelianus. Proceſſu vero temporis immutare propoſiti ſui bonum cepit et malis conſilijs deprauatus perſecutioneꝫ erga dei eccleſias meditari eouſqꝫ vt dicatur quod dicatis iam literis et ſcriptis cum ſupereſſet ſola ſubſcriptio diuina dextera interueniens ſubſcriptionem nefande dextere deturbauerit: morte etenim ſubita condemnatur qui de piorum morte cenſebat: vt oſtenderet deus quia non cuꝫ voluerit tyrannus cruciamur: ſed cum probauerit ipſe corripimur. Igitur ſex annis aurelianꝰ cum gubernaſſet principatum. Probus poſt hunc ſuſcepit. Cui tantundẽ temporis expleſſet imperium. Charus vna cum filijs carlo ⁊ numerianno ſuccedit. A quibus tribus annis nec plenꝰ Romano regno adminiſtrato. Diocletianus ſuſcepit principatum. His vero maximas in noſtros perſecutionis ⁊ eccleſiarũ ſubuerſiones molitus eſt.

Huic quaſi ſimile habetur i hiſtoria trip. libro. vij. c.xxxvi. a.l fine.

¶ Capitulum. xxvi. de mane a quo manicheorum hereſis oritur.

SEd paulo anteqꝫ hic imperium ſumeret in vrbe Romana defuncto dionyſio: poſt nouem annos ſacerdotij felix ſuſcepit ſedẽ. ¶ Quo tempore manẽs quidam ſecundum nomen ſuum inſanies et inſtinctu demonis agitatus inuiſam et execrabilem omnibus hereſim docet. Hic autem manes gente perſes vita et moribus barbarus fuit: tam acer ingenio vt inſanire vel demone adimpleri videretur. Deniqꝫ vt rei exitus docet chriſti ſe nunc gerere formam conabatur oſtendere nunc ipſum ſe eſſe paraclytuꝫ predicabat elatus inſania ad ſimilitudinem chriſti duodecim diſcipulos eligens ad predicãdum mittebat dogmata ſtulta et impia a diuerſis hereticis qui iam prius extincti fuerant mutuata diſſeminans ⁊ noſtro orbi Perſica venena propinans. Ex hoc ergo Manicheorum hereſis vſqꝫ in hodiernum diffunditur: eo tempore exorta quo Felix in vrbe roma eccleſie preerat. Qui per quinqꝫ annos adminiſtrato ſacerdotio euticiano ſedem reliquit. His decem menſibus ſolis tranſactis gaio epiſcopatum tradidit. Qui noſtris iam temporibꝰ quindecim annis ſacerdotio perfunctus Marcellinum ſucceſſorẽ reliquit. Quem iam perſecutionis tempus inuenit.

¶ Capitulum vigeſimumſeptimum. de Anatholeo viro eruditiſſimo eiuſqꝫ ſubtili induſtria qua Alexandriaꝫ ciuitatem fame pariter abſoluit ⁊ bello: ⁊ quid ipſe de paſcha ſenſerit.

EA tempeſtate apud anthiochiam ſacerdotium poſt dõnum ſuſceperat Timeus. Poſt timeuꝫ vero Cirillus. Cirillo autem ſucceſſit Dorotheus: qui ad noſtram vſqꝫ memoriam perdurauerit: vir eruditiſſimus et in ſcripturis diuinis ſatis intentus: qui pro multa diligentia: etiam hebream linguam didicerat. Greca autem eruditione liberaliter a puero fuerat inſtitutꝰ. Is eunu-

chus a natiuitate fuit. Ex quo etiã im=
perator in admiratione eum numerat:
et honorem ei contulerat purpure pre=
poſituram. Huius etiam nos cum in ec
cleſia ſcripturas exponeret: auditores
in pueritia fuimus. Poſt hunc autem
tyrãnius apud antiochiam ſacerdo=
tium ſuſcepit. Sub quo eccleſiarũ per=
ſecutio increuit apud Laoditium poſt
Socratem. Euſebius: Alexãdrinus ge=
nere epiſcopus fuit. Qui in cauſa pauli
Samoſateni ad partes ſyrie cum veniſ=
ſet quod eſſet in ſcripturis diuinis eru=
ditus a fratribus ſtudioſis velut the=
ſaurus quidem repertus: vltra nuſq̃
abire permiſſus eſt. ſicut Dionyſius in
epiſtolis ſuis ſcribit. Huic quoq̃ ana=
tholius ſucceſſor: vt aiũt bonus boni ex=
titit. Qui et ipſe genere Alexandrinus
erat eruditione vero liberalium litera=
rum et in philoſophicis a puero appri=
me eruditus. Ita vt apud Alexãdriam
dialecticam docere ab omnibus erudi=
tis viris ⁊ philoſophicis cogeret. Hunc
etiam belli tempore quod inter ciues ex
ortum eſt apud Alexandriã ferunt mul=
ta bona ciuibus in conſilijs prouiſioni=
bus preſtitiſſe. Ex quibus vnum tãtum
modo factum breuitatis cauſa memo=
rabo. Frumentum aiunt cum deeſſet
obſeſſis: et fames grauius q̃ hoſtis v=
geret: tertia pars cum due ſe inuicẽ im=
pugnarent erant populi ſeparata: que
quaſi fidem romanis ſeruabat. In qua
parte tunc etiam ſupradictus Anatho=
lius erat abſq̃ impugnatione. Hic ad
magiſtrum militie refert. cumq̃ de fa=
mis neceſſitate que obſeſſis acciderat
edocet et impetratam gratiam ciuibus
defert: eamq̃ hoc modo diſtribuit. Pri=
mum quidẽ vtraq̃ partes inter ſe diſſi
dentes alloquitur: ac romanis redire
in gratiam ſuadet. Sed cum reluctan=
tes videret hoc ſaltem inquit credo vos
libenter accipere vt omnem noſtrorum
manum imbellem qui belli quidem no=
bis nequaq̃: ſibi tamen neceſſario par=
ticeps eſt: exire portas ſinatis. Conſi=
lium ab vtraq̃ parte gratanter acce=
ptum eſt. Decernunt imbelliũ manum
egredi caſtris debere. Data occaſione
omnes pene quos inedia conſumebat
pariter cum imbellibus erumpunt. Pre
cipue noſtris quibus bellum gerere cõ=
tra propoſitum erat. quos omnes Ana=
tholius ſuſcipiẽs parentis ſimul ac me=
dici fouebat affectu: et ita multitudini
per cibum ſalutem propere contulit. Re
liquis vero qui pauci remanſerant for=
titudinem belli et deſiderium pacis in=
cuſſit: ita miſericordi prudentiq̃ cõſilio
vrbem maximam fame pariter abſoluit
et bello.

B ¶ Hunc ergo ſecundum de Ale=
xandria: de munere Laodicenorum ci=
uitas accepit epiſcopum: poſt tranſa=
ctum quod ſupra memorauimus bellũ.
Multa quoq̃ opuſcula ſupradicti ana=
tholij magnifice compoſita ad nos vſq̃
venerunt.

¶ Ex quibus mihi dignum videtur de
paſcha quid ſenſerit: ipſius verbis pro=
ferre. Eſt ergo inquit in primo anno ini
tium primi menſis quod eſt decimum et
octo annorum circuli principium. Secũ=
dum egyptios quidẽ mẽſis Famenoth
viceſima ſexta die ſecundum Macedo=
nes diſtri menſis viceſima ſecunda: ſecũ=
dum vero Romanos vndecimo kalẽdas
aprilis in qua die inuenitur ſol non ſolũ
conſcendiſſe primã partem. verumetiã
quartam iam in ea die habere: id eſt in
prima ex duodecim partibus. Hec autẽ
particula prima ex duodecim vernale
eſt equinoctium. Et ipſa eſt initiũ men=
ſium: ⁊ caput circuli: ⁊ abſolutio curſus
ſtellarum que planete id eſt vage dicũ=
tur: ac finis duodecime particule et to=
tius circuli terminis. Et ideo non parũ
delinquere dicimus eos qui ante ini=
tium hoc noui anni paſcha putant eſſe
celebrandum. Sed nec a nobis primis
exordium ſumit hec ratio. Antiquis iu=
deis fuiſſe comprobata demonſtratur:
et ante aduentum chriſti obſeruata ſi=
cut euidẽter edocet Philo: ⁊ Joſephus.

¶ Sed et horum antiquiores Aga=
thobolus et ab eo eruditus Ariſtobo=
lus ex Pancada: qui vnus ex illis ſe=
ptuageſimis ſenioribus fuit: q̃ miſſi fue=
rant a pontificibus ad ptolomeum re=
gem hebreorum libros interpretari in

grecum ſermonem. Qui ꝛ multa extraditionibus moyſi: proponenti regi perunctantiq; reſponderant. Ipſe ergo cum queſtiones Exodi exponerent dixerunt paſcha non prius eſſe immolandum ꝙ equinoctium vernale tranſiret. Ariſtobolus vero etiam hec addit: in die paſche non ſolum obſeruandũ eſſe: vt ſol equinoctium vernale tranſcendat: verum et luna. Cum enim duo ſint equinoctia inquit veris ꝛ autũni equis ſpatijs direpta et quartadecima die menſis primi fit ſtatuta ſolennitas poſt veſperam quando luna ſoli oppoſita e regione deprehenditur ſicut etiã oculis probari licet. Inuenitur vtiq; vernalis equinoctij partem ſol obtinens: luna vero econtrario autumnalis. Legi et in eorum libris alia multa de his validiſſimis aſſertionibus expoſita: que euidenter oſtendant paſche ſolennitatem omni genere poſt equinoctium celebrandam. Multa et alia preterea non ſolum religioſis viris: ſed ꝛ philoſophis ammiranda ſcripta anatholius dereliquit: quib⁹ ſalutaris eius eruditio ſcire volentibus innoteſcat. Huic primus theotegnus ſacerdotiũ Ceſaree tenens in epiſcopatum manus impoſuit et viuens ipſe ſibi eũ ſucceſſorem ſue cathedre ſtatuit. Unde et aliquanto tempore pariter cum ipſo Theotegno ceſarienſi eccleſie preſuit.

¶ Capitulum. xxviij. de nobilibus in eccleſia viris quorum aliquãti vſq; ad ſcriptoris memoriam perdurarunt.

SEd cum aduerſum paulum Samoſatenum Anthiochiam cõueniretur ad concilium: pretergredientem Anatholium defuncto euſebio Laodicenſis eccleſia vi ſibi vindicauit epiſcopum. Poſt quem vltimus vſq; ad perſecutiõis tempus apud laodiciam Stephanus eccleſiam gubernauit. Et ipſe eruditione et eloquentia prioribus non inferior: ſed fidei virtute longe diſſimilis: ſicut perſecutionis ignis probauit. Nihil enim philoſophie in neceſſitate tentationis oſtendit: ſed non continuo in illius infirmitate: dei paupertas oſtẽditur. Poſt huius namq; caſum prouidit deus eccleſie illi epiſcopum theodotum nomine virum non ſolum verbis: ſed rebus et virtutibus ornatum. Hic arte quidem medicus fuit: ſed ad animarum a domino tranſlatus eſt medicinam. Uere incomparabilis qui ſuper omnes pene homines: fide miſericordia ſtudio vigilantia atq; omnibus optimis inſtitutionibus claruit: in ſcripturis quoq; diuinis laborem quamplurimum geſſiſti interea apud ceſereã Paleſtine Theotigno cum epiſcopatum ſolertiſſimo peregiſſe: Agapius ſuccedit. Qui et ipſe multo labore multaq; diligentia in gubernatione populi adhibita et precipue erga indigentes paterna prouidentia ferebatur. A quo et vir per omnia prudentiſſimus vita eruditione moribus adornatus Pamphilus eccleſie ipſius preſbyter ſubrogat. Sed iſte pamphilus quisve ſit et quantus ꝛ vnde oriundus quoniam non erat dignum breuiter tranſcurrere: omnẽ eius vitam inſtitutionemq; a puero: ꝛ quanta in perſecutionibus per diuerſas conſeſſiones pertulerit: quoſq; agones deſudauerit: ꝛ qualiter ſuper omnia coronam martyrij adeptus ſit: proprio id opuſculo cõprehendimus. De hoc ergo quã mirabilis fuerit: illa lectio doceat. Sed et alios quamplurimos per illud tempus admirabiles: in preſbyteris viros noſtri iam memoria tenet. Ut apud alexandriam Hierium Meletum vero apud Pontũ: qui epiſcopus poſtmodũ factus eſt. Sed hiericus quidem acer ingenio in diuinis ſcripturis nobiliter eruditus: vita puriſſimus: atq; ad xp̄ianam philoſophiam nudus. Et penitus expeditus doctor eccleſie incomparabilis priuatim et publice mirabiliter diſputans. Meletus vero tante fuit ſuauitatis in moribus et tante dulcedinis: vt Mel

vt Idel atticū a ſodalibus vocaretur. In omni eruditiōe perfectus in Rhetoricis talis erat: vt alijs ſtudijs nunquā vacaſſe putaretur in cunctis vero philoſophie generibus: que in quinq diuidunt diſciplinas: ita erat per ſingulas cōſummatus vt cum in vnaquaq quis experiri voluiſſent: in hac eū ſola a puero habuiſſe exercitium iudicaret. Cūq eſſet eruditionum prerogatiua magnificus: virtus tamen animi et vite ſinceritas longe in eo magnificentior habebatur. Quem nobis perſecutionis tempore in fuga propoſitum apud paleſtinam: diligentius ⁊ plenius agnoſcere licuit. Igit Hieroſolymis poſt hymeneū de quo paulo āte memorauim⁹ zapdas ſacerdotiū ſuſcepit. Qd paruo tempore amminiſtratū hermoni poſt ſe tradidit. Hic vſq ad noſtri temporis perſecutionem: apoſtolicam inibi quā ſuſceperat cathedram conſeruauit apud Alexandriam vero maximo qui ſucceſſerat dionyſio: cum decem ⁊ octo annis ſacerdotium tranſegiſſet Theonas ſuccedit cuius tempore Achillas eiuſdem eccleſie presbyter: eccleſiaſtice ſchole magiſterium tenuit eruditione fide conuerſatione ⁊ moribus inſignis. Theonas vero cum decem et nouem annis ſacerdotium inculpabiliter miniſtraſſet: ſedem tradidit Petro viro inter pcipuos egregio. Hic duodecim annos in epiſcopatu illius vrbis exegit. Quorum tres ante perſecutionem reliquos vero nouem: diuerſis in tentationum generibus duxit. Cunq ſemper in omni agone perſecutionum poſitus: artiorib⁹ ſe vinculis continentie diſtringeret: ⁊ ad vtilitatem atq inſtructionem eccleſie in verbo dei nobiliter inſiſteret: ſatiſq vigilāter erga omnem ſacerdotij curam diebus ſudaret ac noctibus: nono perſecutiōis anno epiſcopatus vero ſui duodecimo martyrij coronā capitis obtruncatione promeruit. Huiuſq ſucceſſiones epiſcoporum geſtaq diuerſa a dñi ⁊ ſaluatoris noſtri natiuitate vſq ad tempus perſecutionis in qua eccleſie quoq deſtructe ſunt: hiſtorie mandauimus. De reliquo vero agones martyrū quos ipſi per noſmetipſos vidimus deſcribētes: poſteris ad memoriam relinquamus.

¶Explicit liber ſeptimus.

¶Incipit liber octauus.

Apoſtolorū ſucceſſionib⁹ intra .vij. libros a nobis cōcluſis in hoc octauo volumine dignū credidi etiam ea que noſtris tpibus geſta ſunt poſteriorum memorie derelinquere: ⁊ hinc iam nobis ſermo ſumat exordium.

¶Cap. j. q iuſto dei iudicio dira in xpianos perſecutio ſub diocletiano orta eſt.

Etenim ante noſtri tpis perſecutionē q̄s mirabiliter q̄qʒ magnifice per vniuerſum mundum ſermo xpi ⁊ pietatis doctrina profecerit: et inquantū ſublimitatis aſcēderit: enarrare vires noſtras ſuperat. Naſci tamē ⁊ ex hoc poſſibile eſt qd aliquanti ex principibus romanis: ⁊ facultatem reddēdi prouincias: iuriſq dicendi noſtris prebebant. Et coniugibus ac miniſtris atq vniuerſe domui ſue nō ſolum credere in dñm noſtrū ieſum xp̄m verum ⁊ cū omni fiducia ac libertate in fide agere ſinebant: ita vt illos ſibi fideles ac familiares ducerent de qbus certi erant q pro fide xpi nihil perfidū ſaperent. Sicut fuit opinatiſſimus ille dorotheus in cubiculo regum: qui propter fidem domini fideliſſimus in omnibus habebatur. Unde et cunctis preferri et honore meruit: ⁊ amore. Cū quo ⁊ Gorgonius ceteriq cum ipſis in dño fideles: vel qui intra palatiū in ſummis honoribus erant vel qui ad prouincias gubernandas preferi ceteris fidei contemplatione merebātur. Iam vero multitudines coeuntiū intra eccleſias populorū: et precipue in dieb⁹ feſtis innumerabiles cateruas per loca ſingula confluentes: quis digne poterit explicare: cū ne

ipſa quidē antiqua receptacula ſufficerent ſed quotidie orationū domus dilatarentur: ita vt amplitudo earum cōcludere inſtar vrbium videretur. Sic per tempus plurimum eccleſiarum ſtatus incremētis proſperioribus augebatᷣ: et gloria earū terris excedēs ⁊ cuncta ſupereminens feſtinare videbatᷣ ad celū. Nulla enim occurrebat inuidia: nullus liuor nequiſſimi demonis obuiabat: qm̄ quidē celeſtis dextere fulciebatᷣ auxilio populus etiā tū bene de deo ꝓ pietatis cultu ⁊ iuſtitie obſeruatione ꝓmeritis.

26 ¶ Verū vbi ex multa libertate multaqꝫ indulgētia vitiati ſunt mores ⁊ diſciplina corrupta eſt: dum alter alteri inuidem⁹: ⁊ alter alteri derogamus: dūqꝫ nos inuicem mordemus ⁊ incuſamus ⁊ aduerſum noſmetipſos inteſtina prelia commouemus: dū verborū iaculis proximorum corda terebramus: dū princeps cū principibus populi cū populis: ſeditiones certamina concitamus: dū ſimulatio in vultu dolus in corde fallacia profertur in verbis: ⁊ malorū per ſingula cumulus intumeſcit: diuina prouidentia iacturam diſcipline populo ſuo illatam ex plurima pace ⁊ nimia ſui lenitate ꝑſpiciens: aggreditur primo ſenſim refrenare lapſantes: ⁊ integro adhuc eccleſie ſtatu congregationibuſqꝫ manentibus indulget interim eos qui erant in militia tantū gentilium perſecutiōe pulſari. Sed cum nullus ex hoc clementie eius intellectus populis redderetᷣ: quin potius velut ignorātes deū: abſqꝫ diuina prouidentia res agi ducerent: ⁊ per hoc eo magis perſiſterent in malis ſuis atqꝫ ipſi qui duces populi videbantur ⁊ principes: diuini mandati immemores effecti: aduerſum ſeinuicē cōtentionib⁹ zelo: liuore: ſuꝑbia: inimicitijs atqꝫ odijs inflammarentur: ita vt tyrannidem potius ꝙ̄ ſacerdotium tenere ſe crederent xp̄iane humilitatis et ſinceritatis obliti: ſacra miſteria prophanis mentibus celebrarent. Tunc demum ſm̄ vocem hieremie ꝓphete obſcurauit dn̄s in ira filie ſyon: et deiecit de celo gloriaꝫ iſrael (nec rememoratus eſt ſcabellū pedum ſuorū in die ire ſue). Et ſicut iterū dicit. Submerſit dn̄s oēm decorē iſrael: ⁊ oēs macerias eius deſtruxit. Et rurſum ſicut dicit i pſalmis. Deſtruxit teſtamētū ſerui ſui: polluit in terra ſanctificationē eius per eccleſiaruꝫ ſcꝫ ſubuerſionē. Et deſtruxit oēs macerias ei⁹: poſuit munitiones eius timorē: diripuerunt populū eius oēs q̄ tranſierunt per viā. pro quibus cunctis opprobriū facti ſumus vicinis noſtris. Exaltauit eñi dexterā inimicorum noſtrorū et auertit adiutorium gladij ſui ⁊ non adiuuit nos in bello: ſed ⁊ deſtruxit eū ab emūdatone: et thronū eius eliſit in terra. Paucos fecit dies noſtros: ⁊ ſuper oīa effudit ſuꝑ nos cōfuſionē. Summa namqꝫ malorū nobis affuit oīm: tunc cum domus orationis ⁊ eccleſie dei viui ad ſolum deducte ſunt atqꝫ ab ipſis ſubuerſe ſunt fundamētis. Diuine vero ſcripture in medio plateарū igni cremate ſunt. Pro nephas: ipſi hec noſtris vidimus oculis. Sacerdotes dn̄i ⁊ paſtores eccleſiarū publice denudatos: inuerecūde: ⁊ inhoneſte huc atqꝫ illuc ab impijs trahi: ita vt compleretᷣ ille ſermo ꝓpheticus q̄ ait. Effuſa eſt ꝯtumelia ſuper principes ⁊ ſeduxit eos in inuio ⁊ nō in via. Sed non eſt noſtrum deſcribere: quāta in ſacerdotes dei iniuriarū genera collata ſunt. Sicut ne illud quidē noſtrum duxim⁹ exponere ſingulatim quāta prius inter noſtros rabies diſſenſionis exarſerit. Hoc ſolū hiſtorie tradere licuit ꝙ iuſto dei iudicio ⁊ neceſſaria correptione diuinā ſenſimus manū. Neqꝫ eñi refert in mediū proferre: ꝓ quibus vel turbo perſecutionis inuectus eſt vel quos ꝗ̄toſqꝫ infidelitatis procella ſubmerſerit. Sed illa ſola cōmemorabo que vel nos ipſos dicētes: vel alios edificent audientes. Propter qđ hinc iā diuinos agones beatiſſimorū martyrū breuiter inꝗ̄tum poſſumus explicabimus.

¶ Cap. ij. de diriſſimis diocletiani in rē chriſtianam edictis.

NOnus decimus agebatᷣ annus imperij Diocletiani: mēſis martius et dies ſolennis paſche imminebat: cū edicta principis per oēm terrā ꝓponebantᷣ: vt ecclē

q̃ vſq̧ ſunt eccl'ie ad ſolū vſq̧ deſtruerentur. Scripture ſacre igni exurerent. Si quis inter nr̃os alicui⁹ honoris ꝓrogatiua muniret̃ ſublata hac maneret infamis. Si q̃s ſeruorū ꝑmāſiſſet xp̄ianus libertatem cõſequi nõ poſſet. Hec omnia his que primo aduerſum nos lata ſunt continebantur edictis.

¶ Capitulū. iij. de perſecutione diocletiani in generali.

Non multo poſt hoc vt tp̄is addunt̃ alia iubet vt oẽs qui ꝑ loca ſingula eccleſijs pſunt primo quidẽ conijciant in vincula tum deinde omnibus ſupplicijs ſimulachris immolare cogant̃ Hincvero ingẽs ſpectaculū ſacerdotes dei effecti ſunt huic mundo ⁊ angelis et hoīb⁹ cū pſecutorū crudelitate ad ſupplicia raperent̃: ⁊ agones mirãdos omnib⁹ deſudarẽt. Illos autẽ q̃ et multo plures fuerũt q̃s met⁹ oppreſſit ⁊ ante ꝯgreſſionẽ ſolus terror eliſit preterire melius puto Ceteri vero quoꝝ mẽs ꝓ̄ptior et fides validior fuit tormẽta patiebant̃: flagris alij diſcerpebantur: alij vngulis fodiebant̃: alij ignitis laminis vrebant̃. Ex q̃bus nõnulli quidẽ fatigati cedebant: alij vſq̧ ad finẽ patientiã ꝯſeruabãt. Ex ipſis aũt pſecutorib⁹ quidã tãq̧ miſeratione vſi adhibebant nonnullos noſtrorū ad inceſta ſacrificaſſent conclamabant cū nõ ſacrificaſſent. De alijs vero cum ne appropiaſſent quidẽ idignis hoſtijs acclamabãt ipſi q̧ iã immolaſſent ⁊ abſcedebãt in eo tantū culpabiles q̧ crimẽ ſibi obiectū cū ſilentio paterent̃. Alij ſeminiui ſublati tanq̧ mortui ꝓijciebantur. Alij pedib⁹ tracti inter eos qui ſacrificaſſent deputabant̃. Aliq̃ ſane clamabant ingenti voce: ⁊ teſtabant̃ ſe non ſacrificaſſe: ſed eſſe xp̄ianos tali ſe gaudentes cõfeſſione decorari. Nõnulli etiam maiore fiducia neq̧ immolaſſe ſe neq̧ vnq̧ immolaturos eſſe teſtabant̃. Quibus tñ ab aſſiſtẽtib⁹ militib⁹ ora cõtinuo atq̧ oculi ꝯtundebant̃ vt tacerẽt violenterq̧ expellebant̃ tanq̧ acquieuiſſent. Tm̄ erat impijs ſtudijs vt ꝓpoſitũ ſuũ viderentur impleſſe. Sed nõ aduerſum btõs martyres impune hoc facere licebat quo⁹ ū patientie ⁊ magnanimitatis virtute ꝯmis nullus digne ꝓferat ſermo tamen ꝑ mediocritate virium noſtrarū que poſſum⁹ enarrabimus.

¶ Cap. iiij. de eodem.

Oritur prio oĩs q̃m ſicut diximꝰ ignis hui⁹ exordiū iter ſolos militares pusſcitulla ꝯflauerat atq̧ delegerẽt ſi q̃ eſſent iter milites xp̄iani: vt aut imolãdũ ſibi ſcirẽt aut militiã pariter vitãq̧ ponẽdã plurimi ex ipſis militiã ꝑ fide xp̄i pauci etiã alias poſuere. Cum vero inde flãma ſumens initiũ tota per populos ⁊ ſacerdotes exaggeraſſet icẽdia poſſibile nõ eſt numero ꝯprehẽdi quanti quotidie pene ꝑ ſingulas quaſq̧ vrbes ⁊ puincias martyres efficiebantur.

¶ Ca. v. de pſecutiõe diocletiani apd nicomediã ⁊ nobili vni⁹ xp̄iani facto.

Et enim apd nicomediã vir q̃dã de nobilibus honore ⁊ dignitate ſeculi illuſtriſſim⁹ ſit: vt vidit aduerſum cultores dei in toto crudelia edicta pẽdere calore fidei nimio ignit⁹ publice ꝑplo iſpectãte iecta manu librũ iniq̃ legis detrahit ac minutatĩ diſcerpit. Auguſto in eadẽ vrbe ſit cũ ceſare ꝯſtituto. Ad q̃s cũ relatũ eſſet religioſi ⁊ illuſtris viri factũ ꝯtinuo oĩ in eũ crudelitatis gñe deſeuiẽtes ne in hoc q̃dẽ ſolũ efficere quiuerunt vt eum meſtum aliquis videret in penis ſed leto atq̧ hilari vultu cũ iã viſcera in ſupplicijs defeciſſent ſpũs tñ letabatur in vultu ex quo tortores ſui grauius cruciabantur q̧ oĩa ſuppliciorum genera conſumebant in eum quẽ ne triſtẽ quidẽ ex his reddere poterant.

¶ Cap. vj. de petri dorothei: ⁊ gorgonij martyrijs ⁊ agonibus.

Poſt hunc ad vnum et dorothei ſodalibus q̃ in cubiculo regis erãt q̧q̧ ꝑ in affectu habiti fuerãt ſuperorꝝ intẽtionis transfertur inſania.

¶ Ceterū cũ de immenſiſi ſupra m ex

morati martyrio ſupplicijs liberius cau
ſaretur educi ipſe iubetur in mediū atq
immolare cōpellit abnuens imperatur
appendi ⁊ flagris toto corpore laniari vi
delicet: vt doloris neceſſitate faceret qđ
ꝑtiebat inuitꝰ. At ille cū maneret immo-
bilis viſceribus iā pene nudatis iubetur
aceto ⁊ ſale ꝑfundi. Cūq etiā hoc tormē-
ti genus conſtāter ac fortiter toleraſſet
craticula prunis ſubtracta ꝓponi iube-
tur in medio ibiq qđ reliquū fuerat in
verberibꝰ aſſumpti corpis ſuperponi ⁊ nō
ad ſubditū ſed ſenſim paulatimq ſuccen
di quo ſcꝫ pena ꝓtelaret in longū. Cūq
miniſtri ſceleꝝ in hūc modū corpꝰ modo
inde verſantes ꝑ mēbra ſingula penas in-
ciperēt ⁊ ſupplicia renouaret ſperantes
ſe ab eo elicere poſſe cōſenſum ille firmꝰ
in fide ⁊ ouās in ſpe cōſumptis iā et igni
reſolutis carnibꝰ ſuis vltimū ſpm̄ in fi-
de letus exhalat. Tali petrꝰ (hoc enim ei
nomen eſt) martyrio decoratus vere pe-
tri extitit ⁊ fidei heres ⁊ nominis. ¶ Huiꝰ
inſtitutor in diſciplina et magiſter in of-
ficijs q̄ intra palatium exhibebant doro-
theus erat cubiculi regis prepoſitus ha
bens ſecū officio fide et magnanimitate
patrē gorgoniū. Quorū inſtitutionibus
optimis oēs pene cubiculi miniſtri in fi-
de dei vigilāter ⁊ libere perſiſtebāt. Do
rotheus igitur et gorgonius cum petrū
tā crudelibꝰ viderēt atq immanibꝰ ſup-
plicijs cruciari conſtanter et libere cur
(aiunt) Imperator punis in petro mētis
ſniam q̄ in nobis omnibꝰ viget. Ut qđ in
illo crimē ducit qđ a nobis oībus confite
tur. Hec nobis fides hic cultus et vnani
mus eadēq ſnia. Quos ille cū in medio
nihilominꝰ venire iuſſiſſet ſimilibꝰ pene
vt priores ſupplicijs affectos ad vltimū
laqueo appēſos necari iuſſit. Tūc ⁊ an-
thimus ipſius vrbis epiſ in dñi noſtri ie-
ſu xp̄i cōfeſſione ꝑdurās martyrij gloriā
capitis obtruncatiōe ſuſcepit. Hunc aūt
tanq̄ vere bonū paſtorem viā martyrij
precuntē vniuerſa pene gregis ſui mul-
titudo ꝓſequitur. Accidit nāq apud ni-
comediā in ipſis diebꝰ partē aliquā pala
tij incendio cōflagrare. Hoc imperator a
noſtris factum falſa ſuſpitione preſum-
pſit. Ex quo ineſtimabili furore ſucceſus
iubet oēs nr̄os aceruatī collectos alios
quidē gladio obtrūcari alios ignibꝰ con
flagari. Sꝫ in illis per diuinā gratiam
maior fide ignis ardebat. Deniq cū aſſi
ſtentes miniſtri interrogarēt ſingulos ſi
qui forte ſacrificaturi vellent dimitti tā
viri q̄ mulieres ne interrogari quidē ſe
patiebant: ſꝫ vltro vel flammis irruere:
vel cedentibꝰ gladijs certatim obiecta-
re ceruices. Cūq iam illis ipſis ſpectato-
ribꝰ nimietas crudelitatis horreſceret
miniſtri ſceleꝝ partē populi nauiculis i-
iectā in mediū pelagi abducāt. Ibiq in
ſnia fidei perſiſtentes precipitāt in ꝓfun
dum. ¶ Intm̄ vero apud eos rabies cru
delitatis exarſit: vt regios pueros mar-
tyres effectos cum ſcđm humanitatis or
dinē fuiſſent ſepulture mandati effode-
rent denuo ⁊ corpa eorū ꝓijcerent in ma
re. Hoc dicētes: ne forte dij efficiant xp̄ia
norū. Et illi q̄ deos adorare nolūt ſeruos
noſtros incipiant adorare. Putant enī
q̄ diuinus apud nos honor martyribus
deferatur.

¶ Cap̄. vij. de perſecutione diocletia
ni apud meleten ſyriā ⁊ tyrum.

CUm hec apud
Nicomediam gererent vbi
cruentus ⁊ ferox autor ipſe
crudelitatis piorū carnibꝰ
inhiabat haud ſegniꝰ eſſet
apud Meleten prouinciam.

A ¶ Syriāq oēs eccleſiaꝝ principes
carceribꝰ retrudi ⁊ in vincula cōuinci edi
ctis ꝑncipalibꝰ vrgebant. Simulq cum
his ex plebe viri ac mulieres nobileſq
⁊ ignobiles rapiebant ⁊ fiebat vbiq ſpe
ctaculū miſerabile ac fedū. Subito nanı-
q inueniebat in vrbe ſilentiū in carceri-
bus conſtipatio in vrbe ꝑ plateas homo
nullꝰ in carceribꝰ vacuus locꝰ nullus: vt
nō tā rei ad ergaſtulū duci q̄ ciuitas to-
ta migraſſe videret ad carcerē. Catene
q̄ homicidis adulteris venenarijs et ſe-
pulchrorū violatoribꝰ fuerant fabricate
nūc epiſcoporū ⁊ ꝑſbyteroꝝ diaconorūq
atq oīm religioſoꝝ hoīm colla conſtrin-
gunt: ita vt criminoſis nec vincula ſuper-
eſſent nec locꝰ ergaſtuli reſideret. Uerū
cū perueniſſet ad principē eſtuare carce

reos: ⁊ ꝑ innocentium penas locū deeſſe criminoſis: noua rurſum decreta mittūtur: vt ex his ꝗ cõcluſi erãt ſi quis immolare vellet quilibet abſcederet. Qui vero abnueret diuerſis penaꝝ generibꝰ interiret. Tum iã quãte ꝑ ſingulas ꝓuincias multitudines martyrū ⁊ ꝓcipue in affrice ac mauritanie thebaidis quoqꝫ atqꝫ egypti regionibꝰ extiterint numero cõprehendere quis valeat?

B ¶ Sed illoꝝ ne quidē quoꝝ agone apud paleſtinã vel Tyrū (que eſt vrbs maxima fenicie) preſentes inſpeximus: dignum eſt memorare ſufficimus. Tãta etenim ab eis ꝟtute perſeuerãtie aduerſum illata ſupplicia ꝓ pietate certū eſt: vt niſi quis prius dño: ⁊ ſaluatori noſtro credat dicenti q2 ecce ego vobiſcum ſum oībus diebus vſqꝫ ad conſummationem ſeculi: ⁊ eius virtutē martyribꝰ ſciat eſſe preſentē rebus geſtis deroget fidem. At nos vt dixi nō audita: ſed oculis noſtris inſpecta narramus. Exquirebant diuerſa tormentoꝝ genera ſibi inuicem ſuccedentia. Flagris primo per oē corpus dei martyres carpebantur. Poſt hec trahebant ad beſtias. Adhibebantur leones vel pardi atqꝫ omne ferarū genꝰ. Apri quoqꝫ: ſed ⁊ tauri. Quibus ferro ⁊ igni ferias addebant. Preparabant hec oīa aduerſum cultores dei ⁊ oīs cõtra eos hominū beſtiarūqꝫ elementorū crudelitas armabant. Ad hec dei cultores denudati ſtatuunt in medio arene loco. Additur adhuc arte intra caueas beſtijs furor. Et ita ſeuiores ſemetipſis effecte ꝓrūpūt clauſtris. Replent ſubito ſtadiū circundant eccleſiã martyrum in medio ſitam. Circūeunt ſepiꝰ ⁊ obluſtrãt ⁊ diuine virtutis adeſſe eis cuſtodiã ſentiētes ꝓcul ab eorū corporibus abſcedunt. Sꝫ ilico furor qui reprimebatur in beluis trãſit in hoſtes. Nemo preſentē dei virtutem nemo diuinum pijs adeſſe ſentit auxilium. Sed mittunt quibꝰ hoc artis eſt inſtigare beſtias aduerſum eos diuina dextera deſcendebat. Verū ille vt oſtenderent oībus nō feritatē deeſſe beſtijs: ſed diuinã dei cultoribus adeſſe cuſtodiam illos ipſos qui ad inſtigandū mittunt incredibili velocitate diſcerpunt. Et cum iam nullus ex huiuſmodi artificibus auderet accedere iubent ipſi ſancti martyres cõmotis manibus et velut prouocantibus incitare aduerſum ſe beſtias. Sed ne ſic quidē pati aliquid poterant. Verum et ſi forte aliqua fuiſſet ex beluis concitata cum veniſſet ad proximū protinus in ſemetipſam conuerſam repedabat. Tunc vero ſtupor ingens et pauor oēs qui in ſpectaculis conſidebãt inuaſerat videntes homines nudos in quibus plurimi prime adhuc etatis in medio tot ac tantarum poſitos ferarum intrepidos omnes ⁊ impauidos extēſis ad celū palmis ⁊ oculis ac mente totos cum deo non ſolum nihil curare terrena verum ne carnem quidē ſuã magni pendere et ipſis iudicibus pauore trementibus reos leto ⁊ hilari vultu in medio perſiſtere beſtiarū. Sed o dure et impie mortaliū mētes. Beſtiarū feritas dei virtute manſueſcit: humana vero rabies nec ferarū miteſcit exemplis. Sed tentatur adhuc ab omnibꝰ deus. Iubentur alij vere criminoſi beſtijs ſubigi qui tum ilico vt apparuerunt: alius a leone alius pardo ab vrſis alius exeſus: aut a tauro in aera diſperſus eſt. Et ita intra momentum tēporis perierūt. Sed nec ſiquidē incitate beſtie cultoribus dei aliqd moleſtie generabãt diuino ſpiritu eos velut muris validiſſimis ambiente. Veras nãqꝫ ille eſt qui dixerat vbi fuerint ex vobis duo vel tres cõgregati in noīe meo ibi ero in medio eorum. Cū igit nec ſic quidē aliquid egiſſet humana ſeuitia iubentur mutari fere ⁊ ablatis prioribus alie rurſum dimitti. Que cū ⁊ ipſe ſimiliter vt priores nihil triſte dei cultoribꝰ intuliſſent amotis etiã his ſeuiores feris martyribꝰ homines mittunt ꝗ ſoli poſſent immanitate beluas crudelitate feras atrocitate beſtias ſupare. Gladijs igit peragunt qꝫ beſtijs nequiuerūt. Et vt in oībꝰ ſe oſtenderent beluis eſſe nequiores ꝓhibebant ēt cadauera mãdari terre: ſꝫ iubebãt fluctibus dari. Hec apd tyrū venerãdi martyres ꝗ ad illam vrbē de egypti partibꝰ venerãt mirifica certamina deſudarunt.

¶ Capi. viij. de eadem perſecutione apud egyptum.

IN ſua vero prouin=
cia apud egy
ptum innumerabiles alij
nō inferiori gloria tā viri
q̄ femie ſz ⁊ pueri ⁊ ſenes
ꝑ fide dhi nr̄i ieſu xp̄i ꝑſen
temvitā paruipēdētes future glie beati
tudinē queſiuere. Quidā ex ipſis verbe=
ra poſt vngulas poſt flagella alioſq̄ di
uerſis generis horribiles cruciat⁹ flam=
mis traditi ſunt. Alij in mare ꝑcipitati.
Nonnulli etiam capite ceſi: ita vt ſponte
ceruices ſuas ſecuribus darent. Nōnul
li inedia cōſumpti. Alij patibulis affixi.
In quib⁹ q̄dā more ꝑuerſo capite deor=
ſum preſſo pedib⁹ in ſublimib⁹ ſublatis.

¶ Cap. ix. de incredibili perſecutione
apud thebaidam et pulchra fortiq̄
xp̄ianorum confeſſione.

APud thebai=
dā ꝑo oēm narrationē ſu=
perat agitata crudelitas
ꝑ vngulis teſtas fictiliū vaſ
culoꝝ adhibebāt tortores
q̄bus oē corp⁹ eo vſq̄ lacerabāt donec to
tā carnis eraderēt cutē. Mulieres q̄z nu
das (ita vt ne pudēda q̄dē ꝯtegerent) ar=
te quadaz cōpoſitis machinis vno pede
in excelſum ſuſpēſas ⁊ capite in terrā de
merſas indigniſſimo ſpectaculo expoſi=
tas pēdere ꝑ diē cōtinuū ſinebāt. Alias
ſicubi vicine ſibi due arbores inueniebā
tur vi quadā ab vtraq̄ inflexis cōtra ſe
inuicem ramis eiſq̄ ſingulis ſingulos pe
des martyris obligantes ſubito ramos
quos vi inflexerāt relaxabāt. Qui cū ad
ſitū ſuū naturali impetu referrent diſcer
ptis diſſectiſq̄ viſceribus auulſa ſecum
mēbra rapiebāt. Et hoc nō paucis aliq̄
bus aut quotidie q̄ſi nimiū decē interdū
⁊ centū in vna die viri vel mulieres ſed
⁊ paruuli ſupradictis penarū generibus
trucidabant. Uerū ⁊ nos ipſi ꝑ idem tp̄s
cū in egypti partib⁹ iter ageremus ocu=
lis nr̄is inſpexim⁹ vt ſedēti ꝓ tribunali=
bus ſeuiſſimo preſidi offerebantur innu
meri fideliū populi. Quos ille ſingulos
ꝑ ordinē cōfeſſos ſe xp̄ianos capite ple=
cti iubebat. Cūq̄ ij certatim ſe et ſponte
gladio ſubijcerēt ꝯfeſſione premiſſa ille
inhumanus ⁊ crudus nec multitudinis
cōtemplatiōe nec virtutis eorū magna=
nimitate ꝑmot⁹ duci nihilominus oēs ⁊
cedi capite iubet. Egrediunt cuncti pa=
riter ad cōtiguū menib⁹ campū nō carni
ficū neruib⁹ tracti ſz fidei vinculis colliga
ti. Nemo defuit cū nemo ſeruaretur ſpō=
te oēs imo ⁊ alter alterū preuenīētes cer
uices cedentibus obiectabant. Defece=
rūt carnificū manus ⁊ ſuccedentes ſibi in
uicē fatigati ſunt. Hebetata eſt acies gla
dij. Uidebā feſſos reſidere carnifices vi=
res reſumere animos reparare mutare
gladios. Diē quoq̄ ipſum nō ſufficere ad
penā. Nullus tñ ex oībus nec paruulus
quidē infans deterreri potuit a morte.
Sed hoc ſolum ſinguli paueſcebant ne
forte dum properum ſol vergens claude
re diem ſeparatis a conſortio martyruz
remanerēt. Sic confidentia fidei conſtan
ter ⁊ fortiter cū letitia ⁊ exultatione mor
tem preſentem velut eterne vite princi=
pis rapiebant. Deniq̄ cū priores quiq̄
iugularent reliqui nō deſidie aut torpo=
ri animos indulgebāt ſed pſallentes: et
hymnos deo canentes locum quiſq̄ ſui
martyrij expectabat: vt hec agētes etiaz
extremos ſpūs in dei laudib⁹ exhalarēt.

¶ Cap. x. de filea martyre eruditione
⁊ ſcriptis ei⁹ ſimul ⁊ de flouini roma=
norum ducis paſſione.

UEre mirabi=
lis ⁊ omni veneratiōe dignus
grex ille beatorū: turma viro=
rum fortium: corona ſplendo
ris: gloria chriſti.

A ¶ Hanc ſane coronā precioſior om
ni omniū lapis ⁊ gemma nobilior Fileas
adornabat. Hāc turmam preibat doctor
illuſtrior. Hūc gregē paſtor nobilior de=
corabat. Huius filee martyris paſſionez
apud gregoriū hyſtorijs egregie cōſcri=
ptū recognoui atq̄ mirabiliter eū apud
impios de diuina religiōe nimiū diſpu=
taſſe vt ⁊ necem Socratis ph̄i quā apud
athenas pro veritate tulerit in teſtimo=
niū illis ꝓtuliſſet. Fileas huic nomē eſt
qui erat ep̄s vrbis ipſius q̄ appellat thi=
miis. Hic nobilitatē primi generis ſecū=
dum animi virtutē de celeſtibus trahe=

bat. De terrenis vero quātū ad ſeculū
pertinet: primis in romana republica
fuerat honoribꝰ functus. Eruditione q̄ꝫ
liberaliū literarum ⁊ oībus q̄ ad animi
ꝟtutē ꝑtinēt exercitijs apprime eruditꝰ
nouiſſimā hāc que prior eſt oīm ſm dn̄i
ph̄iam ita ſuſcepit vt oēs q̄ preceſſerant
anteiret. Cūq̄ plurimos propinquos ⁊
cōſangwineos nobiles viros in eadē vr=
be haberet frequēter ad ꝑſidē ducebāt.
Eiuſq̄ monitis acqeſcere tot ⁊ tātis ꝓ=
pinquis exorātibus reſpectum habere
vxoris ⁊ contemplationē ſuadebāt ſuſci
pere liberoꝝ neq̄ cepta preſumptione
ꝑſiſtere. Ille velut ſi ſaxo immobili vnda
alliderēt garrientiū dicta reſpuere ani
mū ad celū tendere deū in oculis habe=
re parētes ⁊ ꝓpinquos ſctōs martyres
⁊ ap̄los ducere. Aderat tunc quidā vir
agēs turmam militū romanoꝝ filoromꝰ
noīe. Qui cū videret ſileā lachrymis ꝓ=
pinquoꝝ circūdatum ⁊ ꝑſidis caliditate
fatigari: nec tn̄ flecti: aut infringi vllate
nus poſſe exclamat. Quid inaniter ⁊ ſu=
perfluo cōſtantiā viri tētatis: q̄d cū qui
fidē deo ſeruat infidelem voūſtis efficere.
Quid eni cogitis negare deū vt hoībus
acquieſcat. Nō videtis q̄ aures eius ve
ſtra verba nō audiūt q̄ oculi eius veſtras
lachrymas non vident q̄uo poteſt terre
nis lachrymis flecti cuius oculi celeſtem
gloriam cōtuent. Poſt hec dicta cūctoꝝ
ira in filoromū ꝯuerſa vnā eādēq̄ cū cū
ſilea ſubire ſn̄iam poſcunt: quibꝰ libēter
annuēs iudex vtrūq̄ plecti capite iubet.
❧ ¶ Verū qm̄ ſilee fecimꝰ mentionē
⁊ ingenij atq̄ eruditionis eiꝰ ſtudiū ꝑdi
cauimus, non videt̄ abſurdū ſi aliqua ex
opuſculis eius in quibus de martyrum
paſſionibꝰ mēmorat hyſtorie huic q̄ ad
rem vere ꝑtinent inſeramꝰ. Scribēs igit̄
ad thinnitas idem ſileas poſt aliquāta
hec refert. Moꝝ vero nobis bonoꝝ exem
pla ꝓbuerunt beati martyres q̄ vna no=
biſcū in agonibꝰ perdurātes ſcdm̄ q̄ ex
diuinis ſcripturis fuerant inſtituti ocu=
lum mentis ſue in deo habētes deſixum
mortē pro pietate abſq̄ trepidatione ca
piebāt. Indeſinenter eni cōſiderabāt
dn̄m nr̄m ieſum xp̄m ꝓpter nos hominē
factū hoc nos docuiſſe vt vſq̄ ad mortē
obluctemur aduerſum pctm̄. Siquidem
ipſe nō rapinas arbitratꝰ ſit eſſe ſe equa
lē deo: ſed ſemetipſum exinaniuit formā
ſerui accipiēs ⁊ habitu repertus vt hōi
humiliauit ſemetipſum vſq̄ ad mortem:
mortem aūt crucis. Cuiꝰ exēplum ſecuti
beati martyres oēs cruciatꝰ ⁊ penas ſu
ſceperūt: ne fidei ſue conſciētiā macula
rēt: qm̄ quidem perfecta in eis charitas
foras eijciebat timorē. Quorum ſi velim
nunc tolerantie enumerare virtutes ⁊
exponere robur conſtantie: nec mihi co=
pia tanta ſermonis eſt nec puto alijs ni=
ſi his ſolis qui oculis ſuis intuebātur q̄
geſta ſunt videri credibilia. Erāt enim
expoſiti omnibus volentibus pro libidi
ne inferre ſupplicia: ⁊ ſi quod aliquis ꝑ
ocium excogitans nouū genus ſupplicij
detuliſſet licebat inferre. Verberabātur
ergo alij fuſtibꝰ alij virgis flagris q̄ꝫ alij.
nōnulli loris diſtricti vel funibꝰ appenſi.
Et erat ſtudiū ꝑ ſingulos pene nouū ge
nus inuenire ſupplicij. Poſt tergum alij
vinctis manibus appendebātur: ⁊ Tro
cleis diſtenti membratim diuellebātur.
Jam vero vngulis exarari vetus ⁊ leue
ducebatur. Qd̄ ⁊ ſi forte genus ſupplicij
cuiq̄ꝫ fuiſſet adhibitū non vt latronibꝰ et
homicidis ſolet tm̄ latera fodiebantur:
ſed ⁊ venter et femora ac tibie ⁊ vſq̄ꝫ ad
vngues vngula perueniebat: ſed ne fa=
cies quidē ac vultꝰ et frons a tormentis
remanebat immunis. Addebatur ⁊ hec
ſuper omnia: vt poſtea q̄ꝫ fuiſſent hūana
corpora abſq̄ꝫ omni humanitate lania=
ta expoſita in publico ⁊ nudata non ſolū
veſte ſꝫ etiā cute: crudele cunctis preter=
euntibus ſpectaculum fierēt: quoſdā co
lūnis diſtrictos et poſt tergum diſtortis
brachijs vinctos relinquebant. Jam ve
ro ꝗ qui ante preſidem ſuſpendeban=
tur non id ſolum temporis quo ab eo vl̄
diſcutiebantur vel cruciabantur: ſed to
tum pene diem cum alij actus agerent=
tur in eculeis exigebant ſi forte aliqui
ex his iugi pene continuatione ꝯ pro=
poſiti firmitate deciderent. Tanta ve=
ro in his crudelitas erat et intantum
ab eis omnis penitus humanitatis ſen
ſus aufugerat: vt poſtea quam omne
corpus vel tormentis vel verberibus

fuiſſet aſſumptum trahi nudum pedibus rurſuz iuberetur ad carcerem atq ibi neruo pedibus concluſis recentibus adhuc terga vulneribus reijcerentur in ſolum teſtarum fragmentis ſubter ſtratum. Interea quã plurimi vſq ad mortem conſtanter et fortiter perdurantes inuentoribus ſcelerum inaniter intẽtare crudelitatis pudorem non minimum conferebant. Alij vero recepta corporis ſanitate ad reparandos denuo agones diſpenſatores penarum ſponte prouocabant. Quos illi erubeſcentes rurſum ad tormẽta reuocare ipſa eorum audacia perterriti capite eos cedi iubebant. Iſti ſunt veri in deo philoſophi beati martyris filee voces: quas in vinculis poſitus ꝛ in carcerem retruſus commiſſe ſibi eccleſie ſcribebat quibus vna ſecum ſocios eos martyrum ꝛ cõſortes faceret celeſtium coronarum.

¶ Cap. xi. de perſecutione in xp̄ianos ſtupenda apud phrygiam.

NAm vero illud quod apđ phrygiã geſtũ eſt qs audeat preterire: in quo ꝛ omnia humanitatis ꝛ propria romani regni iura violata ſunt vbi vrbẽ quãdã xp̄ianoꝝ ciuiũ in qua cum ꝛ populus ols ꝛ honorati viri ꝛ curator ac magiſtratus xp̄ianos ſe eſſe: nec acde ſcere ad ſacrificandũ faterẽtur circũdari militibus iubent cũctoſq ſimulq cum mulieribus viros cũ puulis ſenes cum ciuibus ciuitatem: iniecto igni cõcremari ita vt nullus penitus ex illa vrbe etiã cũ optio violẽtibus daretur abſcederet. Et hoc in ciues perpetratum eſt: qđ in hoſtes egiſſe nota crudelitatis habuiſſet. Uerũ beati huius numeroſiq martyrũ pariter ab vniuerſa vrbe ſuſcepti autor et duxerit vir pietate et religione atq ol benignitate clarus adoctus nomine patria ꝛ genere italus honoribus palatij p gradus ſingulos vſq ad officiorum magiſterium perfunctus rationes quoq p illud tp̄s ſummarum partiũ amminiſtrans qui in ſupradicta vrbe degebat. Cuius in confeſſione xp̄i cõſtantiã ois populus ſecutus boni ducis exemplo ſummarũ vere ptiũ p martyrũ cõſecutus eſt palmã. Sed vñ ſufficimus ꝓpria vnuſcuiuſq martyris p ſingulos enũerare ſupplicia. Quis eñ poſſit vel illa repetere qbus apđ arabiã ſcti martyres ſecuribꝰ ceſi ſunt: aut quõ qs repeterat q̃ in capadocia geſta ſunt vbi crura frãgi dei cultoribꝰ iubebantur. Quis meſopotamie referat cruciatꝰ: vbi xp̄ianos ſui tergoris more ſingulis manibꝰ pedibuſq ſuſpenſos amariſſimo fumo ſubter ingeſto indignis cruciatibꝰ enecabãt. Alios do lento igni ꝓpe adhibito tormẽtis lõgioribus abſumebant.

¶ Cap. xij. de perſecutione diocletiani apud alexãdriam ꝛ nimia quatuor chriſtianarum virginum pudicitia.

ILla autẽ quõ replicẽ q̃ apud alexãdriam geſta etiam veterum poetarum fabulas vincũt vbi obtruncatis auribꝰ atq inhoneſto vulnere naribꝰ manuũ quoq ceteroꝝq mẽbroꝝ ſummitatibus amputatis truncũ ſinebant abire deriſum. Apud anthiochiã do quõ recordabor craticulas primis impoſitas quibus chriſtiani ſuppoſiti torrebantur. Sed inter hec nobiliũ duorum iuuenum factum memorabile ſilere equum nõ puto. Qui cũ cõpꝛehenſi ſimulachris immorari cogerent aiunt. Ducite nos ad aras. Et cũ fuiſſent adducti manus ſuas argenti igni ſuperponentes ſi ſubtraxerimus inquiunt ſacrificaſſe nos credite: ꝛ quoaduſq caro ols in ignem deflueret immobiliter pdurarũt. Alij cũ ad ſacrificandũ quererentur ſacrilegã pollutionem vitantes vitã ꝑcipitio finierũt minore qdẽ tolerantie fidutia: ſꝫ cõſeruãde fidei maiore cautela.

B ¶ In qbꝰ admirabilis quedã ꝛ veneranda femina pulchritudine pariter et pudicitia formoſa genere nobilis et copioſa facultatibus. Cui erant due filie virgines honeſte ſatis et materne pudicitie regula nutrite ſpecie ſimul et moribus emula ſibi ꝓbitate certãtes. Quas religioſa mater ſecũdum preceptum diuinũ in timore dñi educauerat. Sꝫ prohic q̃ ſupra diximus vl nature vel inſti=

tutionum bonis prauorum hominum
multa erga virgines earū matrem cō
tentio exagitabat ꝛ ſummo ſtudio ſum=
ma vi perquirebant. Cunque declinan=
di turbinis gratia ſui abſentiā ꝓcuraſ=
ſent agitur omni intentione vt earū pre=
ſentia fieret. Miſſi in hoc ipſum milites
repertas eas venire Antiochiam cogūt.
Sed cum perurgentib⁹ militib⁹ vehicu
lo impoſite iter agerent: talibus religio=
ſa ꝛ pudica mater ad filias vtitur verbis
Scitis dulciſſime mihi filie quomodo
vos in diſciplina dei adulauerim ſcitis ꝙ
paruulis deus vobis pater deus nutri=
tor: deus inſtitutor extiterit. Et ꝙ pudici
tie ꝛ caſtitatis bonū ita mecū pariter di
lexiſtis vt ne oculus quidē veſter vnꝗ ſi
cut vobis cōſcia ſum laſciuiore fuerit ma
culatus aſpectu. Quid igit nūc agim⁹ vi
detis ꝙ iſta oīs vis aut a deo nos ſtudet
aut a pudicitia ſeparē. Proſtituent ergo
publicis lupanaribus membra que aer
pene ipſe public⁹ habuit incognita. Ne
queſo filie quia nec tam parua nobis in
deo fides eſt vt mortem pertimeſcamus
nec tam deſpecta pudicitia vt viuere
etiam cū turpitudine cupiamus. Quin
potius ſi placet qđ in domibus tenetis
etiam in hoc ſequimini matris exemplū.
Preueniamus impuras carnificum ma
nus et impudicorum ꝑcipiamus incur=
ſus mundumque hunc qui nos ad impu=
ram et impudicam compellit ac pertra=
hit vitam pura et pudica morte damne
nemus. Cunque talibus exhortatiōibus
filias ad ſimile propoſitum videret accē
ſas: ad fluuium quēdam in itinere poſitū
venerūt. Ubi cū ſe humane neceſſitatis
cā deſcendiſſe ſimulaſſent ꝛ paululū cu=
ſtodes cogentes naturali reuerentia re
ceſſiſſent: adductis diligēti⁹ hincinde ve
ſtibus mediis ſe fluuiȷ̄ rapidis inijcere
fluctis: ſꝫ ꝛ alie due ꝟgines p oīa īſignes
ſorores ḡſe nobiles vita mirabiles pꝛe
adhuc etatis ſpecie pulchre ſatis ſꝫ aīa
pulchriores ornate morib⁹ magis ꝙ mo
nilib⁹ ſtudijs apprimere ꝓbabiles nō fe=
rētes violari publicis edictis a legib⁹ ca
ſtitatē marinis ſe fluctibus demerſere.

¶ Cap. xiij. de inhumana diocletiani pſe
cutione apud pontum.

HEc apud antio
chiam. In regionibus vero
ponti crudeliora gerebātur
harundines acute quibuſ=
dam ſubunguibus digitorum infigeban
tur. Alij plumbū igni liquefactum ꝛ dor
ſo diffuſum vſque ad loca pudenda qui=
bus naturalis egeſtio ꝓcurari ſolet in=
fundebant. Feminis quoque eris canden=
tis fuſtes abſque vllo humanitatis miſe=
rationibuſque reſpectu ingerebant p pu=
denda viſcerum et naturaliū ſecreta mē
brorum. Sed quid faciam ꝙ appellatio=
nes ipſe mihi in admiſſis facinoribus
deſunt et geſtorū ſcelerū nec vocabula
q̄bus enumerari q̄ant inueniri poſſunt.
Suſtinebant tamen omnia fortiſſimi et
pijſſimi martyres cum optimi et preclari
iudices in eo ſolo ſapiētiā ſuā oībus ꝓfu=
turā in admiratione cenſerent ſi aliqđ
noue crudelitatis ſuppliciū nouique ge=
neris inueniſſent. Sed cū aliqñ iam non
ratiōe aut humanitate crudelitatis ta=
men nimietate ſaciati reſpicere ad ima
nitatē ſceleris ſui cepiſſent deſolatas vr
bes ciuibus ꝛ optimis rura nudata cul=
toribus orbatos filijs patres ꝛ parentes
liberis ad clementiam ſe humanitatemque
conuertunt edictumque principale propo
nunt qm̄ fas non eſſet tot ciues in qui=
bus fidei ſue eſſet obſtinata perſuaſio
morti tradere placere de reliquo: vt hoc
genus hominū nequaquam quidem ſubi=
ret interitum. Omnes tamen qui hanc
ſpeciē confeſſionis tenerent dextris ocu
lis ferro effoſſis eiſdē cautere aduſtis ſi=
niſtro etiam poplite nihilominus caute
re debilitato p ſingulas quaſque prouin=
cias in eis ferri ꝙ metalla vel operis vel
pene gratia deportādos. Hec fuit clemē=
tia principalis qua optimis ciuibus cō=
ſultum eſt. Sed illi quidē ſuis vt vide=
batur vel moribus vel vitijs agebant
iuſtis ꝟo ꝛ ſanctis viris corone virtutis et
patientie parabant domino et ſaluato
re noſtro per hec vel explorante fidem
credentium ſibi vel merita remuneran=
te. Sed ſicut oēs p ſingulos enumerare
non ſolum difficile: ſed ꝛ impoſſibile eſt q̄
tunc in paſſionibus carnis ſue deo gliaꝫ

dederũt ita oẽs penitus obmittere:ꝛ ne
paucoꝝ q̃dẽ nolatim facere mẽtionẽ ſa=
tis vř ingratũ. Paucos ğ memorabimus
ꝛ maxime eccleſiaꝝ principes ꝑ loca ſua
ſingulos martyrij gloria coronatos.

¶ Cap. xiiij. cenſent multi inſignes
ẋp̄i q̃ in diuerſis partib⁹ nobiliſſima
pro chriſto pertulerunt martyria.

PRimus nobis
in memorijs pioꝝ fulgẽs i re=
gno ẋp̄i martyr ſcribať anti=
nus nicomedie ep̄s capite ce
ſus. Poſt hũc vita ꝛ ſtudijs ſꝑ martyr lu
cianus pbř antiochen⁹; ſed tũc apud nico
mediam ẋp̄i regnũ ỽbis geſtiſq; p̄dicans
apud tyrũ vero nobiliſſimus in martyri
bus ꝛ a prima etate i ẋp̄i inſtitutionib⁹
enutrit⁹ Tyrãnio eiuſdẽ vrbis ep̄s zeno
bi⁹ a ſidonia pbř: ꝛ Siluan⁹ Emeſſenoꝝ
eccleſie ep̄s q̃ i ſua ciuitate beſtiaꝝ morſi
bus abſumpt⁹ martyrũ ſociat⁹ eſt choris.
In paleſtina ỽo primus Siluanus ep̄s
apud Gezam cũ pleriſq; clericoꝝ i metal
lo aũt Famẽſi q̃dragita ſimul capite ce=
ſi. Pele⁹ ỽo ꝛ Nil⁹ ep̄i cũ plurimis clericis
igni cõſumpti. In eorũ numero habebať
etiã Ceſarieñſis eccleſie flos nobiliſſim⁹ ꝛ
fructus doni celeſtis pamphilus apud
alexandriam vero per omnem egyptum
vel thebaidam: primus velut lucifer qui
dam inter aſtra cõſurgens Petrus eiuſ
eiuſdem vrbis ep̄s doctrina moribus ꝛ
vita precipuus: et cum eo presbyter fau=
ſtus et dius ꝛ aminonius necmerito nec
inſtitutionibus nec martyrio diſpares.
Fileas q̃z eſychi⁹: et Pachomi⁹ ac theo
dor⁹ epiſcopi in vrbib⁹ egypti: ceteriſq; cũ
ipſis innumerabiles nobiliſſima ꝑtulerũt
martyria. Quoꝝ ꝑ ſingula agones de=
ſcribere ne nos op⁹ noſtrũ iuſto lõgi⁹ di=
latem⁹: ſuis ciuib⁹ q̃ ad dicẽdũ ꝓbe pol=
lent ꝛ preſentes tũc aderant derelinquo.

¶ Capitulũ. xv. q̃ diocletianus cum
collega ſuo depoſita ſpõte regni pur=
pura priuatus ꝛ plebeius viuit.

INterea pertur
bari ſtatum noſtrum et crude
li vbiq; animaduerſione va=
ſtari eternum ꝑuigilemq; il=
lum non latuit oculum. Et quoniam do=
minus quidem tradiderat familiam ſuã
caſtigari paucis cruenti vero immanita
tis miniſtri deſeuierunt in multis. Adeſt
continuo vltrix dei dextera: et illos qui
primo dum pacem ſeruarent eccleſie cũ
omni ꝓſperitate imperium gubernaue=
rant in tantam rerum permutationem
deducit: vt auguſtus ipſe id in vanitatis
atq; amentie ꝑueniret: quo depoſitis cũ
collega pariter auguſto regni iſignibus
priuati ꝛ plebeij poſt imperiũ viuerent.
Ille vero qui ei ſcđs in honore poſtmo=
dum etiam in primis ſucceſſor fuit: qui ꝛ
inſentor ac ſignifer noſtre perſecutionis
extiterat. tam multis varijſq; morbis et
corporis tabe atq; inſania mentis affice
retur vt poſt longos atq; inextricabiles
languores: ſcelerum ſuorum furijs agita
tus ſponte vitam nefariam ꝑderet.

¶ Cap. xvi. de ſanctis ꝯſtãtini initijs
maximiani a filio pulſi fuga: ꝛ de ma
xẽcij tyranni impuriſſimis: ꝛ execran
diſſimis moribus.

SEd hec poſt
modũ. Tũc vero in occiduis
partibus: quod maximianus
(qui ꝛ herculius) depoſuerat:
Conſtantius regebat imperiũ. In duas
nanq; ꝓcurationes Romanum regnum
fuerat diuiſum: ſz is multa clementia er
ga hoies: erga deũ ỽo regiõe maxia vte
bať. Neq; ỽo ex ꝯſortij rabie regnũ ſuum
pioꝝ ſãguine maculauerat neq; orõnũ
dom⁹ ꝛ ꝯuẽticula nřoꝝ imitať⁹ Maximia
ni veſaniam hoſtili vaſtatione deſtruxe=
rat. Quin potius cultores dei venera=
tiõi habuit et honori. Vñ et merito reli=
gioſus př: religioſiorẽ filium Cõſtãtinum
regni ſui ꝑti reliquit heredẽ. At ỽo ꝯſtã
tin⁹ poſt cõſtãtiũ ſtatiz vt romani regni
apicem ex paterna hr̃ditate ſuſcepit: mi
ra quadã dei gratia ciuibus carus: exer
citui accept⁹ viris fortib⁹ imitãd⁹: facino
roſis ỽo ꝛ ignauis terribilis fuit. In ob=
ſeruãtia quoq; religionis lõge etiã přez
vincere ſtuduit. Sz et Licinius cõi oim
ſnia accitus in imperium: auguſt⁹ ꝓnun
tiatur. Que res Maximinũ vehementer
offenderat: q̃ is tunc adhuc ſolumõ ce=

far in orientis partibus habebat. Nec id vltra ferens vi raptum ſibimet augu ſti nomen aſſumit. Maximianus vero (q̄ et herculius queꝫ paulo ante collegā fuiſſe Dyocletiani et cū eo imperij inſignia de= poſuiſſe memorauimus) cū a filio Maxē tio in vrbe roma tyrānidē tenēte fuiſſet expulſus: ad cōſtantinū tanq̄ ad generū miſerationis cauſa confugiens: ⁊ inſidias ipſi a quo religioſe ſuſceptus fuerat mo litur. In quibus turpiter deprehēſus tur= pius perit: ita vt poſt interitū ſtatue ei⁹ atq̄ imagines auferrētur: ⁊ in edib⁹ pu blicis vocabula eius nomis mutarentur.

B ¶ Huius igitur fili⁹ maxentius q̄ in vrbe roma tyrannidem ceperat p̄ nouel lut imitāde erga ſe plebis gr̄a fidei no= ſtre veneratorē ſe eſſe ſimulabat. Et ob hoc perſecutiōes reprimi oēſq̄ iniurias a xp̄ianis arceri iubet. Sed nihil in reli= quis actibus ſuis nihil in vita vel mori= bus qđ xp̄ianis proximū videret oſtēdit. In tanta etenim flagitiorū ⁊ ſcelerū face in tanto ſpurcitatis ceno verſabat: vt ni= hil prorſus facinorum peſſimoruꝫ ab ei⁹ non dicā vita ſed vnius ſaltem diei acti= bus eſſet alienum. Deniq̄ ſenatorum et maxime nobiliuꝫ matronas publice ab= ſtrahi: atq̄ ad ſuam libidinē deduci im= perabat. Et poſt contaminationē viris ſuis reddi iubebat: nō tam expleta adul terij libidine q̄ mutata. Tātus vero met⁹ p̄ſes plebēq̄ oppſſerat: vt nec hoc ipſum quidē q̄ metuerent palā oſtēdere aude= rēt: ſed ferebāt inſuetam ſeruitutē gemē tes: ⁊ aliqd pro libertate agitare metu inhibebantur: cū ille nō tā ira: ſꝫ libidine cedis agitaret. Deniq̄ quadā die impe rat militib⁹ ſuis exire p plateas totius vrbis: ⁊ oēs qui occurriſſēt cuiuſcūq̄ eta tis et cuiuſlibet ſexus gladijs cederent. Innumereq̄ multitudines populi ro= mani nō hoſtiū ſꝫ ciuiū telis deiecte ſunt. Senatores vero ⁊ ij maxime q̄ vel honorib⁹ vel opib⁹ clariores in curia videbantur: cōfictis criminibus tanq̄ rei puniti pro= ſcriptiq̄ ſunt. Addit vero etiā hoc faſtigiū ſceleribus ſuis. Artis magice induſtriaꝫ ſummis ſtudijs excolit: atq̄ miniſteria ex plēda perquirebantur mulieres nobiles grauide: ⁊ adhibite funeſtis artis medie ſcindebātur rapiebant ⁊ paruuli infantes eorumq̄ exta viſceribus reuulſa pſcruta bant. Iugulabant ⁊ leones et nefandis quibuſdā ꝯiunctis ac īcantationib⁹: demo niaca arte cōpoſitis bella per hec dice= bant arceri: ⁊ credebat ius faſq̄ regni per nefas poſſe ſeruari. His vero malis omnibus etiam illud additur q̄ omnes qui per ceteras vrbes vel agros fuerant tyrannica crudelitate deterriti. dum ni= hil ſibi ad vitā tutum putant et relictis agris p loca abdita ⁊ latebras eunt: om ni ſtudio arādi ferendiq̄ ceſſante: tanta fames vrbeꝫ atq̄ omnia loca inuaſerat vt nihil reliqui ad vite ſubſidium fieret.

¶ Capitulum. xvij. de perſecutione Maximini cuius etiam ſceleratiſſimi mores referuntur.

IN orientis ve ro atq̄ egypti partib⁹ Ma= ximinus ſimili per oīa crude litate ⁊ veſania tyrannidem gerebat: ita vt alter alterum vtpote in tyrannide ſocius etiam in ſceleribus vi= deret imitari: ⁊ neſcires cui potiſſimum dare flagitiorum palmam deberes. Eo ſane maximinus preire ſocium ſceleris videbatur: quod etiaꝫ publicos honores ⁊ maximos magiſtris magoruꝫ ⁊ mala= rum artium doctoribus decernebat. Si= mulacrorū quoq̄ cultui ſatis ſuperſtitio= ſe deditus erat ita vt ne ad paruū qui= dem motū ſine augurijs ⁊ diuinationib⁹ ⁊ ſymbolis acquieſceret. Unde ⁊ vehemē tior aduerſum nos ⁊ grauior prioribus perſecutor fuit. Uetera quoqꝫ delubra ⁊ olim etiaꝫ a ſtudioſis cultoribus dereli= cta renouari oīa iubet: ſacerdoteſq̄ his et pontifices per ſingulas prouincias no biles quoſqꝫ ⁊ alijs iam honoribus fun= ctos: miniſtris militaribus ⁊ ſalarijs ad= ditis decernit. Nec mirum quin ⁊ mani= feſtos maleficas vel rectores p̄uinciarū vel duces militum promoueret: ſed ad hoc huiuſcemodi vanitatis miniſterium quāplurime copie auri argētiqꝫ quere= bantur. Ex quo accidit: vt oēs vbiqꝫ pro uincie diuerſis modis ⁊ occaſiōib⁹ nuda rent: cōgregando cenſum tributa multi= plicando locupletiores quoqꝫ exquiſitis

aut etiam confictis iniurijs condemnan=
do. Alios vero etiam ꝓſcribendo: omnes
pariter bonis paternis auitiſq₃ fami=
lijs euoluebat. Unde et montes auri: vt
ita dixerim congregatos: familiaribus
ſuis ac ſatellitibus largiebatur. In con=
uiuijs vero tam profuſus erat tanq₃ te=
mulentus: vt inſanus ꝛ mente capt⁹ vini
furoꝛe putaretur: ꝛ ea ebꝛius fieri iube=
ret: que die poſtera ſe iuſſiſſe neſciret.
Delitijs luxu atq₃ omni diſſolutionum
genere fluitans turpiſſima ſuis militib⁹
prebebat exẽpla. Deniq₃ quicquid laſci=
ue: quicquid petulanter: quicquid luxu=
rioſe geſtum a rectoꝛibus vel militum
prouinciarum fuiſſet: multum cedebat
ob imperatoris exemplum. Cui inter ce=
tera etiã hoc ſingulare ſtudium erat ne
vllam nõ dico vrbem: ſed vel breue oppi
dum abſq₃ adulterio nobilium matro=
narum que per loca fuiſſent reperte: vel
coꝛruptione virginum preteriret.

B ¶ Talis hic tantuſq₃ vir: qui pudi=
citie honeſtatis: iuſticie ac totius equi=
tatis hoſtis publicus erat quid ni etiam
xpianoꝛum hoſtis et ꝑſecutoꝛ exiſteret.
Aduerſus xpianos tantum crudelitatis
exercuit: vt preceſſoꝛes ſuos vincere feſti
naret in ſcelere. Igneas laminas: cruces
beſtias: maris profundum: obtrũcatiões
membꝛoꝛum: effoſſiones oculoꝛum: ꝛ ſin=
gulis membꝛis ſpecialia inferre ſuppli=
cia geſtiebat. Cum tamen magis illi con
ſtantes et foꝛtes inueniantur toleran=
do q₃ iſte ingenioſius et callidus in exqui
rendo. Uincebantur etenim ſepius non
ſolum a viris: ſed etiam a feminis q̃ ver=
bo dei ꝛ fidei caloꝛe ſuccẽſe vt femine q̃dẽ
compꝛehendebant: ſed vt viri foꝛtes in
certamine coꝛonabatur moꝛtem quippe
pꝛomptius ſubire: imo vero et vltro ex=
petere q₃ coꝛpoꝛis maculã recipere ma
lebant. Uerum cum duab⁹ grauiſſimis
dominis libidĩe ꝛ crudelitate ꝑceps age
retur fuit apud alexãdriam Doꝛothea
quedam ſatis nobili oꝛta familia: in gen=
tib⁹ diuitijs ꝛ ꝓpinquis nobilibus pol=
lẽs. Sed in ea ingenij atq₃ induſtrie bonũ
certarũq₃ honeſtarũ artiũ ſtudia magis
q₃ hec vigebant. Foꝛme ꝟo ꝛ decoꝛis glĩa
tãta ei fuit vt mirũ ac ſpeciale ẽ ea dei fig=
mẽtũ crederet. Sed illa q̃ religiõe animi
ꝛ honeſtate vite pulchꝛioꝛ: q₃ vultu coꝛ=
poꝛis eſſe ſtuderet equiſſimo mentis iu=
dicio qḋ pulchꝛum ꝛ decoꝛũ inter homi=
nes videbat: id poti⁹ deo conſecrare q₃
vſui humano ſtatuit indulgere: ꝛ virgo
deo ſacrata ꝑſiſtere. At ille q̃ diuina atq₃
humana libidine ſimul ꝛ crudelitate ſe=
daret: cognito ſolius foꝛme nõ etiam in=
genij ac ꝓpoſiti bono: ad temerandam
virginem: ac polluẽdã ei⁹ caſtitatẽ ani=
mum intendit. Cõperto vero qḋ xpiana
eſſet: q̃ ſecundum ſua edicta pene magis
quam libidini ſubijcienda videret: in am
biguo poſitus eſtuare cepit et in quam ſe
ptẽ verteret ignoꝛare. Sed vbi dubios
aios libido q̃ ei lati⁹ dñabatur obtinuit
expectantẽ virginẽ pꝛo martyꝛio ad ſup=
plicium rapi per occultos nuntios de ſtu
pꝛo interpellauit: illaq₃ nefas ſibi eſſe
rñdit tẽplũ coꝛpis ſui qḋ ſemel deo cõſe=
crauerat: idoloꝛũ cultu aut libidinis cõ=
tagiõe polluere: ꝑinde ſe q̃dem ad moꝛtẽ
paratã eſſe. A crudeli vero tyꝛanno non
decere blandũ aliquid aut molle ꝓferri:
nec eſſe dignũ reſoluit erga ſe truces ani
mos: quos quotidie vndat in xpianoꝝ ꝓ=
fuſus cruoꝛ duraret. Ad q̃ i hſa: cũ ille li
bidine accẽſus acri⁹ incaleſceret: ꝛ niſi
ꝟbis acq̃euiſſet: vi agere decerneret: oĩ=
bus virgo pudiciſſima facultatibus ſuis
domoq₃ ꝛ familia derelicta: noctu clã cũ
paucis fidiſſimis famulis: ꝛ cũ amiciſſi=
ma ſibi comite caſtitate diſcedit: atq₃ il=
luſum tyꝛãnum vanũ amẽtẽq₃ dereliq̃t.
Sed ꝛ alias plurimas nobiles mulieres
ſimul ac ꝟgines exẽplo illi⁹ adoꝛtus: ſed
exẽplo nihilominus illius paratioꝛes ad
moꝛtẽ q₃ ad ſeruitutẽ libidinis nact⁹ cru
delib⁹ ſupplicijs affici iubet. Que multo
pꝛompti⁹ ꝛ leti⁹ q₃ ceteri oẽs moꝛtẽ ſub=
ibãt: eo q̃ duplices ſibi coꝛonas a dño ꝑ=
parãdas nõ ſolum ꝓ pietate: verũ etiã ꝓ
caſtitate credebãt. Sed in his relationi=
bus poſit⁹ ſilere equũ nõ puto: etiã nobi
liſſime femine in vrbe roma mirabile fa=
ctum Sophꝛonie. Cuius vir prefectus
vrbis rome: ſub maxentio tyꝛanno age=
bat. Qui cum de ſupꝛadicte femine pul=
chꝛitudine cognouiſſet: et vt ei mos erat
miſſis ſtupꝛi miniſtris deduci ad ſe femi=

nam iuberet: illam rem ad maritum detulit. Qui cum comperiſſet: multa ſecum voluens ad vltimum altius ingemiſcēs. Et quid inquit faciemus quib⁹ aut hec toleranda ſunt aut anima ponenda? Tū illa vt maritum vidit metu mortis perterritum prodidiſſe pudicitiā ſuam paululum ait hijs qui miſſi fuerant expectare donec cōpoſita vt decet ⁊ adornata procedam. Dehinc ingreſſa cubiculum cum prius defixis genibus oraſſet tanꝗ pudicitiam ſuam deo imolatura: pect⁹ ac viſcera correpto mucrone trāſuerberat. Extremos huiuſmodi nuntios ad tyrannum per aſſiſtentes famulos mutens: tales ait magis placeant xpiane femine tyranno. Hoc modo in oriente ſimul atq; occidente: velut vno demonis ſpiritu armati ⁊ paribus eiſdem vitijs accenſi deſeuiebant tyranni: cum tamen per hec xpianorum virtus animi ⁊ conſtantia fidei: ꝓbatior ⁊ magnificentior redderet.

¶ Capi. xxviij. de vltione diuina maximū eiuſq; i medicos crudelitate atq; eiuſdem ad xpianos indulgentia.

Sed cū per decem continuos annos in orientis partibus ſimilis etiā Maximini principis erga xpianos fuiſſet craſſata crudelitas et innumera hominum milia deum verum colētium neci dediſſet: cumq; vires crudelitatis ac libidinis ſue indeſinenter ſurgeret tremulentia: et neq; conſiliū neq; ſatietas finem vllū aut modum imponeret adeſt cultoribus ſuis diuina prouidētia. Et quos per ignē ꝓbauerat: eduxit rurſus ad refrigeriū: ipſum nāq; autorē ſceleris vltio diuina corripit. Et ille q̄ letis ac ſaginatis carnibus incedebat ſuperbus: inflatis ſubito viſceribus ſoporatiſq; diſtēditur. In profundioribus dehinc pectoris partib⁹ obortum vulnus totos intrinſecus viſcerum receſſus tabo ſerpente depaſcitur. Poſt etiā fiſtulis quibuſdam in ſupficie purulentis meatib⁹ adapertis de interiorib⁹ putrefacti vulneris venis ebulire vndatim cepit innumera vermium multitudo. Fetor vo tā intolerabilis erat: vt nullus olno ne medicorū quidē ꝓpi⁹ poſſet accedere ꝙ carnes ſatis late ⁊ in oī luxuria nutrite grauiorem ex corruptione nidorem putredinis exhalabāt. Deniq; pleroſq; medicorum ꝙ nec morbo aliqd mederi: nec vim fetoris tolerare poſſent iterfici iubet. In quib⁹ cū quidā iugulādus potiuſꝗ medicaturus aſſiſteret: inſpiratus a deo: cur inquit imperator erras: ⁊ qđ de⁹ infert ab hoībus putas poſſe reuocari? Nec humanus eſt iſte morbus: nec a medicis curatur. Sed recordare quanta in ſeruos dei egeris: quāq; in religionē diuinā impius ⁊ pfanus extiteris: ⁊ intelliges vnde tibi ſint poſcenda remedia. Nā ⁊ ego quidē mori cū ceteris potero tu tū a medicis nō curaberis. Tūc primū ſe Maximinus hominē eſſe intellexit: ⁊ ſcelerum ſuorū inmanitatē recordatus: primo omniū erraſſe ſe ⁊ impie egiſſe profitet: ⁊ velut ſatiſfacere incipit deo: tum deinde cōuocatis hijs q̄ in officio publico ſibi parebant: leges ſcribi ⁊ cōfeſtim emitti iubet. Qua non ſolum a xpianis deſinat perſecutio: ⁊ arceatur oīs iniuria: veꝝ ⁊ reedificari eorū permitterētur eccleſie vt ſolitis cultibus ⁊ obſecrationib⁹ vacantes: etiā pro ipſius ſalute excelſo ſupplicent deo. Quib⁹ dicto citius procuratis continuo p ſingulas quaſq; vrbes edicta mittuntur: cōtinentia hūc modum. Impator Ceſar: Galerius: maximin⁹ inuict⁹ auguſtus: pōtifex maxim⁹. Germanic⁹ egyptiacus. Thebaicus Sarmatic⁹ quinquies. Perſicus: bis Carpicus. Sexies armenicus medorum ⁊ adiabenorū victor: tribunitie poteſtatis vicies imperator: decēnouies cōſul: octies pater patris proconſul. Et imperator ceſar. Flauius Ualerius cōſtantin⁹ Pius Felix inuict⁹ Auguſtus pontifex maximus: tribunitie poteſtatis imperator: quinquies ꝯſul pr̄ patrie: ꝓconſul. Inter cetera que pro vtilitate reipublice diſponim⁹: nos quidem primo volueramus ſecundum antiquas leges ⁊ publicā Romane obſeruātie diſciplinā cuncta moderari: inter que etiam hoc addere vt xpiani qui paternā religionē reliquerant ad eā rurſum reuerterent. Uerum qm̄ iudicio quodam animi ſui tāta eos obſtinatio rei hui⁹ ha

buit vt nullo mõ redire vellent ad ritum
religionis antique:q̄ a moꝛibus fuerat
inſtituta:ſed eo magis pro volũtate ſua
vnuſq̄ſq; legem ſibiipſi conſtituit:et in lo
cis diuerſis plebs diuerſa concurrit. Cũ=
q; ꝓ his a nobis ꝓpoſitũ fuiſſet edictũ
vt ad pꝛias leges redirent et antiq̄tus
cõſtitutas:pluri eoꝛum ꝑiculis ſe potius
ſubiicere: moꝛteſq; innumerabiles tole=
rare:q̄ȝ obedire ꝓceptis talibus malue=
runt. Et q̄m multos adhuc i eodẽ animi
iudicio durare ꝓuidim⁹:ita vt nec diis
celeſtibus honoꝛem debitũ redderẽt:nec
ſue religioni ſatiſfacere viderẽtur:reſpi
cientes ad ſolitam manſuetudinẽ clemẽ
tie nr̃e:qua conſueuim⁹ oĩbus hoĩb⁹ da=
re veniam libẽter etiã erga hos indulgẽ
tiam nr̃am credidim⁹ poꝛrigendam: vt
rurſum ſint xp̄iani:ꝛ conuẽticula in q̇b⁹
oꝛare cõſueuerunt extruant ꝛ reedificẽt:
ita tñ vt nihil contra diſciplinã publicã
gerant. Aliis vero ep̄lis iudicibus indi
cauimus: quid eos opoꝛteat obſeruare.
Vñ cõceſſa hac nr̃a indulgentia exoꝛare
debẽt deum ſuum ꝓ ſalute nr̃a ꝛ ꝓ reipu
blice ſtatu: vt oĩmodo icolumi degẽte re
publica etiã ipſi ſecuri agere in ꝓpꝛiis
laribus poſſint. Hec de latino in grecum
verſa nos rurſum tranſtulim⁹ in latinũ.
Sȝ poſt hec q̇d cõſequutũ ſit videamus.

¶ Explicit liber Octauus.

¶ Incipit liber Nonus.

¶ Cap̄m.j. de execucione indulgẽtie
quam fecit maximinus in xp̄ianos.

Huiuſcemo=
di edictis impialibus ꝑ
oẽm locum aſie ꝓ̄tiq;
ꝓpoſitis velut extiguẽ
tib⁹ tenebꝛis ſubito lu=
men effulſit. Sȝ maxi=
minus qui in oꝛientis
partibus ceſaris tyrannidem potius q̄ȝ
locum tenebat tanq̄ȝ crudelitatis ſue ma
teriam ſibi ſubtrahi non ferẽs cuȝ ei di=
ſpliceret edictum:nec tamẽ auderet obſi=
ſtere: ꝓponit publice legem: ꝛ oĩbus in
notitiam venire nõ patitur:verbo tamẽ
iudicibus precipit inducias chꝛiſtianis
interim dare. Sed Sabinus qui per il=
lud tempus prefecture culmẽ regebat:
oĩm pꝛouinciarum iudicibus ſcribens:ꝛ
pꝛelatam imperatoꝛis inferens legem
manifeſtum efficit cũctis:id quod Maxi=
minus obſcurare tentauerat. Judices
vero per ſingulas ciuitates edicta mit=
tentes legemq; ꝓferentes relaxari cun=
ctos qui tenebantur in carcere:quiq; in
metallis aut quibuſlibet vinculis ſerua
bãtur omnes abſcedere liberos iubent.
Quibus ita geſtis velut poſt nimiam tẽ=
peſtatem ſi ſolis ſplendoꝛ celo redditus
fuiſſet ac terris:duces ꝑpli noſtri per ſin
gulas quaſq; vrbes frequentare conuẽ=
tus:eccleſias inſtaurare cõſilia agere:ſa
cerdotia reparare:ſingulas quaſq; ec=
cleſias ſicut quid deeſſe videbãt inſtrue=
re:que cum ita gererent̃ ſtupoꝛ ingens
habebãt infideles gẽtilium:de tanta tã=
q; ſubita conuerſione rex:ita vt admi=
ratione ip̄a fateri cogerẽtur magnum ꝛ
ſolum verum deum eſſe quẽ xp̄iani colũt.
Noſtroꝛuȝ vero ſi qui in agonibus fide=
liter ꝛ viriliter ꝑdurauerant:cum omni
fiducia ꝛ letitia agebant. Si qui vero lã
guidius ꝛ ignauius egerant: cum omni
humilitate et ſupplicatione medicinam
poſcere ab iis qui incolumes perſtiterãt
ꝓperabãt:et per eos repꝛopiciari ſibi
omnipotentẽ deum ſupplicabant. Jã ve
ro illi qui de metallis fuerant relaxati
venientes per vrbes ſingulas magna=
nimi ſublimeſq; incedebant:et ineffabi=
lem letitiam atq; exultationem dei ec=
cleſiis exhibebant:toto itinere per pla=
teas quoq; ciuitatũ ꝛ vicos cũ pſalmis ꝛ
hymnis digredientes ita vt ſtuperent:
et magnificarent deum ii qui eos paulo
ante vinctos ꝛ cathenatos trahi in me=
talla viderant letos vero nũc atq; exul=
tãtes cernebãt ad ꝓpꝛia remeare. Ex
quo etiam ipſi qui pꝛius infeſti nobis vi=
debantur et ardue ꝛ nunc ſubite conuer
ſionis miraculo congratulabantur no=
bis et communem ſibi ducebant leticiam
noſtram. Uerum cum hec ita in agris ac
vicis ꝛ vrbibus agerentur: ꝛ pro reddi=
ta ſibi pace chꝛiſtianorũ populi modeſta
exultatione gauderent totius boni ini=
micus tyrãnus ferre nõ potuit: q̇n inſita
ſibi neq̇tie rabie gaudia iſta ſubrueret.

¶ Cap̄m.ij. inſtaurat maximinus per

ſecutionem chriſtianos quaz edictis pu blicis ceſſare iuſſerat.

Et enim maximinus quem orientis atq̄ egypti partium tyrannidē tenere ſupradiximus ſex nō amplius menſes paſſus eſt noſtros i pace perſiſtere. Et protinꝰ qcqd ad obturbāda cā nanciſci potuit moliř. Igiř primo ꝓhibere noſtros per occaſiones quaſdā tentat ne ad cimiteria cōuenirent. Tū deinde nequiſſimos quoſdā antiochie vrbis viros inſtigat legationē mittere aduerſum nos depoſcētes ne in ꝓpria patria degere liceat xpianis. Cuius legationis initiū fecit per Theothenū quendam curatorē antiochie vrbis praui ingenij hoiem peſſimiq̄z propoſiti. Sed et alios per ſingulas ciuitates ſimiliter teterrimos ciues ad ſimile facinus impellit: ꝛ ex oībus ꝓuincijs huiuſcemodi legationē dirigi cōponit multaq̄z alia aduerſum nos ſpeciali quodā odio ꝛ obſtinata contione machinatur donec olmodo mala que iam quieuerāt renouaret. Mala mēs maluſq̄z animus velut ſitim quādā famemq̄z ſe pati putabat niſi laniari carnes ciuium ſanguinemq̄z eorū profundi videret.

Capm. iiij. de miro apud antiochiam ſimulacro ex quo aduerſum chriſtianos confinguntur mendacia.

Interea reperiſſe occaſionē ſe maximiani ratus eſt ex eo ꝙ apd antiochiā ſimulachrū qddā Iouis amabilis nuper conſecratum artibus quibuſdā magicis ꝛ impuris cōſecrationibus ita cōpoſitū eſt vt falleret oculos intuentiū ꝛ portēta qdā oſtentare videreř ac reſpōſa pferre. Idq̄z oībus ꝛ ipſis imperatoribꝰ ꝑ certo confirmař qđ poſtea ꝙ ab vniuerſis creditū eſt aſſeueraš itē deꝰ ille dediſſe rn̄ſa ne xpiani in vrbibus habitarēt. Neq̄z in vicinis vrbi locis ſz quāto fieri pōt lōgiꝰ fugarenř. Quibꝰ cognitis oēs q vbiq̄z erant ſub tyrāni regno p vrbes ac ꝓuincias ſingulas ſcientes gratū hoc eſſe apud eū ſiřem de xpianis ſtiam ferūt. Et miſſis ad eū legatis eadem ab impatore impetrāt ꝙ vt peteſrent ab ipſo fuerānt inuitati.

Capitulū. uij. de eiuſdem maximini in chriſtianos perſecutione.

Iam vero rurſus aduerſum nos pſecutionis rabies inſtaurat. Et maximinus interim ſumma inſtantia p vrbes ſingulas ꝛ ꝓuincias ſacerdotes ſimulachroꝝ: ac pontifices ſtatuit multiſq̄z eos honoribꝰ ac muneribꝰ afficit: ꝛ oīa ꝓrſus diligenter agit: quatenus cūctos beneficijs ſuis preueniat: vt p hec prōptiores eos efficeret in odiū ꝛ necem xpianoꝝ. Idq̄z eo magis obtinebat quo grauiorē ſibi duceret eū quē erga nr̄os ſeuiorem nequiorēq̄z ſenſiſſet.

Cap. v. blaſphemias in xp̄m ꝯfictas p oēs regni ſui prouincias mittit maximinus eaſq̄z pueris doceri precipit.

Et quāuis ei agere cuncta ex ſua liceret q̄ppe qui iam ſibi etiā auguſti ꝯceſſam preſumpſerat dignitatem videri tamen vult ꝙ aliquibꝰ iuſtis hec rationibus agat. Confingūtur acta quedam velut apud pilatuz de ſaluatore nr̄o habita in qbꝰ aduerſuz xp̄m oīs blaſphemia ꝯſcribiř. Que acta p oēs regni ſui ꝓuincias plato edicto mitti p̄cipit: ꝛ p vrbes ſingulas p vicos p agros et ꝓponi. Preceptoribꝰ q̄z pueroꝝ tradi iubet vti ꝓ his q ad meditandū vel ediſcēdū dictare ſolēt hec tradat pueris memorie cōmēdanda. Cū vero hec ita p oēm locū diligēti neqtia gererenř dux damaſci cognita impatoris ſui erga xpianos libidine ꝛ placere ei in talibꝰ ſtudēs indigniſſimas quaſdā mulierculas de triuio cōquiſitas ſiſti ſibi facit ꝛ agitari in his plurimā qōnē p quā cogeret eas actis ꝯfiteri fuiſſe ſe qndā xpianas ꝛ ſcire qualiter ipſa myſteria corꝑpurca qdā ꝛ ipura ꝯmitterenř aliaq̄z hmōi flagitia q̄ nec audire qdē bonꝰ qſq̄z patereř mulierclas acti ꝑſcd facit eaq̄z ꝯſcripta ad ipatorē refert. at ille ꝓpōt ea nihilominꝰ p ſingu

las q̄ſq; vrbes ac ꝓuincias iubet ꝯ̄uis dux ille nō longum tali fraude gauiſus ſit. Breui nāq; quadā inſania deſperationis ſuccenſus in exitium vite ſue proprias ſibi intulit manus.

¶ Cap̄z. vj. de eiuſdē maximini in xp̄ianos inſtaurata perſecutione atq; ꝑ Lucianum presbyterum de chriſtiana fide pulchre reddita ratione. A

Oſtrorum vero rurſum fuga rurſum ꝑſecutio et ſupplicia renouari. Judices ꝓuinciarū tā ꝯ̄ gratum aliquid ex hoc impatori exhibētes in noſtros atroci⁹ deſeuire. Jgitur apd̄ Tyrū fenicis vrbē tres qdē iuuenes correpti cū ſe xp̄ianos eſſe confiterentur beſtys ſubigūtur. Cū quibus ⁊ Silnanus ep̄s. xl. ānis functus ſacerdotio vir manſuetudiue al ⁊ ip̄a iā ſenectute venerabilis. Per idē tp̄s ēt petr⁹ de q̄ ſupra mēorauim⁹ alexādrine vrbis ep̄s ꝑ oīa inſignis ⁊ oīb⁹ ṽtutib⁹ adornat⁹. Jn ſcripturis ṽo diuinis ⁊ in ṽbo dei prioꝝ nullis inferior. prudētia q̄z ſingularis ⁊ in oīb⁹ ꝑfectus vere ⁊ ſacerdos ⁊ hoſtia dei ſubito rapit̄: ⁊ tā ꝯ̄ ex maximini ꝓcepto capite obtruncatur. Cum quo ſimul ⁊ alij plures ex egypto ep̄i trucidantur.

B ¶ Lucian⁹ q̄z vir morib⁹ ⁊ ꝯtinentia eruditiōe ꝓcipu⁹. Antiochen⁹ p̄ſbyter cum ad tribunal iudicis fuiſſet adduct⁹ cur inq̄t ad eū p̄ſes vir rōnabilis ⁊ prudēs ſeq̄ris ſectā cuius reddere non poteris rationē Aut ſi eſt aliqua audiamus. Tū ille data ſibi facultate dicendi huiuſcemodi rōnez de fide nr̄a habuiſſe ḋr. Jn occulto non eſt ꝙ nos xp̄iani quez colimus vnus deus eſt ꝑ xp̄m nobis annūtiatus ⁊ ꝑ ſp̄mſctm̄ nr̄is cordib⁹ inſpiratus nō eīm ſicut vos putatis humane alicuius ꝑſuaſionis errore ꝯſtringimur nec indiſcuſſa vt alij parētū traditione decipimur. Auctor nobis de deo deus eſt. Neq; enim poſſet ſublimis illa maieſtas ſenſib⁹ humane mētis illabi niſi vel ſp̄ūs ſui ṽtute delata ṽbi ac ſapiētie ſue interꝓtationib⁹ indicatā. Fateor errauimus etiā nos aliq̄n ⁊ ſimulachra q̄ ipſi finximus deos celi ac terre putabamus autores. Sz arguebat eos fragilis ſubſtātie ſue a nobis ꝓſtita cōſecratio. Jn q̄bus tm̄ venerationis inerat ꝯ̄tū decoris manus ꝯtuliſſet artificū. Uerū oīpotens ille de⁹ quē nō nr̄is manib⁹ fictū ſz cui⁹ nos decebat eē figmētū errores miſeratus hūanos ſapiētiā ſuā miſit i hūc mūdū carne veſtitā q̄ nos doceret deū q̄ celum feciſſet ⁊ terrā nō in manu factis ſz in eternis atq; inuiſibilib⁹ req̄rendū. Uite etiā nobis legis ac diſcipline ꝓcepta cōſtituit ſeruare parſimoniā ꝑpaupertate gaudere māſuetudinem colere ſtudere parci puritatē cordis amplectu patiētiā cuſtodire. Sz ⁊ oīa hec q̄ nunc aduerſus nos geritis vētura nobis eſſe predixit. Educēdo nos ad reges ⁊ an̄ tribunalia iudicū ꝯſtituēdos ac velut victimas iugulādos. Jnde eſt deniq; ꝙ ⁊ ip̄e q̄ erat īmortalis vtpote verbū ac ſapiētia dei morti ſe ꝓbuit q̄ nobis in corꝑe poſitus patiētie ꝓberet exēplū. Sed nec nos ſua morte decepit q̄ poſt diē tertiā reſurrexit. Nō vt iſta q̄ nūc falſo cōſcribunt̄ ꝯtinent acta pilati ſed innocēs īmaculat⁹ ⁊ purus ad hoc ſolū mortē ſuſcepit: vt eā vinceret reſurgēdo. Que autē dico non ſunt in obſcuro geſta loco nec teſtib⁹ indigent. Pars pene mundi iā maior huic veritati aſtipulat̄ vrbes integre: aut ſi in his aliq̄d ſuſpectū vr̄ ꝯteſtatur de his ēt agreſtis man⁹ ignara figmēti. Si minus adhuc credit̄ adhibebo vobis eſſet loci ipſi⁹ i q̄ res geſta ē teſtimoniū. Aſtipulat̄ his ip̄e i hieroſolymis loc⁹ et golgothana rupes ſub patibuli onere dirupta. Antrū q̄z illud qḋ auulſis inferni ianuis corp⁹ denuo reddidit ſtatū q̄ prius inde ferret̄ ad celū. Aut ſi adhuc vobis min⁹ digna vident̄ hec q̄ i terris ſubſtātiā gerīt accipite ēt a celo aſtipulatorē fidelē ſolē vobis ip̄m hoꝝ ꝓduco teſtē. Qui cū hec fieri ꝑ ip̄os videret i terris lumē ſuū meridie abſcōdit in celo. Requirite in annalib⁹ vr̄is inuenietis tp̄ib⁹ pilati. Xp̄o patiēte fugato ſole interruptū tenebris diē. Qḋ ſi terre ſi celo ſi ſanguine coꝝ aliq̄b⁹ ṽitatē ꝑ tormēta ꝑdiritis fidē nō accōmodatis: q̄uo meis ṽbis allegatiōibuſq; credet̄. Et cū pene iā his verbis auditoribus ſuadere cepiſſet arripi iubetur

ripi iubetur in carcerē ibiq̧ quaſi abſq̧ tumultu populi necari.

¶ Cap. vij. maxim⁹ leges cōtra xp̄ianos latas ereis tabulis incidit et blaſphemias in xp̄m totos dies decātari iubet.

Sed per alia nihilomin⁹ loca tanta in breui crudeliſſimus tyrānus aduerſum nos exercitauit vt lōge ſeuioꝛa prioribus ⁊ durioꝛa patrarentꝰ. Quādo em̄ aduerſum nos legationes prouinciarū vel vrbiū q̄ſi tot ⁊ tāta imperialia edicta venerāt: ita vt etiā ereis tabulis incidi leges q̄ aduerſum nos date fuerant iuberentur. Q̄ſi pueris ſcholaris meditatio de pilato ⁊ Jeſu haberi contumelie noſtre gratia iuſſa eſt ⁊ cōuitijs referta: ac blaſphemijs per totū diē decātari in his vero legib⁹ quas aduerſum nos ere inciſas ſingulis quibuſq̧ ciuitatibus ꝓpoſuerat velut ineternū manſuras iactanter ſatis et ſupbe deſcripſerat ꝙ ex quo xp̄iani ſedibus ſuis vrbibuſq̧ pelluntꝰ et aeris eſſet leta tēperies et terre fecunditas abundatioꝛ et ſegetū copia vberioꝛ: ⁊ ideo ſatis recte conſuli ad deorū immoꝛtaliū gratiā q̄b⁹ nulle ita acceptabiles victime litarentꝰ q̄ vt inuiſum his hoīm genus ex oībus locis in q̄bus maieſtas eorū colitꝰ pelleretur. Addit q̧ etiā illud: vt q̄m tam piam tanq̧ religioſam pactionē hāc ab imperatoꝛe popoſciſſent quicquid illud eſt: q̄uis difficile videatꝰ: q̄d ſuis cōmodis eſtiment pꝛofuturū pro hac gratia nihil ſit q̄d impetrare nō poſſent. Tantū vt hoc diligentius obſeruet ne xp̄ianis qualitercūq̧ vrbiū concedatur ingreſſus.

¶ Cap. viij. de vltiōe digna dei i īfideles ꝓ cōfictis aduerſum xp̄ianos mendacijs deq̧ ſumma xp̄ianorū in paganos ⁊ perſecutoꝛes ſuos cōmiſeratione.

Et quidē ꝗtū in hoīb⁹ fuit ſatis in anguſtū res noſtre opeſq̧ coartate ſunt vt ſcd̄m illd̄ q̄d ſcriptū eſt in his ſcādalizari poſſent etiā electi. A ¶ Sed poſtq̄ nihil reliqui apud hoīes reb⁹ nr̄is ſupeſſe viſum eſt oīpotētis dei ꝓuidētia imbecilles hoīm mētes ꝑclitari ipſa deſperatione nō patitꝰ. Cōtinuo nāq̧ nec moꝛa dū adhuc ꝑ alias longius poſitas ciuitates impia mitterentꝰ edicta arrogātiā tyrānice vocis refrenās qua letas ſegetes pro chꝛiſtianoꝛum fuga ⁊ vberes frugib⁹ deſcripſerat cāpos imbꝛes reſtringit in nubibus ⁊ effectas arida ſterilitate ſegetes derelinquit. Areſcit etiā herba cāporū Et nō ſolū hoīb⁹ fructū verūetiā pecudib⁹ pabulū negat. Fameſq̧ tetra ⁊ obſcena vbiq̧ graſſatꝰ. Aeris quoq̧ temperies quā ſuis impijs actibus deſcripſerat famulari in tantā coꝛruptionē verſa eſt vt hūana coꝛpoꝛa vlceribus peſſimis que ignis ſacer appellantꝰ necnon ⁊ his q̄ dicuntꝰ carbūculi replerentꝰ ita vt ⁊ oꝛa hoīm atq̧ oculos occuparet: vt ſi q̄ foꝛte ex his effugiſſet moꝛtē luminib⁹ oꝛbaretꝰ. Sed ⁊ alijs nihilomin⁹ peſtilētibus moꝛbis viroꝝ ⁊ mulieꝝ imēſe multitudines et ꝑcipue infantū aceruatim cadebāt. Additꝰ illud etiā his malis q̄d armenioꝛū gens olim ⁊ vtiliſſima ⁊ amiciſſima ꝑpl'o romano dū ab ab eo xp̄iane religionis ritū cui deuotiſſime vniuerſa dedita eſt in ydoloꝝ cultū mutare cogeretur: ⁊ demones venerari ꝓ deo inimici ꝓ amicis ⁊ ꝓ ſocijs aduerſarij effecti manu ſe aduerſum nefaria eius edicta defenſare parāt ac ſpōte bellū inferunt. Que ſimul oīa coaceruata ſtulte ab eo penas arrogātie depoſcebāt ꝓ eo q̄d ꝑ fugā ꝑſecutionē xp̄ianoꝝ pacē ſibi et rerū olm copias atq̧ ipſi⁹ etiā aeris tēperiē deſeruire iactauerat. Igitꝰ cū ipſe et exercit⁹ bello Armenico vehementer et acriter vrgeretꝰ ꝑplos per vrbes ⁊ vicos q̄b⁹ diuina atq̧ humana ꝓſpere cūcta ceſſura legū ſuaꝝ autoꝛitate ꝓmiſerat fames dira abſq̧ vlla miſeratiōe vaſtabat. In vrbibus ꝟo tāte ꝑ dies ſingulos multitudines cadebāt: vt nec loca ad ſepulturas inuenirentꝰ. In agris vel vias plurime dom⁹ penit⁹ vacue remanſere. Q̄d ⁊ ſi aliq̄ imminētē vidētes ſtragē filios ſuos ad vrbem venūdaturi adduxerāt dū emptoꝛ moꝛatꝰ aut retractat etiā ipſe moꝛitur⁹ accedere cū liberis ſuis q̄rū ex ꝑtio alēdos ſe ſperauerāt interibant

Aliqui vero dū radices herbarū ſecta=
bant carūq; ſuccis alam ſuſtētare tenta
bant purgēte inedia incaute letali ali=
quo hauſtu corrūpebant. Mulieres q̄ʒ
matres familias: et honeſto loco nate vi
famis cogente pudoris oblite ad publi=
cū ſtipis petēde gratia deſcēdebant. Et
quas verecūdia aſpicere in faciē hoīm
non ſinebat expetere aliq̄d cibi vel etiā
de manu rapere fames cogebat. Quā=
plurimi ꝟo ita exhauſti incedebāt: vt ſi=
mulachra magis carne carentia q̄ȝ ho=
mines putarent colore terreo luminibus
in profundū demerſis huc atq; illuc cor=
pore nutabūdi ꝛ iam iā= lapſuri ingre=
diebant nec voce iam ſtipem: ſed vltimū
trahendo ſpm̄ depoſcentes ita vt non=
nunq̄ȝ ſi ſuffragmētum panis aliq̄s quo
frui non liceret aſpiceret dū manum co
natur extēdere nec deſideriū vires cor=
poris ꝯſequunt in medio conat⁹ invali=
ditatu fruſtāte cōcideret. Qđ ſi q̄s forte
locupletū miſeratiōe permotus impar=
tiri aliq̄d cibi indigentib⁹ voluiſſet con=
ſtrictus et ꝑfocatus multitudine eorum
in q̄bus nemo erat q̄ repellēdus videre=
tur deſerebat inceptū nec miſericordie
propoſitū p vim eoꝝ quos inedia impu=
dētes effecerat valebat explere. Inter=
ea per plateas oēs ꝛ angiportus erant
oīa repleta cadaueribus mortuorū nec
erat omnino q̄ ſepeliret dum et ipſi qui
adhuc ſupeſſe videbant morbo invali=
di eſſent ꝛ quaſi ꝯtinuo morituri ex quo
fiebat ſpectaculum miſerabile: ita vt q̄ȝ
plurimi a canibus devorarētur. Igitur
due peſtes validiſſime fames ꝛ lues divi
debant ſibi ppl̄m. Et pauperiores quoſq;
quib⁹ quotidianus victus ope manuū
querebat velut vicines ſibi ꝛ proximos
populabatur inedia. Illos ꝟo qui locu=
pletes et referti opibus videbant lues
ſibi velut proprios defendebat ita vt vi=
deres numeroſe familie domum intra
breue tēpa ex vno in alterum contagione
currente extinctis oībus vacuā dereliu=
qui. Sic diſcretis quidem caſtris fames
luesq; ſed vno mortis exitu bellātes vr=
bes agroſq; vaſtabant. Hec extitit legū
Maximini et elationis atq; arrogantie
eius ꝛ iudicij de xp̄ianis habiti remune
ratio. Hec illius in deū pietas ꝛ religio=
nis vt aſſerebat celit⁹ tradite maieſtas
A Verū vt ſuperius diximus cū et
inhumata mortuoꝝ cadavera quos fa=
mes ꝯſumpſerat in plateis iacerēt ꝛ q̄s
lues vſq; ad vnum interemerat nihilo=
minus inſepulti in domib⁹ manerent q̄
ꝟo ſupereſſe videbant vrgerent inedia
clamare oēs ꝛ ſponte xp̄ianorū pietatē
miamq; imprecari quoſq; pauloāte ex=
torres patria ꝛ domos egerāt nūc ſup=
pliciter exorare vt more ſibi ſolito viuen
tibus alimonie auxilium deferant mor=
tuis inſepultis ſepulture iuſta ꝑſoluant
Apud ipſos tātūmodo miſeratiōes va=
lere: apud ipſos ſolos que humanitatis
ſunt pietatiſq; ſeruari. Nec tam veram
religionē tam ſanctamq; in oībus per=
fectā vllā eſſe q̄ vniuerſis hoībus ꝯſule=
re tāq̄ȝ propinquis et ꝓximus ſuadeat:
nec eſſe alium vllū preter xp̄ianorū dn̄m
cōfitebātur. Tū vero noſtroꝝ populi q̄=
bus reuera per dei gratiam q̄ maxime
omnib⁹ mirabile fuit neq; fames in ali=
quo neq; lues fuerat dn̄ata in nullo ꝓ=
ſus iniurie memores: more ſibi ſolito et
ad miſericordiā etiā inimicoꝝ preceptis
dn̄icis inſtituti ꝯferre certatim vnuſq̄ſq;
prout poterat cibos ꝛ ſuſtētare ac refice
re pereuntes. Et non ſolum cibos cum
eis: ſed ꝛ affectum participare ex quo in
digentibus etiā parua ſufficere videbā=
tur que cum magna pietatis affectione
prebebantur. Illos quoq; qui morbi cō=
tagione laborabāt ad quos nullus gen=
tilium nec propinquorum quidē introi=
bat ſedula ꝛ frequenti viſitatione cura
re: nec pati omnino aliq̄d per cōtagium
quippe quos divina gratia circūdaret:
cadaueribus quoq; mortuorum ſepul=
turam deferre et que ſunt nature iuſta
cōplere. Ita breui ingreſſu ſolo chriſtia=
norum per vrbes ꝛ vicos malorū facies
imminuta rebus ipſis atq; operib⁹ ve=
ram eſſe et piam religionem chriſtiano
rum in cordibus hominum ſcripſit mul=
to tenacius q̄ȝ tabulis ereis eam falſam
eſſe tyrannus inciderat. Igitur cū hec
a noſtris ita gererentur ꝛ per geſtorū
bonitatem tacitā quadam predicatio=
ne dei noſtri veritas noſceretur ita vt

completum videretur illud qḋ ſcriptum eſt in exodo: quia egyptijs erāt tenebre palpabiles et craſſe: filijs aūt iſrael erat lux in oib⁹ habitationib⁹ ſuis. Pergit nihilominus dñs de⁹ nr̄ magnifi cari in ſanctis ſuis. et cepte virtutis opus pſperioribus ſucceſſibus ppagare: atq; iterū nobis in obſcuro poſitis ſplēdorem ſue lucis accēdere. Etem̄ ſcḋm pphe ticū dictum cibauit nos pane la chrymarum ⁊ potū dedit lachry mas ſed in menſura. Hec eſt ergo correptionis emendationiſq; menſura: vt nō in perpetuū iudi gnetur neq; in eternū iraſcat̄ no bis ſ; repropicietur ſeruis ſuis ſperantibus in ſe.

¶ Ca. ix. de cōſtātini aduerſus maxētiū victoria in virtute cru cis ſibi p ſoporē apparētis ha bita deq; maximini turpi fu ga ac ſuoꝝ ſtrage atq; ei⁹ ad deū derelict; ydoloꝝ cōuerſiōe. A

E Tenim cū religioſiſſimus imperator conſtantin⁹ cōſtantij equi moderatiſſimi et egregij principis filius aduerſus maxentiū vrbis rome tyrānū bellū pararet atq; exerci tū duceret erat quidē iā xpiane religiōis fautor veriq; dei vene rator nōdū tñ vt eſt ſolēne nr̄is initiare ſignū dñice paſſiōis acceperat. Cū igit̄ anxi⁹ et multa ſecū de imminentis belli neceſſitate peruoluēs iter ageret atq; ad celū ſepi⁹ oculos leuaret ⁊ in de ſibi diuinū p̄caret̄ auxiliū: videt p ſoporē ad oriētis partē in celo ſignū crucis igneo fulgore rutilare: cūq; tāto viſu fuiſſet exterrit⁹ ac nouo pturbaret̄ aſpectu: aſtare ſibi videt angelos di cētes cōſtātine qḋ eſt in hoc vince. Tūc vero letus redditu⁹ ⁊ de victoria iā ſecur⁹ ſignū crucis qḋ in celo viderat in ſua

Idē in hyſto. tripti= ta lib. j. capitulo. iiij. D.

fronte deſignat. Et ita celit⁹ inuitat⁹ ad fidē nō mihi vr̄ vllo inferior cui ſilr̄ de celo dictū eſt ſaule ſaule qd me pſeq̄ris ego ſū; ieſus nazaren⁹ niſi q2 hic nō adhuc pſequēs ſ; iā cōūs inuitat̄. Exhic ſignū qḋ in celo ſibi fuerat demon ſtratū l militaria vexilla trāſfor mat: ac labaꝝ quē dicūt l ſpecie; crucis dñice exaptat. Et ita armis veriliſq; religiōis iſtructus aduerſus impioꝝ arma pficiſcit̄. S; ⁊ in dextera ſua manu nihilo min⁹ ſignū crucis ex auro fabre factum habuiſſe perhibetur.

Idē in hiſto. tripti= ta libr. j. cap.

¶ Verū nō puto abire videri ſi paululū excedētes etiā qd ppoſiti religioſus dux in hoc bello geſ ſerit proferamus.

B ¶ Igit̄ vbi diuine virtutis auxilio certus de victoria effectus eſt alio nihilominus eſtu religio ſi pricipis animus fluctuabat q; ſc; imperator roman⁹ et pater patrie nominatus ⁊ qui omnes ſi fieri poſſet qui ante ſe principatū geſſerāt pietate ⁊ religione cuperet ſuperare nō ſolū patrie ſed ipſi vrbi romane q̄ romani imperij caput eſt bellū cogeret̄ iferre: nec ſine oppugnatiōe patrie quā tyrann⁹ obſederat reddere poterat patrie libertatē. Angebat̄ hinc anim⁹: ⁊ die noctuq; deū cui ſe iā familiarem ſenſerat p̄cabat̄: ne dexteram ſuā qua; ſigno muniuerat ſalutari cruore romani ſanguinis macularet. Hoc ei die noctuq; poſcenti preſtitit diuina prouidentia. Et cum iam non procul a ponte Moluio caſtra poſuiſſet ecce ſubito velut vi diuina correptus Maxentius agitur in occurſum. Et proruens vrbis rome portis ſe qui ſe reliquum exercitum iubet prioreq; ipſe obuius precurrit armatus. Iuſſerat autem nauibus ad diſcipulam compoſitis fluuiū ſterni ⁊ ſuppoſitis pontib⁹ exequari. vt ergo ipſe eques

⁊ precurſor oblit⁹ operis ſui cum
paucis aggreſſus eſt pontē ſub
ſedere naues: ⁊ in profundū di=
uerſus toti⁹ belli futuras cedes
vni⁹ nefandi capitis ſui dirimit
interitu: atq; impollutā religio=
ſi principis dexterā a ciuili cruo
re ſeruauit. Tum vero nihil mi=
nus in hoc ꝙ in Moyſeo atq; he
breoꝝ populo geſtū videres vt
digne etiā ſup his dici deberet
Currus pharaonis ⁊ virtutē ei⁹
proiecit in mare. Electos aſcen
ſores ternos ſtratores demerſit
in rubrū mare. Ponthū adope=
ruit eos. Ita nāq; maxenti⁹ atq;
ij qui cū ipſo erāt armati ſatel
lites demerſi ſunt in profundū
pontibusq; his deuolut⁹ eſt ꝗs
ad religioſi pricipis aptauerat
exitiū. Sed ⁊ illud ſuper eo ꝯpe=
tēter diceret. Lacum aperuit ⁊
effodit eū ⁊ incidit in foueā quā
operat⁹ eſt. Conuertet dolor ei⁹
in caput ei⁹ et in verticem eius
iniquitas eius deſcēdet. Hec im
pijs cōpetenter aptant. Conſtā
tino vero tāꝗ famulo dei digne
illa iungent que moyſes poſt vi
ctoriā pſtratis cecinit inimicis.
Cantemus dño glorioſe eñ ho=
norificatus eſt equū ⁊ aſcenſorē
proiecit in mare. Adiutor ⁊ ptc=
ctor meus eſt et factus eſt mihi
in ſalutē. Quis ſilis tibi in dijs
deus quis ſimilis tibi glorioſus
in ſanctis mirabilis in claritate
faciēs prodigia. Hec etiā ſi non
verbis rebus tñ geſtisq; conſtā=
tinus ipſi a quo victoriam me=
ruerat excelſo cōcinēs deo vrbē
romā triumphaturus ingredit:
Tunc vero leti omnes cum con=
iugibus ac liberis Senatus po
pulusq; romanus ingenti peſte
liberati ⁊ iugo tyrannice imma
nitatis exempti conſtantinū ve
lut autorem ac reſtitutorem li=
bertatis excipiūt. Ille tñ nec ad
laudes acclamantis ppli nec in
plauſum tāte vrbis ac talis ani
mos relaxabat. Neq; ſue virtuti rem ge=
ſtā: ſed diuino muneri deputabat. Sta=
tim deniq; vbi imagines ſibi ob honorem
triumphāti ſenatus erexit vexillū dñice
crucis in dextera ſua iubet depingi ⁊ ſub
ter aſcribi: q: i hoc ſigno ſingulari ſigno
qḋ vere eſt virtutis inſigne vrbem Ro=
mā ſenatūq; ⁊ populū Romanū iugo ty=
rannice dominationis ereptū priſtine li=
bertati nobilitatiq; reſtitui.

C ¶ Per idem tp̄s conſpirante etiam
tum ſecum Licinio nondum enim in id
veſanie inciderat quo poſtmodum dila=
pſus eſt. Sciētes ⁊ profitentes autorem
ſibi bonoꝝ omnium deum vna eademq;
ſententia legē ſtatuunt in qua deū chri=
ſtianorum pleniſſimis laudibus profe=
quuntur: ⁊ ipſum ſibi autorē toti⁹ virtu=
tis atq; operis profitentur ipſumq; de
tyrāno preſtitiſſe victoriam. Et ideo ab
vniuerſis huic venerationē cultūq; de=
ferendū. Hanc legem etiā ad Maximi=
nū qui tunc orientis partibus dñabatur
amicitiasq; eorū expetere videbat emit
tunt. At ille ingentibus imperatoꝝ re=
bus geſtis perterritus tametſi q̄ ſcribe=
bant cōtraria ſibi ⁊ aliena mētis ſue p=
poſito viderentur tñ qm̄ reſiſtere nō au=
debat: ⁊ rurſum aliene autoritati cedens
inuitus videri in hoc veniſſe erubeſce=
bat metu ſimul ac pudore vſus miſerri=
mis conſiliarijs ſtatuit velut ex ſuo ar=
bitrio atq; autoritate legē pro xp̄ianis ſi
milis ſententie promulgare. In qua aſſe=
ueraret maioribus quidē ſuis prioribus
auguſtis viſum fuiſſe xp̄ianorum gentē
tanꝗ deoꝝ cultui aduerſam penit⁹ eſſe
delendā. Se quoq; aliquādiu ratum ſi=
mili debere vti ſentētia. Sz qm̄ eo magis
gens iſta propagetur ⁊ creſcat quo ma=
xime putat inhiberi velle ſi potius vt ſi
quidē blādis quis ad deorū cultū pſua=
ſionibus acceſcat recipiatur. Nullus
vero cogatur inuitus: ſed habeat in ar=
bitrio ſuo quo ꝗſq; velit ritu colere deū
neq; pro hoc cōmotionē vllā vel pertur=
bationē prouincialibus inferendā. Hec
maximinus ad Sabinū prefectū ſcribit
cum tñ oēs ſcirent eum non ita animo ge
rere: ſed ſimulata hac humanitate de=
cernere. Deniq; noſtrorum nullus au=

Idem in hiſtoria tripartita. libr. i. c 9. in fin

debat vel conſilia agere vel in publico quicqꝫ quod ad religionem pertinet commouere: id eſt vel eccleſias reparare vel ſi quid hmõi vſus noſter poſcebat explere quod fieri lex ad eũ ab imperatoribꝰ miſſa cenſebat. Sed ille impius et mente ferox hoc ſolũ quod meſtus extorquebat indulſerat: nec in aliquo mutauit affectum donec digna in eum verbera vltio diuina proferret. Etenim cum cõtra meritum ⁊ procacitatem mentis ſue vel nomen auguſti vel imperium preſumpſiſſet vir in quo nihil prudentie nihil ſobrietatis aut moderationis inerat arrogãtia tumidus ⁊ ſuperbia inflatus extolli ⁊ erigi etiam aduerſum regni ſocios cepit. In quibus regalis inſtitutio morum ꝓbitate et ſobrietatis ac religionis gratia refulgebat. Audet igitur primo ſe inter eos honore conſtituere priorem: ac non multo poſt rupto federe bellum Licinio conatur inferre: ⁊ breui omnia perturbans modo vrbes quatere modo exercitum fatigare. Ad vltimũ fretus demonibus ⁊ numine deorum ſuorum cum immenſa militum multitudine procedit ad bellum: ſed victoria illum qui deo atqꝫ hominibus inuiſus erat refugiens ad partem alteram tranſit. Et cum ferro cecidiſſet eius exercitus pauci qui ſuperfuerant videntes eum militum copijs ⁊ diuino fauore nudatum manum fortioribus tradunt. At ille ſimul vt ſe dijs ſuis deceptum ⁊ ab hominibus deſertum videt: detractis imperij inſignibꝰ que nec decenter vnqꝫ geſſerat turbis ſe clam fugitantium permiſcens turpiter atqꝫ infeliciter bello exemptus per agros ac vicos latitãs tandem ad ea loca que hoſtibꝰ carere videbant euaſit vanis ſuis ꝑſuaſionibꝰ illud multo verius eſſe perſentiens qđ diuina ſcriptura pronuntiauerat dicẽs. Non fit ſaluꝰ rex per multitudinem virtutis ſue: nec gigas ſaluus erit in multitudine fortitudinis ſue. Fallax equus ad ſalutem in abundantiam autem virtutis ſuis non erit ſaluus. Ecce oculi domini ſuper timentes eum ſperantes ſuper miſericordiam eius vt liberet a morte animas eorum.

D ¶ Igit cũ omni dedecore atqꝫ ignominia tyrannus poſtea quã regreſſus eſt ad propria. Primo tanqꝫ furore quondam ſe digno accenſus plurimos ſacerdotes deorum ſuorũ ⁊ diuinos quos antea mirabatur: ⁊ quorum reſponſis confidens bella commouerat vt deceptores fallaceſqꝫ ⁊ qui ſalutem ſuã regnũqꝫ perdidiſſent interfici iubet. Poſt hec gloriã laudemqꝫ deo xpianoꝝ refert: ⁊ ſera penitentia cõuerſionem in ipſa vite ſue damnatione meditatus cũ grauiſſimam mortem morbis erga ſemetipm̃ certãtibꝰ duceret legẽ ꝓ libertate ac ſecuritate xpianorũ ſcribit: cuius exemplũ infra ſcriptũ eſt. Imperator ceſar galerius maximinꝰ germanicus ſarmaticus pius felix inuictus auguſtus. Indeſinẽter curam prouincialium noſtrorum gerentes ⁊ vtilitatibus eorum vel cõmodis cõſulentes que ad cõmune ⁊ publicum bonum ſpectant queqꝫ animis cunctorum chara ⁊ iucunda ſunt nunqꝫ deſinimus prouidere. Unde cognitum eſſe omnibus non dubito manifeſteqꝫ cõpactum: ex fomite quo iuſſum fuerat a diuis principibus diocletiano ⁊ maximiano parentibus noſtris inhiberi conuentus chriſtianoꝝ plurimas direptiones ⁊ predas ab officialibus factas idqꝫ per dies ſingulos in detrimentum noſtrorum prouincialium profeciſſe (quorum nos curam precipuam habere geſſimus) ita vt bonis ſuis pene ac patrimonijs euoluerent. Super hac re anno preterito legẽ dedimus vt ſi quis vellet genti huic vel religioni adherere a nullo prorſus voluntas eiꝰ ac propoſiti libertas impediretur: ſed ſatiſfacere animis ſuis atqꝫ haberet licentiam abſqꝫ vllo metu vel ſuſpitione agere qđ liberet. Uerum ne nunc quidem latere nos potuit quod quidam ex iudicibus tentauerint permouere rurſum prouinciales noſtros: et velut ex nr̃a eos autoritate turbare quo ſcilicet pigriores erga religionem quam diligunt redderentur. Igitur vt in poſterum omnis metus vel ambiguitas auferatur huius edicti noſtri lege ſancimus vt cunctis innoteſcat licere his qui xpianam ſectam religionemqꝫ venerantur hac noſtre indulgentie largitate vt vnuſquiſqꝫ quẽadmodum vult

et prout animo libet religioni huic ſolennitatiq; deſeruiat. Sed ⁊ orationum domos .i. dñica ſua vt inſtaurent pro voluntate permittimus. Sane quo in oib⁹ cumulatior habeat̃ hec nr̃a largitio etiam illud hac lege ſancim⁹ vt ſi que domus agri vel quelibet predia ex xp̄ianorũ bonis antehac parẽtũ noſtrorũ preceptis ad fiſci ius fuerant ſociata: ſi qua etiam ſibi ab aliquo competita ſunt vel ſi qua diſtracta aut dono ꝗ aliquem collata. Hec omnia in antiquũ ius xp̄ianorꝫ ꝓcipim⁹ reuocari dominiſq; proprijs vniuerſa reſtitui vt et in hoc oẽs pietatis noſtre beneficium capiãt. Talib⁹ maximinus nũc demum vtit̃ legibus q̃ ante annũ non integrũ ereis aduerſum nos tabulis tãq; in eternũ permanſuris ſanxerat penas. In quibus nos velut impios vrbibus et agris exules ac totius pene terre profugos effici iuſſerat. Uerum ne nũc quidem erat ei⁹ integra ⁊ ex corde conuerſio. Sꝫ velut precium quoddã huiuſcemodi leges offerebat deo. Et qm̃ deorum ſuorũ ſpes cum prius in bello deceperat ꝑ hec tanq; mutatis patrocinijs bellum tentabat adoriri. Ignorans vaniſſimus: q; ab holb⁹ nequã ad prauũ inceptũ neq; officijs neq; premijs põt redimi deus.

¶ Cap. x. quõ maximinus in grauiſſimum morbũ incidit ⁊ xp̄ianorꝫ perſecutores deſtruunt̃ qua propter xp̄iani in pace inceperunt viuere.

Igitur cum omnibus copijs inſtruxiſſet exercitum bellumq; parauiſſet iniuſtum: dolorib⁹ internorum viſcerum correptus vehementer exagitari cepit: ita vt ne ſtratus quidem recubare poſſet.

A ¶ Sed exiliens e cubili ſuo ſepe pronus elideret̃ in terrã. Tũ deinde homo edax: ⁊ q̃ vino ſemp repleret̃ nunc ne ſummis quidẽ labris deguſtãdum recipei et cibũ aut odore tenus viuuꝫ ſumeret. Ita carnib⁹ inedia ⁊ ariditate ꝯſumptis: hoc ſolũ ꝑfecit infelix: q; in vltimis vite poſitus iuſtã eſſe vindictã dei: ꝯ ſcelerũ ſe penas merentem ꝑferet expendere. Ad vltimum tñ morbo prius luminib⁹ amiſſis: tũc magis q̃d aduerſum xp̄ꝫ impietatis admiſerit vidẽs viuendi finẽ fecit. Sed defuncto eo qui erga xp̄ianos nũc inaudita crudelitate nunc ſimulata venia agebat aperta indulgentia legitimorꝫ principũ ⁊ abſq; vlla iam ſuſpitione: eccleſiarũ ſtatus multo etiã clarior q̃ꝫ prius fuerat reparari cepit. Uerbũ vero dei ⁊ doctrina xp̄i longe glorioſius ⁊ liberius propagabat̃. Tũ vero inimicis fidei penitudo vltima atrocitatis ⁊ crudelitat̃ ſue fiebat: ita vt puderet eos aſpectus ipſe public⁹: nec eleuare oculos in hoim faciem auderent. Etenim cum primũ ipſe Maximianus imperialibus edictis tyrãnus ⁊ impius ⁊ deo atq; hominibus inuiſus fuiſſet pronũtiatus. tabuleq; eius picte vel imagines eree alie deijci ac ꝓcipitari iuberẽtur: alie vero atris fucate coloribus oblitterari: tanta ſubito rerũ facta conuerſio eſt: vt eius q̃ dudũ aduerſus xp̄ianos de pene eternitate cẽſebat: nũc etiã nomen aut repelleret̃ de memoria holm aut cum opprobrio ac dedecore ſeruaretur. Iudices quoq; eius quos in tyrãnicis dñationibus miniſtros ſcelerꝫ habuerat legitimi principes velut impietatis ⁊ crudelitatis ſatis eius ſatellites interfici iuberẽt. In quibus maximus flagitiorũ ei⁹ ſignifer Peuſcedius fuit qui ſecũdo ab eo ⁊ tertio cõſul prouectus eſt: ac ꝑfecture tenuit culmen. Sed et quintianus ſimiliter prius is apud eum honoribus functus q̃ in egypti partib⁹ aduerſus xp̄ianorꝫ ſanguinẽ inaudita ſeuitia ⁊ crudelitate graſſatus eſt. Sꝫ et alij plurimi per quos maximini impietas fomẽta ꝯceperat. In q̃bus ⁊ theotegnus vltorẽ tandeꝫ xp̄ianorꝫ actuũ eſſe cõperit deũ: qui ꝯſecrati apud Antiochiã ſimulachri gratia etiã ꝑſidalibus a Maximino faſcib⁹ fuerat honorat⁹. Sed cũ licinius veniſſet anthiochiam et magice artis ſtudioſos ad penã iuſſiſſet inquiri: ſacerdotes illi atq; aruſpices nouelli ſimulachri: horum vel ſocij vel etiã magiſtri deprehenduntur. Cũq; ab his inquireretur quo pacto vel reſpõſa redderet ſimulachrum: vel prodigia quedã facere videretur: diſſimulare primo: poſtea tñ artius interrogati: totius ludi cõpoſitã ⁊ cõpaginatã machi

nam pandunt: ⁊ arte Theotegni fatentur cuncta fucata. Igitur primo omniū ipſum tāte deceptionis autorem Theotegnuȝ tum deinde ceteros magice artis miniſtros: q̄s ille ſacerdotes nouelli demonis atqȝ aruſpices collocaret: dignis excruciatos ſupplicijs occidi iubet. Quibus addūtur etiā filij Maximini: quos ille iam imperij ſocios aſſumpſerat. Sȝ ⁊ propinquos eius qui ſe ob huiuſcemodi neceſſitudinem moleſtiſſimos erga ciues ⁊ prouinciales exhibuerant: paribus ſupplicijs afficit: ſtulti et vecordes: qui non audierūt cōmonitionem diuinarum literarum dicētem. Nolite cōfidere in principibus: neqȝ in filijs hominū i quib⁹ nō eſt ſalus. Exiet ſpiritus eius et reuertetur in terram ſuā: in illa die peribunt omnes cogitatiōes eorum. Nos autē quibus ſpes ⁊ ſalus in omnipotente deo conſiſtit et in rege omni chriſto ſaluatore ad redemptionem animarum noſtrarum: ⁊ correptionem libēter ab ipſo ſuſcipimus ⁊ pacem veniāqȝ ab ipſo ſimiliter expectamus.

B ¶ Igit̄ poſteaq̄ repente deo atqȝ hominibus inuiſum ſcdm q̄ ſupra expoſuimus interijt impiorum hominum genus: ita vt merito in his cōpletum videretur quod predixerat ſpiritusſanctus. Uidi impium ſuperexaltatum ⁊ eleuatum ſicut cedros libani: ⁊ trāſiui: ⁊ ecce non erat et queſiui locuȝ eius ⁊ non inueni. Omni nube deterſa letus iā dies ⁊ ſolito clarior illuxerat terris atqȝ eccleſijs chriſti ſplendor ſui ſolis effulſerat: nec vſq̄ qui hoc aliter reſpiceret liuidus ſupererat oculus. Sed cuncti mortales tyrannice que preterierat crudelitatis horrore: etiam ſi nondum fide vatis tamen que noſtra ſunt amplectentes: vniuerſi pariter deū verum pijs eſſe auxilio fatebātur firmāqȝ eſſe ſpem in xp̄o ſperātiū cōprobabāt. Ex quo aderat cunctis veluti diuino munere infuſa letitia maxime videntibus ea loca que paulo āte impijs tyrannorum machinis fuerant deſtructa: rediuiua conſtructione clariora ⁊ excelſiora conſurgere templaqȝ excelſa pro humilibus conuenticulis eleuari. Iuuabat enim chriſtianorum principum fauor: ⁊ legiſlatione religioſa alacres noſtros animos eo amplius animabat: dum ⁊ ad perſonam epiſcoporū frequentius ſcriberent: ⁊ honorem ſacerdotibus cum ſumma veneratiōe deferrēt: ſed ⁊ impendiorum ſumptus benignius largirentur. Interea feſtiuitates a noſtris frequentiſſime gerebātur cū omni letitia et exultatione per vrbes ⁊ loca ſingula eccleſiarum dedicatiōibus celebratis. Congregabātur in vnum ſacerdotes: nec pigebat etiam longe poſitos cōuenire: quia nullum longum videbatur ſpatium charitati. Concurrebāt etiam populi ad populos: ⁊ tāq̄ vere membra vnius corporis chriſti: iungi ſibijnuicem ſociariqȝ gaudebāt vt videretur in eis compleri figura illa prophetica que cuȝ ſacramento quodam predicata eſt, dicens. Quia congregabatur os ad os: et iunctura ad iuncturam. Quibus etiam vnus ſpirtus ineſſe omnibus infuſus membris: vna anima merito dicitur: qȝ et vna omnibus fides: ⁊ vnus ab omnibus colitur deus: atqȝ ex vno ore hymnos omnes concinunt deo. Iam vero ingens in ſacerdotijs ⁊ miniſterijs atqȝ in omnibus que ad religionis obſeruantiam pertinent gratia refulgebat: aſtabāt hic pſallentium chori: iuuenes ⁊ virgines ſenes cum iunioribus laudabant nomen domini. Hic miniſteria ordinatis ac diſpoſitis vicibus agebantur. Pōtificum quoqȝ ſacerdotum cōſeſſus ipſa canitie venerabilis emin⁹ prefulgebat. Iam vero ſi quis per gratiam dei inſpiratus ſermonem proferret ad populuȝ cum omni ſilentio ora cunctoꝝ in eū oculiqȝ conuerſi tanq̄ celitus ſibi per eum denunciari aliqd expectabant. Tāta auditorum reuerentia tātus ordo in ſacerdotibus ſeruabat̄. Inde alius atqȝ ali⁹: ⁊ non ſolum duo vel tres ſicut apoſtolus dixit ceteris examinātibus loquebant̄: ſed ⁊ quantiſcūqȝ dabat̄ ſermo in apertione oris ſui: vt magis conſtaret in eis illud quod moyſes dixerat. Quis dabit omnem eccleſiā dei prophetare? Nuſq̄ enim liuor: aderat nullum pulſabat inuidia dei dona dei populis miniſtrabant̄ vnuſquiſqȝ ſecundum qđ ſcriptū eſt ad

edificationem eccleſie abundare querebat ⁊ omnia hec in charitate gerebantur ita vt ſe honore inuicem preuenirēt et alter alterum ſeſe diceret meliorem. Nam ſimpliciores quiq; ammirabantur ⁊ ſuſcipiebant eos qui per ſapientiā verbi populos inſtruebant. Sapientes vero ⁊ eruditi viri preferebant eos quibus pura vita ac ſincera ſimplicitas: offerendi deo hoſtias maiorem fiduciam dabat eiſq; immolandi ſacrificij permittebatur officiū quos familiarior vite ſimplicitas i cordis puritate ſeruabat. Sic ſummo ſtudio perquirebat alter in altero quod preferret.

C Igitur cum tali ſimplicitate eccleſiarum gloria apud deum homineſq; ꝓficeret: et imago quedam celeſtium haberetur in terris: ſuper omnia quoq; religioſus princeps Cōſtantinus exultaret in talibus: ac per dies ſingulos fide ⁊ religione creſcens inexplebili gaudio de eccleſiarum profectibus repleretur. Sacerdotibus etiam dei non credebat ſufficere ſi ſe equalē preberet: niſi eos a lōge preferret: ⁊ ad imaginem quandā veneraretur diuine preſentie. Cunq; ꝓ his omnibus non iam vt imperator ſed vt pater coleretur a cūctis: non tulit infelix inuidia vel noſtrorum pacem letis ſucceſſibus creſcere: vel illius erga nos ſtudia inquaſſata durare. Etenim Licini⁹ qui primo quaſi probitate morum et vite integritate ac merito virtutum: non ſolum ab eo in ſocietatem regni fuerat aſcitus verum ⁊ propinquitatem ex coniunctione ſuſceptus (ſororem nanq; Conſtantini in matrimonium acceperat) videns imperatorem non tam vi et metu: quam amore ⁊ religione omnibus imperare: atq; in ſumma veneratione cunctis eſſe mortalibus: ⁊ precipue chriſtianis humano vitio pulſatus: imo inhumane inuidie clade percuſſus occultis inſidijs primo decipere egregiū principem parat idq; ꝗmaxime per familiares ac miniſtros molitur. Sed ille nihil quidem de eius dolis et fraudibus ſuſpicatur: tamen quia totus erat confidēs in deo: ad omnia ſe illo ſigno quod ei celitus mōſtratum fuerat muniebat: nec vllis per hoc inſidijs fieri obnoxius poterat. Verum Licinius vbi neq; beneficiorum memoria: neq; affinitatis gratia reprimere immanitatem concepti ſceleris poterat neq; tamen ei per occultas machinas inſidie procedebant: ratus ꝙ imperator chriſtianorum precib⁹ iuuaretur: ⁊ ideo tutus remaneret: ſtulta iracundia permotus Imperator quidem apertum bellum indicit: regniq; fidem ſocietatemq; contaminat. Noſtros vero priuato et ſpeciali odio perſequi parat: hec in querela deuocans ꝙ non ita pro ſe ſicut pro Conſtantino chriſtiani in ſolennibus ⁊ ex precepto ſibi traditis orationibus excubarēt. Verſa igitur vice is qui pauloante acerrime in eos vindicauerat: qui tyrannorum tempore aduerſuꝫ xp̄ianos aliq̄d crudele molliti ſunt: nunc in noſtros tela contorquet et tyrānidis ſue prima ſacrilegia noſtrorū cruore delibat. Primo nāq; omnium de palatio ſuo ſi quis chriſtian⁹ eſſet exire iubet: tum de deo in militia. Poſt hec ꝑfecit peſtis ⁊ tyrannicis edictis ſtatuit omnes qui ſe xp̄ianos ꝓfiterētur in carcerē trudi. Statim tū inuenit aliquid in quo priores crudelitate ſuparet. Addit edicto vt ne quis alicui miſſo in carcere cibum vel potū deferat dicens: iniquum eſſe miām fieri atq; humanitatem ꝓberi ijs quos ipſe ſuis legibus cōdēnaſſet. Et ita multitudines in carcerē retruſe inedia necabant̄. Sed per hoc putabat adhuc occultiorem eſſe tyrannidē ſuam. Verū creſcente animi ſeuitia: etiam hoc parū videtur continuo in epiſcopos ceteroſq; ſacerdotes dei rabiē crudelitatis extēdit. Et primo oīm nobiliores quoſq; ⁊ quos fama clarior extulerat vel ſapiētie ⁊ doctrine opinio commendauerat: callida arte circumuenit: ⁊ eos aut iniuriarum reos fieri au cuiuſlibet alterius ficti criminis precipiens: nullaq; negotij inquiſitione habita puniri hoc ſolo quo deferebantur iubebat. Iam vero poſt hec inaudito omnibus ſeculis crudelitatis modo omnes qui contaminatis ſacrificijs acquieſcere noluiſſent: nō tortorib⁹ vt ꝓdeceſſores ſui tyrāni faciebāt neq; cruciatib⁹ ac ſupplicijs tradi iu

bebat: ſed lanionibus dari: vt eos por-
corum more ſuſpenſos deſpicatoſqꝫ et co
dicibus ſuppoſitos ꝑ fruſta cederent:
et in partes diuiſos: in mare ad pabulū
piſciū proijcerent. Eccleſia quoqꝫ quas
ſuis iam temporibus communibus edi-
ctis extrui fecerat rurſum ipſe ſubuerte
re: ⁊ ꝑ oia ſatꝫ agere quatinꝰ cūctos qui
añ ſe fuerāt tyrānos crudelitate ſupera
ret. Preterea ⁊ leges ſi q̄ apd̓ romanos
bñ ⁊ honeſte a maiorībꝰ late fuerant in
barbarorum ritum conuertere auaritie
quoqꝫ inſatiabiliter ſtudere ſenſus inno
uare et agros cultoribus vacuos tribu-
tis replere. Preterea ſi quos iniquis fa-
ctionibus circunuentos in exilium mi-
ſiſſet horum vxores legitimis matrimo-
nijs auulſas: ſeruis ſuis ac ſatellitibus
iungere. Ipſe vero etiā cōtra etatis ſue
vires adulterijs ⁊ corruptione virginuꝫ
delectari. Uerum vbi huiuſcemodi ar-
mis ⁊ virtutibus inſtructus tyrannideꝫ
ferocius cepit agitare. Conſtantinꝰ autē
qui erat veris virtutibus adornatus et
perfecta in deum pietate munitus: tot
tantiſqꝫ flagitijs ire obuiam parat nec
difficultas aliqua victorie fuit: vbi et cau
ſa iuſtior et fides purior: et virtus emi-
nentior habebatur. Deiectoqꝫ licinio:
atqꝫ omni memoria tyrannice domina-
tionis ablata ſoliditatem romani regni
cum filijs ſolus obtinuit. Tum vero ſta-
tus quidem reipublice equabili mode-
ratione: et cenſura digniſſima Romani
nominis habebatur. In nationibꝰ bar-
baris metꝰ ingēs. In ꝓuincialibus vero
metu deuotio animi maior erat. Quie-
ta omnia et tranquilla ab hoſtibus bel-
liſqꝫ ciuilibus: letiſſecuriqꝫ cuncti morta-
les pacē agitabāt. Eccleſiarū vero glo-
ria incredibile memorata eſt: quāto reli-
gioſi imꝑatoris ſtudio adoleuerit: quan-
taqꝫ eiꝰ cura etiā erga ſumptū indulgen
tiū fuerit. Ardēs nāqꝫ in fide dei animꝰ
⁊ benignū ingeniū atqꝫ clemens: bonis
operibus paſcebat. Intantū vero preſen
tiū rerū bonitas ⁊ trāquilitas obtinebat
vt obliuionē ꝓteritorū pareret malorum.
Edictis nāqꝫ frequentibus per oēm locū
ꝓpoſitis: nō ſolū tyrannicas aduerſum
chriſtianos depulerat leges: iuſqꝫ ciui-
le reddiderat: verū ⁊ priuilegia plurima
eccleſiaſtica ac ſummos honores ſacer-
dotibꝰ detulit. Ita deo atqꝫ hominibꝰ ca-
rus ſummā Romani regni: cum religio-
ne paratum etiam virtute animi ac mo-
deratione ſupra omnes qui prius fuerāt
procurabat.

Euſebij Ceſarienſis hiſtorie eccle-
ſiaſtice explicit liber nonus.

HUcuſqꝫ no-
bis Euſebiꝰ rerū in ecclīa
geſtarū memoriā tradidit.
Cetera vero que vſqꝫ ad
preſens tempus ꝑ ordineꝫ
ſubſecuta ſunt: que vel in maiorū literis
reperimus: vel noſtra memoria attigit
patris religioſi preceptis ⁊ in hoc parē-
tes q̄ poterimus breuiter addemꝰ. Hec
etiā decimo libro eccleſiaſtice hiſtorie con
tinentur.

Incipit liber. x.

Cap. i. de cōuocatione concilij nice
ni ꝓpter hereſim arrij heretici.

CUm apud ale
xandriā poſt achillam qui
petro martyri ſucceſſerat:
Alexander ſacerdotiū ſu-
ſcepiſſet: quia pax noſtris ⁊
quies a ꝑſecutionibꝰ erat atqꝫ eccleſia
rū glīa cōfeſſorū meritis gaudebat pro-
ſperitas rerū noſtrarū domeſtica cōtentio
ne turbat. Etenī pbr̄ quidā apud Ale-
xandriā arrius nōie: vir ſpecie et forma
magis q̄ virtute religioſus ⁊ glorie lau-
diſqꝫ ⁊ nouitatis improbe cupidus pra-
ua quedā de fide xp̄i ꝓferre ⁊ que antea
in queſtionē nūq̄ venerāt cepit abſcin-
dere ac ſeparare ab illa eterna ⁊ ineffa-
bili dei patris ſubſtantia vel natura fi-
lium conabatur. Que res plurimos in ec
cleſia conturbabat. Sed cum Alexāder
epiſcopꝰ natura lenis: ⁊ quietꝰ aſſiduis
commonitionibus Arrium cuperet a
prauo incepto et aſſertionibus impijs
reuocare: nec tamen res ex ſententia ꝓ-
cederet: q̄ pleroſqꝫ iam contagio peſti-
fere aſſertionis infecerat non ſolū apud
Alexandriam: verum ⁊ per alias vrbes
prouinciaſqꝫ diſperſa: pernitioſum fo-

re credens ſi diſſimularet aliis plurimis conſacerdotib⁹ ſuis rē indicat. Queſtio latius innoteſcit ſermo vſqȝ ad aures religioſi principis: quippe qui in oī ſtudio ⁊ diligentia curaret que noſtra ſunt peruenit. Tum ille ex ſnia ſacerdotū apud vrbem Niceem epiſcopale conciliū congregat: ibiqȝ Arriū trecētis ⁊ .xviii. epīs reſidētib⁹ adeſſe iubet: ac de ei⁹ propoſitionibus et queſtionibus iudicari.

¶ Ca. ii. q̄uo ꝯſtātin⁹ in ꝯcilio illo noluit iudicare de q̄relis q̄ inter epiſcopos verſabantur.

Sed in eo concilio ammirabile factum principis non puto reticēdū. Etenī cū ex oībus pene locis epī cōueniſſent ⁊ vt fieri ſolet diuerſis ex cauſis inter ſe iurgia quedā detuliſſent interpellabanꝫ frequēter a ſingulis offerebanꝫ libelli culpe ꝓferebantur: et magis ad hoc ꝙ ad id pro quo ventum fuerat animos dabāt. At ille videns ꝙ per hmōi iurgia cauſa ſummi negotii fruſtraretur diē certam ſtatuit quo vnuſquiſqȝ epōꝝ ſi q̄d querimonie habere videretur deferret. Et cum reſediſſet: ſuſcepit a ſingulis libellos. Quos ſimul oēs in ſinu ſuo ꝯtinēs: nec in eis q̄d cōtineretꝫ aperiēs ait ad epiſcopos. De⁹ vos ꝯſtituit ſacerdotes: et poteſtatē vobis dedit de nobis q̄ȝ iudicādi ⁊ iō nos a vobis recte iudicamur. Uos aūt nō poteſtis ab hoīb⁹ iudicari ꝓpter q̄ꝺ dei ſolius īter vos expectate iudiciū ⁊ vr̄a iurgia q̄cūqȝ ſunt ad illud diuinum reſeruentur examē. Uos etenī nobis a deo dati eſtis dii et conueniens non eſt vt homo iudicet deos ſed ille ſolus de quo ſcriptum eſt. Deus ſtetit in ſynagoga deorum in medio autem deos diſcernit: Et ideo his omiſſis illa que ad fidem dei pertinent abſqȝ vlla animoꝝ contentione diſtinguite. Cum hoc dixiſſet: omnes ſimul querimoniarū libellos iuſſit exuri: ne innoteſceret vlli hominū ſimulatio ſacerdotū. Uerū cum ꝑ dies multos in epōꝝ concilio fidei queſtio verteretꝫ: ⁊ nōnulli diuerſa ſentirent ac vehementer ceptis arrii fauerent: cōplures tn̄ erāt qui impiā arrii execrarentur inceptū. Cūqȝ in eodē cōcilio eſſet cōfeſſorū magnus numerus ſacerdotū: oēs arrii nouitatib⁹ aduerſabanꝫ. Fauebāt vero ei viri l q̄onib⁹ callidi ⁊ ob id ſimplicitati fidei aduerſi.

Idē in hy. triꝑ. lib. ii. ca. ii. et xi. q. i. ſacerdotib⁹. xii. q. i. futurā.

¶ Ca. iii. q̄ a ſimplici ſacerdote dialecticus in verbo dei ſuperatur et xp̄ianus efficit.

Quantā vero virtutē habeat ſimplicitas fidei ēt ex iis q̄ ibi geſta referunt agnoſcim⁹. Etenī cū ꝑ ſtudio religioſi impatoris ex oī terra ſacerdotes dei coiiſſent opinioe ꝯmoti ph̄i quoqȝ ⁊ dialectici valde nobiles ⁊ opinatiſſimi cōuenerunt. In quib⁹ quidā inſignis in arte dialectica per dies ſingulos conflictū ſummi certaminis cum epiſcopis noſtris viris adeque in dialectica nō improbabilr̄ eruditis mouebat ⁊ fiebat ingens ſpectaculū. Cōuenientibus ad audiēdum doctis et literatis viris: nec tamen vllo genere philoſophus concludi a quo quam poterat: aut conſtringi. Tanta etenim dicendi arte obiectis queſtionibus occurrebat: vt vbi maxime putareꝫ aſtrictus velut anguis lubricus laberetur. Sed vt oſtēderet deus ꝙ non in ſermone regnū dei: ſȝ in virtute ꝯſiſtit: q̄daȝ ex cōfeſſoribus ſimpliciſſime nature vir: ⁊ nihil aliud ſciens niſi

Idē in hiſtoria triꝑtita lib. ii. ca. iii.

chriſtum ieſum ꝛ hunc crucifixum inter ceteros auditores epiſcopꝰ aderat. Qui cum vidiſſet philoſophum inſultātem noſtris et callida ſe diſputationis arte iactantem poſcit ab omnibus locum velle ſe paucis cum philoſopho ſermocinari. Cum vero noſtri qui ſimplicitatem viri et impericiam in ſermone duntaxat noſſent pauere ꝛ velut pudorem quendam pati ne forte apud callidos homines riſui efficeretur ſancta ſimplicitas. Perſtitit tamen ſenior ꝛ hunc mouit ſermonis exordium. In nomine inquit ieſu xp̄i phiſoſophe audi que vera ſunt. Deus vnus eſt qui celum fecit et terram. Quiqꝫ homini quē de terre limo formauerat ſpiritum dedit vniuerſa que videntur et q̄ non videntur virtute verbi ſui creauit et ſpiritus ſui ſanctificatione firmauit. Hoc verbum ac ſapientia quem nos filium dicimus humanos miſeratus errores ex virgine naſcitur et p paſſionem mortis a perpetua nos morte liberauit ac reſurrectione ſua eternam nobis contulit vitam. Quē et expectamus iudicem olim q̄ gerimꝰ eſſe venturū. Credis hoc ita eſſe philoſophe: at ille velut ſi nunq̄ vllum ſermonem cōtradicendi didiciſſet ita obſtupefactꝰ virtute dictorum mutus ad oīa hoc ſolum potuit reſpondere: ita ſibi videri. Nec aliud verum eſſe q̄ quod dixerat. Tum ſenior. Si hoc inquit ita eſſe credidiſti: ſurge et ſequere me: ac dominicū et huius fidei ſignaculum ſuſcipe. Et philoſophus conuerſus ad diſcipulos ſuos vel ad eos qui audiēdi gratia conuenerant: audite inquit o eruditi viri: donec verbis mecum geſta res eſt verba verbis oppoſui. Et que dicebantur dicendi arte ſubuerti. Ubi vero pro verbis virtus proceſſit ex ore dicentis non potuerunt reſiſtere verba virtuti: nec homo aduerſari potuit. Et ideo ſi quis veſtrum potuit in his que dicta ſunt ſentire que ſenſi credat chriſto et ſequatur hunc ſenem in quo locutus eſt deus. Ita philoſophus chriſtianus effectus tandem ſe gratulatus eſt victum.

¶ Capitulum .iiij. de paſuntio cōfeſſore eiuſqꝫ miraculis.

Fuit preter ea in illo concilio et paſuntius homo dei epiſcopus ex egypti partibus: confeſſor ex illis quos Maximinus dextris oculis effoſſis et ſiniſtro poplite ſucciſo per metalla damnauerat. Sed in hoc tanta virtutum inerat gratia vt ſigna per eum non minus q̄ dudum per apoſtolos fierent. Nam et demones tantum verbo fugabat et egros ſola oratiōe curabat. Sed ꝛ cecis viſum dicitur reddidiſſe. Et paraliticos ad ſtabilitatem corporis reuocaſſe. Quē Conſtantinus in tanta veneratione ꝛ affectu habuit vt ſepius cum intra palatium euocatū complecteretur: et illum oculum qui in confeſſione fidei fuerat euulſus auidioribus oſculis demulceret.

De paſuntio etiā .j. li. x. c. j. A. in hyſto. tri. li. j. c. x. a. et li. ij. c. ij. A.

¶ Capitulū .v. de ſpiridione epō ꝛ eiꝰ mirabilibꝰ hemorrhoiſſionqꝫ additiōe in ſymbolo.

Ex eorū numero et ſi q̄d adhuc eminentius fuiſſe dicitur etiam Spiridion Ciprius epiſcopus vir vnus ex ordine prophetarum quantum etiam nos eorum qui eum viderant narratione comperimus. Hic paſtor ouium etiā in epiſcopatu poſitus permanſit. Quadam vero nocte cum ad caulas fures veniſſent: et manus improbas quo aditum educendis ouibus facerent extendiſſent inuiſibilibus quibuſdam vinculis reſtricti vſqꝫ ad lucem velut traditi tortoribꝰ permanſerunt. Cum vero oues ducturus ad paſcua matutinꝰ ſe agere ſenior videt iuuenes abſqꝫ humanis vinculis caulis pē

De hoc ſpiridione etiā in hyſto. tri. lib. j. ca. x. fere p totum.

dere diſtrictos.

A ¶ Cumq͛ cauſam noxe cōperiſſet: abſoluit ſermone quos meritis vinxerat. Et ne eis inanis nocturna cederet occupatio tollite (inquit) o iuuenes vnum vobis arietem ne ſine cauſa veniſſe videamini: quem meliꝰ prece quam furto que ſiſſe conuenerat. Tradunt de hoc etiam illud factū mirabile. Filiam habuit yrenem nomine que ei bene cum bene miniſtraſſet virgo defuncta eſt. Poſt eius obitum venit quidam dicens ſe ei quoddā depoſitum commendaſſe. Rem geſtam ignorauerat pater. Perquiſitum in tota domo nuſq͛ quod petebatur inuentū eſt. Perſiſtebat ille qui commendauerat ⁊ fletu a lachrymis perurgebat. Uite quoq͛ ſue illaturum ſe eſſe exitum niſi commēdata reciperet teſtabatur. Permotus lachrimis eius ſenex ad ſepulchrum filie properat atq͛ eam ex nomine clamitat. Tum illa de ſepulchro quid vis ait pater. Commēdatum illius inq͛t vbi poſuiſti. At illa locum deſignans illic ait inuenies defoſſum. Regreſſus ad domum rem ſicut filia de ſepulchro reſponderat repertam tradidit repoſcēti. Sed et multa alia eius feruntur geſta mirabilia que etiam nunc ore omnium celebrantur.

B ¶ Tales igitur in illis adhuc temporibus permulti viri in eccleſijs domini refulgebant ex quibus plurimi in illo concilio fuerunt. Sed ⁊ Athanaſius eodem tempore alexandri dyaconus alexandrini epiſcopi aderat concilijs ſenem quam plurimi iuuans. Interea per dies ſingulos agitabatur conuentus: nec facile aut temere de re tanta ſtatuere audebant. Euocabatur frequenter Arriꝰ in concilium ⁊ aſſiduo tractu aſſertiones eius diſcutiebantur. Et quid aduerſum hoc teneri deberet: aut ſtatui ſumma cū liberatiōe querebatur. Uerum poſt diutinum multumq͛ tractatum placet omnibus at velut vno cunctorum ore et corde decernitur homouſion ſcribi debere: id eſt eiuſdem cum patre ſubſtantie filium confiteri: idq͛ firmiſſima omniū ſententia pronunciatur. Decem et ſeptem et ſoli tunc fuiſſe dicuntur quibus arrij fides magis placeret extrinſecus creatum dei filium ex nullis ſubſtantibus et non ex ipſa patris deitate progenitum confirmantes. Defertur ad conſtantinū ſacerdotalis concilij ſententia. Ille tanq͛ a deo prolatam veneratur. Cui ſi qui tentaſſet obniti velut contra diuina ſtatuta venientem in exilium ſe proteſtatur acturum. Sex igitur ſoli cum Arrio ſe patiuntur expelli: reliqui vero vndecim concilio inter ſe habito acquieſcunt ad ſubſcribendum manu ſola non mente. Cuius ſimulationis auctor precipue extitit Nicomedie epiſcopus Euſebius. Interim quomodo alijs veritate alijs ſimulatione (ſicut poſt exitus docuit) ſubſcribentibus ⁊ de ſingulis quibuſq͛ eccleſiaſticis obſeruationibus certa ſtatuta fingentibus concilium diremptū eſt. Exemplum autem expoſitionis fidei eorum q͛ conuenerāt infra ſcriptum eſt.

¶ Exemplum fidei Nicene.

¶ Capitulū. vj. de expoſitione fidei in cōcilio niceno facta ⁊ eiuſdem cōcilij actis.

CRedimꝰ i vnū deum patrem omnipotētem omnium viſibilium ⁊ inuiſibilium factorem.

A ¶ Et in vnum dominum noſtrum Jeſum chriſtum filium dei: de patre natum vnigenitum. Hoc eſt de ſubſtantia patris. Deum ex deo: lumen ex lumine. Deum verum ex deo vero. Natum non factum. Homouſion patri: hoc eſt eiuſdē cum patre ſubſtantie. Per quem omnia facta ſunt que in celo et que in terris. Qui propter nos et propter noſtram ſalutem deſcendit: et incarnatus eſt homo factus paſſus eſt: et reſurrexit tertia die et aſcendit in celos. Inde venturus eſt iudicare viuos et mortuos. Et in ſpiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt: erat aliquando quando non erat: et anteq͛ naſceretur non erat: et quia ex nullis extentibus factus eſt; aut ex alia ſubſtantia dicunt eſſe aut conuertibilem vel mutabilem filium dei: anathematizat catholica et apoſtolica eccleſia

Acta niceni concilij.

C.i. Statuunt preterea obſeruādum eſſe in eccleſijs ne quis ex his q̄ ſemetipſos per impatientiam libidinis exciderunt: veniret ad clerum.

B C.ij. Et ne quis nuper aſſumptus ex vita vel conuerſatione gentili accepto baptiſmo anteq̄ cautius examinetur clericus fiat.

C.iij. Et ne quis epiſcoporum ceterorūq̄ clericorum cum extraneis mulieribus habitet preterq̄ cū matre vel ſorore: vel thia: vel ſi que ſunt huiuſmodi neceſſitudinum perſone.

C.iiij. Et vt epiſcopus ſi fieri poteſt a totius prouincie epiſcopis ordinetur. Si hoc difficile eſt certe non minus q̄ a tribus: ita tamen vt Metropolitani epiſcopi maxime vel p̄ſentia vel auctoritas habeatur. Abſq̄ quo ordinationem irritaȝ eſſe voluerunt.

C.v. Et ne quem ſi alius epiſcopus de eccleſia expulerit ſiue clericum ſiue laicum ſuſcipiat alius. Sane ne hoc aut iracunda aliqua aut contentione (vt fieri ſolet) iniuſte factum remedium nō haberet: decernunt per ſingulos annos in ſingulis vrbibus atq̄ prouincijs ſecundo ab omnibus epiſcopis prouincialib⁹ concilia agi debere: et de huiuſmodi negocijs iudicari: vt ſi forte ab vno inique aliquid geſtum eſt a ceteris emendetur. Si recte vt ab omnibus confirmetur.

C.vj. Et vt apud Alexādriam vel in vrbe roma vetuſta conſuetudo ſeruetur: vt vel ille egypti vel hic ſuburbicarū eccleſiarum ſollicitudinem gerat.

C.vij. Et vt ſi forte in ordinando ep̄o duo vel tres pro aliqua contentione diſſentiāt reliquorū autoritas et precipue metropolitani cū ceteris firmior habeat.

C.viij. Et vt epiſcopo Hieroſolymorum antiquitus tradita honoris prerogatiua ſeruetur manente nihilomin⁹: ⁊ Metropolitani ipſi⁹ ꝓuincie dignitate.

C.ix. Et vt catharos (qui apud nos nouatiōi ſunt) ſi forte penitētes ad eccleſiā ꝯuertant ꝯfeſſos eccleſiaſtica dogmata clericos ī ordine quidē ſuo ſuſcipi debere: ſed ordinatione data. Sane ſi ep̄s ipſorum veniat ad ep̄m noſtrū debere cū in preſbyterorum loco ſedere. Ep̄i vero nomen manere apud illum ſolum qui catholicam ſemper tenuit fidē: niſi ſua voluntate ipſe cum tali nomine honorare voluerit: vel ſi placuerit: vt querat ei ep̄i locum vacantem hoc in ipſius poteſtate.

C.x. Et ne ī vna ciuitate duo ſint ep̄i.

C.xj. Et ſi qui forte indiſcrete ad ſacerdotium prouecti poſtmodum vel ipſi aliquid de ſe criminoſum confeſſi ſunt: vel ab alijs reuicti vt abijciātur. Sed ⁊ ſi quis ex his qui lapſi ſunt: ⁊ per ignorantiam forte ordinati: recogniti fuerunt vt abijciantur.

C.xij. Et ſi qui abſq̄ tormentis in ꝑſecutionibus lapſi ſunt: ⁊ ex corde agunt penitentiam: quinq̄ annos intra catecuminos faciant: ⁊ duobus annis poſt hoc fidelibus tantum in oratiōe iungantur: ⁊ ita poſtmodum ſuſcipiant. Qui vero ꝓpter ꝯfeſſionē militē abiecerant: ⁊ rurſum hanc ambierunt: hos tredecim annis penitentiam gerere: ⁊ poſt ea ſuſcipi ſi tamen ex corde penitentiam gerant. Eſſe tamen ⁊ in poteſtate ep̄i moderandi facultatem ſi eorum fructuoſam ⁊ attentam penitentiam viderit.

C.xiij. De his vero qui vita excedūt penitentibus decernunt vacuum nulluȝ debere dimitti. Si qui ſane accepta cōmunione ſuperuixerit debere eum tempora ſtatuta cōplere: vel certe prout moderatio epiſcopi voluerit.

C.xiiij. Et ne diaconi p̄ſbyteris preferantur ne ve ſedeant in conſeſſu preſbyterorū: aut illis preſentibus euchariſtiā diuidant: ſed illis agentibus ſolū miniſtrant. Si vero preſbyter null⁹ ſit in preſenti tunc demum etiam iuſſis licere diuidere aliter vero agentes abijci iubēt.

C.xv. De catecuminis q̄ ꝓlapſi ſunt ſtatuere trib⁹ annis eos ad catecuminoꝝ ořone ſeparatos poſtea recipi debere.

C.xvj. Et ne de ciuitate inferiori ad maiorem eccleſiam trāſire quis ambiat ſiue epiſcopus ſiue etiam alius clericus. Et ne quis cleric⁹ qui derelicta eccleſia ſua nulla exiſtente cauſa probabili vagatur et oberrat per alias eccleſias ſuſci-

platur in communione.

¶.xvij. Et vt nemo eum qui ad aliū pertinet ſuſcipiens in ſua eccleſia ordinet clerum abſq; conſenſu illius ad quē pertineat.

¶.xviij. Et ne quis clericus aut vſuras accipiat aut frumenti vel vini amplationem quod ſolet in nouo datū vel ſextuplum vel etiā duplum recipi quod ſi faciat tanq̄ turpis lucri reum abijciendum.

¶.xix. Et vt paulianiſte qui ſunt Fortiniani rebaptizentur.

¶.xx. Sed ⁊ dyaconiſſe quoniā quidem manus impoſitionem non accipiūt etiam ipſas inter laicos eſſe debere. Igitur cum de his prout diuinarum legum ratio popoſcerat decreuiſſent: ſed ⁊ de obſeruatione paſche antiquum canonē per quem nulla de reliquo varietas oriretur eccleſijs tradidiſſent omnibus rite diſpoſitis eccleſiarum par: ⁊ fides in oriētis et occidentis partibus: vna atq; eadē ſeruabatur.

¶ Capitulum.vij. de profectione helene in hieruſalē ⁊ viuifice crucis ligni atq; tituli inuentione.

DEr idem tēpus helena conſtantini mater femina incomparabili fide: ⁊ religione animi ac magnificentia ſingulari cuius vere Cōſtantinus cum eſſet filius: et crederetur diuinis ammonita viſionibus: hieroſolymam petit atq; ibi locum in quo ſacroſanctum corpus chriſti patibulo affixum pepēderat ab incolis perquirit. Qui idcirco ad inueniendum difficilis erat qđ ab antiquis perſecutoribus ſimulachrū in eo veneris fuerat defixum vt ſi quis xpianorum in loco chriſtum adorare voluiſſet venerē videretur adorare. Et ob hoc infrequens ⁊ pene obliuioni datus fuerat locus. Sed cum vt ſupra diximus religioſa femina properaſſet ad locū celeſti ſibi iudicio deſignatum cuncta ex eo prophana ⁊ polluta deturbans in alium purgatis ruderibus tres confuſo ordine reperiuntur cruces.

¶ Sed obturbabat reperti muneris letitiam vniuſcuiuſq; crucis indiſcreta proprietas. Aderat quidem ⁊ titulus ille q̄ grecis ⁊ latinis atq; hebraicis literis a Pylato fuerat conſcript⁹. Sed nec ipſe ſatis euidenter dominici ꝓdebat ſigna patibuli. Hinc iā humane ambiguitatis incertū diuinū flagitat teſtimoniū. Accidit in eadem vrbe primariā quandā loci illi⁹ feminā graui egritudine confectā ſeminecem iacere. Macharius per idem tempus eccleſie illius eps erat. Is vbi cunctātem reginā atq; omnes pariter qui aderāt videt: afferte huc inquit totas q̄ reperte ſunt cruces: ⁊ que ſit q̄ portauerit dominum nūc nobis aperiet deus. Et ingreſſus cum regina pariter ⁊ populis ad eā q̄ decūbebat defixis genib⁹ huiuſcemodi ad deū p̄cem ꝓfudit.

Idem in hyſtori tripartita. libro ij. capi. xviij. F.

¶ Capitulū.viij. de miraculo hieroſolymis facto q̄ crux dñi ab alijs crucib⁹ fuit euidenter diſtincta.

TU domine qui per vnigenitum filium tuum ſalutem generi humano per paſſionem crucis cōferre dignatus es: ⁊ nunc in nouiſſimis temporibus aſpiraſti in corde ancille tue perquirere lignum beatū in quo ſalus noſtra pepēdit oſtēde euidenter ex his tribus que crux fuerit ad dñicam gloriam vel que extiterint ad ſeruile ſupplicium vt hec mulier que ſemiuiua decumbit ſtatim vt eam lignum ſalutare cōtigerit: a mortis ianuis reuocetur ad vitam.

¶ Et cum hoc dixiſſet adhibuit primo vnā ex tribus et nihil ꝓfecit. Adhibuit ſecundam nec ſi quidem aliquid actū eſt. Ut vero admonuit tertiā repēte apertis oculis mulier conſurrexit.

Idē in hyſtori. tripti ta libro ij. capi. xviij. F

Et ſtabilitate virium recepta alacrior multo ꝙ dum ſana fuerat tota domo diſcurrere et magnificare domini potentiam cepit. Sic euidenti indicio regina voti compos effecta templũ mirificum in eo loco in quo crucem repererat regia ambitione conſtruxit. Clauos quibus corpus dominicum fuerat affixum portat ad filium. Ex quibus ille frenos compoſuit quibus vteretur ad bellũ. Et ex alijs galeam nihilominus belli vſibus aptam fertur armaſſe. Ligni vero ipſius ſalutaris partẽ detulit filio: partem vero thecis argenteis conditam dereliquit in loco ꝗ etiam nunc ad memoriam ſollicita veneratiõe ſeruatur. Reliquie etiã hoc indiciũ religioſi animi regina venerabilis Uirgines quas ibi reperit deo ſacratas inuitaſſe ad prandium: ⁊ tanta eas deuotione curaſſe dicitur vt indignum crederet ſi famulorũ vteretur officijs. Sed ipſa manibꝰ ſuis famule habitu ſuccincta cibum apponeret poculum porrigeret aquam manibus infunderet. Et regina orbis ac mater imperij famularũ chriſti ſe famulã deputaret. Hec quidem hieroſolymis geſta.

Idem tangit in hiſtoria tripartita li.ij. ca. xviij.g.

¶ Cap.ix. quomodo cõſtantinus omnes gentes barbaras vincebat ob cultum religionis.

Interea conſtantinus pietate fretus Sarmatas gothos aliaſqꝫ barbaras nationes: niſi que vel amicitys vel deditiõe ſua pacẽ preuenerãt in ſolo proprio armis edomuit. Et quãto magis ſe religioſius deo ſubiecerat tanto amplius ei deꝰ vniuerſa ſubdebat. Ad ãthoniũ ꝗꝫ primũ heremi habitatorẽ velut ad vnũ ex ꝓphetis lr̃as ſuppliciter mittit vt ꝓ ſe ac liberis ſuis dn̄o ſupplicaret. Ita nõ ſolum meritis ſuis ac religiõe matris: ſed ⁊ interceſſione ſanctorũ commendabilem ſe deo fieri geſtiebat. Sane qm̄ tanti viri anthonij fecimus mentionẽ de virtutibus eius atqꝫ inſtitutis ⁊ ſobrietate mentis vt in ſolitudine vitam degens vſus ſolum modo conſortio fuerit beſtiaꝝ: ⁊ de demonibus crebros agens triumphos placuerit deo ſupra cunctos mortales: et que inſtitutionis ſue preclara vſqꝫ in hodiernum monachis exempla reliquerit volentem me aliqua exponere: ille libellꝰ excluſit ꝗ ab Athanaſio ſcriptus etiã latino ſermone editus eſt. Propter quod nos (omiſſis his ꝗ ab alijs iam dicta ſunt) ea memorabimus que ꝗꝫuis geſtorum contineat fides ab his tamen qui longe poſiti ſunt obſcurior fama ſubtraxit.

De antenio i hiſto. triptita.lib.i. ca.xi.d. e.f.

¶ Cap.x. de captiuitate frumentij ⁊ edifij: ⁊ de cõuerſione Iudeorum per eos facta.

Inter ea diuiſiõe orbis terre que ad predicandũ verbum dei forte ꝑ apoſtolos celebrata eſt cũ alie: alijs prouincie obuenissent Thome parthia: ⁊ mattheo ethiopia eique adherẽs citerior india bartholomeo dr ſorte decreta. Inter quã parthiãqꝫ media: ſed longo interior tractu indiam vlterior iacet multis varijſqꝫ linguis ⁊ gẽtibꝰ habitata quã velut lõge remotã nullꝰ apl'ice predicatiõis vomer impreſſerat. Que tñ tpibus conſtãtini tali quadã ex cã ſemina fidei pria ſuſcepit. Metrodorus qdã phus inſpiciẽdoꝝ locorũ ⁊ orbis ꝑſcrutãdi grã vlteriorẽ dr indiã penetraſſe: cuiꝰ exẽplo inuitatus etiã meropius qdã tyrius phs ſimili ex cauſa adire Indiaz voluit habens ſecuꝫ duos pueru-

los quos liberalib⁹ literis vtpote ꝓpin=
quos inſtituebat. Quoꝝ vnus ꝗ erat iu=
nioꝛ Ediſius alter frumenti⁹ vocabat̄.
Igit̄ peruiſis et in notitiā captis his q̄=
bus animus paſcebat̄ cum phus redire
cepiſſet aque vel ceteroꝝ neceſſarioꝝ
cauſa: ad portū quendā nauis qua ve=
hebat̄ applicuit. Mos eſt inibi barba=
roꝝ: vt ſi qñ fedus ſibi cum Romanis
turbatū vicine nuntiauerint gentes oēs
ꝗ apud eos ex romanis inuenti fuerint
indulgent̄. Inuadit̄ nauis phi: cuncti cū
ipſo pariter perimunt̄. Pueruli reperti
ſub arboꝛe meditātes: et lectiones ſuas
repetētes barbaroꝝ miſeratiōe ſerua=
ti ducunt̄ ad regem. Hoꝝ ille alterū id
eſt Ediſium ſibi pincernā fecit: frumen
tio vero quē quaſi perſpicacem dep̄hen=
derat et prudētem rōnes ſuas ſcriniaq̄
commiſit. Ex quo et in honoꝛe magno
apud regē habiti ſunt ⁊ in amoꝛe. At ve
ro moꝛiens rex vxoꝛem cū paruo filio re
gni reliquit heredē. Adoleſcentibus aūt
quid vellent agendi dedit liberā facul=
tatem. Quos tñ regina ſuppliciter exo=
rat tanq̄ q̄ nihil haberet in toto regno
fidelius vt ſecum vſquequo adoleſceret
filius regendi regni ſollicitudinē parti=
rent̄. Et pꝛecipue frumentiū cuius pꝛu=
dentia ad moderandū ſufficeret regnū.
Nam alius fidem puram ⁊ ſobꝛiā men=
tem ſimpliciter exhibebat. Idq̄ dū age=
rent ⁊ regni gubernacula Frumentius
haberet in manibus: deo mentē eius et
aios inſtigante requirere ſolicit⁹ cepit
ſi qui inter negotiatoꝛes romanos xp̄ia
ni eſſent ⁊ ipſis poteſtatē maximā dare
ac monere vt cōuenticula ꝑ loca, ſingu=
la facerent ad q̄ Romano ritu oꝛationis
cauſa cōfluerent. Sed ⁊ ipſe multo ma=
gis eadē facere: et ita ceteros cohoꝛtari
fauoꝛe ⁊ bñficijs inuitare: pꝛeſtare ꝗcꝗd
opoꝛtunū fuiſſet loca edificijs aliaq̄ ne=
ceſſaria pꝛebere: et omni modo geſtire:
vt chꝛiſtianoꝝ inibi ſemen exurgeret.
Sed cū adoleuiſſet regius puer: cui pꝛo
curationem regni ipſius gerebant ex=
pletis omnibus ⁊ ex fide traditis multū
licet detinentibus ⁊ rogantibus vt ma=
nerent regina vel filio ad oꝛbem tñ no=
ſtrum denuo reuertūtur. Et ediſio feſti=
nante Tyꝛum parētes pꝛopinquoſq̄ re
uiſere. Frumētius alexandriam pergit
dicens equum non eſſe opus occultare
dominicum. Igitur rem oēm: vt geſta eſt
exponit. Epiſcopum admonet vt pꝛoui=
deat virum aliquem dignū quem con=
gregatis iam plurimis chꝛiſtianis ⁊ ec=
cleſijs cōſtructis in barbarico ſolo epi=
ſcopum mittat. Tū vero athanaſius (nā
is nuper ſacerdotiū ſuſceperat) atten=
tius ⁊ pꝛopenſius frumētij dicta geſtaq̄
conſiderans in concilio ſacerdotum ait.
Et quē aliū inueniemus virum talem in
quo ſit ſpiritus dei in ipſo ſicut in te qui
hoc ita poſſit implere. Et tradito ei ſa=
cerdotio redire eum cum domini gra=
tia vnde venerat iubet. Qui cum epi=
ſcopus perrexiſſet ad Indiam tanta ei
data eſſe a deo virtutum gratia dicitur.
vt ſigna per eum apoſtolica fierent ⁊ in
finitus numerus barbaroꝝ conuerterē
tur ad fidem. Ex quo in Indie partibus
⁊ populi chꝛiſtianoꝝ ⁊ eccleſie facte ſunt
⁊ ſacerdotium cepit. Que nos ita geſta
non opinione vulgi ſed ipſo Ediſio tyꝛi
pꝛeſbytero poſtmodum facto qui fru=
menti comes pꝛius fuerat referente co=
gnouimus.

¶ Capitulū. xi. De cōuerſione hebꝛeo=
rum per captiuam mulierem facta.

DEr idē tem
pus etiam hiberoꝛum
gens que ſub axe pon=
tico iacet verbi dei fe=
dera ⁊ fidem futuri ſu=
ſcepit regni. Sed hu=
ius tanti boni pꝛeſtitit
cauſam mulier quedā captiua: q̄ apud
eos reperta cū fidelem ſatis et ſobꝛiam
ac pudicam duceret vitam totiſq̄ dieb⁹
ac noctibus obſecrationes deo peruigi=
les exhiberet in ammiratione eſſe ipſa
rei nouitas barbaris cepit. Et quid hoc
ſibi velit curioſius perquirebāt. Illa vt
res erat ſimpliciter chꝛiſtū ſe deum hoc
ritu colere fatebatur. Nihil ex hoc am=
plius barbari pꝛeter nouitatē nominis
mirabantur. Uerum vt fieri ſolet ipſa
perſeuerantia curioſitatem quandam
mulierculis inferebat: ſi quid emolu=
menti

mentiex tanta deuotione caperet. Moris apud eos eſſe dicitur vt paruulus ſi egrotet circunferat a matre per ſingulas domus quo ſcilicet ſi qui experti aliquid remedij nouerint conferant laboranti. Cunqꝫ mulier quedã paruulũ ſuũ per omnes circũtuliſſet ex more nec aliquid remedij cunctas domus luſtrando cepiſſet venit etiam ad captiuam: vt ſi quid ſciret oſtẽderet. Illa ſe humani q̃dem remedij nihil ſcire teſtat: deum tñ ſuum xp̃m quem colebat dare ei deſperatam ab hominibus ſalutẽ poſſe confirmat. Cunqꝫ cilicio ſuo ſuperpoſuiſſet paruulum atqꝫ ipſa deſuper orationem fudiſſet ad dominum ſanum matri reddit infantem. Sermo defert ad plures: factiqꝫ fama magnifici vſqꝫ ad aures regine perlabitur.

¶ Que dolore quodam grauiſſimo corporis afflicta: in deſperatione maxima erat. Rogat ad ſe captiuam deduci. Illa ire abnuit ne preſumeret amplius aliquid q̃ ſexus ſinere videretur.

¶ Ipſa ſe regina deferri ad captiue cellulam iubet. Quã ſimiliter ſupra ciliciũ ſuum poſita inuocato xp̃i nõie continuo poſt precem ſanã ⁊ alacrem fecit exurgere: xp̃mqꝫ eſſe deum dei ſummi filiũ qui ſalutem hanc contulerit docet: eũqꝫ quẽ ſibi autorem ſue ſciret eſſe incolumitatis: ⁊ vite commonet inuocandũ. Ipſum namqꝫ eſſe: qui et regibus regna diſtribuat et mortalibꝰ vitam. At illa cum leticia domũ regreſſa marito percunctãti cauſam tã ſubite ſanitatis aperuit: qꝫ cũ pro ſalute cõiugis letus mulieri munera deferri iuberet: illa horũ inquit o rex nihil captiua dignat. Aurum deſpicit argentum reſpuit ieiunio quaſi cibo paſcitur: hoc ſolum ei muneris dabimus ſi eum qui me illa inuocante ſanauit Chriſtum deum colamꝰ. Ad hec tũc rex ſegnior fuit ⁊ interim diſtulit ſepius licet ab vxore commonitus donec accidit quandã die venante eo in ſiluis cum comitibus ſuis obſcurari denſiſſimis tenebris diem ⁊ per tetre noctis horrorẽ luce ſubducta iter greſſibus denegarit. Alius alio diuerſi ex comitibus oberrãt ipſe ſolus dẽſiſſima obſcuritate circundatus quid ageret quo ſe verteret neſciebat: cum repente anxios ſalutis deſperatione animos cogitatio talis aſcẽdit. Si vere deus eſt chriſtus ille quem vxori ſue captiua predixerat nunc ſe de his tenebris liberet vt ipm ex hoc omiſſis omnibus coleret. Illico vt hoc nondũ verbo ſed ſola mente deuouerat reddita mundo dies regẽ ad vrbem perducit incolumẽ. Quiqꝫ regine rẽ protinus vt geſta eſt pandit euocari iamiamqꝫ captiuã ⁊ colendi ritum vt ſibi tradat expoſcit: nec ſe vltra alium deũ q̃ chriſtum veneraturum eſſe confirmat. Adeſt captiua edocet dominum chriſtum: ſupplicandi ritum venerandiqꝫ modũ inquãtum de his aperire femine fas erat pãdit. Fabricari tamen eccleſiam monet formamqꝫ deſcribit. Igit rex totius gentis populo conuocato rem ab initio que erga ſe ac reginam geſta fuerant exponit: fidemqꝫ edocet: ⁊ nondũ initiatus in ſacris fit ſue gentis apoſtolus. Credunt viri per regem femine per reginã. Cunctiſqꝫ idem volentibus eccleſia extruitur inſtanter: et eleuato iam perniciter murorum ambitu tempus erat quo columne collocari deberent. Cũqꝫ erecta prima ⁊ ſecũda ventũ fuiſſet ad tertiam conſumptis oĩbus machinis et boum hominũqꝫ viribus cũ media iam in obliquũ fuiſſet erecta: ⁊ pars reliqua nullis machinis erigeret repetitis ſcdo et tertio ac ſepius virībꝰ ne loco q̃dẽ moueri attritis oĩbus potuit. Admiratio erat totius populi: regis animoſitas hebeſcebat: q̃d fieri deberet oẽs ſimul latebat. Sed cũ interuentu noctis oẽs abſceſſiſſent cunctiqꝫ mortales ex ipa opera ceſſarent: captiua ſola in oratione pernoctans mãſit intrinſecus. Cũ ecce matutinus ⁊ anxius cum ſuis oĩbus ingreditur rex: videt columnam quã tot machine et tot populi mouere non quiuerant erectam ⁊ ſuper baſim ſuam librate ſuſpenſam nec tamen ſuperpoſitam: ſed quantũ vnius pedis ſpacio in aere pendentem. Tum vero omnes populi contuentes et magnificantes deum veram eſſe regis fidem et captiue religionem preſentis miraculi teſtimonia perhibe=

bant. Et ecce mirantibus adhuc et ſtupentibus cunctis: in oculis eorum ſenſim ſuper baſim ſuam nullo contingente columa depoſita ſumma cum libratione cõſedit. Poſt hec reliquus numerus columnarum tanta facilitate ſuſpenſus eſt: vt omnes que ſuperfuerant ipſa die locarentur. Poſtea vero ꝙ eccleſia magnifice conſtructa eſt: et populi fidei maiore ardore ſitiebant: captiue monitis ad imperatorem Conſtantinum totius gentis legatio mittitur. Res geſta exponitur ſacerdotes mittere exoratur: q̄ ceptum erga ſe dei munus implerent. Quibus ille cum omni gaudio et honore transmiſſis multo amplius ex hoc letatus eſt: ꝙ ſi incognitas Romano imperio gentes ⁊ regna ignota iunxiſſet. Hec nobis ita geſta fideliſſimus vir Bacurius gentis ipſius rex: et apud nos domeſticorũ comes cui ſumma erat cura: ⁊ religionis ⁊ veritatis expoſuit cum nobiſcum Paleſtini tunc limitis dux in hieroſolymis ſatis vnanimiter degeret. Sed ad ceptum redeamus.

¶ Capitulum. xij. de Conſtantia ſorore Conſtantini ⁊ preſbytero per eum fratri ſuo commendato: qui poſt mortem Conſtantini conſtãtie inſinuauit vt arrium reuocaret.

Poſtea ꝙ religioſi principis mater Helena ſummis Romani regni honoribꝰ affecta ex hac luce deceſſit Conſtãtia tunc Licinij derelicta fratris auguſti ſolatijs vtebat̃. Huic accidit preſbyterum quendam venire in notitiam latenter partibus Arrij fauentem. Sed is primo nihil omnino de his apud ſororẽ pricipis aperire. Ubi vero multa familiaritas copiã tribuit: paulatim ſermonem cepit aſpergere inuidiam dicens Arrio generatam: ⁊ pro ſimultatibus priuatis epiſcopum ſuũ rem contentioſe exagitauiſſe: emulationis ſtimulo confixum quod Arrius apud plebem ſatis carus haberetur. Hec atqꝫ huiuſmodi alia frequentius ſuggerens animos conſtantie ſuos effecit. Que cum diem obitura viſitaretur a fratre atqꝫ ab eo blande religioſeqꝫ cõpelleretur extremam dicitur ab eo gratiam popoſciſſe: vt preſbyterum in familiaritate reciperet: ⁊ que ſibi ab eo ꝓ ſpe et ſalute ſuggererentur audiret. Si quidem iam ex luce diſcedentem nihil curare: pro fratris vero ſtatu eſſe ſollicitam ne forte pro innocentium penis regni ſui pateretur excidium. ¶ Quibus ille monitis a ſorore ſuſceptis: ⁊ fidelem pro ſe germane ſollicitudinem credens accommodauit aurez preſbytero: et interim accerſiri de exilio Arrium iubet: vt quemadmodum de fide ſentiret exponeret. Tum ille fidem conſcripſit: que non quidem ſenſum noſtrum: tamẽ verba noſtra continere profeſſionemqꝫ videretur. Miratus quidem eſt Imperator: et putauit vnam eandemqꝫ in ipſius et concilij dudum geſti expoſitione ſententiam contineri. Tamen in nullo relaxat animi vigorem: ſed rurſus eum ad concilij remittit examen. Quoniam q̄dem ad dedicationem hieroſolymorum ex omni orbe coire ſacerdotes inuitabãtur hec ad eos de nomine eius ſcribens vt ſi expoſitionem fidei eius probarent ⁊ eum vel per inuidiam: vt aſſerebat tũc circumuentum dinoſcerent: vel nunc ab errore correptum clementi erga ipſum iudicio vterentur: quando quidem tanta fuerit concilij moderatio vt non in ꝑſonam eius ſed in dogmatum prauitatẽ fuerit lata ſententia: ſi tamen ⁊ epiſcopi eius alexandri accommodaretur aſſenſus. Sed ⁊ ab ijs quidem qui primo ceptis eius fauentes cum ſimulatiõe ſubſcripſerant: facile ereptus eſt: cum vero alexandriam perrexiſſet ibi omne eius fruſtratur inceptum. Quoniamquidez dolis apud ignorantes locus eſt ſcientibus vero: dolum intendere nõ aliud eſt ꝙ riſum mouere. Interea dũ hec apud alexandriam fruſtra agitantur: venerabilis Auguſtus cõſtantinus in ſuburbana villa Nicomedie: triceſimo et primo imperij ſui anno die functus eſt: liberis de ſucceſſione Romani orbis teſtamẽto heredibus ſcriptis. Quo in tẽpore (quo-

niam quidem conſtantinus cui oriẽtis regnum decreuerat preſens non erat) dicitur ſecreto accerſiens preſbyterum quem a ſorore commendatum ſupradiximus: et exinde familiariter habitum tradidiſſe ei teſtamentū quod ſcripſerat: et obteſtat⁹ ſub ſacramento ne vlli niſi conſtantio cum veniſſet in manus traderet cui etiam quod eunuchi qui erant in palatio fauebant: arte indicio de imperatoris morte ſuppreſſo vſqꝫ ad conſtantij preſentiam: multis noua tentantibus oppreſſis: reſtituta integraqꝫ manſere. Cum vero Conſtantius affuiſſet: depoſitū preſbyter reſtituit. Cuius beneficij gratia imperator regni cupid⁹: ita et deuinctus eſt: vt qui imperare cunctis ambierit: ab illo ſibi imperari equanimiter pateretur. Ex quo deuincto ſibi imperatore cepit de arrij reſtitutione ſuggerere et nolentes acquieſcere ſacerdotes vti cogeret perſuadere.

Idẽ in hiſto. triper. lib. viij. cap. j. ꝛ cap. v.

Capitu. xiij. quomodo euſebius ꝑpter cõſtantij familiaritatẽ nitebat reuocare in irritū geſta cõcilij: ꝛ cogere alexandrū Alexandrie epiſcopū vt arrium ſuſciperet.

Ea tẽpeſtate apud Alexãdriã Alexander hieroſolymis maxim⁹ ꝓfeſſor: apud Cõſtãtinopolim eque Alexãder vt ex athanaſij ſcriptis comperimus ſacerdotio fungebantur. Sed euſebius qui apud Nicomediã erat de cui⁹ ſimulatione in ſubſcribẽdo ſupradiximus: amplā occaſionem temporis nactus et principi per preſbyterum familiaris effectus reuoluere omnia atqꝫ in irritum reuocare concilij geſta molitur. Arrium nequaqꝫ apud Alexandriam commorantem venire facit: ꝛ imperialibus edictis concilium denuo conſtantinopoli conuocari: quo conuenere illi maxime qui arrium atqꝫ Euſebium ſectabantur: quiqꝫ ſepe cum Alexandro cõgreſſi vt arrium ſuſciperet: nec tamen aliquid proficiẽtes ne ab iniurijs quidem eius temperabant. Ad vltimum certam ei diem ſtatuentes denunciant: vt aut ipſe arrium ſuſciperet: aut ſi remitteretur: ſi eccleſia pulſo ꝛ exilium truſo: ab alio eum ſuſcipiendum ſciret. Tum ille nocte que ad conſtitutam intererat diem: ſub altari iacens atqꝫ in oratione ꝛ in lachrymis totam peruigilē ducens: eccleſie cauſam domino cõmendabat. Cūqꝫ lux exorta fuiſſet: nec tamen ab oratiõe Alexãder ceſſaret: Euſebius cum ſuis omnibus velut heretici belli ſignifer domum arrij matutinus aſcẽdit: eumqꝫ propere ſequi ad eccleſiam iubet: proteſtatus qꝫ Alexãder niſi preſens acquieſceret: expulſus cederet loco.

Idẽ in hiſto. tripti. libr. iij. ca. x.

Capitu. xiiij. de probroſo interitu arrij cū ad eccleſiam ꝓficiſceretur: vt ab Alexandro epiſcopo renuente quidẽ reciperetur.

Erit omnium ſumma expectatio: quo vel Alexandri perſeuerantia vel Euſebij arrijqꝫ inſtãtia declinaret. Cumqꝫ cunctorum animi eſſent vt in tali re ſolet expectatione ſuſpenſi arrius ad eccleſiam pergens epiſcoporū ꝛ populorꝫ frequẽtia cõſtipat⁹: humane neceſſitatis cā ad publicū locū decli-

Idem in hiſto. tripti. lib. iiij. c. x.

nat vbi cū ſederet: inteſtina eius atq; oīa viſcera in ſeceſſus cuniculū defluxere: ac tali in loco dignā mortē blaſphemie et fetide mētis exoluit. Quod poſteaq; in eccleſia nūciatū eſt. Euſebiꝰ atq; ijs qui vna ſecum ſanctum ⁊ innocentem virum Alexandrum de arrio recipiendo fatigabant: ſuperati pudore ⁊ adoperti cōfuſione diſcedunt. Tunc cōpletus ſermo ad gloriā dñi quem in oratiōe ſua Alexander ad dñm ꝓclamauerat dicens. Judica dñe inter me ⁊ Euſebij minas atq; arrij vim. Sed ij ad preſens quidē paululū pudoris habuere: conuenientes vero inter ſe heretici veriti ne forte ſi ſicut res geſta eſt integre ad imperatorē cōſtātinū perueniſſet nō ſolū a ꝑfidia coꝝ in qua callide irreticus tenebatur abſcederet verū ⁊ in autores deceptionis ſue ſeuerius aliqd ⁊ regia autoritate decerneret cōponunt per eunuchos quos in perfidia deceptos tenebant vti de arrij morte imperator q; fieri poſſet cōpoſite ⁊ cōiter noſceret: ne aliquid qđ dei vindictam indicare videret et audiret. Quibꝰ ita geſtis cauſā fidei vt ceperāt ꝓſequuntur.

¶ Cap. xv. quomodo athanaſius Alexandro defuncto effectus eſt ep̄s alexādrie: ⁊ euiſdem bonis principijs.

IGitur apud Alexandriam defuncto Alexandro Athanaſius ſuſceperat ſedē. Qđ vero eſſet idem vir acris ingenij ⁊ in eccleſiaſticis negotijs apprime vigilans: ſatis iam tūc hereticis innotuerat cū ad concilium Nicenum cū epiſcopo ſuo ſene Alexādro venerat. Cuius ſuggeſtionibus hereticorum doli ac fallacie vigilanter detegebantur. Statim ergo vt eum ep̄m factum cognouerat id quod res indicabat ſua negotia per illius ſollicitudinem facile proceſſura: omnibꝰ modis querere aduerſus eū machinas deceptionum parabant. Uerum nō mihi abſq; ordine videtur: pauca de huius viri origine ſupra repetere: ⁊ cuius a puero inſtitutionis fuerit ſicuti ab ijs qui cū ipſo vitā duxerant accepimus memorare. Tpe quo apud Alexandriā Petri martyris diem Alexander epiſcopus agebat cū poſt expleta ſolennia conuēturos ad conuiuiū ſuū clericos expectaret in loco mari vicino videt eminus puerorum ſuper oīa maris ludū imitantium (vt fieri ſolet) ep̄m: atq; ea q̄ in eccleſijs geri mos eſt. Sed cum intentiꝰ diutino pueros inſpectaret: videt ab his geri quedā etiā ſecretiora ⁊ myſtica: perturbatus ilico vocari ad ſe clericos iubet: atq; eis quid eminus ipſe videret oſtendit. Tunc abire eos et comprehenſos ad ſe perducere omnes pueros imperat. Cumq; adeſſent: quis eis ludus et quid egiſſent: vel quō percōtatur. Illi vt talis habet etas pauidi negare primo deinde rē geſtā per ordinem pandunt. Et baptizatos a ſe eſſe quoſdam catecuminos confitentur per athanaſium: qui ludi illius puerilis ep̄us fuerat ſimulatus. Cum ille diligenter inquirēs ab ijs qui baptizati dicebantur: quid interrogati fuerint: quid ve reſponderint: ſimul ⁊ ab eo qui interrogauerat. Ubi videt ſecundū religionis noſtre ritum cuncta conſtare collocutꝰ cum concilio clericorum ſtatuiſſe traditur: illis quibus integris interrogationibus et reſponſiōibus ad quas fuerat infuſa iterari baptiſma non debere: ſz adim

ſ. q. ſ. c. ſpiritus ſanctꝰ.

Eccl.

pleri ea ꝙ a ſacerdotibus mos eſt. Atha-
naſium vero atq; eos quos ludus ille
vel preſbyteros habere viſus fuerat vel
miniſtros ꝯuocatis parentibus ſub dei
obteſtatione tradit eccleſie ſue nutrien-
dos. Paruo autem tempore exacto cum
a notario integre ⁊ grammatice ſufficiē-
ter athanaſius fuiſſet inſtructus: conti-
nuo tanꝙ fidele domini commendatum
a parentibus reſtituitur ſacerdoti: ac
velut Samuel quidam in templo domi-
ni nutritur: ⁊ ab eo pergente ad patres
in ſenectute bona: ad portandum poſt ſe
Efod ſacerdotale deligitur. Sed huius
tanti in eccleſia pro fidei integritate ago
nes fuerunt: vt etiam de hoc videatur
dictum eſſe illud quod ſcriptū eſt. Ego
enim oſtendam ei quanta oporteat eū
pati pro nomine meo. In huius etenim
perſecutiones vniuerſus ꝯurauit orbis.
Et commoti ſunt principes terre: gen-
tes regna: exercitus coierunt aduerſus
eum. Ille autē diuinum illud conſerua-
bat eloquium dicens. Si conſiſtant ad-
uerſum me caſtra non timebit cor meū:
ſi exurgat in me prelium: in hoc ego ſpe-
rabo. Uerum quoniā tanta ac talia ei⁹
geſta ſunt: vt magnitudo quidem rerū
nihil me preterire patiatur: multitudo
vero geſtorum ꝙ plurima cogat omitte-
re: incerto eſtuat animus: dum delibera
re non valet quid teneat quid omittat.
Et ideo pauca nos que ad rē pertinent
memorabimus. Reliqua eius fama nar
rabit. Sine dubio minora vero nuntia-
tura: nam nihil quod addere poſſit in-
ueniet.

¶ Capitulum.xvi. de morte conſtan-
tini fratris conſtantij et de ipſius cō-
ſtantij errore: et de concilio heretico-
rum contra Athanaſium congrega-
to iuſſu conſtantij.

IGitur vbi Con-
ſtan-
tius orientis ſolus obti-
nuit regnum: Conſtanti-
no fratre non longe ab aq-
lea apud alſam fluuium a
militibus interfecto: conſtans vtriuſq;
germanus: occidentem ſatis induſtrie
gubernabat: nam conſtantius natu-
ra ⁊ animo regior: dum primis illis re-
gni ſui fautoribus ſatis indulget: per
eunuchos arte in perfidiam decipitur
a peruerſis ſacerdotibus ⁊ intento ſatis
ſtudio prauis eorum contentiōibus ob-
ſecundat. Sed illi verentes ne forte ad-
eundi regis copia quandoq; fieret atha
naſio: et per eum de veritate fidei quam
peruertebant ſecundum ſcripturas edo-
ceretur omnimodis inſimulare eū apud
principem: ⁊ velut omnium ſcelerum ac
flagitiorum aggrediunt exponere vſq;
quo humani corporis brachium loculo
delatum Imperatori oſtendunt. Quod
ab Athanaſio exciſum magice artis gra
tia: de arſenij cuiuſdam corpore confir-
mabant. Sed ⁊ alia quamplurima cri-
minoſa ſimul et flagitioſa componunt.
quib⁹ ex cauſis imperator iubet ꝯuocato
concilio Athanaſium condemnari. Idq;
apud tyrum miſſo e latere ſuo vno ex co-
mitibus: Annitēte quoq; Arch. lao tunc
comite orientis: necnon et eo qui feni-
cem prouinciam gubernabat congrega
ri iubet. Eo deducitur Athanaſius: locu
lus cum humano brachio circunfertur:
inuidie horror non ſolum religioſas ſed
et viles animas peruadit.

¶ Capitulum.xvij. quomodo paſnu-
cius noluit permittere vt maximus
hieroſolymorum epiſcopus cum illis
hereticis ſederet propter dolos ⁊ cau
tellas qui contra arrium adducebā-
tur et ibidem detectus eſt dolus de
brachio exciſo arſenij.

HIc arſeni⁹ cu-
ius brachium dicebatur
exciſum lector: aliquan-
do Athanaſij fuerat: et
ob culpam correptionē
veritus frequentie ſeſe
ſubtraxerat. Cuius la-
tebras oportunas ſibi ad huiuſcemodi
commentum flagitioſi homines rati: ini
tio compoſiti criminis occultatum eum
apud quendam quem fidiſſimum ſcele-
ribus ſuis crediderant retinebant. Per
uenit tamen ad hunc in latebris poſitū

quid ſuo nomine criminis inten
taretur athanaſio. Et ſiue eum
ipſa humanitatis contemplatio
ſiue diuina pertulit prouiden=
tia: clam per noctis ſilētium eua
dens clauſtris enauigauit ty=
rum. Et pridie ꝙ cauſe dicende
adeſſet vltimus dies: athanaſio
ſeſe arſenius obtulit: vtqꝫ ſe re=
rum geſtarum ſeries haberet
edocuit. Ille domi eſſe hominem
nec innoteſcere cuiqꝫ de eius pre
ſentia iubet. Interea concilium
cogitur: in quo aliquanti coucin
nate calumnie conſcij: omnes pe
ne infenſo animo aduerſus atha
naſium preiudicatoqꝫ cōueniūt.
Per idem tempus Paſnuti⁹ con
feſſor de quo ſupra memorauí=
mus aderat Athanaſij innocen
tie conſcius. Is cum vidiſſet ma
ximum hieroſolymorum epiſco=
pum qui vna ſecum effoſſo oculo
⁊ poplite ſucciſo confeſſor extite=
rat verum ꝑ nimia ſimplicitate
nihil de ſacerdotum ſcelere ſu=
ſpicantem cōſediſſe cum ceteris
quos factionis macula ſociaue=
rat medium cōſeſſum adire non
veritus: te inquit o maxime cum
quo mihi vnum atqꝫ idem con=
feſſiōis inſigne eſt cum quo mihi
pariter mortale lumen effoſſum
clariorē diuini luminis ꝯciliauit
aſpectū. Te inqꝫ nō patiar ſede=
re in cōcilio malignantium: ⁊ cū
iniqua gerentibus introire. In=
iectaqꝫ manu eleuans eū de me=
dio eorū ac de ſingulis inſtruēs:
perpetua dehinc athanaſio cō=
munione ſociauit. Sed nterim
cauſa dicitur. Prima introduci=
tur accuſatio mulieris cuiuſdaꝫ
que ſe diceret aliquando hoſpi=
tio athanaſiuꝫ recepiſſe: ⁊ ab eo
noctu nihil ſuſpicantem vim cor=
ruptionis eſſe perpeſſam: intro=
duci ad hoc iubetur athanaſi⁹.
Ingreditur cū Thimotheo preſ
bytero ſuo cūqꝫ mouet: vt poſtea
ꝙ mulier dicēdi finē feciſſet: ſe ta

de hoc paſnu. habes S.e.lib. ca.iiij.

cente ipſe ad ea q̄ dixerat rñderet. Cūqꝫ
mulier ea que docta fuerat peroraſſet:
Thimotheus conuerſus ad eam. Uere
inquit mulier ego māſi apud te aliquā=
do: aut vim tibi vt aſſeris feci. Tunc illa
vt mulierum ſe talium procacitas habet
obiurgans Thimotheū: tute inquit mi=
hi vim feciſti: tu in illo loco commaculaſti
caſtitatem meā. Simul ⁊ conuerſa ad iu
dices obteſtari fidem dei cepit vera ſe di
cere. Tūc omnes ridiculoſus pudor ha
bere cepit: ꝙ tam facile tacēte eo factio
compoſiti criminis patuiſſet. Nec tamen
permiſſi ſunt iudices habere de muliere
queſtionem vnde hec vel per quos aut
quomodo fuiſſet aptata calumnia: quo=
niam iudicandi libertas penes accuſato
res erat.

B ¶ Hinc tranſitur ad aliud crimen.
Profertur facinus ſeculis inauditum.
Ecce inquiunt vbi nemo poſſit verborū
preſtigijs decipere oculis res agitur.
Uerbis ceſſantibus brachiuꝫ hoc te aiūt
athanaſij accuſat exciſum. Hec eſt arſe=
nij dextera quam tu quomodo vel ad
quos vſus excideris indicato. Tum il=
le. Quis enim (inquit) veſtrum arſeniuꝫ
nouerit: vt hanc ipſius dexteram cogno=
ſcatis. Exſurrexerunt aliquanti qui ſe
dicerent optime ſcire arſenium. In qui=
bus nonulli erant abſqꝫ conſcientia fa=
ctionis. Orat dehinc a iudicibus atha=
naſius: vt hominem ſuum quum nego=
tiū depoſceret iubeant introduci. Cumqꝫ
introductus eſſet arſenius eleuato eius
vultu athanaſius concilio: et iudicibus
ait. Hic eſt arſenius et alleuans eius ni
hilominus dexteram: hec eſt inquit etiā
dextera eius: hec eſt et ſiniſtra. Hec au=
tem quam iſti offerunt manus vnde ſit
vos requirite. Tunc velut nox quedam
et tenebre accuſatoribus oculis infuſe
quid agerent: quo ſe verterent neſcie=
bant. Ipſum etenim arſenium teſteſqui
paulo ante ſcire ſe dixerant: confirma=
bant. Uerum quia non iudicandi ſed op=
primendi hominis cauſa concilium ge=
rebatur fragor omnium repente attolli=
tur magum eſſe athanaſium: et decipe=
re intuentiū oculos acclamaꝛ nec debere
vllo mō vltra talē hoiem viuere. Factoqꝫ

impetu ſuis eū diſcerpe mani=
bus parāt. Sed archelaus qui
cum ceteris ex precepto impera
toris cōcilio preſidebat ereptuz
euz de diſcerpentium manibus
per occultos exitus eduxit ac fu=
ge qua ſolum poſſet ſalutem mo
nuit commendare. Concilium
tamen rurſum conueniens tan=
quam ſi nihil omnino deprehenſum
fuiſſet vt confeſſum de intētatis
criminibus athanaſium condē=
nat. Et geſta in hunc modum fi=
cta per orbem terre mittētes ad
ſceleris ſui conſenſum imperato
re cogēte ceteros epiſcopos pe=
pulerunt.

¶ Capitulum decimūoctauū de fuga et latebris Athana=
ſij qui ſex ānis latuit in lacu ciſterne.

HInc iaz toto orbe profu
gus agit atha
naſius nec vl⁹
ei tutus ad la=
tendum ſupe=
rat locus. Tribuni prepoſiti co=
mites exercitus quoque ad inue=
ſtigandum eum mouentur edi=
ctis imperialibus. Premia dela
toribus preponuntur ſi quis vi
uum maxime ſin minus caput
certe Athanaſij detuliſſet. Ita
totis regni viribus fruſtra ad=
uerſus eum cui deus aderat cer
Idē in hiſt. tri pti. lib. v. c. iij. in fine. tabatur. Interea ſex continuis
annis latuiſſe fertur in lacu ci=
ſterne non habentis aquam vt
ſolem nunquam viderit: ſed cum per
ancillam que ſola conſcia domi=
norum officijs qui ei latebras p=
buerant videbatur indicat⁹ fuiſ=
ſe: tanquam dei ſpiritu ammonitus
ipſa nocte qua ad eum compre=
hendendum cum iudicibus ve=
niebatur poſt annos ſex migra=
uit ad alium locum. Ita illi qui
venerant fruſtratis dominis quasi
in fugam verſis de ancilla: vt fal
ſa indice penas ſumunt.

¶ Capitulum. xix. Quomo=
do conſtans pro Athanaſio qui ad eum fugerat conſtan
tio ſcripſerit eumque eccleſie reddi iuſſit a qua ſtatim ipſe
Athanaſius fugatur: Conſtā tius autem poſtea venit ad
partes occidentales voluitque cogere epiſcopos conſentire
hereſi arrij.

VErumne graues alicui la=
tebre ſue fierent et
occaſio calumnie
innocentibus que
reretur nihil ſibi vltra iam tutū
in Conſtātij regno preſumens
ad Cōſtantis partes profugus
abſcedit. A quo ſatis honorifice
religioſeque ſuſceptus eſt deque cau
ſa eius quare fama compererat
diligētius cognita ſcribit ad fra
trem pro certo ſe comperiſſe quod
ſacerdos dei ſummi Athanaſi⁹
iniuſte fugas et exilia pateretur.
A ¶ Hunc itaque recte faceret
ſi abſque vlla moleſtia loco ſuo re=
ſtitueret ſi id nollet cure ſibi fu=
turum vt ipſe id adimpleret re
gni eius intima penetrans et pe
nas digniſſimas de autoribus
ſceleris ſumēs. Quibus ſcriptis
pterritus Conſtantius quod poſſe
facere ea que minitabatur con=
ſcius erat fratrem ſimulata be=
nignitate vltro venire ad ſe A=
thanaſium iubet et leui incre=
patione perſtrictum ad eccleſiā
ſuam permittit ire ſecurum. Ad Idē in hiſt. tri pt. li. ij. ca. xxx.
monitus tamen Imperator ab
impijs cōſiliarijs non eſt (inquit)
magnum Athanaſi quod epiſco=
pi poſcunt de te: vt vnam ex mul
tis que ſunt apud alexādriam ec=
cleſijs cōcedas populis eorū qui
tibi cōicare nolūt. Tunc ille deo

ſibi ſuggerēte paratū in tꝑe cō=
ciliū reperit. Et quid eſt inquit
Imperator: qđ poſcenti tibi li=
ceat denegari qui ꝑtātē habes
olim iubendi. Sed vnū eſt qđ oro
vt meā quoqꝫ petitiunculā liben
ter admittas. Cūqꝫ ſe oīa q̄ vel=
let q̄uis eſſent difficilia ꝓmitte=
ret ꝓſtaturū ſi hoc vnū cederet li
bens Athanaſius. Hoc eſt inq̄t
quod rogo vt quia eſſet hic (naꝫ
apud Anthiochiā res agebat)
ſunt noſtri populi qui iſtis com=
municare nolunt vnam eis tene
ri cōcedas eccl'iam. Equiſſimuꝫ
ſibi videri ⁊ valde ꝓſtandū letus
ſpopondit Imperator. Sed cum
rem detuliſſet ad eos quorum cō
ſilijs vtebatur neqꝫ ibi ſe velle
accipere eccleſiam. neqꝫ hic da=
re r̄ndent: quia plus ſibi ſinguli
quiqꝫ q̄ abſentibus conſulebāt.
Ita imꝑator amirat⁹ ei⁹ pru=
dētiā ꝓperare ocyus ad ſuſcipiē
dam ſuam eccl'iam iubet.

Hec tā
gūtur i
hiſtoř.
tri. lib.
ij. capi.
xxxvij.
ſequen
ti. ⁊ lib.
v. capi.
xv.

B ¶ Sꝫ cum magnētij ſcelere
Imꝑator Cōſtans regno ſil' ⁊ vi
ta fuiſſet exēptus rurſum in A=
thanaſiū veteres illi incentores
principis odia reſuſcitare cepe=
rūt. Fugatoqꝫ de eccl'ia in locuꝫ
eius Georgij quēdā ꝑfidie ⁊ im=
manitatis ſue ſociū mittūt. Nā
prius quēdā Gregoriū miſerāt.
Rurſum fuga rurſum latebre et
edicta aduerſum Athanaſium
principis per omnem locum po=
nūtur ꝓmia ⁊ honores delatori=
bus pollicentia. Iꝓe quoqꝫ cum
ob vindictam necis fraterne re=
gnūqꝫ recuperandū ad occiden
tis ꝑtes veniſſet ⁊ extincto tyrā=
no regni ſolus arce potiretur fa
tigare occidentales epiſcopos ⁊
ꝑ deceptionē ad conſenſum ar=
riane hereſeos cogere aggredi=
tur Athanaſij prius condemna=
tione premiſſa ⁊ velut obijcis va
lidiſſimi obiect[illegible]ne ſublata.

¶ Cap. xx. de concilio apud
mediolanū habito: ⁊ exilijs
euſebij ⁊ multoꝝ aliorum.

OB hoc apud Me=
diolanū epōrum con=
ciliū conuocatur plu=
res decepti. Diony=
ſius ꝓo Euſebius: paulin⁹ Ro=
danius ⁊ lucifer dolū eſſe in ne=
gotio ꝓclamantes aſſerenteſqꝫ
ſcriptio in athanaſiū nō aliā ob
cām q̄ deſtruende fidei moliret
in exiliū truſi ſunt. His et Hyla=
rius iūgitur ceteris vel ignoran
tibus: vel nō credēdibus fraudē.

Idē in
hiſt. tri
par. li.
v. cap.
xv. B.

¶ Cap. xxi. de ꝯcilio ariminēſi in
quo ſacerdotes occidentales ab
orientalibus decepti fuere: ⁊ ab
latiōe homouſion a ſymbolo.

SEd tali cō
cilio geſtum fuiſſe ne
gotium rei exitus do
cuit: illis nanqꝫ de
medio ſublatis continuo Sino=
dus apud Ariminū congregat.
Ibi ſecundum ea que oriētales
apud Seleutiaꝫ cōpoſuerāt cal
lidi homines ⁊ verſuti ſimplices
⁊ imperitos occidentalium ſacer
dotes facile circumueniunt hoc
modo proponendo eis quē ma=
gis colere: ⁊ adorare vellent. Ho
mouſion an xp̄m: illiſqꝫ virtutem
verbi quid homouſion ſignifica=
ret ignorantibus: velut in faſti=
dium quoddaꝫ et execrationem
ſermo deductus eſt chriſto ſe cre
dere non homouſion confirman
tibus. Sic multorum preter pau
cos (qui ſcientes prolapſi ſunt)
animi decepti contra ea que pa
tres apud Niceam cōſcripſerāt
venientes homouſiō quaſi igno
tū ⁊ a ſcripturis alienū ſermonē
auferri de fidei expoſitiōe decer
nunt. Cōionemqꝫ ſuā hereticoꝝ
ſocietate cōmaculāt. Ea tēpeſta=

Hoc tā
gitur i
hiſ. tri.
li. v. ca.
xvi. c.

te facies eccleſie feda ⁊ admodum turpis erat. Non enim ſicut prius ab externis ſed a proprijs vaſtabat. Fugabat alius: alius fugabat. Et vterqꝫ de eccleſia erat Arianus quam nec immolatio: nec libamina. Preuaricatio tamen et lapſus erat a ruina multorum. Similis pena ſed impar victoria. Similiter cruciabantur ſed non ſimiliter gloriabantur qr dolebat eccleſia etiam illius caſum qui impellebat ad lapſum.

¶ Capitulū. xxij. de exilio liberij vrbis Rome epiſcopi.

Pitur Liberi⁹

qui poſt Julium marci (quē ſiluester precceſſerat) ſucceſſorem in vrbe roma per idem tempus ſacerdotio fungebatur in exiliū truditur. Jnqꝫ eius locū Felix diaconus ſuus ab hereticis ſubrogatur. Et non tā ſecte diuerſitate qꝫ cōmunionis ⁊ ordinationis conuenientia maculatur.

¶ Capitulum. xxiij. quomodo hieroſolymorum et alexandrie epiſcopi ſe habeant in miniſtrando.

Jeroſolymis

vero cyrillus poſt maximinū ſacerdotio confuſa iam ordinatione ſuſcepto aliquando in fide ſepius ⁊ communione variabat apud Alexandriaȝ vero Georgius ſatis procaciter vi raptum epiſcopatum gerebat ita vt magis ſibi iuris dicendi creditos faſces quam ſacerdotium miniſtrandum religioſis officijs eſtimaret.

¶ Capitulū. xxiiij. de meletio qui ab hereticis epiſcopus antiochie ordinatur et ab eis poſtea in exilium truditur.

Apud ātiochiā

ſane diuerſis temporib⁹ multa quēadmoduȝ cōfuſe geſta ſunt. Nam defuncto Eudoxio cum multi diuerſarum vrbium epiſcopi ad illam ſedē ſumma ambitione niterentur ad vltimum Meletium de ſebaſtia Armenie ciuitate contra decreta cōcilij illuc transferunt. Qui tamen ab ipſis rurſum in exilium truditur ꝙ contra opinionem ipſorum non Arrij ſed noſtrā fidem cepit in eccleſia predicare. Quem magna plebs eccleſia depulſum ſecuta ab hereticorum ſocietate diuellitur.

¶ Capitulū. xxv. de ſciſmate arrianorum quod in partes diuiſum eſt ⁊ quidam eorum eunomiani: alij macedoniani: alij vero arriani dicebantur.

Interea vt ali-

quādo etiam in ſemetipſam predives malitia deſeuiret ſacerdotes ⁊ populi qui Arrio duce primitus fuerant ab eccleſia diuulſi in tres denuo ſectas parteſqꝫ ſcinduntur. Nā illi quos paulo ſuperius diximus: non acquieſcentes Euſebij ceterorumqꝫ ſimulationibus cum Arrio exilium pertuliſſe poſtmodum nec ipſi Arrio regreſſo de exilio communicare voluerunt eo quod ſimulata confeſſione cōmunicaſſent his qui de ipſa ſubſtantia dei patris filium confiterentur: quia ipſi ea que primo docuerat Arrius ex nullis extantibus creatum et factum non natum filium ſatis libera ſeu potius impudenti blaſphemia confirmabant. Quod et poſt illorum obitum Actius quidam poſt actium validius et latius aſſerebat Eunomius vir corpore et animo leproſus et interius exteriuſqꝫ morbo regio corruptus tamen arte dialectica prepotens plurima contra fidem noſtram ſcripſit et diſputandi leges ſecutoribus ſuis dedit. A quo etiam nunc Eunomiana heresis appellatur. Alius quoqꝫ Macedonius nomine quē noſtris expulſis imo potius necatis apud conſtantinopolim ſtatuerunt epiſcopum: quia ſimilem patri filium fatebatur licet ſpiritum ſanctū eque vt illi blaſphemaret tamen ab illis expellitur quia ſimilia vt de patre etiam de filio predicaret. Necqꝫ vero noſtris coniungitur a quibus de ſpiritu ſancto diuerſa ſentiret. Jta peſtifera illa beſtia que per arrium primum quaſi de inferis extulerat caput ſubito triformis apparuit per Eunomianos qui dicunt per omnia diſſimilem filium patri: quia nul-

lo genere poſſit eſſe ſimilis factura facto
ri. Per arrianos ꝗ dicunt ſimilē quidem
poſſe dici filiū patri: ſed largitate gratie
non ꝓprietate nature inquantū ſcilicet
pōt creatori creatura cōferri ꝑ Macedo
nianos ꝗ dicūt ſimilē quidē filiū ꝑ oīa pr̄i
ſanctū ꝟo ſpm̄ cū patre ⁊ filio nihil habe
re cōe. Hec ꝗdē inter illos ita geſta ſunt.
Sed ſicut de talibꝰ ſcriptū eſt diſciſſi ſunt
et nō ſunt compuncti. Plurimi ſane earū
ꝗ videbanꝭ attentiorē vitā gerere et mo
naſteria per multa apud Conſtantino=
polim vicinaſq; ꝓuincias et ep̄i nobiles
macedonij magis errorem ſecuti ſunt.

¶ Capitulum .xxvj. de morte cōſtan=
tij ⁊ ortu iuliani.

SEd conſtātius imperator dū Juliano quem
ceſarē apud Gallias reliquerat dignationem ſibi auguſti
ſponte preſumenti armis ire obuiam parat .xxiiij. poſt occaſū patris imperij ſui
anno in oppido Cilicie Mopoſcrenis die
functus eſt.

Capitulū .xxvij. de epiſcopis iuſſu iu=
liani ab exilio reuocatis ⁊ de ordina=
tione paulini ep̄i in antiochia.

POſtꝗ̄ Julianꝰ preſumptum prius deinde vt
legitimū ſolus obtinet princi
patum. Js primo velut ar=
guens perperā geſta Conſtātij ep̄os iu=
bet de exilijs relaxari. Poſt aduerſū no
ſtros tota nocendi arte conſurgit. Inte=
rim qui ſuperfuerant ep̄i de exilijs rela=
xantur. Nam liberius vrbis Rome ep̄s
Conſtātio viuēte regreſſus eſt. Sed hoc
vtrū acqeuerit voluntati ſue ad ſubſcri
bendū an ad ppli Romani gratiā a quo
ꝓficiſcēs fuerat exoratus indulſerit pro
certo cōpertū nō habeo. Lucifer autē cū
exoraret ab euſebio (qꝛ vterq; in partibꝰ
vicinis egypto fuerat relegatꝰ) vt ad vi=
dendum Athanaſium alexādriam per=
gerent communiq; tractatu cum his qui
ſuperfuerāt ſacerdotibus de ſtatu eccle=
ſie decernerent preſentiam ſui abnegās
legatum pro ſe diaconum ſuū mittit atq;
ipſe intento animo Antiochiam pergit
ibiq; diſſidentibus adhuc partibus: ſed
in vnum tamen reuocari poſſe ſperanti=
bus ſibi talis eligeretur ep̄s erga quē
non vna plebs ſed vtraq; gauderet Pre=
poperus catholicū quidem ⁊ ſanctum vi
rum ac ꝑ omnia dignū ſacerdotio pauli=
num ep̄m collocauit. Sed tamen in quē
acquieſcere plebs vtraq; non poſſet.

¶ Capi .xxviij. De concilio apud ale=
xādriam ſanctorum epiſcoporum an
de cetero hi ordinandi eſſent epiſcopi
qui fuerant maculati cōtagione com=
munionis heretice vel non.

PErgit interea Euſebius alexandriam ibiq;
confeſſorum concilio congre=
gato pauci numero: ſed fide
integri et meritis multi quo pacto poſt
hereticorum procellas et perfidie turbi=
nes trāquillitas reuocareꝭ eccleſie omni
cura ⁊ liberatione diſcutiunt. Alijs vide=
batur fidei calore feruentibus nullū de=
bere vltra in ſacerdotium recipi qui ſe
vtcunq; heretice communionis cōtagio=
ne maculaſſet. Sed qui imitantes apo=
ſtolum querebant nō quod ſibi vtile eſſet
ſed qđ pluribus expediret: vel qui imita
rentur chriſtum qui cum eſſet omnium vi
ta pro ſalute cūctorum humilians ſe de=
ſcendit in mortem quo ſcꝫ inueniretur ⁊
in mortuis vita dicebant melius eſſe hu
miliari paululum propter deiectos ⁊ in=
clinari propter eliſos: vt eos rurſus eri=
gerent nec ſibimet ſolis puritatis meri=
to celorum regna defenderent: ſed eſſe
glorioſius ſi cum pluribus illuc mereren
tur intrare. Et ideo rectū ſibi videri vt
tantum perfidie autoribꝰ amputatis re
liquis ſacerdotibus daretur optio ſi for=
te velint abiurato errore perfidie ad fi=
dem patrū ſtatutaq; cōuerti: nec negare
aditum redeūtibus quin potius de eorū
cōuerſione gaudere: qꝛ ⁊ ille euangelicꝰ
iunior filius paterne depopulator ſubſtā
tie in ſemetipſum reuerſus non ſolum ſu=
ſcipi meruit: ſed ⁊ dignus paternis com=
plexibus deputatur et annulum fidei re=
cipit ⁊ ſtola circundatur: ꝑ quā ꝗd aliud
ꝙ̄ ſacerdotij declarantur inſignia? Nec
ꝓbabilis extitit apud patrē ſenior filius

q inuidit recepto nec tantum meriti habuit non delinquēdo quātum nocte contraxit non indulgendo germano.

¶ Capitulū.xxix. q̄modo in illo cōcilio ſanctorum epōrum tracta fuit materia de ſpiritu ſancto de differentia inter ſubſtātiam et ſubſiſtentiam et de natura a chriſto aſſumpta.

Cum igitur huiuſcemodi ſnias ex euangelica autoritate prolatas ordo ille ſacerdotalis et apoſtolic⁹ approbaſſet ex concilij decreto Aſterio ceteriſq; qui cum ipſo erant orientis iniūgitur procuratio occidentis vero Euſebio decernitur. Additur ſane in illo cōcilij decreto: etiam de ſpirituſancto plenior diſputatio: vt eiuſdem ſubſtantie ac deitatis cuius pater et filius etiam ſpirituſſanct⁹ crederetur: nec quicquam prorſus in trinitate aut creatum aut inferius poſteriuſve diceretur. Sed et de differentia ſubſtantiarum et ſubſiſtentiarum ſermo eis p ſcripturas mot⁹ eſt. Quod greci vocant. Quidam etenim dicebant ſubſtantiam & ſubſiſtentiam vnum videri. Et q̄ tres ſubſtentias nō dicim⁹ in deo: nec in tres ſubſiſtentias dicere debemus. Alij vero quibus longe aliud ſubſtantia q̄ ſubſiſtentia ſignificare videbatur: dicebant quia ſubſtantia ipſa rei alicuius naturam rationēq; qua ꝯſtat deſignet. Subſiſtentia autē vniuſcuiuſq; perſone hoc ipſū qd̄ extat et ſubſiſtit oſtendat. Ideoq; ꝑpter Sabelliū hereſim tres eſſe ſubſiſtētias cōfitēdas: quod quaſi tres ſubſiſtentes perſonas ſignificare videretur: ne ſuſpitionem daremus tāq̄ illius fidei ſectatores q̄ trinitatem in nominib⁹ tantū & non in reb⁹ ac ſubſiſtētijs cōfitetur. Sȝ et de incarnatiōe domini cōprehenſum eſt: quia corp⁹ quod ſuſceperat domin⁹ neq; ſine ſenſu neq; ſine aīa ſuſcepiſſet. Quibus oīb⁹ caute moderateq; cōpoſitis vnuſquiſq; itinere ſuo cū pace precit.

¶ Capitulū.xxx. de ſciſmate luciferianorū ac Euſebio et hilario q̄ omnes eccleſias occidētales ad rectam fideȝ reuocabant.

Sed euſebius cuȝ redijſſet antiochiā et inueniſſet ibi a lucifero ꝯtra pollicitationē ordinatuȝ epm pudore ſimul et indignatione compulſus abſceſſit neutre parti cōmunionem ſuā relaxans: q̄ digrediēs inde ꝓmiſerat ſe acturū in cōcilio vt his eis ordinaretur epūs a quo pars neutra deſiſceret. Ille nāq; populus q̄ meleciū dudū de eccl'ia pulſuȝ quaſi pro fide recta fuerat ſecutus nō ſe iūxerat ad ꝑores catholicos: id eſt qui cum euſtachio epiſcopo fuerant ex quibus etiam paulinus erat: ſed ſuū principatum ſuūq; conuenticulum tenuit. Hos ergo cū in vnum reuocare voluiſſet euſebius: nec tamen preuentus a lucifero potuiſſet abſceſſit. Tunc regreſſus meletius de exilio: quia eo numeroſior populus erat eccleſiā tenuit & ex eo iam propriam ſynodum cum ceteris orietalib⁹ epiſcopis habuit: nec tamen Athanaſio iunctus eſt. Interim Lucifer iniuriam dolens q̄ epiſcopū a ſe ordinatum apud anthiochiam non recepiſſet euſebius nec ipſe recipere cogitat alexandrini decreta cōcilij: ſed cōſtringebatur legati ſui vinculo qui in concilio ipſius autoritate ſubſcripſerat. Abijcere namq; eum non poterat: q̄ autoritatem eius tenebat. Si vero recepiſſet omne ſuum fruſtrādum videbat inceptum. Diu ergo de hoc multumq; deliberans cum ex vtraq; parte cōcluderetur eligit vt legato ſuo recepto erga ceteros ſententiā diſparē ſȝ ſibi placitā cuſtodiret. Ita regreſſus ad ſardinie partes ſiue quia cito morte preuentus tpis ſnie mutande non habuit. Et enī temere cepta corrigi ſpatio

Idē ſin hiſt. tripti. lib. vi. cap. xxiij.

ſolent(ſiue hoc animo immobili
ter ſederat parū firmauerit.Ex
ipſo iterim luciferianorū ſciſma
qđ licet per paucos adhuc vol=
uitur ſumpſit exordiū.Euſebius
vero,circuiens orientē atqꝫ Ita=
liā media pariter ⁊ ſacerdotis
fungebat̃ officio.Singulas quaſ
qꝫ eccleſias abiurata infidelita=
te ad ſanitatem recte fidei reuo
cabat.Maxime qđ hilariū quē
dudū cū ceteris epis in exilium
truſum eſſe memorauimus re=
greſſum iam ⁊ in italia poſitum
hec in eadem erga inſtaurādas
eccleſias fidemqꝫ patrum repa=
randam reperit molientem.

¶Capi.xxxi.de natura ⁊ mo
ribus beati hilarij pariterqꝫ
eius ſcriptis:quib⁹ heretico=
rū verſutias refellit.

NIſi qđ hila
ri⁹ vir natura lenis
⁊ placid⁹ ſimulqꝫ eru
ditus ⁊ ad pſuaden=
dū cōmodiſſim⁹ rem diligenti⁹ ⁊
apti⁹ ꝓcurabat.Qui etiā libros
de fide nobiliter ſcriptos edidit
quibus ⁊ hereticorū verſutias:
⁊ noſtrorum deceptiōes ⁊ male
credulā ſimplicitatē ita diligen
ti⁹ expoſuit:vt ⁊ pñtes ⁊ lōge po
ſitos qb⁹ ipſe p ſe diſſerere viua
nō poterat pfectiſſima voce in
ſtructiōe corrigeret.Ita iſti duo
viri velut magnifica qđā mūdi
lumina Illiricū italiā galliaſqꝫ
ſuo ſplēdore radiarūt vt oēs etiā
de abſcōditis angulis ⁊ abſtru=
ſis hereticoꝝ tenebre fugarent̃.

¶Cap.xxxij.qūo Julian⁹ īcepit
callide multū xp̄ianos pſequi.

Ista ēt i hiſto. tripti.libro.vj. cap.j. ⁊ xxxvij.

SEd iulian⁹
poſtqꝫ ad oriētē pſas
bello pulſatur⁹ adue
nit:⁊ publica quā pri⁹
occultauerat erga idoloꝝ cultū
ferri cepit inſania callidior cete=
ris pſecutor nō vi neqꝫ tormētis
ſꝫ p̄mijs honorib⁹ blāditijs pſua
ſionib⁹ maiorē pene ppl'i ptē qꝫ
ſi atrociter pulſaſſet eliſit.Stu=
dia autorū gētiliū xp̄ianos adi=
re ꝓhibēs ludos lr̄aꝝ illis ſolis
q̄ deos deaſqꝫ venerant̃ patere
decernit.Militie cingulū nō dari
niſi imolātib⁹ iubet.Procuratio
nē ꝓuinciarū iuriſqꝫ dicēdi xp̄ia
nis ſtatuit:nō debere cōmitti:vt
pote qb⁹ ēt lex ꝓpria gladio vti
vetuiſſet ⁊ pficiebat qt̄idie i hu
iuſcemodi legib⁹ exqrēdis:qb⁹ ſi
qđ v̄ſutū vel callidū tn̄ qđ min⁹
videretur crudele decerneret.

¶Capi.xxxiij.qūo incepit iulia=
nus perſequi athanaſium moni
tione quorūdam arupiſcum.

SEd non er
ga Athanaſium ficte
p hic tenere imaginē
potuit.Etenī cū velut
tetri ſerpētes de cauernis terre
ebuliētes ad eū ꝓceſſiſſent ma=
goꝝ philoſophoꝝ aruſpicū au=
gurūqꝫ man⁹ ꝓphana oēs pari
ter allegāt nihil ſuis actib⁹ ſuc=
ceſſurū niſi pri⁹ athanaſiū velut
hoꝝ olm obſtaculū ſuſtuliſſet.

¶Capi.xxxiiij.de fuga athana=
ſij ab alexādria p nilū ⁊ de red=
ditu ei⁹ ad alexādriā in qua lati
tauit vſqꝫ quo pſecutio ceſſaret.

ITerū mit= Idē in hiſt.tri part.c. xxvj.
titur exercitus iterū
duces iteꝝ oppugna
tur eccleſia.Cūqꝫ eū
meſti ac fluentes populi circun=
darēt:ꝓphetico apud eos vſus
ſermo ꝓhibet.Nolite inqt o filij
cōturbari:qꝛ nubecula eſt ⁊ cito
ptranſit.Cūqꝫ diſceſſiſſet ⁊ naui
p Nilū fluuiū iter ageret comes
q̄ ad hoc ip̄m miſſus fuerat cogni
to ei⁹ itinere inſtanter eū inſeq̄
cepit.Et cum forte applicuiſſet
anathaſij nauicula ad quendā
locū ꝯperit a p̄tereūtib⁹ poſt ter
gū eſſe pſecutorē ſuū ⁊ iā iāqꝫ ni=

ſi pſpiceret iminere. Conterriti
oẽs q̄ ſimul aderant ſocij eremī
ſuadebāt ad fuge p̄ſidiū peten-
dū. Tū ille nolite inq̄t o filij de-
terreri eam⁹ magis ī occurſum
pcurſori nr̄o vt ſciat: q2 lōge ma
ior eſt q̄ nos defendit q̄ȝ q̄ pſeq̄-
tur: ⁊ ꝯverſa nauicula iter age-
re obui⁹ ei q̄ ſe īſectabat aggreſ
ſus eſt ille q̄ nullo gn̄e ſuſpicari
poſſet ī occurſum ſibi venire quē
quereret tanq̄ȝ p̄tereūtes aliq̄s
interrogari iubet vbi audiſſent
eſſe athanaſiū cūq̄ȝ rn̄diſſent ſe
vidiſſe eū nō lōge eūtē tota cele-
ritate pertranſiēs ꝓperat inuā
nū feſtinās cape quē an̄ oculos
poſitū videre nō potuit. Ille ꝓo
dei virtute monit⁹ alexandriā
redit: ibiq̄ȝ tuto latebras vſque-
quo perſecutio ceſſaret exigit.

¶ Cap. xxxv. q̄uo iulian⁹ p̄cepit
xp̄ianis auferre ſepulchrū baby
le martyris exiſtēs ī ſuburbano
anthiochie ⁊ q̄uo galileos: idest
xp̄ianos incepit affligere.

Idē in hiſtor. tripti. libro. vj. c. xxxj.

Edit ⁊ aliud iulia-
nus vecordie ſue ac
leuitatis indiciū: nā
cū dafnis ī ſuburba
no antiochie iuxta fontē caſta-
lium litaret apollini ⁊ nulla ex
his q̄ querebat rn̄ſa ſuſciperet
cauſaſq̄ȝ ſilētij pcōtaret a ſacer
dotib⁹ demones aiunt. Babyle
martyris ſepulchrum ꝓpe aſſi-
ſtere: ⁊ ideo rn̄ſa nō reddi. Tūc
ille galileos venire. Hoc em̄ no
mine nr̄os appellare ſolit⁹ erat:
⁊ auferre ſepulchrū martyris iu
bet. Igitur eccl̄ia vniuerſa ꝯue
niēs matres et viri iuuenes vir
gineſq̄ȝ imēſa exultatiōe ſuccin-
cti trahebāt lōgo agmine arcam
martyris pſallētes ſummis cla
morib⁹ ⁊ cū exultatiōe dicentes.
Cōfundant oēs q̄ adorāt ſculpti
lia ⁊ q̄ ꝯfidūt ī ſimulachris ſuis.
Hec in aurib⁹ ꝓphani p̄ncipis
p ſex milia paſſuum tāta exulta-
tiōe pſallebat oīs eccl̄ia vt celū
clamorib⁹ reſultaret. Vn̄ ⁊ ille ī
tātā iracūdie rabiē deduct⁹ eſt:
vt altera die ꝯprehēdi xp̄ianos
paſſim ⁊ trudi iuberet ī carcerē
ac penis ⁊ cruciatib⁹ affligi.

¶ Cap. xxxvj. De mirabili ꝯſtā-
tia Theodori cōfeſſoris in tor-
mentis ⁊ morte dubia ipſius Iu
liani in bello perſico.

Idem tāgitur in hiſt. tript. li. xxxj.

Uod ſalu-
ſti⁹ p̄fect⁹ ei⁹ nō pro-
bās licet eēt gētilis:
tn̄ iuſſus exſeq̄tur: et
app̄hēſuȝ q̄ndā adoleſcētē q̄ pri
mus occurrit: Theodorū noīe a
prima luce vſq̄ȝ ad horā vndeci
mā tāta crudelitate ⁊ tot muta
tis carnificib⁹ torſit vt nl̄la etas
ſil̄e factū meminerit. Cū tn̄ ille
in eculeo ſublimis ⁊ hinc īde la-
terib⁹ īſtāte tortore: nihil aliud
fecerit niſi vultu ſecuro et leto
pſalmū quē pridie oīs eccl̄ia ce
cinerat iterare. Cūq̄ȝ ſe oī expen
ſa crudelitate ſaluſti⁹ nihil egiſ-
ſe perſpiceret recepto ī carcere
iuuene abiſſe fert ad impatorē:
⁊ q̄d egerit nuntiaſſe ac monuiſ
ſe ne tale aliq̄d tētare vellet de
cetero. Alioq̄n ⁊ illis gl̄iā ⁊ ſibi
ignominiā q̄reret. Hūc theodo-
rū ipſi nos poſtmodū apud an-
tiochiā vidim⁹ ⁊ cū req̄reremus
ab eo ſi ſenſuȝ doloris habuiſſet
ex itegro dicebat dolores ſe q̄dē
parū ſenſiſſet: aſtitiſſe aūt q̄ndā
iuuenē q̄ ſubdēti ſibi linteo can-
didiſſimo ⁊ ſudores extergeret ⁊
aquā frigidā frequēter infunde
ret: ⁊ ita ſe eſſe delectatū: vt tūc
meſtior factus ſit: q̄n deponi de
eculeo iuſſus eſt. Cōminat⁹ igit
impator poſt victoriā pſicā me-
lius ſe xp̄ianos debellaturū ꝓfe
ctus q̄dē eſt ſed null⁹ redit⁹. Ibi
nāq̄ȝ (incertū a ſuis an ab hoſti-
bus) ꝯfoſſus poſt annū ⁊ octo mē
ſes preſumpti auguſtalis impe
rij finem fecit.

¶ Capit.xxxvij. de coadunatione iudeorum: q̄ a Juliano decepti templū ad sacrificādū in hierosolymis reedificare voluerūt.

Eorū q̄ in historia tripartita q̄ postremis capitulis tangit̄ i historia tripti. li vj. capi. xliij.

Anta vero
ei9 ad decipiēdū subtilitas ⁊ calliditas fuit
vt ēt infelices iudeos
vanis speb9 illectos: vt ipse agi
tabatur illuderet. Quos primo
oīm ꝯuocatos ad se interrogat:
cur nō sacrificarēt cū eis lex sua
de sacrificijs īperaret. At illi oc
casionē se inuenisse tp̄is rati: nō
possum9 inquint nisi ī solo hiero-
solimoꝝ tēplo. Jta nāq; p̄cipit
lex. Et accepta ab eo reparandi tē
pli licētia itm̄ īsolētie ꝑuenerūt:
vt aliq̄s eis ꝓphetaꝝ reddit9 vi
dereť. Jgiť ex oīb9 locis atq; ꝓ-
uincijs ꝯuenere iudei: locū tēpli
olim igne cōsūpti aggredi cepe:
comite ꝓperādi opis ab imꝑato
re ꝯcesso sūptu publico ⁊ priuato
res oī īstātia gerebať. Jnterea
insultare nr̄is ⁊ velut reꝑatis si-
bi regni tꝑib9 cōminari acri9 ac
seuitiā ostētare ꝓsus ī magno
timore ⁊ suꝑbia agere. Cyrillus
post mariniū cōfessorē hierosoli-
mis habebať eꝑs. Aptȝ igiť fun
damētȝ: calces cemētaq; adhibi
ta nihil oīno deerat q̄n die poste
ra veterib9 deturbatis noua ia
cerēt fundamēta: cū tn̄ eꝑs dili-
gēti ꝯsideratiōe habita vel ex ijs
q̄ ī danielis ꝓphetia de tꝑib9 le
gerat: vel qd̄ ī euāgelijs dn̄s ꝑdi
xerat ꝑsisteret nullo gn̄e fieri pos
se vt ibi a iudeis lapsis suꝑ lapi-
dē pōeret reserat ī expectatiōe.

¶ Cap.xxxviij. de mirabili mo-
tu terre ī hierosolymis q̄ funda
mētoꝝ saxa lōge iactauit porti-
cū q̄ȝ iudeorū solo coequauit: et
multos iudeos oppressit.

ecce no-
cte q̄ ad incipiendū op9
iam sola restabat terre
mot9 igēs oboriť ⁊ nō solū fūda-
mētoꝝ saxa lōge lateq; iactāť ve
rū ēt toti9 pene loci edificia ꝯpla
nanť. Portic9 q̄ȝ publice ī qb9 iu
deoꝝ multitudo q̄ opi videbať in-
sistere ꝯmanebat ad solū dedu-
cte: oēs iudeos q̄ repti sūt opp̄sse
re: luce ꝗo orta cū se mala crede
rēt effugisse ad reqrēdos q̄ opp̄s
si fuerāt reliq̄ multitudo ꝯcurriť.

¶ Cap.xxxix. de igne diuinit9 ac
cēso signis ⁊ virtutib9 terrificis
quib9 iudei ab illicitis īceptis
disturbanť ⁊ ad deū cōuertunť.

Des erat
quedā ī inferiorib9
tēpli demersa: hn̄s
aditū īter duas por
tic9 q̄ fuerāt ꝯplanate in q̄ ferra
mēta aliaq; opi necessaria fuaba-
banť: e q̄ subito glob9 q̄dā ignis
emicuit: ⁊ ꝑ mediū platee ꝑcurrē-
rēs adustis ⁊ exterminatis q̄ ade
rāt iudeis: vltra citraq; ferebať.
Hoc iterū sepiusq; ⁊ frequētissi-
me ꝑ totā illā diē repetēs ꝑtina
cis ppl'i temeritatē flāmis vltri
cib9 cohercebat. Cū iterī pauore
igēti ⁊ trepidatiōe oēs q̄ aderāt
deƚriti: solū veꝝ deū xp̄m ꝯfiteri
cogebāť īuiti. Et nē h̄ fieri casu
crederēť: ī seq̄nti nocte ī vestimē
tȝ oīȝ signaculū cruc̄ ita euidēs
apꝑuit: vt ēt q̄ diluere ꝓ sui īfide
litate voluissȝ: nullo gn̄e valeret
abolere. Sic ꝯƚriti iudei atq; gē
tiles locū siľ ⁊ ianiť cepta rliq̄re.

¶ Explicit liber decimus.

¶ Jncipit liber vndecimus.

¶ Capitu.j. de ortu religioso ac
morte iouiniani ⁊ victoria quā
erga barbaros habuit qūo pa-
cem dedit xp̄ianis et athanasiū
ab exilio reuocauit.

Horuȝ memi- nit his. trip. li. xij. c. j.

Ost iulia
ni necē tādē ciuile
nobis Jouiniāi re-
petať ipūi. Js nāq;
sub vno codēq; tꝑe

Impator ꝛ cõfeſſoꝛ ꝛ male illati extitit de
pulſoꝛ erroꝛis. Nam cũ in procinctu eſ=
ſet exercitus ꝛ vrgeret barbarus:ducto
reſqꝫ noſtri decimis rebus conſiliũ tra=
hentes iouiniano calculũ darent:cuncꝫ
apprehẽſus ad ſuſcipienda imperij tra=
heretur inſignia:ad exercitũ iuliani ſa=
crilegijs prophanatum dr̃ proclamaſſe.
Non ſe poſſe imperare eis q̃ eſſet xp̃ia=
nus. Tunc oẽs pari eadẽqꝫ voce r̃ndiſ=
ſe perhibent:ꝛ nos xp̃iani ſum⁹:nec pri⁹
q̃ hanc vocẽ audiret:acquieſcere ad im
periũ voluiſſe. Deniqꝫ ſtatim affuit diui
na clemẽtia cõtraqꝫ oẽm ſpem cũ clauſis
vndiqꝫ hoſtibus tenerentur nec euadẽ=
di facultas vlla ſuppeteret:ſubito emiſ=
ſos a barbaris oratores adeſſe vident:
pacẽqꝫ depoſcere. Exercitui quoqꝫ in=
edia cõſumpto cibos ceteraqꝫ neceſſa=
ria in mercimonijs polliceri:omniqꝫ hu=
manitate noſtroꝝ temeritatẽ emẽdare.
Sed vbi in.xx.ꝛ.ix.annis pace cõpoſita
ad romanũ regreſſus eſt ſole clarioꝛqꝫ
lux noſtro ſe oꝛbi ex oꝛientis partib⁹ ob
oꝛta diffudit. Rempublicã quaſi poſt ni=
mias procellas omni moderatiõe aggre
ditur reparare. Eccleſiarũ vero curam
non in ſecundis habere:nec tã incaute:
vt conſtantius egerat:ſed lapſu prede=
ceſſoꝛis ammonitus honoꝛificis ꝛ officio
ſiſſimis literis Athanaſium requirit:et
ab ipſo formã fidei ꝛ eccleſiarũ diſponẽ=
darum ſuſcipit modũ. Sed hec tam pia
et tam leta principia mors immatura
coꝛrupit. Poſt nouem ꝛ eĩn mẽſes oꝛtus
ſui apud ciliciam diem obijt.

¶ Capl̃m.ij.de oꝛtu valentiniani:ꝛ valẽ=
tis qui valens fauit hereticis ꝛ chꝛiſtiã
nos perſecutus eſt.

POſt hunc va=
lentinianus imperium ſuſce
pit:qui ꝑ fide noſtra a iulia=
no de militia fuerat expulſ⁹.
Sed compleuit in illo dñs qḋ promiſit:
plus etiam quã centupla in preſenti ſe=
culo reſtituens ei. Nã quia militiam ꝑ
xp̃o reliquerat recepit imperium. Is in
cõſoꝛtiũ regni aſſumpſit fratrẽ valentẽ:
ꝛ ſibi quidẽ occiduas partes delegit illi
autem oꝛientales reliquit. Sed valens
fauẽdo hereticis abijt in viam
patrum ſuoꝝ. Nam et epiſco=
pos egit in exilium:et preſbyte=
ros:ac dyaconos:et monachos
tatiano Alexandrie preſidente
vſqꝫ ad tormenta deduxit:ꝛ igni
bus tradidit. Multaqꝫ nephan=
da ꝛ crudelia in eccleſia dei moli
tus eſt. Sed hec oĩa poſt atha=
naſij obitum. Nã illo ſuperſtite
velut diuinã quadam virtute ꝓ
hibitus:cũ debaccharetur in ce
teros:in illũ nihil auſus eſt triſte
committere.

¶ Capitulum.iiij.de moꝛte glo=
rioſa athanaſij ꝛ perſecutionib⁹
lucij heretici.

Obiit ea tẽ=
peſtate cũ quadra=
geſimo ꝛ ſexto anno
ſacerdotij ſui atha=
naſius poſt multos agones:mul
taſqꝫ patientie coronas quieuiſ=
ſet in pace:ſciſcitatus de ſucceſ=
ſoꝛe petrũ tribulationũ ſuarum
participem et ſociũ delegit. Sed
lucius arriane partis epiſcop⁹:
continuo tãqꝫ ad ouem aduolat
lupus. Et petrus quidẽ nauem Vis ẽt
protinus cõſcendens ad vrbem in hiſt.
romã profugit. Lucius vero tãqꝫ trip.l.
materia ſibi crudelitatis abla= vij. ca.
ta:ſeuioꝛ erga ceteros efficieba xxix.
tur. Et ita ibat in ſanguinem:vt in fin.
nec ſpeciem quidẽ aliquam reli xxxvij.
gionis ſeruare videretur. Cuius xxxviij.
primo ingreſſu tanta ꝛ tã turpia
in virgines ꝛ continentes eccl̃ie
geſta ſunt:que nec in perſecutio
nibus gentilium memorantur.
Inde poſt fugas ciuium ꝛ exilia:
poſt cedes ꝛ tormẽta flammaſqꝫ
quib⁹ innumeros confecerat:ad
monaſteria furoꝛis ſui arma cõ
uertit. Vaſtat heremum:bella
quieſcentibus indicit. Tria mi=
lia ſimul aut eo amplius viros:
per totam heremum ſecreta et
ſolitaria habitatione diſperſos
oppugnare pariter aggredit. Mit=

tit armataꝫ equitum ac peditum manū
tribunos prepoſitos et bellorum duces:
tanq̃ aduerſum barbaros pugnaturꝰ
elegit. Qui cum veniſſent: nouā belli ſpe
ciem vident: hoſtes ſuos gladijs obiecta
re ceruices: ⁊ nihil aliud dicere niſi ami
ce ad quid veniſti.

¶ Capitulum quartum de virtutibus ⁊
mirabilibus macharij qui in inſulā vna
cum alijs Anthonij diſcipuli relegatur
in qua mirabilia fecit.

PEr idē tempꝰ
patres monachorum vite et
antiquitatis merito Macha
rius ⁊ Iſidorus aliuſqꝫ Ma
charius: atqꝫ eraclides et panibus An
thonij diſcipuli per egyptum et maxime
in nitrie deſerti partibus habebantur.
Uiri qui conſortium vite et actuum non
cum ceteris mortalibus: ſed cum ſupe=
rius angelis habere credebantur. Que
preſens vidi loquor: et eorum geſta reſe
ro: quorum in paſſionibus ſocius eſſe ꝓ=
merui. Hi ducebant exercitum domini:
non mortalibus telis ſed fide religionis
armatum exercitum moriendo vincen=
tem et qui ſanguinis ſui profuſione vi=
ctor chriſtum ſequeretur ad celum. Qui
qꝫ dum in tabernaculis poſiti et orātes
expectarent interfectores ſuos: delatus
eſt ad eos homo olim membris omnibꝰ
et precipue pedibus aridus. Sed cū ab
eis in noīe dn̄i oleo fuiſſet perunctus:
ſtatim cōfirmate ſunt plāte eius. Et di=
centibus eis in noīe ieſu xp̄i quē lucius
perſequit̄ ſurge ⁊ ſta in pedibus tuis ⁊
redi in domū tuam: cōtinuo exurgens ⁊
exiliens benedicebat deū oſtendēs quia
vere erat in eis deus. Ante aliquantu=
lum vero tēporis cecus quidā rogabat
adduci ſe ad cellulam Macharij q̄ erat
in deſerto itinere trium dierum. Quo
poſtea q̄ cecus multo ductantiū labore
peruenit Macharium non reperit do=
mi. Contriſtatus valde nullatenus mi=
tigare meſticiam poterat ſanitatis ſola
tijs carens. Tū vero feruore fidei con=
ualeſcēs: deprecor: inquit ad eos qui ſe
duxerāt: applicate me ad illā partē pa=
rietis vbi cubare ſenior ſolet. Et cū fuiſ=
ſet admotus parū luti aridi vn̄
paries oblitus videbatur aſſu=
mens palme ſue ſuppoſuit. Ro=
gat etiam vt aquā de puteo ex
q̄ bibere ſolebat hauriret. Quo
humore ſoluens glebulā eodēq̄
luto oculos ſuos ſuperungens: ⁊
lauās de aqua q̄ hauſta fuerat
repēte recepit viſuꝫ: ita vt nullo
indigens adminiculo rediret ad
ſua. Sed ne ſcd̄m leproſos illos
ageret q̄s a ſecuratos in euāge
lijs ingratos dn̄s notat: cū omni
domo ſua regreſſus et deo gr̄as
referēs: rem vt geſta fuerat indi
cauit. Idē ipſe machariꝰ Leene
ſpelūcā habuit cellule ſue vicinā
⁊ quadā die catulos ſuos cecos
ad eum bellua producit: atqꝫ an
te pedes eius poſuit. At ille cuꝫ
intellexiſſet pro ſalute catulorū
beſtiam ſupplicare: rogauit do=
minum vt eis redderet viſum.
Quo recepto matrem ſequētes
redeunt ad ſpeluncam: et pau=
lo poſt ipſa cum catulis ſuis re=
grediens: pelles ouium lanatas
plurimas velut munus pro ſu=
ſcepta gratia ad ſenem defert
morſu oris euectas ⁊ ante fores
eius eis depoſitis abſcedit.
B ¶ Uerum ſi ſingulorum mi
rabilium geſta proſequi velimꝰ
excludimur a propoſita breuita
te maxime cum hec narrationeꝫ
proprij operis habere merean=
tur. Sed in his omnibus Luciꝰ
non erubuit: nec aliquid reuerē
tie virtutum mirabilibus detu=
lit. Quinimmo iubet patres ip=
ſos ablatos a grege ſuo: immo
clam raptos in inſulam quan= Dicit
dam egypti paludium deporta etiā in
ri: in qua compererat neminem hi. tri.
prorſus eſſe xp̄ianum quo ꝑ hoc lib. vij.
vel abſq̄ ſolatijs vel abſq̄ con= ca. xxx
ſuetis actibus viuerent ſenes. ix.
Igitur cum duobus ſolis pediſ=
ſequis noctu ad inſulam dedu=
cuntur. In qua erat tēplū quod=
dam ſumma veneratione a loci
incolis

incolis obſeruatum. Cunqꝫ nauicula ſenum oram ſoli illius contigiſſet: ecce ſubito ſacerdotis templi illius virgo filia correpta ſpiritu cum ingenti vociferatione et clamoribus vſqꝫ ad celum datis per medios agi populos cepit. Et crebros ducens rotatus ſtridens huc atqꝫ illuc rapida ora vibrare. Cunqꝫ ad ſpectaculum tam ingētis monſtri maxime cum eſſet ſacerdotis filia qui in honore precipuo apud illos erat: populi conueniſſent: per auras eam raptam ſequentes: perueniunt vſqꝫ ad nauiculam ſenū. Ibi vero proiecta eorū pedibus et proſtrata clamare cepit. Quid veniſtis huc ſerui dei ſummi antiqs nos ⁊ veternoſis euoluere domicilijs. In hoc loco depulſi vndiqꝫ latebamus? Quomodo vos nequaqꝫ latere potuimus. Cedimus antiquis ſedibus: populos veſtros terraſqꝫ recipite. Cū hoc diceret increpatus ab eis erroris ſpiritus effugatur. Et puella ſana vna cū parentibus ſuis iacebat ad pedes noſtri temporis apoſtolorum. Qui talibus exordijs predicātes eis fidem domini noſtri ieſu xpi: in tantam cōuerſionem repente eos perduxerunt: vt ſtatim manibus ſuis antiquiſſimum tēplum ⁊ in ſumma veneratione habitum deſtruerent ⁊ eccleſiam confeſtim edificarent. Nec ad deliberandum ſpacio tēporis eguerunt: quibus fidem rerū fecerant non verba: ſed virtus. Sed hoc cū fuiſſet Alexandrie nunciatum: veritus Lucius ne forte etiaꝫ ſuorum in eū odia iuſta cōſurgerent: qui aperte iam bellū nō hominibus ſed deo indiceret: occulte eos reuocari ⁊ in heremū remitti iubet. Dū hec in egypto geruntᷣ ne in alijs qdem locis pſecutionis flamma ceſſabat.

¶ Cap. v. de perſecutione apud ediſſam meſopotamie ciuitatē ad quam xpiani precipites currebāt. Inter quos mulier quedā cū puero veloci curſu pperabat.

EDiſſa nāqꝫ meſopotamie vrbs fideliū populorū eſt Thome apoſtoli reliquijs decorata. Ubi cū imperator populos vidiſſet eccleſijs eiectos in campo habere conuenticulum: tanta dicitᷣ iracundia accenſus vt prefectum ſuū pugno percuteret et cū nō fuiſſent inde quoqꝫ ſicut iuſſerat deturbati. At ille lꝫ eſſet paganus: ⁊ iniurijs ab imperatore fuiſſet affectus: tñ conſideratiōe humanitatis altera die ad vaſtandū populū proceſſurus: facit hoc ipſum ciuibus per occulta indicia clareſcere quo ſcꝫ cauere ſe poſſent: ne inuenirentᷣ in loco mane proceſſurus terrorē ſolito maiorē per officiū mouet: agitqꝫ oia quoqꝫ minimi vel ſi fieri poſſet nulli periclitarētur. Uidet tñ frequentiorem ſolito populū tendere ad locū currere precipites: ⁊ feſtinare tanqꝫ vererentur ne quis deeſſet ad mortem. Interea videt quandā mulierculā ita feſtinam et properam domo ſua prorūpere vt nec claudere hoſtium nec operiri vt mulierū habitum decet diligentius potuiſſet: infantē quoqꝫ paruulum ſecum trahenteꝫ: curſuqꝫ rapido irrupto etiā officij agmine feſtinantem. Tū ille vltra nō ferens: apprehendite inquit mulierē: et huc deducite. Cūqꝫ fuiſſet adducta quo inquit infelix mulier properas tam feſtina. Ad campum ait quo catholicorū populus cōuenit. Et nō inquit audiſti quia prefectus illuc pergit vt oēs interficiat quos inuenerit. Audiui inquit. Et ideo feſtino vt ibi inueniar. Et quo inquit paruulū iſtū trahis. Ut ⁊ ipſe ait martyrium cōſequi mereatᷣ. Que cū audiſſet vir moderatiſſimus redire officium ⁊ cōuerti vehiculū ad palatium iubet. Et ingreſſus ait Imperatori. ſubire mortē ſi iubeas paratus ſum: opus vero qđ precipis implere nō poſſum. Cunqꝫ edocuiſſet cuncta de muliere repreſſit imperatoris inſaniam.

Idē in hiſto. tripti-ta libr. vij. ca. xxxij.

¶ Cap. vj. de moyſe quodā quē regina ſarracenorū popoſcit fieri epm Alexandrie qui vehemen-

ter ⁊ palam lucium ꝓpter ſuas perſecutiones increpauit.

Per idez tēpus eccleſia velut perſecutionis igne conflāte purior auri metallo refulgebat. Nō enim in verbis vniuſcuiuſqꝫ fides: ſed in exilijs ⁊ carceribus probabatur: quia nō honori erat catholicum eſſe ſed pene precipue apud Alexandriam. Ubi nec ſepeliendis quidē corporibus mortuorum libera facultas fidelibus erat. Que dum lutius omni arrogātia ⁊ ſeuitia gereret: Mauuia Sarracenorū gentis regina: vehementi bello Paleſtini et arabici limitis oppida atqꝫ vrbes quatere: vicinaſqꝫ ſimul vaſtare ꝓuincias cepit. Cūqꝫ frequentibus bellis romanum attriuiſſet exercitum: et plurimis peremptis reliquos vertiſſet in fugaz: orata pacem nō aliter ſe amplexurā promittit: niſi moyſes quidā nomine monachus genti ſue ordinaretur epiſcopus. Qui in heremo partibus ſuis propinqua vitam ſolitariam ducens meritis et virtutibus ac ſignis que faciebat deus per illū magnifice innotuerat. Petitio eius principi indicata Romano ſine vlla dilatione iubetur impleri a ducibus noſtris qui ibi infeliciter repugnauerant: captus Moyſes ad ſacerdotium ſuſcipiendū Alexandriam ex more deducitur. Adeſt Lutius cui ordinādi deferebatur officium. Quo viſo Moyſes preſentibus ducibus qui perurgebant ⁊ populis ait. Ego quidē me non eſſe dignum tanto ſacerdotio iudico. Uerūtamen ſi aliqua in me licet indigno diuina diſpenſatio putatur explenda: deum noſtrum celi ac terre dominum teſtor ꝙ Lutius ſanctorum ſanguine pollutas ⁊ cruentas ſuper me nō imittet manus. Cuiqꝫ Lutius tam graui nota iniuſtā ſe videret in oculis plurimorum. Quare inquit o Moyſes tam facile condemnas eum cui⁹ fidem ignoras? Aut ſi tibi aliquis de me aliter iudicauit audi fidem meā et tibi ipſi magiſqꝫ alijs crede. Tum ille. Deſine inquit o Luci doloſis tuis me quoqꝫ imaginibus aggredi. Bene mihi nota eſt fides tua: quā ꝓteſtantur ſerui dei per metalla damnati. Epi in exiliū truſi p̄ſbyteri dyaconi extra xp̄iani nolis habitacula relegati. Beſtijs alij: alij etiam ignibus traditi. Nūquid pōt verior eſſe fides ꝙ̄ auribus capitur ꝙ̄ ꝙ̄ oculis puidetur? Apud me certum eſt ꝙ qui chriſto recte credunt iſta non faciunt. Et ita maiore dedecore deformatus (qm̄ perurgebat neceſſitas reipublice conſulēdi) compulſus acquieſcere: vt ab epiſcopis quos in exilium truſerat ſacerdotium ſumeret. Quo ſuſcepto: et gentis ferociſſime pacem tenuit et fidei catholice cuſtodiuit intemerata cōſortia.

¶ Cap. vij. De didimo qui ꝗuis luminibus orbatus eſſet in omniū ſcientia nō parū profecit quē ꝯſolatus eſt Antonius ſup oculorum amiſſione.

Verum cuz apud alexandriā populos et vrbē: nebuloſi ductoris tetra ꝑfidie caligo ſuffunderet velut lāpadam quādaz diuina luce fulgentem Didimum dn̄s accēdit. De cuius vita atqꝫ inſtitutis qm̄ ad eccleſie gloriā dei munere cōceſſus credit̄ licet in tranſcurſu neceſſario tñ commemorāda nobis pauca vident̄. His namqꝫ in parua etate: cū etiam adhuc prima literarū ignoraret elementa luminibus orbatus maiore deſiderio ſcientie veri luminis inflammatur: nec deſperationem cupita adipiſcendi paſſus eſt: cū audiſſet in euangelio ſcriptū qd apud homines impoſſibile eſt poſſibile apud deum. Hac igitur oīa pollicitatione cōfiſus indeſinenter dominū precabat̄ non vt oculorū carnalium viſum ſed vt illuminationē cordis acciperet. Miſcebat tñ precib⁹ ſtudia ac la

De didimo et habes apud hiſto. tripti. lib. viij. ca. viij.

bores ⁊ iuges cõtinuataſq; vigilias:non
ad legendum ſed ad audiendum adhibe
bat:vt quod alijs viſus hoc illi conferret
auditus. Cum vero poſt lucubrationis
laborem ſomnus vt fieri ſolet legentibus
aduenißet:Dydimus ſilentium illud nõ
ad quietẽ vel ocium datũ ducens tanq̃
mundum animal ruminans cibum quẽ
ceperat ex integro reuocabat:et eo qua
dudum percurrentibus alijs ex librorũ
lectione cognouerat memoria et animo
retexebat:vt non tam audiſſe que lecta
fuerant q̃ deſcripſiſſe ea mentis ſue pa=
ginis videretur. Ita breui deo docente
in tantam diuinarum humanarumq; re
rum eruditionem ac ſcientiam venit:vt
ſchole eccl'iaſtice doctor exiſteret Athana
ſio epiſcopo: ceteriſq; ſapientibus in ec=
cleſia dei viris admodum probat⁹. Sed
et i ceteris ſiue dyaletice:ſeu Geometrie
Aſtronomie quoq;:vel Ariſmetice diſci=
plinis ita eſſet paratus: vt nullus vnq̃
philoſophorum aliqua ex his artibus pro=
ponens obtinere eum vel cõcludere qui=
uerit. Sed ſtatim vt reſponſiones eius
acciperet magiſtrum eum etiam illius
de qua propoſuiſſet crederet diſcipline
huius aliquanti dicta vel cõmuniter diſ=
putata:vel proponẽtibus reſponſa adhi
bitis notarijs deſcripſere:que etiam nũc
in magna ammiratione habentur. Nos
tamen qui ⁊ viue vocis eius ex parte ali
qua fuimus auditores et ea que a non=
nullis dicente eo deſcripta ſunt:legimus
longe maiorem gratiam et diuinum ne=
ſcio quid ac ſupra humanam vocem ſo=
nans in illis magis ſermonibus qui de
ore ipſius proferebantur agnouimus.
Hũc etiam beatus Antonius cum fidei
athanaſij teſtimonium ſaturus aduer=
ſum arrianos de Thebaide alexandriã
deſcendiſſet magnificis cõſolatus eſt ver
bis. Nihil te inquit offendat. o Didime
q̃ carnalib⁹ oculis videris orbatus. De=
ſunt tibi illi oculi quos mures et muſce
et lacerte habent. Sed letare quia ha=
bes oculos quos angeli habẽt ⁊ quibus
deus videtur:per quos tibi magnũ ſcien
tie lumen accenditur.

¶ Capitulum.viij.quanti ex diſci=
pulis antonij etiam tunc in here=
mo habitantibus virtutes et ſi=
gna fecerunt.

FLorebat igi=
tur egyptus ea tempeſtate
non ſolum eruditis in chri=
ſtiana philoſophia viris ve
rumetiam his qui per vaſtam eremum
commanentes ſigna et prodigia apoſto=
lica ſimplicitate vite ⁊ cordis ſinceritate
faciebant. Ex quibus interim quos ipſi
vidimus et quorum benedici manibus
meruimus hi ſunt. Macharius de ſupe=
riori eremo aliuſq; Macharius de infe=
riori. Hyſidorus in ſcithis. Pamb⁹ in cel
lulis. Moyſes:et Beniamin in nitria Sy
brion:⁊ Helyas:et Paulus in apetelis
et alius paulus i Focis. Pemẽ ⁊ Ioſeph
in piſpiri qui appellatur mons Antonij.
Sed et alios q̃plures huiuſmodi viros
in egypti partibus habitare fidei cope=
rimus auditu:vt vere compleretur apo
ſtoli dictum:quia vbi abũdauit peccatũ
ſuperabũdauit ⁊ gratia. Habuit autem
per idẽ tempus etiã Meſopotamia viros
nobiles eiſdẽ ſtudijs pollentes. Quorũ
aliquãtos ipſi nos per nos apud Ediſſam
et in Carrarum partibus vidimus: plu=
res autem auditione didicimus.

¶ Capitulũ.ix.de initijs gregorij na=
zanzeni ⁊ ſancti baſilij capadocie epi
ſcopi qui per diuerſas mundi partes
diſcurrentes verbis et predicatione
deſides ſuccendebant.

SEd neutra ha=
rum infecundior Cappado=
cia fuit:imo aliquid leti⁹ gre=
gorium cũ baſilio germinauit
Tulit igitur ⁊ ipſa multorum ſanctorum
ſegetem ſatis letã producit copioſam pio
rum vineam. Oliuarũ quoq; domini ger
minauit nouellam. Sed iſti precipue ve=
lut duo filij pinguedinis aſſiſtentes dex=
tera leuaq; candelabro inſtar duorũ celi
luminarium refulgebant. Unde dignuz
puto de his pauca ſupra repetere. Am=
bo nobiles ambo athenis eruditi:ambo
college:ambo de auditorio digreſſi ad pro
fitendam rethoricam rogabãtur. Quod
opus magnifice quidem implebat baſi=

lius gregorius vero magnificentius con=
tenebat quicq; cū ſe totū dei ſeruitio man
cipaſſet: tm̄ de college amore preſumpſit
vt ſedentem Baſilium de decoris cathe=
dra deponeret ac ſecū ad monaſterium
manu iniecta perduceret. Ibiq; per an=
nos vt aiunt tredecim: omnibus greco=
ruꝫ ſecularium libris remotis ſolis diui=
ne ſcripture voluminibus operam da=
bant earumq; intelligentiam nō ex pro=
pria preſumptione ſed ex maiorum ſcri=
ptis et autoritate ſequebantur quos et
ipſos ex apoſtolica ſucceſſione intelligen
di regulam ſuſcepiſſe conſtabat. Quoruꝫ
precipue in prophetas commentarios
diſcutientes: theſauros ſapientie recon=
ditos in vaſis fictilibus requirebant. Ve
rum cum iam ipſi ſufficienter inſtructi di
uina diſpēſatiōe ad imbuēdos populos
vocarent: ⁊ alius alio itinere ad idem tn̄
opus vterq; traheretur Baſilius Ponti
vrbes: et rura circūiens deſides gentis
illius animos et parū de ſpe futura ſol=
licitos ſtimulare verbis ⁊ p̄dicatione ſuc
cēdere callūq; ab his longe negligentie
cepit abolere ſubegitq; abiectis manuū
rerū ⁊ ſecularuꝫ curis ſuimet notitiam
recipere in vnum coire monaſteria con=
ſtruere pſalmis ⁊ hymnis: ⁊ orationibus
vacare docuit pauperum curam gerere
eiſq; habitacula honeſta et quecunq; ad
victum neceſſaria ſunt prebere. Virgi=
nes inſtituere pudicam caſtamq; vitam
omnibus pene deſiderabilem facere ita
breui permutata eſt totius prouincie fa
cies vt in arido vt ſqualēte cāpo videret
ſeges fecunda et leta vinea ſurrexiſſe.
Gregorius vero bonū ſemē non patieba
tur aut ſuper ſpinas iacere: aut inter ſa
xa diſpergere: ſed bonā terrā cordis ſui
iugi cultu ⁊ exercitijs indeſinentibus ex=
colebat. Et multo amplius hic in ſemet
ipſo ꝙ ille in ceteris proficiebat. Suſci=
pere ille q̄ renunciātes ſeculo deferebāt
ad pedes ſuos et diuidere vt q̄ſq; eguiſ=
ſet curam gerebat. Iſte nihil habendi et
oia poſſidēdi ꝯtētus ſacramēto erga ſo=
las ſapiētie diuitias auarus ⁊ multū cu
pidus inherebat. Ille coire plures in
vnum et ſui inuicem in neceſſarijs habe
re ſollicitudinem docebat: hic ſui exem=
plo ꝙ erat abſolutus et liber cū
ctis ſermone apoſtolico predica=
bat: ego aūt volo vos ſine ſollici=
tudine eſſe. Dn̄s in proximo eſt:
nihil ſolliciti ſitis: ſed tanq; ſerui
xp̄i hoc ſolū eſtote ſolliciti qn̄ re=
deat dn̄s de nuptijs. Ille delin=
quentibus miſericorditer ꝯdole
re ⁊ a delicto reuocare hic per di
uini eloquij gratiā delinquendi
incitamenta preuenire: nec ſine
re labi eum qui difficulter erige
retur eliſus. Ille in fide purus
hic in predicatione liberior. Ille
deo humilis hic etiam hominibꝰ
erat. Ille arrogantes contēptu
hic rōne vincebat. Sic in vtroq;
diuina gratia vnum opus per=
fectionis explebat.

B ¶ Igitur nō poſt Baſilius
ceſaree cappadocie ep̄s cū a Va
lente in exilium pro fide cogeret:
exhibitus eſt ad tribunal prefe
cti terroribuſq; (vt illi moris eſt
poteſtati) ⁊ minis maximis agi
cepit: vt niſi preceptis principis
obediret interitū ſibi iam iāq;
ſperaret impendi. Tū ille intre=
pidus ⁊ abſq; vlla animi pertur
batiōe hoc ſibi minanti prefecto
rn̄diſſe fertur atq; vtinā aliquid
mihi eſſe digni muneris qd offe=
ram huic qui maturius Baſiliū
de nodo follis huius abſolueret.
Cumq; daret ei nox q̄ erat me=
dia ad ſpatiū deliberandi rn̄diſ=
ſe denuo perhibet. Ego craſti=
no ipſe vero qui nunc tu te vtinā
nō mutares. Et illa quidem no=
cte vxor imperatoris velut tor=
toribus tradita cruciatur. Filiꝰ
vero qui erat eis vnicus extin=
ctus paterne īpietatis creditur
exoluiſſe ſupplicia. Ita ante lu=
cem miſſi ſunt: q̄ rogarent Baſi=
lium vt precibus ſuis intercede
ret ꝓ eis ne etiā ipſi et quidem Idem i
multo iuſtius ſimiliter interirēt. hiſto.
Sic accidit vt cū oēs catholicos trip. li.
expulerit Valēs Baſilius vſq; vij. ca.
ad vite exitū itemerato cōionis xxxvj.

ſacramẽtũ in eccleſia pduraret. Gregorius vero apud Nazaurõ oppidũ in locum patris ep̃s ſubrogat⁹ hereticorum turbinẽ fideliter tulit. Reddita vero pace ↄſtãtinopolim ad eccleſiã docẽdã venire exoratus nõ abnuit. Ubi breui tempore tantum ad emendandum populum vetuſtis hereticorum infectum venenis profecit vt tunc primum chriſtiani ſibi fieri viderent͛ ⁊ nouellã lucem veritatis aſpicere cum religionis doctor multa quidem verbis plura tñ doceret exemplis nec viderẽt ab eo diſcipuli aliquid imperari qđ nõ pri⁹ ipſe feciſſet. Sꝫ vbi gloriam ſubſecuta inuidia eſt obniti quidẽ ⁊ ꝓſcriptiõib⁹ minus ſanis vti cepere vt ipſo ad propria remeante alius ordinaret͛ ep̃s. Quod ille ſuſurrari tantum ⁊ ſub dente ſentiens ruminari ipſe profert q̃ dicere ei nullus audebat. Abſit inquit: vt mei cauſa aliqua ſimultas in dei ſacerdotibus oriatur. Si propter me eſt iſta tempeſtas tollite me et mittite in mare et deſinet a vobis quaſſatio. Tunc regreſſus in eccleſia ſua quod ſuperfuit vite tempus exegit. Et qm̃ feſſa iam etate et corpore inualidus erat ſucceſſorẽ ſibi ipſe delegit quo eccleſiam gubernãte debilitatis ⁊ ſenectutis ocio frueretur. Extant quoq; vtriuſq; ingeniĳ monimenta magnifica tractatuum quos ex tẽpore in eccleſĳs declamabãt. Ex quibus nos denas ferme ſingulorum oratiunculas tranſfundimus in latinũ: baſilĳ preterea inſtituta monachorum optantes (ſi potuerimus ⁊ dei fauor adiuuerit) eorũ plura transferre. Fuerũt preterea fratres duo Baſilio gregorius ⁊ Petrus quoꝝ alter in verbo ita doctrine alter in operibus fidei fratrẽ exequabat vt vterq; vel gregoriũ redderet. Extant etiam ipſius Gregorĳ iunioris aliqua opuſcula luculenta. Sed de his ſatis dictum. In occiduis vero partibus Ualentinianus fide religionis illeſus vetere Romani imperĳ cenſura rem publicam gubernat.

¶ Capitulum. x. quomodo damaſus ſacerdotium in vrbe roma ſuſcepit qđ vrſinus egre ferens ſtatim ſeditio magna oritur.

DAmaſus poſt liberiũ per ſucceſſionem ſacerdotiũ in vrbe Roma ſuſceperat. Quem prelatum ſibi non ferens Urſinus quidem eiuſdẽ diaconus in tantum furoris erupit vt perſuaſo quodam ſatis imperito ⁊ agreſti epiſcopo collecta turbulentorũ ſeditioſorũ manu ĩ baſilica q̃ ſiciniana appellatur ep̃m ſe fieri extorqueret legibus ⁊ ordine traditione peruerſis. Quo ex facto tãta ſeditio imo vero tanta bella orta ſunt alterutrum defendentibus populis vt replerentur humano ſanguine orationum loca. Que res factione Maximini prefecti ſeui hominis ad inuidiam boni ⁊ innocẽtis verſa eſt ſacerdotis: ita vt cauſa clericorum vſq; tormẽta duceret͛. Sed aſſertor innocentie deus affuit ⁊ in caput eorum qui intenderãt dolũ pena conuerſa eſt.

¶ Capitu. xi. Ambroſius ep̃s mediolani effectus eſt ꝓpter vtraſq; populi partes ſibi inuicem contendentes.

INterea defũcto apud mediolanum Auxentio hereticoꝝ ep̃o vtriuſq; ptis ppl̃i diuerſis ſtudĳs ferebant͛ diſſenſio grauis ⁊ periculoſa ſeditio vrbi ꝓpriematuꝝ parabat exitũ: ſi p̃s vtraq; cum diuerſum vellet, nequaq; ꝓpoſuerat obtineret. Ambroſius tũc ↄſulares eiuſdẽ prouincie faces gerebat. His cum perniciẽ ciuitatis videret impẽdere ꝓ loco atq; officio ſuo cõfeſtim eccleſiam ſeditionem ppl̃i nitigaturus ingreditur. Cũq; inibi multa ſecundum leges et publicam diſciplinam pro quiete et tranquillitate peroraſſet:

Iſta habent͛ latius in hiſt. trip. lib. vĳ. ca. vĳ.

pugnantis inter ſe ⁊ diſſidentis populi ſubito clamor et vox vna conſurgit ambroſium epm poſtulantes: baptizari hunc protinus clamabāt. Erat eniz cathecuminus ⁊ ſibi epm dari: nec aliter vnū populū fore atq; vnā fidem ne ambroſius ſibi daret̄ ſacerdos. Obluctante illo ⁊ plurimū reſiſtēte ad imperatorem relatū populi deſideriū omni maturitate iubet̄ impleri. Dei effi cit eſſe q' diſcordantē populi fidem et animos diſſidentes conuerſio ſubita in vnū conſenſum atq; in vnam ſententiā reuocarit. Morq; dei gratiā cōſecutus ⁊ initiatus ſacris ⁊ ſacerdos effectus eſt.

¶ Cap. xij. De valentiniani morte apud illiricum.

Idē in hiſto. tripti. ca. xi. i pnnci.

Interea cū ad bellū ſarmaticuz valētinian' de gallie partibus veniſſet. Illiricum ibi vix dum cepto bello egritudine ſubita oppreſſus diem obijt relictis hereditas in imperio filijs gratiano auguſto valētianoq; admodū paruulo et nondū regis inſignib' initiato. Quē tn̄ neceſſitas eoꝝ qui tā̄q̄ vacuū imperij locū conabant̄ inuadere cōpulit etiā abſente fratre purpura indui: pbo tūc prefecto fideliter regnū gerente.

¶ Cap. xiij. de gothoꝝ p tracias irruptiōe ⁊ valētis nece deq; bonis initijs gratiani.

Per idez tēpus in oriētis regno gothorum gēs ſedib' ſuis pulſa per oēs ſe tracias infudit: armiſq; vrbes ⁊ agros vaſtare feraliter cepit. Tūc ꝑo valētis bella q̄ eccleſijs inferebat in hoſtē cepta conuerti ſeraq; pnia epos ⁊ pſbyteros relaxari exilijs ac de metallis reſolui monachos iubet: ipſe tn̄ ab hoſtib' circūuētus in pdio quo ex bello trepid' confugerat ipietatis ſue penas igni exuſtus dedit annis in iperio cū fratre primo ⁊ poſt cū fratris filijs quatuordecim pariter exactis. Que pugna initiū mali romano imperio tunc ⁊ deinceps fuit. Igitur gratianus cū fratre admodum paruulo poſt patrui necez oriētis quoq; ſuſcepit imperiuz. Is pietate ⁊ religione oēs pene qui ante fuerāt principes ſuperabat. Uſu armoꝝ ſtrēnuus velox corpe ⁊ ingenio bon' erat: ſz iuuenili exultatione plus fere letus q̄ ſufficiebat ⁊ plus verecūdus q̄ rei publice intererat.

de his i hiſto. tri. lib. viij.

¶ Ca. xiiij. quo impator gratian' theodoſiū imperij pticipē fecit ⁊ poſt multa fortiter geſta maximi tyrāni inſidijs ſuccubuit.

Uidiq; vidēs vtilē virū annis maturū i tātis regni curis voluit hr̄e pticipē: q2 vt ſermo diuin' monet melius duo q̄ vn' ꝯſortē aſſiſcit theodoſiū: eiq; oriētis ꝓcuratiōe ꝑmiſſa partes ſibi ac fratri occiduas reſeruauit. Uerū is poſt q̄ multa religioſe ac fortiter geſſit a maximo tyrāno apd britānias exorto p andragatiū ducē Lugduni ſuoꝝ magis ꝓditiōi q̄ vi hoſtium peremptus eſt.

Idē in hiſto. trip. li. ix. cap. xxj.

¶ Ca. xv. de valētiniano puero ac matre ei' iuſtina q̄ eccleſias pturbare conabat̄ cui reſiſtebat ſanctus Ambro.

Et valentinian' in italia degēs fratris nece atq; hoſtis metu pterritus ſimulatiōe ablatā pacez a maximo ſimulās ipſe q̄z libenter amplectit̄. Cū interiz iuſtina mater

Horuz meminit hiſto. tri. li. ix. c. xx. C.

eiuſdē arriane hereſeos alūna
impietatis ſue venena q̄ viuēte
viro ſuppreſſerat filio facile de=
cepto fidenter aperuit. Igitur
apud mediolanū poſita ↄturba=
re eccl̃iarū ſtatū cōminari ſacer
dotib⁹ depuſilonis exilia niſi ari
minēſis cōcilij decreta qb⁹ fides
patrū temerata fuerat reuoca=
rēt. Quo bello eccl̃ie murū ꝛ tur=
rē validiſſimā pulſabat ambro=
ſiū. Cūqꝫ minis terrorib⁹ atqꝫ ol
oppugnatiōis gñe fatigans pri
mū ſibi aditū debellande rima=
bat̃ eccl̃ie. Sꝫ q̄uis illa zezabel
ſpū pugnaret armata reſiſtebat
tñ ābroſi⁹ helye ꝟtute replet⁹ ꝛ
grā iþa āt·i eccl̃ijs garrit̃ ſtrepe
alare ꝛ inflāmare ad diſcordiā
pplos: ſꝫ qꝫ min⁹ res ex ſnīa cede
ret iniuriā putare et ꝑ hoc apð
filiū cōqueri. Uñ adoleſcētulus
ꝑ cōtumelie inuidia quā falſo cō
flauerat mr̃ accēſus armatorū
globū ad eccleſiā mittit cōfringi
ianuas oppugnare ſctā ſacerdo
tē ꝑtrahi atqꝫ in exiliū agi proti
nus iubet. Sꝫ tāta fuit pſeuerā=
tia fideliū populoꝝ vt aīas pri⁹
amittere q̄ꝫ epm̄ mallent.

¶ Cap. xvj. De cōſtātia beniuoli q̄ renuit adimplere inceptū regine ac defenſione beati ambroſij aduerſus iuſtinam reginam.

Idē in hiſt. tri pert. li. ix. c. xx.

Interim di
ctāda aduerſum fidē
patrū imperialia de=
creta mandant̃ beni=
uolo tūc memorie ſcrinijs preſidē
ti. Sed ille cui ab incunabulis ſa
cra fides: ꝛ venerabilis fuit ab=
negat ſe impia poſſe verba ꝓfer
re ꝛ cōtra deū loq̄. Tum vero ne
inceptū regine fruſtrari videre=
tur celſior ei honor ꝓmittitur ſi
impleret iniuncta: ille q̄ nobilior
in fide eſſe q̄ꝫ in honoribus cupe
ret: q̄d mihi ait ꝑ impietat̃ mer
cede altiorē ꝓmittitis gradum

tū mihi ↄſciētia fidei duret illeſa. Hoc di=
cens añ pedes ſcipientiū cingulū iecit.
Ambroſius vero aduerſum regine furo
rē nō ſe manu defendebat aut telo: ſꝫ ie=
iunijs cōtinuiſqꝫ vigilijs ſub altari poti⁹
per obſecrationes defenſorē ſibi atqꝫ ec=
cleſie deū parabat. Cūqꝫ hoc in longū di
uerſis machinis ꝛ oppugnationibus ne
quā iuſtina molirer̃. Maximus qui ſe ex
vetere tyrāni infamia legitimū pricipē
geſtiret oſtēdere datis lr̃is impium ꝑte
ſtat̃ inceptū fidē dei impugnari: ꝛ ſtatu=
ta catholice eccl̃ie ſubrui: ꝛ inter hec ap
propinq̄re italiā cepit. Quo iuſtina cōp
to hoſte ſimul atqꝫ impietatis ↄſcia pur
gente in fugam verſa cū filio: exilia q̄ dei
ſacerdotibus parabat prima ſortitur.

¶ Cap. xvij. q̄uo Theodoſius vltus eſt necem Gratiani ꝛ Ualentinianū ad regnum ꝛ fidem reſtituit.

Affuit tñ theo=
doſius ꝑpter regni fidem bo=
nitatiſqꝫ ac beneficiorū gra=
tiani memor: ꝛ vindictam to=
tis viribus oriētis inſurgēs vltus ꝛ ſan
guinem iuſtum. Ualentinianoqꝫ impia
inter hec matre defuncta fidē catholicā
quā ipſa violauerat ꝛ regnū tyrannide
depulſa reſtituit. Atqꝫ ipſe poſtea q̄ꝫ ro=
mā illuſtri triumpho inuectus eſt ad ꝓ=
pria rurſum regna remeauit.

¶ Cap. xviij. de theodoſij cōmiſſo apud theſſalonicēſes ob necē vnius militis et ei⁹ pnia atqꝫ pl̃ch: a lege ab eo ſancita.

Per idez tēpus
ſubreptiōe quadaꝫ demonis
turpis macula religioſo prin
cipi iniecta eſt. Etenī cū apð
theſſalonicam ſeditione exorta quidam
ex militaribus viris impetu fuiſſet popu
li furētis extinctus repētini nuncij atro=
citate ſuccēſus ad ludos circēſes inuita=
ri populum eiqꝫ ex improuiſo circunfun
di milites atqꝫ obtrūcare paſſim q̄ſqꝫ oc
curriſſet gladio iubet et vindictam dari
nō crimini ſed furori. Ob hoc cū a ſacer=
dotib⁹ italie argueret̃ agnouit delictum
[illegible]

Iſta plʼ chre et diffuſe tangũ= tur i hi ſto. tri. lib.ix.c. xxx.per totum.

git. Et in hoc ſibi tp̄s aſcriptum abſqꝫ regali faſtigio patiēter im pleuit. Quibꝰ oibꝰ illud q̄ꝫ mira= bilr adiecit legē ſanxit in poſterꝝ vt ſnie principũ ſup aīaduerſio= nē ꝓlate in diē triceſimũ ab exe cutoribꝰ differrēt. Quo locꝰ mie: vl ſi res retuliſſet pnie nō ꝑiret.

¶ Cap̄. xxix. quō diuīa ꝓuidētia ſpāle munꝰ theodoſio ꝯtulit pro= pter reſtitutionē eccłiaꝝ ꝑ ip̄m in oriente catholicis factam.

Bĳt ad ori entem regreſſus eſt ibiqꝫ vt ab exordio principatus ſui ſum= ma cura ſummoqꝫ ſtudio pulſis hereticis eccłias catholicis de eccłeſiaꝝ reſtōne ꝯſuleret: quo fi des recta abſqꝫ ꝑdicatiōis impe dimēto ꝑficeret. Cōem ſe ꝑbere erga ſacerdotes dei fide religio= ne ⁊ mūificētia cūctꝫ regiū alm exhibere. Acceſſu facilis ⁊ abſqꝫ impiali faſtu ad colloqũ ſe hūili= bꝰ ꝑbere hortatu eiꝰ ⁊ largitiōi= bꝰ eccłie pluribꝰ ī locis ornate ſa tis magnificeqꝫ ꝯſtructe ꝑſtare multa poſcētibꝰ. Sꝫ frequētiꝰ vl= tro offerre idoloꝝ cultꝰ q̄ ꝯſtanti ni inſtōne ⁊ deinceps negligi et deſtrui ceptus fuerat eodē impe rāte collapſus eſt. Pro q̄bꝰ intm̄ deo charꝰ fuit vt ſpāle ei munus ꝯtulerit diuina ꝓuidētia. Etem̄ in Thebaide ptibꝰ mōachū quē dā ioannē noīe ſpū ꝓphetico re pleuit. Cuius monitis atqꝫ r̄ſis pacē retinere an bellum gerere eſſet melius ſciſcitabatur.

¶ Cap̄. xx. de apollinare epiſco= po eiuſqꝫ hereſi que in concilio rome congregato per Dama= ſum papam condemnatur.

Interea a= pud laudiciam ſyrie ante idem tempus Apollinaris epiſco= pus vir ſane in cunctis inſtructꝰ Sed dum contentionis vitio ni= mius agitur ⁊ aduerſum oē q̄d quiſqꝫ dixerat ire obuius dele= ctatur iactatione ingeniĳ male fortis hereſim ex ꝯtentiōe gene= rauit: aſſerens ſolū corpus non etiā aīam a dn̄o in diſpenſatiōe ſuſceptū. In quo cū euidentibus euangelĳ teſtimoniĳs vrgeret q̄= bus ip̄e dn̄s ⁊ ſaluator hr̄e ſe ani mā ꝑfitet ⁊ ponere eā q̄n vult et iterū aſſumere eā quāqꝫ turba= tam ⁊ triſtē dicit eſſe vſqꝫ ad mor tē. Uertit ſe poſt: ⁊ ne ex toto vin ci videret ait eum habuiſſe qui= dem aīam: ſed nō ex ea pte qua rōnabilis eſt: ſꝫ ex ea ſolum quā viuificat corpus. Ad ſupplemen tū ꝟo rationabilis ptis ip̄m ver= bum dei fuiſſe perhibebat. Que aſſertio primo in vrbe roma a Da maſo ⁊ Petro Alexandrino ep̄o concilio congregato tali ſnīa de pulſa eſt vt decernerēt ſi quis fi= lium dei (qui ſicut vere deus ita vere homo fuit) vel humanita= tis aliquid vel deitatis minꝰ di= ceret habuiſſe alienus ab eccłia iudicaret. Que ſentētia et apud Alexandriam confirmata eſt et apud Conſtantinopolim decre= to cōcilĳ ex illo apollinariſte ab eccleſia declināte et epiſcopos ſibi ſue patris ⁊ dogmata ꝓpria eccleſiaſqꝫ defendunt.

Idē in apolli= na. hi= ſto. tri. li. vj. c. xxxvij. A.

¶ Cap̄. xxi. de ep̄oꝝ ſucceſſionibꝰ per diuerſas orientis partes.

Bĳtur in vrbe roma poſt Dama ſum Siricius eccleſie ſuſcepit ſacerdotiū: apd̄ alexādriam ꝟo defuncto pe tro Thimotheꝰ: ⁊ poſt hūc theo philus. In hieroſolymis autem poſt cyrillū Iohēs ap̄licas repa rat ſedes: apud antiochiā vero defuncto Meletio ſubſtituit Fla uianꝰ. Sꝫ q̄ Paulinꝰ adhuc ſup= erat q̄ in catholicoꝝ ſemp ſocie= tate ꝑmāſerat multa ibi iurgia

et multe cõtrouerſie ſepe cõmote nec tamen ſumma veniẽtibus alijs ⁊ alijs obnitentib⁹ ipſiſq; in hoc elemẽtis fere mariſq; fatigatis potuit aliq̃ pacis vllus obtineri modus cum vtiq; fidei iã nulla videret̃ ſubeſſe diſcordia. Hoc idẽ apud Tyrum fuit vbi cũ Diodorus vnus ſane ex antiquis catholicis vir et tentationũ documentis ꝓbatus cũ Athanaſij teſtimonio a confeſſoribus eſſet ep̃s factus moleſtia eius cõtempta alius a Maletij partib⁹ ordinat̃. Sed ⁊ in multis alijs vrbib⁹ orientis hmõi cõfuſiões cõtentio genuit ſacerdotũ. Apud conſtantinopolim vero Necta reus ex pretore vrbano cathecuminus ⁊ nuper baptiſma conſecutus ſacerdotium ſuſcepit.

¶ Cap̃.xxij. De ſeditione paganoꝝ cõtra xp̃ianos apud alexãdriã ꝓpter vetuſtã baſilicã quã epiſcopus ab imperatore impetrauit.

Interea apud alexandriã noui motus ⁊ ꝗ tẽporum fidẽ aduerſus eccl'ias concitantur: ex occaſione huiuſmodi oborti. Baſilica quedam publici operis vetuſta et admodum neglecta fuit. Quam conſtantius imperator donaſſe epiſcopis perfidiam ſuã predicantibus ferebat̃. Que longa incuria nihil validũ preter parietes habebat. Uiſum eſt ep̃o q̃ p idem tp̃s gubernabat eccleſiã hãc ab imperatore depoſcere: vt creſcentibus fideliũ pp̃lis orationũ quoq; creſcerẽt domus. Quãq; cũ acceptã vellet extollere reperta in loco ſunt antra quedã latentia: ⁊ terre defeſſa: latrocinijs ⁊ ſcelerib⁹ magis q̃ cerimonijs apta. Igitur gẽtiles q̃ detegi criminũ ſuoꝝ latebras: ⁊ flagitioꝝ cauernas viderẽt non ferentes opta tot ſeculis mala: ⁊ tenebris obtecta reſerari: velut draconum calice po-

plurimis vulneratis aliquantis etiã interfectis ad templũ quaſi ad arcem quãdã refugiebãt. Quo nõnullos ex chriſtianis captos ſecũ adducẽtes: accẽſis aris imolare cogebãt. Renitẽtes nouis ⁊ exquiſitis ſupplicijs excruciatos necabãt. Alios patibulis affigẽtes alios confractis curib⁹ in ſpeluncas p̃cipitãtes: quas ob ſacrificioꝝ ſanguinẽ ceteraſq; impuritates delubri recipiẽdas vetuſtas curioſa cõſtruxerat. Uerum hec p ſingulos dies primo cũ metu: deinde cũ fiducia et deſperatione gerere: atq; intra templũ clauſi: raptu ⁊ preda viuere. Ad poſtremum graſſantes in ſanguinẽ ciuiũ ducẽ ſceleris ⁊ audacie ſue deligũt Olimpum quẽdã nomine ⁊ habitu ſolo philoſophũ quo anteſignano arcẽ deffenderent ⁊ tyrannidem tenerent. At ij quib⁹ romanarũ legũ cuſtodia: iuriſq; dicẽdi cura permiſſa eſt cognitis que geſta fuerant: turbati atq; pterriti ad tẽplũ cõuolant: cauſas audacie pcõtantur: ⁊ quid ſibi vellet ille concurſus in quo cum tãto ſcelere ante aras ſanguis ciuiũ funderetur inquirunt. Sed illi obfirmato aditu confuſis et diſſonis vocibus rationẽ facti nullam ſed clamorem reddebant. Miſſis tamen ad eos nuntijs: de romani imperij ptãte de vindicta legum: ⁊ de his que talia ſolerent ſubſequi commonebant. Cunq; loci munitio nihil aduerſum veſana moliẽtes agi niſi vt maiore fineret res geſtas ad Imperatorem fuerunt. Ille qui ingenita mentis clementia errantes mallet emendare q̃ perdere: reſcribit illorum quidem vindictam quos ante aras ſanguis fuſus martyres fecit non eſſe poſcẽdam: in quibus dolorem interitus ſuperauerit gloria meritorum. De cetero vero malorum cauſam radiceſq; diſcordie que pro ſimulachroꝝ defenſione veniebãt penitus debere ſuccidi. Quib⁹ exter

pauor gentilium populos inuadit La=
tebras vnuſquiſqꝫ querere: Anguſtos ſu
gecales rimari aut noſtris ſe latenter
immergere: vt ab omnibus qui aderant
noſceretur dei preſentia populo ſuo au=
daciam tribuente: furorum demonis qui
in illis prius debacchatus fuerat effu=
gatum.

¶ Cap. xxiij. de conſtructione templi
Serapis et eius ſubuerſione: ꝛ vnde
habuit ortum illa ſuperſtitio.

SErapis apud
Alexandriā templum audi
tum: quidē omnibus puto
pleriſqꝫ vero etiam notum
Locus eſt nō natura ſꝫ ma
nu ꝛ ꝯſtructiōe ꝑ centum aut eo amplius
gradus in ſublime ſuſpenſus: quadra=
tis et ingentibus ſpacijs omni ex parte
diſtentus. Cuncta vero quo ad ſummuꝫ
pauimentorum euadatur opere forni=
ceo conſtructa. Que immiſſis deſuper
luminaribus et occultis aditibus inui=
cem in ſemet diſtinctis vſum diuerſis
miniſterijs et clandeſtinis officijs exhi=
bebant. Jam vero in ſuperioribus: extre
ma totius ambitus ſpacia occupant
exedre et paſtoforia: domuſqꝫ in excel=
ſum porrecte in quibus vel editui: vel
ij quos appellabant   id eſt
qui ſe caſtificant commanere ſoliti erāt.
Porticus quoqꝫ poſt hec omnem ambi=
tum quadratis ordinibus diſtincte in=
trinſecus circuibant in medio totius
ſpatij edes erat pretioſis edita colum=
nis: et marmoris ſaxo extrinſecus am=
ple magnificeqꝫ conſtructa. In hac ſimu
lachrū ſerapis ita erat vaſtum: vt dex=
tera vnum parietem alterum leua per=
ſtringeret. Quod monſtrum ex omni=
bus generibus metallorum lignorum=
qꝫ compoſitum ferebatur. Interiores de
lubri parietes Laminis primo aureis
veſtiti. Super has argenteis ad poſtre=
mum ereis habebantur que munimen=
to precioſioribus metallis forent. Erat
etiam quedam ad ſtuporem ammira=
tionemqꝫ videntium: dolis et arte com=
poſita feneſtra perexigua ab ortu ſo=
lis ita aptata vt die qua inſtitutum
fuerat: ſimulachrū ſolis ad ſera=
pem ſalutādum introferri: dili=
genter templi foribus obſeratis
ingrediente ſimulachro radius
ſolis per eandem feneſtram di=
rectꝰ os ꝛ labra ſerapis illuſtra
ret: ita vt inſpectante populo:
oſculo ſalutatꝰ. Serapis vide=
retur a ſole. Erat ꝛ aliud fraudis
genus hmōi. Natura lapis ma
gnes huiꝰ virtutis eſſe perhibe
tur: vt ad ſe rapiat: et attrahat
ferrum. Signum ſolis ad hoc ip
ſum ex ferro ſubtiliſſimo manu
artificis fuerat fabricatuꝫ: vt la
pis (cuius naturam ferrum ad
ſe trahere diximus) deſuꝑ in la
quearibus fixus: cū temperate
ſub ipſo ad librā fuiſſet poſitum
ſimulachrum vt naturali ad ſe
raperet ferrū: aſſurrexiſſe pau=
lulū ſimulachrum et in aere pē=
dere videretur Et ne hoc lapſu
propero proderetᷣ: miniſtri falla
tie: ſurrexit aiebant ſol vt vale di
cens. Serapi diſcedat ad pro=
pria. Sed ꝛ multa alia decipien
di cauſa a veteribus in loco fue=
rant conſtructa que nunc lon=
gum eſt enumerare ꝑ ſingula.
Uerū (vt dicere ceperamus) re= Huius
ſcripto recitato: parati q̄dē no= ſimula=
ſtroꝝ populi ad ſubuertendū er= chri
roris autorem perſuaſio tamen euerſio
quedam ab ipſis gentilibus fue
rat diſperſa: ꝙ ſi humana manꝰ
ſimulachrum illud contigiſſet
terra dehiſcens ilico ſolueretur
in cahos: celumqꝫ repēte ꝓceps.
Que res paululū ſtuporem quē
dam populis dabat. Cum ecce
vnus ex militibus fide quam
armis magis munitꝰ: correptaꝫ Tāgit
bipennē inſurgēs re omni niſu in hiſt.
maxille veteratoris illidit. Cla= tri. libr.
mor attollitᷣ vtrorumqꝫ populo ix. cap.
rū: neqꝫ tamen aut celū ruit aut xxvij. in
terra deſcendit. Inde iterū atqꝫ princi,
iterum repetens putris ligni fu
moſum genium cedit. Quodqꝫ
deiectum igni adhibito tam fa=

cile q̄ lignum aridū conflagrauit. Poſt hec reuulſum ceruicibus et depreſſum modo trahitur caput. Tum pedes aliaqꝫ membra ceſa ſecuribus, et rapta funibus diſtrahuntur: ac per ſingula loca membratim in conſpectu cultricis Alexandrie: ſenex veternoſus exuritur. Ad vltimum truncus qui ſuperfuerat in amphiteatro cōcrematur. Uaneqꝫ ſuperſtitiones et erroris antiqui ac ſerapis hic finis fuit. De cuius origine diuerſa fertur opinio paganorum. Alij iouem putant cuius capiti modius ſuperpoſitus vel quia cū menſura modoqꝫ cuncta indicet moderari: vel vitam mortalibus frugum largitate preberi. Alij virtutem Nili fluminis: cuius egyptus opibus et fecūditate paſcatur. Quidam in honorem noſtri ioſeph formatum perhibēt ſimulachrum ob dimenſionem frumenti qua famis tempore ſubuenit egyptijs. Alij repertum in hiſtorijs grecorum veteribus ferunt apim quendam patrem familias ſeu regem in egypto memphis poſitum cum famis tempore frumenta apud alexandriam defeciſſent: ex proprio affatim ciuibus alimenta prebuiſſe. Quo defuncto in honorem eius inſtituerunt apud memphis templum in quo bos quaſi indicium optimi agricole nutritur: habens quedam coloris inſignia qui ex nomine eius apis appelletur. Soron vero id eſt ſepulchrum in quo corpus eius inerat: alexandriam deduxerunt: ⁊ ſoron apis primo: ex compoſitione Sarapin. Poſt vero per corruptionē Serapin nominatum. Quid verum ſit aut nihil omnino de his deus viderit. Sed ad inceptum redeamus.

¶ Cap. xxiiij. de fraudibꝰ paganorū q̄ in illo tēplo detecte ſunt: quapropter q̄ plurimi vere religionis cultū ãplexi ſunt.

exitu ⁊ ſimili dedecore publicantur. Horret animus dicere qui miſeris mortalibus laquei a demonibꝰ preparati ſunt. Que funera: que ſcelera in illis que dicebantur abdita tegebantur. Quot ibi infantum capita deſecta inauratis labris inuēta ſunt: quot miſerorū cruciabiles mortes depicte. Que cum proderētur in lucem ac ſub auras prolata ferrētur: licet confuſiōe ipſa gentiles ⁊ pudore diffugerent: tn̄ ſi quis adeſſe potuit mirabatur tot ſeculis ſe illis tam nefarijs ⁊ tam pudendis fraudibus irretitum. Unde ⁊ plurimi ex his condemnato errore ⁊ ſcelere deprehenſo: fidem chriſti ⁊ cultum vere religionis amplexi ſunt. Nam vt omittam cetera flagitia: que in alijs locis vi necatis paruulis: deſpicatiſqꝫ ob fibrarum inſpectionem virginibus gerebantur in vnum ſolummodo quod in tēplo ſaturni geri ad omnium venit conſcientiam memorando. Ex quo etiam cetera que omiſimus perpendantur.

¶ Capitulum. xxv. Quomodo detecta eſt fraus cuiuſdam ſacerdotis ſaturni qui tyrannus dicebatur qui arte callida adulteriū in templo cū mulieribus Alexandrie committebat.

SAcerdos erat apud eos ſaturni Tyrannus nomine. Hic quaſi ex reſponſo numinis adorātibus in templo nobilibus quibuſqꝫ ⁊ primarijs viris quorū ſibi matrone ad libidinem placuiſſent: dicebat Saturnum precepiſſe: vt vxor ſua pernoctaret in templo. Tum is qui audierat: gaudens q̄ vxor ſua dignatione numi-

nis. Erat autē ſimulachrum illud a tergo exceſum: ⁊ parieti diligenter annexū: ardentibuſqꝫ intra edem luminibus intente ſupplicantiqꝫ mulieri vocem ſubito per ſimulachrum eris concaui ꝓferebat: ita vt pauore ⁊ gaudio infelix mulier trepidaret: quod dignam ſe tanti numinis putaret alloquio. Poſtea ꝙ vero q̄ libitum fuerat vel ad conſternationē maiorem: vel ad libidinis incitamētum diſſeruiſſet numen impurum arte quadaꝫ lineolis obductis repente lumina extinguebantur vniuerſa. Tum deſcendens obſtupefacte ⁊ conſternate muliercule adulterij fucum profanis cōmentationibus inferebat. Hec cum per oēs miſeroꝝ matronas multo iā tp̄e gererētur: accidit quandam pudice mentis feminam horruiſſe facinus: ⁊ attentius deſignantem cognouiſſe vocem Tyranni: ac domum regreſſam: viro de fraude ſceleris indicaſſe. Ille de iniuria cōiugis imo potius ſua ardentius inflammatus inſcriptum Tyrannum ad tormenta deducit. Quo cōiūcto atqꝫ confeſſo ceteriſqꝫ fraudibus reuelatis pudor oēs: ⁊ dedec⁹ paganorum peruaſerat domos: adulteris matribus: incertis patribus liberis ſpurij deprehenſis. Quibus diuulgatis et proditis raptim cum ſimulachris et edibus excidebantur ⁊ crimina.

¶ Capitulū. xxvj. de initio ſimulachri canopi apud egyptum ⁊ eius deſtructione per theophylum facta.

TAmvero canopi quis enumeret ſupſtitioſa flagitia vbi pretextu ſacerdotalium literarum: (ita etenim appellant antiquas Egyptiorum literas) magice artis erat pene publica ſchola. Quem locuꝫ velut fontem quendam atqꝫ originem demonum intantum venerabantur pagani vt multo ibi maior celebritas ꝙ apud alexandriam haberetur. Sed de huius quoqꝫ mōſtri errore cuiuſmodi originem tradāt abſurdum non erit paucis exponere. Ferunt aliquando Caldeos ignem deum ſuum circunferentes cum omnium prouinciarum deis habuiſſe conflictum. Quo ſcilicet qui viciſſet: hic eſſe deus ab omnibus crederetur. Reliquarum prouinciarum dij eris aut argenti ve aut ligni vel lapidis: vel ex quacūqꝫ materia conſtabant que per igneꝫ proculdubio corrumperentur. Ex quo fiebat vt ignis locis omnib⁹ obtineret. Hec cum audiſſet Canopi ſacerdos callidum quidā excogitauit: idrie fieri ſolent in egypti partibus fictiles: vndiqꝫ crebris ⁊ minutis admodum foraminib⁹ patule: quibus turbida aqua deſudans defecatior ac purior redditur. Harum ille vnàm cera foraminibus obturatis deſuper etiam varijs coloribus pictam aqua repletam ſtatuit vt deum. Et exciſum veteris ſimulachri quod menelai gubernatoris ferebatur: caput deſuper poſitum diligēter aptauit. Aſſunt poſt hec Caldei. Igitur in conflictum circa idriam ignis accenditur cera qua foramina fuerāt obturata reſoluitur: ſudante idria ignis extinguitur. Sacerdotis fraude Canopus Caldeorum victor oſtenditur. Unde ipſum Canopi ſimulachrum pedibus perexiguis attracto collo ⁊ quaſi ſugillato: vētre tumido in modum idrie cum dorſo equaliter tereti formatur: ⁊ ex hac perſuaſione velut deus victor omnium colebatur. Sed profecerint hec fortaſſe aliquando Caldeis. Nunc vero aduentante ſacerdote dei Theophilo: nullus profuit ſudor nec ceris fraus obtecta ſubuenit. Vaſtata ſunt omnia atqꝫ ad ſolum deducta.

¶ Capitulum. xxvij. de eccleſijs martyris que in ydolorum locis conſtructe ſunt.

SEd nihil geſtum eſt quod in ſqualorem verteret locum flagitiorū. Cauerne ac veternoſa buſta deiecta ſunt: ⁊ veri dei templa eccleſieqꝫ conſtructe. Nam ⁊ in Serapis ſepulchro prophanis edibus complanatis ex vno latere martyrium: ex altero conſurgit eccleſia. Occaſio autem martyrū conſtruēdi: vnde data ſit dignum arbitror memorare.

Capit.xxviij. de ſepulchro Joannis violato ⁊ reliquijs eius apud Alexādriā p athanaſiū ſub cauato pariete ſacrarij conſeruatis.

Iuliani tēporibus velut relaxatis frenis: efferbuit in oēm ſeuitiam feritas paganorum. Ex quo accidit vt apud Sebaſtem Paleſtine vrbem ſepulchrum Joannis baptiſte mente rabida ⁊ funeſtis manibus inuaderēt: oſſa diſpergerēt: atq; ea rurſum collecta igni cremarent: et ſanctos cineres pulueri immixtos per agros ⁊ rura diſpergerēt. Sed dei prouidentia factū eſt: quoſdam de hieroſolymis ex monaſterio philippi hominis dei orationis illuc cauſa per idem tēpus veniſſe. Qui cum tantum nefas humanis quidē manibus: ſed ferina mente fieri viderent mori gratius habentes q̄ huiuſcemodi piaculo funeſtari: iter eos q̄ oſſa ad exurēdū legebāt mixti: diligētius inquantum res patiebatur ac religioſius congregantes: furtim ſe vel ſtupentibus vel inſanientibus ſubtraxere: et ad religioſum patrem philippū venerandas reliquias pertulere. Ille ſupra ſe ducens tantum theſaurum proprijs ſeruare vigilijs: ad pontificem maximum tunc Athanaſium hoſtie immaculate reliquias per Julianum dyaconū ſuū poſt etiā paleſtine vrbis epī mittit: quas ille ſuſce=

Idē in hiſt.tri. lib.vi. capit. xx...

monis ſtare delubra potuerunt. Paruū dixerim: ſi omnes q̄ erāt Alexandrie per ſingulas pene columnas cuiuſcunq; demonis edicule inſulte ceciderunt. Sed per cūctas egypti vrbes per caſtella per vicos per omne rus: p ripas fluminis: per heremum quoq; ſiqua fana ſeu potius buſta reperiri poterunt inſtantia vniuſcuiuſq; epiſcopi: obruta et ad ſolum deducta ſunt: ita vt rus denuo culture redderet: qd iniuſte fuerat demonibus deputatum.

Capitulū.xxix. de thoracibus ſerapis apud alexādriā abraſis et ſigno crucis dñice loco eorū reddito propter cuius ſigni admirationē multi conuertebātur ad fidē.

Sed et illud apud Alexādriā geſtū eſt qd ēt thoraces ſerapis q̄ per ſingulas quaſq; domos in parietibus i ingreſſibus et poſtibus etiā ac feneſtris erant ita abſciſi ſunt omnes ⁊ abraſi vt ne veſtigiū quidē vſq; vel nominis appellatio aut ipſius aut cuiuſlibet alterius demonis remaneret. Sed pro his crucē domini lignum vnuſquiſq; in poſtibus: in ingreſſibus in feneſtris: in parietis columniſq; depingeret. Quod cū factū hi q̄ ſuperfuerant ex paganis viderāt in recordationē rei magne ex traditione ſibimet antiq̄tus cōmendate veniſſe phibent. Signum

De his etiā in

geſtarum cōuertebantur ad fi=
dē:ita ſibi ab antiquis traditū:
qđ hec q̄ nūc coluntur tādiu ſta
rēt qūādiu viderent ſignū iſtud
veniſſe in quo eſſet vita. Unde
accidit vt magis hi qui erāt ex
ſacerdotibus vel miniſtris tem
plorum ad fidem conuerterent
q̄ȝ illi quos errorū p̄ſtigia et de=
ceptionū machine delectabant.

¶ Capitulū. xxx. qūo maior fuit inundatio nili poſt ſerapis ſubuerſionem q̄ȝ ante vt oſtenderet deus nō ſerapin ſed ſe q̄ aquas fluminis iubebat excreſcere.

SAne quo=
niam moris erat in
Egypto vt menſura
aſcendētis Nili flu=
minis ad templum Serapis
deferretur velut ad incrementi
aquarum ⁊ inundationis auto
rem. Subuerſo eius ſimulachro
igniq̄ȝ conſumpto omnes ſimul
negabāt ſerapin iniurie memo
rem aquas vltra ⁊ affluentiam
De his aliqđ i hiſt. tri pti. lib. ij. capi. lviij. R
ſolitam largiturū. Sed vt oſten=
deret deus non Serapin q̄ mul
to erat Nilo poſterior: ſed ſe eſſe
qui aquas fluminis temporibꝰ
ſuis iuberet excreſcere tanta ex
eo ⁊ deinceps fuit inūdatio quā=
tā fuiſſe prius etas nulla memi
nerat. Et ideo vlna ipſa: id eſt
aque menſura quā Poechim vo
cant ad aquarum dn̄m in eccle
ſia cepta deferri. Sȝ vbi hec ge=
ſta religioſo principi nunciata
ſunt extentis ad celum palmis
cum ingenti fertur exultatione
dixiſſe gratias tibi xp̄e q̄ abſq̄ȝ
vrbis illiꝰ magna pernicie tam
vetuſtus error extinctus eſt.

¶ Cap̄. xxxi. de valentiniano iuniore q̄ laqueo vitā finiuit.

INterea va
lētinianꝰ i occiduis
partibꝰ animis q̄ȝtū
etas patibatur ardē
tibus rempublicā gerens cau=
ſa etiam nunc latentibus laq̄o
vitam finiuit. Sed hoc quidam
dolo ducis ſui Arbogaſtis factū
confirmabant. Idq̄ȝ q̄ maxime
publica tenebat opinio. Alij a
commiſſo quidem ſcelere ducē
alienū dicebant ſed cauſas pre=
ſtitiſſe quibus in hoc adoleſcēs
animi indignatione cogeretur:
q̄ minus ei tanq̄ȝ per etatē nō=
duȝ valido libera ei indulgeret
imperia. Fuere tamē nonnulli
ſacerdotum qui pacis ab eo q̄
poſt creatus eſt legatione ſuſce
pta immunem eſſe ducē a mor
tis ſcelere apud Theodoſium
teſtarentur.

¶ Capitulū. xxxij. qūo theodoſius egre ferens mortē valentiniani arma contra eugenium corripit.

SEd ipſe
nihilo ſegniꝰ inflā
matus ſe ad vltio
nem arma contra
Eugenium qui in
loco defuncti ſubſtitutus eſt cor=
ripit. Dei primo voluntatem p̄
Ioānē monachuȝ de quo ſupra
memorauimꝰ ſciſcitatus. Tum
ille qui primam de Maximo ei
victoriam predixerat incruen=
tam etiam hanc licet non abſq̄ȝ
plurima vtriuſq̄ȝ ſanguinis inū
datione promittit.

Iſta et que ſequūtur vſq̄ȝ ad finez libri tangūtur i hiſt. tripti. lib. ix. c. xlv.

¶ Capitulū. xxxiij. de apparatu belli ac victoria theodoſij cōtra eugeniū orationibꝰ magis q̄ȝ virtute patrata.

IGitur pre
paratur ad bellum
non tā armorū telo=
rūq̄ȝ q̄ȝ ieiuniorū ora
tionūq̄ȝ ſubſidijs nec tam excu=
biarū vigilijs q̄ȝ obſecrationū p̄=
noctatiōe munitus. Circuibat
cū ſacerdotibꝰ ⁊ populo omnia
orationuȝ loca ante martyrum

⁊ apoſtoloꝝ thecas iacebat cilicio ꝓſtratus ⁊ auxilia ſibi fida ſanctoꝝ interceſſione poſcebat. Ad pagani qui errores ſuos nouis ſemper erroribus animant innouare ſacrificia et Romam funeſtis victimis cruentare. Inſpicere exta pecudum ⁊ ex fibrarum preſcientia ſecuturam Eugenio victoriam nuntiare. Superſtitioſius hoc agente et cū omni animoſitate. Flauiano tunc prefecto cuius aſſertionibus (magna eni erat eius in ſapientia prerogatiua) Eugeniū victorem fore ꝓ certo preſumpſerāt. Sed vbi vere religiōis fretus auxilio theodoſius alpium fauces cepit vrgere primū illi qbus nequicq̄ litate ⁊ fruſtra ſacrificate tot victime de fallacie conſcientia trepidi demones in fugam verſi poſt etiā magiſtri hoꝝ et doctores erroꝝ precipue. Flauianus plꝰ pudoris q̄ ſceleris reus cum potuiſſet euadere eruditus admodum vir mereri ſe mortē pro errore iuſtius quā pro crimine iudicauit. Ceteri vero inſtruunt aciem ⁊ collocatis in ſuperiori iugo inſidijs ipſi pugnā in deſcenſu montis expectant. Uerum vbi ad primos ventū eſt ⁊ ilico ſe legitimo principi tradiderūt: cum ceteris imis vallibus deprehenſis conflictus acerrimus geritur. Stetit aliquādiu anceps victoria: fundebātur auxilia barbarorum et terga iam hoſtibus dabant. Sed fiebat hoc non vt Theodoſius vinceretur: ſed ne per barbaros vincere videretur. Tū ille vt conuerſas ſuoꝝ acies vidit ſtans in edita rupe vnde ⁊ cōſpicere ⁊ conſpici ab vtroq; poſſet exercitu ꝓiectis armis ad ſolita recurrit auxilia. Et proſtratꝰ in cōſpectu dei omnipotēs inquit deus: tu noſti: q: in nomine xp̄i filij tui vltionis iuſte prelia iſta ſuſcepi. Si ſecus in me vindica. Si vero cum cauſa probabili et in te confiſus huc veni: porrige dexte agmina hoſtiū conferta ⁊ cōſtipata perrumpit. Iter per milia ruentiū ad ip̄m tyrannū, ruptis agminibꝰ ⁊ aceruatim fuſis ſtragibus agit vix forte ſſe ab impijs credant que geſta ſunt. Etem̄ ꝯpertum eſt q̄ poſt illā imperatoris precem quā deo fuderat ventus ita vehemens exortus eſt vt tela hoſtiū in eo qui iecerant retorqueret. Cūq; magna vi perſiſtente vento omne iaculū miſſum ab hoſtibus fruſtraretur fracto aduerſarioꝝ aīo: ſeu potius diuinitus depulſo Arbogaſte duce nequaq̄ (deo aduerſo) fortiter faciente. Eugenius ante Theodoſij pedes vinctis poſt terga manibꝰ adducitur. Ibiq; vite eius ⁊ certaminis finis fuit. Tum vero religioſo principi glorioſior victoria de fruſtratis opinionibꝰ paganorum quam de tyranni interitu fuit quibus ſpes vana ⁊ falſa diuina natio minus in interitu contulit pene q̄ pudoris ſeruauit in vita.

¶ Cap. xxxiij. de morte Theodoſij ⁊ ortu archadij: ⁊ honorij liberorum eius.

Umq; poſt hec vt futuroꝝ preſcius imperator diſponēde rei publice ſolicitudine ſtringeret: ad oriētem protinus mittit vbi vēturus ad bellum tuta liberos cuſtodia commēdarat. Ibiq; Archadium Auguſtum regnum ſibi dudum traditum ſeruare precepit. Honotrium vero pari dignatione predictum: ab occidentibus imperium venire ocyus iubet. Quo ſuſcepto ⁊ paternis oſculis amplexibuſq; cōſtricto: traditis occidentalis regni gubernaculis ip̄e romano imperio ꝑ annos. x. ⁊. vij. feliciter gubernato: ad meliora migrauit cū p̄ncipibꝰ pijſſimis ꝑſecutus p̄mia meritoꝝ.

¶ Euſebij Ceſarienſis eccleſiaſtica finit

